SANCTVARIVM CAPVANVM

OPVS

IN QVO SACRÆ RES CAPVÆ,
& per occasionem plura, tàm ad diuersas Ciui-
tates Regni pertinentia, quàm per se
curiosa continentur.

COLLECTORE
MICHAELE MONACHO
DECRETORVM DOCTORE
Canonico Presbytero Capuano.

SANCTVS PRISCVS

EPISCOPVS, ET MARTYR.

NEAPOLI, Apud Octauium Beltranum M.DC.XXX.

SANCTVARIVM CAPVANVM

OPVS

IN QVO SACRAE RES CAPVAE,
& per occasionem plura, tàm ad diuersas Ciui-
tates Regni pertinentia, quàm per se
curiosa continentur.

COLLECTORE
MICHAELE MONACHO
DECRETORVM DOCTORE
Canonico Presbytero Capuano.

SANCTVS PRISCVS

EPISCOPVS ET MARTYR.

NEAPOLI, Apud Octauium Beltranum M.DC.XXX.

Illustriss. & Reuerendiss. Domino

D. ALOYSIO S. R. E. CARDINALI CAETANO.

MICHAEL MONACHVS F.

C*VPIENTI mihi Sanctuarium Capuanum à me collectum clarissimi nominis tui commendare luci, timorem tua Maiestas iampridem incussit, Illustrissime Cardinalis. Maiestas illa nempè quam Cardinalatus altissima dignitas*

per se præbet; quamq; à maioribus tuis præsertim Patriarchis, Cardinalibus, summis etiam Pontificibus Tu antiquissimæ totiq; orbi conspicuæ Caetanæ Gentis generosum germen hæreditario tibi iure vindicas, tuaq; virtute conseruas: nunc verò & optimè noscens Te Capuanæ Ecclesiæ dimisso titulo, sollicitæ in eam eiusq; filios beneuolentiæ patrocinium non dimisisse; & animo repetens quot me pro tua benignitate gratijs oneraueris, tantum abest vt timeam vt vehementer potius solitæ benignitati confidam. Itaq; fiducialiter agens, & non timens ad tua genua prouolutus librum humilis offero. Hic est liber cui conscribendo in tuo Præsulatu Capuano me dederam vt qui à tua liberalitate presbyterali fueram canonia donatus habuissem quo Amplitudini tuæ grati animi significationem aliquam exhiberem. Opus igitur iampridem nomini tuo deuotum accipe. Tua aspiciat Amplitudo quod mea paruitas offert; inspiciat Humanitas Principe digna quod gratus animus repræsentat; perlustret studiosa mens quod negotiorum mole distentum animum recreabit, illustret mira dignatio quod Ecclesiæ tibi charæ monumenta vel obruta, vel dispersa refodit, & colligit. Quod si in Sanctuario nihil inuenies altissimo tuo dignũ ingenio, complecte-

re

re ſaltem propter illa Tuæ Gentis nomina omni reuerentia omniq; laude digniſsima: Antonij ſcilicet & Nicolai Cardinalium, Iordani quoque Patriarchæ Antiocheni, ſimul etiam Bonifacij Papæ VIII. Horum ex millibus Tuæ Domus Heroum Sanctuarium meminit, & horum meminiſſe nunc apud Te iuuet: Complectere, foue, tuere: & ſicut Capuanum Templum ingreſſurus Caietanæ Gentis inſignia primùm omnium ſpectat in atrio, eadem ſpectaturus in Templo; ita Illuſtriſsime Cardinalis Caetanæ Gentis Illuſtriſsimum germen, fiat vt qui Sanctuarium Capuanum oculis perluſtrare volet, antequam nomen tuum legat intus, idem legat in fronte. Clariſsimi nominis tui ſplendore munitus prodeat liber, ſic enim pro gloria Sanctorũ vt vt eſt accipietur à multis negligetur à nemine. Vtinam quot ſunt in Sanctuario notæ, tot D.O.M. amplitudini tuæ concedat incolumitatis annos.

FORMA.
SANCTVARII

SANCTVARIVM
nostrum quatuor partibus constat

In prima sunt Sancti, qui à Romano Martyrologio Capuæ commemorantur.

In Secunda Sancti Capuani, qui extra Romanum Martyrologium inueniuntur.

In Tertia Sancti exteri, à quibus tamen Capuæ, vel cum Capuanis aliquid actum inuenimus.

In Quarta Sancti quotquot Capuæ culti fuerunt.

Ad

Ad quamlibet partem erit appendix.

Ad primam Delineatio Capuæ veteris:

Ad secundam Ciues Capuani diuersarum Ecclesiarum Prælati:

Ad tertiam Pontifices Romani, qui Capuam aduenerunt.

Ad quartam Catalogus Comitum, & Principum Capuæ.

Illustriss. & Reuerendiss. Domino

D. HIERONYMO CONSTATIO

CAPVANORVM ARCHIEPISCOPO.

MICHAEL MONACHVS F.

QVOD nostri Maiores consueuerunt, Illustrissime Præsul, templa nimirũ vel Aquilæ signo supra pinnam collocato, vel exculptis ante fores Leonibus, insignire; id vtrumq; vt in Sanctuario Capuano præstarem, Altissimi disposuit Prouidentia. Quando enim in Archiepiscopi D. Aloysij

Aloysij Caetani Patriarchę Antiocheni Pręsulatu Sanctuario colligendo me dedi, & incubui; vidi Aquilã grandem magnarũ alarũ, qua Sanctuarij frontẽ exornare posse: Quando verò creatus ille S.R.E. Cardinalis ob residentiæ scrupulũ de Archiepiscopatu dimittendo cogitauit, Teq; vnum elegit, cui apud Põtificem Maximum cõmendato Ecclesiam traderet; vidi magnanimum Leonem tuum fœliciter incedentem quò Sanctuarii facies exornata conspiceretur. Hunc igitur Cardinalis amplissimi nuncupato nomine, & in fronte Sanctuarii Aquila collocata, Te supplex nuncupo, tuumq; Sanctuarij facies præferat Leonem opto. Agnosco Illustrissime Præsul, agnosco Leonẽ, qui cum esset in Germania gloriosus ab Vrbe Constantia argenteas Costas accipiens, inde profectus annis abhinc ferè sexcẽtis Puteolos auxit, Neapolim illustrauit, à Regibus semper amatus, opibus auctus, magistratibus insignitus, titulis exornatus: & ab hoc Neapolitano cubili sæpe egrediens foras, orbem quasi totum peragrauit, & vndiq; sibi permagnas ad pristinam gloriã accessiones adiunxit. Certæ sunt historię: in Siria militauit: à nostro mari piratas eiecit: Rhodiam militiã induit: Melitensi equitum Classi præfuit: vexatæ Cypro succurrit: Constantinopolitano Imperio se sociauit: Primores Italiæ ciuitates Venetias, Bononiã, Ferrariam, Romam ipsam in suæ virtutis admirationem induxit: Galliæ iampridẽ innotuit, Hispaniæ nu-

nuper per parentem tuũ per Te quoq; : cõſequutus eſt Leo tuus argenteas vndas, argenteos gladios, aureum diadema, inter lilia raſtrum, Militiæ ſigna ſtellam & Nodum: Inceſſit Leo tuus per legitimos tramites tempore pacis, per militares cãpos tempore belli, ſed ſago, & toga non contentus manu patrui tui Conſentinũ ſacrũ pedũ arripuit, & manu tua tenuit Triuentinum, tenetque nunc Capuanũ. Tam proſperè Cõſtantiæ gentis gloria propagatur, eamq; ſplendore tui Archiepiſcopatus adauges. Enimuerò (vt de Conſtantijs Collateralibus taceam) Fuluius parens, ille magnus, & optimus Regens Capuanæ ciuitatis patronus extitit, Tu Capuanæ Eccleſiæ Paſtor, & Pater: Nicolaus Franciſcus auus Vicecancellarij, & Conſiliarij munus domũ inuexit; Eccleſia tua non paucos Antiſtites numerat magiſtratibus Regni perfunctos: Alexander proauus Robertam Sanfrãmundam vxorem accepit parũ ſibi Fælicem; Eccleſia tua Robertum Principem vnxit, quem infeliciter poſtea deplorauit: Angelus abauus tanta gratia polluit, vt negatam alijs Veſuuij confirmationem obtinuerit; Eccleſia tua principibus grata, confirmato ſibi inter plurima dona, Tifata monte Veſuuij tui ſpectatore gaudet; Thomas attauus Ladislao Regi Regnum ſtabiliuit; Eccleſia tua Pontificem Maximum Roma pulſum excepit, & manu filij Principis Romanæ Sedi reſtituit: Iacobus attauus magnus, ille piratarum excuſſor no-

nem

uem filiorũ corona gloriabatur; Ecclesia tua nouem suffraganearum Sedium Metropolis illustrissima: Christophorus attauus maior, Nodo, celebris militiæ signo celebratur; Ecclesia tua sicut est inter vniuersas Metropoles Apostolicæ Sedi vicinior, sic eidem præcellenti deuotionis obstringitur nodo: Alexander attauus maximus tribus in Prouincijs Iustitiarij Magni munus exercuit; Ecclesia tua antiquitate, sanctitate, dignitate, quippè ter magna. Henricus attaui maximi pater Rastri Liliorumq; signum à Rege consequitur; Ecclesia tua martyrij sanguinolento rastro, & fragranti confessionis lilio conspicua: Petrus attaui maximi auus Neapoli magna pollens auctoritate inter Sedilis Capuani primarios habebatur; Ecclesia tua primarijs annumeratur. quàm pulchra, quàm mira consensio? habes Illustrissime Præsul, Ecclesiam gloriæ tuæ non pœnitendam: Huius Ecclesiæ obruta monumenta refodi, dispersa collegi, in Sanctuarij formam aptaui: Hoc igitur opus Leo tuus exornet, nomen tuum illustret, auctoritas tua commendet. Accipe laborem reuerenter oblatum; vide in labore diligentiam, qua studui de Ecclesia tua benemereri, vide in oblatione nihil magis mihi cordi fuisse, quàm obseruantiam erga Te meam significatione protestari, faxit Deus, æterna. Vale Illustrissime Præsul, & Domine.

PROTESTATIONES AD LECTOREM.

VErbum Domini eſt. *Colligite fragmenta nè pereant*: & ipſe Capuani SANTVARII fragmenta, quæ inueni, diſperſa quidem, nè perirent, ſtudiosè collegi.

At colligenti mihi, non ea mens fuit, vt alicui maiorem ſanctitatis vel titulum, vel cultum tribui velim, quam illi à S.R.E. tribuatur: ſimpliciter enim colligere ſtudui quotquot in Martyrologijs, & probatis Auctoribus impreſsis, vel manuſcriptis nuncupantur Sancti.

Seniorum quoque relationibus vtor, nec quæ videntur tabellæ, prorſus reſpuo, ſed diligenter examino: facilè enim hoc accidit, vt temporum curſu ex prima, puraq; hiſtoria aliquid immutetur; vtque euaneſcente per tempus (inquit ſanctus Paulinus) vel tradentium, vel accipientium fide, fabuloſa credantur, quæ tamen viua recordatione rerum, vt ſunt geſta referuntur.

Notationes meas paſsim interſero, & aliquando à meo inſtituto aliquantulum ab eo: hoc tamen ideo factum, vt eſſet, vel narratio clarior, vel ipſa lectio varietate nonnulla delectabilior.

Quòd ſi in Notationibus nonnulla, quæ pertinent ad ſtatum ſæcularem Vrbis noſtræ, leuiter attigi; hoc planè tum nè multum ab inſtituto diſcederem: tum quia colligente me hoc Opus, Dominus Camillus Peregrinus, Camilli Senioris patrui magni glorioſus æmulator, vt eſt Iuuenis alacris ingenij, & variæ literaturæ, hiſtoriam Ca-

puanam ab antiquiſsimæ Capuæ ſæculis ad hæc vſque tempora diligentiſsimè, & ſatis eruditè ſcripſit.

Agnoſcetur meus in ſcribendo ſtylus, non ſemper æqualis: at magis in colligendis Actis, quàm in elaborando ſtylo ſollicitus fui, quando primùm languore ſtomachi, deinde longa quartana, tùm ferè continua; Iliaca paſsione malè affectus, timui nè mihi relinquendum eſſet hoc opus inchoatum, & imperfectum.

Quid plura? Sicut in ijs, quæ pertinent ad fidem, totũ me S. R. E. Matris noſtræ cenſuræ ſubdo; ita & in ijs, quæ ſunt eruditionis, iudicium integrum relinquo tibi, candide Lector: non enim mea me ita delectant, vt corrigi nolim, quæ eruditi viri corrigenda putabunt: Igitur in Opere, in quo multum laboris, & parum ingenij, labor æqui boniq; conſulatur: & ſi quis plura, & meliora poteſt, ad gloriam Dei, & Sanctorum plura, & meliora ſcribat.

NO-

NOMINA QVORVM VEL SCRIPTIS,

vel relatione, vel opera vſus eſt Auctor.

Meta-

IN-

INDEX
RERVM NOTABILIVM.

Bene-

Can-

nen-

INDEX SANCTORVM

Qui in hoc SANCTVARIO nominantur.

Apu-

INDEX.

Cas-

Do-

Fa-

Apo-

Præ-

Ser-

Vi-

FINIS.

Imprimatur.

Alexander Lucianus Auditor.

Felix de Ianuario S. T. D. deputatus.

SANCTVARII CAPVANI.

PRIMA PARS.

COLLECTORE

MICHAELE MONACHO

D. D. & Canonico Præsbytero Capuano.

In hac Prima Parte referuntur Acta Sanctorum, qui à Romano Martyrologio Capuæ commemorantur.

FEBRVARII.

Die 11. *S. Castrensis Episcopus.*
15. *S. Decorosus Episcopus.*
MARTII. 12. *S. Bernardus Episcopus.*
MAII. 10. *Ss. Quartus, & Quintus mm.*

IVLII. 16. S. Vitalianus Episcopus.
AVGVSTI 26. S. Rufinus Episcopus.
27. S. Rufus Episcopus, & mar.
Ss. Rufus, & Carponius mm.
SEPTEMB. Kal. S. Priscus Episcopus, & m.
S. Priscus Episc. & Confess.
3. Ss. Aristeus, & Antonin. mm.
7. S. Pamphilus Episcopus.
5. Ss. Quinctius, & Socij.
OCTOBRIS 6. Ss. Marcellus, & Socij.
10. S. Paulinus Episcopus.
17. S. Victor Episcopus.
30. S. Germanus Episcopus.

DE

DE S. CASTRENSI.

11. *Februarij*.

M*ARTYROL. Rom.* Tertio Idus Februarij Capuæ S. Castrensis Episcopi. *Breu. Capuan. in Kal.* III. Idus Februarij Castrensis Episcopi, & Confess. *& in offic.* Vita, vel obitus S. Castrensis Episcopi, & Confess. Lect. 1. Temporibus Valentiniani & Valentini comprehensi sunt multi Christiani in Libya, &c. *Tres sunt in Breuiario breuissimæ lectiones acceptæ ex Actis, quorum initium*: Textus sacræ historiæ edocet. *Quorum etiã Kal. Sept. Baron. meminit inquiens.* Sunt ibi nonnulla, quæ censura indigent vt ea, quæ in eius principio leguntur de Valente, & Valentiniano Augustis, quos dicit acerbissimè Dei Ecclesiam persequutos esse, eorumq; auctoritate hos SS. Episcopos Africa pulsos, nauiq; cariosæ impositos, ac maris tempestati commissos. De Valente nulla est dubitatio ipsum Arianorum patronum in Catholicos sœuisse: verùm ille Orientale tantùm administrauit Imperium, atq; Orientalium tantummodo vexauit Ecclesiam. Valentinianus autem germanus eius, qui eodem tempore Occidentalis Imperij regebat habenas pius fuit, & Orthodoxus, sub cuius ditione (haud dubium) erat Prouincia Africana. Quæ itaq; in persequutione Vuandalica facta sunt, quando etiam S. Quoduultdeus Carthaginiensis Episcopus (vt scribit Victor l. 2. de perseq. Vuandal.) vnà cum suis pari discrimine nauibus fractis impositus, pelago creditus est: vel quæ id genus à successoribus Regibus Vuandalorum sunt patrata, ea ipsa inconsultè admodum Auctor ille Valentiniano, atq; Valenti Impp. adscripsit. Iure itaque hæc in persequutione Vuandalica facta esse docet

Roman. Martyrol. *Hactenus Baron. Nos ergo initio textus illius omisso, & nomine Imperatorum in Persequutorum commutato, Acta illa referimus.*

In partibus Africæ excitata persequutione Vuandalica (A) cum infanda iussa Persequutorum omnino euacuata à Christi fidelibus essent, nihilq; proficerent: furorem, terroremq; ij, à quibus iniuncta fuerant, inferunt: Sed postquam se contemptos esse omninò conspexerunt infandi Persequutores, hoc modo rati sunt gloriosos Agonothetas Christi à cultu Diuinæ legis auertere, vt priùs blandè, ac decipienter promissis muneribus demulcerent animos fidelium ad sua iussa, deinde verò, si quos sibi obsistere, ac renuere conspexissent, diuersis pœnis, ac cruciatibus eos interficerent.

Hoc factum est vt nefandum scelus vbiq; diuulgaretur: cumq; ad aures Christi fidelium peruenisset, vnanimiter relinquentes omnia, cursim properabant, & acclamantes Præceptores tam sœuæ sectæ, cur talia Dei famulis iniungerent præcepta. Quod vbi ab iniquis, & sceleratis Ministris, crudelissimis Ducibus nunciatum fuisset, hoc decreuerunt, vt quoscunque huius sectæ viros, ac mulieres, iuuenes, vel pueros inuenire potuissent, diuersis flagris, ac pœnis interimerent: Ad hanc nefandissimam implendam præceptionem, miraris quo ordine præcurrerent illa sancta agmina, dum pueri præirent senes, mulieres viros: Ad certaminis coronam mixtim vndiq; aduenientes, non clam, sed palam Tyrannorum iussa contemnunt. Sed cum diu, multùmq; cædes Christicolarum increuisset, hoc adinuenerunt sceleratissimi Tyrannorum satellites, vt quotquot iunioris ætatis comperire potuissent, flagris, ac diuersis pœnarum generibus eos cæderent, vt metu eorum etiam maiores natu corriperentur: Qui cum nihil proficere conspexissent, aliud adinuenerunt deceptionis genus, quo pacto mentes fidelium à tra-

à tramite Sanctæ Fidei detorquere valuissent; Simulantes quoscunq; religiosos in gremio Sanctæ Matris Ecclesiæ viros inuenissent, suis amicitijs copulare, vtpote ij, qui in Ecclesia simpliciores essent, eos qui cæteris præesse videbantur, communicare suis amicitijs intelligerent, & ipsi nihilominus præcipites, eorum immanibus obtemperarent præceptis.

Hoc actum est vsq; ad quartum annum(A). Sed pius ille Sator, qui non dormitat, neq; prorsus dormiet vnquam, quod olim absenti promiserat suo Gregi, dicens: Nolite timere pusillus Grex meus, quoniam complacuit patri vestro dare vobis regnum: ipse solerti, ac vigilanti studio & mentes Præpositorum, & subiecti Gregis sic solerter inuigilare dignatus est, vt neq; illos amicitijs, neq; istos falsa calliditate decipere quoquo pacto quiuissent. Sed vbi sœuissimi Persecutores iam credebant totius Prouinciæ populum in sui dogmatis errorem machinatum, in patulo hos, quos se amicos finxerant habere, cœperunt compellere iterum, vt eorum nefandæ sectæ consentirent. Quod vbi semel eorum sanctis auribus intonuit, omni cum annixu clamabant vnanimiter dicentes, malle se magis corporis vinculis absolui, quàm assensum præbere. Sed infandi Persequutores, virus, quod se clam in corda simplicium infundere putabant, conspicientes nil pestis inferre, mouent arma sœuitiæ suæ manifestæ mixtim in his, quos se decepisse rati erant, & in his, cum quibus falsò amicitias coniunxerant. Inde factum est, vt cateruatim ab vnaquaq; Prouincia Sanctos Dei vinctos adduci præciperent. Sed cum ingenti multitudine etiam & Sancti viri, moribus, & honestate præfulgētes, etiam(B) summi Sacerdotij honore præditi intererant, qui gratantes cum commissis Gregibus gradiebantur. Ex quibus præcipuè rutilabant meritis, & moribus, & sensus decore Rosius, Priscus, Tammarus; & ab in-

B

indole Sanctus enitens Castrensis. Sed vbi scelerati Tyranni tam ingentem multitudinem conspexerunt, sœuissimis Ministris eos custodiendos tradiderunt, donec in viperea mente tractarent quid de tam præclaro cœtu peragerent: Quos dum sœui satellites in arcta custodia retruxissent, separatimq; ab alterutro alterum separassent, vt Sanctos Dei Athletas præcipuæ sanctitatis, & abstenuitatis nitore præfulgentes Priscum, & Castrensem ex ergastulo educerent, talibusq; eos alloquijs decipere conarentur. Cum Vos & decor, & forma corporis, & generositatis nobilitas, necnon & Ducum amicitia, & Philosophiæ decus cæteris præponat, cur Vos metipsos ad huiusce ignauiæ dedecus trahitis, vt inter hos deputemini, quorum genus, & patriam ignorari omnino certum est? Ad hæc constanter Sancti dixerunt. Quod iniqui Sathanæ Ministri nobis talia ausi estis conferre, & vestris sœuissimis suasionibus nostra corda ad hæc conamini inflectere, quæ Diuina Gratia, ita ad copiam diuinæ celsitudinis direxit, & ita potenter ab istius sæculi voluptatibus abstraxit, vt non solùm Dei filios, sed etiam fore Deos testetur per Prophetam dicens, Ego dixi Dij estis, & filij excelsi omnes. Tunc isti nimio furore accensi, cursim Ducum tecta subeunt, clamantes: Ecce ò Domini, virus, quod infundebatur clam per singulorum corda, nè vestris quispiam obediret præceptis, nunc in patulo per superbos, & contemptores vestri Imperij infunditur, in tantum eorum exarsit proteruia, vt etiam Vos ipsos sœuos, ac crudeles nominent Tyrannos. Quod audientes scelesti Duces, mouent cæsaries concussis capitibus, per quæ terq; quaterq; iurant, hos non sinere viuos, absq; vindictæ fama abire. Tunc toruis luminibus ad suos tendentes satellites aiunt: Ite properè, & quidquid parricidis inferendum fore dignum creditis, his sceleratis dupliciter inferte, vt per Vos dedecus nostræ celsitudinis auferatur. Hoc audientes crude-

crudeliſſimi ſatellites, agminatim pergentes, Sanctos in vnum congregare fecerunt locum, & alios virgis, alios alapis, alios cum lapidibus cædebant. Sed Sancti Dei alacri mente in ſuperni Regis amore permanentes, nec ſuſpirium quidem emittere videbantur: Cumq; brachia cædentium omnino deficerent, & Sancti mente, & corpore ſtabiles permanerent, ſtupefacti ſeparauerunt ſe ad inuicem muſſitantes in ſe metipſis quo genere mortis Sanctos Dei perderent. Nec multo poſt in vno congregati agmine, cæperunt alterutrum inter ſe ſuas cogitationes edicere; Sed cum nihil ex his, quæ fatebantur, eis congruum videretur, vnuſquiſq; remeauit ad propria, altero die reuerſuri ad perficiendum ſcelus: Sanctos verò Dei in ima carceris retrudi fecerunt: eadem verò nocte apparuit Angelus Domini, & ſplendor mirabilis circunfulſit omnes, qui erant in cubiculo carceris, dixitque illis: Ecce Dominus Noſter Ieſus Chriſtus miſit me ad Vos, vt meis colloquijs corroborarentur corda, & corpora veſtra, antequam vos ſœuiſsimi Perſequutores in vaſti æquoris profundum demergere tentent. Per me ſciatis quia Rex æternus vnicuiq; veſtrum præparatum habet locum, in quo & vos ipſi in Chriſto requieſcatis, & multitudinem in illis commorantium populorum partibus ab omni errore abſoluatis. Ad hæc Sancti vnanimiter dixerunt: Sit laus in altiſsimis, Deo ſuamq; in nobis æterna pietas impleat pietatem: hoc tantum nobis conferat Diuina Maieſtas, vt quos ab vno ſolo pro ſui nominis gloria tranferre dignatur, infra vnius Patrię terminos, ſua pietate concedat, vt noſtra corpora ſepeliantur. Quibus Angelus placido ore reſpondit: pro certo ſcire vos volo, quia quidquid poſtulabitis, ſecundùm veſtrum votum adimplebitur; & quiſquis veſtri memoriã fecerit, hic & in æternum præmia digna percipiet: quo dicto Angelus ab eorum oculis abſceſsit, lux verò per totam noctem exuberauit

berauit in carcere: & Sancti per totam noctem hymnis, & canticis exultauerunt. Altera verò die infanda caterua cum pugionibus, & virgis super Sanctos ruentes, putabant se eos suo terrore inflectere: Sed Sancti Dei fidenter expectantes promissionem Angelicam, pro nihilo minas eorum ducebant. Tunc Sanctus Castrensis circuminduit se stola sua: quod vt vidit ex circunstantibus paganus vnus, qui cæteris erat audacior, cæpit illum trahere per eam, ac si per vilem funem. Quem diuina pietas illicò percussit, vt non solùm manus, qua stolam Sancti Viri apprehenderat, verum etiam vtraq; brachia ei arescerent. Qui mox ad pedes corruens Sanctissimi Castrensis, eiulando cæpit clamare, & dicere: Miserere, Miserere Sancte Sacerdos Dei, Miserere mei, & erue me ab hac, quæ mihi meis pro delictis euenit ariditate. Ad hanc vocem S. Castrensis misericordia mo-

2 tus, conuersus ad Confrates, & (2) Coepiscopos, ita eos alloquutus est: Fratres mei, & domini, memores esse debemus dicti Domini, & Saluatoris nostri, dicentis: Orate pro persequentibus, & calumniantibus vos: Vnde Fratres omnes vnanimiter rogemus Dominum, quò hæc retrograda brachia, & has aridas manus sua pietate ad pristinam sanitatem reintegrare dignetur. Eadem hora orauerunt singuli singulatim in corde suo, & quasi ex vno ore omnes pariter responderunt, Amen. Ad hanc vocem agonizator iterum exclamat: Pontifex Dei, miserere mei. Cumq; iussu Dei famuli à terra erigeret sese, confestim brachia, manusq; eius pristinæ sanitati sunt redditæ. Quo viso, pagani, nescio quo spiritu pleni, magnis cum vocibus cæperunt magnificare Deum, cuius nomine. S. Castrensis oratio tàm cito infirmum pristinæ sanitati restituit. Sed cum à superuenientibus Christianis redarguerentur ex peractis in Sãctos Dei sceleribus; iterum rediuina eorum vesania in iram exarsit, cæperuntque compellere SS. Dei vt Regalibus obedirent

præ-

præceptis; Sed cæperunt deridere amplius vesaniam eorum. Tunc vnus, in quo corporaliter habitare Satanam creditum est, nomine Aristodemus, huiusmodi voces contra Sanctos Dei cæpit emittere: Hos si ignis cremauerit, puluis, qui ex eis remanserit, iterum maculat: si ferrum extinserit, cruor eorum quocunq; in rure ceciderit, inficiet. Nunc ergo acquiescite consilijs meis, & huiusce sectæ, qui existunt auctores, (3) ita funditus perdere studeamus, vt nec vestigium eorum in terra inueniatur: sint in pastum marinis belluis, & tumulus eorum imputetur profundum Abyssi. Conferatur vetustissima nauis, quæ non solùm nauigantibus vtilitatem non habeat, verum etiam, nec exiguam partem, ex quo compactæ detinentur tabulæ, bitumen retineat: in qua nec aliqua pars solaminis inueniatur, abiectis tropis, & antennis, omni solatio viduata clauorum, vix per pauciora spatia æquoris ambulantes, à pelagi absorbeantur faucibus. Talibus alloquijs vt est affatus, sœuæ cateruæ multitudinem ille iniquus pestifer, passìm hinc, illincque confestim segregati, cæperunt discurrere, atq; cum exertis brachijs vetustarum nauium lora contundere, ne quid in eorum viribus sancti habere valuissent solatij; Cumque multarum abiecissent nauium copiam, visa est vna vetustior, quæ per multorum annorum curricula solũmodo ab auium stercoribus putrefacta marcuerat: hanc vnanimiter complexantes, cum læto animo ad oras maris perducere festinant, anxij proclamantes, hanc debere Christicolas transportare nauim ad alias oras. Cumq; eam in æquora proiecissent, simulantes se nomina Sanctorum segregatim cum honore digno vocare, ita exorsi sunt. Ingrediatur primus huc veneranda canitie, & sanctitate præditus Rosius; post hunc secundæ sobolis proles Secundinus: & tertius in loco iura Christi qui in populis audacter conspersit Heracleus: eum iuxtà fas est, vt (C) Benignus, Priscus resideãt; Elpidius,

3

C

pidius necnon lateris ad vltimam sedeat partem, & intra dehinc alterius partis detineat locum Marcus, & Augustus, Canion, & Vindonius pariter cum eo recumbent. Signifer præceptor Castrensis puppis possideat arcem: Tammarum fas est proram gubernare benignè. Talia dum sœui dispo-

D nunt Ministri, repentè superuenit innumera multitudo (D) Christicolarum permixtim viri, ac mulieres, adolescentes, & paruuli, omnes pariter clamantes; miseremini conciues, & nè vestræ manus polluantur sanguine nostro, sinite nos sequi vestigia Sanctorum Patrum. Hanc acclamationem indignè ferentes, seu & in derisionem vertentes, cæperunt festinanter cogere eos ascendere nauim, atque deridentes dicere: Dignum est, vt simul cum istis, quos imitati estis, efficiamini in pastum marinis belluis. Multitudinem verò Sanctorum, Sanctarumque idcirco minimè præsumpsimus nominatim nominare, quia nullus sub cælo inuenitur, qui dicere audeat scisse se nomina singulorum, nisi solus ille, cui omnia præsentia sunt.

Cumq; sœua concio Militum vnanimiter viros, ac mulieres, adolescentes, & paruulos agminatim conspicerent velle nauim conscendere, metuentes nè vetusta nauis in litore mergeretur, statuerunt, vt hi demùm, qui se eorum consortio copulare voluissent, vsque ad eos nauigio firmioris ratis deducerentur. At Omnipotens Deus, cui est in mari via, & semita in aquis multis, mutato ordine, eorum versutiam in Sanctorum gloriam mutauit mirabiliter. Nam cum multitudo nauium vix vsque ad pelagus Sanctorum deduxisset exercitum, permixtimque in vetustam nauim certarent inijcere, vt pariter interitus Christicolarum veniret demerso vetusto nauigio; virtus tunc superni Regis hoc præbuit ad virtutis indicium, vt hi, qui Sanctos Dei deuinctos ad pelagus vsq; deduxerant, nequaquam suarum nauium mutarent remigia, donec ipsi cum suis viderent luminibus

minibus qualiter Christus Deus noster suis in mari præberet vias, & in aquis semitas. Sicq; gaudentes, & exultantes, atq; Christo Regi sæculorum grates referentes, peruenerunt in Campano litore (E) Maius cum mensis diem compleret à Kalēdis. Hinc cum placidas arenas maris proprijs calcarent pedibus, Pater Sanctus Castrensis vetusto nauigio confracta solidat, ad locum ex quo fuerat proiectus redire mandat. Quod, aura leni flante, per vastum æquor iter arripuit. Exinde, Angelo docente, perrexerunt ad loca propria (F) quæ illis Christus statuit pro salute credentium. Tunc Pater Castrensis mœnia Suessanæ vrbis adijt. Quem vt loci percontati sunt incolæ vnde genus duxisset, vel quo illuc peruenisset temerè; ille, pius vt erat Pater, cuncta refert clementiùs: Quod cum populus audisset eius ab ore placido, vnanimiter extollunt voces ad sydera, Christo Deo gratias referentes, qui pro salute plebis suæ eduxit ab Orbis finibus Antistitem benignum, ac Patrem eximium, qui suæ vitæ custos esset, ac ductor alterius. Sic fertur pia mente spreuisse laudes, ac contempsisse pręmia, quo nec copias rerum, nec fastus perciperet, sed pro magno sibi foret breue habitaculum, si in suburbanis eiusdem vrbis donaretur à Domino. Quod omni annixu adimpleuit gaudens populus (G) Cultor Trinitatis: Cellulæ pauperculæ magis est amplexatus hospitium, quàm terrenas diuitias, ac fauores populi. Sed Deus, qui nec vrbem super montem, nec lumen sub modio permittit condi, funditus ab illis finibus, à quibus proiecti fuerant, eius nomen prædicari dignè constituit. Ex quo enim prætumens spiritu superbiæ vir sœuus, & crudelis, Adamantius nomine, nefando ore dederat consilium, vt Sancti clauderentur in vetusto nauigio, quo mergerentur in profundum, continuò oppressus, ac contractus, ex tunc semper extitit vti gibosus, ac terram semper concernens:

E

F

G

illius atq; coniux Beatrix ex nomine graui, prægrauata extitit continuo morbo, quem hæmorrhoidem vocant Physici: quas infirmitates tamdiu perpessi sunt, quamdiù, Angelo monente, transmarinis in finibus Campano in litore Castrensem inuenit benignum Antistitem, cuius accepta benedictione, ab humo sanus erigitur: eius & absens coniux pariter incolumis efficitur Sed qui eum cum suis deduxerant vehiculis, aceruum fœni Patris cum iumentis deuorant, quæ statim corruerunt mortua. At vt se miserandos Patri proclamarunt, veniamq; sibi concedi petiuerunt, die sequenti proprijs cum straminibus inuenerunt iumenta læta in pascuis. Hoc reuertēte viro, etiã nauis, quæ ad dedecus Sanctorum marinis in fluctibus iactata fuerat, auxiliante Deo (vt S. Castrensis Campani litoris arena calcata mandauerat) in litore, ex quo eiecta fuerat, reperta est.

H (H) Non multo post ex eisdem finibus, in quibus B. Castrensis habitabat, quendam malignus hostis attripuit hominem: Qui dum ex præcepto viri Dei compelleretur vt exiret, protinus exclamauit: Præceptis tuis contraire nequeo, sed iube quò eam: Et Sanctus: Non sit tibi aditus nisi in profundum Abyssi: tunc tremebundus Dæmon compulsus exijt: Sed dum profundum maris expeteret, ecce nauis ferens diuersa commercia, veniebat, quam Dæmon conabatur euertere. Tunc nautæ voces simul dederunt ad Dominum, statimq; B. Castrensis visus est increpare Dæmoni, & dicere: Miser, & crudelissime quantum fas tibi est, vt in Dei seruos talia peragas? Et Dæmon: Iussu tuo profundum expetiui Abyssi. Econtra Sanctus: Non sic, sed inferioris Inferni tibi aditus tributus est. Tunc misero cum clamore miserabilis proclamare cępit Dæmon: Ecce nec cõspectum mei valeo adire Principis, nec socios proprios conspicere, quia vndiq; me miserabilem reddis: Atq; his cum clamoribus obscura petit ima profundi. Diuino siquidem nutu fe-

stinè

stinè nauis litus contingit. Atq; vt Beati Castrensis cognouerunt vultum perspicuum, spontè deuouerunt, quo statuto tempore dona eius deferrent Ecclesiæ. Quorum exẽplo omnis nauta ad id litus perueniens, pio cum amore gratanter eorum promissa implere desiderat. Sed nè in longum sermo deductus fastidium generet, omittamus ea, quæ eo viuente gesta sunt miracula, & ad eius præclarum transitum percurramus.

Cum se sanctissimus Pater ab Ergastulo carnis soluendum cognosceret, conuocans diuersos fratres, dixit. Tempus est vt pius Rex nobis conferat hoc, quod Psalmographus cecinit, vt cum gaudio excipiamus fructus, quos cum mœrore seminauimus. His prolatis verbis, cœpit eos commonere de spe futuræ beatitudinis, & vt charitatem inter se mutuam detinerent, sine qua nemo potest Deo dignè placere. Cumq; quidam ex circumstantibus, Benignus nomine, & opere, eum humili cum deuotione rogaret, vt ei manifestius ediceret quid sermo implexior contineret, respondit: Ab Ergastulo carnis egressurus, hanc hæreditariam pacem prædicare studui: Sed tu ipse te ad hoc præpara, quia non multo post meum discessum eris comes mei itineris. Hoc expleto sermone, osculum pacis omnibus circunstantibus contulit, annuncians eis, quia post tres dies perenne gaudium à Deo esset accepturus. Hinc concrepuit pariter vox, & gemitus cunctorum. Cur clemens Deus orbatæ non condoles plebi? At mitissimus Pater Castrensis sic eos alloquutvs est: Nolite filij mei ad hoc mentes vestras tristando deducere, vt vos viduatos post meum discessum credatis: ego enim securus de Dei misericordia, hoc vobis solatium spondeo, quod nunquam absens ero spiritu ab huius loci defensione. His, & alijs alloquutionibus per tres dies, quibus superuixit, sanctam Dei plebem alloquutus est. Sed cum iam dies tertius illuxisset, conuocans omnibus,

bus, lætus, & gaudens Diuina Mysteria celebrauit. In qua oblatione dum inchoaret secretè principia, diuinitus tanto lumine eius facies, ac corpus irradiatum est, vt nullus esset ex circunstantibus, vel etiam multitudine, qui in Ecclesia conuenerant, qui eum perspicuè conspicere valeret. Qui splendor non recessit, donec astantibus cunctis post expletam Missam, sese in sepulchro ipse collocauit, atq; sanctum Deo reddidit spiritum. Audiuimus etiam relatu quorundam Sacerdotum, qui digni huic reuelationi interfuisse creduntur; quòd quasi ignis ex altari progrediens inter ipsa sacrificia, ad Cœlum vsque tetendit. Cumq; omnis multitudo eum (in sepulchro) vt dormientem inspiceret, beatæ memoriæ Orosius Præsbyter sub eius capite leuiter manus submisit, existimans eum ad huc viuere: Sed cum eum exanimem respexisset, graui cum mœrore, astantibus eius exitum denunciauit. Tunc stupor omnium mentes concussit, quod tàm iucundanter hoc à sæculo egressus esset, vt nullus ex circunstantibus eius obitum percipere potuisset, cœperunt singuli cum magnis vocibus, & cum cordis gemitu lachrymas fundere dicentes. Quis vnquam visurus est Antistitem? Superuenerunt vicinarum Vrbium Sacerdotes, & populi grauiter flentes: & dum omnis multitudo in eius exequijs pernoctat, sequenti die cum omni diligentia clauserunt eius venerabile sepulchrum. (K) Migrauit autem

K B. Castrensis ex hoc sæculo vndecimo die mensis Februarij plenus virtutibus bonorum operum, & confertus. Amen.

NOTATIONES.

Hanc vitam S. Castrensis quasi totam habemus in C. M. S. Longobardo Monasterij Monialium S. Ioannis: Integram verò exscriptam e C. M. S. Montis Regalis in Sicilia attulit ad me Pater Rufinus à Caturano Cappuccinus prædicator Euangelicus. Vuan-

Vuandalica. *Baron. in Notat. Iunij 22. & in Ann. T. V. habet Vuandalos ingressos esse in Africam anno* 427. *sub Regibus Gunthario, & Genserico germanis fratribus: Idem in Not. Octob.* 28. *habet persequutionem à Vuandalis ipsis conflatam, exagitasse Africanam Ecclesiam ab anno* 439. *at in Ann. T. V. habet incboatam persequutionem ab ann.* 437. *& hanc vltimam eius supputationem sequimur.*

D

Ad annum 4. *Si expulsio S. Castrensis contigit anno* 4. *oportet contigisse anno* 440. *agente Theodosio annum Imperij* 33. *& Valentiniano Decimumsextum.* A

Summi Sacerdotij. *Quatuor, idest Rosium, Tammarũ, Priscum, & Castrensem fuisse summi Sacerdotij, idest Episcopatus honore præditos, expressè habent hæc Acta: sed reliquos octo eadem dignitate præfulsisse, eadem Acta non obscurè videntur innuere. Ego noto illa verba* ex quibus præcipuè, *& inquio; ergo erant alij Episcopi præter hos quatuor. Noto illa* 2. Ad confratres, & coepiscopos *& inquio: si Castrensis conuersus est ad omnes illos; ergo omnes illi erant Episcopi. Noto illa* 3. & huius sectæ, qui existunt auctores: *& inquio, cur hi duodecim Sancti appellantur auctores Christianæ sectæ? profectò quia cum essent Episcopi, erant aliorum Duces. Noto illa* 4. cum honore digno vocare: *& inquio: si illi scelesti deridendo Sanctos, & quasi digno prosequentes honore, inuitant duodecim, quasi eodem honore dignos, cur nõ dicemus illos duodecim omnes fuisse Episcopos? Noto illa* 5. Vestigia Sanctorum Patrum: *fideles, qui sunt in litore, appellant Patres, existentes in Naui: Ergo erant illi duodecim Patres & Pastores. Quare S. Castrensis socij, qui his in Actis & in Rom. Martyrol. Kal. Septembr. nominantur, videntur sine scrupulo Episcopi esse censendi.* B

Benignum. *Hæc Acta duodecim* SS. *Confessores nominãt: totidem nominat Rom. Martyrol. at hæc Acta commemorãt Benignum, & tacent Adiutorem; Martyrol. verò Benignum* C

præ-

prætermittit, & Adiutorem notat: fortasse S. binominis fuit.

D Innumera multitudo. *Quando occurrit mihi aliquis Sanctus, cuius Acta penitus ignorantur, soleo mecum ipse cogitare, quis scit an sit ipse ex innumera illa multitudine Africana?*

E Campano litore. *Litus, ad quod appulit nauis illa Sanctorum vectrix, ignoratur: alterutrum verò fuisse creditur, nempè vel quod propè Vulturni fauces, vel quod propè Gariliani: his enim in locis etiam hodie colitur memoria Sancti Castrensis.*

F Ad loca propria. *Habent Acta S. Castrensem propè Suessam consedisse: habet Breu. Capuanum S. Priscum consedisse Capuæ: de reliquis nihil adhuc certi asseritur: sunt qui dicant Tammarum Beneuenti, Adiutorem apud Cauam, Elpidium Atellis. Sed lege Kal. Septemb. in S. Prisco.*

G Cultor Trinitatis. *Non credam casu, vel generali quodam loquendi modo Populum Suessanum dictum esse cultorem Trinitatis: imò credam populum, qui nunc habet Ecclesiam sub inuocatione Sanctissimæ Trinitatis, iam tùm antiquitus sub hac eadem inuocatione Ecclesiam, seu Oratorium habuisse.*

H Non multo post. *Duplex miraculum hic narratur, vnum de Energumeno liberato, alterum de nautis quoque saluatis ab ira Demonis illius, qui ex Energumeno expulsus fuerat. Et hoc est quod in Ecclesia Montis Regalis in Sicilia duobus versibus inscriptis exprimitur.*

Conseruat Nautas, & Dæmonis eripit iræ
Quem priùs obsesso de corpore fecit abire.

Sæpesæpius inquirētibus amicis An S. Castrensis fuerit Capuanus Episcopus, Ego tandem ex his, quæ hic habentur, neganti sententiæ subscripsi: hic non obscurè indicatur S. Castrensem in ora maritima cellam, & Ecclesiam habuisse, id quod de Ecclesia Capuana quindecim ferè milliaribus à mari di-

ri distante affirmare non licet. Ego noto Dæmonem iussum petere abyssum, intellexisse de abysso maris, non de abysso inferni, nec suæ fictionis potuit esse commodior causa, quàm propinquitas maris. Noto præterea, nautas cognouisse vultum Sancti Castrensis existentis in mari propè nauim; ergo S. Castrensis erat benè notus hominibus, à quibus, etiam perterritis, agnitus fuit: cuius agnitionis non videtur assignari posse causa commodior quàm ex propinquitate litoris, occasio, sæpius videndi Sanctum, & colloquendi cum eo.

Tandem noto illa verba, Ad id litus. *Erat igitur Ecclesia in ora maritima: igitur S. Castrensis Capuæ non considebat. Sed dicet quis: Auctoritas Romani Martyrol. videtur multum obstare; ait enim* Capuæ S. Castrensis Episcopi: *Hic enim ordinarius Martyrol. loquendi modus significat nominatos Episcopos, nominatarum Ciuitatum Episcopos extitisse. At re vera Martyrol. nobis non obstat: nam etsi phrasis ordinaria plerumque, & ferè semper significat nominatum Episcopum fuisse Episcopum nominati loci, & præsertim si non constat fuisse illum Episcopum alterius loci; tamen non ita est omnino semper: habemus exempla, 3. Kal. Ianu.* Aquilæ in Vestinis S. Raynerij Episcopi: *& tamen Raynerius fuit Episcopus Furconiensis. 3. non. Februarij*, Lugduni SS. Lupicini, & Felicis, itidem Episcoporum: *Et tamen Felix alterius ciuitatis Episcopus existimatur: & Non. Februar.* Brixinone SS. Episcoporum Genuini, & Albini: *& tamen Genuinus fuit Episcopus Sabionēsis. Profectò Martyrol. rationem habet vel gesti muneris pontificij, vel Ortus, vel Obitus, vel Martyrij, vel incolatus, & similium. Quando ergo ait:* Capuæ S. Castrensis Episcopi, *non ideo dicit, quòd fuerit Episcopus Capuanus; sed quia ipse S. Castrensis intra fines Capuanæ Prouinciæ, eo etiam tempore satis amplos, habitauit: & quia tandem cum migrauit è vita, corpus eius Capuam translatum est. Accedit ad hæc, quòd*

iure optimo Capuanorum cultus erga S. Castrensem augeri potuit, quia fuit ille S. Prisci præcipuus comes, & commilito.

K Venerabile Sepulchrum. *Dicendum est Sanctum Castrensem sepultum fuisse in Ecclesia illa oræ maritimæ, & ideo aliqua Martyrol. Manu scripta, vt est Martyrol. Monasterij S. Ioannis, & Cassinense, habent:* Campaniæ Sancti Castrensis Episcopi, & Mart. *S. Petri Beneuenti habet,* In Campania S. Castrensis, &c. *Nota quòd si Martyrol. Cassinense habet* Castrensis Episcopi, & Martyr. *nomen Martyris accipiendum est vt accipi solet, pro Confessore, idest Christiano, qui fidei causa tormenta passus est. Sed corpus tandem eius translatum fuisse ad Episcopium Capuæ Veteris, constat ex his, quæ dicimus in S. Paulino. Nunc verò est in Ecclesia Metropol. Montis* Regalis: *sed an eò à Capua veteri, an ab hac noua translatum sit, ignoramus. Ferrarius in nouo Catalogo notat S. Castrensis translationem die 29. Decembris.*

In territorio Suessano est Pagus cum Ecclesia sub inuocatione Sancti Castrensis. In Diœcesi Capuana extat Parochialis in Castello ad Mare de Vulturno. Inuenimus extitisse aliam in partibus trans flumen an. 1125. & aliam in partibus Cancielli anno 1573. & aliam in Marcianisi. Magna igitur erga S. Castrensem pietas antiquorum fuit.

DE S. DECOROSO EPISCOPO CAPVANO.

15. *Feb.*

M*Artyrol. Rom.* Quinto decimo Kalen. Martij Capuæ S. Decorosi Episcopi, & Confessoris. *Breu. in Kalen.* xv. kal. Mart. Decorosi Capuani Episcopi duplic. *in Officio.* Oratio. Propitiare, quæsumus Domine, nobis famulis tuis per huius S. Decorosi Confessoris tui, atq; Pontificis, qui in præsenti requiescit Ecclesia, merita gloriosa, vt eius pia

inter-

intercessione ab omnibus semper protegamur aduersis. Lect. 1. Commendabilia Sanctorum trophæa, & Christi gesta fortium Athletarum, factaq; victricia memoratu digna venerabili, ad imitationem animos prouocantia infirmorum non sunt aliquatenus reticenda, iuxta Psalmographi celebris dicentem Versiculum, Annunciaui iustitiam tuam in Ecclesia magna: ecce labia mea non prohibebo, Domine tu scisti: Necnon iuxta illud Tobiæ misericordis elogiũ astruentis. Etenim secretum Regis ascondere bonum est, opera autem Dei reuelare, & confiteri honorificum est. Lect. 2. Ideo huius Confessoris almifici, & egregij Antistitis Decorosi vitam celebrem recensendo, Fratres carissimi, iubilationibus ouantes mẽtaneis, syncerisq; præcordiorum affectibus, & indefessis laudum præconijs iocũdemur. Hæc est enim dies, in qua Sancta Mater Ecclesia multiplici exultatione tripudiat, huius recolendo festum. Cuius exẽplis, & verbis multifarijs supernorum Ciuium participem se esse cognoscit. Lect. 3. Beatus igitur Decorosus Capuanæ Vrbis indigena, qui non tantum fuit nomine Decorosus, sed opere, & sermone: Fuit quippè (A) charitatis obseruator inuictæ, cultor fidei, spei sectator, pietatis alumnus, zelator iustitiæ, prudentiæ norma, temperantiæ forma, & veræ titulo fortitudinis insignitus; largus pauperibus, hospitibus gratus, orphanorum, ac pupillorum, & certa protectio viduarum. Lect. 4. Residebat enim in Ecclesia Capuana idem Beatus Decorosus Episcopus, & Antistes Christi (B) temporibus Iustiniani minoris Imperatoris, filij Constantini, ex patre Constantino, sub Papa Sergio Romanæ Ecclesiæ, & sub Grimoaldo Duce gentis Longobardorum. Erat enim B. Decorosus valde Religiosus ac timens Deum, qui cum quadam die staret in (C) cella sua solus, & cum Deo oraret, subitò factus est eiulatus, & clamor maximus ante fores Ecclesiæ Beatorum Martyrum

A

B

C

Stephani, & Agathes. Lect. 5. Ad cuius clamoris strepitum de cella exiens, quæsiuit humiliter quidnam hoc esset. Illicò sibi quædam mulier occurrit, cuius filius graui arreptus incommodo, & ad extrema quasi deductus, tandem pro mortuo habebatur. Quæ anxia, & plena doloribus de graui eius filij statu, à Sancto Decoroso Episcopo diligenter cæpit inquirere de translatione corporis Beati Rufini Capuani Episcopi, & Confessoris prædecessoris sui, facta per ipsum de loco, in quo id condiderat. Lect. 6. Qua per manum apprehensa, ad tumulum, in quo eiusdem Sancti Rufini conditum erat corpus, perrexit cum ea, ipsius filium quasi defunctum secum ferens. Et cum vehementi gemitu, & eiulatu ante altare Sancti Protomartyris Stephani iuxta locum, vbi tumulatum fuerat ipsius Sancti Rufini corpus, puerum posuere prædictum, & clausis ianuis, quæ ante ipsum consistebant altare, præfati pueri mater intus Ecclesiã degens, orabat. Lect. 7. Beatus autem Decorosus orans foris stabat, & dum aliquantisper expectarent, sollicita mater plorans, & eiulans, videre voluit quid de filio esset actum, & cum appropinquaret loco, in quo ipsum posuerat, vidit eum ambulantem, & ambientem altare sancti Protomartyris Stephani, & per manum eum apprehensum, ad Beatum Decorosum hilarem perduxit, & sanum. Lect. 8. Demum mater sciscitata est Decorosum, quid de filio esset factura: cui Beatus Decorosus respondit. Vade, & educa eum vsq; ad tempus conueniens, & ad illum seruiturum reduc, à quo hilarem, & sospitem assumpsisti: & mulier facto Vale, cum filio ad propria remeauit, & sic in charitate Dei, & proximorum dilectione perseuerans, soli Deo vitã finire gaudebat. Lect. 9. Cumq; iam dictus Antistes Decorosus, vt per cuncta laudabilis, quodam die Dominico loca sancta ex consuetudine circumiret, ascendens pulpitum, D (D) sermonem ad populum fecit mellifluum, ac etiam luculen-

luculentum: quo expleto, syncopi cordis sibi superueniente, statim ad cælum extensis brachijs, manibusq; complosis, Saluatorem omnium collaudabat, dicens: Magnus es Domine Deus noster, magnus, & mirabilis, cuius magnitudinis non est finis. His dictis, conuersus ad clericos suos ante altare Domini, in pace, & tranquillitate obdormiens, spiritum Altissimo commendauit.

NOTATIONES.

A — CHaritatis, *Charitas qua S. Decorosus erat affectus in omnes, inter ipsum, & S. Barbatum Beneuentanum Episcopum suauiter intercedebat: Sancti Episcopi in Christo amici inter se diligebant: Ambo Romano Concilio sub Agathone Papa ann.* 680. *interfuerunt, & subscripserunt.*

B — Temporibus. *Hoc non est ita accipiendum, quasi Imperatoris Iustiniani, Sergij Papæ, & Ducis Grimoaldi tempora conuenerint; sed vt intelligamus & Iustiniani, & Sergij, & Grimoaldi tempore S. Decorosum in Episcopatu vixisse: Iustinianus cæpit Imperium anno* 685. *Sergius anno* 688. *ad Pontificatum euectus est. Grimoaldus fuit Quintus Dux Longobardorum: primus enim fuit Zoto, Secundus Arichis, Tertius Aio, Quartus Rodoaldus, & Quintus Rodoaldi filius Grimoaldus, qui ex Duce factus est Rex. Huic Duci successit Romoaldus, Romoaldo Gisulfus, Gisulfo Romoaldus, Romoaldo filius eius Gisulfus. Sunt qui prætermittant Gisulfum primum, ac septimum Ducem, & pro Romoaldo secundo, octauo Duce nominant Grimoaldum alterum: Hæc nostra parum intersunt: quia siue vnus, siue duo Grimoaldi fuerint, Breuiarium de primo loquitur: Nam si de altero loqueretur, aliquod distinctionis signum apposuisset, quẽadmodum in nominando Iustiniano secundo, ad differentiam Primi, Iuniorem eum appellauit. Hic Grimoaldus ex Duce factus est Rex anno (vt*

Baronius computat) 663. Quare ante hunc annum S. Decorosus fuit Episcopus & cum peruenerit ad tempora Sergij Papæ, oportet ob ipse post annum 688. proindè affirmandum videtur S. Decorosum annos Triginta, vel etiam amplius in Episcopatu vixisse.

C Cella. *Obserua quæso domum Episcopi appellari cellam. & vide illam coniunctam Ecclesiæ.*

D Sermonem. *Vt legitur in S. Rufino, Longobardi Gens primitus Idololatra, tempore S. Decorosi, religiosè cæmeteria Sanctorum excolebant, & antiqua Martyrologia peruoluebant hoc nonnisi mellifluis, & luculentis sancti Decorosi sermonibus attribuendum est: vt Beneuenti Sanctus Barbatus, ita sanctus Decorosus pro extirpanda Lõgobardorum Idololatria feliciter Capuæ laborauit.*

DE S. BERNARDO EPISCOPO.

12. *Mart.*

M*Artyrol. Rom.* IV. Id. Martij Capuæ Sancti Bernardi Episcopi, & Confessoris. *Breu. in Kalend.* IV. Id. Gregorij Papæ, & Doct. duplex, & Bernardi Episcopi. De *Sancto Bernardo Capuæ monumentum aliud non habemus. Inter amicos sæpè quæsitum est, an Bernardus in Martyrol. & in Breuiario nominatus, sit Bernardus Ecclesiæ Calenensis Episcopus? & profectò esse vnum, eundemque Episcopum credi potest: In Ecclesia Calenensi Bernardus celebratur illa ipsa die Martij duodecima, quando Martyrol. asserit, Capuæ celebrari Bernardum Episcopum: tum quia, nisi vnus, idemq; Bernardus esset, esset maximè mirum, & vix credibile excidisse Acta, & vix nomen haberi Sancti, qui nonnisi postremo Capuæ veteris sæculo vixisse cõtectatur. Ita sensit Illustrissimus* D. C. *Bellarminus, qui inter nomina Capuanorum Antistitum à se collecta,* Bernardum *non computauit:*

tauit: & anno 1609. Octobris Decimo sexto die, rescribens Capitulo Capuano, apertissimè asseruit, non debere cooptari: illa sanè motus ratione; quòd in Breuiario Capuano S. Bernardus non appelletur Episcopus Capuanus, nec annotetur literis rubris, nec celebretur officio duplici, vt appellantur, annotantur, & celebrantur Decorosus, *Vitalianus, Germanus, & alij, qui Episcopi nostræ Ciuitatis habentur. His addam ego Nomen S. Bernardi in* Kal. *Capuanis non esse multum antiquum sed in ea post annū 1300. inuectum esse: Reperitur enim* kalendario *antiquiori (quod est tertiū infra in 4. parte) non à principio adscriptum, sed additum, & additum literis nigris, inelegantibus, formatis manu alicuius vel tremuli senis, vel incōpti scriptoris. Quod argumento est, non esse aliud nomen, quam quod illo sæculo Capuæ notum erat, nomen scilicet Bernardi Episcopi Calenensis. Domino Card. Bellarmino consentit Ferrarius in noua Topographia, & in Catalogo SS. Italiæ.*

VITA SANCTI BERNARDI EPISCOPI Calenensis ex officio M. S. Calenensis Ecclesiæ.

RAtionabilis creatura ad imaginem Dei formata, & quodam participio numinis insignita, &c. Quippè tunc temporis, vir magnifici nominis (A) Richardus, filius Iordani Principis Capuani, Bernardum adsciuit in suum consortium, vt eius haberet consilium, & ille pro Principe offerret sacrificium hostiæ, quæ totius mundi tulit immolata, peccatum: Ea etenim tempestate B. Bernardus sacerdotali fungebatur officio, quem ideo præfatus Princeps voluit habere Cappellanum, quia ipsius plenè cognouerat cœlibatum. Qui tantam viro Dei pro meritis reuerentiam exhibebat, vt nihil tractaret, vel ageret, vnde prius Sā- A

ćti

cti consilium non haberet. Verùm B. Bernardus tanta tanti viri familiaritate donatus, in gloriam non est elatus humanam. Accidit vt Calensis ciuitas, cui Ionatas præfati Principis filius, præerat in regimine sæculari, suo destituta Pastore, idoneum quæreret Pontificem. Diuina igitur gratia prouidente, quæ ciuitatem supra montem non facit absconditam; B. Bernardum, de quo fama tam celebris habebatur, memoratæ ciuitatis clerici in Pontificem elegerunt, & solemniter intronizatum, pastoralis infulæ dignitate, (B) ritu canonico sublimarunt. Sublimatus autem, & positus in officio pastorali, sicut ait Apostolus, non dominans in clero, sed forma factus gregis, subditis suis quasi solare iubar apparuit, duplici virtute præradians, lumine videlicet cognitionis, & feruenti desiderio charitatis. Prædicationem verò suam iuxta Apostolicam studuit dispensare doctrinam; verbum Dei opportuna voce disseminans sagacitate mirabili, sicut ad eum spectabat, mansuetos colligens, & corripiens inquietos: quæ autem subditis suis sciebat esse contraria, suis ostendebat actibus non agenda.

B

C

Erat eo tempore Episcopalis mansio, loco qui *(C)* Forum Claudij dicebatur; videlicet strata publica euntibus Romam, & Neapolim, planum vsq; hodie monstrat accessum: qui locus à Calenensi ciuitate duobus fere millibus distat. Videns autem Sanctus Dei, populum suum longè à se remotum, frequens ab eo consolationis non habere consilium, cœpit intra se magna cum deliberatione versare, vtrum posset Episcopatum ad prædictæ ciuitatis claustra transferre, ad hunc enim effectum mancipandum necessariam fore considerans Principis voluntatem, virum nobilissimum Ionatam, cuius fecimus mentionem, adijt, & quod sancto concepisset proposito, mansuetè auribus patefecit. Quod audiens vir Illustris, valdè iocundatus est, & diuinæ inspirationis gratia perlustratus, locum pro construen-

da Ecclesia, & Ecclesiæ domibus pia largitione concessit; spondens liberaliter se Pontifici adiutorium semper impendere, & ipsi Ecclesiæ libertatis priuilegijs prouidere: corroboratus verò Episcopus dono (D) Principis, pariter & promisso, in honorem sanctæ, & intemeratæ Virginis Mariæ, & Beati Ioannis Baptistæ fabricauit Ecclesiam, & domos competentes, in quibus Episcopus cum suis clericis habitarent, vt competentiùs ad diuinum seruitium tempore officij matutinalis occurrerent. S. Bernardus de operis inchoati consummatione solicitus, quasi apis officiosa, quæ de diuersis pratis diuersos flosculos colligit, pando vectus asello, ad diuersa loca pergebat, & quidquid ei fuisset pro Dei amore collatum, ad nidum propriæ mansiunculæ deferebat. Peractis igitur ædificijs, Sanctus Dei de virtute in virtutem procedens, desiderium mundi non appetens, carnem cum vitijs, & concupiscentijs crucifigẽs, ad fastigium sanctitatis ascendebat. Vnde superno placuit Conditori, vt qui carnem suam sanctificabat in terris, eius corpus haberet, cuius spiritus lætabatur in cœlis: nam sanctissimi viri Martini corpus (cuius in dialogo Beatus meminit Papa Gregorius) de monte Marsico ad suam (E) transtulit Ecclesiam, pium religionis officium exequens; adiutorio diuini muneris reclamantibus, & repugnantibus Suessanis. Bernardus igitur supernis desiderijs inflammatus, præsentem vitam reputabat exilium, & corpus suum habens pro carcere, vehementiùs affectabat ab ista subleuari peregrinatione: Cuius desiderium intuens mentium scrutator, post multos labores, in quibus non frustra sudauerat, de valle lachrymarum ad montem gaudij subleuauit: nam vicesimo tertio Pontificatus sui anno, plenus Spiritu sancto, migrauit à sæculo.

D Mira-

Miracula Sancti Bernardi.

CVm, iuxta morem, corpus beatissimum vita functum lauaretur, quidam languidus, membrorum destitutus, qui inter alios, quos in vita sua Sanctus misericorditer sustentabat, ibi præsens erat, & patris, atque benefactoris obitum deplorabat; hic subitò, diuina visitante clementia, erectus & membris consolidatus est, ita vt peluim, vbi continebatur aqua, acciperet, qui manum, & pedem hactenus mouere nequisset. Diaconus quidam, quem sæpènumero Sanctus pro sua corripuerat lenitate, cum Sancti corpus in loculum poneretur, vt Bernardum sepeliret, adfuit, & sancti viri caput arripiens, tam durè intra sepulchrum ire dimisit, vt marmori illud allideret, & de ipso capite cruor profluus emanaret; aliud addens opprobrium, quòd anulum bonum in digito positum abstulit, & quemdam alium plumbeum posuit, quod factum vltio condigna sequuta est: nam prædictus Diaconus elephantino morbo percussus est, & leprosus factus est in carne, qui ad Sancti commonitionem lepram nõ fugauit à mente, & talem pœnam tulit, qui Sãctum in vita contempsit, & inhonestè in morte tractauit. Terna die post humationem Beati Bernardi, mulier quædam graui gutturis infirmitate detenta, ferè officium vocis amiserat, quæ veniens ante sanctum corpus, orationem fudit ad Dominum, & Præsulis merito euasit periculum, & plenum reportauit sospitatis effectum. Alia plura leguntur miracula in sepulchro sancti Bernardi facta, nẽpè restitutio visus Beatrici Matronæ nobilissimæ, atque pulcherrimæ, oculorum tamẽ luminibus orbatæ. Item expulsio maligni spiritus à muliere Gaudia, necnõ à Martha: præterea solutio linguæ cuiusdam Ioannis muti à natiuitate: adhuc perfecta sanatio stabilis hydropici, Ioannis leprosi:

leprosi: Raynaldi de Sangro, & Calandræ Beneuentan[x] paralyticorum. Insuper paupercułæ prægnantis, quæ eleemosynam quæritans, Calinum vsq; peruenerat, & pariendi tempore superueniente, parere non poterat, exoneratio ventris. *Attamen pro coronide ponam miraculum ab Auctore (vt legitur in ipso officio) versibus expositum.*

Vnus homo, placido resolutus membra sopore,
Dum iacet, & dormit, anguem suscepit in ore:
Lubricus immergens dilabitur intus in aluum,
Non patiens hominem torquendo viuere saluum:
Hospite tam duro plangit miser, & lachrymatur,
Vndiq; quærit, abest medicus sibi qui medeatur:
Expetit auxilium Sancti, miserabilis orat,
Vt vincat pestem, per quam moriendo laborat:
Pontificis sancti dum voluitur ante sepulchrum,
Factum monstrauit pulchro satis ordine pulchrum:
Ore gemens patulo supra Sancti monumentum,
Anguem, quo lædebatur, vomit ore cruentum:
Sic requiem cuncta post detrimenta laborum
Cepit, qui petijt votorum summa suorum:
Et redijt sanus Pastore sacro mediante,
Qui fuerat dudum miser, & miserabilis ante.

NOTATIONES.

Richardus filius Ioardani. *Hic fuit Richardus secundus, filius Iordani, nepos Richardi primi: Hunc pater Iordanus consortē principatus nominauit anno millesimo octogesimo: At patre mortuo, solus principatum administrauit ab anno millesimo nonagesimo tertio. Obijt millesimo centesimo sexto. Sub hoc igitur Principe S. Bernardus floruit & Episcopatum accepit anno M L XXXVII. quem cum tenuerit annos XXIII. consequens est ipsum obijsse anno* A

 M C IX.

M C IX. cæterum etsi Auctor officij dicit se ignorasse carnalem originem S. *Bernardi, nec de illius Patria meminit; tamen fuisse illum nobilem* Capuanum *semper creditum est; si quis in hoc contentiosus esse velit, sufficit nobis* S. *Bernardum saltem ex longo incolatu ius Capuanæ ciuitatis acquisiuisse.*

B Ritu Canonico. *Cum* S. *Bernardus acceperit Episcopatum anno ab Incarnatione M L X X X VII. confirmationem, & consecrationem accepit ab Archiepiscopo* Capuano *Roberto, hic enim reperitur Archiepiscopus in exordio anni MLXXXVIII. ab Incarnatione.*

C Forum claudij *Anno MLXXI. ab Alexandro Papa II. consecrata fuit Ecclesia* Cassinensis *: in Actis consecrationis; quæ M.S. seruantur ibi, nominatur Ioannes Episcopus* Calenus *, qui tamen suscribens vnà cum alijs Prælatis bullæ datæ ab Alexandro Papa, scripsit;* Ioannes Episcopus Fori Claudiensis: *illa Acta manuscripta nunc habentur impressa.*

D Principis. *Auctor debuit dicere* Comitis, *nõ Principis : sola enim* Capua *Principem habebat; reliquæ autem ciuitates Principi* Capuano *subiectos* Comites: *& publicis instrumentis, quæ in reliquis ipsis ciuitatibus conficiebantur, nomen* Capuani *Principis, & anni* Principatus *eius apponebantur; id quod certissimum est. De Ionata filio Principis Iordani meminere monumenta Ammirato nota.*

E Transtulit. *Non semel, at semper frustrà, tentatum fuerat alio transferre corpus Beati Martini. In officio* M.S. *apud* Calenensem *Ecclesiam ita legitur.*

1 ANnis (1) ab Incarnatione Domini reuolutis septingentis triginta, anno duodecimo Imperij Constantini Imperatoris, qui nonus erat à magno Helenæ filio, mense Iunio, Indictione decima, erat Beneuenti Princeps,

Arechis

Arechis nomine, charitatis, & iustitiæ virtute munitus; Dei seruorumque; eius cultor deuotus, erga pauperes benignus, suis humillimus, hostium debellator inuictus: Is post annũ Principatus sui duodecimũ corpus Beati Martini, quod in spelunca Marsici montis positum audierat, Beneuentum, ob sui, suorumq; salutem, transferre proposuit. Vocata igitur Theophania coniuge sua, cuius & fidem, & liberalitatem in multis expertus fuerat, ei & propositum suum indicare non distulit: illa verò Ioannem Episcopum, qui Beneuentanæ tunc temporis Ecclesiæ præsidebat, vitæ venerabilis virum, vocare, & ab eo consilium super hoc expeti consuluit. Accersito igitur Episcopo, vterque ei quid super hoc proposuerint, quidue tractauerint, indicare procurant. Quo audito, Episcopus hoc non sine consilio, & licentia Vrbani Papæ, qui tunc septimus à Beato Gregorio Romanæ Sedis curam gerebat, fieri adhortatur. Missis igitur ad Papam literis, pro consensu adhibendo deprecatorijs per Seuerum Diaconum, qui gesti huius notitiam primus posteris commendauit, non solùm licentiam, sed etiam cum hortatione, Apostolicam adepti sunt benedictionem. Indicto igitur, & celebrato ieiunio triduano, Episcopus & Princeps, cũ coniuge, maxima etiã pars cleri, & populi, cinere capita aspersi, cum litanijs Dominum deprecantes, nudis pedibus iter aggressi sunt: Cumque iter diei, & dimidium peregissent, montis Marsici cacumen ascendunt: speluncam, in qua sanctum corpus positum fuerat, intrant: Missam ad memoriam eius celebrant, & Eucharistiæ perceptione omnes participari procurant. Expletis igitur Missarum obsequijs, sacris vestibus indutus Episcopus, vnà cum Principe ad tumulum Sancti accedens, orare cœpit obnixè Dominum deprecans, vt, pro quo venerant, sancti Martini corpus ab eis transferri permitteret. Omnes etiam, qui cum Episcopo, & Principe venerant,

ad terram prostrati, sanctum Martinum transferri se permittere, suppliciter implorabant. Et subitò vehementissimus terræmotus accessit, ita vt mons ruere videretur: exterriti, Sanctum suis nullo modo petitionibus in hoc acquiescere perceperunt: sicq; tristes ad propria sunt reuersi.

2 Alio tempore cum (2) Pandulfus Princeps, Landulfi filius, & Landulfi, cui Normãdi Principes successerũt, auus, Capuæ dominaretur; Abbas quidam religiosus, Hilarius nomine, S. Vincentij monasterio præerat: is cellæ, in qua S. Martini monasterium erat, monachum quemdam præposuerat; Qui furtim venerabile corpus abducere, & aliquid pretij se posse pro hoc acquirere, cogitauit: Cumque noctu ad tumulum tangendum temerarius accessisset, subitò tantus factus est terræmotus, vt montis ruinam instare crederet: sanctus autem Martinus Abbati prædicto, qui apud Monasterium sancti Vincentij Capuæ dormiebat, in somnis apparuit, dicens: Quid talem corpori meo custodem adhibuisti? Ad hanc vocem Abbas expergefactus, & trepidus, statim equos, quibus montem ascenderet, apparari præcepit, & monachum suum, quid nocte illa egerit, diligenter interrogauit: Qui tandem se ad sancti corporis tumulum furtim accessisse, sed ex nimio repentini terræmotus sonitu tremefactum esse professus, paternæ correptionis virga correptus, ab ea, quam maletractauerat, præpositura deiectus est. *At de translatione facta à sancto Bernardo agitur tum in officio ipsius sãcti Bernardi tum in officio ipsius sancti* Martini: *nos hic, quæ in sancti* Martini *officio sunt, apponimus, & ita se habent.*

3 Anno (3) ab Incarnatione Domini millesimo nonagesimo quarto, in anno quartodecimo Principatus Richardi, filij Iordani Principis, Forum claudij regente venerabili Episcopo Bernardo, in Octauo Pontificatus sui anno, Indictione secunda. Quod dudum animo suo proposuerat

idem

idem venerabilis Episcopus (*Bernardus*) replicare cœpit, decreuerat enim, vt consilium à Domino (4) Guimundo Auersanæ sedis Episcopo, magnæ auctoritatis viro, per Archipræsbyterum suum Ioannem acceperat, vt sancti Martini corpus, cui crescente præpositorum iniquitate, non more solito debitum soluebatur obsequium, ad Ecclesiam sanctæ Mariæ, & sancti Ioannis, cui præerat, transferret: sciebat enim frequentiora ibi & à clero, & populo sanctis persoluenda membris obsequia. Ionata itaq; Richardi Principis filio, qui tunc Caleni præerat, accersito, equitum prudentissimo, consilium ab eo qualiter hoc fieri posset, expetijt. Ionatas verò, vti magnæ inter sæculares vir prudentiæ, eum comprouinciales Episcopos ad id secum agendum inuitare commonuit, seq; quidquid melioris super hoc consilij, & auxilij posset, daturum efficaciter spopondit. Conuocatis itaq; Theanensi, & Caluensi Episcopis, constituto die, quo scilicet sanctorum Martyrum Ioannis, & Pauli erat celebranda solennitas, montem ascendit, ad sancti corporis tumulum cum maxima reuerentia deuotionis accedunt. Primus itaq; Bernardus Episcopus, thesauri tam nobilis amore succensus, oratione completa, ictum marmori, quo venerabile corpus tegebatur, incussit: & quæ pluribus antea difficilis fuerat, tam facilis prædicto venerabili Episcopo, & comitibus suis sancti corporis est facta reuelatio, vt ipsius Sācti ad suæ reuelationis effectum consentanea voluntas facillimè posset agnosci. Omnes verò, qui aderant, tanto iucundæ suauitatis odore sunt repleti, vt Paradisi ciuem, & cœlicolam, cuius corpori assistebāt, esse non ambigerent. Abstractis igitur diù desideratis sancti viri reliquijs, gratias agens Episcopus Bernardus Domino, & vltra quàm dici posset exhilaratus, omnibus etiā, qui cum eo ierant, læta voce Dominum laudantibus, ossā venerabilia diligenter in mundo posuit linteamine: & sicut

cut qui victoria potiuntur, beati redire solent, omnes de tam insperata thesauri tanti inuentione alacres descendunt. Cum autem populus ciuitatis aduentum sancti corporis agnouisset, omnes viri, & mulieres, paruuli, iuuenes, & senes obuiam processerunt: Ionatas etiam cum vxore sua, & militibus suis gratias agens Deo, pedibus nudis occurrit, & sic cum maximo honore reliquiæ sanctæ Basilicam vsq; Episcopij delatæ sunt, in qua plurima per eundem Sanctum petentibus fiunt beneficia.

5 Quidam Capuanæ ciuitatis homo nobilis (5) Ioannes Maledictus nomine, audiens quæ in translatione, & post, beneficia Sanctus præstiterat, cum haberet quandam filiam cernuam, manibus, pedibus & gressu contractam, eam cum quibusdam sanctimonialibus monasterij cui eam deuouerat, ad sancti Martini petendum adiutorium misit: quibus ad orationem ante altare prostratis, virgo quoq; prostrata, & parùm somno dedita, sana surrexit.

1 Annis, &c. *Quæ hic habetur consignatio temporum nulla ex parte consistit. Notatur annus 730. cum Indictione decima: at illo anno erat Indictio decima tertia. Item cum eodem anno notatur annus duodecimus Constantini: at Arichis Princeps vixit tempore Constantini Copronimi, & Constantini filij Irenes: annus Copronimi duodecimus erat annus Christi 751. alter verò Constantinus cum matre imperauit decem tantùm annos, & deinde solus septem: quòd si illis decem velis addere septem, annus duodecimus erat ann. Christi 795. Præterea notatur cum anno Christi 730. & cum anno Constantini duodecimo, Annus Principatus Arichis duodecimus quoq; at ex Paulo Diacon certum est Arichim Principem Beneuentanum obijsse an. 787. die Augusti 26. & vixisse annos quinquaginta tres & fuisse Principem an. 30. habet enim in epitaphio quod illi scripsit.*

Ter binis lustris patriæ sic rexit habenas,
Fluctibus vt lintrem nauita doctus agit.

Quare

Quare ab anno obitus retrogradiendo, & numerando triginta, inuenimus Arichim accepisse Principatum an. 758. *& numerando quinquaginta tres, inuenimus ipsum natum anno* 735. *ideoq; annus duodecimus principatus fuisset ann. Christi* 769. *Insuper nominatur Theophania vxor Arichis: at nomen vxoris erat Adelperga: sed fortasse hæc Adelperga fuit secunda vxor. Tandem nominatur Vrbanus Papa à Gregorio septimus: at in serie Romanorum* Pontificium *nullus inuenitur Vrbanus post Gregorium* Magnum, *vel Gregorium secundum, seu tertium, qui septimus in Petri Cathedra sederit; libenter credam vitio scriptorum corruptam fuisse veram temporis consignationem.*

Cæterum Arichim Beneuentanum Principem, fuiße studiosissimum inquirendi, & transferendi ad Ecclesiam San*ctæ Sophiæ corpora Sãctorum, ex Heremperto apud Chron. Cassinense liquido constat.*

Pandulfus. *Hic* Pandulfus *est cognomento de Sancta Agatha, qui fuit filius Landulphi* Principis Beneuentani, *&* Pater Paldulphi, *& Auus Landulphi. Hic principatum Capuanum accepit anno millesimo primo.* 2

Anno. *Hinc satis clarè colligitur annus, quo* S. Bernar*dus consecratus est Episcopus, quoue migrauit ad* Dominum, *vt supra notatum est.* 3

Guimundo. *Hic Guimundus est ille, qui à Card.* Bellar*mino dicitur Guitmundus, & inter Ecclesiasticos scriptores annumeratur: scripsit celeberrimum opus, libros tres de corpore, & sanguine Domini in Eucharistiæ Sacramento; necnon* Con*fessionem de S. Trinitate, de Christi humanitate, & corporis Domini veritate.* 4

Hic, *vt ex hac vita* S.Bernardi *colligitur, viuebat etiam ann.* 1094. *& proinde sub Victore* 3. *& Vrbano* 2. PP.

Ioannes. De *Ioanne* Maledicto *facit mentionem* Priui*legium à Roberto* Principe *concessum* Monasterio S. *Ioannis* 5

 ann.

ann. 1108. *de altero Ioanne* Maledicto *fit mentio in Actis Alexandri* Papæ *tertij, quæ habent, illum à Federico Imperatore factum fuisse præfectum vrbis: & per aliquod tempus Tusculana potitum ciuitate,*Baron.*tom.*12.*an.*1170.*Illum fuisse genere* Capuanum, *& Ioannis hic commemorati fortasse nepotem, suadet nomen, & cognomen, & Federici Imperatoris erga* Capuam, *& Capuanos beneuolentia, munificentiaque singularis.*

DE SS. QVARTO, ET QVINTO MM. CAPVANIS.

10. *Maij.*

M*Artyr. Rom.* VI. Idus Maij Romæ via Latina ad centum aulas, Natalis SS. Martyrum Quarti, & Quinti, quorum corpora Capuam translata sunt. *Breu. in Kalend.* VII. Idus Maij Quarti, & Quinti Capuanorum Episcoporum dupl. *& in Officio*, in SS. Confessorum Quarti, & Quinti Capuanorum Episcoporum, Oratio. Propitiare quæsumus Domine nobis famulis tuis, per horum Sanctorum Confessorum tuorum, atq; Pontificum Quarti, & Quinti, qui in præsenti requiescunt Ecclesia, merita gloriosa, vt eorum pia intercessione ab omnibus semper protegamur aduersis: per Dominum, &c.

Ecce vides, candide lector, quantum à Romano Martyrol.Capuanũ Breuiarũ differat: Breuiariũ *de his agit* VII. *Idus Maij:*Martyrol.*verò* VI. *Idus:*Breuiarium *appellat eos Episcopos, & Confessores;* Martyrol. Martyres. *Conueniunt autem in eo, quòd* Martyrol. *asserit eorum corpora* Capuam *fuisse translata, &* Breuiarium *in præsenti Ecclesia requiescere protestatur. Quid ergo censendum?* Martyrol. *Romano contradicemus? absit.*Breuiarium *nostrum contemnemus? minimè quidem.* Mea *sententia est, plures* Capuæ *fuisse*

Quar-

Quarti, & plures Quinti nomine nuncupatos: at (quod Prisco, Rufo, ac Marcello contigit) in vnum conflata nomina, confusas eorum personas, & memoriam antiquorum prætermissam esse. Planè mihi persuadere non possum, à Breuiario casu, vel temerè, & non absq; aliqua, leui saltem vmbra lucis, appellatos fuisse Episcopos Quartum & Quintum. Huius verò nuncupationis alios extitisse aliàs proprio loco patebit. Nunc autem vnum admoneo, nempè non mirandum, si aliquis alius Quartus, vel Quintus alio loco nominandus, videtur dici posse Episcopus, licèt in citandis Martyrologijs Episcopus non appelletur; non mirandum, inquio, nam simplicitati antiquissimorum temporum id adscribere possumus: Ita Episcopali nomine tacito, Priscus in Martyrologijs passim dicitur Martyr Capuæ in via Aquaria, & in illo antiquissimo Martyrologio Capuano, cuius mentio est in vita S. Rufini, S. Rufinus dicitur Confessor, & S. Rufus Martyr, qui tamen fuerunt Episcopi. At verò Quartus, & Quintus, Romano adscripti Martyrologio, fuerunt Clerici Capuani, Martyres, passi Romæ in via Latina. Neq; id gratis asserimus: In Cappella, quæ nunc dicitur S. Francisci, erat antiquum altare, quod appellabatur Sanctorum Quarti, & Quinti: voluit Cappellæ Patronus permittente Archiepiscopo Cæsare Costa, illam marmoribus, marmoreisq; Sanctorum Francisci, Quarti, & Quinti statuis exornare: idcirco antiquum altare dirutum est: inuentus sub eo loculus, duo condens corpora, cum inscriptione, quæ propter antiquitatis situm, tota non legebatur: quod autem legi potuit ita se habet: Corpora Sanctorum Clericorum Cap. hic sita sunt: *Quæ verba Archiepiscopus Costa in inferiori crepidine noui altaris, ibidem erecti, sculpi tantùm voluit. Age nunc, coniungamus cum traditione firma, inscriptionem, & de clericatu SS. Quarti, & Quinti non dubitabimus. Accedit, quòd in Ecclesia Sancti Prisci horum imagines, inter*

alias multas antiquissimas, ex musiuo conspiciuntur: Sunt *imagines coniunctæ, vultu admodum iuuenili, capite tonso, vt nunc mendicantibus tonderi mos est: habent in manu coronam: certè corona fuisse martyres arguit. Archiepiscopus* Cæsar Costa, *cum ad Ecclesiam* S. Prisci *animi causa diuertisset, adorato sanctissimo* Sacramento, *imagines illas visit, legensq. inscripta nomina, eleuata manu ad me conuersus,* Videte (*inquit*) Martyres cum coronis. *Tonsura quidnam nisi fuisse clericos ostendit? Et vultus ille quasi puerilis, inter alias SS. Ecclesiasticorum imagines, vel senum, vel virorum, vel iuuenum, quin in minori ordine constituti fuerint, dubitare num sinet? At si* Capuani *clerici, qua de causa passi Romæ? Hinc ipse colligo,* SS. *Quartum, & Quintum fuisse viros in vrbe* Capua *primarios, & ortos ex nobili genere: solebant* Præfecti Prouinciarum *nobiliores genere* Christianos *comprehensos, Romam amandare: Baron. an.* 104. *Ita censendum est contigisse* SS. *Quarto, & Quinto, nempè comprehensos ipsos ob fidei Christianæ confessionem, amandatos Romam, ibique ab* Imperatore *(quisquis ille fuerit) capite plexos, & corpora tandem Capuæ eorum patriæ restituta.*

DE S. VITALIANO EPISCOPO CAPVAE. 16. *Iulij*.

M*Artyrol. Rom.* XVII. Kalen. Augusti: Capuæ S. Vitaliani Episcopi. *Breuiarium in Kalen.* XVII. kalen. Vitaliani Capuani Episcopi, & Confessoris dupl. *& in Officio*; In Sancti Vitaliani Episcopi, & Confessoris. Lect. I. Igitur Sanctus Vitalianus Capuanæ ciuitatis editus, & nutritus, cum bonis polleret moribus, per Dei prouidentiam ordinatus est in eadem ciuitate Episcopus. Viuens in castitate, atq; simplicitate, eleemosynas sine cessa-

tione

tione, prout poterat, pauperibus erogabat: viduarum, atq; orphanorum aſsiduus erat nutritor, atq; conſolator: triſtis ad eum quicunq; aduentaſſet, lætus reuertebatur; qui æger, in Dei virtute, & eius meritis ſanabatur: pulcher aſpectu, mente præclarus. Lect. 2. Rectus in omnibus, nullus vnquam eum in aliquo crimine, vel odio, ſeu iracundia, vel detractione inuenire potuit: ſed in omnibus præclarus, & modeſtus, humilis, atq; manſuetus, & ſimplex in omnibus erat: & ſic ſibi vixit in ſæculo iſto, vt in omnibus viueret: nullum ſpernens, nullum lædens, nullum deſpiciens, contumelias deſpiciebat, odium vitabat. Qui cum omnibus diebus vitæ à iuuentute ſua ſic viueret, inuidus Diabolus, qui humano generi nunquam defecit (A) in aduerſis, & qui in abditis eius multa perpetrauit, & ſemper eum Dominus in omnibus ſuo ſeruo ſubdit; tamen palam ei ſuos ſatellites ita induxit. Lect. 3. Cum eſſet annorum ſeptuaginta, vt eum Dominus probatum ſibi inueniret, ſicut aurum ab igne, inuidioſè quidam maligni contra eum falſum teſtimonium cogitantes, dicunt: Habeamus conſilium, forſan illum deponimus ab Epiſcopatu, & de noſtris oris eijciamus, ac vnus ex nobis hunc honorem recipiat. Conſilio hoc iniquo inito, falſiloqui accuſauerunt eum, ſcorticinium cum meretricibus commiſiſſe; coadunati ſunt multi, in hoc malum cõſentientes, dataq; pecunia, quadam nocte ex eis quidam clam eius cubiculum introgreſſi; veſtimenta cum calceamentis, quibus ſanctus vir indui ſolebat, tulentes veſtimenta mulierum ibidem, calceamenta ſimiliter poſuerunt. Lect. 4. Ille, vt erat ſolitus, cum hora (B) euigilandi ſurgeret, ſimplex vt erat, & rectus in omnibus, præ ſollicitudine orationis, veſtem, quam inuenit, ſe induit, atq; calceatus mulieris calceamento, ad orationem perrexit: loquente prophetico (C) ſermone Anni noſtri ſicut aranea meditabuntur, dies annorum noſtrorum in

A

B

C

ipſis

ipsis septuaginta annis; si autem in potentatibus octoginta annis, & plurimum eorum labor, & dolor. Hora autem matutinali adhibita, sicut mos est, populi, cleriq; congregati celebrauerunt officium. Lect. 5. Quo expleto, dieque lucescente, vt soliti erant populi resederunt omnes ante fores Episcopi Capuani: at illi mali proditores, Iudæ similes, canesq; garruli, per rapida ora talibus prauis resonabant sermonibus: Audite populi scelus tam pessimum, quod iniquus iste noster Episcopus operatur quotidie, nobis enim prædicat castitatẽ, ipse verò scorticinium cum meretricibus agit: prædicat humilitatem, ille se in superbiam erigit: dicit se mulieres odire, & diebus, ac noctibus cum ipsis manet, comedit, & bibit: nam si nobis non creditis, oculis vestris aspicite, operibusq, credite, quibus calceamentis, & vestibus induitur. Lect. 6. Audiens hoc vir Domini Vitalianus ingemuit; confortatus tamen in Domino, facto silẽtio, ait ad illos: Audite filij: verum dicitis, quia ego peccator sum, & multa mala Deo meo egi: vnde & istud super me induxistis: hoc tamen ab alijs pati debui, non à vobis, qui filij, & hæredes estis Ecclesiæ: & aspiciens in cœlum dixit: Tu Deus, qui cœlum, terramq, tua gubernas dextera, qui scrutaris renes, & corda, & scis omnia, antequam fiant, destrue hoc falsiloquiũ: valeq; dicens, abijt. Lect. 7. Insidiatores verò illi, sicut à fidelibus viris Deum timentibus audiuimus, perrexerunt post illum, & comprehendentes, miserunt in corium (D) & insuentes iactauerunt in mare. Remigante verò illo, Dei prouidentia peruenit in portum Romanum sanus, & integer. Ab illo etiam die vsq; sex menses, & dies viginti expletos, quo vir sanctus inde eiectus est, ibi non pluit, tantaq; illis sterilitas aduenit, vt ibi nulla seges, vel herba gigneret. Lect. 8. Cum iam itaq; tanto tempore in vrbe illa, vel in eius Regionibus non plueret, cognouerunt, quòd propter hominem

D

Dei

Dei hæc aduenissent eis. Contristati valdè, & contriti vehemẽter, vbi esset vir Dei, requisierunt, ad eiusq; pedes prouoluti, veniam postularunt. Ad hæc sanctissimus vir Dei Vitalianus, vt erat pius, & misericors, non illis malum pro malo reddidit, sed vt vidit totis præcordijs pœnitere, egit gratias Deo, qui consolatus est sanctos suos in magnificentia, & corripit malos, vt conuertantur in bonum, surgensq, abijt cum eis. Cumq; peruenisset ad Vrbem, eius oratione venit pluuia super terram. Lect. 9. Deinde (E) per reuelationem ei Dominus ostendere dignatus est locum, vbi iam tempus vitæ suæ finem expleret, & reciperet mercedem; quam per multos annos fuerat operatus. Qui surgens inde, venit in montem, qui vulgò ab incolis Virgilij dicitur, vbi ei à Domino fuerat reuelatum, in quo paucis temporibus adhibitis, sanctæ Dei Genitricis Mariæ (F) Ecclesiam construxit; quo in loco requieuit *(G)* in pace. XVII. Kalen. Augusti. E F G

NOTATIONES.

A NVnquam defecit in aduersis. *Sensus est Diabolus inuidus nunquam defecit, idest nunquã destitit, nunquam cessauit in aduersis, idest aduersari, & insidias tendere generi humano nunquam defecit, idest genus humanum semper habuit in aduersis Diabolum, qui, etsi in abditis eius, idest Vitaliani, multa perpetrauit; nempè in secretis locis, & in ipsis conscientiæ penetralibus multa contra Vitalianum molitus est, quæ Sanctus vicit; tamen voluit & hæc quasi publicum bellum excitare.*

B Hora euigilandi. *Mos noctu recitandi nocturnum officium in Ecclesia, à Capua veteri traductus est ad nouam, vt ex Rituali antiquo apparet, disponente de officio hebdomada sancta. Qui mos manebat etiam tempore Archiepi-*

scopi

scopi Athanasij, idest circa annum 1400. Illo enim Archiepiscopo, constitutum est contra filios iniquitatis, qui Canonicos à proprijs domibus ad Ecclesiã noctu venieniẽtes ad diuinum officium spoliabant, vel quouis modo molestia afficiebant; constitutum est, inquam, vt in sententiã excommunicationis incurrerent.

C Loquente prophetico sermone. *Verba Psalmi 89. ad literam de breuitate humanæ vitæ, ac de inani hominum labore exponuntur: illa tamen iuxta literalem Lyrani, & quam Genebrardus aliquorum non improbat, expositionem, admodum aptè ab Auctore attributa sunt Vitaliano, quasi Vitalianus dicat:* Anni nostri; *idest homines in annis nostris viuentes,* meditantur sicut Aranea. *Et quid Aranea meditatur? profectò nihil aliud, quàm laqueum, & rete ordiri, vt animalcula innocua venetur, & interimat: opus tamen, quod orditur valdè, fragile, & vanum est, interdum etiam ipsi texenti perniciosum: ita planè hac in ætate iniqui, fraudes, insidiasq; meditantur; & dies annorum nostrorum sunt in ipsis septuaginta anni, idest ætas nostra peruenit ad septuagesimum annum, & ætatis adeo venarandæ ratio non habetur.*

D Corium. *Expone coriaceum saccum, tales enim sacci tunc erant in vsu. Ita Episcopus Vici Aequensis* Paulus Regius, *qui Sancti Vitaliani vitam* Italicè *scripsit.*

E Deinde per reuelationem. *Postquam Sanctus* Capuam *peruenit, ac pluuiam impetrauit, paucos dies ibi moratus est; sponte Episcopatui cessit, & secessit in locum à tergo montis, in quo* Caserta *nunc est: vocabatur locus ille Maltanum, nunc ab ipso Sancto Vitaliano nuncupatur. Ibi Sãctus cum non potuisset incognitus commorari, alioq; proficisci cogitasset; Dominus per reuelationem ostendit ei locum in monte Virgilij, & ipse illuc sese recepit.*

F Mariæ. *Inde qui mons Virgilij appellabatur, mons Virginis appellari cœpit.*

Requieuit. *Vitalianus vita functus, in dies maiora miracula operabatur, ideoque sepulchrum eius summa veneratione frequentabatur: at cum impij Saraceni Campaniam, & reliquas Prouincias occupassent, vastatis oppidis, dispersisque populis, non solùm sepulchri veneratio, sed & sepulchri notitia penitus excidit.* Post *multos annos, pastores quidam disco ludentes, pro disco, magno lapide vtebantur, quem recedentes, abiectum relinquebant.* Paucis *deinde post diebus, sæpèsæpius obseruarunt lapidem. illum amotum è loco, in quem, vespere discedentes, reiecerant, abiectumque reliquerant. Admirantur, de causa inter se perquirunt: & ecce singuli in somnis admonentur à S. Vitaliano, illum esse sui sepulchri locum, in quo toties discum inuenerant. Re ad Episcopum loci delata, refoditur terra sepulchrum inuenitur, corpus cum ingenti lætitia excipitur, & in Monasterium Montis Virginis tandem transfertur.* Calixtus *Papa II. cum hàc iter faceret, S. Vitaliani corpus venerari voluit, & cum* Catanzari *in Calabria degeret, illud illuc asportari mandauit, & condidit in* Eccle*sia, quam illa in Ciuitate consecrauit, ibique hac etiam ætate summa celebritate, ac veneratione colitur.*

Hactenus ex vita ab Episcopo Vici Aequensis Italicè scripta. Verùm, vt Dominus Marius Vipera Archidiaconus Beneuentanus Domino Mutio Vespesiano Vicario Capuæ, Domino, & Patrono meo singulari, mea causa scribenti, rescripsit; Beneuenti in Monasterio S. Victorini asseruetur Codex Longobardus, habens hæc verba: Beatus Pater Ioannes Antistes Beneuentanus corpus S. Vitaliani Episcopi Capuani à collabente Ecclesia Montis Virginis Beneuentum transtulit, & in Ecclesia Beatæ Mariæ Virginis cum multis alijs Sanctis locauit. *Hæc in illo Codice. Cæterum ille Beatus Ioannes, vt habent Beneuentana Monumenta, successit S. Barbato, qui S. Barbatus obijt inchoato*

anno 682. ipse autem B. Ioannes obijt anno 716. Hinc oportet asserere S. Vitalianum vel proximè antecessisse, vel proximè successisse S. Decoroso Episcop. Capuano, qui coæuus fuit S. Barbato. Hinc quoque colligimus corpus S. Vitaliani, quod à Papa Calixto hac iter faciente dicitur Beneuento Catanzarum fuisse translatum; fuisse quidem eò translatum anno 1120. *quo scilicet anno Calixtus Beneuenti fuit.*

DE S. RVFINO EPISCOPO CAPVANO 26. *Augusti.*

M*Artyrol.* Rom. VII. Kalend. Septembris Capuæ Sancti Rufini Episcopi, & Confessoris. *Breu. in* Kal. VII. kal. Septembris Rufini Capuani Episcopi, & confess. dupl. *In Officio.* Oratio, Propitiare, quæsumus Domine, nobis famulis tuis per huius Sancti Rufini confessoris tui, atque Pontificis, qui in præsenti requiescit Ecclesia, merita gloriosa, vt eius pia intercessione ab omnibus semper protegamur aduersis. per Dominum, &c. Lect. 1. Ad laudem, & gloriam Domini nostri Iesu Christi, & ad ædificationem vestram, dilectissimi Fratres, miraculum, quod Dominus per Beatum Rufinum confessorem suum operari dignatus est in hodierna eius tanta solemnitate, breui narratione, qualiter gestum sit, intimare curamus: Inter hæc si quis eius vitam, qualis fuerit, noscere cupit, huius opusculi fida narratio ei præbebit indicium. Lect. 2. (A) Temporibus Iustiniani minoris Imperatoris, filij Constantini, sub Sergio Papa, atque Grimoaldo Duce Longobardorum, erat quidam religiosus valde, nomine Decorosus, in sede Capuanæ Ecclesiæ Episcopus: Huius siquidem tempore, cum religiosè à Longobardorum gente Cœmeteria Sanctorum excolerentur; contigit, vt in Martyrologio seriatim nomina Sanctorum exquirerent: Et inuenta sunt

A

ta sunt hoc modo duorum Sanctorum nomina scripta: (B) Octauo kalend. Septemb. natales S. Rufini confessoris: Et vno intermisso die, quod est sexto kal. Septemb. natales S. Rufi martyris. Lect. 3. Huius verò S. Rufini prædictus dies, cum omnibus notus fuisset, locus tamen, vbi sacrum corpus eius requiesceret, ignorabatur. Cœpit tandem Episcopus suo cum clero à *(C)* senibus annorum locum inquirere: Quo inuento, in monumento scilicet iuxta *(D)* Basilicā Beati Petri (E) Apostoli, coadunata Episcopus vndique plebe, cum hymnis, & laudibus illo è loco Sancti reliquias auferens, magna cum lætitia in Ecclesia Sanctorū martyrum Stephani, & Agathæ condidit. Lect. 4. Sacro denique opere peracto, cum ob honorem, & reuerentiam tanti corporis Ecclesia ipsa ab omnibus frequentissimè excoleretur, contigit eodem anno, vt cuiusdam nobilis Audoaldi filius, qui adhuc in tenera lactabatur infantia, febre valida penè moreretur, in tantum vt membra omnia suo ab officio penitus defecisse viderentur: Quem, cum parentes illius in supremo exitu iam proximum intelligerent, mox, vt credo, diuina inspiratione admoniti, ad prædictam Ecclesiam adduxerunt. Lect. 5. Cumque ante fores Ecclesiæ vlulantes ad funus eius perstreperent, venerabilis Episcopus insolito tantorum lamētantium clamore exterritus, continuò cœptas deserens preces, exiuit ad illos, & cur tantos fletus haberent, modestè inquirere cœpit: Qui dixerunt ei: Domine Episcope, ecce infantulus iste moritur nobis. His dictis, mater pueri valdè eiulans, se ad genua Episcopi, quasi aliena mente proripuit dicens: Domine indica nobis locum, vbi Beatus Rufus quiescit. Lect. 6. Attonitus autem Episcopus, & illius intelligens imi cordis dolorem, totus infremuit, & tanto dolori compatiens, ait illi: Non est hic ò mulier corpus illius, quem quæris, sed Beati Rufini confessoris. Ve-

F rum quia ipsum nominare (F) voluisti ad auxilium tuum, veni nunc, & toto nixu illius implorare misericordiam ad tumulum eius nè desinas. Episcopus autem, quamuis intercidisse ad horam orationem videretur; tamen omninò quam tenuit non deserens, ingeminauit potius pro se, & infantulo orationem constanter ad Dominum. Lect. 7. Tunc mater pueri ante sacrum tumulum S. Rufini posuit filij sui corpus, quod exanimi simile iacebat, cum lachrymis, dicens. O Beatissime Rufine confessor Domini digne sentiam in puero isto misericordiam tuam, quam sitienter euenire peto. Et hæc dicens, sola cum puero superstite,

G remansit: Deinde Epscopus clausit (G) Regiolas, quæ erant ante altare: & exiens, sedebat ante fores Ecclesiæ, expectans diuinam misericordiam in puero superuenturam. Lect. 8. Pietas autem Domini statim in puero subsequuta est: Nam media vix aberat hora, & ecce occurrens mater infanti, quæ in parte steterat orans, cum cordis lætitia, ad Regiolas, quas Episcopus clauserat, vidit infantem alacrem, huc illucque circa altare deambulantem, quem apprehendit cum gaudio: Deo, & Sancto Rufino gratias agens, & exiuit ad Episcopum, in vlnis filium baiulans lætum, & sanum: quasi nunquam malo alicui deditus esset Lect. 9. Ad hanc famam fit concursus populi ad tumulum Beati confessoris Rufini, & ingenti cum gemitu plura vota persoluunt: luminaria, seu quæque poterant, suppliciter certatim offerre curabant: Suum ad adiutorium illum implorantes, larga eius beneficia percipiebant: quæ vsque hodie dare non cessat, si non desit fides poscentium: præstante Domino nostro Iesu Christo, cui est honor, & gloria in sæcula, sæculorum. Amen.

NO-

NOTATIONES.

TEmporibus. *In Decoroso dictum est de horum temporum conuenientia. Cæterùm, quia tempore S. Decorosi circa ann.* 780. *sepulchrum, & dies S. Rufini ignorabatur, videtur dicendum S. Rufinum antiquioribus vixisse temporibus. Nam si S. Rufinus vno sæculo, vel parum amplius à S. Decoroso distasset, sepulchrum eius potuisset esse cognitum. Sanè in Catalogo Capuanorum Antistitum satis commodè ante S. Priscum iuniorem, idest ante ann.* 440. *& circa ipsum ann.* 400. *collocari potest.* A B

VIII. kalend. Septembris. *Nos festum S. Rufini celebramus* VII. *kalend. Septembris, idest Augusti die vigesimo sexto; & tamen in antiquissimo illo Martyrologio Capuano cuius hic Breuiarium meminit, Natales* VIII. *kal. erant inscripti; quo etiam die notatos legi in Martyrologio Monialium Sancti Ioannis. Sine dubio, quia nos* VIII. *Kal. idest Augusti vigesimo quinto, Festum Sancti Bartholomæi more Romano celebramus, ideo in diem alterum S. Rufini translata celebritas est.*

A senibus. *Senum relationes spernendæ non sunt; quarè, vt habet antiquorum firma relatio, credimus S. Rufini corpus in Cathedrali conditum esse subtus altare, quod est à meridie, in capite Alæ: Fuit, quæ non multis ab hinc annis est intermissa, consuetudo, vt in festo huius Sancti, cantatis Vesperis, Præsbyter hebdomadarius, pluuiali indutus, ad illud altare accederet, & in eo cantaret orationem* Propitiare. C

Iuxta Basilicam. *Nè putes in prophano loco S. Rufini corpus inuentum; sed expone, iuxta Basilicam, idest in cœmeterio, vel atrio, Basilicæ cohærenti: antiquitus enim nemo, magna quamuis dignitate, vel sanctitate fulgeret,* D

intra

intra Basilicam deponebatur, sed summo erat honori ante fores in atrio sepeliri.

E Petri Apostoli. *Hæc est Ecclesia, quæ dicitur* S. Petri *ad corpus: nimirum in corpore, idest in medıtullio veteris* Capuæ. *Ego aliquando censui Ecclesiam* S. Petri *ad corpus fuisse* Cōstantinianā,*idest Ecclesiam à* Constantino *magno* Capuæ *ad honorem* SS. *Apostolorum ædificatam. Illis mouebar argumentis. Quia in hac vita* S. Rufini *Aedes* S. Stephani *nominatur Ecclesia, sed* Aedes S. Petri *nominatur Basilica, idest regium opus. Et quia cum prope Basilicam* S. Petri *inuentum sit corpus* S. Rufini, *videbatur ibi primùm fuisse Episcopium, vbi Episcopi sepeliebantur.* Accedebat *ad hæc, quòd in Actis translationis* S. *Stephani apud Natalem, &* M. S. *apud Bartholomæum Chioccarellum Neapolitanum I. C. habetur, post obtentas S. Stephani reliquias, ædificatam fuisse Ecclesiam ad eius honorem: igitur antequam extaret Ecclesia S. Stephani, extabat Ecclesia* S.*Petri; qua excepta, non apparet, quæ iudicari possit Constantiniana. Nunc verò post impressum* Herempertū, *opera, ac studio Antonij* Caraccioli *ex ordine* Cleric. *Regul. Præsbyteri, qui cum sit omnigena eruditione, & maximè sacra præsignis, vir est vbique notissimus; post impressum (inquam)* Herempertum, *cogor mutare sententiam.* Herempertus *enim loquens de Arechi adolescente, deinde* Principe *Longobardorum, habet illam Ecclesiam, quam Constantinus magnus SS. Apostolis ædificauit, dedicauitque, deinde illam ipsam à S. Germano Episcopo, S. Stephani vocatam esse. Verba sunt:* Quadam quippè die dum cum suo Principe (*Luit prando*) in Ecclesia B. Protomartyris Stephani, quæ constructa est in veterrima vrbe Capuæ ab Imperatore Helenæ filio Constantino, vtque in honorem omnium Apostolorum dedicata, licèt postea à Beatissimo Germano eiusdem vrbis Episcopo, ob collatas ab

Impera-

Imperatore reliquias B. Protomartyris Stephani, necnon & B. Agathæ Virginis, proindè ea in honorem Protomartyris Stephani vocata est: dum, vt diximus, in eandem Ecclesiam Longobardorum more accinti pugionibus altrinsecus introissent, &c. Hæc Herempertus. *Neque quis putet illum ignorasse Ecclesiam S. Petri distinctam ab Ecclesia S. Stephani: ille enim scribens diuisionem* Capuani *Episcopatus, ipso viuente factam à Papa Ioanne* VIII. *de Ecclesia* S. *Stephani, & de Ecclesia S. Petri distinctè loquitur. Igitur* Constantiniana *non fuit Ecclesia quæ dicitur S. Petri ad corpus, sed quæ dicitur S. Stephani in* Capua *veteri. At nunc ad argumenta quid respondebimus? Profectò erant illa probabilia: nuuc verò cum habeamus certum Auctorem, qui expressis verbis rem ipsam exponit, huic expressè auctoritati illa derogare non debent. Quidnam? in hac vita S. Rufini Aedes* S. *Petri nominatur Basilica: ita. Sed quid prohibet nè dicamus Aedem S. Petri à scriptore huius vitæ dictam esse Basilicam, more Romano: vel Basilicam prophonam meditullio* C*apuæ non dum* Ch*ristianæ, deindè in Aedem S. Petri conuersam? Vel scriptorem huius vitæ nihil aliud voluisse, quàm Aedem sacram diuersis nominibus appellare? Quid amplius? In Basilica* S. *Petri inuentum est corpus S. Rufini Episcopi: ita, sed nouum non est Episcopos extra Episcopia sepeliri.* S. *Gebehardus Constantiensis Episcopus in templo, quod viuens condiderat, deponi voluit an. 996. &* S. Hi*larius Episcopus Arelatensis in Ecclesia* S. Ho*norati extra muros Arelatæ in* C*appella subterranea depositus est an. 445. &* S. *Symachus Episcopus* C*apuæ in* S. *Mariæ maioris Ecclesia requiescit. Quid tandem? Opponuntur Acta Translationis* S. *Stephani: sed illorum nulla est auctoritas, sunt enim apocripha, & plena multis erroribus, vt infra in 4. parte demonstrabimus.*

F

Voluisti. S*ensus est, voluntas, & intentio tua fuit nominandi*

nandi Sanctum, cuius reliquiæ nuper inuentæ sunt: credis illum appellari Rufum, at non Rufus, sed Rufinus vocatur nomen eius.

G Regiolas. *Regiola diminutiuum à Regia: Regia verò absolutè vsurpata significauit olim primariam portam Templi,* Monasterij, *triclinij, & similium. De primaria porta Basilicæ* S. *Petri Paulinus Nolanus Episcopus in Epistola 33. quæ est ad Alethium.* Videre enim mihi videor tota illa religiosa miserandæ plebis examina, illos pietatis diuinæ alumnos, tantis influere penitus agminibus in amplissimam gloriosi Petri Basilicam per illam Venerabilem REGIAM cœrulea eminus fronte ridentem, &c. *& annotatio* Ros *Vueydi in Paulinum pluribus docet. Quare Regiolæ erant Ostiola in cancellis circum Altare: hinc in Sancto Decoroso dicitur:* & clausis Ianuis, quæ ante ipsum consistebant Altare, &c. *vna eademque res hic, & ibi exponitur: hic Regiolas, ibi Ianuas nominat Breuiarium.*

DE S. RVFO EPISCOPO, ET MART.

27. *Augusti.*

D B C A *Martyrol. Rom.* Sexto (D) Kalend. Septemb. Capuæ in Campania Sãcti Rufi Episcopi, (B) & Martyr. (C) qui cum esset patriciæ dignitatis, à Beato Apollinare Sancti Petri discipulo cum vniuersa familia baptizatus est. (A)

NOTATIONES.

A Baptizatus est. *Rem gestam paucis comprehendit Petrus Natal. in catal. lib. 6. cap. 128. & lib. 7. cap. 119. sed fusiùs scripta habentur in Actis Sancti Apollinaris apud Surium: & in* Historia *Christiana Laurentij, de la Barre.*

Barre. Verba sunt. Eodem tempore Rufus Patricius ex consule Ducatum agebat Rauennæ, cuius vnica filia infirmabatur: indicatum est ei de nomine Apollinaris Sacerdotis, quem mox iussit ad domum suam venire, vt visitaret filiam eius: At vbi ingressus est domum cum clericis suis, statim defuncta est puella: cumq; lamentationes audiuisset Apollinaris, cognouit, quia transisset: descendensque increpabat eum Rufus Patricius, cum lachrymis dicens. Atque vtinam domum meam non introisses: Dij enim magni indignati noluerunt filiam meam saluare. Tu verò in quo poteris, cura eam (*Curare potius legendum est: vel ironicè dictum est* Cura) Et omnes qui aderant, flebant cum eo. Cui Beatissimus Apollinaris dixit: fiducialiter age Patrici, & iura mihi per Saluatorem suum, & modo cognosces virtutem Domini nostri Iesu Christi. Rufus Patricius respondit: Scio quoniam mortua est puella, & non viuit: tamen si videro eam stantem, & loquentem, laudabo virtutem Dei tui, & non prohibebo sequi Saluatorem suum. Tunc cum vniuersa multitudine flente, ipse fiduciam habens in Iesum, accessit, & tetigit puellam, dicens: Domine Iesu Christe Deus meus, qui magistro meo Petro Apostolo tuo dedisti locum impetrādi apud te, quæ desiderat; tu suscita hanc puellam, quia tua est creatura, & non est alius Deus præter te; & respiciens ad puellam, ait: quid iaces? surge, confitere Creatorem tuum: quæ statim surrexit, & loquebatur, vociferans, & dicens. Magnus Deus, quem prædicat Apollinaris famulus eius, & nullus est alius præter eum. Factum est igitur in illa hora gaudium magnum coram omnibus, & coram Christianis, quia magnificatum est nomen Domini Iesu Christi: Baptizata est puella cum matre, & familia promiscui sexus trecenti viginti quatuor; sed & multi alij ex paganis crediderunt Christo. Rufus verò Patricius, timens Cœsarem,

occultè diligebat Beatum Apollinarem, & ministrabat ei. Filia verò eius consecrata est Christo, & permansit Virgo. Nunciatum est hoc Cœsari à paganis, quòd quidam vir veniens ab Antiochia, magicis artibus, & incantationibus

H nomen Iesu (H)Hebræi introduxisset in vrbem Rauẽnam, & magna multitudo obediret illi, ac etiam Domus Rufi Patricij. Cui Cæsar mittens successorem, scripsit ad Vicarium Præfecturæ, vt præsumptorem huiusmodi aut Dijs inclinaret, aut longè in exilium mitteret. Accersiuit itaq; Messalinus Vicarius, &c.

B Episcopi. *Sanctus Rufus relicta Rauenna, Romam venit, & inde Capuam, & Capuæ ordinatus est Episcopus, vt Martyrol. hic habet: Maurolycus, & Galesinus, & Breuiar. Dominicanum, quod in fine lectionis habet.* Rufus verò postmodum factus est Episcopus Capuæ in Campania, pro Christo Martyr occubuit. *Quoto autem anno susceperit Episcopatum, certò mihi non constat, sed credo annum circiter sexagesimum, & argumentor ita: Sanctus Apollinaris (vt legitur in citatis actis) gubernauit Ecclesiam suam annos viginti nouem, mensem vnum, dies quatuor, passusque Martyrium est sub Vespesiano Cæsare die decimo Kal. Augusti, &, vt scribunt Rauennates, fuit annus septuagesimus quintus, Ferr. in* Catal. 23. *Iulij. Igitur Sanctus Apollinaris suscepit Episcopatũ ab anno quadragesimo sexto, mense Iunio: Episcopatu suscepto post duodecim annos multa tormenta passus, per sex menses apud Viduam* Christianam *delituit, & inde venit in ciuitatem Classis, inde ad Aemiliam Prouinciam santo Euangelio imbuendam; inde regressus Rauennam, à Rufo Patricio, & nouo Duce fuit accitus, & cum Rufo egit, vt diximus; Natal. lib.6.cap.128. Igitur conuersio S. Rufi, vt minimum arbitrari possumus contigit quatuordecim annis post ordinationem S. Apollinaris: quia ergo Rufus annum circiter sexagesimum baptizatus*

tus est, Paulo post (*inquit Galesinus*) Capuæ Episcopus consecratus est: *& quia Nero Cæsar fuit, qui Rufum à Ducatu Rauennate deposuit, & eo Imperatore liberum erat Iudæis Roma iam expulsis, reuerti Romam, ideò non temerè coniectamus à S. Petro tum Romæ degente, Rufum ordinatum Episcopum, & Capuæ datum.* B

Martyris. S. *Rufi Martyrium contigit sub Nerone. Ita Maurolycus: Galesinus etiam hisce verbis.* Capuæ S. Rufi Episcopi, & Martyr. Hic Patricius, & exconsul Militiæ Rauennatis Dux, eo miraculo obstupefactus, quòd ipsius filiam diuina prece ad vitam Apollinaris reuocasset, statim vnà cum vniuersa familia & quadrigentis ferè hominibus Christi Domini fidem amplexus, ab eo baptizatur. Paulò post Capuæ Episcopus consecratus, in Neroniana persequutione, ob religionem à Messalino interficitur. *Natalis quoq;* Lect. 7. Dum autem Rufus venisset Capuam, tentus à Vicario præfecti prætorio Messalino, nolensque sacrificare, decollatus est sexto kalend. Septemb. *Fortasse hic Messalinus est illemet, qui Sanctum Apollinarem post conuersionem* S. *Rufi tormentis affecit, & in exilium misit: Non enim est improbabile post aliquot annos Campaniam illi à Nerone suisse commissam, & ab illo Rufum, cuius sibi religio Rauennæ cognita fuerat, capite plexum esse.* C D E

Sexto kalen. Septembris. *Genebrardus in* Kalendario *latino mense Iulio die* 23. *habet*, Apollinaris Episcopi Rauennatis Martyris, *& die* 27. Rufi martyris Capuæ, discipuli Apollinaris. *At cætera Martyrologia & kalendaria M. S. Romano martyrol. consentiunt & huius Sancti Natalem non. 27. Iulij, sed 27. Augusti commemorant:* Breuiarium *nostrum Capuanum in vita* S. *Rufi de antiquissimo Capuano martyrologio meminit, in quo erant hæc verba.* Sexto kalend. Septembris natales Sancti Rufi Martyris, *& quia Rufus absque socio nominatur, Rufus hic antiquior*

Episcopus, & martyr est. Cæterùm de ipso nec in Kalend. Breuiarij, nec in Officio verbum vllum. Neq; mirum quia, vt sæpè dictum est, Ecclesia Capuana propter varia tempora, plurium Sanctorum memoriam perdidit.

Ex his quæ hactenus dicta sunt, erroris arguitur scriptor ille, è quo Metaphrastes exscripsit. Habet ille S. R*ufum fuisse vnum ex illis, qui Antiochia Romam cum S. Petro venerunt: & ab ipso* B. *Petro ordinatum Episcopum Capuæ; si S.* R*ufus noster patria* R*omanus est, vel Capuanus; si dignitate Patricius, si conuersione discipulus S. Apollinaris, quonam pacto S. Petri comes? Ego credo ab illo scriptore duos Rufos conflatos esse in vnum Fuit quidam Rufus discipulus Apostolorum, de quo Apostolus ad Rom. inquit.* Salutate Rufum electum in Domino, & matrem eius matrem meã: *& hæc salutatio non potest conuenire* R*ufo nostro, quem S. Apollinaris baptizauit: tum quia mater S. Rufi ab Apostolo dicitur mater sua (vt interpertantur) propter obsequia, & beneficia in ipsum ab illa conlata, sed extra Romã, vt S. Thomas aduertit, & optimè: nam illa Epistola scripta fuit anno* 58 *quando* P*aulus ad Vrbem non dum accesserat. Tum quia illo an.* 58. *quando scripta fuit Epistola,* S. *Rufus noster nondum baptizatus erat, vt supra monstrauimus. Tum quia* R*ufus discipulus Apostolorum (vt inquit* D*orotheus in synopsi) fuit Thebarum Episcopus : tum quia* M*artyrol. Rom. die vigesima prima Nouemb. agit de* R*ufo discipulo, quem Apostolus nominat, & salutat. Igitur auctor ille confundit personas, & nos discernendo, dicimus fuisse duos* R*ufos, quorum alter fuit* S*ancti* P*etri comes, & alter à S.* P*etro ordinatus Episcopus Capuæ.*

DE SS. RVFO, CARPONIO MM. CAPVANIS.

M*Artyrol. Rom.* Sexto kalend. Septemb. ibidem, *idest Capua*, Sanctorum Martyrum Rufi, & Carponij, qui sub Diocletiano, & Maxiniano passi sunt. *Breu. Cap. in Kalend.* VI. kalend. Septembris Rufi, & Carponij martyrum dupl. *& in Officio* (A) Propitiare, vt in festo Sanctorum Quarti, & Quinti. Lect. I. sub Diocletiano Imperatore, & Maximiano (B) Cæsare, cum esset persequutio Christianorum in Prouincia Campaniæ (C) in templo (D) Capitolij Capuæ; erat Diaconus Rufus nomine, & pulcher aspectu, vir totius sanctitatis, qui pro seditionibus paganorum non facilè in publico videbatur, sed cum multis Christianis erat absconditus in cryptis (E) abditissimis. Ad quē etiam Carponius nomine, dignitate sanctissimus, qui Medicinæ artis peritia imbutus erat, à Sancto spiritu edoctus, quotidianis diebus occurrebat Beato Rufo, & se suis vestigijs prosternens, osculabatur. Lect. 2. Hic (F) baptizatus fuerat à S. Syluestro, Qui cum interrogatus fuisset ab eo, quod est nomen tibi? Respondit Calpurnius dicor. Cui dixit Sanctus Syluester. Quia gratiam Christi percepisti, (G) Carponius erit tibi nomen. Eo tempore Sibylla (H) persequutrix Christianorum dominabatur Romæ, & dum ibi persequeretur Sanctos Dei, Beatus Carponius fugiens exinde, venit in Campaniam in ciuitatē Capuæ. Hic audiens vitam beatissimi martyris Rufi, inquisiuit ab hominibus ciuitatis de eo, & didicit in quo loco absconditus erat. Lect. 3. Et sicut superiùs supradictum est, à Sancto Carponio beatus Rufus quotidie visitabatur. Cum autem Sybillæ furor exardesceret per vniuersas Prouincias, facta est seditio paganorum populi de nomine Rufi, & abierunt ad (I) Proconsulem Campaniæ,

A B C D E F G H I

paniæ, nomine Caſſellianum, clamantes, & dicentes: Ecce ſunt hic homines imperialia iuſſa contemnentes, & neſcimus quem Chriſtum colunt abſconditè: quod ſi illis conceſſum fuerit, peribit religio, & Dij noſtri pro nihilo computantur. Audiens hæc Proconſul, iuſſit eos capi, & in ergaſtulo mancipari. Lect. 4. Et ſedens pro tribunali, iuſſit beatum Rufum cum beato Carponio ſibi præſentari, & interrogauit eos, dicens: Cuius religionis eſtis? Reſponderunt, Chriſtiani ſumus, & Chriſtum confitemur. Ait Iudex beato Rufo; cui militas, vel quo honore fungeris? Sanctus Rufus reſpondit: Diaconus ſum. Iudex ait, cuius ciuitatis? Beatus Rufus dixit, Capuanæ Eccleſiæ: dicit Proconſul Beato Carponio; Nunquid, & tu Chriſtianus es? at ille; Et ego ipſum confiteor Chriſtum filium Dei viui, pro cuius amore paratus ſum mori. Lect. 5. Cum hæc Proconſul audiſſet, mox direxit literas Imperatori (K) Diocletiano, indicans ſe homines inueniſſe Chriſto credentes. Tunc Imperator ſic mandauit Proconſuli. Audio quia ex magno genere nati ſunt, & ideo ad nos eos dirige, & nos eos diligenter examinabimus. Hoc audiens Proconſul, tranſmiſit eos in vrbem Romam, qui iuſſu Imperatoris in carcerem recipiuntur. Lect. 6. Poſt tertium autem diem cum adducti fuiſſent coram Imperatore, dixit ad eos Imperator: Accedite, & ſacrificate Dijs noſtris, & abſcedite illæſi. Tunc Beatus Rufus cũ Carponio dixerunt: Nos Dijs tuis nunquam ſacrificamus, habemus enim Regem cœlorum, cui ſacrificium laudis nos ipſos offerimus. Hæc audiens Imperator, iuſſit eos plumbatis cædi, deinde iuſsit conſiliario ſuo, vt eos remitteret in Campaniam ad Proconſulem, dicens: Non poſſum occidere propter Sibyllam: quia Carponius notiſsimus erat ei. Lect. 7. Et mandauit Iudici iuſsionem, vt eos ipſe debeat audire, vel occidere ſi perſeuerauerint in illũ

K

Ieſum

Iesum Christũ, qui crucifixus est ab hominibus in Iudæa. Tunc suscepit eos Iudex, & alia die iussit eos adduci, cum Consiliario suo, nomine Aproniano, dicens illis: Sacrificate Dijs secundùm iussionem Diocletiani Imperatoris, & Maximiniani Cæsaris. Cumque Sancti martyres respondissent, Quod nunquam consentientes sumus Dijs vestris; iussit eos Proconsul in Equuleo suspendi, & torqueri. Lect. 8. Deindè præcepit eos in carcerem recipi, quoadusque cogitaret quemadmodum eos perderet; Alia verò die, Sancto Carponio in carcere reseruato, iussit beatum Rufum cum alijs (L) Martyribus in (M) foro præsentari; Quos sacrificare nolentes, fecit omnes in eodem loco (N) decapitari. Postmodum iussit Sanctum Rufum plumbatis cædi, & dum diù cæderetur, hilari vultu aspiciens in cœlum, Deo gratias agebat: Cumque orationem fudisset ad Dominum, emisit spiritum. Lect. 9. Post hæc Beatus Carponius præsentatur, qui cum secundò interrogatus, tacuisset, & pectus suum percutiens, cœlum aspiceret, iussit Iudex iratus maxillas eius contundi: Sanctus verò Carponius dixit ei: Iniquitate plene, malefice quid persequeris seruum Dei? Tunc accensus ira Proconsul, iussit eum in catasta torqueri; Cumque diutius torqueretur, læta facie Dominum benedicens, ac orans, spiritum exhalauit.

L M N

NOTATIONES.

PRopitiare. *Docet hæc Oratio, corpora Sanctorum Rufi, & Carponij Cathedrali in Ecclesia requiescere. Ipse accepi, paucis ab hinc annis intermissam consuetudinem, qua in horum festo cantatis Vesperis, Præsbyter hebdomadarius accedebat ad altare, quod à Septemptrione est in capite Alæ, ibique pluuiali indutus, cantabat Orationem*

Pro-

Propitiare. *Itaque traditio est, illo in altari condita esse Sanctorum Rufi, & Carponij corpora. Ego superioribus annis accepi in ciuitate Rheatina hæc sancta corpora conseruari; curaui eò literas mitti, quibus datis, responsum est, verè ibi aliquando seruata fuisse corpora Sanctorum Rufi, & Carponij martyrum Capuanorum, quorum nomine extat Ecclesia: tamen à quibusdam Religiosis, quibus Ecclesia concessa fuerat, indè clam sublata fuisse, relicta nimirum ab illis Ecclesia. Credendum est, non integra Sanctorum corpora ab hac vrbe nostra aliò fuisse translata, sed aliquam eorum partem; imò, & aliquam partem concessam Ecclesiæ Parochiali intra nostram vrbem ab eorum nominibus appellatæ: cuius, cum ipse essem Præsbyter, sæpius immisso baculo tentans, cognoui sub altari esse ligneam arcam, in qua non aliorum, quam Titulariũ fuisse reliquias maxima probabilitate cogitamus; fuisse non autem adesse cogitamus propter aliqua signa amotorum lapidũ, quæ cõsiderauimus.*

B Maximiniano Cæsare. *Legendum est*, Maximiano Augusto. *Duo eodem tempore fuerũt Maximiani Imperatores: Alter dicebatur Maximianus* Herculeus, *& erat Augustus, Diocletiani collega ab anno 286. Alter dicebatur Maximianus Galerius, à Diocletiano creatus Cæsar anno 292. Herculeus Romæ sedem suam habebat, Galerius autem Nicomediæ. Vexabant Galerius Orientalem, Herculeus Occidentalem Ecclesiam. Quare Maximiano Herculeo Augusto persequente anno supra trecentesimum. vel 1. vel 2. vel 3. Sancti Rufus, & Carponius passi fuerunt.*

C Campaniæ. *Campania felix, mutatis aliquantulum finibus, antiquum nomen amisit, vocaturq; Terra laboris. At hoc ipsum nomen Terræ laboris neque recens est: noscitur enim vsitatum tempore Martini Papæ. Hic Pontifex in Epistola ad Theodorum, significans quæ sibi acciderant in exilio, hæc inter cætera:* Et peruenimus Kalend. Iunij

Messa-

Messanam, in qua erat nauis, ideſt carcer; non autem Meſſanæ tantùm, ſed in Terra laboris; & non tantùm in Terra laboris, quæ ſubdita eſt magnæ vrbi Romanorum, ſed & in plurimis Inſularum, in quibus ne nos tranſiſſemus, peccata impedierunt, nullam compaſsionem adeptus ſum: *Hoc accidit anno* 650.

D

In templo Capitolij Capuæ. *Ad horum verborum intelligentiam, noſſe quid ſit capitolium, & quid templum maximè refert: capitolium dicebatur locus in vnaquaque ciuitate præcipuus, murorum ambitu coſtoditus, vbi potiſſimum Gentilium ſuperſtitio colebatur. Quare non Romæ tantum, ſed in alijs etiam vrbibus capitolium exiſtebat, vt* Capuæ, *Beneuenti, Toloſæ, Treueris, Cartagine,* Con*ſtantinopoli.* De Capuano *meminit* Suetonius, *ſcribens illud à Tyberio dedicatum Auguſto.* Cuius *capitolij locus, vt Archiepiſcopus* Co*ſta deſcripſit: erat non longè à Cryptoporticu, & Theatro: erat ille ferè locus, qui nunc dicitur la Torre, eſt enim ibi Turris; antiquum opus ab Aragonenſibus reſtitutum. Templum, dicebatur ingens Aedium moles, & ampla ſtructura, ſiue diuino, ſiue alij publico vſui dedicata: quare non omne Fanum (vtpote Fanum Veſtæ) dici templum conſueuerat. Quia ergo templa tantùm erant, quæ magnificè conſtructa, & ditiſſimè inſtructa cernebantur, ideo ante* Con*ſtantini magni conuerſionem, Chriſtiani Eccleſias tantùm habebant, ideſt pauperes domos, diuino cultui mancipatas. Templa verò nequaquam:* Baron. *t.* 2. *an.* 211. *& ann.* 272. *num.* 20. *His cognitis, animaduertendum, in* Breuiario *poſt verbum* Capuæ, *duo cerni collata puncta, & ſequi verbum,* Erat, *incipiens à litera grandiuſcula:* Hoc *aliqui non conſiderantes, vel interpunctionem falſam exiſtimantes, crediderunt ſanctum Rufum Diaconum ſuo functum ordine in templo capitolij Capuæ, in templo ſcilicet ab Idolorum cultu mundato, & veri Dei cultui iam conſecrato.*

 Alter

Alter ab Augusto peragratis scribitur arcem
Cæsar, Campanis, ante dicasse Deo.
Transijt à falsis in veros denique Diuos
Cum iam deficeret vana superstitio.
Aede ministrauit Campanus Rufus in illa,
Pro Christo fuso sanguine conspicuus.

Ego id mihi persuadere non possum: tum quia Christiani ante Magni Constantini conuersionem, non templa sed Ecclesias *tantùm habebant: tum quia capitolium à Tyberio dedicatum Augusto, præcipuum erat inter opera publica, & sine publica auctoritate in alium vsum conuerti non poterat. Quod si ad cultum veri Dei conuersum erat, cuiusnam publicam auctoritatem intercessisse putabimus, quando Imperatores, eorumque ministri superstitiosi fuerunt, & superstitionis accerrimi defensores? Itaque non vt casu, vel errore, sed vt consultò factā interpunctionem amplector, & explico; in capitolio fuisse templum, idest Idoli magnificas Aedes, paganorum Sacerdotum Curiam, vbi de rebus ad eorum religionem pertinentibus agebatur, vbi contra Christianos Edicta promulgabantur, vbi & ipsi Christiani comprehensi ad sacrificandum inuitabantur, & idcirco iure optimo dicebatur, esse contra Christianos persequutionem in Prouincia Campaniæ in templo capitolij Capuæ.*

E Cryptis. *In montibus, & circa illos multa sunt latibula: sed quia de Cryptis abditissimis hic mentio est, nolo præterire Cryptam Palumbaræ transflumen: Hæc est vna ex illis, de quibus in* Reductorio *Morali* Berchorius: In Apulia etiam *(inquit ille)* circa Neapolim dicuntur esse sub montibus palatia, Thesauris incantatis referta: *Communissima quidem opinio semper fuit esse ibi thesaurum ex maioribus Antichristo reseruatis. Mihi constat, duos iuuenes animosos, spe aurum inueniendi in eam ingressos, Acceperunt cereum, silicem, & sulphurata; Os cryptæ ingressi, ventre humi*

mi aliquantulum reptarunt, deinde gradus inuenerunt, per quos descenderunt in cryptam: vt retulerunt, habet illa altitudinem palmorum octo, vel parum amplius: est tantum lata, vt ipsi manibus iunctis, brachijs tamen extensis ambularent in ea: Ambulabant in tenebris, vt tamen mutuò sibi animos facerent, vterque altera manu murum percutiebat. Visum est vni, se percutere lignum quare excussò igne è silice, cereum accenderunt, viderunt portam pineam, & cameram, introgressi, totam lustrantes, nihil inuenerunt. Progressi vlterius, à longè audierunt sonum, strepitumque fluentium aquarum, & coniectantes esse illam aquam, quæ per concaua montis Ierusalem fluit, erumpitque in Trifisco, prosequebantur iter: tandem cum iunior dixißet, se esse debilitatum, & esurire, itinere relicto, eadem via, nihil inuenientes, nihil videntes, reuersi sunt, & egressi sunt alterius diei hora vigesima prima. Quos vt videre socij in molendino relicti, mox exclamarunt: Heu, credebamus vos esse mortuos in Crypta. Hoc mihi constat: nunc tu, lector, de illa communissima opinione thesauri ibi conseruati, iudica vt libet.

F Baptizatus fuerat. *Intellige Carponium baptismate initiatum à sancto Syluestro, nondum creato Pontifice, sed existente Præsbytero Cardinali, à sancto Marcello iam ordinato: Cuius ordinatio quia contigisse non potuit ante finem anni 298. quando sanctus Marcellus primas ordinationes habere potuit; consequens est, vt post annum 298 Carponij baptisma contigerit, nempè duobus, vel tribus annis ante martyrium: non est ergo, quod Ferrarius miretur in his Actis.*

G Carponius tibi nomen. *Percepta per Baptismum gratia Christi, Carponius quasi carpserit gratiam, hoc nomen accepit à sancto Syluestro. At Carponius est nomen Græcum, significans idem, quod Fructus Nouus. Quando igitur di-*

ctus est Carponius *quia carpsit gratiam, non fuit æthymologia, sed quædam allusio vocis: neque nouum est, vt aliqua dictio præter veram æthymologiam, Allusionem admittat. Hinc obseruo, quòd Catechismus* Romanus *docet, peractis nempè cæremonijs omnibus, ad extremum nomē Baptizato imponi.*

H Sibylla persequutrix. *Quod hic de Sybilla dicitur*, C. *Baron. corrigendum annotauit: eoque magis corrigendum videtur: nam verba secundæ lectionis, & sextæ, inter se pugnant: in secunda dicitur* Carponius *timuisse Sibyllam, & excessisse* Roma*: in sexta dicitur* Imperator*, ob eiusdem Sibyllæ timorem noluiße occidere* Carponium Romæ. *Ego nè Breuiarij verba corruant, duo sæpius excogitaui.* Vnum *est, ex Bar. in App. nu.26. Vulgi quadam simplicitate factum, vt libri Sibyllini, Sibylla ipsa credita sit: quemadmodum Augustus ex Sibyllinis oraculis cognouit* Dominum *Saluatorem, & tamen vulgo creditum est, Sibyllam digitò monstraße Saluatorem Augusto: Ita in re nostra, quia superstitiosi* Pontifices *ex vaticinio Sibyllarum persequutionem in Christianos eliciebant, vulgo creditum est, Sibyllam ipsam Christianorum fuisse persequutricem: Contra verò, quia Christiani docti viri (qualis poterat esse* Carponius *)* Christi *fidem, ex Sibyllinis oraculis Gentibus persuadebant, Bar. tom.2. ann.143. ideo, illos quasi viuenti Sibyllæ notos fuisse, posteri simplices crediderunt: Dicitur autem Imperator timuisse Sibyllam, quia fortaße timebat, nè Carponius Romanos, qui Sibyllina carmina maximi faciebant, aliquo ex illis repetito vaticinio, commoueret. Alterum est, nihil obstare quin dicamus, hic Sibyllæ nomen non esse antiquarum vatum appellatiuum, sed proprium alicuius primariæ feminæ in Imperiali* Palatio*, quæ Diocletiano Nicomediæ commorante, impietatis Vicaria, in vrbe Roma persequutioni Christianorum instaret: cui Carponius, vtpotè Medi-*

dicus,

dicus, poterat esse notus, & charus: ipse tamen ne in ipsum ab illa propter odium fidei saeuiretur, meritò formidauit: contra verò Maximianus Augustus, videns Carponium, & agnoscens illum Dominae Sibyllae charum, iure optimo formidare potuit, nè Sibyllae displiceret, si illi necem inferret. Haec, *ò mi lector, boni consule. Quòd si verba de Sibylla Vate accipere, vti sonant, voles, corrigenda non inficior.*

I Ad Proconsulem. *Proconsulem seu Praesidem Prouinciae* Capuae *residere consueuisse testantur Acta S. Prisci martyris, quorum* Auctor *martyrium refert (etsi perperam) ad tempora Valentis: necnon Acta S. Marcelli militis, de quibus infra: clariùs tamen hoc habent haec ipsa Acta S. Rufi: hoc enim significant illa verba:* Cum esset persequutio Christianorum in Prouincia Campaniae in templo capitolij Capuae, *& illa:* Ecce sunt hìc homines Imperialia iussa contemnentes. *Capuani Gentiles indignatione commoti loquuntur, & dicunt,* Hic, Hic: *Ergo* Capuae *Proconsuli ius dicenti loquuntur, & Sanctos accusant.*

K Diocletiano. *Diocletianus hisce temporibus, idest anno supra trecentesimum primo, secundo, tertiò, & quarto Nicomediae commorabatur: quare oportuit à* Proconsule *dari literas ad* Maximianum *Augustum Romae degentem.* Ho*noris tamen gratia, cum esset Diocletianus Imperij caput, & persequutionis Auctor, ad illum dicebantur mitti literae de causis Christianorum.*

L Martyribus. *Hinc obserua quamplurimos* Christianos *martyrium Capuae consummasse, quorum nomina & si ignorantur in terris, clarent in caelis.*

M In foro praesentari. *Non obscure insinuatur forum fuisse locum sacrificijs aptum, & deputatum. Ego intelligo forum, locum exercendi iudicij, imò ipsum capitolij locum.* Sanctus Cyprianus *in sermone de lapsis, id quod primò forum dixerat, deinde capitolium appellauit. Verba sunt:*

Ante

Ante Aciem multi victi sine congressione prostrati, nec hoc sibi reliquerunt, vt sacrificare Idolis viderentur inuiti, vltrò ad forum currere, ad mortem (*idest animæ propriæ*) spontè properare, quasi hoc olim cupierint, quasi amplecterentur occasionem datam, quam semper optassent: quot illic à Magistratibus vespera vrgente dilati sunt? quot ne eorum differretur interitus, etiam rogauerunt? Hæc Cyprianus. *Ergo Christiani auditis edictis, timore percussi, spontè currebant, vt sacrificarent Idolis: currebant ad forum, vbi erant Magistratus. Erat igitur forum locus ad sacrificandum Idolo destinatus. Prosequitur Cyprianus.* Nonne quando ad capitolium spontè ventum est, quando vltrò ad obsequium diri facinoris accessum est, labauit gressus, caligauit aspectus, tremuerunt viscera, brachia concìderunt, non sensus obstupuit, sermo hæsit, lingua defecit? *Ecce Christiani, qui vltrò currebant ad forum, vt coram Magistratu Christo renunciarent, & sacrificarent Idolo, nunc dicuntur vltro venisse, accessisse ad capitolium facinoris locum. Sed quod, qualenam facinus? prosequitur Cyprianus.* Stare illic potuit Dei seruus, & loqui, & renunciare Christo, qui iam Diabolo renunciarat, & sæculo? non ara illa, quò moriturus (*secundum animam*) accessit, rogus illi fuit? *Vnum in capitolio facinus tria crimina continebat, vnum, spontè se sistere, & stare coram Magistratu: alterum coram Magistratu renunciare Christo: tertium, ad Aram accedere, & sacrificare. Itaque in capitolio erat forum, in quo Magistratus considens, Christianos de religione interrogabat, & contra fortes sententiam ferebat. Sed quid in hoc immorandum? Nos Christiani habemus Episcopia, quæ habent Ecclesiam, & Episcopale Palatium, & in Palatio forum, idest Tribunal ad iudicandum: & quando causa religionis agitur, Episcopus in Palatio de hæresi cognoscit, & pro Tribunali, sententiam recitat: sed Reus in*

Eccle-

Ecclesia vel Palinodiam canit, vel impœnitens curiæ traditur sæculari. Ita in capitolio erat templum Idoli, & forum, seu curia, vbi de superstitione Iudices cognoscebant. N

Eodem loco decapitari. *Aegeæ ante atrium fori* Claudius, *Asterius, Neon fratres Christiani pro Christo cruci affixi, martyrij coronam acceperunt. Baron. tom. 2. an.* 285.

DE S. PRISCO EPISCOPO, ET MART.

Kalend. Septembris.

M*Artyrol. Rom.* kalend. Septembris Capuæ via Aquaria sancti Prisci martyris, qui fuit vnus de antiquis Christi (A) discipulis. P. *Natalis Libr.* 8. *cap.* 17. A
Priscus discipulus fuit vnus ex antiquis discipulis Christi, licèt inter nomina septuaginta duorum discipulorum, qui à Dorotheo Abbate conscripti sunt, non reperiatur. Hic enim ille pater familias fuisse asseritur, in cuius (B) domo B
Christus Pascha sibi parari fecit, & eius cœnaculo cum discipulis discubuit, & eorum pedes lauit, vt Damasus ait. Hic post Ascensionem Domini veniens Romam cum Apostolo Petro, in partibus Campaniæ Euangelium (C) prædicauit. Qui & apud Capuam via Aquaria depositus est kal. C
Septembris, vt dicit Ado. *Breu. Capu. in* kalendario, Kal. Septembris Prisci Episcopi, & martyris dupl. & sol. & XII. Fratrum: Egidij, & Ferentiani, *Et in Officio.* Passio Sancti Prisci Episcopi, & martyris. (D) *Lectio* VII. Beatus D
autem *Priscus* Episcopus, Capuæ est donatus à Domino, vt populum, qui ibi adhuc (E) Dianæ vana sacrificia offerebat, liberaret, & ad veram Dei cognitionem, atque credulitatem perduceret: Qui ante ciuitatem, non longè à E
Porta, quæ (F) Albana nuncupatur, in via, quæ ducit Beneuentum, cum duobus ministris suis habitabat: Cui tantam Deus contulit gratiam, vt quotidiè infinita populi F

multi-

G multitudo ad sanctam eius prædicationem (G) concurrerent. Lect. 8. Sed cum Deus per eum multa ibi ostenderet mirabilia, sanando infirmos, suscitando mortuos, illuminando cœcos, dæmones ab obsessis corporibus effugando; atque multitudinem populi ad fidem Domini cōuertisset, concitata est seditio non minima paganorum à Sacerdotibus suis, qui quæstum magnum perdiderant nō recipientes solita responsa Dæmonum. Adierunt itaque Proconsulem, clamantes per Priscum euersum esse popu-
H lum relicto *(H)* templo Dianæ, prædicantem eis nescio quam superstitiosam sectam. Tunc Proconsul iussit sanctum Priscum teneri, & à carnificibus ad sacrificandū compelli. Lect. *9*. Cum autem carnifices, eum interficere volentes pugionibus, & lignorum fustibus, sacrificare compellerent, & eorum brachia aduersus Sanctum Dei defecissent, Beatus Priscus adstantibus eis, extensis manibus ad cœlum, orabat dicens: Domine Iesu Christe gratias tibi ago, quia me non fraudasti de numero Sanctorum tuorū: sed ad desiderium meum me perducere dignatus es: sit nomen tuum benedictum in sæcula, & suscipe modo spiritum meum, Domine Deus meus. Cumque complesset orationem, statim emisit spiritum, gaudensque, & lætus perrexit ad Dominum. Inimici autem stupefacti, & con-
I fusi, reuersi *(I)* sunt, non præualentes aduersus Sanctum Dei: multi verò ex eis crediderunt in Dominū Christum.

NOTATIONES.

A DIscipulis. *Et si Prisci nomen Romanum est, tamen ipsum fuisse genere Iudæum, non ambigo: quia Martyrologia communiter ipsum vnum è Christi discipulis fuisse, dicunt: at omnes antiquos illos Christi discipulos fuisse Iudæos non est ambigendum. En illa die Palmarum duo Gen-*

tiles

tiles accesserunt ad Philippum, & rogabant eum, dicentes: Domine, volumus Iesum videre. Philippus autem venit & dixit Andreæ, Andreas rursus, & Philippus dixerunt Iesu. Obserua nunc, ambos Apostolos simul retulisse Christo: & profectò sanctus Chrysostomus vtrumque per se discipulum illud retardasse affirmat, quia audierant ab ipso Christo, In viam gentium ne abieritis. *Accedit ad hæc, quòd ipse Dominus Iesus Christus quando adesse Gentiles quærentes eum videre, audiuit, futuram gentium conuersionem, & mortis suæ imminentis indicium, & veluti prænosticum agnouit, & ideo de sua morte, & gentium vocatione copiosè loquutus est. Ergo ex re, vtpotè noua, quæ nondum euenerat, Christus de gentium conuersione loquendi occasionem accepit. Præterea sanctus* Petrus *à* Cornelio Centurione *viro Gentili vocatus, dixit, vt habetur Act. x.* Vos scitis quomodo abominatum *(idest nefas)* sit viro Iudæo coniungi, aut accedere ad alienigenam. *Igitur etsi Christus aliquibus gentilibus beneficia præstitit, eosque in se credentes recepit, non tamen ad discipulatum, vel ad familiarem consuetudinem eos admisit: & proinde sanctus Priscus antiquus* Christi *discipulus, non gentilis, quale nomen habebat, sed Iudæus, qualem habebat consuetudinem, existimari, & credi necessariò debet.*

Domo. *Cuiusnam fuerit illa domus, in qua Dominus Iesus Pascha fecit, Euangelistæ non exprimunt. Scriptorum alij dicunt fuisse Ioannis Euangelistæ, alij Ioannis cognomento Marci, qui Mariæ filius dicebatur & Barnabæ consobrinus; alij Simonis leprosi; alij (vt Natalis hic refert) nostri sancti Prisci: Planè fuisse domum sancti Ioannis Euangelistæ non videtur probabile, cum sanctus Lucas scribat ipsum Ioannem cũ Petro missum ad perquirẽdum, vbi Pascha parandum foret, nec vt in domo sua pararet, Dominum præcepisse; quinimò iussos esse sequi hominem lagenam aquæ* B

portantem. Fuisse domum Ioannis Marci, mihi non probatur ex eo, quòd illi duo discipuli paraturi Pascha, *missi fuerunt ad patremfamilias: ille autem Ioannes Marcus, quia dicitur filius Mariæ, filiusfamilias potius, quàm pater existimandus esse videtur. Fuisse verò domum Simonis leprosi, verisimile non est, quia domus eius erat in Bethania: & tantò magis dubium redditur, quia interpretes dubitant, an illa vnctio, quæ à sancto Marco, & Matthæo commemoratur biduo ante* Pascha, *facta in domo Simonis, sit eadem cum illa, quæ ante sex dies Paschæ facta scribitur à Ioanne: Dum interpretes non conueniunt, & mihi admodum placet sententia* Calestani, *&* Baronij, *aliorumque dicentium duas fuisse vnctiones; non videtur aliquo modo verisimile, vt Simon, qui in Bethania prandiũ, seu cænam fecit Saluatori feria quarta, ipse idem feria quinta, relicto* Christo *in Bethania, Ierosolymam iuerit, paraueritque* Pascha. *Quare probabilior censenda est assertio de domo sancti* Prisci: *cui fauet etiam in Gemma Animæ Damantes, Auctor mihi citatus à Nicolao Lagbo in libro miraculorum* Sanctissimi Sacramẽti *nuper impresso.* Colligamus *ergo sanctum Priscum, virum Iudæum, ciuem Ierosolymitanum nobilem, diuitem, qui, contempto decreto conciliabuli,* Christum Dominum, *& Magistrum recipere non formidauit.*

C Prædicauit. *Etsi nec in* Martyrologio, *nec in Petri* Catalogo *Priscus nominatur* Episcopus; *tamen dum legimus ipsum prædicasse Euangelium, cogimur affirmare fuisse Episcopum: nam si sanctus* Priscus *non fuisset Episcopus, non potuisset Ecclesiam constituere, nec Sacramentorum ministros ordinare. Addo ex vita S. Apollinaris Episcopi Rauennatis apud Laurentium de la* Barre, *& apud Surium, apertè colligi,* S. Petrum *certis ciuitatibus prædicatores destinasse, sacris precibus, & manuum impositione (sacra scilicet ordinatione) priùs aabitis. Et profectò in vita Aquaria hoc nomine*

perpe-

perpetuò cultus fuit: & inter Acta Beatæ Matronæ *in parietibus picta repræsentabatur inuentio sancti Prisci, eratque imago viri senis, Episcopalibus induti, qui præsente Beata Matrona, e refusso puteo extrahebatur. Id absque vlla hæsitatione asseruerunt doctissimi viri, & Illustrissimi* S.R.E. *Cardinales, Sanctorius, Baronius, & Bellarminus. Sanctorius, qui multorum Antistitum Capuæ collecta nomina, inter sua manuscripta reliquit, ita habet:* Priscus vnus de antiquis Christi discipulis, primus Episcopus Capuanus, & martyr via Aquaria. Romanum Martyrologium kalen. Septembris, Petrus Natalis lib. 11. cap. vlt. nu. 233. vbi Sixtum eum appellat, dicens: Sixtus Episcopus Capuanus, primus eiusdem vrbis Antistes, apud ipsam ciuitatem via Aquaria dormiuit. H*æc Sanctorius, qui optimè aduertit Sixtum pro* Pri*sco dictum: & erroris occasionem illam facilem arbitror, quia Sixtus, &* Pr*iscus ambo fuere Discipuli, & ambo sancti* Petri *comites, ambo Episcopi, & martyres, & amborum Kalendis Septembris memoria celebratur. Baron. tom.* I. *an.* 46. *ita habet:* Habuit à Petro institutos Episcopos Sicilia Pancratium, Marcianum, Berillum, & Philippum; Capua Priscum, Neapolis Aspren, aliter Asprenatem. *Bellarminus dudum Archiepiscopus noster, in manuscripto Catalogo Capuanorum Antistitum ita habet:* Priscus Episcopus, & martyr vnus ex antiquis Christi discipulis, à sancto Petro Apostolo Capuam missus fuit. *Quin etiam Bellarminus in concionibus ad populum de Episcopatu, & Apostolatu* Pri*sci sæpè sæpius meminit. Id ipsum affirmant Alphonsus Ciacconius, & ij, qui Neapolitanam historiam stylo vulgari, seu latino prosequuti sunt. Quibus omnibus addo Maurolycum, & Galesinum in* Mar*tyrologijs. Maurolycus ita habet:* Kalendis Septemb. Apud Capuam via Aquaria sancti Prisci Episcopi, & martyris, atque vnius ex antiquis Christi discipulis. *Galesinus item Kalend. Sep-*

temb. habet: Capuæ via Aquaria sancti Prisci Episcopi, & martyris: hic vnus è septuaginta discipulis cum Beato Petro Apostolorum Principe Romam profectus, indè Capuam venit, vbi verbum salutis cum disseminasset, palmam martyrij tulit. *Item in Mart.* Patritiano *literis rubris notatum legitur:* Capuæ natale sancti Prisci Episcopi, & martyris.

D Lectio 7. Martyrol. Rom. *die primo Septemb. de duobus Priscis agit, at narratio Breuiarij Capuani ex duobus vnũ effinxit: sed vt* Cardin. *Bellarminus aduertit, in primis tribus lectionibus, sancti Prisci, qui ex Africa venit, res gestas* Breuiarium *narrat, in tribus verò lectionibus vltimis sancti Prisci prioris, qui ad Capuanos paganorum erroribus implicatos, missus fuit, passionem attingit: & ideo nos septimam, & octauam, & nonam lectiones, vt pertinentes ad hunc* Priscum, *exscripsimus.*

E Adhuc Dianæ. *Dictio* Adhuc *indicat aliud tempus, imò longum præcessisse: & à Breuiario posita fuit, quia* Pri*sco iuniori gesta res adscribitur: quasi dicatur: erant elapsi quadgrigenti, & amplius anni, & neque penitus auulsa erat illa falsa religio. At nos, qui* Prisco *primo rem gestam adscribimus, dictionem* adhuc *expungendam dicimus. Nam Priscum primum Euangelij prædicatorem antecessit alius nemo: sed planè, quia nos antiqua monumenta ita recipimus, vt Breuiarium non contemnamus, ideo facilè credimus, Tifatinæ superstitionis, quam sanctus* Priscus *antiquior incepit euertere, tempore sancti Prisci secundi superfuisse reliquias: neque mirum, quia etiam tempore sancti Abbatis in monte Cassino erat fanum Apollinis: & sanctus Gregorius Magnus creatus Papa, mox conuertit animum ad purgundam campaniam ex reliquijs Idololatriæ,* S. *Antoninus in Chro. lib.* 1. *tit.* 12. *cap.* 3. §. 5. *Imò etsi tandem aliquando labore, & sanguine tot Episcoporum Dianæ superstitio extin-*

cta

cta fuit; simul tamen Dianæ nomen ab ore Capuanorum tolli non potuit: illũ etenim Famlocum, etiam anno 945. in Chro. Cassinensi, ad Arcum Dianæ legimus appellatum. Chr. Cass. l. 1. cap. 56.

Capuæ non Diana tantùm colebatur, sed illa Deorum, omnium antiqua turba. Legimus templa Iouis, Martis, & Fortunæ: Audimus in agro campano retenta, etsi corruptè, nomina sacellorum Apollinis, Herculis, Cereris, & Bellonæ: Cernimus simulacra Iouis Mõtani, Mercurij, Solis, & Cibeles: At si tot falsa numina Campani venerabantur, cur contra Dianam S. Priscus prædicationem instituit? An quia Dianæ templum antiquissimum omnium, præ cæteris omnibus frequentabatur? An quia Diana, quæ virgo fingebatur, fingebatur à nouis coniugibus placari petita venia, eaque de causa fanũ continuis vel manifestis, vel occultis obscœnitatibus nõ carebat: Natalis Comes lib. 3. cap. 18. An quia Dianæ nõ vnũ, vt alijs Dijs, sed plura munera adscribebantur: illam quippè colebant virgines, virginem; Puellæ pertæsæ virginitatis placabant gestando canistra sacrificiorum: Prægnantes honorabant Zona apud ipsam appensa: Parturientes inuocabant obstetricem, quæ suæ matri fuerat obstetricata: Dianæ sacrificabant venatores venatrici; viatores pastoresque, viarum, nemorumque custodi: agricultores primitiarum amatrici; poetæ sorori Phœbi; Magi veneficique Reginæ nocturni silentij? Non erat ergo qui Dianæ auxilio se non crederet indigere: ideoque fanum eius non stata aliqua die tantùm; sed quotidie à multitudine sacrificantium adibatur. Accedit quod dæmon simulata forma Dianæ, visibilem cum viris, & mulieribus inibat societatem, & nocturnos agebat choros. O vtinam huiusmodi societas esset extincta: Nunc & in orbe etiam Christiano (proh dolor) fœminæ reperiuntur, & viri cum dæmone versantes: dicuntur illæ Ianaræ, Ianaræ, quasi Dianaræ,

idest

idest à secta, & societate Ianæ, seu Dianæ: nam Iana est idem quod Diana, vt Macrobius docet lib. 1. cap. 9. Hæc *cum ita sint, quid mirum si contra Dianam Tifatinam primum indictum est bellum à S. Prisco? Ita quoque* S. Thi*moteus contra Dianam* Ephesinam *pugnauit, &* S. N*icolaus Episcopus contra* Dianæ *templa & simulacra singulari quodam ardore ferebatur:* Cæter*ùm quod dicitur sanctum Priscum, datum Capuæ à* Domino, *intelligendum est, datum à* Deo, *sed per* S. *Petrum vel in primo Aduentu, idest an. 44. vel in secundo, idest anno 46.*

F Albana. D*ominus Cæsar Costa Archiepiscopus in inueniendo* Capuæ *veteris situ diligentissimus, sex portas inuenit: quarum vna est hæc Albana, quasi inter Orientem, & Meridiem posita. Altera huic opposita fluuialis, versus flumen ad Occidentem, tertia* Dianæ *ab Aquilone, templum Dianæ Tifatinæ respiciens; & quarta huic opposita ad meridiem respiciens Atellas, Atellana; quinta inter Albanam, & Tifatinam Porta Iouis ad Orientem; sexta inter Atellanam, & fluuialem Cumana, respiciens Cumas. Dictam Albanam credimus ab Aede Alba propè posita. Sed Aedes Alba quidnam? censeo fuisse templum, non tamen alicui* Deo *sacrum: fuisse Romæ huiusmodi templa non sacra, certo certius est; erat enim Curia Ostilia templum non sacrum, & Capuæ talem censeo Aedem Albam.*

G Concurrerent. *S. Priscum inter cætera docuisse cultum, & obseruantiam diei Dominicæ ab Apostolis institutæ, persuadeo mihi ex eo, quòd in eius Pago non semel audiui. Vt narrant ibi, Iumenta, quæ primo die hebdomadæ onerata, ante domum S. Prisci transibant, frequentissimè cadebant: de qua re cum Agasones partim admirarentur, partim dolerent,* Sanctus *inde accipiebat occasionem patefaciendi mysteria fidei, & monebat illos, nè illo die onerarent iumenta, sed solitis ab operibus abstinerent: ideo Parochiani simplices,*

ces, & idiotæ dicunt aliquando diem Dominicam institutam à S. Prisco.

Templo. *Templonè an Fano? Magnum apud antiquos inter Fanum, & Templum discrimen erat,* Bar. tom. 2. *an.* 211. *Templum dicebatur Aedes ingenti mole pernobilis, & magnificè perornata: quare Vestalis Aedes Romæ non templum, sed Fanum erat.* Profectò *Aedes Tisatina à Velleio Paterculo appellatur templum.* Post victoriam *(inquit de Sulla)* qua descendens montem Tifata, cum Norbano concurrerat, Sullã gratum Dianæ, cuius numini regio illa sacrata est, soluisse aquas in medendis corporibus nobiles, & potius agros omnes addixisse Deæ: Huius gratæ Religionis memoriam, & inscriptionem templi affixam posti, & æream tabulam, esse testatam.

H

Sed in antiquis Epitaphijs, in quibus simplicitas, proprietasque verborum maximè retinetur, legitur Fanum.

Q. PETICIO M. F. FAL. MAG. FANI DIANAE.
EX TESTAMENTO. Q. PETICI. M. F. FAL.
L. PETICIO M. F. FAL. FRATRI.
C. VELLEIO C. F. PAL. VRBAN.
MAG. FAN. DIAN. TIF.
HONORATO EQVO PVBL.
AB. IMP. ANTONINO AVG.
CVM AGERET AETATIS ANN. V.
C. VELLEIVS. VRBANVS, ET TVLLIA
NIGE PARENTES. DD.

Itaque si Aedes Dianæ Tisatinæ Fanum erat, dicamus in Breuiario dictum esse templum more nostro, qui Aedes qualescunq; templa nominamus, & apud Velleium nomen

templi

templi veluti generis habere significationẽ. Dicamus etiam Aedis Tifatinæ magnificentiam non esse adeò amplificandam, vt illa à Poetis ficta solis Regia censeri possit. Dicamus tandem hanc Aedem celeberrimam fuisse non tam magnificentia suæ structuræ, vel ornamentorum splendore, quàm propter antiquam superstitionem summa cura, diligentiaque custoditam, & cultam. Erat Fanum in latere montis supra Capuam, situm illo ipso in loco, qui nunc Ecclesiam, & ab Ecclesia, Sancti Angeli ad formas nuncupationem habet: apparent illius adhuc nonnulla vestigia.

I Reuersi sunt. *De loco Martyrij, & sepulturæ S. Prisci Breuiarium nihil attingit: quia tamen asserit illo iam occiso, reuersos esse carnifices, non obscurè significat illum extra ciuitatem consummasse martyrium. At constans traditio, & Martyrologia clamant, depositum in via Aquaria: Quia dicitur fuisse depositus, credere nos oportet corpus occisum à carnificibus, vel relictum feris, vel proiectum in aliquam foueã, & deinde ab ipsius Prisci discipulis acceptũ, & tumulatum. Depositionis autem locus obliuioni traditus, mansit incognitus, donec S.* Matrona *illum inuenit, & inibi Ecclesiam ædificauit. At via Aquaria quæ nam est? Non longè à latere meridiano Ecclesiæ S. Prisci apparent aquæductus non pauca vestigia, quibus adhæret via per medium* Pagum *descendens: possumus opinari illo antiquissimo etiam tempore, eandem ibi fuisse viam, quæ aquæductis adhærens, cum ipso aquæductu ad murum ciuitatis vsque descenderet: seu (quod descriptioni* Domini *Archiepiscopi Costæ conforme videtur) illa via caua, quæ non longè à latere Aquilanari ipsius Ecclesiæ descẽdit in lõgitudinem mille ferè passuum, & peruenit ad quadriuium illud, quod est propè angulum inferiorem campi Sancti Martini, dicitur ibi alla Grottella, antiquiùs dicebatur à Bagnuolo; ibi, vel ibi propè erat porta Iouis. Illa via potest censeri* Aquaria*, quia à*

porta ciuitatis rectà ad Orientem excurrens, aquæductui non longè à tergo Ecclesiæ S. *Prisci, sese iungebat.*

Cum paucis ab hinc annis Parochiani S. *Prisci Ecclesiam ampliare vellent, inter rudera quædam, tres eiusdem mensuræ, ac formæ lateres inuenerunt. Habent illi in ipsa figlina impressum cirulum, & inscriptionem* L. ANSI PRISCI. *Ego (si quis hanc velit rem esse* S. Prisci) *illi interpretor L. idest locus* Ansi Prisci, *& dico significari, ibi fuisse locum, in quo depositus fuerat ille* Sanctus, *qui appellabatur* Ansi Priscus. Amsi *erat nomen hebræum, Esdræ 2.cap.11. Priscus latinum: solebant Iudæi hæbræo nomini latinum addere: Ita Saulus dictus est* Paulus: *Simon, Niger; Ioannes, Marcus, & Ioseph, Flauius. Neque mirum si hic non legitur* Amsi, *sed* Ansi, *quia apud nos M. ante S. in N. facilè transit, quemadmodum* Amsancti, Ansanti *quoque dicitur: ideo* Amsi *hębraicè,* Ansi *latinè pronunciari, scribique potuit: Quod verò inscriptio sit ita simplex, vt nomen* SANCTI, *vel* Martyris *non habeat, neq, mirabitur qui antiquorum* Christianorum *candidam simplicitatem considerabit: Ecce in promptu habemus exemplum. Romæ intra Catacumbas inuisitur (teste Baronio, tom. 2. ann.259.) Locus* Sancti Maximi Martyris, *in quo simplex ille titulus legitur,* LOCVS MAXIMI.

DE S. PRISCO EPISCOPO, ET CONFESS.
Kalend. Septembris.

M*Artyrol. Rom.* kalend. Septembr. Capuæ item alterius Prisci Episcopi, qui vnus fuit ex illis Sacerdotibus, qui in persequutione Vuandalorum ob fidem catholicam variè afflicti, & vetustæ naui impositi, ex Africa ad campaniæ litora peruenerunt, & Christianam disciplinam in ijs locis dispersi, diuersisque Ecclesijs præfecti,

mirificè propagarunt: Fuerunt autem eius socij Castrensis, Tammarus, Rosius, Heraclius, Secundinus, Adiutor, Marcus, Augustus, Elpidius, Canion, & Vindonius. *Breuiar.*
A *Capuan.* Oratio. Propitiare, &c. Lect. 1. (A) Temporibus quidem Valentiniani, & Valentis Augustorum in partibus
B Orientis (B) Apollinaris Laodicensis Episcopus, à fide catholica, pro cuius amore multa composuerat opuscula, deuians, hæresim condidit, quæ hactenus nomine ipsius
C nuncupatur. Atque eodem tempore (C) Valens Augustus à Leontio Arianorum Episcopo baptizatus, Christianis persequutionem misit: quique in quarto Imperij sui anno ipse Valens Augustus talem dedit legem, vt etiam monachi compulsi, arma bellica tractantes, sæculo isti magis, quàm Deo militarent: Nolentes verò, fustibus, & tormentis necarentur. Lect 2. Vnde factum est, vt ministri tam execrabilis iussionis, Africam attingentes, dum quadam in ciuitate multos Sãctos, iussa Principis contemnentes, diuersis interimerent pœnis, & viderent se nihil proficere, eiectis de carcere, qui tenebantur, applicatoque vno ex eis, qui Priscus dicebatur, ornato moribus, patientia, & Episcopatus honore, dixerunt. Quare iussis Principum non obeditis, vt arma tractetis bellica, & effugiatis tormenta, quæ vobis præparantur? Beatus Priscus respondit: Tormenta vestra non pertimescimus, quoniam Deum habemus in cœlis, cuius arma induti, resistimus Diabolo, & Principi vestro. Lect. 3. Tunc videntes maligni ministri constantiam eius, inito consilio, vt suo placerent Principi, nauem iusserunt vetustissimam pręparari, vt illic Beatissimus Priscus cum alijs, qui remanserant
D (D) sanctis, impositi, alto pelago pertusa naui maritimis feris traderētur in pastum: Expletis verò iussionibus impiorum, gubernante Deo, qui Sanctos suos non derelinquens, in æternum conseruat, illæsi, atque psallentes in Campano litore

perue-

peruenerunt. In qua prouincia singuli, Angelo præeunte Duce, per diuersa (E) oppida sunt concessi custodes: Beatus autem Priscus Episcopus, Capuæ est donatus à Domino. E

Temporibus quidem Valentiniani. *Ex Martyrologio satis constat expulsionem S. Prisci, aliorumque Sanctorum ex Africa, contigisse tempore Vuandalicæ persequutionis: ideoque (cum Baronio) quod dicitur hic de temporibus Valentiniani, & Valentis omninò corrigendum est, vt nos in vita S. Castrensis supra notauimus.* A

Apollinaris. *Apollinaris ciuis Laodicenus, non Episcopus, quatenus ex Annal. Bar. colligi potest; tamen Breuiario nostro consentit Sigisbertus in Chr. an. 383. & Ado ann. 364. qui Laudociæ, seu Laodicenum Episcopum nominant. Bellarminus quoq; De script. Eccl. nominat ipsum Episcopum. Hic eximius Doctor, ingenio verè mirabili, non sacris tantùm sed poeticis etiam facultatibus eruditus, Iuliano Apostata imperante, & deinceps, magna cum laude in Ecclesia versabatur. Hunc S. Hieronymus Antiochiæ docentem colebat, audiebatque: At miser, suo fretus ingenio, lapsus in falsa dogmata, à Sanctis omnibus impugnatus est, & à Damaso Papa in Romano Concilio damnatus: tandem, imperante Theodosio, infelix hæresiarcha migrauit è vita. Baron. tom. 4. ann. 371. & ann. 373.* B

Valens Augustus. *Mortuo Iouiniano Imperatore, Valentinianus anno 364. V. Kalend. Martij creatus est Imperator, qui mox kalendis Aprilis Valentem fratrem Imperij collegam assumpsit; eoque relicto in Oriente, ipse in Occidentem sese contulit: A principio ambo catholici, qui fuerant catholicæ fidei confessores, quando, nè Iuliano Apostatæ sacrificanti obtemperarent, baltea deposuerant. At Valens, anno Imperij 3. pugnaturus contra Gothos, Thraciam populantes, sancto baptismate pro diuina sibi conci-* C

 lianda

lianda gratia intingi volens, vxoris Arianæ lenocinio delinitus, ab Eudoxio Constantinopolis Episcopo Ariano sese baptizari permisit: Hinc *Orientalis Ecclesia Arianorum procellis exagitari cæpit: Verùm anno 375. idest duodecimo Imperij sui, defuncto Imperatore catholico, quem verebatur, Fratre Valentiniano effrænata libertatis audacia legem tulit, vt monachi militarent: nec persequutio quieuit, donec anno 378. idest Imperij decimoquinto, in prælio sagitta percussus, agrestem ingressus casam, ibi, ipsa nimirum casa ab inimicis incensa, viuus exarsit.* Hæc *Baron. tom. 4. in prænotatis annis.*

D Sanctis alijs. *Quàm magna fuerit multitudo Christianorum, qui in nauim illam impulsi, vel spontè sunt ingressi, satis claret ex vita* S. *Castrensis, ex qua nec obscurè collegimus Sanctos duodecim, & ibi, & hic in* Martyrologio *nominatos fuisse Episcopos, &* Pastores *plebium, earumq; Duces in adeundo persequutorum Tribunalia, & subeundo pro fidei confessione tormenta.*

E Oppida. *Quibus oppidis, seu ciuitatibus hi socij* S. *Prisci præfecti fuerint (vno excepto* Castrense, *qui in agro constitit Suessano) certò non constat.*

Creditur autem Secundinus præfuisse Troiæ, quæ dicebatur Ecana: Marcus Bouini, Adiutor Cauæ, Tammarus Beneuenti, Canio *Acherontiæ, Elpidius Atellis: de Augusto, Vindonio, Rosio, Heraclio, lux nulla. Sed obstant Acta* S. Castrensis, *in quibus habetur* Sanctos *impetrasse à Domino, vt ipsorum omnium corpora intra vnius patriæ fines sepelirentur. Quare intra fines Campaniæ, idest Terræ laboris constiterunt omnes: & S. Tammarus dicitur obijsse in loco nunc Auersanæ* Diœcesis, *qui vocatur Vicus de* Pantano, *olim, vt legi in Instrumento S. Ioannis ann. 946. Vicus à S. Tammaro, & ibi ostenditur eiusdem Sancti Sepulchrum.*

Sed

Sed planè quamquam hi Sancti Confessores diuersis Oppidis sunt attributi custodes; tamen in Capuana Diœcesi ferè omnium viget memoria: Castrensis habet Ecclesiam Parochialem in Castro maris Vulturni: habuit alteram inter Marcianisum, & Magdalunum; imò, & aliam quæ extabat an. 1125. *in loco alla Fontanella propè riuum de Caluo: & quarta extabat an.* 1173. *in territorio Căcielli. Secundinus habet etiam hodie plures Ecclesias Parochiales, vnam in pago eiusdem nominis, alteram in pago Bellonæ, tertiam in Sabiniano, & olim aliam in territorio Castelli ad mare. Tammarus cum Ecclesia pagum nuncupationis eiusdem in via noua Neapolitana. Augustus habet Ecclesiam dirutam non longè à pago S. Prisci: Fuit olim ibi pagus, & Parochia: Non multis ab hinc mensibus fuit inde amotus lapis, qui formam fontis baptismalis habebat: sed inter portandum, cum peruenissent boues ad triuium paululum longè ab Ecclesia, quasi nolentes egredi fines ipsius Ecclesiæ, constiterunt: & dum acti, vlteriùs progredi noluerunt, fractus est, & operi destinato deseruire non potuit: nunc est beneficium simplex opulentum. Elpidius habet suam Ecclesiam in pago Casapulli. Adiutor habuit suam in territorio Cancielli, ex sæpè citato diplomate Alphani Archiepiscopi ann.* 1173. *& alteram circa Capuam, de qua mentio est in quodam Instrumento Sancti Angeli ad formam, quod ego legi. Vindonius est, meo iudicio, qui Mendonius legitur, habebat Ecclesiam foris Capuam, vbi dicebant alla Murata, & extabat anno* 1240. *vt legi in Instrumento Monasterij monialium S. Ioannis. Rosij & Eraclij fuisse Ecclesias in Diœcesi Sueßana, apparet in Bulla confirmationis Benedicti Episcopi Sueßani, data ab Athenulfo Archiepiscopo anno* 1032. *mense Martio die* 19. *Ind. xv. cuius Bullæ exemplum seruatur inter M. S. Ciocchiarelli. De Marco, & Canione memoratam Ecclesiam inueni nullam: habuisse tamen à*

Capua-

Capuanis parem venerationis cultum arbitrari possumus, & debemus. Horum *festa notantur, Secundinus Episcopus Troiæ, die vndecimo Februarij; in quodam manuscripto* kalendario *nostri Thesauri, vigesimoseptimo Maij: at in Ecclesijs nostræ* Diœcesis *agitur octauo Decembris. Marcus Bouini, die decimoquarto Iunij, vt refert Ferrarius: at in* kalend. *M. S. Longobardo notatur* Marcus *confessor die decimo tertio: in meo Martyrologio* M. S. *habeo*; Nonis Octobris Ciuitate Ecanę S. Marci Episcopi, & Confessoris. *Hoc ideo noto, vt lector, si quid certius sibi occurret de Marco, & alijs* S. *Prisci socijs, adnotare valeat. Adiutor Cauæ die decimo sexto Decembris; Elpidius ab Atellanis Maij vigesimoquarto: at in citato Kalend.* M. S. *Thesauri notatur die Maij vigesimosexto, & hoc ipso die agitur festum in Ecclesia Casapulli: Tammarus Beneuenti Octobris decimoquinto: at in Breuiario nostro notatur Ianuarij decimo sexto, & hoc ipso die agitur festum in Ecclesia propria.* Canius *Acheront.æ* Maij *vigesimoquinto:* Rosius, *vt habet Kalend.* M.S. *seruatum à Patre Caracciolo, eiusdem* Maij *decimo sexto. De Augusto, Vindonio, & Eraclio, mihi lux nulla.*

Legi fragmentum A*ctorum Sancti Elpidij Episcopi Atellani, & tempora in illis adnotata, Elpidio* S. *Prisci socio non conueniunt: dicitur enim vixisse Atellis Basso, & Philippo Conss. idest anno* 408. *at Priscus, & socij, vt in Castrensi notauimus, huc aduenit persequutionis Vuandalicæ anno quarto, idest anno* 442. *vel* 443. *illa enim persequutio cæpit ab anno* 439 *& permansit vsque ad annum* 534. *quare vel duo diuersi fuerunt Elpidij, vel, si vnus tantùm censendus videtur, corrigenda est in Actis illa obsignatio temporum: & sine multo scrupulo, cum in Actis Sanctorum, quæ syncera in alijs sunt, circa tempora sæpèlæpius error deprehendatur: vt planè in his hisce Actis* S. *Prisci, & sociorum,*

rum, qui expulsi fuerunt ex Africa; & supra notatum est.

Legi Acta Sancti Canionis breuiter à Ferrario cōprehensa, & socio Prisci Canioni *non conueniunt: ille enim dicitur ab Angelo in Italiam ex Africa miraculosè translatus: at noster naui vectus aduenit: sed quia habeo in* M.S *Passionem Sancti* Canionis, *& dicitur ibi, passus, & mortuus fuisse* Carthagine, *facilè adduci possum, vt arbitrer corrigenda esse Acta relata à Ferrario; & quod ibi dicitur de voce Angeli, & de Angelo transferente* Canionem, *intelligendum sit de Canione nostro, qui, Angelo præeunte duce (vt dicit Breu.) ad locum sibi destinatum accessit. Hæc dicta volo salua fide cuiusuis, qui certiora poterit afferre.*

DE SS. ARISTAEO, ET ANTONINO MM. CAPVAE.

die 3. Septembris.

M*Artyrol. Rom.* Tertio Non. Septemb. Capuæ Sanctorum Martyrum Aristæi Episcopi, & Antonini pueri. *Breuiar. de Aristeo verbum nullum; de Antonino agit* IV. *Nonas Septembris, de quo Martyrologium quoque* IV. *Nonas agit: alter est ab Antonino puero, martyre Capuano.*

In Romano Martyrol. emendato, quo nunc vtimur, habemus, ANTONINI PVERI. In altero, antiquioris editionis, legebatur, *Antonini Adolescentis: & in alio antiquiori per magistrum Bellinum de Padua emendato;* In Capua Sanctorum Martyrum Antonini pueri annorum viginti, & Aristæi Episcopi, quorum gesta habentur. *Sine dubio agens vigesimum annum dicitur Adolescens, & idem consueuit appellari puer, quemadmodum (vt omittam profana) Dominus noster Iesus Christus pueros appellauit apostolos.*

Extitisse horum Acta, testantur antiqua Martyrologia:

sed

sed nũc nõ habemus nisi narratiunculã in Catalogo Petri de Natalibus, *lib.* 8. *cap.* 33. Antoninus puer (*inquit*) & Aristæus martyres apud vrbem Campaniæ Capuam passi sunt: qui Antonius, cum esset annorum decem, Aristæum ad fidem conuertit, cum quo postmodum tentus, & varijs supplicijs cruciatus, tandem ambo, cædente gladio, martyrij palmam consequuti sunt 3. Nonas Septemb. *Hæc apud Natalem. Noto hic Aristæum non dici Episcopum; sed fuisse illum Episcopum sine vlla dubitatione asserendum est: quia præter* Martyrol. Rom. *cuius auctoritas sufficit vna præ cunctis, cætera etiam Martyrologia protestantur: & duo* M. S. *alterum Monasterij nostri Sancti Ioannis, & alterum Cassinense habent totidem verbis.* 3. Nonas Septemb. Apud Capuam Natale Sanctorum martyrum Aristæi Episcopi, & Antonini pueri: *& Ado in Martyrologio:* Apud Capuam Natalis SS. MM. Antonini pueri annorum viginti, & Aristæi Episcopi, quorum gesta habentur. *Noto præterea, textum Natalis, quem exscripsi, videri mẽdosum in eo, quod habet Antoninum puerum conuertisse ad fidem Aristæum; & posset legi pro* conuertit, conuenit; *sed nihilominus narratiuncula sustineri potest, vt res plurium annorum perstrinxerit, & Aristæus natu maior ab Antonino puero decem annorum sit conuersus ad fidem, & deinde ipse idem Aristæus sequentibus annis sit creatus Episcopus, & tandem occisus cum Antonino, qui tunc vigesimum agebat annum. Neque mirum si puer dicitur conuertisse natu maiorem: nam, & sancta Eugenia puella annorum sexdecim, non dum baptizata, conuertit* Protum, *& Iacyntum Eunuchos: imò Sanctus Potitus Calari in Sardinia natus, puer, propter fidem à patre verberibus, & iniurijs affectus, patientia, & colloquio patrem conuertit: &* Potitus, *vtpotè puer, in antiquis litanijs inter Innocentes inuocatur.*

DE

DE SS. QVINTIO, ARCHONTIO, ET DONATO MM.
die 5. Septembris.

MArtyrol. Rom. Nonis Septemb. Capuæ SS. MM. Quintij, Archontij, & Donati. *De his in Breuiar. verbum nullum. Mihi occurrit annotandum, hunc, quem* Martyrol. *nominat Quintium, alibi nominari Quintum: Quintum nominat Rom. Martyrol. per Magistrum* Bellinum *de Padua, Ordinis Fratrum Eremitarum Sancti Augustini emendatum: Quintum nominat* Petrus *Natalis in* Catalogo *lib. vndecimo, cap. vlt. num. 239. Quintum nominant totidem verbis Martyrologia M. S. Monialium,* Sanctæ Mariæ, *Sancti Ioannis, & antiquissimum* Cassinense: *Quintum Ado in Martyrologio.*

DE S. PAMPHILO EPISCOPO.
die 7. Septembr.

M*Artyrol. Rom.* VII. Id. Septemb. Capuæ Sancti Pamphili Episcopi. *In Breu. vix Pamphili reperitur nomen: vix (inquio) nam in* Kalend. *est notatum quasi nomen sancti alicuius exteri, non autem quasi sancti, qui* Capuæ *fuerit specialiter cultus. Verba sunt in* Kalend. Septemb. VII. Id. Reginæ Virg. & Mart. & Pamphili Episcopi, & Confessoris.

Ego verò quod addam hoc tantum habeo, nempè in agro Calenensi *propè montẽ* Massicum *fuisse nomine Sancti Pamphili Ecclesiam,* Cellam *Cassinensem, & à* Cassinensibus Monasterio *Capuano* Monialium *Sancti Ioannis, quasi à tempore fundationis eius addictã. Noui præterea Pamphili nomen à* Capuanis *vsitatum, id quod à sancti deuotione deriuatum, admodum piè arbitrari debemus. Tandem legi*

in quodam Instrumento Thesauri, quod scriptum est anno 1284. legi (inquam) Quæ terra, & presa, & casa, & terra è presa vacua sunt, intus hanc Capuanam Ciuitatem in Parochiali Ecclesia Sancti Pamphili, & ipsæ simul, &c. *Et in vna taßa decimarum ann. 1375. tempore Stephani Archiepiscopi, legitur.* Rectoria Ecclesiæ Sancti Pamphini in tarenis duobus. Pamphini. *Pamphinus autem pro Pamphilo corruptè pronunciatur. Et in* Martyrol. *monialiū Sanctæ* Mariæ *vidi & legi nomen Sancti Pamphili additū margini caractere rubro. Quia* Parochiales *Ecclesiæ intra hanc* Ciuitatem *antiquæ, hic ex veteri Capua translatæ fuerunt; Vixisse sanctum Pamphilum stante illa veteri Ciuitate ipse non dubito, nec alterius Ciuitatis, quàm Capuæ fuisse Episcopum affirmabo.*

Est, qui scriptum reliquit S. Pamphilum fuisse Episcopum Capuæ *tempore, quo S. Stephani Constantinopoli Romam translatio facta est. Quia verè, vnde rem antiquam acceperit, non exponit, ideò fides apud ipsum esto.*

DE S. MARCELLO, ET SOCIIS MM. *die 6. Octobris.*

MArtyrol. *Romanum.* Pridie Nonas Octobris Capuæ Natalis SS. Martyrum Marcelli, Casti, Aemilij, & Saturnini. *Breuiariū de* Marcello *agit, fuisse militē narrat. Profectò duo* Marcelli *extiterūt, alter de quo* Martyrologiū, *& alter de quo Breuiariū agit; tamen omissis tabulis, & cōfuso nomine, iunioris est cōseruata memoria, antiquioris aūt nomen* Capuæ *penitus ignoratur.* Veniat ad lucem Marcel*lus antiquior, eius nomen à tenebris vindicetur. Igitur* Mar*cellus, de quo* Martyrologium *agit, est Marcellus antiquior, non cingulo militari conspicuus; sed præsbyteratus ordine venerandus. Et planè Marcellum fuisse præsbyterum testa-*

tur

tur Galesinus. Verba sunt: Capuæ Sanctorum *Martyrum Marcelli* præsbyteri, Casti, Aemilij, Saturnini Rogati, Antonij, & Auiti. *Testatur etiam Natalis lib. xi. cap. vlt. num. 275. Verba sunt.* Marcellus præsbyter, Castus, Aemilius, & Saturninus Martyres, eodem die *(idest prid. Id. Octobris)* apud Capuam passi sunt. *Accedit adhæc antiquissima pictura in Ecclesia Sancti Prisci, indicans Marcellum fuisse præsbyterum, vt infra oportuniori loco declarabimus.*

Galesinus habet Marcellum *præsbyterum, & socios passos esse Antonino Imperatore.* Hic *Antoninus cognomento pius, nullum cõtra Christianos edictum promulgauit: ipsò tamen imperante, magistratuum inuidia Christianos nonnihil vexauit.* At *anno* 154. *& Imperij sui* 15. *pro Christianis plura dedit rescripta. Quare Passionem* S. Marcelli, *& sociorum ante ann.* 154. *& post ann.* 140. *contigisse oportet.*

DE S. PAVLINO EPISCOPO CAPVANO.
10. *Octobris.*

M*Artyrol. Rom.* Sexto Idus Octobr. Capuæ S. Paulini Episcopi. *Breu Cap. in Kalend.* Sexto Idus Octob. Paulini Capuani Episcopi dupl. *Et in Officio:* In Sancti Paulini Capuani Episcopi, & confess. Oratio. Propitiare quæsumus Domine nobis famulis tuis, per huius S. Paulin Confessoris tui, atque Pontificis, qui in præsenti requiescit Ecclesia, merita gloriosa, vt eius pia intercessione ab omnibus semper protegamur aduersis, per Dominum, &c. Lect. 1. Beati Paulini vitam, & obitum narraturus, ipsius gloriosa merita in adiutorium præuenio, vt qui de propria facultate diffido, ad ea, quæ præsentia festa desiderant, linguam expediant, enarrandum. Vt igitur lucerna sui præconij clariùs elucescat, qualiter in Capua-

nam Ciuitatem, & vnde venerit, enarremus. Lect. 2. Et quia vir ſanctiſſimus in omni vigilia ſui ſpatij per ſucceſſus temporum perfectus extiterat, meruit in fine ſui curſus audire: Euge ſerue bone, & fidelis intra in gaudium Domini tui: Nam ita puer in pueritia, & iuuenis in iuuentute extitit, vt ſenex modeſtiſſimus putaretur: Et virtutem illam caſtitatis, quæ vix in ſenibus inuenitur, ab ipſius pueritia in precioſo ſui corporis vaſe ſigillauit: Et ſtudijs liberalibus inhærens, gratiſſimè pauperibus ſcholaribus ſubueniendum cenſebat, vt his ſapientia repenſationem tribuat, qui pro ſapientiæ ſtudijs ſpontaneam ſuſcipiunt paupertatem. Lect. 3. Memor tamen illius verſiculi, quo dicitur, Initium ſapientiæ timor Domini; ſic illum amabat, quem timebat, & illum quærebat, quem amabat: quæſiuit Dominum, & inuenit eum. Tempore ſiquidem, quo ſtudia ſcholaſtica derelinquit, Hieruſalem terram ſanctam in Mundo iſto geſtiuit quærere, qui ſupernam Hieruſalem

A in animo reportabat. Sed antequam Britanniæ (A) natale ſolum reliquiſſet, res, quas de ſuo potuit capere patrimonio, ſic Chriſti pauperibus alacrè erogauit, vt meliùs cenſeretur præſtitum, quàm donatum. Cum paucis verò iter arripiens, ferè nudus crucem Domini tulit, & ſequutus eſt eum. Lect. 4. At vbi Capuam venit, defuncto bonæ memoriæ Radelberto Capuanæ Eccleſiæ Antiſtite, Clerus vnà cum populo eum retinuit, & in eadem Eccleſia ali-

B quantulū morans (B) ſermones velut pretioſum vnguentum, de ſuo vaſe fundere cœpit, & ſauciata corda quorundam hominum mederi, & ſancta prædicatione, & exēplo ab ipſorum ſceleribus releuare. Voluit ergo Dominus lucernam eius in alto ponere, vt luceat omnibus, qui in domo eius ſunt: Communi voto vno conſenſu illum

C in Antiſtitem elegerunt, & conſecrandum (C) Romano Pontifici præſentarunt. Lect. 5. Vbi enim preſentatus fuiſ-

ſet,

ſet, cæpit vir Dei Prælaturam renuere,& honorem paſtoralem, vt onera maxima, euitare. Sed quia voluntati Dei reſiſtere humana voluntas non poteſt; conſecratus à Romano Pontifice, cum honore,& reuerentia maxima à Capuanis receptus eſt: ibiq; cum per octo annorum,& trium menſium curricula moraretur, tribus annis perſequutionem validam à ſchiſmaticis paſſus eſt. Lect.6. In qua verò perſequutione non ceſſabat vir Dei ſemina bonæ prædicationis in eorum ſauciata corda ſpargere,vt è ſterili terra ſemina lucraretur cum fructu, & talentum, quod ei Dominus tradidit,potius ſpargere voluit, quam ſignare: Nūquam enim eis retributionem de tantis ſceleribus repenſauit,ſed interdum largiorem eis benignitatē tribuit,quàm his, qui amici videbantur, vt ante præſentiam tremendi Iudicis, & Domini poſſet fideliter decantare: Si retribui, retribuentibus mihi mala. Lect. 7. Clericos, & eiuſdem Eccleſiæ, qui eius pretioſis operibus inuidiæ veneno aduerſari videbantur, honorabat, & ad ſanctam conuerſationem, tam verbo, quàm operibus inuitabat: Interdum quidem largiendo quod poterat, interdum vultum, & eloquentiam hilarem oſtendendo: Quodam verò tempore inualeſcente fame peſtifera, cæpit Sanctiſſimus Pater domos pauperum per vrbem viſitare,eis & alimonia non ſolum oneratis beſtijs, ſed & ſuis feſſis humeris aſportare, gratius munus reputans, quod labore dantis fit. Lect. 8. Contigit autem eodem tempore, quòd Matrona quædam cum tribus filijs ei obuiaret, ſuppliciter poſtulantes, vt eorum inopiæ ſubueniret. At cum vir Dei nihil niſi mulam, in qua equitabat,largiendum haberet,ipſam eandem mulam eis vendendam tradidit: & ferè per duo milliaria ad vrbem pedès reuerſus eſt. In quo facto attoniti ſunt ciues, triſtati inuidi, & gratulati ſunt, qui meditabantur in lege Domini die, ac nocte. Lect. 9. Nolens ergo Do-

minus pretiosissimum confessorem suum inuidiosis morsibus obliuisci, eum de hac luce subtraxit, & luci perpetuæ assignauit, vt qui speculum, & lucerna fuit Ecclesiæ, luceat in domo Domini sui, & de spe,& sigillo suæ conuersationis gaudeat successiua posteritas: de qua gaudent Angeli, lætantur Archangeli, gloriantur Prophetæ. Obijt igitur confessor beatissimus (D) sexto Idus Octobr. cuius corpus collocatum est in Capuana Ecclesia, in qua (E) veneratur ab his,qui credunt Iesum,qui est venerandus cum Patre, & Spiritu Sancto in sæcula sæculorum. Amen.

NOTATIONES.

A Britaniæ natale solum. *Qui legis S.Paulinũ ad loca sancta peregrinationem assumpsisse, memineris Britannos antiquos Christianos ad loca sancta peregrinari consueuisse. Testatur sanctus Hieronimus Epist.* 17. *verbis illis:* Quicũq; in Gallia fuerit, primus huc properat diuisus ab orbe nostro Britannus, si in religione processerit, occiduo sole dimisso, quærit locum, fama sibi tantùm,& scripturarum relatione cognitum. *Testatur Sanctus Gregorius* Turonensis, *qui de viro Britanno ita scribit:* Tunc Vinnocus Brito in summa abstinentia venit Turonos, Hierosolymam accedere cupiens, nullum aliud vestimentum nisi de pellibus lana priuatis habens. Quem nos, quò facilius teneremus, quia nobis valdè religiosus videbatur, præsbyterij gratia honoramus. *Ita Gregorius; Baron. tom.* 7. *ann.* 580. *Obserua quæsò Paulino contigisse, quod Vinnoco: nam vterq; cupiens visere terram sanctam, in itinere detentus est; sed Paulinus in Episcopum, Vinnocus in præsbyterum est assumptus.*

B Sermones. *Qui legis Sanctum* Paulinum *virũ doctum, & eloquentem à Capuanis detentum, & constitutum Episcopum, memineris ob assiduos Longobardorum motus, Italiam olim fœcundam scientijs, eisdem omnino sterilem esse*

redi-

reditam: adeò vt Agathoni Pontifici opus fuerit è Britannia Theodorum accersere theologum, Baronius to. 8. anno 680. Quando ergo Italia à Longobardis occupata, scientias non excolebat, tūc Britannia doctissimis florebat viris, imò doctis etiam fæminis: nam S. Bonifacius ad prædicandum Germanis Euangelium à Papa Gregorio II. missus, misit & ipse in Angliam, & acciuit viros doctrina præstantes, & fœminas quoque scientijs eruditas: inter quas S. Guneguldis, & filia eius, quarum ope gentiles fæminæ, facilius conuertebantur, Baron. tom. 9. ann. 725.

Romano Pontifice. *Quo tempore S. Paulinus Ecclesiæ Capuanæ præfuerit, constat ex Herempio. Habet ille S. Paulinum obysse tempore, quo Lando Comes Capuanus habitabat Sy. poli, idest in Palumbara, apud Trifiscum. Lando autem Comitatum accepit ann. 845. vel 46. Ergo ante hunc annum non obijt S. Paulinus. Quia vero sedit Capuæ, oportet ipsum consecratum fuisse a Papa Gregorio IV. qui fuit Papa ab ann 828. ad ann. 844.*

Sed quoniam de Radelperto Episcopo mentio habetur in hac vita S. Paulini, opportunum est, vt quoddam, quod ipsius esse credimus Epitaphium, referatur.

Resplēdens nitida germen de prole parentum,
Hac clausum muta mole nitendo micat
Altipotens cuius Iudex cum venerit Orbis,
Flos hinc perpetuus surget ad astra volans.
Dignanter dignis rutilans, qui moribus olim
Obtinuit dignum Pontificale decus.
Istius hic sedis retinens, & iura potenter,
Ecclesiam hanc compsit cultibus ipse nouis
Perspicuo argenti nam sacrum altare metallo
Rufini ex mij struxit in omne decus.
Extruxit altifluam præcelso culmine turrim,
Qua resonent horis signa sonora sacris

Red-

Reddidit, & pulchram templis, ac mœnibus arcem
Quæ sita Vulturni amnis ad ora manet.
Templi huius pariter sacro sub culmine, Sancti
Castrensis studuit condere membra sacra.
Erexit necnon præsens, quod cernitur altar
Illius ad nomen, atque dicauit ouans:
Percipere, & huius meritis precibusque per æuum
Vt gaudens posset præmia celsa poli.
Inde etiam supplex eius sociauit ad aram
Quem cernis tumulum, lector amande suum.
Si nosse satagis cuius hic membra quiescant
Grammatis indicio signa priora lege

Hoc Epitaphiũ extat in Ecclesia Calenensi, intra sacellum Sancti Bernardi Episcopi, sculptum in lapide. Totum duodecim lineis continetur: singulæ verò lineæ binos versus, idest exametrum, & pentametrum habent. Simplicitas Calenensium esse Epitaphium Sancti Bernardi, certò credit: at duo postremi versus ostendũt esse Episcopi RADIPERT.

Si nosse satagis cuius hic membra quiescant
Grammatis indicio signa priora lege.

Sensus est: cum in hoc Epigrammate multa digna narrentur, nec vllum nomen exprimatur, si tu lector satagis, & cupis nosse, & certus esse, quisnam sit ille, cuius membra & corpus hic in hoc tumulo quiescunt, & condita sunt, lege, & coniunge simul signa priora, & literas primas indicio grãmatis, vt indicat scriptura. Igitur hi versus manifestè declarant, epigramma constare versibus acrostichis, idest versibus, quorum primæ literæ collectæ, nomen efficiunt. Colligantur huius epigrammatis ex singulis lineis singulæ primæ literæ. R. *A.D.I.P.E.R.T. E. P. I. S. & efficietur nomen Radipert. Episc. nempè Episcopus. Quare certissimum est hoc non esse Epitaphium S. Bernardi Calenensis Episcopi. Fortasè est alicuius alterius Episcopi illius eiusdẽ*

Eccle-

Ecclesiæ? minimè quidem: habentur enim in Epitaphio multa, quæ Episcopo Calenensi *conuenire non possunt, vt taceam cætera, dicam quod clarissimum est.*

Reddidit & pulchram templis, ac mœnibus arcem.
Quæ sita Vulturni amnis ad ora manet.

Hi duo versus ostendunt Radipertum condidisse Ecclesiam, & muros Arcis, quæ manet sita ad ora amnis Vulturni, nempe Castri *siti ad fauces fluminis Vulturni, siti inquam vbi Vulturnus influit in mare; quod sine dubio est Castrùm Maris Vulturni: poteſtne hoc Episcopo* Calenensi *conuenire? quandonã* Calenensis *Ecclesia Castri maris Vulturni dominium habuit?* Conuenit *hoc Episcopo* Capuano, *Capuana enim Ecclesia ab antiquissimo tempore (fortaßè à tempore* Constantini *Magni)* Castrum *Maris Vulturni habuit in ditione sua. Antiquissimum hoc Ecclesiæ Capuanæ dominiũ testatur vna ex tabulis illis intra Ecclesiam supra portam appensis.* Habet *illa tabula formam Castri depictam cum inscriptione.* Castrum Maris Vulturni, quod est demanium Ecclesiæ Capuanæ: *Ioannes Gabellinus lib. 5: Commentariorum Pij Secundi scribit Regem eripuisse Castrum è manu Ducis Sueſſani vt rem pertinentem ad Capuanam Ecclesiam. Itaque concludendum est Epitaphium eße Radiperti Episcopi* Capuani: *Sed quando, à quo, quaue occasione lapis illuc translatus fuerit, penitus ignoratur. At vero, dicet quispiam, cur hic* Radipertus *non dicetur fuisse Episcopus hic in noua Capua? Profectò quia hic vestiuit argento Altare Sancti Rufini, & quia in culmine* Ecclesiæ, *idest (vt credo) in aliqua parua cappella supra Tribunam corpus locauit Sancti Castrensis, & quia eidem Sancto Castrensi consecrauit Altare, propè quod suum sepulchrum collocari voluit, & horum ne signum quidem, nec vlla prorsus traditio in* Ecclesia *nouæ Capuæ; Ideo libenter credo, hunc Radipertum fuisse Episcopum in* Capua *veteri, fuisseque nominatum*

S. P*aulini deceßorem. Neque hæsitandum si in Breuiario Radelbertus, & in Epitaphio Radipert. appellatur: in nominibus enim hisce peregrinis literæ facilè mutantur. Cœterũ, & si Acrostichorum vsus antiquissimus est, &* Sibyllæ *de Iesu Christo vaticinium* Acrostichis *scriptum extat; tamen eorum vsus apud nos in sepulchralibus inscriptionibus frequentior videtur fuisse in septimo, & octauo sæculo. Legimus apud* Baron. *ann.* 657. *Acrostichos versus, hoc reddentes nomen*; Eugenius Misellus: *legimus apud* Capacium *in Historia Neapolitana Epitaphium simile, reddens* CAESARIVS Consul. *& est ann.* 793. *& alterum reddens* STEPHANVS Consul. *quod est ann. circiter* 816. *& aliud anno* 835. *reddens* BONVS Consul. & Dux. *Illo igitur sæculo coniectare possumus vixisse in Episcopatu Radipertum: & congruunt tempora* S. Paulini *qui viuebat ann.* 840.

D Sexto Idus Octob. *Hoc ipso die decimo Octobris commemoratur* S. Paulinus *Eboracensis Episcopus in* Anglia, *ob cuius deuotionem par est arbitrari, nostro* Paulino *fuisse idẽ nomen impositum. Vide, in his etiam quæ minima videntur, quàm suauiter sapientia disponat omnia.*

E Veneratur. Capuanis *in summa veneratione Sanctus* Paulinus *semper fuit.* Capella Thesauri, *cuius sub altari corpus eius conditum est, ab eius nomine titulum accipit: Recordamur, Thesaurario curante, campanas per octo dies ante festum Vesperi consonare, & in festi peruigilio lucernas in summo Campanili ardentes lucere: scimus, parentes pro impetranda salute suis ægris, & desperatis infantibus, ante altare* S. Paulini *orare solitos, & oratione, vel etiam Missa aliquando peracta, infantem per altare, quod concauum, & à lateribus apertum est, manu Sacerdotis deduci consueuisse. Nunc (heu quam facilè iuxta prouerbiũ) Sanctorum veterum obliuiscimur.*

DE

DE S. VICTORE EPISCOPO.

17. *Octobris.*

M*Artyrol. Rom.* Sextodecimo Kalend. Nouembris Capuæ S. Victoris (A) Episcopi (B) eruditione, & sanctitate conspicui. A B

NOTATIONES.

EPiscopi. *In Aedibus quondam* Domini *Ioannis Hieronymi de Capua propè sedile de* Antiniano *dictum, est Menianum prominens super viam, cuius in pauimēto stratus lapis, hoc intra sculptam coronam sculptum habet Epitaphium:* VICTOR EPISC. SEDIT ANN. XIII. Dies XXXVIII. Depositus sub Die IIII. Non. April. ANN. XIII. P.C. BASILI V.C. Indictione secunda. *Profectò annus decimustertius post consulatum Basilij est annus* Christi 554. *currens cum Inditione secunda: Ergo qui ineunte Aprili obijt, postquam sedit tredecim annos, & dies triginta octo, assumptus iam erat ad* Cathedram *ann.* 541. *mense Februario: & idcirco arguuntur erroris qui Victoris tempora ad an.* 560. *protrahunt: Qui vero collocant ad ann.* 527 *intelligendi sunt, vt significent, ab illo tempore Victoris nomen, vtpotè sanctissimi, & eruditissimi viri, celebratum esse, licèt ipse nondum esset Episcopus.* A

Sed dicet aliquis: Epitaphium, & Rom. Martyrol. non conueniunt: in vno depositio notatur ad IV. *Non. Aprilis; in altero* Decimosexto *Kal. Nouemb. festum commemoratur. Leuissima dubitatio, quia in Martyrol. huiusmodi diuersitates passim occurrunt, neque temere: in instituendis enim Sanctorum festis præter obitum, & depositionem, considerari solent inuentio, translatio, reconditio, memoria ali-*

cuius vel suscepti tormenti, vel patrati miraculi; item conuersio, ordinatio, canonizatio, Baron. *tom.* IX. *ann.* 804. *num.* XI. *& id genus alia: quare deesse non potuit aliqua iusta ratio, vt S. Victoris festum institueretur die* 17. *Octobris, licèt depositus esset Aprilis die secundo.*

B Eruditione. *Eruditio S. Victoris commendata plurimum fuit ex reformatione Cycli paschalis: Nam cum Victor Aquitanus, iubente Hilario* Papa *ann.* 463. *Paschalem Cyclum composuisset; Victor noster tempore Vigilij Papæ aduertens futurum, vt in celebrando Paschate erraretur, Cyclum ipse composuit, & ab Aquitano compositum emendauit. Quare cum anno* 550. Chri*stiani de die* Pa*schatis controuerterent; obtentum est, vt iuxta Cyclum nostri Victoris celebraretur ab omnibus: & in Gallis Quartum Aurelianēse* Concili*ū ita obseruandum primo* Canone *statuit. De his Beda in lib. de ratione temporum, & computat annum post* Con*sulatum Basilij nonum, qui erat annus Domini* 550. *& Victoris in Episcopatu decimus.*

Præterea S. *Victorem fuisse & latinè, & græcè apprimè doctum testatur Quatuor Euangeliorum consonantia ab* A*mmonio Alexandrino congesta, & ab ipso in latinum translata. Lubet hic apponere Præfationem ipsius ad illud opus; vt quàm eximiæ eruditionis, & quàm syncerę fidei, quamque sanctæ humilitatis fuerit, saltem ex parte cognoscatur.*

PRAEFATIO VICTORIS EPISCOPI CAPVANI.

DVM Fortuitu in manus meas incideret vnum ex quatuor, Euangelium compositum, & absente titulo non inuenirem nomen Auctoris, diligenter inquirens quis gesta, vel dicta Domini, & Saluatoris nostri Euangelica lectione discreta in ordinem, quo se consequi videbantur,

bantur, non minimi studij labore redegerit; Reperi Ammonium quendam Alexandrinum, qui canonum quoq; Euangelij fertur inuentor, Matthæi Euangelio reliquorũ trium excerpta iunxisse, ac in vnam seriem Euangelium nexuisse: Sicut Eusebius Episcopus Carpiano cuidam scribens in præfatione editionis suæ, qua canones memorati Euangelij edidit, supradicti viri imitatus studium, refert in hunc modum. Ammonius quidam Alexandrinus multum, vt arbitror laboris, & studij impendens, vnum ex quatuor nobis reliquit Euangelium. Ex historia quoq; eius comperi, quòd Tacianus vir eruditissimus, & Orator illius temporis clarissimus, vnum ex quatuor compaginauerit Euangelium, cui titulum Diapente imposuit. Hic Beati Iustini philosophi, & martyris, dum aduiueret, discipulus fuit. Quo migrante ad Dominum, cum palma martyrij magistri sanctam deserens disciplinam, & doctrinæ supercilio elatus, lapsus in Eucratiatarum hæresim, Marcionis potiùs amplexus errorem, quàm Iustini Christi philosophi veritatem, suæ vitæ perniciosus extitit, asserens inter alia nuptias, & stupra pari crimini subiacere. Sed & dictis apostolicis manus profanæ emendationis, vel (vt dicam veriùs) corruptionis dicitur intulisse. Sed quia & hominum perfidorum (Christi Dei nostri operante potentia) confessione, vel opere sæpè triumphat gloria veritatis: nam, & dæmones Christum fatebantur, & filij Sceuæ in Actibus Apostolorum in nomine Iesu, quem Paulus prædicaret, dæmonia fugebant; Tacianus quoque, licèt profanis implicitus erroribus, non inutile tamen exhibens studiosis exemplum, hoc Euangelium (vt mihi videtur) solerti compaginatione disposuit. Et forsitan adhuc Beati Iustini adhærens lateri, illius eruditionis merito hoc opus explicuit. Arbitror enim propterea non Ammonij, sed huius esse editionem memorati voluminis, quod Ammo-

nius Matthæi fertur relationi, Euangelistarum reliquorũ relationem, discretos annexuisse sermones: Hic verò Sancti Lucæ principia sunt assumpta, licèt ex maxima parte Euangelio Sancti Matthæi reliquorum trium dicta coniunxerit: vt iure ambigi posit, vtrum Ammonij, an Taciani inuentio ejusdem operis debeat æstimari. Verumtamen vel si iam hæresiarches huius editionis auctor extitit Tacianus; verba Domini mei cognoscens, libenter amplector interpretationem: si fuisset eius propria procul abijcerem: nam, & contra Gentes magnificos libros edidisse narratur. Hoc igitur Euangelium cum absque numeris reperissem, quos Ammonius mirabili studio reperit, Eusebius vero Cæsareæ Episcopus Palæstinæ, ab eo accipiens exemplum, diligenter excoluit, quibus communiter ab Euangelistis dicta, vel propria, sunt notulis declarata, Domino adiuuante studium laboris impendi, vt memoratos numeros per loca congrua diligenter adfigerem. Quod si dubitatio alicuius verbi fortasse prouenerit, ex appositis numeris ad plenariam recurrens quilibet Euangelij lectionem, an & ibidem ita se sermo habeat, de quo ambiguitas prouenerat, incunctanter inueniat. Et absque scrupulo studiosi mens secura hoc posit vti volumine. Quod etsi à compositi huius Auctore voluminis cum numeris editũ fuit, sed transcribentium desidia omisi putantur; Nos tamen in eo sumus labore versati, quo opera solet nouella præsumi. Sciendum sanè, quòd hic numerus canonicus vsque ad denariam perueniat quantitatem. Neq; scribentis voluntate horum numerorum summa defixa est, sed ratione, & regula naturali ab Ammonio inuenta est sagaciter. Neque enim aut infra denarium, aut vltra potest vllo modo alius numerus reperiri, qui quatuor Euangelistarum dicta communia, aut propria valeat explicare. Quod præsenti facilè potest exemplo probari. Nam aut omnes

qua-

quatuor sibi concordare necesse est ; aut Matthæus, Marcus, Lucasq; sibi conueniunt; aut Matthæus, Ioanni consentit; aut Matthæus, Lucæ concordat; aut Matthæus cum Marco, eadem loquitur; aut Marcus cum Luca, & Ioanne propria loquitur, aut Marcus cum Ioanne; similibus loquitur; aut Marcus cum Luca eadem narrat; aut Lucas cum Ioanne non discrepantia referunt; aut singuli propria inueniuntur exponere. In quatuor igitur Euangelistis, euidenti numerorum ratione monstratum est, quòd non valeat communis, propriaque relatio vltra progredi, aut intra denariam contrahi quantitatem. Quos tamen canones breuiter subter adnexui, quibus vnusquisque canon numeris declaretur, vel vt manifestius fiat in quo canone, qui Euangelistæ communia, vel propria dixerint, facilè lector inueniat. Ordinem verò, quem in canonum ratione digessimus, ad hoc exeruimus, vt sola probatio fieret rationabiliter denarij summam fuisse conscriptam. Nam quæ sit eorum positio breuiter, vt diximus, infra notare curauimus. Ipsos quoque numeros in vnum pariter congregatos, in modum, quo eos S. Hieronymus digessit, curaui describere : iuxta seriem dūxtaxat, qua totius Euangelij huius lectio explicatur, vt qui eadem, vel alia, aut vbi propria Euāgelistæ ꝓtulerint (memoratos numeros priùs curiosus lector, si velit, inspiciens) facilè ex nota numeri reperta comprobet lectione: Sanctam, & Beatissimam Trinitatem precantes, vt nos in veritate scripturarum suarum erudire dignetur, & discretionis gratiam tribuat: quatenus vt optimi trapezitæ, omnia probemus, secundùm Paulum, & quæ sunt bona sectemur. *Hactenus præfatio.*

Re vera hæc harmonia quatuor Euangelistarum est opus Ammonij Alexandrini, vt titulus impressorum codicum præfert, & pluribus docet Baron. *tom.* 2. *ann.* 174. *nu.* VI. *Miror autem carpi, & argui S. Victorem ac si Tatiano*

tribue-

tribuerit opus Ammonij, & Ammonio Tatiani. Miror quia S. Victor non tribuit firmiter asserendo, sed ex probabilibus coniecturis arbitrando, tandemq; arbitrium deponit suum, & rē à principio sibi dubiā, dubiā relinquit verbis illis: Vt iure ambigi possit, vtrum Ammonij, an Tatiani inuentio eius operis debeat existimari: *& concludit.* Verumtamen, vel si iam hæresiarches huius editionis auctor extitit Tatianus, verba Domini mei cognoscens, &c. *particulæ illæ* VEL SI, *mihi significant* ETIAM SI, ESTO; *& parum candide* DATO QVOD; *Italicè* POSTO CHE, ANCHOR CHE. *quæ sunt particulæ aliquid concedentis, non tamen firmiter asserentis. Quare non arguendus* S. *Victor, quòd opus vnius alteri tribuerit: arguendus potius esset, quòd dubitauit (si quis tamen iudicabit illum absque iusta causa dubitasse) vtriusnam esset opus, Ammonijne, an Tatiani.*

Hoc tantùm habemus doctissimi viri monumentum: lucet in stylo non elato suauis quædam humilitas, digna Christiano D*octore: erudita diligentia in sacris voluminibus euoluendis: plena zelo fides, hæreticorum libros abhorrens, &* C*hristi verba vbique inuenta omni veneratione suscipiens: lucent hæc ipsa in præfationis Epilogo: ex humilitate indigentem se gratia discretionis agnoscit: ex fide sanctam, & beatissimam Trinitatem confitetur: ex eruditione noua semper studiositate in scripturis magis, magisque proficiendi desiderium capit.*

C Et Sanctitate. *Beda in lib. de ratione temporum, appellat Victorem sanctissimum, & doctissimum.* P*rofectò Victorem esse sanctum, id est Catalogo Sanctorum adscriptum, docet Martyrol. Romanum, cuius auctoritas sufficere debet vna pro cunctis: neque mirum si in Epitaphio sanctus non appellatur, id enim argumento est, mox post obitum eius Epitaphium esse positum, iuxta illorū temporum candidam*

simpli-

ſimplicitatem: exempla non deſunt, tale eſt Epitaphium S. Latini Epiſcopi Brixienſis.

FL. Latino Epiſcopo AN. III. M. VII. Præsbyt. Ann. XV. Exorc. An. XII. & Latinellæ, & FL. MAVRINO Lectori. FL. PAVLINA Neptis B. M. P. *ex Ferrario 25. Mar. in ſuo Catalogo. Tale eſt Epitaphium ſanctæ Candidæ Neapolitanæ:* Hic requieſcit in pace Candida G. F. quæ vixit plus minus Annos L. ob. die III. Sept. IMP. Mauritio PP. Auguſto PP. eiuſdem Indict. IV. *ex Ferr. 4. Sept. Tale eſt S. Auguſtini Epiſcopi Dorouernienſis in Anglia apud Baron. an. 604. Imò tale eſt Epitaphium ſancti Gregorij Magni Papæ apud eundem Baron. 604.* Hic requieſcit Cregorius Papa, qui ſedit an. tredecim, menſes ſex, dies decem: depoſitus quarto Id. Martij: *& ſancti Gregorij Hiſpalenſis apud eund. ann. 544. Magis mirum eſſe poteſt in noſtro Breuiario Capuano nullam prorſus vel de nomine ſancti Victoris mentionem haberi: at ego propterea non miror, ſed maximè doleo, & deploro iacturam tabularum Eccleſiæ noſtræ Capuanæ: planè non credam Romani Martyrologij recognitores caſu, vel temerè Victoris nomen in Martyrolog. inuexiſſe: quod in noſtro Breuiario non inuenitur annotatum nomen; alibi inueniſſe illos oportet. En etiam Galeſinus in ſuo Martyrolog. ex tabulis Sanctorum Eccleſiæ Capuanæ (vt ipſe inquit in nota) habet* Decimo ſexto Kalend. Nouemb. Capuæ ſancti Victoris Epiſcopi, & Confeſſoris, doctrinæ, & ſanctarum virtutum meritis ornati.

Non prætermittam in Epitaphio ſancti Victoris numerari annos, & dies ſupra triginta, id quod antiquo mori non conſonat: In antiquis enim Epitaphijs & anni, & menſes, & dies diſtinctè notantur: ſed profectò tunc dies, & menſes diſtinctè notantur quando dies menſes duos excedunt; quod ſi non niſi vnum, licere tunc vel tacito menſe,

N *dies*

dies supra triginta annumerare; vel, expresso mense, qui supererant dies annotare. Ecce exempla sunt in promptu.

D. M.

Caio Valerio. C. F. Eumorphiano, Vitæ suæ annum agenti XXI. M. I. D. IV. Valerius, & Sempronia parentes miseri Filio sanctissimo, & Reuerentissimo fecerunt, *ex Capacio Hist. Neap. lib. 1. fol. 352.*

FL. Iouina quæ vixit annis tribus. D. XXXII. Depos. Neofita in pace XI Kalend. Octob. *ex Baron. to. 4. 367.* *Quare Epitaphium S. Victoris ab antiquo more non dissonat.*

Tandem à D. Mario Vipera Archidiacono Beneuentano factus sum certior in Monasterio Montis Virginis esse corpus sancti Victoris Episcopi Capuani; eundẽq; annuo ibi coli officio: & ego in historia eiusdem Monasterij scripta à Domino Vincentio Verace, & à Thoma Costo disposita, in capite, in quo est Catalogus Abbatum, legi tempore Ioannis de Aragonia Commendatarij anno 1480. die 27. Iulij sub altari maiori illius Ecclesiæ inuentas esse reliquias plurium Sanctorum, & inter illas, reliquias sancti Victoris Episcopi Capuani.

DE S. GERMANO EPISCOPO CAPVANO
30. *Octobris.*

Rom. *Martyrol.* III. Kalend. Nouemb. Capuæ sancti Germani Episcopi, & Confessoris, magnæ sanctitatis viri, cuius animam in hora obitus eius ab Angelis in cœlum ferri S. Benedictus aspexit. *Breuiarium Capuanum*

in

in Kal. rubris notis III. Kalend. Nouemb. Germani Capuani Episcopi, & Confess. dupl. *& in Officio lectiores ex textu, qui incipit* Campaniæ tellus: *& quoniam lectiones integrum textum non referunt, nos illum ex* C. M. S. *Monasterij sancti Ioannis integrum exscribimus.*

Campaniæ tellus sicut ad proferendos multimodi generis fructus opima est, ita singulis quibusq; temporibus, cœlestis verbi fœcundata semine, probabilis vitæ viros, ceu multiplicem segetem produxit: de quorum collegio beatissimus Germanus, quasi quoddam splendidissimum sydus terris inditum, virtutum omnium epitome præditus, ad culmen vsq; sanctitatis enituit. De cuius vita, vel actibus, quia nonnulla ad nostram memoriam scriptorum series, quibusdam deferentibus, detulit, ea stylo proprio collecta depegi, illa quoq; nihilominus suis in locis adijciens, quæ de hoc egregio viro Beatus Papa Gregorius suauissimus, ac præclarus Doctor in suis Dialogis retulit, ita ea, vt ab ipso fuerant digesta, interserens. Beatus igitur Germanus patre AMANTIO, matre IVLIANA, Capuanis ciuibus editus, clarissimis admodum, & iuxta sæculi dignitatem potentibus, non sine quodam præsagio tale sortitus est nomen, quippè mox futurus qui germana cunctos charitate diligeret. Denique à puero cunctis laudabilis vitæ bonis, sed charitati præcipuè, quæ bonorum omnium radix est, studens, qua intentione Dei amore flagraret, in proximi cœpit dilectione non segnis ostendere: Nam cum ad omnes mira puritate suæ charitatis ramos extenderet, summo studio alendorum cœpit pauperum se curis impendere, eisq; tegmina, vel quæq; essent necessaria, prouidere. Factum est autem, vt eius genitor AMANTIVS, de hoc sæculo migrans, in ditione filij totas suas relinqueret facultates. Germanus verò cum matre vidua remanens, cœpit genitricis animos de mundi

contemptu, rerumq; omnium abiectione pertentare.
Quid plura? Assensum cœlestia suadenti filio bona mater accommodans, Germani arbitrio quidquid velit facere, committit, se nihilominus ad omnia obsequuturam promittens. At ille, qui largiflua effusione opum suarum priùs fructus expenderat, ad hoc vsq; gradatim excrescendo progressus est, vt cunctarum suarum rerum patrimonium venderet, susceptumq; pretium per Christi pauperes dispensaret, imò ipsi in pauperibus Christo tribueret. Nec passus est partem solummodo præbere, nisi totum etiam pro æternæ vitæ retributione amitteret: reputans illud apud animum suum pro perdito haberi, quod non in cœlestis gazofilacij claustro posuisset: Tali igitur modo sæculi istius impedimentis exutus, cœpit tantò iam liberius cęlestis tramitis viam currere, quantum ei nihil de mundi ambitione superaret, quo potuisset retardari: insistere sanctæ lectioni, vacare orationibus, dare operam vigilijs, macerare corpus ieiunijs, Deo se semper continuæ compunctionis vsu hostiam exhibere. Qui dum talibus exercitijs vitam duceret, defuncto Alexandro eiusdem Capuanæ Ecclesiæ Episcopo, consensu omnium ad Pontificale (A) decus eligitur. Et licet conatus pro humilitate sit totis obsistere viribus; Domini tamen volũtas, qui eum ad hoc ipsum præparauerat, impleta est: Præsulatusq; honorem cunctis annitentibus suscepit. Sublimatus itaque Episcopali dignitate, talem se subiecto cępit gregi exhibere, vt excepta paterna, quam summo studio peragebat, pro animabus sibi commissis solicitudine, de cætero se cunctis communẽ, & quasi in nullo disparem conseruum præberet: Illud opus familiariter sibi, cui ab ineunte ætate studuerat, pauperum scilicet curam, nulla interpositione relinquens (B) Eodem tempore cum apud Vrbem Romam, ac totius Italiæ terminos Theodoricus regnaret,

& tam

& tam genti propriæ, hoceſt Gothis, quamque & Romanorum populo iure poteſtatis præeſſet, extincto apud Conſtantinopolim ictu fulminis Imperatore Anaſtaſio, qui ſe & multos illarum regionum populos Eutycianæ hæreſeos macularet contagio; Iuſtinus Dei Omnipotentis nutu, catholicæ ſeruator religionis, ſuſcepit Imperium. Hic cum reintegrandæ vniuerſalis fidei ſolicitudinem gereret, Romam ad beatum Hormiſdam, tunc eiuſdem vrbis Pontificem, legatos miſit, per quos etiam ei ſuæ credulitatis textum direxit ſumma (C) intentione efflagitans, vt ſibi eruditiſsimos catholicæ aſſertionis viros dirigeret, quatenus languentem Græciam præfatæ hæreſeos illuuione purgaret. Habito itaq; Romanus Pontifex cum Theodorici Regis nutu ſacerdotali concilio, quis potiſsimum ad deferenda Orientalibus populis ſalutis monita mitteretur, omnibus hæc ſententia placuit, neminem alium huiuſcemodi legationis poſſe digniùs implere officium, quàm Germanum Capuanæ Ciuitatis Epiſcopum. Euocatur continuò venerabilis ad vrbem Antiſtes: Nec mora *(D)* acceptis in comitatu duobus Romanæ Eccleſiæ præsbyteris, duobuſque Diaconibus, iter arripuit. Quanta autem in hoc itinere marinorum fluctuum pericula ſuſtinuerit, quibus diſcriminibus exagitatus ſit, breuitati ſtudens omitto retexere: Quæ tamen ille cuncta lætanti animo pertulit, dummodo animarum periculis ſubueniret: nec veritus eſt qualecumq; corporale ſubire diſpendium, qui anhelabat turbatarum mentium propulſare naufragium. Tandem (E) cum ad Regiam vrbem propinquaſſet, tanto omnium amore, ac veneratione habitus eſt, vt ei obuiam Iuſtinus Auguſtus, ſtipatus innumera exercitus ſui multitudine, non ſolùm cum ſacerdotali cætu, ſiue *(E)* Ioanne eiuſdem Eccleſiæ Præſule; ſed etiam cum monachorum, cæterorumq; religioſorum turmis occurreret, ac cum

C

D

E

E

cum hymnis, ac ſpiritualibus canticis per aliquot millium ſpatia in vrbem vſque cum exultatione perduceret. Tanta itaque beatiſſimo Germano diuinitùs gratia collata eſt, vt licet Acacij complices, qui dejectus de Epiſcopatu eiuſdẽ Regiæ vrbis fuerat, reniti tentauerunt; omnes tamen pariter ad Catholicæ fidei ſplendorem, relictis errorum tenebris, remearent. In quibus rebus quantum vel ſcientiæ, F vel ſanctitatis luce (F) beatus tunc Germanus claruerit, ſi quis ſolicitè attendat, euidenter agnoſcit. Vtrum ſanè tantus hic vir aliquorum miraculorum ſignis effulſerit, ad noſtram vſque notitiam vetus minimè fama perduxit. Sed quid exteriorum operum mirabilia quærimus, cum de interioribus miraculis, quæ vtique præſtantiora ſunt, certitudinem teneamus? Cum ſcilicet longè excellentius ſit defunctam peccati morte animam ſalutari verbo reſuſcitare, quam extincto corpori vitam reſtituere. Quot ergo animas venerandus iſte ab æterna morte ſalutifero dogmate eripuit, tot glorioſior miraculis, quaſi exteriora ſigna effeciſſet, apud internum Iudicem exiſtit. Quamuis in hac relatione, quæ de Paſchaſio Romanæ vrbis Diacono ſubiungenda eſt, magnum huius viri miraculum, meritũq; declaratum ſit in eo, quòd eiuſdem miniſtri animam vel videre potuerit, vel pro eius remiſsione diuinam miſericordiam obtinere. *Greg. Dial. lib.* 4. *cap.* 40. Paſchaſius denique Apoſtolicæ Sedis Diaconus, cuius apud nos rectiſsimi, & luculenti de Sancto ſpiritu libri extant, miræ ſanctitatis vir fuit, eleemoſynarum maximè operibus vacans, cultor pauperum, & contemptor ſui: ſed hic in ea contentione, quæ inardeſcente zelo fidelium inter Symmachum, atque Laurentium facta eſt, ad Pontificatus ordinem Laurentium elegit, & omnium poſt vnaminitate G ſuperatus, in ſua tamen ſententia vſque (G) iuxta diem ſui exitus perſtitit, illum amando, atque præferẽdo, quem

Epiſco-

Episcoporum iudicio præesse sibi Ecclesia refutauit. Hic itaq; cum temporibus Symmachi Apostolicæ Sedis præsulis esset defunctus, eiusdem dalmaticam feretro superpositam dæmoniacus tetigit, statimque saluatus est. Post multum verò temporis Beato Germano medici pro corporis salute dictauerunt, vt in Angulanis (H) Thermis lauari debuisset: Qui ingressus easdē Thermas, prædictum Paschasium Diaconem stantem, & obsequentem sibi in caloribus inuenit. Quo viso, vehementer extimuit, & quid illic tantus vir faceret, inquisiuit. Cui ille respondit: Pro nulla alia causa in hoc pęnali loco deputatus sum, nisi quia in parte Laurentij contra Symmachum sensi: sed quæso te, pro me Dominum deprecare, atque in hoc cognoscas, quod exauditus sis, si hùc rediens, me non inueneris. Qua de re vir Domini Germanus se in precibus strinxit, & post paucos dies redijt: sed iàm prædictum Paschasium in loco eodem minimè inuenit: in quo facto patenter datur intelligi quanti apud Dominum venerabilis Germanus meriti extiterit, qui etiam solutam corpore animam potentibus precibus à reatu valuit noxæ emundare.

H

Sed iam veniamus ad eius Obitum gloriosum, & auditu mirabilem, cui similem, in quantum recordari possumus, nulla vnquam vetus lectio prodidit: in quo & manifestè sanctorum animas, mox vt carne exuuntur, cœlum penetrare monstratur: & cum quanta illùc gloria ab Angelis deferantur, ostenditur: tantoque hoc ipsum teste vulgatum sit, vt de hoc dubitare quis, vel etiam infidelis, nullatenus posit. Igitur dum beatissimus Germanus ambulans de virtute in virtutem, succresceret, iamq; ad grandæuam, plenus, vt scriptura refert, dierum, hoc est bonorum operum peruenisset ætatem, relictis huius mundi turbinibus, ad cælestis Regni gaudia felix migrauit: cuius admi-

admirabilem in cœlis ascensionem, Beatus pater Benedidictus penè quinquaginta millibus ab eo longè diuisus, spirituali intuitu contemplatus aspexit. Quod vt plenius posśit agnosci, ipse de eiusdem Patris vita narrationis ordo ponendus est. *Greg. Dial. lib. 2. cap. 25.* Quodam itaque tempore Seruandus Diaconus, atque Abbas eius Monasterij, quod in Campaniæ partibus à Liberio quondam Patricio fuerat constitutum, ad venerabilem Benedictum, visitationis gratia, ex more conuenerat, eius quippè Monasterium frequentabat, vt quia idem quoque vir doctrina gratiæ cęlestis affluebat, dulcia sibi inuicem vitę verba transfunderent, & suauem cibum cœlestis patriæ, quia adhuc perfectè non poterant, saltem suspirando gustarent. Cum verò hora iam quietis exigeret, vt membra sopori concedere debuissent; turris erat in medio posita, quæ super totius habitaculi tectum imminebat, in cuius turris superioribus se vir Domini Benedictus, in eius quoque inferioribus Seruandus Diaconus collocauit. Quo videlicet in loco inferiora superioribus peruius continuabat ascensus: ante eandem verò turrim largius erat habitaculum, in quo vtriusque discipuli quiescebant. Cumque vir Domini Benedictus, ad huc fratribus quiescentibus, instans vigilijs, nocturnæ orationis tempora præuenisset, ad fenestram stans, & omnipotentem Dominum deprecans, subito intempesta noctis hora respiciens, vidit fusam lucem desuper, cunctas noctis tenebras effugasse, tantoq; splendore clarescere, vt diem vinceret lux illa, quæ in tenebris radiasset. Mira autem valdè res in hac speculatione sequuta est: quia, sicut post ipse narrauit, omnis etiam mundus, velut sub vno solis radio collectus, ante oculos eius adductus est. Qui venerabilis Pater, dum intentam oculorum aciem in hoc splendore coruscæ lucis configeret, vidit (I) Germani Capuani Episcopi animam in spera

I

ignia

ignea ab Angelis in cœlos deferri. Tunc tanti ſibi teſtem volens adhibere miraculi, Seruandum Diaconum iterato bis, terque eius nomine, cum clamoris magnitudine vocauit: cumque ille fuiſſet inſolito tanti viri clamore turbatus, aſcendit, reſpexit, partemq; iam lucis exiguam vidit. Cui tantum hoc obſtupeſcenti miraculum, vir Dei per ordinem quæ fuerunt geſta narrauit, ſtatimque in Caſſinum Caſtrum religioſo viro Theoprobo mandauit, vt ad Capuanam vrbem ſub ea nocte tranſmitteret, & quid de Germano Epiſcopo ageretur, agnoſceret, & indicaret. Factumq; eſt; & reuerentiſſimum virum Germanum Epiſcopum, is, qui miſſus fuerat, iam defunctum reperit: & inquirens ſubtiliter, agnouit eodem momento fuiſſe illius obitum (K) quo vir Domini eius cognouit aſcenſum: quod omnipotens Deus, ideo voluit tàm idoneo teſte manifeſtari, vt cunctis patenter innoteſceret, quia magnũ quoddam venerandus hic in ſuis abditis egerit. Ecce quanta ſublimitatis gloria à mundo exijt, qui toto mentis conamine mundi peritura deſpexit: Ecce quàm coruſcus, & ſplendidus cœlũ petijt, qui in terris corpore poſitus, mente continuò cœleſtibus inhæſit: en qui flammis charitatis in Dei ſemper, & proximi amore flagrauit, quanto luminis fulgore circumfuſus cœli ſecreta penetrauit: en qui retentus adhuc carnis vinculo, ſupernis ciuibus corde interfuit, quanta miniſterij dignitate ad ſupernæ patriæ regna ſubuectus eſt. Quæ vnquam mundana ſublimitas, quæ regnantiũ fallax gloria, huic valet veræ gloriæ compara i? quæ triũphantiũ pompa tyrannorum huic poterit vel aliquatenus triumpho conferri? illi auratis inuecti curribus, perituri in perpetuũ, vibibus inferuntur; iſte deportatus ab Angelis, cœlo perenniter fruiturus immittitur: illi multorũ mortibus truculenti ad æterni ſupplicij tenebras pertrahuntur; iſte, pluribus à morte liberatis, ad æternæ lucis

K

quietem perducitur: illos post fluxæ voluptatis lætitiam fleturos sine fine inferna deglutiunt, istum post abstinentiam, & lamenta, nunquam finienda gaudia susceperunt.

NOTATIONES.

A AD Pontificale decus, &c. *Sanctum Germanum Episcopali munere, & in rebus agendis dexteritate conspicuum Platina in Gelasio commendat hisce verbis:* Fuere etiam in primo huius Pontificis tempore Germanus, & Epiphanius: quorum alter Ticinensis, alter verò Campanus Episcopus fuit. Hi multum auctoritate, & sanctitate sua Italiam à Barbaris vexatam iuuere, orationibus, & blandicijs barbarorum corda mollientes.) *Hactenus Platina; Et licet dubitari possit, an in verbis recte facta sit, distributio grammaticalis; tamen iuxta veritatem historicam certum est, alterum, idest Germanum fuisse Capuanũ Episcopum; & alterum, idest* Epiphanium *fuisse Ticinensem, de quo Baronius tom. 6. anno 489. Ergo cum Gelasius Ecclesiam rexerit ab anno 492. ad 96. intra illud tempus, vel paulò supra, ex sententia Platinæ, ipsius Germani* Episcopi *exordia constituẽda sunt. Anno 483. Capuæ Pręsul erat Costantinus, vt in Papæ Felicis præcepto seu prima epistola synodica* Concil. *tomo 2. pag. 287. Constantino successit Alexander eiusdem Papæ Felicis tempore: Alexandro successit Germanus.*

B Eodem tempore. *Baron. ann. 497. dicit ab Anastasio Papa missum esse Germanum cum Cresconio Episcopo Tudertino ad Anastasium Imperatorem, vt ille Princeps hæreticus ad meliorem frugem reuocaretur. Sed cum anno 499. sub Symmacho Constantinus Capuanus Episcopus Romano Concilio subscripserit; arbitror Episcopi Tudertini collegum esse alterum Germanum, à nostro.*

Sum-

Summma intentione efflagitans. *Historiam legationis ab Hormisda Papa missæ, Paulus Diaconus in Iustino paucis comprehendit:* Ad hunc (*inquit*) ob causam reintegrandæ fidei directus ab Hormisda Pontifice vir sanctitatis præcipuus Germanus, Capuæ vrbis Episcopus: Dignè susceptus est, multorumque dubia corda in fide solidauit. *Eandem historiam narrat Anastasius in* Hormisda *& Germanum Episcopum Capuanum dicit ab* Hormisda *missum. Eiusdem legationis fit mentio in vita* S. *Remigij apud Surium* 13. *Ianuarij, vt infra: at vero Bar. tom 6 an.* 519. *fusè prosequitur, & ex illis apparet esse in nostro textu leuia quædam errata. Et planè mortuo Symmacho Hormisda successor, sui Pontificatus anno sexto, idest anno Domini* 519. *cum post longam dissensionem Orientalis Ecclesiæ ab Ecclesia Romana, de pace componenda, & communione catholica tractaretur, & Orientales ad rem tantā ipsius* Hor*misdæ præsentiam quærerent; more maiorum per legatos rē agere consultius arbitrans, ad munus hoc obeundum Germanum Episcopum Capuanum elegit.*

Acceptis in comitatu, &c. *Ex relatis à Baronio apparet* C*omites Sancti Germani ab* Hormi*sda legati, fuisse vnum Episcopum, vnum præsbyterum, & duos Diaconos. Episcopus vocabatur Ioannes: sed cuius Ecclesiæ fuerit* Anti*stes incompertum est. Præsbyter vocabatur* Blandus, Diaconi *Felix, & Dioscorus.*

Tandem cū ad Regiā, &c.
Siue Ioannes. } *Baron. to.* 7. *refert plures epistolas, seu relationes* Sancti *Germani, & collegarum ad* H*ormisdam Papam scriptas: lubet hùc afferre, vt quomodo sese gesserit in legatione illa S. Germanus cognoscatur.*

PRIMA RELATIO.

EXemplum ſuggeſtionis Germani,& Ioannis Epiſcoporum, Felicis, & Dioſcori Diaconorum, & Blandi præsbyteri.

In Ciuitate Aulonitana quo ordine, cum Dei adiutorio, peruenimus,& quomodo ſumus ſuſcepti ab Epiſcopo Ciuitatis ipſius, & quid eſt actum, vel quale reſpóſum dederunt, & quia hæc promiſit, vt cum Metropolitano ſuo faceret libellum,in alia Epiſtola Beatitudini veſtræ ſignificauimus. Quod in Scampina Ciuitate factum eſt veſtris orationibus tacere non permiſimus. Antequam nos ingrederemur in ciuitatem ipſam, venerabilis Troius Epiſcopus cũ ſuo Clero, vel plebe in occurſum nobis egreſſus eſt: Et quomodo Deus in ipſa die benedictus eſt, & quæ feſtiuitas per ipſius pietatem eſt ſubſequuta, ad notitiam Apoſtolatus veſtri referimus. Nobis præſentibus, vel ſuo clero, & nobilibus viris ipſius ciuitatis, libellum ſubſcripſit, porrexit, ſuſcepimus, & præſente omni clero, vel plebe in gradu ſuo, à ſeruo veſtro Petro,Notario ſanctæ Eccleſiæ Romanæ eſt relectus. Erat conuentus in Baſilica S. Petri. Confitemur Beatitudini veſtræ tantam deuotionem, tantas Deo laudes, tantas lachrymas, tanta gaudia difficilè in alio populo vidimus. Propè omnes cũ cereis, viri cum mulieribus, milites cum crucibus,in Ciuitate nos ſuſceperunt. Celebratæ ſunt Miſſæ, nullius nomen obnoxium religionis eſt recitatum, niſi tantùm Beatitudinis veſtræ. Noſter Epiſcopus venerabilis Germanus Miſſam celebrauit. Et promiſerunt nec poſtea recitari, niſi quos ſedes Apoſtolica ſuſcepit. Quanta à nobis operata ſunt, Deus propitius in vobis conſeruet. Iſtam Epiſtolam ante triginta milliaria à Lignido fecimus, ſperantes

ipsa die in eadem ciuitate cum Dei adiutorio peruenire. Et quomodo ad nos peruenit Scampinus Episcopus, speramus & ipsius ciuitatis Lignidi Episcopum similia facere. Quod si factum fuerit, data occasione rescribemus.

Scampis nobis positis, post Missas hora cænatoria, Stephanus, & Leontius viri clarissimi ab Imperatore missi, in occursum venerũt, adhuc nescientes nos in partibus Græciarum positos: quia talia mandata fuerũt Comiti Stephano data, vt ad partes Italiæ transirent in occursum nostrũ.

Est Stephanus iste, qui modo dicitur de parentela filij vestri Magistri militum Vitaliani. Hi nobis nunciarunt, Patricium Senatorem proscriptum, & in exilium missum; pro qua tamen causa nisi quo modo ad nos peruenerit, non possumus dicere, quia non est de talibus rebus facilè deliberare: dicitur tamen & Apocrisarius Thessalonycensis Ecclesiæ teneri, apud quos dicunt epistolas inuentas: pro qua causa nescimus: cum ipsis & Philumenum, Demetrium, Magistrianum, & alias personas, quarum nomina ignoramus. Ista sunt (quomodo prædiximus) quæ audiuimus. De causa tamen ecclesiastica cum Dei misericordia prospera nunciantur: Cosmatem tamen medicum pro qua causa in Italiam venit penitus intelligere non potuimus, nisi hoc, quia fortiter queritur, de quo debetis esse soliciti, vt sciatis pro qua causa ibidem venit.

SECVNDA RELATIO.

IN alia *Epistola* significauimus Beatitudini vestræ de Scampina ciuitate, de venerabili Troco Episcopo, quo ordine libellum dedit, & qualis festiuitas est celebrata in ipsa ciuitate. Cum Dei misericordia venimus Lignidum: Theodoritus *Episcopus* venerabilis vir ipsius Ciuitatis similiter libellum dedit: qui libellus in *Ecclesia* est relectus,

&

& omnia ſecundùm conſtitutionem veſtram ſunt facta. Rogate Deum: ſperate ab Apoſtolis eius beatiſſimo Petro, & Paulo, vt Deus, qui initia talia donauit orationibus veſtris, ſimiliter ſequantur & proſpera: vt tempora coronæ veſtræ in correctione Eccleſiarum ſemper prædicentur. Quam epiſtolam ad Apoſtolatum veſtrum direximus die Non. Martiarum.

TERTIA RELATIO.

INeffabilis Dei omnipotentis miſericordia, & pietas eius, quam ſuper humanum genus clementer effundit, humanis viribus extimari non poteſt, nec ſermonibus explicari: ſed ſufficit eius tantum conſilia deuotis ſenſibus & admirari, & ſcire, omnia bona de eius tantùm gratiæ pendere remedijs. Eſt iſta quotidiana probatio: audacter tamen præſumo dicere, Domine meus beatiſſime Papa, quia præſens cauſa præterita cuncta tranſcendit, quam Deus veſtris temporibus, & meritis reſeruauit. Quid in Aulone ſit actum, quid Scampis, quid Lignidi fuerit obſequutum, anteriore ſignificatione ſuggeſſi. Ad Theſſalonycam peruenimus: quas intentiones habuerimus cum Epiſcopo Theſſalonycenſi, & quæ dicta fuerint, vel etiam conſtituta, harum portitoris viua inſinuatione diſcetis.

Quod tamen non oportet præterire ſilentio, inſinuare non differo. Poſt multa certamina præfatus Epiſcopus (*erat iſte Dorotheus ſchiſmaticus*) ratione conuictus, libellum ſubſcribere voluit: ſed quia Epiſcopi, qui ſub eius ſunt ordinatione conſtituti, omnes non aderant in præſenti, hoc conuenit, hoc promiſit, vt poſt dies ſanctos, *Quadrageſimæ ſcilicet*, vno ex nobis à Sede Conſtantinopolitanæ vrbis directo, Epiſcopis congregatis, qui in eius ſunt Diœceſi conſtituti, libellum ſubſcriberent; quod cum

Dei

Dei adiutorio credimus esse cōplendum. Hæc sunt Thessalonycæ constituta.

Vestris orationibus commendati ad Constantinopolitanam peruenimus ciuitatem feria secunda hebdomadis authenticæ *quam maiorem hebdomadam Latini dicunt*, Decimo ab vrbe prædicta milliario, sublimes, & Magnifici viri nobis occurrerunt, inter quos sunt Magister Militum Vitalianus, Pompeius, & Iustinianus, & alij Senatores: cunctiq; Catholicæ fidei ardore, ac desiderio redintegrandæ pacis ardebant. Quid plura? cum summis penè omnium gaudijs ingredimur ciuitatem.

Alia die, quæ est tertia feria pijssimi Principis præsentamur aspectibus: cunctus illic aderat Senatus, in quo conuentu erant & Episcopi quatuor, quos Episcopus Constantinopolitanus pro sua persona direxerat. Obtulimus Beatitudinis vestræ literas, quas clementissimus Princeps cum grandi reuerentia suscepit. Dicta sunt quæ ante examinationem causæ oportuit intimare: mox causa cępta est. Hortabatur nos clementissimus Imperator hoc dicēs: Videte ciuitatis huius Episcopum, & inuicem vobis pacifico ordine reddite rationem. Nos ècontra respondimus: Quid imus ad Episcopum certamina facere? Dominus noster Beatissimus Papa Hormisda, qui nos direxit, non nobis præcepit certare: sed præ manibus habemus libellum, quem omnes Episcopi, volentes Sedi Apostolicæ reconciliari, faciunt. Si præcipit pietas vestra, legatur: & si est in ipso quod ignoretur, aut verum esse non credatur, dicant; & tunc ostendemus, nihil extra iudicium Ecclesiasticum in eodem libello esse conscriptum. Aut si illi possunt dicere, quia non conuenit religioni Catholicæ; tūc nobis incumbit probare.

Relectus est libellus sub conspectu Principis, & Senatus. Nos statim subiunximus: dicant præsentes quatuor

Epi-

Episcopi, qui adsunt pro persona Cõstantinopolitani Episcopi, si hæc quæ in libello legũtur, gestis Ecclesiasticis minimè continentur? Responderunt, omnia vera esse: Post quæ nos subiuximus: Domine Imperator, & nobis grandem laborem Episcopi abstulerunt, & sibi conuenientem rem fecerunt dicere veritatem. Mox clementissimus Imperator his, qui aderant dixit Episcopis: Et si vera sunt, quare non facitis? Similiter, & aliquanti de ordine Senatorio dixerũt: Nos laici sumus: Dicitis hæc vera esse, facite, & nos sequemur.

Intermissa feria quarta, Episcopus Constantinopolitanus in palatio suscepit à nobis libellum: Et in primis quasi tentauit epistolam potius facere, quàm libellum; *quod quidem maioris id sibi videretur esse dignitatis: nam libelli vt plurimum offeruntur à lapsis:* Sed non post multa certamina hoc cõuenit proemium modicum facere, & subiungere mox libellum quemadmodum vestra Beatitudo dictauit.

Subscriptio ab eo facta est libello conueniens, similiter & Datarium; cuius exemplaria & Græcè, & Latinè Apostolaui vestro direximus. Post factũ libellum, nomen Acacij de Diptychis est deletum, similiter & Phrauitæ, Euphemij Macedonij, & Timothei *Constantinopolitanorum Episcoporum, quorum primus fuit hæreticus, reliqui verò schismatici,* & non solùm hoc in ipsa sola Ecclesia, in qua Episcopus manet, verùm etiam per omnes Ecclesias cum grandi diligentia, Deo adiutore, suggerimus fuisse factum similiter, & deleta sunt de Diptychis Zenonis, & Anastasij *Augustorum* nomina.

Episcopi diuersarum ciuitatum, quanti inuenti sunt, *Constantinopoli scilicet,* libellum similiter obtulerũt, & cum grandi cautela suggerimus custoditum, nè quis nobiscum communicaret Episcopus, qui libellum primitus non dedisset.

dissset. Pari modo & omnes Archimandritæ fecerunt; apud quos Archimandritas & certamina nos habuisse suggerimus, dicentibus illis: Sufficit quia Archiepiscopus noster fecit, nos factum eius sequimur. Quid amplius? Post multa certamina ipsi quoque ratione conuicti, libellos modis omnibus obtulerunt.

Post hæc omnia, Deo adiuuante, in Ecclesiam processimus: & qualia gaudia facta sunt vnitatis, & quemadmodum Deus benedictus sit; quæ laudes quoq; Beato Petro Apostolo, & vobis relatæ sunt, ipsius actionis consideratione perspicitis, quod mea lingua non valet explicare. Nihil est subsecutum secundùm vota inimicorum, non seditio, non effusio sanguinis, non tumultus, quod veluti terrentes inimici antea prædicebant. Ipsi quoque Ecclesiastici Constantinopolitani admirantes, & Deo gratias referentes, dicunt nunquam se meminisse vllis temporibus tantam populi multitudinem communicasse.

His adimpletis, etiam clemẽtissimus Imperator ad Beatitudinem vestram sua scripta subiunxit, ordinem rei gestæ significans; similiter & vir reuerendissimus Ioannes Constantinopolitanæ ciuitatis Antistes. Noueris etiam & sacra generalia esse edita, atque credimus Deo propitio, & vestris sanctis orationibus, per vniuersas prouincias quantocyus destinari. Hæc Constantinopoli gesta sunt, & nunc de Antiochena Ecclesia tractatur: & ideo adhuc laboratur, quia nondum persona congrua est electa. Oret ergo Beatitudo vestra intentiùs, vt Deus, qui, vestris precibus exoratus, Constantinopolitanam Ecclesiam Apostolicæ Sedi restituit, ipse & dignam personam donet in Antiochia ordinandam, & assiduas adunet Ecclesias. Rescribite Episcopo Constantinopolitano: si videtur Beatitudini vestræ, facite mentionem damnationum Seueri, & illorum, quos nominastis in epistola illa, quam scripsistis ad secundam

Syriam per Ioannem,& Sergium monachos,hoc ipsum & ad Imperatorem rescribentes. Si feceritis,videtur mihi necessarium esse.

QVARTA RELATIO.

VErum est, nulla esse gaudia magnopere spiritualia, à quibus ex toto tribulatio possit esse separata. Gaudemus de vnitate Constantinopolitanæ Ecclesiæ,quæ facta est cum sede Apostolica: lætamur quotidie diuersorum Episcoporum libellos nobis satisfactionis offerri. Modicum in Ephesina ciuitate contigit scandalum, vbi contempta est, & iniuriata synodus Chalcedonensis: Est inuocatus clementissimus Imperator hoc corrigere,quod & speratur cum Dei adiutorio fieri.

Nunc etsi post labores, etsi post intentiones plures, Antiochena Ecclesia ordinata est,electus est quidam,Paulus nomine, Presbyter Constantinopolitanæ Ecclesiæ, quem huic honori aptissimum Imperatoris testimonio comprobatum voluerunt, & tentauerunt hìc ordinare. Ego iussionis vestræ non immemor, contradixi, dicens: Iussit Dominus noster Beatissimus Papa secundùm antiquam consuetudinem ibi eum Episcopum ordinari. Hoc obtinuit, quod præcepistis. Orate vt Deus precibus Apostoli Petri & ipsam ciuitatem cum pace faciat electum suscipere sacerdotem.

Filius vester magnificus vir Iustinianus, res conuenientes fidei suæ faciens, Basilicam Sanctorum Apostolorum, in qua desiderat & beati Laurentij martyris reliquias esse, constituit. Sperat per paruitatem nostram,vt prædictorum Sanctorum reliquias celeriter concedatis. Habuit quidem petitio prædicti viri secundùm morem Græcorum, & nos contra,consuetudinem sedis Apostolicæ exposuimus. Accepit

cepit rationem. Et quia talis est feruor fidei eius, qui meretur quidquid de Apostolica sede depoposcerit, & talis est, qui sperat vnde & salus animæ, & fidei effectus accrescat; talibus desideriis postulata competit non negare. Vnde, si & Beatitudini vestræ videtur, sanctuaria Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli secundùm morem ei largiri, præcipite: &, si fieri potest, ad secundam cataractam ipsa sanctuaria deponere, vestrum est deliberare.

Petit & de catenis Sanctorum Apostolorum (si possibile est) & de craticula Beati Laurentij martyris: ista sunt desideria prædicti viri: in hoc fides ipsius est incitata. Propter hoc in vrbem vestram virum spectabilem Eulogium Magistrianum direxit: hoc sibi satisfacere iudicans, si de ipso fonte, de quo per omnem terram sanctuaria Apostolorum sunt data, inde & ipse reliquias suscipere mereatur. Et benefacitis causam Ecclesiasticam magnopere in contestatione Dei tali homini commendare, cuius synceritas, & integritas circa religionem Catholicam nota est omnibus hominibus. Hic voluerunt capsellas argenteas facere, & dirigere: sed postea cogitauerunt, vt & hoc quoque à vestra sede pro benedictione suscipiat. Singulas tamen capsellas per singulorum Apostolorum reliquias fieri debere suggerimus. Data tertio Kalend. Iulias. Constantinopoli.

SEXTA RELATIO.

SVggestio Germani Episcopi, Felicis, & Dioscori Diaconorum, & Blandi presbyteri.

Magna misericordia Dei est, & inæstimabilia eius iudicia, qui nihil occultum dimittit, vt probetur vniuscuiusq; conscientia. Dorotheus Thessalonycensis Episcopus, non nouus apparuit, nec ad præsens factus, sed se demõstrauit

quem olim vera prædicabat opinio. Iste semper in malis desiderijs suis inuolutus, data occasione exercuit quod contra fidem Catholicam semper parturiebat scelus. In alijs literis significauimus Beatitudini vestræ quo ordine transeuntes Thessalonyca, libellos non potuimus suscipere. Erat tamen constitutum post ordinationem sanctæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ vnum ex nobis ad ipsum dirigere: quia hoc sperabat prædictus, vt vnus ex nobis post susceptos libellos cum ipso Missas celebraret, quasi testimonio habens in generalitate se ad vnitatem sedis Apostolicæ esse coniunctum. Etsi tardè, factum est tamen: & venerabilem Ioannem Episcopum ad ipsum dirigentes, directus est cum ipso, ex communi electione, Epiphanius presbyter: Germanus venerabilis, & Illustris Episcopus erat cum eis, & Licinius Comes Scholæ ex ordinatione clementissimi Imperatoris.

Qui Licinius tamen, cũ prius pro alia causa esset Thessalonycam directus, cõgregata Synodo de paræcia Ecclesiæ Thessalonycensis, ibi est inuentus, expectans, secũdùm promissionem, vnum ex nobis. Voluerunt, ipso præsente, libellos facere, & subscribere: quod factum est: signauit ipsos libellos prædictus vir, & veniens Constantinopolim, factum nunciauit. Dicebatur nobis ab Apocrisario Dorothei: Iubete dirigere qui libellos suscipiat: deliberatum est (sicut prædiximus) venerabilem Ioannem Episcopum ambulare, vt haberet testimonium subscriptionis illorum: Rogauimus pijssimum Imperatorem, vt Comes Licinius ambularet cum eo: quod & factum est.

Et quia peruenerunt in ciuitatem, nunciatum est Dorotheo per Comitem Licinium præsentiã adesse nostrorum. Qui direxit Aristidem presbyterum cum duobus alijs Episcopis (quos solos sciebat aduersarios esse negotij) vt nostros videret: cum quibus voluerunt facere pri-

mum certamen de libellis, dicentes: ſunt capitula, quæ debent emendari: Dixerunt noſtri non eſſe in poteſtate ipſorum hoc facere: Si vultis facere, Deo gratias: ſi non vultis facere, venimus, ſalutauimus vos, perambulabimus. Diſceſſerunt poſt iſta verba.

Ad aliam diem conuenerunt, iterum iſta loquentes: & antequam propoſitionem verborum feciſſent, ibi non eſt intentio generata, non iniuria ſequuta eſt: ſubito populus inſanus irruit ſuper ipſum, & duos pueros occiderunt Epiſcopi; caput etiam fregerunt Epiſcopo in duabus partibus, & renes eius diſſipauerunt, & niſi miſericordia Dei, & defenſio Sancti Marci Baſilicæ eruiſſet eos de manibus eorum, ibi perierant: liberati ſunt tamen (quomodo dicitur) quia manus publica ſuperuenit, quæ eos eruere potuit: Iſta, & iſtorum concinnamenta Dorothei malitia fabricauit, quia ante biduum quàm peruenirent noſtri Theſſalonycam, ſuper duo millia baptizauit; Sacramenta tanta erogauit in populo, quæ poſſint ipſis ad tempora ſufficere: ſignificans plebi, quia fides recta mutatur.

Iſta quomodo non habuerant excitare populum? Iſta quæ non inuitabant ad ſeditionem? Poſt hoc, ipſum libellum, quem fecerat cum Epiſcopis, ante populum ſcidit, dicens: Ego iſtud vſque ad mortem meam nunquam facio, nec facientibus conſentio. Occiderunt, & hominem venerabilem Catholicum, qui nos venientes ſuſceperat in domo ſua, qui ſemper ſeparatus fuit à communione Dorothei propter ſynodum Chalcedonenſem, in quo talem mortem exercuerunt, qualem illi, qui ſanctum Proterium occiderunt. Iſta ad clementiſſimum Imperatorem peruenerunt, & propè in tota ciuitate Cahtolicus luctus eſt propter talia, quæ contigerunt ſcelera. Promittit ſancta clementia vindicare & citare Dorotheum: quia nos conteſtati ſumus pietatem eius, dicentes: Nulla ratione Do-

rotheum inter Episcopos, aut in communione sedis Apostolicæ potest Beatissimus Papa recipere: & contra qui voluerint eum in sua communione recipere, scire se esse reos auctoritate Ecclesiastica. Ista ad notitiam Beatitudinis vestræ festinauimus referre, vt nihil vos lateat, quod in istis partibus agitur. Accepta quarto Kalendas Decembris, Eutarico Consule.

SEPTIMA RELATIO.

SVggestio Germani Episcopi, Felicis, & Dioscori Diaconorum, & Blandi presbyteri.

Reuerenda vestri Apostolatus alloquia per filios vestros Leonem, atque Eulogium desiderabili hilaritate suscepimus; quorum priùs præceptum, cur quæ Thessalonycæ contigerunt, non insinuauimus, arguebat. Sed longè ante eius aduentum occasione comparata, curauimus significare, quæcunq; vel rumore venientium, vel eorum, qui pertulerant, scriptis, quorum exempla subter adiunximus, vel pijssimi Principis narratione comperimus. Sequuta est vindictæ promissio: adeo vt Dorotheus Thessalonycensis Episcopus ad Heracleam deduceretur ciuitatem, donec causa terminum reperiret. Inter hæc secundùm ea, quæ præcepistis, auctoritatem Apostolatus vestri Principi insinuare curauimus, vt ad percipiendam doctrinam Catholicæ puritatis Romã præfatus Dorotheus, vnà cum Aristide mitteretur. Qui respondit caussam non esse, pro qua Romam delegarentur audiendi, vbi sine accusatorum controuersia sese possent liberiùs excusare. Sed repente, dũ hæc geruntur, ab Heracliensi (quantum agnouimus) in qua tenebatur, dimissus est ciuitate: quam ob causam, vel qua ratione, aut conditione, vel quibus agentibus, ignoramus.

De

De Paschali die, vestra Beatitudo cognoscat, concordare Orientalium cum Apostolica sede sententiam, vt decimo tertio Kalendarum Maiarum die festiuitas celebrãda speretur; sicut Ioannis quoque Constantinopolitani Antistitis relatione clarebit. Superest, vt orationis Beatitudinis vestræ adminiculo celeriter (sicut cupimus) vestris mereamur præsentari vestigijs. *Hactenus* Relationes.

Anno igitur sequenti, idest 520. Romam reuersus est Germanus, qui Ecclesiæ suæ non immemor, pro ea ditanda, reliquias SS. Stephani Protomartyris, & Agathæ Virginis (vt scribit Herempertus) ab Imperatore concessas, Capuam asportauit.

Sanctitatis luce. *Extat Epistola Epiphanij Episcopi, qui Ioanni tunc mortuo, Episcopo Constantinopolitano successit, & Hormildæ Papæ, hæc inter cætera:* (hoc autem & his notum est, qui à vobis sunt directi viri Reuerendissimi, idest Germano sanctissimo, & Ioanni Episcopis, Felici, & Dioscoro Diaconis, & Blando presbytero, qui efficaciter sequuti sunt ea, quæ eis sunt à vobis iniuncta) H*ic noto, legatos Episcopos coniunctim appellari reuerendissimos, sed Germanum speciatim appellari sanctissimum, id quod argumento est, Germani adhuc viuentis, & legationæ fungentis, miram fuisse sanctitatis famam, & lucem.* F

Vsque iuxta diem exitus. *In Codicibus ordinarijs sancti Gregorij non est illa dictio* (iuxta) *sed habent illi,* vsque ad diem exitus, &c. *Baronius addit.* Dum ait perstitisse Paschasium in sententia vsq; ad diem obitus sui, exclusiuè intelligendum est, etenim omnium est receptum assensu, non posse in cœlum admitti, qui in terra ab Ecclesia se separauit. *Optimè quidem Baronius: sed quod ille dicit, glossando, Codex, quem Auctor textus nostri exscripsit, dicebat expressè: nam dictio illa* iuxta diem *expressè significat non ipso die exitus, sed tempore illi diei vicino Paschasium* G

per-

perstitisse in sententia; sed ante obitum, vel ipso obitus die, vel paulo ante, sententiam deposuisse, & egisse pœnitentiam.

H Angulanis thermis. *Thermæ Angulanæ balneis Neapolitanis annumerantur: censentur quæ mutato nomine, appellantur sudatorium S. Germani. Capacius in Hist. Neap. fol.* 805.

I Germani Capuani Episcopi animam. *Nota S. Germanum fuisse sancto Benedicto notissimum, & inter illos famulos Dei summam intercessisse familiaritatem: Erant illo tempore tres sanctissimi summa inter se familiaritate coniuncti, S. Benedictus, S. Germanus, & sanctus Sabinus Episcopus Canusiæ.* Igitur prædicti Christi famuli (*legimus in vita S. Sabini*) faciem omnes proceres, ac præcipui viri Italiæ sæpius videre cupiebant, & cum viro sanctissimo cęlestibus pabulis epulari, vnde & cum Germano Capuanæ Ecclesiæ Pontifice crebra familiaritate conueniebat: sed & cum Benedicto Christi famulo, in Casino Castro posito, assiduis amicitiis iungebatur, eumque per singulos annos visere consueuerat, &c. *Ergo & singulis annis S. Sabinus Cassinum proficiscens, Capua transibat & apud S. Germanum familiariter hospitabatur.*

Eadem ætate vixit S. Remigius Remorum Episcopus, & cum eo quoque S. Germanus fuit familiaritate coniunctus. Testantur hoc Acta S. Remigij apud Surium die 13. Ianuarij. Verba sunt: Hic Hormisda Papa, misit Constantinopolim ad Iustinum Imperatorem in legatione Germanum Capuanum Episcopum, cuius animam vidit ab Angelis in cælum deferri S. Benedictus. Qui pro curatione puellæ dæmoniacæ ad Beatum Remigiũ literas suas direxit. *Sine dubio, qui misit pro puella dęmoniaca ad S. Remigiũ literas fuit S. Germanus, non aũt S. Benedictus: nã si fuisset S. Benedictus, & non Germanus, frustra, & absq; vllo proposito, & omnino abs re, in Actis S. Remigij facta esset mẽtio de*

S. Ger-

S. Germano: At verò volens scriptor Actorum ostendere quantæ sanctitatis, & nominis esset Remigius, narrat ad illum scripsisse Germanum pro curatione puellæ: ille (quasi dicat) Germanus, ille quem Hormisda misit ad Iustinum, ille cuius animam S. Benedictus vidit in cælum efferri. Nec mihi quis dicat, relatiuum (Qui) *referri ad proximiorem terminum. & propterea dicendum* Qui, *nempè,* Benedictus: *Ego enim inquio relatiuum* (qui) *in Actis Sanctorum, imò in sancta scriptura plerumq; ad remotiorem referri. Ecce in Actis S. Agathæ, quæ sunt in Breuiario nostro:* Venit quidam senex quem antecedebat puer, luminis portitor, ferens diuersa medicamenta manu sua, qui se medicum esse commemorans, &c. *en participium* FERENS, *& relatiuum* QVI *non referuntur ad proximius nomen* PORTITOR, *sed ad remotius* SENEX. *Et in vita* S. *Placidi:* Comperit illic adesse Placidum Beatissimi Patris Benedicti discipulum: cuius iam per totum orbem Romanum miraculorum facta radiabat: *En relatiuum* CVIVS *non refertur ad Discipulum, sed ad* BENEDICTI. *In Actis Apostolorum cap.* 18. Paulus verò cum adhuc sustinuisset dies multos, fratribus vale faciens, nauigauit Syriam, & cum eo Priscilla, & Aquila, qui sibi totenderat in Chenchris caput, habebat enim votum. *Peto qui nam sibi totonderat caput? Aquilanè vir Iudæus cui relatiuum* (QVI) *proximè succedit? minimè quidem: sed* Paulus *Apostolus, vt Hieronymus, & Augustinus affirmant. Itaque, vt Narratio de S. Germano ad Acta S. Remigij pertinere possit, necessariò dicendum est, relatiuum* (QVI) *referre Germanum: meritò igitur à noua editione Chronici Cassinensis explosæ sunt Epistolæ, quæ SS. Benedicti, & Remigij nomine de curatione puellæ demoniacæ confictæ, post Chronicum Cassinense in prima editione superadditæ legebantur.*

Illius obitum. *S. Germani ad Deum transitus contigit tertio Kalend. Nouembr. annus autem est incertus: hoc ta-* K

Q men

men constanter asserimus, non contigisse ante annũ 535. quo nimirum anno S. Placidum in Siciliam proficiscentẽ est hospitatus, vt habetur in actis S. Placidi, scriptis à Gordiano apud Lipp. to. 4. neq; post annum 552. quo nimirum anno S. Benedictus ipse transiuit ad cœlum, imò neq; post annũ 542. quo S. Victor erat Episcopus. Vt habetur in Chr. Cass. corpus S. Germani sepultum in Capua veteri, ciuibus inde transmigrantibus translatũ est ad Capuã nouam. Sed Ludouicus II. Imperator in Galliã asportauit: Res aũt ita se habuit. Anno 872. Ludouicus Lotharij Imperatoris filius, cum accepisset Adelgisum Græcorũ promissis corruptũ, cũ Samnio, Cãpania, & Lucania defecisse; mox Beneuentum ũenit, & Samnium, atq; Lucaniã in ditione accepit. Sola Capua confisa muris ex lapide quadrato constructis, audacter repugnabat, & in rebellione persistebat: sed tãdẽ obsidione cincta, vidensq; hostili rapacitate cuncta diripi, & vites, atq; olіueta cæterasq; fructiferas arbores radicitus excidi; desperatis rebus, Episcopum adiuit, rogauitq; vt accepto S. Germani corpore, in castra Imperatoris exiret, & subsequente vniuersa plebe, veniã exoraret: sic factum: fusæ illic lachrymæ, & preces. Imperator natura clemens pepercit, & à direptione ciuitatis abstinuit, corpus tñ S. Germani retinuit, & annum Capuæ cõmoratus, reuersus est in Franciã, & corpus S. Germani secũ tulit: verùm ante discessum digitũ manus ipsius B. Germani cœnobio Cassinẽsi donauit: Quare deinde ab Abbate Berthario ciuitas sub Cassino è nomine S. Germani ædificari cœpit. Hæc apud Bar. to. 10. Capac. in hist. Neap. fol. 841. Volater. lib. 21. de Bene. &c. Chron. Cass. lib. 1. cap. 40. Herempertus in epitome habet Ludouicum deleuisse Capuam, & ciues malè habitos.

At verò licet hi citati Scriptores habeant corpus S. Germani in Franciam asportatum esse; tamen, vt scribit Phil. Ferrarius in Catalo, illud Placẽtiæ in Aede S. Systi asseruari, officia eiusdem Ecclesiæ Placentinæ testantur: consentit Petrus Calzorarius in hist. monastica die 2. in Ludouico.

Nos

Nos intra Capuam habemus oratorium sancti Germani non longè ab Episcopio positum: Extitit in Diœcesi Caluensi Archiepiscopo subdita Ecclesia sancti Germani à Palera anno 1173. & sancti Germani in Pizone.

DELINEATIO CAPVAE VETERIS EX descriptione quam Archiepiscopus Cæsar Costa fecit, & in Archiepiscopali palatio depingi curauit.

Verùm scito parietem in quo delineatus est Capuæ situs esse in aula à parte Meridiana, sed eius faciem in qua est vrbs delineata, respicere ad Aquilonarem: scito etiam vrbis situm ita delineatum, ac si parietis facies esset illa ipsa planities in qua vrbs extabat; ideoq; à superiori ipsius parietis esse Meridiem, ab inferiori Aquilonem, à dextra Orientem, & à sinistra Occidentem.

Capua ciuitas descriptione, & pulchritudine insignis. Cic. *contra Rull.*
Muri latitudine palmorum decem
Fossæ latitudine passuum quinquaginta
Ambitus murorum stadiorum triginta duorum.

1 *Porta, qua ducit ad flumen. Liu. 36.*
2 Porta *Iouis. Liu. lib. eod.*
3 Porta *Albana quæ ducit Suessulum. Liu. lib. eod. eamet ducit Beneuentum.* Breu. Capuan.
4 *Porta* Cumana, *nam olim* Cumæ *occupatæ fuerunt à* Campanis. *Liu lib. 9.*
5 Capitolium Capuæ. *Sueton. in Tiber. fuit tactum fulmine tempore* Caij. *Suet. in* Caio. *fuit consecratum Ioui Tib. Tac. lib. 4. Annal.*
6 *Templum Iouis vnde fuerunt sumptæ quinquaginta columnæ pro extructione Ecclesiæ sancti Vincentij de Vulturno.* Chron. *S. Vincentij.*

7 *Templum* Fortunæ. *Liu.lib.24.*
8 *Templum Martis apud forum.* Liu.lib.35.
9 *Forum nobilium, distinctum à foro populi. Val. Max. lib.9.cap.5.*
10 *Ludus gladiatorum Lentuli, Liu.Epit.lib.95.*
11 Curia Senatorum, *Liu.lib.23.*
12 *Domus* Paculli, *vbi fuit coniuratum à* Perolla *filio de occidendo Anibale, Liu.lib.eod.23.*
13 *Domus Decij Magij, qui fuit captus iussu Anibalis. Liu. lib.eod.*
14 *Domus Iubellij Taureæ, Liu.lib.eod.*
15 *Domus Marij Blosij. Liu.lib.eod.*
16 *Domus Vibij, vbi 27. Senatores veneno perierunt. Liu. lib.eod.*
17 *Aedes quæ vocatur Alba. Liu.lib.32.*
18 *Via Seplasia vbi manebāt vnguētarij.* Cic.cōtra Rull.
19 *Via Albana pulcherrima.* Cic.contra *Rull.*

20 Porta *Dianæ*
21 Porta *Atellana*
22 *Via Atellana*
23 *Via* Cumana
24 *Via Aquaria*
25 *Aquæductus*
26 *Fons*
27 Piscina
28 *Templum*
29 *Templum*
30 *Tēplū Dianæ*
31 *Thermæ*
32 Circus
32 *Mons Tifata*
34 *Cryptoporticus*
35 *Forum populi*
36 *Balnea populi*
Thermæ nobilium
38 *Theatrum.*
39 Circus
40 *Hippodromus*
41 *Sedes duūuiū*
42 *Via Appia*
43 *Via Appia*
44 *Vulturnus flumen.*
45 Pōs *Lateritius in Trifisco*
46 *Arcus Lateritius: distabat à porta pass.* 117.
47 *Amphitheatrū*
48 *Aquæ salubres addictæ Dianæ*
49 Castellum, *seu portus Nauiū.*
50 *Locus Capuæ nouæ* 51. 52. 53. 54.

NO-

ORIENS.
OCCIDENS.

NOTATIONES.

2 PORta Iouis. *Prope portam Iouis fuisse balneum argumentor ex eo, quod locus ille nunc vulgo la Grottella, Antiquitus dicebatur Balneolum.*

3 Porta albana. *Hæc est porta, quam propè S. Priscus hospitabatur cum duobus discipulis suis: erat porta Albana frequentior aliis propter viã Appiã: ideo igitur ibi S. Priscus hospitiũ elegit.*

5 Capitolium. *Nunc la Torre di S. Ermo: Tempore Longobardorum propè Cryptoporticum S. Heremus. Erat locus munitus propugnandis inimicis idoneus. Vide Heremp. fol. 70. At S. Hermus idem est qui S. Herasmus.*

26 Fons. *Vulgo Puteus S. Prisci. Opinatus est vulgus illum esse locum, in quo S. Priscus inuentus est à B. Matrona: Certus error: potuit non perperã nominari puteus S. Prisci, quia inde incipit via, quæ rectà pergit ad pagum S. Prisci.*

42 43 Via Appia. *Per quam portam Appia Capuã ingrederetur, & per quã egrederetur res admodũ dubia: nã delineationi Archiepiscopi Costæ repugnat Strabo, qui scribit viã Latinam incidisse in Appiã ad Cassinum, longè à Capua stadiis decem & nouem. i. duobus milliaribus, & alia ferè tertia parte: Quiq; iter Appiæ ducit per Casilinũ, per Capuã, per Galitiã (Calatiã reponẽdũ) per Caudiũ, per Beneuẽtum: Straboni verò repugnat Breuiariũ Capuanum, quod viæ ferenti Beneuentũ caput in porta Albana ad Orientẽ constituit: sed cũ Strabone locãdũ esset in porta Tifatina ad Aquilonẽ: nisi fortè pro Galitia intelligere velimus non Calatiã existentem vltra Vlturnũ, sed aliquod oppidũ ex minoribus Cãpaniæ in Regione Magdaluni, vbi vestigia murorum conspiciuntur, & locus corrupto vocabulo dicitur à S. Galaza: Planè oppidum quod circa annũ 800. à Longobardis dicebatur Calinũ, ego arbitror fuisse quod Guarino Veronensi Strabonis interpreti fuit To Calinon. i. Calenũ adiunctum. i. conterminum Casilino, quodq; Calenũ est Tullio, qui in secunda cõtra Rullũ Oratione de Municipio Caleno, & Calibus meminit: profectò à propinquis*

Ca-

Calibus Calini, seù Caleni oppidi, & Caliculæ montis deriuatum nomen, vt Sinuessæ à propinqua Suessa, Calinũ, seù Calenũ Carinola hodie; antiqua etenim oppida, & mutasse loca, & corrupisse vocabula passim inueniũtur. Hoc mihi probabile cum videatur, videtur proinde probabile apud Straboñe pro Casino, ad q via Latina coniugitur Appiæ, & pro Casilino Appiæ coniunclo, legendum esse Calinum, seù Calenũ: inter quod & Vulturnum via Latina à Calibus descendens, iungi poterat Appiæ, lõgè à Capua stadijs ferè decẽ & nouẽ; & si quid amplius non mirum cũ in notis numerorum facillimum sit errare: ibiq; coniunctæ viæ descẽdere poterãt ad fluminis ripã in qua noua Capua nunc est. Qui locus nouæ Capuæ, etsi in itinerarijs quibusdã dicitur Casilinum; nomẽ tamen accipere potuit nõ ab oppido Casilino, quod maritimũ potiùs quàm mediterraneum erat; sed ab ipso flumine Vulturno, q illorum itinerantium sæculo Casilinũ noscitur appellatum. Igitur meo iudicio à ripa Vulturni, seù dixeris Casilini fluminis, loco nouæ Capuæ per viã hodie tritã, & amplã, ferẽtẽ ad pagũ S. Mariæ, Appia per portã arcui Lateritio propinquã ferentẽq; Cãpanos ad flumẽ, intra Capuã descendebat, & à porta Albana per Galitiã seù Galatiũ, nunc à S. Galaza, perq; Caudiũ Beneuẽtum pergergebat: hoc mihi magis pbabile videtur, donec certiora docear.

Castellũ, seù portus Nauium. *idem est locus pontis, qui pons Casilini dicitur in Chron. Cass. Cansulini, & Cansolini, & Casolini dictus ẽt ad annum vsq; ferè millesimum, & ducẽtesimum: Casilinum verò, siue Cansolinum dictum flumen docti viri certò noscunt. At hoc ipso in loco, vbi nunc est pons, & noua Capua, fuisse Casilinum oppidũ antiquissimũ censet Philippus Cluuerius contra receptam hactenus nostratium Literatorum opinionẽ, qui oppidum illud supra Arnonum, & Canciellum versus mare in loco, Castelluzo nunc dicto, positum arbitrantur. Ab vtraq; parte non leues sese offerunt auctoritates, & coniecturæ, quas à Domino Camillo Peregrino elucidatas, expecta mi Lector.*

Ex Herempertofol. 60 patet Capuæ fuisse Colossum: vtq; mihi verborum contextus indicat, colossus erat locus distinctus ab

Am-

Amphiteatro: erat meo iudicio ædificium præcelsum, munitum, propugnando aptum, inter Amphitheatrum, & Cryptas. Præcelsa quidem ædificia à Longobardis appellata colossos, indicat nomen colossulæ, idest parui colossi, nomen antiqui ædificij propè Curtes, corrupte colocchiola dicta vulgo. Herempterti *verba sunt.*

Sequenti verò anno generalem motionem faciẽs cum suis Neapolitanis, & Saracenis super colossum, vbi filij Landonis degebãt, insedit, priùs tamen illos, qui in terris residebant, super arenam pecunia accepta deposuit, & Capuam remisit: filijs aũt Landonis in Amphitheatro circũseptis, pacẽ cessit, accipiẽs ab eis Liburiã sub sacramento: *Ita* Herempertus, *sine dubio corruptus locus: quid.n.est illud deposuit super arenã, illos qui reside bãt in terris? vel deposuit illos, qui residebãt sup arenã in terris? locus meo iudicio facili negotio restitui põt pro* terris, *& pro* Arenã, *reponerẽ* Turri, *&* Areã: *mihiq; significaretur filios Landonis qui degebat .i. habebant domiciliũ in colosso, timentes aduenientẽ hostẽ, in Amphitheatrũ sese abdidisse: hostẽ verò, vt primum aduenit, deposuisse .i. deorsũ posuisse, & descẽdere permisisse super aream, seù super arenam .i. humum aridam, illos qui erant in Turri, idest in editiori parte colossi, & deinde militibus circumsepto Amphitheatro, cum filijs Landonis inijsse pacem.*

Cum Ecclesia S. Mariæ Maioris dicta sit cognomento Suricorum, cumq; Ioannes Papa XIII. scribat ad Episcopum Suricorum, apparet Capuæ fuisse vicum, qui saltem Longobardorum tempore, dictus est vicus Suricus, *vel* Suricorum.

Locus Ecclesiæ S. Petri Apost. quam antiquissimi fideles construxerant, vt infra in 3. part. distabat à porta Capuæ veteris passus 950. ab Arcu laterilio 833. Arcus enim distabat à porta 117. passus. Passus autem est palmorum Neapolitanorum, septem, & quintæ partis. Igitur porta distabat ab Ecclesia vigesima parte minùs vno milliari nostro Capuano.

Vbi nunc est Ecclesia S. Augustini, fuisse antiquissimo tẽpore cœmeteriũ Christianorũ argumentor ex pluribus Epithaphijs ibi inuentis cum nomine Christi, & signo Crucis insculpto, distabat à porta passus 282. ab Arcu 168.

SAN-

SANCTVARII CAPVANI

PARS SECVNDA.

COLLECTORE

MICHAELE MONACHO

D. D. & Canonico Presbytero Capuano.

Hæc Sanctuarij secunda Pars continet Sanctos Capuæ extra Martyrologium Romanum inuentos.

S. Aldemarius monachus Casſinenſis.
Auguſtinus Epiſcopus, & Martyr.
Apuleius Martyr.
Bernardus Epiſcopus Calenenſis.
Caſsianus Martyr.

Eurus Martyr.
Felicitas mater Augustini.
Felicissimus Martyr.
Fortunata Mart.
Ioannes Abbas Casinensis.
Ioannes Primicerius.
Lupulus Martyr.
Libulius Martyr.
Ludouicus Eremitanus B.
Marcellus miles, & Martyr.
Matrona Virgo.
Marcellinus Martyr.
Modestus Martyr.
Nicanor Martyr.
Offa Abbatissa.
Pardus Martyr.
Paulus Præpositus.
1 *Quartus.*
2 *Quartus.*
Raymundus Dominicanus B.
Sinotus Episcopus Martyr.
Symmachus Episcopus.
S[illegible] Episcopus Caiacensis.

SACELLV ET SEPVLCHRVM·S·MATRONÆ
IN ECCLESIA·S·PRISCI

DE SANCTIS, QVI HABENT *Imagines in Ecclesia Sancti Prisci.*

IN Ecclesia S. Prisci Capuanæ Diœcesis extat pars antiquæ basilicæ, quam sancta Matrona in honorem sancti Prisci construxerat: Est opus rotundum, testudinatum, Tribuna vetus appellatur. Habet illa tribuna hemicyclum in fronte (seù dicamus absidem) in quo sexdecim ex opere tessellato sunt Sanctorum imagines. In medio hemicydo à dextris aspicitur sanctus Petrus, & à sinistris sanctus Priscus: post S.Petrum, S.Laurentius, S.Paulus, S.Cyprianus, S.Susius, S.Timoteus, & S.Agne: post S.Priscum, S.Lupulus, S.Sinotus, S.Rufus, S.Marcellus, S.Augustinus, & S.Felicitas: Spatium subtus brachia Sanctorum Petri, & Prisci, duas habet imagines, breuiores tamen, cum inscriptione Sanctus QVARTVS, & QVINTVS.

❧ Planè S.Agne, & S.Felicitas altera contra alteram recto sunt vultu, & coronam habent in manibus: Sancti autem pallio superinduti, obliquo vultu, & quasi in cœlum erecto, vtraq; manu coronas extollunt. Terni conspiciuntur: suntq; coniuncti Petrus, Laurentius, & Paulus: coniuncti quoq; Cyprianus, Susius, & Timoteus: & ab altero latere coniuncti Priscus, Lupulus, & Sinotus, & post eos, Rufus, Marcellus, & Augustinus. Cum quatuordecim sint Sanctorum Imagines, octo senibus, duæ iuuenibus, duæ viris, & reliquiæ duæ adolescentulis assimilantur: Senes repræsentãtur Petrus, Paulus, Cyprianus, Timotheus, Priscus, Sinotus, Rufus, & Augustinus: iuuenes Laurẽtius, atq; Susius viri Lupulus, & Marcellus: adolescẽtuli Quartus, & Quĩtus.

Opus antiquum, & pium quanta sit antiquitatis, pietatisq; causa, veneratione dignum, ostendit b.m. Dominus

meus

·S· AGNE
·S· Timoteus·
·S· Susius
·S·Ceprianus·
·S·Paulus
·S·Laurentius
·S·Petrus
·S·priscus
·S·Lupulus·
·S·Sinotus·
·S· Marcellus·
·S· Agustinus
·S· Felicitas·
·S· Quartus et Quintus·

meus Archiepiscopus Costa. Ille zelo pietatis, & antiquitatum eruditione nulli secundus, cum aliquando comperisset iconem sãctissimi Rosari ante hemicyclum erectam, grauiter indignatus, obiurgãs Ecclesię Rectorem, & ciues, mox, nulla interposita mora, iconem inde amoueri, & alibi collocari præcepit.

Porrò imagines senum, esse imagines Episcoporum per se patet. Quis enim de Petri, vel Pauli, vel Cypriani, vel Timothei dubitabit Episcopatu? & qui de Episcopatu Prisci, & Rufi certissimi sumus, scimus Episcopatum Augustini notatum in tabulis Beneuentanis. Cum ergo SS. Priscus, Rufus, & Augustinus fuerint Episcopi Capuani, S. Sinotus & ipse credendus est fuisse Capuanus Episcopus: Habitu, vultu, gestu illis omninò similis exprimitur, & dignitate similis non assereretur? Iam certa assertione dicatur Sinotus Martyr, & Episcopus: & tanquam Prisci successor, & Rufi decessor secundus in Episcoporum serie collocetur.

Illæ autem imagines iuuenum Laurentij, & Susij, quorumnam censeri poterunt nisi Laurentij Romani Diaconi celeberrimi Martyris, & Sosij Diaconi Misenatis in nostra Campania Martyris quoq; notissimi? Et hinc consequitur, vt imagines illæ duæ virorum, Lupuli, & Marcelli, presbyterorum esse censeantur; & eo magis quia Marcellum Natalis, & Galesinus presbyterum apertè commemorant. Et quamquam ad cognoscendum Marcelli presbyteratũ tenuis videtur lux illa, quæ à nostra pictura, & tenuis quæ ab Auctoribus illis elucet; tñ hæ luces, coniunctæ simul, altera ab altera non parũ accipit incrementi: & Marcellum fuisse presbyterũ nõ obscurè cognoscimus. Quod si Marcellus presbyter fuit, cur non presbyter Lupulus etiã ipse? Qui sunt imagine similes, simili dicantur honore præditi, & Lupulus loco antecedens Marcello presbytero, dignitate dicatur saltem æqualis. De imaginibus verò adole-

scen-

scentulorum Quarti,& Quinti, quid restat dicendum nisi esse illas imagines Acolytorum?

Et nunc intelligere possumus,nō pro libito,sed magno studio has imagines sic esse efformatas,& collocatas. Nam quòd aliæ senes,aliæ viros,aliæ iuuenes;aliæ adolescentulos repræsentent:quodue iuuenes,& viri post senum latera medij collocentur,hoc ad varietatem,& pulchritutudinem operis tessellati præcipuè facit:Et quòd hi Sancti præ cæteris sint efformati, factum est,vt ab vno latere collocarentur qui Capuæ omnium primi fidei testimonium sanguine fuso perhibuerūt;& ab altero,qui in tribus partibus orbis insigniores habebantur. Ex Europa eligitur Petrus, & Paulus totius Ecclesiæ culmina,& Romanæ vrbis lumina; quibus additur Laurentius, & ipse Romanæ Ecclesiæ maximum lumen.Ex Africa sumitur Cyprianus Africanorum celeberrimus Episcopus,Doctor, & Martyr. Ex Asia Timotheus sanctæ scripturæ testimonio celebratus, & Episcopus Ephesiorum:adiungitur Susius Misenas, vt qui erat in nostra Campania maximi nominis Martyr.

Hic Susius, vt in musiuo, ita apud Adonem Sussius dicitur in Martyrol. 19 Octobris.

Itaq; ex hac pictura habemus extra Roman. Martyrol. Sanctorum nomina Sinoti,Lipuli,Augustini,&Felicitatis.

DE SANCTO SINOTO.

Sanctus Sinotus adhuc ignotus, procedit in lucem: Is è vultu senili, totq; Episcoporum societate, agnoscitur Episcopus: E loco sibi ante Rufum attributo, agnoscitur secundus Episcopus Capuæ: Et è corona quam extollit agnoscitur Martyr.

DE

DE SANCTO AVGVSTINO, ET MATRE *eius Felicitate 16. Nouembr.*

AVgustinus Episcopus Capuæ, cum S. Felicitate matre sua Capuæ martyrium consummauit. Quemadmodũ coronæ, quas imagines habẽt in manibus, sanctos martyrio coronatos ostendunt; ita manuscripta Martyrol. S. Augustinum fuisse Episcopũ docent: Molanus ad Vsuardum ex quodam M.S. 17 Kalen. Decẽb. In Capua natale S. August. *&* *in Kalen. Codicis laceri apud Chiocharellum*, S. Augustini Epi, & Cõfess. *in Martyrol. M.S. Monasterij* S. *Ioannis, &* S. *Mariæ Monialium*, 17. *Kalen. Decemb.* Capuæ natale S. Augustini, & Felicitatis. *In Martyrol. M.S. monasterij* S. *Petri apud Beneuẽtũ*, 17. Kal. natale S. Augustini Capuani Episcopi, & S. Felicitatis matris eius: *& in Martyrol.* S. *Sophiæ eiusdem Ciuitatis*, Natale S. Augustini Capuani Episcopi, & S. Felicitatis matris eius, quorum corpora hic habentur. *Beneuentum corpora translata fuisse credã ab Arichio* Peincipe: *ille nãq, Princeps, vt habet* Chronicum *Cass. sancta corpora ex diuersis Italiæ partibus per tempora diuersa adeptus, ibidem (idest ad Ecclesiam S. Sophiæ) nihilominus attulit, & per diuersa altaria in circuitu maioris altaris, satis reuerenter locauit. In Martyrol. conseruato per P.* Caracciolũ, *quod videtur illi esse* Mediolanensis *Ecclesiæ*, 15. Kalen. Nouemb. Capuæ *SS.* Augustini, & Felicitatis.

DE S. LVPVLO, ET SOCIIS MM. 15. *Octobris*.

LVpulus presbyter Capuanus, & Martyr, habuit olim Ecclesiam in via S. Angeli adformam. Ego inter scripturas monialium S. Ioannis reperi instrumentum carie quasi consumptum; tamen in gratiam S. Lupuli multas habens verborum lineas incorruptas. In nomine Iesu Christi

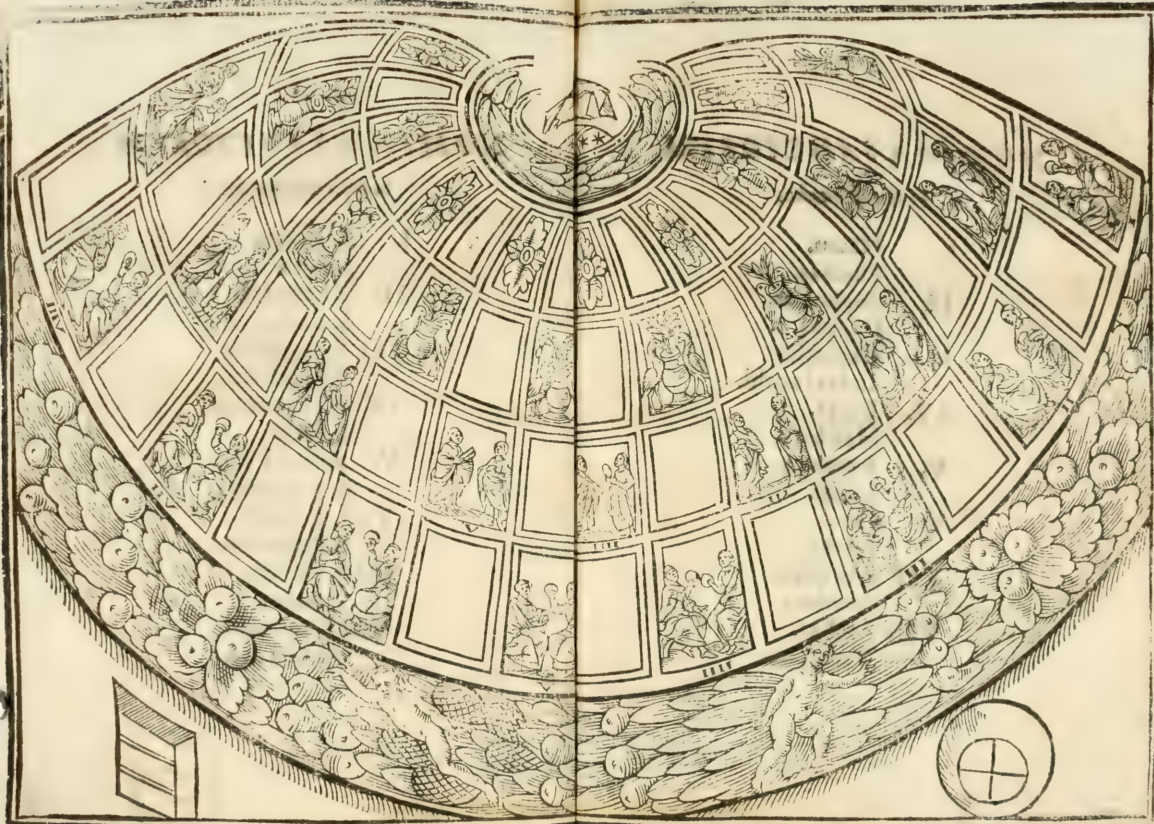
non

nono anno principatus Paldolfi gloriosi Principis *(erat is annus millesimus, & tricesimus)* Ideoq; ego mulier quæ vocor Maria, filia quon. Petri Magistri, & vxor . . auitante deintus hac Capuana ciuitate in loco Grottulæ ad ipsa cementaria propè Ecclesiam S. Lupuli, quæ nunc dextructa esse videtur . . . . . ab alio capu est terra dictæ Ecclesiæ S. Lupuli. *In nostro etiam Capuano Breuiario fit mentio S. Lupuli, & Modesti. In Kalendario Idib.* Octobris Lupuli, & Modesti MM. *& in officio.* In SS. MM. Lupuli, & Modesti, omnia de plurimorũ Martyrum, & fiant 9. Psalmi: tertium ℟. Hæc est vera fraternitas. *Hoc idem eisdem, totidemq; verbis est in quodam M. S. ordinario officij, per totum annum. Ita quoque in Martyrologio Capuano M.S.* S. Lupuli, & Modesti. *Responsorium.* Hæc est vera fraternitas, *manifestè docet SS. Lupulum, & Modestum fuisse fratres. Lupulus à Natali, & Maurolyco appellatur Luphilus, cui additur socius S. Fortunatus.* Luphilus & Fortunatus *(inquit ille)* Martyres ipso die *(idest Idibus Octobris)* Capuæ passi sunt. *Galesinus hoc ipso die decimoquinto Octobris.* Capuæ SS. Libuli, & Fortunatæ. *Est qui credat Galesinum errasse: at ego nõ audeo quemquam reijcere. Non excludo Modestum propter auctoritatem Breuiarij, & ordinarij M.S. ac alterius M.S. etiam Kalendarij. Non excludo Fortunatum, quia Petrus Natalis in vltimo illo capite colligit nomina SS. in antiquis codicibus reperta. Non excludo Libulium, & Fortunatum propter auctoritatem Bedæ, & M.S. libri, quos Galesinus citat. Imò de Fortunata V. & M. facit mentionem Breuiarium, & tria Kalendaria M.S. pridie Idus. Quare nihil obstat, quin dicere valeamus, quinq; Sanctos eodem die, & si fortasse nõ eodem anno, Capuæ affectos esse martyrio. Quod si Capuanis tantùm Kalendarijs vti volumus, habemus Sanctos M M. Lupulum, & Modestum, & Fortunatã Virginem. In Martyrol. Adonis. Idibus Octob. est mentio Lubuli, Modesti, & Fortunatæ.*

NOMINA SANCTORVM

in infериori circulo.

I. S. Priſcus
S. Felix
II. S. Lupulus.
S. Rufus.
III. S. Auguſtinus.
S. Marcellus.
IV. S. Hippolitus.
S. Canio.
V. S. XISTVS.
S. Cyprianus.
VI. S. Feſtus.
S. Deſiderius.
VII. S. Eutices.
S. Soſius.
VIII. S. Artimas.
S. Aeſimus.

NOMINA SANCTORUM

in circulo medio.

I.	Naum.
	Thomas.
II.	Sophonias.
	Iacobus.
III.	Zacharias.
	Iudas Iacobi.
IV.	Eſeias.
	Mattheus.
V.	Ezechiel.
	Lucas.
VI.	Oſee.
	Petrus.
VII	Micheas.
	Iacobus.
VIII.	Abdias.
	Philippus.

DE S. MARCELLO MILITE MARTYRE
ex M.S. *Longobardo Monast.* S. *Ioannis.*

TEmporibus(A)Iuliani Augusti, Cēturio quidā ordinarius, Marcellus nomine Romanus in Vrbe fuit, homo diues,& liberalis, honestate morum, & benignitate affectus, omnibus sese gratum, & amabilem exhibens. Qui cum per gratiam misericordis Dei, omnes homines saluos fieri,& ad agnitionem veritatis venire volētis; Christianæ religionis colla fidei summisisset,cœpit in pauperes, & egenos potissimùm beneficus, & largus existere. Hic (B) cum, certis existentibus causis, Apuliampetens, Capuam diuertisset, ad Dijs sacrificium exhibendum à Dragontio quodam Præside, ex Cæsaris præceptione, arctatur. Qui cum nec minis territus, nec blanditijs delinitus, offerēdis sacrificijs præstaret assensum, ad extremum astrictus vinculis, custodiæ carcerali excipitur. Factum est autem vt eo (C) remorante in carcere, defuncto Dragontio, Fortunatus quidam nomine in Præsidatum succederet. Iste itaq, eductum Marcellum de carcere suis tribunalibus sistens, cœpit cum eo agere, quatenus Deos immortales studeat libaminibus oblatis placare. Quem,cum parere monitis sacrilegis contempsisset, ad Agricolanum quendam præfectum militiæ, Præses destinare curauit, literis ei significans pariter ex præcepto (D) Cæsaris in Marcellum hunc legaliter vlciscendum; vtpotè qui ad Christianam superstitionem conuersus, inuito Cæsare abrenunciasset militiæ. Literis igitur Agricolanus susceptis, & lectis, studet cum Marcello omnimodis agere, quatenus depositis superstitionis vanissimæ cultibus, cingulum resumeret militarem. Quem cum nec illatis terroribus,nec blanditijs demulcentibus ad suæ voluntatis assensum pertrahere se

A B C D

poſſe videret, poſtremò capitalem in eum ſententiã promulgauit. Qui cum ad locum, in quo decollandum ſe nouerat, perueniſſet, inducias ſibi aliquas orandi à carnifice dari petijt, & accepit. Qui cum proſtratus in terram, ſuper eo, quod ad palmam perduci meruiſſet martyrij, gratias Deo, & laudum præconia perſoluiſſet, erigens ſeſe, iugulandus in hanc vocem erupit. In manus tuas Domine commendo ſpiritum meũ Qui mox ad ſpiculatoris ictum

E plexus (E) capite, migrauit ad Dominum. Quod (F) Apu-
F leius eius (G) famulus intuens, ſe Chriſtianum eſſe, & pro
G Chriſto nè mortis quidem formidare ſupplicium, clara cœpit voce clamare. Quod ſpiculator audiens, certus ſe per id ſuo Domino placiturum, ipſius quoq; gladio verticem amputauit. Paſſi ſunt autem SS. Martyres ſub Iulia-
H no Cæſare die nonarum (H) Octobrium, regnante Domino Noſtro Ieſu Chriſto, cui eſt honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

NOTATIONES.

A TEmporibus. *Erat annus Domini noſtri trecenteſimus ſexageſimus ſecundus: quia Iulianus ex hac vita deceſſit ann. 363. menſe Iulio, nec ad Octobrem, quo menſe Marcellus dicitur paſſus, ille peruenit. Neque poteſt dici fuiſſe annum 361. quia anno trecenteſimo ſexageſimo primo, defuncto Imperatore Conſtantio, tertio Non. Octobris Iulianus imperare cœpit.*

B Hic cum certis, &c. *Legi acta S. Marcelli Tingi in Mauritania paſſi, de quo Rom. Martyrol. die triceſimo Octobris, & Baron. tom. 2. an. 298. & vidi illis hæc modo relata eſſe perquam ſimilia. In vtriſq; commemoratur idem officium, nempè Centurionis; idem ſupplicium, obtruncatio capitis; eadem ſupplicij cauſa, militiæ abrenunciatio, eadem nomina*

Iudi-

Iudicum, Fortunatus, & Agricolanus: At non propterea fides horum actorum vacillare debet; cum non sit nouum acta Sanctorum aliquando inter se aut parum, aut plurimum conuenire. In thesauro concionatorum referuntur acta S. Blasij, quem omninò diceres esse Blasium Sebastenum Episcopum martyrem in Armenia. Et apud Comenses colitur S. Iuliana persimilis ei, quæ colitur Cumis, vt notat Ferrarius in Topographia. Imò in actis S. Marcelli Romani, de quo Martyrol. Non. Octobris, est nomen Iudicis Aureliani quod in actis Tingitani etiam legitur. Sed præterea animaduerti inter ipsa acta esse multum dissimilitudinis: Hæc nostra habent Marcellum passum imperante Iuliano; illa, Fausto, & Gallo Consulibus, atq; ideo sub Diocletiano, & Maximiano anno 298. Hæc habent, iudicium incœptum esse coram Dragontio Præside, illa coram Anastasio Fortunato. Hæc habent, Fortunatum Dragontij successorem, fuisse Præsidem Prouinciæ; illa Anastasium Fortunatum Præsidem legionis. Hæc Agricolanum militiæ Præfectum appellant; illa Aurelianum Agricolaum, Vicarium Præfecti Prætorio. Itaq; illa acta Marcelli Tingitani Martyris nullum actis Marcelli Capuani martyris, modo relatis, scrupulum inijcere possunt.

Remorante. *Hinc collige S. Marcellum in carceribus diù fuisse detentum: oportuit enim intercurrisse Dragontij infirmitatem, deliberationem de mittendo in Campaniam successore, Fortunati electionem, & eius ab vrbe Roma ad nostram vrbem accessum. Quæ omnia vix spatio mensis potuisse perfici videntur.*

De præcepto Cæsaris. *Iulianus post acceptum Imperium continuò versatus est in Oriente: at nihilominus Occidentalem Ecclesiam per suos Præfectos exagitauit: Quare plurimi sub Iuliano Apostata subiisse martyrium à Rom. Martyrol. commemorantur, Baron. to. 4. ann. 362. num. 269. Obseruan-*

dum quoq; eſt perſequutionem Iuliani ab aliis aliorum Imperatorum differre plurimum: alii quippè Chriſtianitatem vetebant, contra Chriſtianos edicta promulgabant, ad immolandum Idolis tormentis impellebant; Iulianus autem diuerſas necis inferendæ cauſas prætexebat: quare Marcellus ea de cauſa damnatus à Præfecto, nempè quod militare cingulum abieciſſet: vera tamen damnationis cauſa fuit Fidei Chriſtianæ confeſſio.

E Plexus capite. *In Eccleſia ſancti Marcelli ſupra portā ad Orientem, nunc obſtructam, legitur hoc Epigramma.*

Marcellus ſanctus, contemnens Cæſaris actus,
Eſt Capuam latus, pro Chriſto decapitatus.

Qui verſus ab Alpherio Capuano Archidiacono, & Parochialis ſancti Marcelli Rectore, poſiti ſunt, vt alii verſus indicant ibidem appoſiti.

Cœleſti vita dignus Rius Alphe leuita
Hoc fieri iuſsit, cui laus per ſæcla decus ſit.
& Dat Chriſto baluas Abbas Alpherius albas.
Vt Cęli Regnum valeat penetrare ſupernum.

At quoniam de Eccleſia ſancti Marcelli Maioris *incidit ſermo, non eſt omittendū ex Chr. lib. 2. cap. 10. tempore Principum Capuanorum fuiſſe morem, vt feria quinta poſt Paſcha Principes illuc procederent, ibiq; ſacris intereſſent. Addendum, fuiſſe intra Ciuitatem Eccleſiam dictam ſancti* Marcelli *minoris, quam, tranſlata cura in Eccleſiam omnium Sanctorum, deſtructam vidimus: & eſſe in Diœceſi* Muſicilis*, & Caturani Eccleſias Parochiales ſub titulo ſancti* Marcelli.

F Apuleius. *Quod de Apuleo dicitur, falſum cenſeri poteſt, Apuleius enim fuit in paſſione ſocius* Marcelli Romani*, qui, docente ſancto Petro, amplexus fidem, ſub Aureliano* Con*ſulari coronam martyrii reportauit. De illo* Martyr. Roma*num* Nonis *Octobris. At vt ſupra diximus, non eſt inſolitum*

acta

acta Martyrum *inter se conuenire: tamen esto sit error; errori causam dedit Apuleius alter, passus* Capuæ *quinto die Nouemb. vt Ferrarius in Topographia refert. Et licet subdubitet an Apuleius, & socii martyr. sint, qui Romæ passi sunt; tamen trepidare non debuit, quando codices ab ipso lecti, Apuleium, & socios* Capuæ *fuisse passos testantur. Esto præterea sit erratum in nomine famuli; tamen non credam erratum in rei gestæ narratione: credo siquidem famulum sancti Marcelli (quoquo nomine sit appellatus) voluisse cum Domino suo subire martyrium. Cæterum in alijs quoq; martylogijs manuscriptis commemorantur* Capuæ *Nonis Octobris Marcellus, & Apuleius; ita quidem in Martyrol. sanctæ* Mariæ *de Plesco, & in* Martyrologio Patriciano *apud Patrem* Caracciolum.

Famulus. *In Breuiario* Capuano *edito, & in* M.S. *ordinario totius anni, post vltimam lectionem, in qua Apuleius nominatur Famulus S. Marcelli ponitur responsorium,* Hæc est vera fraternitas: *quod indicat illum non fuisse famulum, sed cognatione propinquum: nisi tamen de spirituali fraternitate velimus interpretari.*

Die Nonarum. *Nonis, vt vidimus, in alijs etiam Martyrologijs est commemoratio sancti Marcelli: & in ipso die Nonarum olim* Capuæ *festum eius agebatur: Marius Carresius Rector Ecclesiæ sancti Marcelli iuxta Romani* Martyrologij *commemorationem ad pridie Nonas reuocauit. Varietas orta ex illa, quam diximus, duorum Marcellorum in vnum confusione.*

NOMINA PLVRIMVM SANCTORVM.

D*Ie septimo Octob. à Ferrario in Topographia notatur Quartus, & Marcellinus: & ita habet additio ad Martyrol. Adonis; & M. S. apud* P. Caracciolum. *In manus-*

nuscripto Martyrol. Monasterij S. Ioannis, Nonis Octobris Capuæ S. Quarti Presbyteri.

Die quinto Nouembris à Ferrario notantur.

Eurus Quartus, & Pardus MM.

Apuleius, & socij MM.

Rogatus, & socij MM.

De Euro, Quarto, & Pardo *facit mentionem hoc ipso die quinto Nouembris Additio ad Adonis Martyrologium, vbi pro Euro legitur Auras. De* Pardo *meminit M.S. Martyrol.* S. Petri *apud Beneuentum: & Kalendarium* Codicis *laceri apud* Chioccarellum *Neapoli.* De *Quarto meminit Beda, affirmans fuisse* Presbyterum, *qui Sanctorum Eusebij, & Felicis MM. corpora Tarracinæ curauit. Historiam habemus in actis S. Cæsarij, quæ duplicia sunt in nostro C.M.S.* Postquam SS. Cæsarij, & Iuliani corpora sepulta fuerunt ab Eusebio monacho, *habent acta*, Eusebius Monachus, & Felix Presbyter cum Dijs sacrificare nollent, carcere eos detrudi Consularis mandauit: Nocte verò insequuta, eos per intermissas personas Dijs suis commonens immolare; cum ipsi id funditus detestabile ducerent, eadem nocte plexos capitibus, fluuio, qui dicitur Ligula, in præceptis tradidit immergendos: Sacrosancta corpora mari mox fluuius; mare litori iuxta locum, qui Pineta dicitur, die altera destinauit. Capuanus verò presbyter quidam, Quartus nomine (*& ecce quidam presbyter nomine Quartus de vrbe Capuanæ dum transiret ad agrum suum*) ad agrum proficiscens suum, Sanctorum corpora sine capitibus die eadem repperit: quæ collecta, vehiculoque imposita, domum ad se veneranter peruexit. Quorum capita, dum anhelus, sedulusque perquireret, die altera illibata, Domino largiente, inuenit: humauitque corpora iuncta capitibus, iuxta corpus leuitæ Cæsarij die nonarum Nouembrium.

Die

Die vigesimo sexto Nouembris à Rabano commemoratur Capuæ Nicanor, Cassianus, & Felicissimus, vt in Martyrol. edito per Canisium: ijdem, eodemque die commemotur in Martyrologio Bedæ.

DE S. MATRONA VIRGINE.

IN Ecclesia S. *Prisci* Capuanæ *Diœcesis colitur* S. *Matrona Virgo: agitur festum die* Martij *quintodecimo: & hoc ipso die in Romano* Martyrologio *notatur* S. Matrona *Virgo, & Martyr: & illa diuersa est à nostra* Matrona. *In Kalendario Thesauri M.S. reperi notatum caractere nigro & Longobardo, Idus.* SCE Matronæ Vir. Huius *acta habuimus non atramento in chartis impressa, sed imaginibus in muris expressa, quæ ex muris in chartas ita traduximus.*

Matrona, Portugalliæ Regis filia duodennis, graui sanguinis fluxu laborabat: pater vndique remedia, sed frustra conquirebat: puella cæleste implorabat auxilium, & tandem sui morbi curandi rationem cælitus edocta fuit: Angelus enim illi in somnis apparuit, dixitque: Matrona in Italiam perge, in Campaniam penetra, in via Aquaria propè Capuam siste: ibi duos necdum domitos iuuencos inueniens, qui quotidie ab armento segregati, certo quodam in loco procumbunt: cura tu locum effodi, Beati Prisci Episcopi, & Martyris, ex antiquis Christi discipulis, corpus inueniens: extractis, tactisque reliquijs, consistet sanguis, & sana fies. Nè verò de voluntate diuina sis hæsitans, accipe funiculum, quem capitibus iuuencorum impones. Matrona surgens mane, parentibus noctu visa narrat: lætantur illi, eligunt duodecim virgines, & probatissimos viros, qui comitentur. Matrona ergo cum nobilissimo comitatu dimissa, Capuam vsq; peruenit, & iuuen-

corum

corum ſigno comperto, locum effodi curauit: inuenit S. Priſci reliquias, & morbus abſceſſit. Acceſsit deinde ad Pontificem Romanum, & Eccleſiæ in honorem S. Priſci conſtruendæ, dedicandæque facultatem obtinuit. Itaq; illo ipſo in loco ſupra ſanctum corpus inuentum, erexit Eccleſiam, & circumiacenti campo dotauit.

Hactenus acta beatæ Matronæ *non ſcripta, ſed picta. Erant picturæ in muris Eccleſiæ iunctæ cum tribuna, ideſt cum ſuperſtite illa parte Baſilicæ, quam ipſa Beata Matrotrona conſtruxerat: tandem aucta populo, amplianda fuit Eccleſia, diruendique picti parietes:* Sed *Archiepiſcopus Cæſar Coſta mandauit, vt pictor exempla ſumeret, & ſecundùm illa, iconi* Maioris *altaris paregra apponeret.* Præter *picturas, epitaphium extat caractere quaſi Longobardo, vel quaſi Francico ſculptum, hiſce verbis.* Anno Domini Quingenteſimoſexto Indictione decimaquarta, regnante Zenone Imperatore in Conſtantinopolitana vrbe; Gelaſio Papa in Romana vrbe, Beata Matrona fieri fecit iſtam Baſilicam ad honorem Beati Priſci, cum auctoritate ſupradicto Papa, & aliorum Prælatorum conſtituit: & ordinauit, vt omnis, qui hanc Baſilicam deuotè viſitauerint, annis mille, centum & duobus Indulgentiam ſuorum peccatorum acceperit.

Ferrarius in Cathalogo.

Eſt cui parum veriſimile videtur, puellam duodennem, quæ dicta ſunt egiſſe; ſed antiquitati deferendum ſibi quoq; videtur. Nos non ita quæ dicta ſunt accipimus, vt puella duodecimum agens annum, omnia illa peregerit: ſed ita vt duodennis ſanguinis fluxu laborare cæperit, & aliquot anni in remediorũ experientia præterierint, vt ita magis (iuxta diuinæ prouidentiæ morem) & diuina miſericordia, & accepti beneficij magnitudo cognoſceretur. Imò quid mirum puellam duodennem illa omnia perfeciſſe, quando illi diuina gratia præſto erat? Mira *videntur, & tamen vera ſunt,*

Ferrarius in Cathalogo. 23. Februarij.

quæ

quæ de sancta Romana virgine decenni leguntur: sed planè non mirum quod à Diuina gratia proficiscitur.

Præterea sacrorum historicorum antesignanus in notatione ad Martyrologium *opinatur hanc* Matronam, *quam in honore nos habemus, esse vnam ex martyribus Africanis, quam tempore Vuandalicæ persequutionis, Episcopi inde pulsi hùc asportarunt: additque non credere se actis, quæ nulla ex parte consistunt, & habent illam Virginem ex Lusitania* Capuam *concessisse. Si tantus vir opinaretur,* S. Matronam *viuentem cum sanctis Episcopis Africanis hùc accessisse, & de* S. Prisci *corpore perquirendo postea monitam; libentissimè consentirem, & adderem opinionem de aduentu puellæ à Portugallia propter similitudinem vocum* Portugallia, *& Portugaulos, in Acta irrepere potuisse:* Gaulos *enim est Insula in Africano mari contra* Siciliam, *& à portu* Gaulos, *idest à* Portu *illius Insulæ, vel ab Insula nuncupato, possemus opinari discessisse Sanctos, qui ad nostra litora peruenerunt: at verò, dum ille opinatur Matronæ defunctæ reliquias hùc adductas, quia sic tota negatur historia, assentiri non possum. Cur negabo* S. Matronam *fuisse infirmam, & laborantem sanguinis fluxu, si antiquissima, & constantissima deuotio est, vt fæminæ, imò etiam viri, quaqua laborent sanguinis infirmitate, Beatæ* Matronæ *sese commendent? Cur negabo* S. Matronam *Basilicam* S. Prisci *ædificasse, si festum dedicationis illius Ecclesiæ, antiquissima, & constantissima traditione à Capuanis,* Auersanis, Calatinis, *& Casertanis appellatur festum* S. Matronæ? Cur *negabo acta, in quibus nihil repugnans, nihil improbabile, nihil insolitum inuenitur?* Narratur *dormienti puellæ* S. Prisci *reuelatum esse corpus? & hoc non est insolitum: quia* S. Pulcheriæ *virgini reuelatæ sunt reliquiæ Sanctorũ Quadraginta* Martyrum: *& Berta monialis sanctæ* Hunegundis *sepulturam diuina relatione cognouit: & fœmina*

quædam in ciuitate Gazensi in somnis accepit signum, quo discerneret, & colligeret martyrum ossa, quæ inter ossa bestiarum proiecta, & confusa, discerni non poterant. De his *Baron.to.5.ann.438.to.10 fol.492.to.4 fol.45.*

Narratur S. *Matronam admonitam esse, vt pro sanitate corporis obtinenda è Portugallia in Campaniam, longissimè positam, proficisceretur? & hoc non est insolitum: quia legimus apud* S. *Antoninum in Chronico par.2.tit.13.cap.6. Abbatissam quandam in Syria luminibus oculorũ orbatam, admonitam fuisse, vt pro cæcitate sananda* P*arisios vsque contenderet, atque corpus* S. *Aureæ decentiori in loco reponi curaret: & apud Natalem, & Surium in vita* S. *Quintini legimus quoque matronam quandam Romanam, Eusebiam nomine, cæcam, ab Angelo ter admonitam, vt in* Gal*lias ad corpus* S. *Quintini martyris perquirendum accederet: & in vita* S. *Sabini Episcopi Canusini, quam in codice Longobardo M.S. habemus, legimus Hispanum quendam, Gregorium nomine, toto corpore languidum, admonitum, vt in Italiam ad corpus* S. *Sabini properaret.*

Narratur, signo iuuencorum accepto S. *Prisci corpus inuentum? & hoc neque insolitum est: quia corpus* S. *Zaccha-riæ Prophetæ reuelatum fuit cuidam agricolæ, & demonstrato loco, datum illi signum, nempè futurum, vt refossa terra, inueniret arcam, & propè, serpentes duos amplitudine mediocres, mites, & innoxios. Et cum corpus* S. *Saluij in stabulo esset incognitum, taurus ab alijs animalibus, & immunditijs seruauit immune. Et* S. *Michael Archangelus tauri ferocissimi signo demonstrauit locum in monte Gargano sibi gratum: & idem ipse Primas, in Insula Maris Oceani signo ligati tauri, pedibusq; terram effodientis, ostendit locum, & formam Ecclesiæ, quam volebat.* S. *Genesius M. corpus quoque suum indicio bouum reuelauit, narrat Gregor. Tur. mir. lib.1. cap.67. lege Bar. tom.5. ann.415.*

tom.9.

tom. 9. ann. 801. *& Natal. l. 9. cap.* 71.

Narratur acceßus ad Papam, & impetratio facultatis pro Ecclesia construenda & dedicanda? & hoc necessarium erat: quia, vt è Sanctorum Gregorij, & Gelasij colligitur epistolis, antiquitus inconsulto Romano Pontifice non licebat Ecclesiam dedicare, Bar. tom. 8. *ann.* 591. *num.* 27. *ann.* 598. *num.* 22. *ideoque iure optimo narratur accessisse Romam: quæ vel ipsamet, vel per alios saltem accessit.*

Nunc videor mihi audire dicentem, quonam pacto stare potest fides historiæ pictæ, si in subscriptione primæ picturæ pater S. Matronæ Rex Portugalliæ notabatur, & eo tempore Portugallia Regni titulum non habebat? Et quonam pacto Epitaphij stabit fides, si Zenonis, & Gelasij tempora non conuenerunt? Si annus, hic Incarnatione, & Indictione signatur, tunc verò Consulibus tempora signabantur? Si Indulgentiæ notantur mille, & ducentorum annorum, & eo tempore Indulgentiarum tam larga concessio fieri non solebat?

Hæc obiecta non sunt tanti momenti, vt historiæ fidem abrogare valeant. Et primo scrupulo satisfactum puto, si dixerimus, Regem appellari Dominum & Regulum in aliqua Portugalliæ ciuitate: sic in Romano Martyrologio S. Lucius appellatur Britanniæ Rex; quem tamen Regulum existimandum eße Car. Baronius annotauit. Sic in actis aliorum Sanctorum passim inuenitur. Pater S. Iustinæ dicitur Rex Patauinæ ciuitatis, & S. Erina seu Irene dicitur filia Imperatoris, & S. Catherina filia Regis.

Quod verò ad Epitaphium pertinet, ego propter caracterem illum, & propter Indictionis obsignationem, libenter concedo illud positum fuisse post annos circiter quadrigentos ab inuento corpore S. Prisci: nempè quando restituta Campaniæ aliqua pace, in reparanda templa licebat incumbere. Tunc sine dubio reparata fuit Basilica à Saracenis ante

destructa, & tunc sculptum Epitaphium est, & picturæ continentes acta Beatæ Matronæ muro superinductæ. Agantur igitur gratiæ viro pio (quisquis ille fuerit). qui historiam sanctam nobis conseruare studuit. Condonetur illi, si qui sunt, errores, leues enim, & venia digni sunt: Coniunxit ille tempora Zenonis Imperatoris, & Gelasij Papæ? sunt qui exordium Imperij Zenoniani ponunt ann. 476. & 477. Prosper Parisius in Chronol. F. Leander Alberti in Italia, fol. 125. & producunt ad ann. 492. & 493. & ita Zenonis Imperium vno, & altero anno conuenit cum Gelasij Pontificatu qui incepit ab anno 492. & ad 496. durauit. Præterea Breuiarium quo ante commune monasticum, Patres Gulielmitæ, seu de Monte Virginis vtebantur, in Apparitione S. Michaelis Archangeli ita habet: Anno Dominicæ Incarnationis quinquagesimosexto Indictione decimaquinta, Zenone Augusto Imperatore, in sede verò Apostolica Gelasio Præsule præsidente, in Ciuitate verò Sypontina Laurentio Episcopo: quibus Præsidētibus facta est inuentio S. Michaelis Archangeli octauo Iduū Maiorū. *Item in actis S. Barnabæ apud Natal. lib. 5. cap. 105. legitur illius ossa latuisse vsque ad tempus Zenonis Imperatoris, & Gelasij Papæ; quo tempore, ipso Apostolo reuelante, reperta sunt: idem habet Sigisbertus in Chron. ann. 489.*

Itaque Auctor Epitaphij, si errauit, errauit ipse cum alijs. Et quoad Indulgentiarum concessionem, sequutus est opinionem, quæ suo tempore percrebuerat: & facilè quidem opiniones huiusmodi percrebescunt: vt apud Anconitanos, ab Alexādro III. tot ipsis concessos indulgentiarum annos, quot vtraque manu arenæ minuta comprehendi possent, Bar. to. 12. ann. 1177. Quare dicamus firmam esse fidem historiæ in eo, quod habet S. Prisci reliquias inuentas à Beata Matrona, licet aliquæ rei gestæ circumstantiæ adeò certæ non sint. Et profectò non est nouum, neque mirum, res antiquitate

tate obsitas, narrari aliquatulum diuersè, quàm contigerunt: imò non est nouum, vt ea, quæ gesta sunt, nisi scriptis tradantur, euanescente (*vtar verbis* S. *Paulini Nolani in Martyrio* S. *Genesij*) per tempus vel tradentium, vel accipientium fide, fabulosa credantur.

Quare deferamus antiquitati, amplectamur acta, actis aliorum San*ctorum maximè consentanea: laudemus viri pij studium in conseruandis illis.*

Age nunc. In Epitaphio tria tempora coniunguntur, nempe Gelasij *Zenonis & anni Quingentesimi sexti: quodnam recipiemus? Ego planè tempus* Gelasij P*apæ, vel alterum illi proximum libenter accipio: tunc enim Theodoricus Rex, Italiæ vniuersæ dominabatur, & in sua ditione habebat Hispanias & pacem cum omnibus* P*rincipibus Europæ compositam retinebat, ita vt itineribus tutis, & expeditis virgo è* P*ortugallia venire potuerit: Quo etiam tempore* Ger*manus ille sanctissimus* C*apuanum tenebat Episcopatum. Hic nō est omittendū habere nos Epitaphia, quæ varijs occasionibus refossa terra in atrio, vel in horto Ecclesiæ nūc exstantis reperta fuerunt: duo legūtur integra, & ita se habēt.*

Hic requiescit in somno pacis Renobatus, qui vixit annos XXIII. Depositus Kal. Iulias quater P.C. Basilici, V C.

Hic requiescit in somno pacis SARMATA, qui vixit annus plus minus 7XX. Depositus duodecimus Decembris Flauio Acapito V C. Cons.

P*rimùm positum est Kalen. Iulij* quater P. C. *id est annus Domini quingentesimus, quadragesimusquintus,* Baron. *tom. 7. ann.* 545.

Secundum positum Flauio Acapito viro clarissimo Consule,

ſule, indicat annum Domini quingenteſimum decimumſeptimum. Bar. tom. 6. ann. 517. Ecce quam benè confirmatur antiquitas Eccleſiæ S. Priſci; *nec fictitiũ eſſe cognoſcitur quod de anno quingenteſimo ſexto habet Epitaphiũ ſupra relatũ.*

Quæres nunc de S. Matrona quid actum? Accipe: Conſtruxit domum propè Baſilicam, domus ſuperſunt reliquiæ: dicitur locus la Motta: quod nomen in perſonis ſignificat corrogationem quandam: & in ædificijs, domum, vel oppidum attributis campis cinctum: & vtrumque nobis ſignificare poteſt: nam & domus iuncta Baſilicæ, circumiacentis, & attributi campi caput erat: & ibi cum ſuis comitibus puellis virgo ad mortem vſq; permanſit. Mortuum *corpus honorificè conditum eſt in arca marmorea perpolita intra ſacellum, cuius teſtudo muſiuo decorata, quatuor columnis innititur, & parietes candidi, marmoreis politiſq; tabulis incuſtrati, ad auorum vſque tempora perdurarunt. In arca paruulum foramen eſt inferius, e quo ſanctum corpus liquorem, vulgò manna, emiſiſſe dicitur. Nunc ibi non eſt niſi vrna vitrea plena minoribus oſſibus: credunt oppidani eſſe ibi integrum corpus: at quamuis eorum ſit decepta ſimplicitas, pietas tamen decepta non eſt: nam* Beatæ *Matronæ ſepulchrum piè viſentibus, nunc etiam pietate diuina gratiæ conceduntur, & mulieres, quæ præſertim ſanguinis fluxu laborant, quotidiè interceſſionis virtutem experiuntur. Et Ianuarij die vigeſimo quinto, cum ſit feſtum Dedicationis Eccleſiæ, ſemper nuncupatum eſt feſtum ſanctæ Matronæ: & maximus eſt etiam Capuanis finibus conterminorum ad Eccleſiam S. Priſci concurſus, cum votiuis muneribus inuocantium nomen, & auxilium* S. *Matronæ.*

At quonam tranſlatum eſt ſanctum corpus? Hoc *tantum ſcimus, dixiſſe militem quendam* Hiſpanum, *in quadam (non recordamur nomen)* Hiſpaniarum *ciuitate die vigeſimo quinto Ianuarij coli Matronam traductam ex Italia.*

Fe-

Festum S. *Matronæ in Ecclesia* S. Prisci *agitur die* Martij *decimoquinto: quo etiam die Martyrologium* Romanum *alterius Matronæ Virginis, & Martyris mentionem facit: De hoc non mirabitur eruditus, cum non sit insolitum plura festa eiusdem nominis in eundem diem incidere; vt apud nos duo Prisci, duo Rufi vno die à Martyrologio commemorantur. Possunt legi alia exempla, vt de sancta* Candida *die* 4 *Septembris, de sancto Modesto* Februarij 12. *de* S. *Stephano item* Februarij 13.

Tandem vt ex actis B. Matronæ omnis scrupulus eximatur quibusdam ferè quotidianis interrogationibus respondebo. Quæri etenim solet cur Matrona virgo in icone maioris altaris cernatur cum palma, idest cum signo martyrij? Certissimum est, id factum errore pictoris, & cuiusdam tunc Ecclesiæ presbyteri mercenarij: & sicut erroris fuit illo modo pingere, ita Rectorum deindè incuriæ fuit errorem non corrigere. Nunc autem in icone illa nihil innouandum esse videtur, tum propter eos qui B. Matronam tempore Vuandalicæ persequutionis huc ex Africa seù mortuã adductam, seù viuam concessisse opinãtur: tum propter Breuiarij nostri auctoritatem: in illo namq; Idibus Martij notatur S. Matrona Virgo, & Martyr; nec apparet de nostranè, an de altera loquatur: & de nostra si loquitur, non est omninò respuendum: potuit enim B. Matrona peruenisse vsq; ad senectam, & seniũ, & à Lõgobardis impijs, & Idololatris, & turpibus, qui (ex Bar. to. 7. an. 567. vel 68.) in Italiã irruperunt, tormenta pro fide pati, vel pro virginitate; vt alijplures.

Quæritur etiam quorumnam sint illa gentilitia signa, nempè quod est in facie Ecclesiæ à dextris pictum, quodq; in arcu cœmentino sacelli sculptum? Inter picturas vna erat Beatæ Matronæ itinerantis in lectica: & lecticæ illi pictæ erat appictum insigne gentilitium, quod quadripartitum, in dextera superiori, & in sinistra inferiori

habet

habet bennas, vt dicunt, seu barras, seu listas, seu verius, cotissas nigras, (cotissa est triplo minor quam Benna, Catal. gl. m. p. p. concl. 72.) & in inferiori dextra, & superiori sinistra aquilam nigram expansis alis, collo in cœlum erecto: Fuisse hoc insigne gentilitium Beatæ Matronæ *eruditorum credit nemo, cum huiusmodi familiarum signa tempus Caroli* Magni *excedere non videantur Catal. gloriæ mundi p.p. concl. 57. Meo iudicio erat hoc insigne alicuius nobilissimi viri, qui acta Beatæ Matronæ proprio sumptu pingenda curauit, additoque suo gentilitio signo innuere voluit se Beatæ Matronæ deuotum, vel suam gentem à gente Beatæ Matronæ progenitam.*

Lilia verò, quæ sunt in arcu cœmentino, sine vllo dubio Francorum signa sunt, ostenduntque dominantibus Francis arcum illum sacello appositum esse: arcus etenim ille non est cum sacello constructus, sed additus, & appositus, vt nuper occasione alam Ecclesiæ nouam ædificandi, compertum est, & cunctis patuit.

DE S. OFFA.

Ex historia monastica à Petro Calzolario Cassinensi Italicè scripta.

A OFfa sanctimonialis in Montē sanctæ Martyris Agathæ supra Capuam (*nunc dicitur* (A) *mons Sancti Nicolai*) sese abdens, atq; eremiticam agens vitam; cum ibi corpus abstinentia, alijsque incommodis affligeret, animam contemplationis pinguedine abundè reficiebat. Sed quia ciuitas supra montem posita abscondi non potest, sanctitatis eius per vniuersam Campaniam diffusa fama, à Beneuentanis accita, monasterio S. Petri Abbatissa fuit. Cum sororibus in monasterio communē vitam agebat, il-

bat, illud tamen rigidum in monte Capuano susceptum institutum deserere noluit. Quadam vice, cum inter (B) nocturnam psalmodiam (vt monasterij, & temporum ferebat consuetudo) incẽsum circa altare deferre vellet, cecidit in terram nauicula, & dispersum fuit incensũ: sed ecce prestò fuit Angelus, qui in thuribulũ aliud incensũ immisit, vnde super omnia aromata fragrauit odor. Morti proxima, grauissima laborans infirmitate, vt alium præter consueta legumina, cibum caperet, adduci non potuit, quamuis Beneuentanæ Matronæ, à quibus deuotionis ergo visebatur, rogarent, & obsecrarent. Hanc supra lectulum, in quo iacebat infirma, sorores sæpè raptam in extasim conspexerunt. Tandem sancto fine quieuit, & cum aliquando rusticus quidam in loco sepulti corporis ignoranter frumenti saccum apposuisset, illum inuisibili manu indè remotum, longè reiectum inuenit. Hæc sancta vixit circiter annum Domini millesimum & septuagesimum.

B

NOTATIONES.

A

Mons. *Mons qui* Capuæ *imminet*, S. *Nicolai nunc dictus olim S. Agathæ dicebatur: docet hoc* Cassinense *Chronicum lib. 1. cap. 59. in quo legitur:* Similiter etiam quidam Ioannes monachus, natione Capuanus, obtulit in hoc loco Ecclesiam S. Viti, quæ constructa est in monte S. Agathæ supra Capuam, propè locum, qui dicitur Ferruzanum, cum ipsa aqua, & molendinis, & cum omnibus omnino eiusdem Ecclesiæ pertinentijs, necnon vniuersis mobilibus suis. *Hæc ibi; Verum pro Ferruzano* Sarzanum *dici debuit: nam Ferruzanum (nunc Ferranzano) vltra flumen est. Ecclesiæ autem S. Viti post tergum montis, nomen adhuc extat, & ruinæ supersunt.*

Præterea lib. 2. cap. 59. legitur. Namq; condicto die

egressus Capuam (*idest Abbas Cassinensis, qui in Monasterio Capuano quasi captiuus à Principe detinebatur*, quasi spatiandi gratia vsq; ad Ecclesiam sancti Marci, quæ est ad radicem montis S Agathæ, atq; inde paulatim se, ac pedetentim militibus præfatis coniungens, Neapolim abijt. *Profectò nomen Ecclesiæ S. Marci ad radicem montis sancti Nicolai adhuc exstat supra lapidicinas, & fossas hominum* S.*Prisci. Et eodē libro cap. 60. agens de furtis à pessimo Principe commissis, inquit:* Atq; in arce, quam in monte S. Agathæ, qui Capuæ imminet, paulò ante construxerat, omnia simul condens, reposuit. *Additio ad Chronicum ex Dialogis Desiderij Abbatis refert:* Insuper etiam omnem Thesaurum huius Monasterij auferens, asportauit (*idest ille pessimus Princeps)* & in arce, quam non longè à Capuana vrbe, in monte, qui S. Agathæ martyris dicitur, construxerat, in qua multa spolia orphanorū, viduarum, & Ecclesiarum, ac pauperum intulerat, condens, reposuit, *Nomen arcis, imò ruinæ adhuc extant in culmine montis sancti Nicolai, vulgò la Rocca di* S. *Nicola à quibusdam (ignoro qua ratione) dicitur fuisse Castellum Annibalis.*

Itaq; mons S. *Nicolai ante annum millesimum, & septuagesimum dicebatur mons S. Agathæ, tempore scilicet Desiderij Abbatis, qui anno millesimo, & quinquagesimo octauo creatus est Abbas: idemq; nomen retentum etiam anno millesimo centesimo, vigesimo octauo: cognoui ex priuilegio Principis Roberti Secundi, dato Monasterio S. Vincentij, quod in Thesauro Capuano legi. Sed quorsum hæc omnia? profectò vt cognoscamus quendam gratis scripsisse, sanctum Nicolaum Capua transeuntem, Tifatinæ superstitionis fama commotum, petijsse Tifata, & Dianæ Templum destruxisse, ideoq; factum vt sequentibus annis Capuani sacellum in culmine montis S. Nicolao construxerint, & montis nomen Tifata, in nomen S. Nicolai commutarint. Gratis*

absq;

absq; dubio, dictum est, & falsitatis arguitur ex nomine S. Agathæ, quod ipsi monti fuit antiquius: Imò Chron. lib. 4. cap. 28. docet Aedem S. Nicolai fuisse Cappellam S. Angeli ad Formam, à monachis in monasterio S. Angeli consistentibus, ædificatam post annum millesimum centesimum quintum. Monachi igitur Ecclesiam S. Nicolai construxerunt, at non in culmine montis, sed paucis passibus longè ab ipsa Ecclesia S. Angeli, nempè aliquantulum supra latus fontis nunc fluentis. Viuunt hodie, qui sciunt vsq; ad tempora Caroli Carrafæ Commendatarij superfuisse reliquias Ecclesiæ S. Nicolai illo ipso in loco. Quare dicendum, post multos annos deserto à monachis monasterio S. Angeli, & destructa Ecclesia S. Nicolai, huius Sancti statuam translatam fuisse in Aediculam S. Agathæ, quæ in montis vertice posita, monti nomen dabat.

Sed à quo, quaue occasione Aedicula S. Agathæ in montis vertice construi potuit? Diuersis diuersa opinantibus, assentior opinanti, Gothos, qui ex nomine S. Agathæ ciuitatẽ ædificarunt, voluisse in monte Capuano Aediculam ponere, vt eorum Patrona vbiq; sicut honore, sic etiam loco sublimis appareret.

Cum inter. *Petrus Damianus epist. 5. lib. 8. rem paululum diuersè narrat, vt Desiderius Abbas acceperat ab altera moniali, Offæ nostræ discipula: verba autem, quibus primò de iuniori, deinde de seniori agit, hæc ipsa sunt.* Venerabili Desiderio Cassinensis Rectore Cœnobij referente, didici, quod his apicibus annotare curaui. Sanctimonialis (inquit) quæ vocabatur . . in monasterio B. Petri Apostoli quod intra mœnia Beneuentanæ vrbis situm est, deguit, quæ dum vixit, religiosæ vitæ tramitem non reliquit. Porrò dum esset desponsata iuxta natales suos, conspicui germinis viro; vt cœlestem susciperet sponsum, contempsit carnale coniugium. Nuptialium itaque

B

V 2 tabu-

tabularum fœdus abrupit, & monasticum suscepturа velamen, ad perfectæ virginitatis auctorem, & incontaminatæ pudicitiæ thalamos conuolauit. Ab istis rudimentis sanctæ conuersationis districtioris vitæ se lege constrinxit, omnemq; carnalis illecebræ mollitiem sublimis intentionis pede conculcans rigidæ seueritatis censura, longè aliter educatum corpus edomuit: adeo vt in nudo pauimento membra ieiunijs sæpius attenuata, collideret: Sed vt de vita huius interim taceam, quod de magistra sua, Offa nomine (quæ videlicet eam in sanctimonialis ordinis religione genuerat, & nobiliter educauerat) retulit, expedire contendam.

Ait enim, quia dum nocturno silentio ex more maturius surgeret, & orationibus crebris insistens, sacrosancta altaria cum odore succensi thymiamatis circumiret, quadam nocte thuribulū, sicut solebat arripuit, ad locum vbi thus reponebatur, accessit, quod casu quodam, siue collapsam, siue sublatam, hanc, sicut præparauerat, speciem nō inuenit. Huc accessit, quia vis ventorum, quæ tunc inclementiùs inhorruerat, radiantis lucernæ lumen extinxit: cumq; solicito spiritu religiosa mulier huc, illucq; discurreret, & odoramentum, quod thuribulo superponeret, nullatenus inueniret; repentè quidam inter ipsas tenebras venit, & in manu eius thymiama, quod quærebat, immisit, quod nimirum per Angelum potuisse fieri non incongruè possum opinari. Aiebat etiam, quia prædicta mater sua, dum in eo, quo paulo post obijt, depressa languore decumberet, cernentibus his omnibus, qui coram lectulo propiùs assistebant, mirabile visu, repente toto corpore in aerem subleuata, ibiq; diù librata persistit, donec cœptæ orationis vota persoluit. Quæ postquā fœliciter obijt, sanctum corpus eius intra Ecclesiam est sepultum: super cuius tumulum saccum frumēto plenum rusticus posuit: quem

quem protinus vehementissimo propulsum turbine, diuina virtus abiecit: sic itaq; rudis, & imperitus rusticus sua de puluere coactus est frumenta colligere, dum sancti corporis vasculo dignam noluit reuerentiam exhibere.

Itaque ex textu Petri Damiani colligimus, Offam Abbatissam solitam circunire altare cum odoribus, non inter officia seruandæ consuetudinis causa, psallentibus monialibus in choro; sed ob suam tantum deuotionem, solam, & secretò.

DE S. IOANNE ABBATE CASSINENSI.

IOannes Cassinensis Abbas à Leone Hostiensi *nō appellatur sanctus: at in* Martyrologio *monastico* Sanctis *annumeratur*, Pridie Kalend. Aprilis Capuæ S. Ioannis Abbatis: *meminit Ferrarius in nouo Catalogo, & à Petro Diacono sanctus esse scribitur. Quod* Hostiensis *in Chronico de illo scribit, ita se habet.*

Ioannes Abbas Vicesimustertius à B. Benedicto, sedit annis decem & nouem, & mensibus septem. Hic nobilium Capuanorum ortus familia, eo tempore, quo præfatus Abbas Leo decessit, Archidiaconi(A)officio in Capuana Ecclesia fungebatur, religiosus valdè, & honestis moribus præditus. Sed cum aliquanto tempore congregatio monachorum, quæ Theani consistebat, pastore esset proprio destituta, nec inueniretur inter eos aliquis huiusmodi, qui tantæ prælationis esset idoneus; tunc Landulfus, & Atenulfus Capuani Principes, ineuntes consilium, præfatum Archidiaconum adiere, eumq; tam monitis, quàm precibus, vt eiusdem congregationis regimen reciperet, compulère: Quo tandem annuente, mox monachus factus, nec multò post à fratribus vniuersis iuxta morem electus, atq; à supradicto D. Ioanne(B)Papa honorificè cōsecratus est.

A

B

Factus

Factus itaq; Abbas, cœpit monere Fratres, vt relicto Theano (Casinenses etenim incenso à Sarracenis monasterio, Theanum transmigrauerant) Capuam habitaturi secum pariter pergerent: quæ videlicet ciuitas & circumpositarum ciuitatum primaria esset; & in ipsa Domini eiusdem patriæ Principes habitarent: qui obsecundantes eius Imperio, Capuam omnes simul habitaturi profecti sunt. Verùm in eadem ciuitate monasterium adhuc non erat ædificatum, sed in eo loco, vbi nunc constructum est, iuxta portam scilicet S. Angeli, perparua, vilisq; domuncula stabat de lignis contexta, vbi tres tantùm, aut quatuor Fratres vetuli morabantur. Hunc siquidem locum Maio Abbas (C) S. Vincentij, nepos videlicet illius, sub quo monasterium S. Vincentij destructum est, olim à Principibus acquisierat, & tandem quam diximus Ecclesiolam, atq; domunculam ibi construxerat: sed cum post eum Godelpertus Abbas factus fuisset, loquutus cum prædicto Abbate Ioanne, permissione, seù licentia præfatorum Principum concambiauit cum eo ipsum locum, recipiens scilicet pro eo alium locum tantundem ambitus, vbi prius idem Ioannes Abbas monasterium suum ædificare statuerat, & consequenter ipse Godelpertus ad Principes iam dictos accedens, acquisiuit ab eis alium locum iuxta ipsam ciuitatem, & super ipsum fluuium Vulturnum, & cœpit ibi ædificare monasterium in honore S. Vincentij, & monachos, qui per diuersa dispersi fuerant, congregare, & res atq; possessiones ipsius monasterij iam dudum perditas, recolligere. Noster autem Ioannes, tam propinquorum, quàm amicorum nõ paruis adiutus solacijs, cœpit nihilominus in eodem, quem diximus loco, monasterium in honore Beati Patris Benedicti à fundamentis construere, atq; intra non multum tẽpus magnam, pulchrãq; Ecclesiam, necnon & officinas diuersis monasterij officijs con-

congruas decenter fecit, ibiq; quinquaginta, & eo amplius monachos victuros regulariter aggregauit. Cuius etiam studio, & cura, Dei præcedente gratia, factum est, vt ipsum monasterium subitò alleuatum, atq; diuersis intus, & exterius opibus ditatum sit. Fecit siquidem ibi inter cætera idem Abbas codicem Missalem vnum cum tabulis argenteis deauratis, & gemmis. Euangelium quoq; simili opere decorauit: altarium verò vndiq; in circuitu argento vestiuit. Crucem etiam pulcherrimam cum gemmis, ac smaltis ad procedendum fecit. Ceroferaria argentea duo, vrceolum quoq; cum aquamanili suo similiter argēteum: vascula de auricalco, vel ære ad diuersos vsus, appendentia libras sexcentas: Codices Ecclesiasticos totius anni diuersos, & multos, Planetas, Pluuiales, & albas, necnon dalmaticas, vniuersamq; tam in Ecclesiasticis, quàm in familiaribus vsibus supellectilem sufficientissimè præparauit.

Hoc tempore satis mirabile signum in eodem monasterio contigit: nam altare maius ipsius Ecclesiæ ab hora diei tertia vsque ad mediam ferè noctem tātam aquarum abundantiam guttatim, instar sudoris, effudit, vt omnia indumenta eiusdem altaris madefierent. Apud Casinum verò post renouationem totius maioris Ecclesiæ, cum aliquot Ecclesiastica ornamenta idem Abbas fecisset, altarium quoq; maius, vbi corpus S. P. Benedicti humatum est, marmoreis tabulis albissimis induit: à prædictis etiam Principibus Landulfo, & Atenulfo præceptum confirmationis totius Abbatiæ suscepit: necnon &c. Obijt autem pridie Kalend. Aprilis, & apud Capuanum monasterium decenti est sepultura reconditus.

Archi-

NOTATIONES.

A ARchiadiaconi Officio. *Archidiaconatus in Ecclesia Capuana dignitas est, & secunda: Decanatus enim est prima.* Hac *nostra ætate Archiepiscopo* D. *Cardinali Bellarmino, Archidiaconus, nomine, & prærogatiuis Archidiaconi sibi retentis, inter presbyteros cooptatus est, & solenniter celebrat vice Archiepiscopi, impedito Decano.*

B Ioanne Papa. *Scrupulus non leuis insurgit. Si Abbas Ioannes vir adeo religiosus erat, & sanctus, quare consecrationem accepit à Ioanne Decimo, qui canonicè non fuit electus, sed in* Papatum *sese intrusit, vt manifestè patet ex Leone Hostiensi, & alijs, quos C. Bar. tom.* 10. *ann.* 915. *citat? Respondemus contigisse, vt qui inuasor ingressus erat, accedente cleri consensu, habitus fuerit legitimus* Pontifex: *cuius quidem rei argumento sunt legationes ex diuersis partibus ad eum missæ: magis autem cultus fuit postquam eius opera Saraceni sunt extincti: non ergo mirũ si à Ioanne Decimo consecrationem accepit, maximè si eius consecratio, iuxtà computationem ex Chr. nouiter edito, contigit anno* 916. *post* Saracenorum *extinctionem factam anno* 915.

C Sancti Vincentij. *Hic ergo habemus primordia Ecclesiæ, & monasterij* S. *Vincentij Capuanæ ciuitatis. At fuisse Ecclesiam* SS. *Vincentio, & Anastasio dedicatam, apparet ex amborum imaginibus in superliminari pictis, & amborum actis pictis in parietibus, quorum pars extat: Dicta est Ecclesia* S. *Vincentij della Cerua: cui nuncupationi causam dedit vel ceruа lapidea in summo tecto posita, vt in maiori Ecclesia posita cernitur Aquila; vel locus ipse, qui ante nouam Capuam conditam, vocabatur alla cerua, ex eo quòd Cerua sæpesæpius à* Capuano *Comite cum venatoribus suis*

agi-

agitata, in huius loci secretum specu sese abdens, facilè capi non potuit. Meo iudicio nuncupationis vtraq; causa potest esse vera: potuit enim propter locum qui vocabatur alla cerua, cerua marmorea in summo tecto collocari, & cerua in portæ liminari, vt etiam hodie cernimus, pingi. Planè reparato monasterio S. Vincentij, ad fontes Vulturni sito, illius monasterij, atq; huius Capuani, vnus idemq; Abbas erat. Propterea Ecclesia Parochialis S. Mariæ propè ipsum Monasterium sita, necnon ipsi monasterio subdita, appellabatur Sancta Maria in Abbate. Propterea *legimus in translatione S. Martini solitarij nomen* Hilarij *Abbatis S. Vincentij: & in Kalendario mortuorum apud moniales Sanctæ Mariæ nomen Rainaldi venerabilis Abbatis S. Vincentij, 16. Kalen. Aprilis: & propterea in priuilegio quodam, quod secundus Robertus* Princeps *concessit Ecclesiæ, & monasterio S. Vincentij, legitur*: Igitur nos prænominatus Secundus Robertus, sola Dei misericordia Capuanorum Princeps, notum fieri volumus, &c. Consilio quoq; ac interuentu Odoaldi nostri Camerarij, & Petri clerici, & Abbatis S. Michaelis &c. Damus tradimus in monasterio S. Vincentij Leuitæ, & martyris Christi, sito intus hanc nostram Capuanam ciuitatem, in quo etiam D. Amicus venerabilis Cardinalis S.R.E. Abbas præesse dignoscitur, tantum de monte nostro, qui est propè . . . . . qui dicitur S. Agathes, quam propè Ecclesiam S. Petri, quæ est subdita ipsi præfato monasterio; quam etiam Ecclesia S. Georgij, &c. *Habetur hoc priuilegium in Thesauro, & fuit scriptum anno* 1128. *primo anno Principatus, mense Maio Indictione* 6. Hic *est Amicus ex Decano* Cassinensi *factus Abbas S. Vincentij, vt in Chr. lib. 4. cap. 42. Huius AMICI Abbatis, & S.R.E. Cardinalis extat in ipsa Ecclesia S. Vincentij pulchra memoria, extat .n. sub abside post altare, marmorea cathedra, habens in vtroq; latere sculptos versus, qui sunt.*

Ad decus Abbatis, seù Cardiquenalis Amici
Hæc struitur sedes, subdentur vt huic inimici.
Hanc supra sedem qui iure sedere meretur,
Ad patris hinc Aedem Christo ducente vehetur

habẽs quoq; in reclinatorio sculptã Crucẽ huiusmodi formæ.

Crux, Agnus, Dextra nos saluent intus, & extra.

De literis, quæ sunt in quatuor angulis, sentio primã illam ∀ *esse* A *inuersum, & illas ita colligendas* A. C. F. D. *& interpretandas,* Amicus Cardinalis Famulus Dei. *Amicus Cardinalis vtebatur signo Crucis, quia erat ipse Cardinalis Presbyter tituli S. Crucis, vt habet Ciacconius fol.* 351. *appellabat se famulum Dei, sequens laudabilem morem antiquorum Christianorum, & præcipuè* Prælatorum. *De manu credo, illam fuisse signum Monasterij Sancti Vincentij: sicut manus, sed aliquantulum diuersè formata, fuit, & est signum* Monasterij *Cassinensis: vidimus quippè in Sancto Benedicto, in Sancto Ruso, in Sancto Angelo ad Oialdiscos,*

& nunc

& nunc quoq; videmus in S. *Ioanne Monialium manum pictam, & sunt illæ omnes Ecclesiæ* C*assinensium : quod signum, vt suppositus Cruci versus innuit, Dei protectionem significat. De duobus Agnis, credo per illos significari Sanctos Vincentium, & Anastasium. Baronius ad Martyrol. die vicesimonono Iunij meminit de duobus Agnis sub Cruce, qui se è regione aspiciunt. Notator ad sanctum Paulinum epist.* 12. *interpretatur de fidelibus, vel de* SS. *Cassio, & eius coniuge, in quorum sepulchro Narniæ illa sculptura extat. Ego in nostra Cruce (præter hæc historicè dicta) possum agnoscere mysteria Trinitatis, & Redemptionis. In vno Agno agnosco Agnum Dei Filium Patris, qui in ara Crucis immolatus, tollit peccata mundi: in altero agnosco hominem, Agnum Christi, idest redemptum sanguine Agni immaculati, & factum Agnum: iuxta illud,* Pasce Agnos meos*: ecce igitur mysterium redemptionis. Deinde in dextera agnosco potentiam Patris; in digito anulari flexo charitatem Spiritus sancti; in Agno Verbum nostra indutum carne: ecce igitur mysterium Trinitatis.*

Non est omittendum aliquando manus sic efformatas, vt ritum benedicendi populo preseferrent. In pauimento S. *Rufi est sculpta manus alata, habens digitos minimum anularemq; flexos; pollicem verò, & indicem, & medium erectos: qua forma sine dubio Latinorum Pontificum ritus in benedicendo, mysterium Trinitatis exprimens, repræsentatur.* M*anum illam ita sculptam, esse signum Monasterij Cassinensis ostendunt apposita verba* S Benedictus*: ita nunc in manu ista, quam dicimus esse Monasterij* S. *Vincentij, Ritus Græcorum in benedicendo repræsentari videtur: Græci etenim Præsules cum benedicunt, digitis efformant literas* I.C.*X. anularis enim iunctus, vel decussatim pollici superpositus, exprimit literam X. & Index prorsus erectus ex-*

primit I. iota, & medius aliquantulum flexus C. sigma; quibus literis I C X. Iesus Christus exprimitur, ex Imagine S. Chrysostomi, edita per P. Antonium Caracciolum, & præfixa constitutionibus Clericorum Regularium.

D Pulchram Ecclesiam. *Ecclesiam ab anno 915. ædificatam, à Desiderio Abbate renouatam fuisse circa ann. 1084. testatur Chr. lib. 3. cap. 14. hisce verbis:* Desiderius autem post ista, Capuam pergens, & officinas monasterij Capuani in ruinis iam positas cernens, ad renouationem illius animum dedit. Diruta namque priori Ecclesia, iussit conduci artifices alios ad muros construendos, alios ad capitella columnarum miro opere facienda: euocansq; ad se Benedictũ eiusdem loci Præpositũ, præcepit vt in eiusdẽ Ecclesiæ renouatione, omnibus rebus postpositis, specialiter inuigilare studeret. Cuius ille imperio parens, Patris Benedicti basilicam, sicut nunc cernitur, pulcherrimam satis cõstruxit: quæ quidem Ecclesia habet in longitudine cubitos octo & nonaginta; in latitudine duos & quinquaginta; in altitudine quadraginta; columnas ab vno latere nouem, & ab altero totidem.

I Nunc cernitur, &c. *Hãc deinde Ecclesiam Paschalis Papa II. anno 1108. rogatus ab Odorisio Abbate consecrauit, & in ea etiam de vestimentis sanctissimi* Patris *Benedicti recondidit, Chronic. Cassin. lib. 4. cap. 33. Tempore Papæ Calixti II. circa annum 1120. Capuana ciuitas conflagrauit, & igni tota ferè consumpta est: Tunc etiã S. Benedicti monasterio ignis vndique minabatur. Fratres autem humanis rebus diffidentes, & in solo Dei adiutorio sperantes, corporale calicis sumentes, extra monasterium in medio ignis posuerunt: mirum in modum reuersus ignis, vltra propiùs accedere non audebat: ciuibus etiam omnibus quædam manus, ignem à monasterio propellens, visa est: Corporale verò prorsus ab ignis iniuria illæsum*

man-

mansit, præter quod, causa testimonij, eius in medio foramen paruum factum est.

Benedictum, &c. *Hic est ille Benedictus, qui non sine sanctitatis opinione decessit: de hoc Petrus Diaconus:* Benedictus Cassinensis monachus, Capuanique cœnobij Præpositus, sub Desiderio Abbate Cassinũ veniens, quàm crebrer in psalmodijs, quàm sedulus in orationibus, quàm studiosus in eleemosynis, quam peruigil in vigilijs, luce clarius patet: qui apud Capuanum monasterium infirmitate tactus, defunctus est vndecimo Kalendas Iunij, sepultus verò ante ostium eiusdem monasterij ad dexteram partem introeuntibus Ecclesiam: vbi vsque hodie mira virtus diuina patrare non cessat.

Erat Ecclesia, antequam ad Iesuitas perueniret, tota picturis ornata: habebat in media naui pulcherrimum chorum, & in abside musiuum cum imagine Saluatoris, à cuius dextra Sanctus Paulus, & à sinistra S. Petrus eodem opere efformati, cernebantur, sub imaginibus per gyrum in musiuo pariter exarata hæc legebatur inscriptio.

Hoc Desiderius, qui & Victor Præsul, & Abbas
Cœpit opus, quod Oderesius optimus Abbas
Compleuit, Benedicte tuum decorans ad honorem.

Tempore Papæ Leonis Decimi, cum in ipso Monasterio non esset amplius congregatio monachorum, idem Pontifex N. Patritio *Capuano, ex familia de Angelis, in Iuspatronatus concessit, reseruato tamen Cassinensibus annuo censu. Constitutus est ibi Abbas sæcularis cum Collegio duodecim Canonicorum: & quoniam Leo Papa sæpè rogatus, & tandem exoratus, respondit illi* Patritio *verbis Italicis,* Sarà fine al tuo Desio: *ideo* Patritius *ille signum finxit (vt illa ætate fingi consueuerat) quo rem gestam exprimeret: voluit enim pingi faciem Seraphin, haben-*

tem.

tem binas alas supra, & binas infra, cum inscriptione Al tuo desio. *Tandem Clemente Papa VIII. cum Abbas à suo quodam agnato occisus esset, voluit idem Papa nullam prorsus Iurispatronatus rationem haberi, & proprio motu Cardinali Bellarmino Archiepiscopo Capuano Abbatiam concessit. Qui Dominus Cardinalis, post Archiepiscopatum dimissum, egit cum Paulo V. Papa, vt Abbatia efficeretur beneficium simplex, & Canonicis ad aliquam aliam Ecclesiam translatis, Canoniæ Sancti Benedicti nomen supprimeretur: ipsa autem Ecclesia Patribus Societatis Iesu concederetur. Iesuitæ igitur Ecclesiam obtinuerunt ab anno* 1611. *Ministri verò, Cathedralis Ecclesiæ Choro, certis conditionibus, additi.*

Non est prætermittendum Desiderium, seù Victorem, & Oderisium, nominatos Abbates, ambos in Sanctorum monachorum Cassinensi Martyrologio habere scripta nomina: legitur siquidem Victor die 16. *Septembris, & Oderisius* 4. *die Decembris: meminit vtriusq; Ferrarius in nouo Catalogo.*

VITA S. ALDEMARII MONACHI CASSINENSIS,

Scriptore Petro Diacono Cassin.

A ANno ab Incarnatione Domini circiter Millesimo (A) septuagesimo; sanctissimus ipse Aldemarius miraculorum patrator egregius, virtutum meritis præclarus, mundo illuxit. Hic ergo in Capua, totius olim Campaniæ præstantissima vrbe, natus, patrem habuit Ioannem venerabilis vitæ virum; matrem verò Miram, quæ non immeritò tale sortita est nomen, miris enim refulsit operibus. Cum itaq; isti deuoti coniuges diuinis legibus præcincti,

Deum

Deum timentes, præceptaq; eius custodientes, religiosis actibus insistentes, diù prole carerent, obnixis precibus Deum deprecabãtur, vt eis filium concedere dignaretur: quorum gemitibus misericors Dominus, qui voluntatem timentiũ se facit, annuẽs, beatissimæ prolis eius præmium cõtulit. Sacri ergo Baptismatis fonte lauatus, Aldemarius appellatus est. Ab ijsdem parẽtibus piè educatus, cum ipsorum moribus imbueretur, virtutum etiam, ac sanctitatis futuræ specimen dabat. Literarum namq, studijs ab illis traditus, ita egregiæ naturæ indole, ac ingenij acumine æquales omnes præcedebat, vt immatura ætas nullius impedimenti illi esset ad disciplinas adipiscendas, liberaliumq; artium scientiam obtinẽdam. Tali itaq; pollebat ingenio, non tamen animo inflatus erat, sed puerilis ætatis leuitatem morum grauitate compescens, nullis voluptatum illecebris se patiebatur irretiri: Sicq; cum spiritu scientiæ clarescebat etiam in eo spiritus timoris Domini. Absente autem doctore, à suis sodalibus (vt mos est puerorum) ludentibus lõgè semotus, secretiorem locum adibat, nè sibi impedimento essent: ludos enim, ac puerorum cursus, vt inutiles deuitabat, orationi operã dabat, & quantum possibile tali adhuc erat ætati, in corporis motu, & incessu foris ostendere qualis habitus formaretur in mente, nitebatur. Vnde ab eisdem loci alumnis iure vocabulũ sortitus fuit sapientis; ad sapientiam enim literarũ solus incedens, pertingere anhelabat. Porrò parentes eius pueri animum in tenera ætate adhuc positi, intuentes, eumq; virtutibus incumbentem, ac terrena omnia despicientẽ agnoscentes, laudum munia Domino referebant, pro tantæ munere prolis, in cuius adhuc puerili pectore gratiam suam, virtutumq; dona ponere dignatus esset. Talibus itaq; diuinæ largitatis muneribus illius animus corroboratus, toto vitæ

suæ

ſuæ tempore omnem vitiorum immunditiam ſuperauit. Cum ergo ætate adoleſceret, ad cœleſtia iam anhelans, ſacrum Caſsinum adire diſpoſuit, ibique ſub regulari conuerſatione Domino militare. Relictis ergo parentibus, mundiq; voluptatibus, Caſsinenſe cœnobium petens, ab Abbate benignè ſuſceptus, monachali habitu inſignitus eſt. Monachus autem factus ſoli Regum Regi in vigilijs, & orationibus placere ſtudebat: obedientiam, humilitatemq; adeo coluit, vt propter hoc cunctis imitandum ſe exhiberet: nam cum ipſe vniuerſos perfecta charitate diligeret, diligebatur ab omnibus. Abbas itaq; intelligens, quoniam vas electionis erat iſte, leuitico eum ordine ſublimari fecit. Qui tali honore decoratus, iuxta ſapientis ſententiam, quantò maior erat, quantoque ſublimiores gradus aſcendebat, tantò ſe magis humiliabat in omnibus. Non diù tamen lucerna ardens ſub modio latere poterat; ſed iam eius ſanctitatis fama ab omnibus celebrari incipiebat. Tanti ergo viri præconium ad vxoris aures Capuani Principis cum perueniſſet; Abbatem, ſub cuius regimine Dei famulus Aldemarius degebat, adijt, poſtulans, vt ſibi Aldemarius concederetur; cuius precibus annuens Abbas, Dei ſeruuum cuiuſdam monaſterij, quod ipſa mulier in honorem ſancti Laurentij (B) in Capuana vrbe conſtruxerat, Rectorem conſtituit. Illius igitur cęnobij venerabilis Aldemarius curam ſuſcipiens, vigilijs, orationibus, carniſq; macerationi quotidie inſiſtebat. Paupertati autem, quam cœlorum viam eſſe nouerat, adeo deditus erat vt deteriora, ac viliora ſibi retinens veſtimenta, quæ nullatenus à frigore eum tueri poterant, noua pauperibus, tanquam Chriſto in eis erogaret. Quamobrem Altiſsimus ita in eo ſibi complacuit, vt ſeruuum ſuum miraculorum gratia illuſtrare voluerit, quatenus Dei virtus

B

in

in Sancto eius ab omnibus laudaretur. Cernens autem Casſinenſis Abbas tantum virum, ſignis, & virtutibus coruſcantem, ad ſe eum euocare diſpoſuit: quod audiens præfatæ Capuanæ vrbis Domina, à ciuitate receſſum Dei famuli ægre ferens, omninò renuere cœpit, nè vir Dei diſcederet. Videns autem Aldemarius litem inter Abbatem, & Dominam illam in dies ſuccreſcere, locum deſerere voluit, nè propter ipſum tanta diſcordia amplius haberetur. Omnibus ergo inſcijs Capua egreſſus, Bouiani ciuitatem petijt, in qua duplici miraculo, diuina gratia largiente, illuſtratus eſt. Tres enim in vrbe illa fratres aderant, quandam Eccleſiam pariter poſsidentes, quorum vnus partem quandam illius Eccleſiæ ſibi contingentem, Aldemario tribuit: reliqui verò id indignè ferentes, virum Dei perimere, niſi quantocius inde diſcedere properaret, minitabantur. Ipſe verò in eo, qui protector ſuus, & merces magna erat, confiſus, eorum minas contemnebat, quapropter magis in eum ira, ac furore fremebant quotidie. Quadam verò nocte, dum vir Dei Eccleſiam more ſolito ingreſſus, ibi in oratione, ac precibus perſeueraret, ipſi telis, armiſq; præcinti, eandem ingredi auſi fuerunt. Inceptis autem matutinis laudibus, vnus ex illis eum occidere niſus, telum in illum vibrauit; quod cum feciſſet, lacertus eius in tantum obriguit, vt brachium flectere nullatenus poſſet. Summo ergo dolore afflictus, pedibus viri Dei prouolutus, cum lachrymis veniam deprecari, atq; vt ſuum illi auxilium impendere dignaretur, inſtanter depoſcere cœpit. Huius autem calamitati compatiens vir Domini Aldemarius, Saluatoris memor præcepti, qui dixit benefacite his, qui oderunt vos; & rurſus: Orate pro perſequentibus, & calumniantibus vos, continuò Dominum deprecaturus pro illius ſalute ſeſe orationi dedit: qua completa, mox ille ſanitati redditus eſt. Illis item

Y dicbus

diebus Canonicus eiusdem vrbis ita infirmitate depressus iacebat, vt membrorum omnium vsus, & exercitium penitus ei deesset; medicorum etiam ipsi ars nulla prodesse nequiret. Quadam ergo nocte dormienti illi reuelatum fuit, quòd si Dei famulo Aldemario mittere vellet, vt sibi aquam benediceret, illaq; inde aspergeretur, continuò sanus fieret. Euigilans autem Canonicus, ad virum Dei quendam ex suis direxit, vt sibi aquam à se benedictam mittere dignaretur. Quo audito Leuita Aldemarius, huic, qui nuntium attulerat, respondit, nequaquam mei iuris est, frater, aquæ benedictionem infundere, qui adhuc sacerdotii munere non fungor: verum petitioni insistendo, eius excusationibus non acquiescens, enixiùs flagitare cœpit, vt ad petentis infirmi voluntatem aquam benedicere non dedignaretur. Videns ergo humillimus Leuita Christi Dei esse voluntatem, aquam (C) benedixit, quam celeriter ille sumens, infirmo Canonico detulit, qui magna animi deuotione accipiens, ac bibens, eaque corpus suum aspergi faciens, pristinæ incolumitati restitutus est. His ergo, alijsq; virtutum signis pollens famulus Dei, rogatus à ciuibus, & clericis, presbyteri munus tandem suscepit. Ordinatus autem, viuificam, ac salutarem hostiam Domino in altari immolabat quotidie, ac virtutibus magis insistere curabat.

Inde itaque discedens, Monasteriũ S. Liberatoris adijt, quod ad pedes constitutum est montis, qui Maiella præ magnitudine appellatur: ibi quosdam repetiens monachos musicæ artis ignaros, librisq; ad diuinum cultum adinuentis carentes, aliquandiù commoratus, antiphonarium describere aggressus est, multisq; virtutibus coruscans, ab omnibus vnicè diligebatur. Ad Casinense Monasterium postea regredi cogitauit, quod vir quidã, Adam nomine, perpendens, eiusq; discessum non ferens, ipsius

equum

equum abſtulit, nè illinc diſcedere poſſet. Ad alium ergo locum, qui S. Euphemiæ dicitur, directus eſt, ibiq; monaſterium conſtruxit, vbi, monachorum numero aggregato, ijs ſupplicantibus, inuitus Abbatis onus ſuſcipere cogitur, magniſq; virtutibus fulgens, tanquam lucerna in candelabro poſita, exemplum bonorum operum cunctis ſe exhibebat. Dei autem cultus, & honoris zelo exæſtuans, atq; permotus, animarum quoq; ſaluti conſulere cupiens, plurima per Theatinæ prouinciæ oppida, cœnobia conſtruere curauit, innumeram ſeruorum Dei multitudinem, qui diuinis laudibus incumberent, in illis conſtituens. Diuina ergo ducente eum gratia, ad oppidum, quod Bocclanicum dicitur, peruenit, ibiq; Eccleſia quadam reperta, magnum cœnobium ædificare Dei famulus ſtatuit, quod opibus, & auxilio cuiuſdam nobiliſſimi Treuiſij, illarum partium ditiſſimi viri, celeriter conſtruxit. Congregatoq; non paruo monachorum numero, cogente Treuiſio illo, paſtoris onus ſuſcepit. Ibi miris virtutibus enituit, tanta humilitate, tantaq; cum omnibus vſus eſt charitate, vt ab omnibus diligeretur, vnde breui ſanctitatis eius odor vniuerſam prouinciam illam replens, omnes ad eius merita laudanda, ac beneficia per eum recipienda perduxit. Mulier quædam paupercula aridam habens manum, ad eum venit: vtq; pro ea omnipotentis Dei clementiam exorare dignaretur, precibus illum compellere cœpit, quatenus ſui corporis manum priſtinæ reſtitueret ſanitati: ille vt erat mitis, & benignus, lachrymis eius commotus, ſacerdotalibus veſtibus aſſumptis, ſacrificium omnipotenti Deo pro illius ſalute offerre non diſtulit: Sacris autem peractis, prædictæ mulieris manum tenens, in cęlumq; oculos lachrymis profuſis eleuãs, ſic Deum precatus eſt: Deus æterne, cui omnes cœleſtes, & terreſtres famulantur creaturæ, omniaq; obediunt ele-

menta, tuo omnipotenti verbo creata, à te omne bonum, omne da um optimum est; cuius miseratio super omnia opera tua. huic ancillæ tuæ infirmitate detentæ pietatis clementia subuenire digneris, vt iam agnoscant omnes, quòd te co de pu o, & fide non ficta inuocantium preces non despicis. Hac ergo oratione peracta, mox mulieris illius manus pristinæ incolumitati reddita est.

Tanta autem in eius pectore diuini amoris flamma degebat, vt non homines tantùm, verum nec ipsa etiam bruta animalia deturbare vel in minimo vellet. Accidit enim, vt cum monasterium in honorem sanctissimæ Dei Genitricis Mariæ constructum peteret, graui ibidem detentus languore, multo tempore commoraretur: sanitate autem, Deo largiente, recepta, ad monasterium, cui præerat, reuersus est, arca quadam in præfato cęnobio, in quo infirmatus fuerat, relicta, quam maximum apum agmen, per foramen ingressum, per quod ipsa arca claue aperiebatur, non paruum ibi mellis fauum composuit. Reuersus seruus Dei Aldemarius ad monasterium illud, arcæ claustra aperiens, quod intus latebat aspiciens, nullamq; illis molestiam inferens, vir pijssimus domicilium, quod elegerant, benignè eis reliquit. Illinc autem descendens ad cęnobium, quod super ripas positum est, fratres visendi gratia perueniens, benignè ab illis exceptus est. Cum verò nocte quadam, sicut consueuerat, vt diuinas laudes persolueret, surrexisset, impellente humani generis hoste, ita grauiter lapsus est humi, vt femoris sui virtutem penitus amiserit. Illo autem morbo ingrauescente, ad cuiusdam oppidi męnia, quod S. Martinus dicitur, se deferri iussit, ibiq; febribus subitò correptus, post multa virtutum opera, & miraculorum insignia, peracto bono certamine, & cursu fęlici consummato, vitam in terris Angelicam viuẽs, & mentem in cęlo semper affixam habens, pretiosissimam

tandem

tandem Creatori suo animam reddidit: quam inter Angelorum tripudiantes choros in cęlestibus sedibus collocauit. (D) Eius autem sacrum corpus in præfato oppido sepelire cupientes illius habitatores ad eorum auxilium, & patrocinium, statim sumpsere ligones, & certatim, nè inde auferretur, terram fodere cęperunt: verum mox fodientibus illis, quidam ibi paruulus lapis, sic disponente Deo, inuentus fuit, quem ijdem abstrahere satagentes, totius diei frustra consumpsere labores. Interea audientes monachi, quorum regimini præfuerat, Pastorem, ac Patrem suum è mundo iam migrasse, illuc properare festinant, vt sacrum eius corpus ad eorum cęnobium sepeliendum deducerent: Oppidani autem vbi illos aduenisse ad corpus viri Dei auferendum, agnouerunt, nullatenus, vt sacratissimum corpus inde tollerent, permiserunt: insuper ligonum ictibus illos interficere minitati sunt. Hæc ergo videntes monachi, ad Dominum illius oppidi accesserunt cum lachrymis, ac gemitibus rogantes, vt eorum Patris corpus ad monasterium, cui præfuit, reduci, concedere dignaretur. Tandem post multas preces, illis acquiescens, corpus viri Dei monachis restitui imperauit. Tunc lætanter sacrum Aldemarij corpus monachi suscipientes, maximo fidelium concursu in hymnis, & laudibus benedicentes Dominum, in decenti, ac decoro, quod secum detulerant, feretro posuerunt, atq; ad monasterium summo honore, cunctis lætantibus, sepeliendum asportarunt: Cumq; in Ecclesia collocatum fuisset, vt decentissimæ traderetur sepulturæ, quam præparare curabant, multitudine hominum confluente, cuidam pauperculæ mulieri illuc à longè aduentanti, & lepræ morbo laboranti, ita reuelatum est: Surge quantocius, atq, ad monasterium, in quo exequiæ præparantur, præpeti, vt præuales, cursu perge, illius enim meritis, & precibus, cuius corpus in eadem Ecclesia inhumatum

matum requiescit, reddenda es sanitati. Continuò expergefacta, quę in somnis audierat, qualiterq; admonita esset, hospiti suo innuere non dubitauit. Qui de quo corpore hæc intelligi possent, secum mente reuoluens, confestim diuino permotus spiritu, recoluit, quòd Beatissimi Aldemarij corpus in Ecclesia insepultum iaceret: nam per eum adhuc in carne degentem mirabilia patrari agnouerat. Mulierem ergo illam ad monasterium direxit; dicens, celeriter vade, & sicut in somnis admonita es, Dei famulum Aldemarium deprecari non desinas, ipse enim est, quem tibi Dominus reuelare dignatus est. Mulier itaq; vt potuit, ad Monasterium citò cucurrit, quæ Beatissimi Aldemarij intercedentibus meritis, ita sana effecta est, vt nec cicatricum quidem signa in ea remanserint. Tanto itaq; miraculo astantes permoti, innumeras Deo retulerunt gratias, qui talia meritis serui sui Aldemarij mirabilia operari dignatus sit. Decentissimo ergo tumulo extra Ecclesiæ muros præparato, magnificentissimi honoris studio, monachorum psallente choro melos dulce organis personantibus, omniumq; fidelium iubilo, & lætitia pretiosus thesaurus reconditus est.

Anniuersario autem præfati beati viri Aldemarij die appropinquante, quidam de monasterij fratribus in grauem morbum incidit, qui nimio febrium calore exæstuãs, sancti Patris sepulchrum adijt, vbi placidissimo sopore oppressus, expergefactus postea, ita sanus effectus est, ac si nunquam ægrotasset: qua fama per totã Prouinciã peragrante, omnes varijs morbis languentes ad Beati viri tumulum recurrere festinabant, cuius meritis interuenientibus, mirabiliter curabantur. Interea vir quidam Picenæ Prouinciæ oriundus, filiam habebat pedibus contractam, quæ iam triennium transgressa, nulla incedẽdi signa præbebat. Hanc pater secum assumens, ad sepulchrum viri Dei

per-

peruenit, & obnixis precibus pro filiæ salute deprecari S. Aldemarium non desinebat. Biduo ergo in precibus elapso, iam quasi de salute desperans, tristis, ac lugens ad propria remeauit, filiamq; suam in subsellio collocauit. Quæ sedens, sic matrem suam affata est: da mihi baculum, Mater, quo subnixa incedere valeam: mater verò hoc audiens, baculum illico præbuit: quo puella accepto, ita protinus inoffenso gradu ambulare cœpit, ac si pluribus annis ipsum adhibuisset: Filiam ergo sospitem pater assumens, ad sepulchrum Beatissimi Aldemarij accessit, eam ibi deuouit, vt quandiù in carne viueret, quotannis munera offerre satageret.

Alio quoq; tempore leprosus quidam ex oppido, cui vocabulum Ripa est, à primæuo suæ vitæ tempore ita vlceribus repletus erat, vt nullus in corpore eius sanitatis locus appareret. Miraculorum itaq; viri Dei Aldemarij fama commotus, ad monasterium illud accessit, atq; meritis eiusdem Sancti ita mundatus est, vt vix à parentibus agnosci potuerit. Aliquantulum autem in præfato cœnobio commoratus est; quoniam verò patri suo vnicus erat, nequaquam ibi se diutiùs perseuerare posse fatebatur: quadam ergo die iter arripuit, & patrem in præfato oppido commorantem reuisit: tanta verò illico correptus est lepra, vt omnem sui corporis figuram amisisse videretur. Dormienti autem illi, in somnis sic reuelatum est: Surge, & virum, qui te curauit, repete, nisi enim illuc redieris, nũquam de hoc morbo liberaberis: quacunque autem die illinc discedere tentaueris, tali correptioni statim subiacebis. Quibus verbis admonitus, expergefactus ad cęnobiũ illud reuersus est, ibiq; perseuerans, integrè tali morbo curatus est: quoties verò à monasterio discedere conabatur, eodem semper morbo afficiebatur. His ergo, alijsq; mirabilibus signis Sanctissimi Aldemarij sepulchrum iugiter deco-

decoratur, ad laudem, & gloriam omnipotentis Dei, qui viuit, & regnat in omnia ſæcula ſæculorum Amen.

NOTATIONES.

A MIlleſimo ſeptuageſimo. *Circa annum ab Auctore notatum milleſimum ſeptuageſimum, credam potius contigiſſe* S. *Aldemarij obitum: imò ad annum illum fortaſſe non peruenit: nam, vt mox apparebit, tempore Aloaræ Principis Capuam reuerſus eſt.*

B S. Laurentij. *Eccleſiam cum monaſterio S. Laurentij ædificauit Princeps Aloara, relicta* Pandolphi *Principis, cognomento* Capiteferreo, *cum teneret illa* Principatum *cum Landenolpho tertiogenito filio, nempè ab anno 982. Illa anno 986. ab Archiepiſcopo Capuano Adenolpho præfatæ Eccleſiæ, & monaſterio priuilegium exemptionis obtinuit: ſeruatur hodie diploma in monaſterio S. Laurentij Auerſanæ ciuitatis, cui Eccleſia hæc S. Laurentij Capuana fuit iam pridem annexa. Igitur ſi S. Aldemarius rexit monaſterium ædificatum ante annum 986. ab Aloara, quæ non peruenit ad annum 992. credetur anno milleſimo ſeptuageſimo contigiſſe obitum potius quàm ortum, vel ſuarum virtutum præclarum nomen.*

C Benedixit. *Si Sanctus optimè nouerat ſolius eſſe ſacerdotis benedicere, quonam pacto aquam tandem exoratus benedixit? Profectò benedictionum genus duplex eſt: nam aliquando deprecationem ſolummodo continẽt; aliquando verò rem benedictam, conſtituunt ſacram. In primo genere eſt benedictio panis, carnium, & aliorum huiuſmodi; in altero eſt benedictio Calicis, olei ſancti, aquæ baptiſmalis, & ſimilium: Vterq; modus benedicẽdi pertinet ad ſacerdotem, cui dicitur in ordinatione (* Quæcunque benedixeris benedicantur*) at illa benedictio, deprecatoria tantùm nuncupata,*

ta, non ita sacerdotum est, quin & aliorum esse non possit, hinc & laicus benedicit mensam, & pater benedicit filios: Itaq; etsi sacerdos benedicit aquam benedictione, quæ constitutiua sacri nuncupatur, illam etiam aliquando benedicit deprecatoria tantùm benedictione, quomodo benedixisse S. Aldemarium certo credo.

Collocauit. S. *Aldemarius, in cœlo collocatus honoratur in terris, & Sanctus appellatur, & colitur Buccanici, seù Bocclanici, quod est Oppidum Marrucinorum in Aprutio apud Theateam ciuitatem. Ita Ferrarius in sua Topographia.* D

Hanc *vitam* S. *Aldemarij misit ad me P. D. Antonius Caracciolus Clericus Regularis vir vbiq; notissimus. Ego tanto viro plurimum debeo ipse enim cogitanti mihi de hoc sãctuario colligendo, animos addidit: ipse pro sua in Sanctos charitate, librum hunc diligentissimè legit, & de nonnullis admonuit: ipse vt librum hunc ederem, semel, & iterum, & tertiùm quoq; me exhortatus est. Ipsius igitur viuat etiam in Sanctuario Capuano memoria, & qui Sanctuario delectaberis tanto viro gratias agas.* Hanc *vitam* S. *Aldemarij esse eandem quæ habetur in bibliotheca Monasterij Cassinensis in* C.M S. *Longobardo operum Petri Diaconi, testatus est mihi Pater D. Antonius Vignarolus à Capua, qui me rogante quæsiuit, inuenit, legit.*

DE S. STEPHANO EPISCOPO CAIACENSI *ex Breuiario Capuano 29. Octobris.*

TEmporibus igitur Landulphi eximij Principis Capuanæ ciuitatis fuit quidam vir, nomine Ioannes, vxor verò Guiselperta, in loco (A) lanei scilicet degentes, infra finem Campaniæ telluris; quibus erat paruulus filius nomine Stephanus, quem illi in cuna positum, puerili af- Lec. I. A

fectu educantes, animaduerterunt Domini virtutem iam in illius operari infantia: Puer enim paulatim crescebat corporis magnitudine (ita vt omnes mirarentur) non tam materno vbere pastus, quàm cœlesti gratia auctus. Hic autem cum septem esset annorum, intra mœnia eiusdem B Capuanæ vrbis apud Ecclesiã Domini Saluatoris (B) à parentibus scholis traditus est.

Lec. 2. Hic Dei fauente clementia, literas, omneq; Ecclesiasticum officium præ cæteris consodalibus paruo tempore didicit: Quotiens ille psallebat, aut legebat, seù vacabat, cœlestia semper cogitabat, Deumq; creatorem habebat, caduca, & transitoria penitus respuebat, & ipse ab ineunte ætate castissimus, suos socios castitatem docebat, & quos male agentes cognoscebat, mellifluis verbis corrigebat: omnes diligebat, & ab omnibus diligebatur. Qui cum talia ageret, ab omni clero, ipsiusq; loci (C) Abbate factus C est clericus, & de gradu in gradum ad sacerdotij est ductus honorem: & non longo tempore post in eadem Ecclesia Abbas ordinatus est.

Lec. 3. In qua videlicet Ecclesia cum omnibus, quos à die natiuitatis suæ habuit, quadraginta quatuor compleuit annos. Per idem tempus, defuncto Vrso Caiaciensi Episcopo, à Pandulpho (D) Principe, qui tũc Capuæ principabatur, D filio scilicet prænominati Landulphi Principis, & Giriberto Archiepiscopo, atq; omni populo, vel clero, gratia E cunctorum, & lætitia D. Stephanus est electus, & (E) consecratus Episcopus: In quo videlicet Episcopatu iterum F alios quadraginta (F) quatuor expleuit annos, & obdor- G miuit in (G) Domino.

NO-

NOTATIONES.

A Pandulpho Principe, &c. *Pandulphus cognomento Capite ferreus, Landulphi III. filius, & Landulphi IV. pater, post consecrationem S. Stephani annos tres, plus minusuè parum vixit: mortuus est enim anno Natiuitatis 980. vt ex vita S. Nili apud Baronium, & apud annotationem ad Chron. Cass. satis clarè colligitur.* D

In loco lanei. *Laneum vulgò lagno, latinè Clanius, paruum flumen, quod à paludibus Suessulanis ad mare Patriæ fluens, Capuanũ territorium seiungit ab Auersano.* Heremp*ertus meminit de Laurio riuulo: à Laurio Lanium deductum: nomen Terra lanei, nomen antiquum & in scripturis à me lectis inuenitur vsitatum anno 1165.* Hæc *terra Lanei quamquam vltra Capuanos fines longè protenditur, tamen S. Stephanum in loco lanei intra Capuanos fines ortum esse dubitat nemo. Ortus est autem in* Pago *qui Macerata nuncupatur, & ex illa gente, quæ nunc* Menicilla *dicitur. Ita constans traditio docet, quam traditionem cum Archiepiscopus Cæsar Costa etiam ab ore Illustrissimi Iulij Antonij Sanctorij S.R.E. Cardinalis accepisset, pro huius* Sancti *deuota memoria, Laurentium* Menicillum *adolescentulum nunc Ecclesiæ Cathedralis Primicerium, clericum ordinauit. Et nuper, cum ipse* Primicerius *hanc traditionem, & alia monumenta apud Regium Consilium Neapolitanũ in acta retulerit, sententia pronunciata est, Gentem Menicillam esse* S. *Stephani gentem. Eadem traditio retinetur à Calatinis: imò, vt à* Calatino *quodam accepi, Calatiæ dicitur nulli Calatino ciui canes* Menicillorum *allatrare.* A

Domini Saluatoris. Hæc *est Ecclesia, quæ dicitur* S. Sal*uatoris maioris; ad differentiam duarum Ecclesiarum, item sub titulo* Saluatoris*: quarum vna est Cappella propè mo-* B

nasterium S. Ioannis; altera erat Parochialis, quæ propter loci indecentiam profanata fuit; translata, coniunctaq; cura Ecclesiæ S. Mariæ, dictæ in Abbate, seù S. Vincentij, à qua non longè distabat. Ecclesia S. Saluatoris Maioris dignissima semper est habita. Quædam anus centum annorum, auia presbyteri Octauiani Sapij, dicebat, à maioribus suis dictum, in Ecclesia S. Saluatoris aliquando fuisse Episcopium: quod in hunc sensum interpretor, vt in illa Ecclesia Canonici celebrarint, donec perfectum est Episcopium ipsum.

C Loci Abbate. *Ex instrumentis antiquis liquidò constat Parochiales omnes Ecclesias & ciuitatis, & Diœcesis habuisse ministrum vnum maiorem, vnum infimum, vnum, vel plures medios. Minister maior dicebatur Abbas, Custos, & tandem dictus est Rector: Ministri medij dicebantur Presbyteri & tandem Cappellani: Minister infimus dicebatur sacrista & tandem Diaconus. Sacrista seù Diaconus Abbati, & presbyteris inseruiebat, & quæ in Ecclesia minora sunt officia, peragebat. Præsbyteri, seù Cappellani habebant curam animarum in actu, idest, habebant actuale exercitium curæ, ipsi nempè missas populo celebrabant, sacramenta sanis, & infirmis administrabant. Abbas, seù Rector habebat curam in habitu quamobrem erat illi liberum per se ipsum ministrare sacramenta, si vellet: sed omninò necessarium erat super vniuersam Parochiam inuigilare, pecoris vultum agnoscere, quibus danda, vel neganda sacramenta perquirere, & diligenter attendere, nè diuinus cultus, vel animarum salus quicquam detrimenti pateretur. Imò, vt hìc Breuiarium clarè docet (nisi dicamus fuisse speciale ius Abbati S. Saluatoris) Abbas in Ecclesia sua clericos, & presbyteros eligebat, ab Archiepiscopo tamen instituendos. Quia verò Abbates, seù Rectores ad actuale exercitium curæ non cogebantur, Abbatiæ, seù Rectoriæ cœperunt*

sunt conferri clericis, qui presbyteri non erant; imò & vniri Capitulari, vel Episcopali mensæ: quas vniones Clemens V. in Concilio Viennensi nè Episcopi ampliùs facerent, interdixit. Hinc legitur Alpherius Archidiaconus, Abbas S. Marcelli: *& in instrumento anni* 1116. Robertus Diaconus, & Abbas S. Leu ij *& in altero ann.* 1128. Petri clerici, & Abbatis S. Michaelis. *Hinc in Bulla consecrationis* S. *Stephani Archiepiscopus commemoratis nonnullis terris, inquit:* Tali itaq; ordine & ratione, vt subidentur Archiepiscopatus, aut nostræ Abbatiæ: *erat autem Abbatia* S. *Mariæ ad Peti Archiepiscopali mensæ coniuncta, vt infra patebit. Consuetudo verò committendi regimen Parochialis Ecclesiæ clerico non sacerdoti, alibi etiam viguit: nam* S. *Hugo Cartusianus & Lingonensis Episcopus, cum Diaconus tantùm esset, Parochiam sibi concreditam, rexit.* Bzou. *ann.* 1200. *n.* 20. *Tandem res eò peruenit, vt ipsæ Abbatiæ, seu Rectoriæ sub nomine beneficiorum simplicium exteris, longe positis & vix prima tonsura initiatis, conferrentur: & mos inoleuit, vt Rector Ecclesiæ reparandæ,* Cap*pellani regendarum animarum onus obirent. Concilium* Prouinciale *Capuanum an.* 1569. *statum pristinum* Paro*chialibus Ecclesijs restituere studuit: sed quem effectum prouincialis constitutio sortita fuerit per se patet.*

Consecratus Episcopus. *Bulla consecrationis inter Ecclesiæ Calatinæ monumenta reperta est, & refertur in quarta parte.* E

Quadraginta quatuor. *Ergo vixit* S. *Stephanus octoginta octo annos, etsi in potentatibus octoginta anni, amplius eorum labor & dolor: senio confectus interfuit* Con*cilio prouinciali, & de occupatoribus bonorum Ecclesiæ* Cala*tinæ conquestus est. Inter monumenta illius Ecclesiæ scriptura fuit inuenta in multis consumpta, integra tamen in his, quæ ad nostram historiam faciunt. Verba sunt:* EGO F

PAN-

PALDVLFVS humilis Archiepiscopus . . . .
1 quod dum residerem in (1) Aula Sanctæ Dei Genitricis,
2 & Virginis Mariæ (2) Sãctorumq; Protomartyris Stephani, & Agathæ cum reliquis Coepiscopis suffraganeis nostræ Sedis, & cum Sacerdotibus, ac Diaconis, & in circuitu nostro astaret agmen reliquorum ordinum Ecclesiasticorum, ad sanctam Synodum celebrandam: tunc in conspectu omnium surrexit de subsellio Stephanus confrater, & Episcopus Calatianæ Sedis, & cœpit dicere tam mihi, quàm etiam omnibus residentibus, atque astantibus: Scire vos volo, Domini, & confratres, quod sedes mea ad nihilum redacta est ab illis, qui eius hæredes esse permanserunt: Sed cum prædicti confratris nostri vox ob infirmitatem, & senium ita tenuis ab eius ore progrederetur, vt ad aures omnium minùs perueniret, cœpit humilitas mea tunc alloqui, vt vel ipse sic loqueretur, vt sermo eius clarè ad aures omnium pertingeret, vel vocaret vnum ex suis, qui pro eius vice, ea quæ ipse dicere non valeret, ediceret. Tunc accersitus est Ioannes, Diaconus suæ sedis, & iniunxit ei, vt in conspectu omnium ediceret, quæ, & qualia damna ab inuasoribus hæreditatum sustineret. Ad hæc humilitas mea præcepit eidem Diacono, vt nominatim ediceret, qui essent inuasores quoq; laici. Tunc ille in primis nominauit Landonem filium Sighenulphi Comitis, & Adenolfum filium Adenolfi Comitis, & dixit vt isti inuasissent Curtem S. Cosmæ, &c.

1 Aula. *Paldolfus Archiepiscopus maiorem Ecclesiam nuncupauit Aulam: potuit habere rationem sacræ scripturæ, vel sacrorum poetarum, à quibus magnificum templum Aula nuncupatur. En epigramma, quod in musiuo absidis exaratum est.*

Condidit hanc Aulam Landulfus, & Oto beauit
Mœnia, res, morem: vitreum dedit Vgo Decorem.

Mariæ

Mariæ (2) *Hinc non obscurè colligitur, his in noua Capua nomen sanctissimæ Virginis assumptum fuisse in titulum, & antiquioribus Stephani, & Agathæ titulis additum. Cum in ipsa maiori Ecclesia oĩa festa sanctissimæ Virginis solemniter celebrentur, etiam festum ad Niues, etiam si aliquod transferri contigerit: & in Assumptionis die Archiepiscopus; & in reliquis alterutrer* Primiceriorum *agant officium; inter amicos non semel quæsitum est, quænam sit ratio huiusmodi ritus? quænam causa consuetudinis?* Mihi quidem *hæc videtur esse vera causa, nempè quia & ipsa Virgo sanctissima* Patrona *est Ecclesiæ, atque cum Stephano, & Agatha, Titularis.* 2

Hæc Synodus fuit celebrata an. 1007. *vel ante: nam an.* 1008. *Adenulphus reperitur Episcopus: & ideo extremum tempus* Paldolphi *non excessit an.* 1007. S. *Stephanus agebat ann.* 72.

Obdormiuit in Domino. *Obijt S. Stephanus (vt nos computamus) anno ab Incarnatione millesimo vicesimo tertio: à natiuitate millesimo vicesimo secundo. De eius sepultura, in actis inuentionis eius, ita scribitur:* Enim vero pensitarunt Calatini Ciues, ad deuotionem recolendam, vt reconditi ipsius venerabilis corporis extaret articulus digiti manus benedictæ, quotannis populo celebritatis suæ die solẽni in Missa ostendendi, nec minus osculandi. Custodiebatur interim in sacrario sub digitali argenteo modulo. Proinde sacello cum altari erecto, super pauimento ferrea cancellatura cingente aliquale bustum . . . fabricauerunt è regione versus illud corpus honestiferum, vllis ossibus positis intus; iugiter accensa lampade, quare opinaretur quiuis latitare ibi reliquias, de quibus loquimur sacras: excolebant seduli quando minimè deerant exorata diuinæ gratiæ dona confugientibus illuc. Timuerunt Calatini nè furto daretur Sanctus desiderabilis, præsertim G

con-

confinibus Capuæ, & ideo sic studiosissime absconderunt.

MIRACVLA S. STEPHANI.

HIc Sanctus Episcopus viuens, & vita functus miraculis coruscauit, quorum aliqua in eius officio legit Ecclesia Calatina; eorumq; textus ita se habet. Quodam die celebratis ab ipso Resurrectionis Dominicæ missarum solennijs, contigit, vt quidam clericus calicem, in quo diuina fuerunt pertractata mysteria tergendum acciperet: quo A inter manus eiusdem fracto (erat enim calix (A) vitreus more illorum temporum, quo vitreis calicibus sacerdotes vtebantur) cumq; id sanctum Episcopum non lateret, ad locum accedens, rem casu gestam diligenter examinans, iussit partes calicis exhiberi, quibus allatis, fudit ad Dominum preces, statimq; firmus & integer, vt prius erat. Quo miraculo astantes obstupefacti, Deum in Sancto magnificabant, ipsumq; maiori veneratione prosequebantur. Per idem tempus cum Sanctus Antistes in villa quadam ad dedicandum altare in Ecclesia S. Maximi cum suis se clericis contulisset, peracto, vt decuit, Dei opere, in domo presbyteri, qui eandem regebat Ecclesiam, ad corporis refectionem sumendam secessit: ibi igitur morante, canis B aduenit, qui oblatam (B) quam minus cautè in Ecclesia custoditam inuenerat, ore portabat. Ad triuium igitur illius domus cum peruenisset, deposuit illam in terra, quam cum resumere totis viribus conaretur, & non posset, vlulando alios canes conuocabat, quibus concurrentibus, nec illam tangere, nedum resumere valentibus, accurrit populus: nec segnis Beatus Stephanus exiit: Causa igitur à presbytero audita, qui etiam suæ negligentiæ fassus est culpam, quærit oblatam, quæ cum ei delata fuisset, nec caninis reperisset dentibus attrectatam, signat illam, & frãgit,

git, circunstantibus resumendam tradidit: quo miraculo, vniuersis admirantibus, rem hanc inauditam sancti viri meritis tribuebat.

Nec dissimile aliud extitit. Cum enim feria quinta sanctus Domini confessor diuina celebrasset, sanctissimumq; Eucharistiæ, tam clero, quàm populo tradidisset Sacramentum, quod de formata (C) supererat, Ecclesiæ custodi magna tutela seruandum tradidit: qui iussis obtemperans, qua potuit adhibita diligentia, decenti, tutoq; loco deposuit: sed opportunitate nocturnæ quietis nacta, mures adueniunt, parietem penetrant, thecam rodunt, inueniunt formatam, quam inuentam repentino interitu oppressi, gustare non potuerunt: vnde formata intacta manente, apud illam mures mortui sunt inuenti: quod qui viderunt, & audierunt Dominum benedicere non cessabant. C

Post mortem quidam clericus cum à Capuano (D) Principe in Apuliã legationis causa missus fuisset, & trium dierum metam incolumis perfecisset, tantam subitò capitis incurrit vertiginem, vt in amentiam incidere videretur. Quare inuocatus Stephanus, vt eum à tali morbo liberaret, noctu ei apparuit, factoq; super caput eius signo Crucis, omnem capitis languorem effugauit. Hæc sufficiat pauca ex pluribus exscripsisse. D

Vitreus. *Ante Beati Stephani tempus Concilium Remense anno* 813. *& Triburiense anno* 895. *celebratum fuit, & in vtroq; de vsu vitreorum calicum tollendo sancitus est canon: refert* Gratianus *de consecratione distinctione prima. Verùm quia Concilia illa fuerunt prouincialia, & in partibus Transalpinis, non continuò eorum Canones apud nos vsu recepti fuerunt: Quare non mirum si tempore Beati Stephani Ecclesiæ vitreis calicibus vtebantur, nondum enim constitutio generalis edita, vel consuetudo vniuersalis inducta fuerant.* A

Aa Ob-

B Oblatam. *Participium præteriti temporis apud Patres non semel ponitur pro nomine verbali: imò & vsus sermonis nostri vulgaris frequentissimè id vsurpat: hinc missa pro missione, annunciata, pro annunciatione: & sic oblata pro oblatione, & sacrificio Missæ: tamen hìc oblata specialiter significat placentam triticeam ad vsum sacerdotis.*

C Formata. *Certum est hìc, Formatam significare panem Sanctissimæ Eucharistiæ: sed quænam ratio nominis? Formata apud patres antiqnos significabat literas communicatorias, idest literas datas vel à Papa, vel ab aliquo Episcopo, significantes aliquem esse Catholicæ communionis: & deinde Fermata dictæ sunt literæ dimissoriæ. De Formatis passim Baronius, & Gratianus in decreto. Quare mihi visum est posse dici, Formatam accipi pro ipsa communione, sicut per methonimiam signum ponitur pro re significata: & quia in Sanctissima Eucharistia perfecta est communio; ideo Formata ad Eucharistiam benè transfertur. Sed planè credo potius fuisse nomẽ huius patriæ & significasse placentam panis coctam in aliqua forma, idest in aliquo particulari instrumento ad id deputato: vel ad differentiam panis ordinarij habentem aliquam formam, idest signum, seù imaginem.*

D Principe. *Hic Princeps, meo iudicio, est Paldulfus de sancta Agatha nominatus, qui ab Henrico Imperatore detinebatur in vinculis: sed mortuo Henrico, solutus vinculis, Capuam venit, & pristinos suos fautores de Apulia, vna cum Bolano Græcos asciscens, Capuam per annum integrum, & dimidium obsessam, & expugnatam ingreditur. Chron. lib. 2. cap. 57. Hoc igitur fuit negotium legationis hic memoratæ.*

DE INVENTIONE S. STEPHANI.

Vincius Massius Salernitanus, Episcopus Caiacensis, cum legisset hymnum in officio S. Stephani;

Hic iacet corpus Stephani beati: sacrum corpus eius latet in præsenti tumulo totum præter, prout patet, Digitum in vasculo reseruatum sicut decet, vt pandatur populo,

de inueniendo, & effodiendo sancto corpore cogitauit: quare anno 1512. *noctis silentio cuidam probo sacerdoti, & corpore quàm robusto D. Andreæ sacristæ maioris Ecclesiæ, huiusmodi facessit negotium: qui ope implorata diuina, ianuis occlusis, marra, vel ligone assũptis, nõ minus religiosè, quam nauiter diuitiarum excauandarum satageret: nec mora: iussa capessit Andreas presbyter; pergit fodiens, dum primum Sarcophagum ruisset, nouit ibi non esse quod quæritat corpus sanctum: cuius rei causa tristis, domino Vincio clanculè detulit inanem laborem.* Præsul *verò perculsus dicto, indixit silentium, & nè ciues id intelligant, lætitiam dissimulat, & se reperisse quod exquisierat: Imò vt cautius ageret, quod lateret suos familiares, comitesq; in re cœpta, caput cuiusdam cadaueris, cum tibia eodem loco aptari fecit: at mala fama volat in vires, eo quia ossa illa nec odorem efflabant, neq; Pontificis indicia præferebant. Exeso cadauere viso, stomachantur ciues: Tribuni, seù Electi plebis Vincium adoriuntur probris, minisuè conquerentes scandalum tentasse abolendæ deuotionis populi. Erubuit Episcopus: quapropter accersito* Hieronymo de Gentilibus *, suo familiarissimo, deinde Canonico, cœperunt iter ad S. Mariam de Gratijs apud ciuitatem; quod aggrediuntur nudis pedibus, manibus supplicibus. Aram ingressi, coram Virgine lachrymantes, oratione, & ieiunio confugium exorant.*

rant. Non defuit purissima virgo: rediere domum, intrinsecus afflati, vt solum vsq; ad aquarum venas aperirent: Episcopus tamen nihilominus hæsitans, collectis sarcinulis, præfato Hieronymo *detegit animum, se Romam profecturum nisi corpus desideratissimum innotescat. Vehatur (inquit) supellectilis omnis nostra, ad Baiam, Castrum Diœcesis nostræ, itineri confinis Romano, fortasse arripienda sit fuga præ rumore populi. Cum verò nox properaßet, togam, diploidem caligasq; deponens, æger spatiatur in aula, quasi dementasset, sese obiurgat: Reuocato tandem animo, Andreæ iterum verba facit, dicens, spiritus vbi vult spirat: Quis sciat, tendente in meridiem hodierno sole, mihi tristi stanti in sacra Aede, quidam Agamenon de progenie Fortunatorum, licèt ipse blæsus, hoc ostendit cohortans: Ecce muscæ nonnullæ (inquit) Domine ex parte illa prodeunt, qua sanctum corpus quæritis, odorem spirantes. Portentum sunt, ipse assero, exurge, inferius descendamus, instemus operi. Aggreditur iterum obediens Andreas presbyter, præsul autem Vincius anxius Beatam inuocat Mariam. Inter hæc en sub incepto labore suauem sentit odorem presbyter: inde paululum suffodiens, ex cæmento sanctum apparet sepulchrum. E vestigio omnibus relictis, ad domicilium Episcopi magno cum iubilo currit: Episcopus peruigil, bacchatus iubilatione, totam acclamat familiam: præit seminudus, præ gaudio lachrymatur, induit stolam. aperit tumulum, & ecce corpus Beatissimi Patris patet cunctis integrum, præter illam digiti particulam, quam diximus: Dominus autem Vincius statim manum in sanctum pectus extendit, crucem (erat enim Episcopalibus ornamentis indutum) arripuit, quam quotidie populo inter sanctas reliquias ostenderet. Erat corpus statura procerum, vultu prolixum, pia serie depositum, cancellatis manibus: tunc in tota ciuitate magna facta*

est

est lætitia, confluunt omnes ad osculandum manus, & pedes. Vincius ab alto loco concionem lætissimam habuit, & ciuibus ad propria redeuntibus, collegit reliquias sacras, & in venerabili Aedicula collocauit, seruatis nonnullis fragmentis in sacrario. Festum huius Inuentionis, seù translationis celebratur octauo die Pentecostes. Hæc *de Inuentione fusiori stylo scripsit Auctor incertus illius temporis, inde breuiter ipsa nos exscripsimus.*

DE SS. IOANNE PRIMICERIO, *& Paulo Præposito.*

E*Cclesia sancti Nazari, quæ est* Parochialis *in ciuitate, habebat ab Oriente paruam porticum, per quam antiquitus (nostra enim ætate clausa erat propter domum hærentem) ad ipsam Ecclesiam patebat introitus. Erat porticus tota ornata picturis, inter quas duæ cernebantur coniunctæ imagines, cum nominibus super inscriptis: Legebatur super vnam* sanctus Ioannes Primicerius *& super alteram* sanctus Paulus Præpositus. *Ambo capite, barbaq; rasi, & manu florentem ramum tenentes repræsentabantur. At sanctus Ioannes Primicerius talarem habebat vestem; sanctus autem* Paulus *Præpositus supra talarem lineam, quam dicimus rochetum, & supra lineam nigram, quam dicimus mantellettum. Oportet alterum fuisse Primicerium* Cathedralis*, & alterum Præpositum vel sancti Benedicti, vel sancti Vincentij, vel sancti Laurentij. Horum acta non inuenimus: vtinam modo nominatas imagines haberemus: illa parua porticus pro construendo Oratorio puellarum sancti Hieronymi destructa fuit & imaginum nulla ratio habita est. Deo gratias; quod cum iam pridem illas inspexissem, & annotassem, nomina saltem non perierunt.*

Quam-

Quamquam dixi horum acta me non inuenisse, nunc tamen addo vereri me maximè, vt Paulus Præpositus sit ille Paulus, qui in Chronico Cassinensi lib. 2. cap. 55. monachus simpliciter nominatur; Sed siue vnus, idemq; sit, siue duo, operæpretium est, quæ de Paulo Chronicum habet, huc afferre. Iisdem quoque diebus (*idest circa annum* 1025.) Paulus quidam sanctæ postmodum conuersationis vir, ad istud cœnobium venit, atq; de manibus prædicti Abbatis (*idest Theobaldi*) monasticæ religionis vestem adeptus, ad monasterium B. Benedicti intra Capuanam vrbem situm, ab eo ad commanendum transmissus est, vbi sub sanctæ professionis disciplina ita feruentissimè conuersatus est, vt eius vita prioribus, & religiosis quibusq; viris esse posset exemplo, namq; vitæ ipsius exitus docuit quàm omnipotenti Deo eiusdem conuersationis vita placuerit. Cum enim languore correptus ad extrema venisset, nocte ipsa, qua transiturus erat, quidam reuerēdæ vitæ Episcopus de Galliarum partibus, ad memoriam Beati Michaelis Archangeli in monte Gargano positam pergens, in eadem Capuana ciuitate iuxta Ecclesiam S. Martyris Laurentij fuerat hospitatus: qui cum intempesta nocte surgens, deuotè ante prædictam Ecclesiam orationi incumberet, subitò ad dexteram Orientis plagam conuertens obtutus, vidit de præfato nostro monasterio lucem maximam instar solis egressam, cœlestia penetrare: cumq; ad visionem ipsam attonitus stuperet pariter, & exultaret, mox campanæ monasterij sonitum, qui fratris obitum de more significaret, audiuit, agnouitq; profectò talem ibi aliquem fuisse defunctum, qui in luce, quam viderat, peteret cœlum. Statim igitur sanctus Antistes id, quod viderat, socijs referens, è vestigio legatum transmisit ad monasterium, vt agnosceret, quis ibi ea nocte defunctus fuisset, sibiq; ex nomine denunciaret.

Quo

Quo facto, decreuit venerabilis Episcopus Pauli ipsius nomen sibi quandiù viueret, inter Beatorum nomina memorandum.

DE S. SYMMACHO EPISCOPO CAP. *& de Ecclesia S. Mariæ Maioris.*

IN Kalendario manuscripto Thesauri Capuani reperi S. Symmachi nomen charactere nigro, & Longobardo notatum: legitur 11. Kalen. Nouembris, *idest Octobris die* 22. S. Salomæ S. Symmachi Episcopi Capuani, & Confess. *Hic ædificauit Ecclesiam S. Mariæ Maioris in Diœcesi: in ea post obitum depositus est, & anniuersario festo recolitur. Olim in Ecclesiæ media naui parabatur altare, & Missa fiebat cum oratione* Propitiare &c. in præsenti requiescit Ecclesia, &c. *At nunc quia nouis noua placent, altare tantùm ibi paratur, & Missa in Altari Maiori celebratur.* Huius *nomen in abside per girum est exaratum: legitur enim in illo musiuo,* SANCTA MARIA SYMMACHVS EPISCOPVS. *Profectò inscriptio hæc non significat S. Symmachum esse Patronum Ecclesiæ, ad hoc enim significandum nomen* SANCTVS *additum esset: imò eius imaginem pingi oportuisset: quis enim vel ineruditus cogitabit, in musiuo columbas, caueas, palmas, flores, & id genus alia decuisse pingi, & imaginem S. Patroni prætermitti potuisse? Iam quia non legitur* SANCTVS SYMMACHVS, *nec eius imago cernitur, necessariò colligendum est inscriptionem non significare S. Symmachum esse patronum Ecclesiæ: imò quia nomen* SANCTVS *in inscriptione non est appositum, argumento est, ipso S. Symmacho viuente fuisse positam inscriptionem illam. Hinc consequitur, vt illa inscriptio* SANCTA MARIA, *personam sanctissimæ Virginis non significet: non enim decuisset*

cuisset nomina sanctissimæ Patronæ, & non Patroni simul inscribi. Quare vel est nomen Ecclesiæ, vel Pagi potius, significans à Symmacho Episcopo, vnà cum populo S. Mariæ ædificatam ipsam Ecclesiam. Recordor *mihi puero in pago S. Mariæ scholas grammaticæ frequentanti, sæpè narratum,* Sanctum *Symmachum fuisse fabrum, qui è tegulis Ecclesiæ cecidit, sed nihil damni passus, pauimento genu signum impressit: & nunc scribenti mihi narrarunt Presbyter Augustinus Gazella, & Leonardus Roccia Parochus, Sabiniani pagi municepes, & se quoq; id sæpèsæpius audiuisse. Vulgi narratio non omninò respuenda: nam etiam in fabellis anilibus sicut in luto aurum, est aliquid veritatis inuolutum.* Separemus *aurum à luto. Verum est* S. *Symmachum ædificasse templum, & in hoc vulgus inscriptionem absidis interpetratur.*

Et re uera inscriptio nihil aliud significare potest, quàm Ecclesiam ædificatam à Symmacho, vt Romæ in Ecclesia S. *Mariæ inscriptio* Xyxtus Episcopus plebi Dei. S. *Syxtum Tertium Papam ædificaße illam Sanctæ Mariæ Basilicam indicat Ciacconius in Syxto Tertio. Similis inscriptio apud Anastasium in Syluestro.* Constantinus Augustus & Helena Augusta : Hanc domum simili fulgore coruscans Aula circundat. *Vide vt nomen Constantini, &* Helenæ *nullo addito verbo significent Auctores operis. Sed falsum est illum tractasse trullam, & malleum: nam auctoritate, consilio, industria, sumptu, vt decet Episcopum, ædificauit, & in hoc inscriptio corrigit vulgus. Quod verò dicitur de casu e tegulis, credi potest id accidisse alicui ex operarijs, qui tamen præsentia, & meritò S. Symmachi nihil mali sit passus; nisi potius sit allegoria, significans S. Symmachum, ædificata Ecclesia, mox è vita migrasse.*

At verò quonam tempore S. Symmachus vixit, & Ecclesiam sanctæ Mariæ Maioris ædificauit? Doleo in re-

scitu

scitu digna nihil certi asserri posse.

Nam qui sibi persuadent, Ecclesiam sanctæ Mariæ esse Constantinianam, arguuntur ab Anastasio scribente, Constantinum Magnum Capuæ Basilicam Sanctorum Apostolorum nomine dedicasse: item ab Heremperto supra citato in vita sancti Rufini. Et qui fingunt nescio cuius Imperatoris Græci filium leprosum, soricum linguis à Beata Virgine miraculosè mundatum, florente Capua veteri, vel mox fundata Capua noua, hoc templum extruxisse; fingunt multa prorsus improbabilia. Quis credet inter tot filios Imperatorum, hunc solum obliuioni traditum, & tot historicis incognitum? Quis cogitabit ab aliquo Imperatore constructam Ecclesiam, in cuius musiuo Symmachi Episcopi nomen, & non Imperatoris exaratum cernit? Et quonam pacto Ecclesia credetur antiquior Capua noua, si nec in portis, nec in muris, nec in pauimento, nec in tecto, nec in abside vllum apparet præ noua Capua signum maioris antiquitatis? Imò quia anno 880. & ante Ecclesia sanctæ Mariæ cognomento Suricorum extabat, si iam tum vel gloria miraculorum, vel structuræ magnificentia fuisset tam insignis, in ea quippe vt in insigniori Ecclesia Diœcesis, diuiso Episcopatu Capuano per Ioannem Papam Octauum, decuisset consecrari Episcopum, & tamen consecratus est in sancto Petro, vt habet Herempertus, qui scribit rem sui temporis, cuiq; consentit Chronicum Cassinense. Tandem si ab antiquissimo illo tempore fuisset in illa Ecclesia Beatæ Virginis imago miraculosa, illa quidem imago cēsenda esset illa ipsa, quæ est in musiuo antiquior alijs: at illi specialem honorem, qui alijs miraculosis imaginibus exhiberi solet, exhiberi nunquam vidi. Ego igitur mihi videor arbitrari posse sanctum Symmachum vixisse post ann. 900. & fortasse circa annum 950. & quæ iampridem extabat, Ecclesiam amplificasse: amplificatam verò Ecclesiam ipsam,

in dies auctam magis, redactamq; in huiusmodi formam, qua posteri stupefacti, opinati sunt fuisse opus Imperatorium.

Tandem admoneo, hoc nomen sanctus Symmachus, vulgo proferri sancto Simmio; & certe viri docti semper intellexerunt, vulgare nomen Simmio esse latinè Symmachum, vt Capuanum virum doctum à doctis commemoratum Symmachum Bigium, vulgariter nuncupatum Simmio Brigido, certissimum est. At quorsum hæc? Vt cognoscamus non tantum in Ecclesia sanctæ Mariæ Maioris, sed etiam intra Capuam nouam sancti Symmachi memoriam esse cultam. Erat hic paruulum Oratorium, dictum di ſanto Simio, *superioribus annis, nescio cur profanatum, ipsa tamen ædicula adhuc integra perseuerat, & est illa quam propè ab aquæductu primus fons emanat: Capuani itaque ciues Episcopo Capuano in Ecclesia sanctæ Maioris deposito, memoriam intra mœnia ciuitatis consecrauerunt.* Huius *quoq; nec alterius Symmachi credam fuisse Ecclesiam sancti Symmachi in Diœcesi Caluensi, Archiepiscopo Capuano subditam, vt legimus in Bulla Alexandri* Papæ *anno* 1173. *& Thesauro vnitam, vt in vno instrumento Thesauri an.* 1445. *necnon Ecclesiam in loco, qui propè villam Curtium corruptè dicebatur sancto Simbrico anno* 1369. *& anno* 1344.

Quia in Taßa decimarum anni 1375. *nulla fit mentio de Rectoria sancti Symmachi intra Capuam, de qua tamen mentio est in altera Taßa recentiori post annum* 1500. *propterea credo Oratorium sancti Symmachi constructum eße intra Capuam post annum illum* 1375.

Anno Dñi Nongenti,
Quadraginta nobem
Mense Martio Ind.
Septima Imperante
Domno Petro Diac.
Leo Magister fecit.

Superioribus annis cum quædam domus iam dicta Ecclesiæ dirueretur, inuentus est lapis magnus cum hoc Epithaphio intra circulum incisò. At verò quid illud est Imperante Domno Petro Diac. & Leo Magister *Quid illud* fecit? *Profecto cognoscimus Illo quoque tempore viguisse antiquam consuetudinem, de qua Baron. ann. 34. nu. 28. to. 1. & anno 404. nu. 46. to. 5. scilicet vt Diaconi patrimonium Ecclesiæ procurarent. Erat igitur D. Petrus Ecclesiæ sanctæ Mariæ Diaconus, & eiusdem Ecclesiæ custos, & Rector, atque ideo Ecclesiastici Patrimonij dispensator, quiq; pro suo munere domum propè Ecclesiam ad vsum Ecclesiasticum ædificari iussit. Cognoscimus deinde opifices fabrefactis nomina sua inscribere consueuisse: sic in portis æneis sancti Ioannis Monialium nomen magistri Odorisij: sic olim in illa campana Maioris Ecclesiæ, quæ dicebatur olei, quia significabat vesperi sequens ieiunium, nomen* Magistri *Nicolai: sic in Cruce argentea huius Ecclesiæ sanctæ Mariæ Maioris nomen* Magistri Masij.

In hoc Epitaphio notatur annus noncentesimus quadragesimus nonus, circa quod tempus, vel paulo post (vt arbitror) sanctus Symmachus *vixit, & Ecclesiam ædificauit. Ecclesia verò dedicata est Kalend. Augusti; illo die magna est in ea frequentia etiam finitimorum: imò ex epistola Regis Ferdinandi ad Ioan. Albinum data, clarè patet Regibus nostri Regni solemne fuisse illo die, illam ad Ecclesiam conuenire. In ipso Pago sanctæ Mariæ, & extra, imò, & in oppidis extra territorium Capua antiquæ traditione narratur*

ratur, Pontificem Romanum conuocatum fuisse ad consecrandam Ecclesiam, illumq; cum venisset, atq; Kalend. Augusti consecrare vellet, Kalendarum mane inuenisse super altare tabellam aureis literis attestantem superiori nocte ab Angelis dedicatam Ecclesiam, & indulgentiæ à galli cantu obtinendæ concessione ditatam. Res profectò miranda, sed non prorsus insolita. Olim non erat insolitum exorari Pontifices Maximos, vt Roma in remotas etiam partes irent ad dedicandas Ecclesias. Alexander Secundus exoratus ab Oderisio Abbate, Cassinum accessit, & Ecclesiam S. Benedicti consecrauit anno 1075. vt testatur Chronic. Cass. & Gelasius Papa exoratus à S. Sabino, Roma Canusium vsq; profectus est, & Ecclesiam Barolitanam in honorem Beatissimi Andreæ Apostoli dedicauit, vt legitur in vita S. Sabini, quam Canusini habent impressam, & nos emendatiorem in C.M.S. Neq; fuit insolitum Ecclesias dedicari manu cœlesti. Notissima est dedicatio Cryptæ, in monte Gargano ab Archāgelo Michaele peracta anno 493. Et anno 610. Landonijs apud Orientales Anglos Ecclesiam Sancto Petro constructam, ipse S. Petrus nocte, statutam consecrationi diem præcedente, consecrauit: refert Baron. tom. 8. Et anno 948. in Diœcesi Constantiensi Episcopo S. Conrado D.N.I. Christus Cappellam S. Mariæ, dictam Eremitarum, consecrauit: testatur libellus de vita Sancti Menradi Theutonicè scriptus, Italicè redditus à Martino Piscatore Alemano, & Mediolani impressus anno 1605. Profectò qui Kalend. Augusti in Ecclesia Sanctæ Mariæ oculis cernit, & animo considerat concurrentium populorum frequentiam, deuotionemq; ab antiquissimo tempore continuatam, & singulis annis quasi recentem; cogitur credere in ipsius Ecclesiæ dedicatione mirandum aliquod euenisse.

Ecclesiæ tam insignis tria vocabula sunt: Sancta Maria.

ria Suricorum, Sancta Maria Gratiarum, Sancta Maria Maior. Primum *Sanctæ Mariæ Suricorum antiquius nomen, quod legitur etiam in M. S.* Cassinensi, *de eo nos infra in* Catalogo *Episcoporum, anno* 880. *& concludimus non à Soricibus, idest à muribus deriuatum nomen, sed ab ipso Vico, qui censendus est in Capua veteri, saltem tempore Longobardorum, Vicus* Suricorum *appellatus esse. Alterum* Sanctæ *Mariæ Gratiarum nomen, acceptum absque dubio, quando* Ecclesia, *concessis à Beatissima Virgine gratijs, coruscare cœpit: & tertium* Sanctæ *Mariæ* Maioris, *quando* Ecclesia, *quæ gratijs coruscabat, augustiùs amplificata, cæteras in Diœcesi eiusdem nominis antecelluit. Alterum nomen legitur in* Epistola Regis *Ferdinandi ad Ioannem Albinum & in Italia P. Alberti Leãdri. Tertium legitur in Priuilegio, quod Monasterio S. Ioannis Monialium scripsit Robertus II. Princeps anno* 1129.

Inquies. Cur Santo Symmacho ex tot Ecclesijs existentibus in Diœcesi, S. Mariæ Maioris curæ fuit? Ego sicut certò scio Rectoriam Ecclesiæ *S. Mariæ*Maioris *annexam Archiepiscopali mensæ, ita certò credo annexionem ab antiquissimo tempore factam esse. De annexione, & subiectione quæ ab annexione procedit, certò cõstat ex multis instrumẽtis Thesauri, præsertim ex scriptis tempore Iordani Archiepiscopi: vt cætera omittam, accipe quæ habentur in vno ann.* 1450.

Infrascriptam petiam terræ ipsius Leonelli, quam tenere se dixit ab Ecclesia, & Hospitali S. Maioris de Villa S. Mariæ Maioris pertinentiarum dictæ ciuitatis Capuæ, immediate subdita, & annexa, subdito, & annexo Archiepiscopali cameræ Capuanæ ad infrascriptum redditũ, &c.

Accipe quæ in altero antiquiori scripto tempore Alphani Archiepiscopi ann. 1153. Fundus, & Sedilis pertinens Ecclesiæ Sanctæ Mariæ Maioris, quæ est subdita præfatæ Ecclesiæ Sancti Stephani. *Et ne putes verba esse de illa*

gene-

generali subiectione, qua omnes Ecclesiæ subduntur Episcopo, sed de speciali, quæ ab ann xione procedit; nota Ecclesiam non dici subditam Archiepiscopo, sed Ecclesiæ Sancti Stephani: scito insuper in illo instrumento narrari Alphanum Archiepiscopum permutasse fundum, qui erat Ecclesiæ Sanctæ Mariæ, Si Alphanus non fuisset ipse Rector, vtique non ipse permutasset, sed vt Archiepiscopus permutationem à Rectore factam, solummodo confirmasset. Erat igitur annexio facta quampridem: & illam ad antiquissima tempora, sine scrupulo reuocare debemus: quandoquidem ex bulla Sancti Stephani Caiacienfis Episcopi constat, iam tum ab illo antiquissimo tempore Capuanam Ecclesiam habuisse & alias Abbatias (vt nunc dicimus Rectorias) inferiorum Ecclesiarum sibi subditas, & annexas. Igitur & sine vllo scrupulo affirmare poterimus, Sanctum Symmachum, vt qui erat Archiepiscopus Capuæ fuisse, & ipsum (& fortasse primum) Abbatem, idest Rectorem Sanctæ Mariæ Maioris, ideoque illius Ecclesiæ specialem gessisse curam.

Nunc apparet certa ratio cur D. Archiepiscopus habeat in Ecclesia Sanctæ Mariæ quædam specialia Iura præter generalia, quæ habet in omnibus Ecclesijs sibi subiectis: ratio, inquam, ipsa est Ius Rectoriæ, quo in ea potitur. Hac ratione Stephanus Archiepiscopus in ea Crucem fecit argenteam grandem, cui & nomen, & sua gentilitia signa insculpta esse voluit. Hac eadem ratione Philippus Barrilis Archiepiscopus eidem Ecclesiæ nouas dedit valuas, quibus Leonem alatum, seù dixeris Griphum, signum gentile Barrilium Neapolitanorum apposuit.

Quæret aliquis à quonam tempore Collegium Canonicorum in Ecclesia Sanctæ Mariæ sit institutum? Ego nihil certi afferre possum: quia tamen inueni Gerbertum Zarrillum Canonicum Sanctæ Mariæ Maioris ann. 1350.

sentio Collegium illud esse multum antiquum, imò conijcio esse antiquissimum, vt vnio illius Ecclesiæ *cum Archiepiscopali mensa antiquissima est: Videtur enim rationi congruum Præsulem in* Ecclesia *tam insigni nunquam deguisse sine Canonicis.*

CIVES CAPVANI DIVERSARVM *Ecclesiarum Prælati.*

QVi *legisti* S. *Bernardum Episcopum Caleni, & S. Stephanum Episcopum Calatiæ, scito plurimos è Capuano clero assumptos ad diuersas Ecclesias: eorum dispersa sunt nomina: pauca tamen, quæ occurrunt, hic conscribere, non iniuncundum arbitror.*

PONTIFICES MAXIMI.

HOnorius *Primus, Petronij de la Marra, viri consularis filius,* Campanus, *At quoniam multi* Romani *Pontifices scribuntur* NATIONE CAMPANI, *eorumq; patria simul exprimitur; solus autem* Honorius *simpliciter* CAMPANVS *appellatur; propterea videtur* Honorius *fuisse patria* Capuanus *: & planè interpres Italicus Platinæ Magister Bartholomæus Dionysius Fanensis Campanum, natum* Capuæ *interpretatur. Ego non contendam.*

Hic *Decimus Papa Regnicola, imperante Flauio Heraclio sedit in* Petri *Cathedra annos* 12. *menses* 11. *dies* 7. *creatus est die Dominico 7. Idus Nouemb. ann.622. iuxta* Ciacconium; *sed. an.626. iuxta Baronium: obijt ann.635. seù veriùs 638. Fuit* Honorius *Canonicus* Regularis*: eius* Pontificatum Hæretici *Monothelitæ, vnam dumtaxat voluntatem, & actionem in Christo Deo ponentes, perturbarunt: & quidam huiusmodi crimen ipsi* Honorio *impingere stu-*

studuerunt: at Sanctissimum virum illi hæresi nunquam subscripsisse, imò illam condemnasse satis manifestum ostendit Baronius. Hoc *ipso Pontifice,* Heraclius *Imperator Persica potitus victoria, Crucem Domini recuperauit, &* Hierosolymis *suo honori restituit.* Hic *Sanctissimus* Pontifex *in fide propaganda, & gentibus conuertendis, solertia nunquam satis laudata laborauit: erudiuit clerum, & omnem penè renouauit: Ecclesias, Oratoria, & Cœmeteria vel construxit, vel refecit, vel exornauit. De hoc Romæ in Ecclesia S.Pancratij huiusmodi fuit inscriptio.* Ob insigne meritum, & singulare B. Pancratij Martyris beneficium Basilicam vetustate confectam, extra corpus Martyris neglecto, antiquitatis extructam Honorius Episcopus Dei Famulus, obruta vetustatis mole, ruinamq; minante, fundamentis à nouiter plebi Dei construxit, & corpus Martyris, quod ex obliquo Aulæ iacebat, altari insignibus ornato metallis, proprio loco collocauit. *Ex* Ciacconio *fol.* 181. *ex Baron.tom.*8.*an.*638.

Gregorius Nonus (in minoribus Vgolinus) Capuæ ciuitate Campaniæ felicis, Tristerio Anagnino patre natus, XXIII. Papa Regnicola, ex Comitibus signiæ, Innocentij III. nepos, à quo Cappellanus, & Subdiaconus primum suus, mox Diaconus Cardinalis tit.S. Eustachij, ac demum Episcopus Cardinalis Ostiensis, & Veliternus ab Honorio III. factus, creatus Romæ omnium Cardinalium suffragijs, altero post Honorij obitum die Sabatho 13 *Kalend. Aprilis ann.* 1227. *Imperatore Friderico II. Augusto sedit ann.*14. *menses* 5. *dies decem: obijt* 11. *Kalend. Septemb. ann.* 1241. *cum paulò ante solis Eclypsis apparuisset quantum nunquam antea: sepultus in Basilica* Principis *Apostolorum.*

Fuit Gregorius IX. constantia, animi magnitudine, & vita sanctitate clarissimus, Iuris Ecclesiastici constantissimus

mus assertor, cuius tuendi causa multas afflictiones passus est, nec vnquam ab eo munere strenuè obeundo auerti potuit.

Et cum esset vir diuini, humaniq; iuris consultissimus, opera F. (nunc sancti) Raymundi de Pennafort Hispani Barchinonensis, Ordinis Præd. Tertij Generalis Magistri, decretalium librum digessit, condidit, euulgauit.

Assisij S. Franciscum Minorum institutorem anno 1230. *& Rheate S. Dominicum Ordinis Prædicatorum Patrem anno* 1233. *in Sanctos retulit: sicut & paulopost Beatum Antonium Hispanum Vlisponensem, vocatum Patauinum, & Elisabetham Regis Hungariæ filiam, viduam miraculis claram. Instituit, vt in Ecclesia caneretur precatio* SALVE REGINA, *quam multis ante annis Sanctus* Monachus Hermannus *contractus composuerat; vt post occasum, solis campanæ pulsatæ signo oraretur ad Deiparam Virginem: vtque in eleuatione Sanctissimæ Eucharistiæ, necnon eius ad infirmos delatione pulsarentur campanæ. Nihil demum prætermisit, quod ad vrbis ornatum, Ecclesiæ decus, & maiestatem Pontificiam asseruandam necessarium arbitraretur: ex Ciaccon. fol.* 547.

CARDINALES S. R. E.

ALDEMARIVS *Capuanus Campanus, cum esset Capuanæ Ecclesiæ clericus, & Richardi Capuani Principis à secretis, Monachus in monasterio Cassinate ab Abbate Desiderio factus; diù sanctissimè in ea congregatione vixit. Cuius virtutem admiratus Desiderius, eum Abbatem constituit, vt cum duodecim Monachis in Sardiniam Insulam præstantissimis, vt monachorum normam in ea constituerent, Borisi Regis rogatu ire iussit. Qui cum socijs à prædonibus Pisanorum Regis Sardiniæ hostium captus, re-*

bus omnibus ablatis, incolumis dimißus est, & ad monasterium Cassinate rediјt. Quod intelligens Alexander Papa,*eum Romam accitum,* Hildebrandi *Archidiaconi suasu, Abbatem monasterij S. Laurentij extra muros vrbis, & presbyterum Cardinalem constituit: sub quo multis virtutibus clarus, vita excessit. Multa de eo scribit Leo Ostiensis lib.3.cap.24.hist.Cassinatis.Ciacc.in Alex. II. fol.324.*

Petrus *Capuanus,Campanus Monachus Cassinas, Abbas Monastesterij* S.*Benedicti Salerni,presbyt.Card.tit.S. . . summo loco natus, generis nobilitati eximiam virtutem adiunxit. Ex libro* Mona*stico Baptistæ Bertonensis Abbatis.Ciaccon.in Alex. II.fol.325.*

Thomas de Capua Campanus, presbyter Cardinalis tit. S.Sabinæ, duas Legationes cum Rainaldo Episcopo Ostiensi egregiè gessit; primã Viterbium, qua Viterbienses ferali odio cum Romanis decertantes, in gratiam reduxit: alteram ad Longobardorum vrbes, quæ Imperatori Friderico II. hostes erãt, quos cum ante eos Legatus missus Iacobus Prænestinus Episcopus pacare non potuisset, parum & ipsi profuerunt: Germanorum enim*, & Imperatoris Ducum superbiam, & exactiones ferre nolebant. Ab Ecclesia Hierosolymitana* Patriarcha *electus, quod eius opera vniuersali* Eccle*siæ necessaria eßet, à Gregorio IX. non est concessus; creatus est in eius locum* Patriarcha *G.* Epi*scopus Valentinus. Legatus cum Othone de Alorano ad Imperatorem Fridericum pro sacra expeditione missus, parum profuit; Maximè in scribendo carmine, & soluta oratione valuit: Edidit Antiphonã* Virgo parens gaudet*, scripsit Innocentij IV. Papæ nomine epistolam ad Imperatorem Fridericum, qua omnes eius impietates commemorat, & ingratitudinis exprobat, eumq; iure excommunicatum fuisse ostendit, cunctis eius maledictis, & obiectionibus respondens: obijt Anagniæ* 11. *Kalend. Septembris anno* 1243. *ibidem*

sepul-

sepultus: Ciacconius in Innocentio III. fol. 535.

M. Petrus Campanus de Capua C[illegible]anus Presbyter **Card.** *tit. S. . . vir, qui Parisijs D[illegible]r in Theologia eximius fuit, Petri tit. S Marcelli [illegible]s filius. Ita Ciacon. in Honorio III. fol.*545. *At in libro emortuali M.S. Mon. Cassinensis nu.* 47. **D.** Petrus de Capua Diaconus Card. S. Georgij. *Sunt in eadem Cassinensi Bibliotheca opera huius Card. nempè Epitome sententiarum, & Lexicon Concionatorum.*

Guillelmus de Capua, Comitis Altauillæ filius, Capua*nus, electus Archiepiscopus Salernitanus, Diaconus Cardinalis S. Mariæ in Cosmedin; post Presbyter Cardinalis tit. S. Eusebij, obtinuit* Ecclesiam *S. Laurentij de Rabacca, & plebem S. Mariæ de Caina* Perusinæ *Diœcesis. Extat citatio* Cardinalium Salernitani, *Veneti, Genuensis, & de Petra Mala, postquam Vrbanus Suessæ Cardinalem Reatinum priuauerat: Neapolim ad Vrbanum profectus, apud eum gratia, & auctoritate deinceps valuit. Hic aliquando moram traxit* Perusiæ, *siue Legatus, siue alio munere fungens, & ibidem Vrbanum VI. Luca aduenientem expectauit, cum quo Romam accedens, paulò ante eius obitum, anno* 1389. 10.*Kalend. Augusti, diem clausit extremum.* Re*feruntur literæ Bonifacij IX. quibus Ludouicum de Altauilla* Capuanum *militem, ducem exercitus Ecclesiastici, & Patrimonij gubernatorem creauit.* Ciaccon. *in Vrbano VI. fol.*771.

Ludouicus de Capua *Campanus, Prothonotarius Apostolicus, Diaconus* Cardinalis *S. Mariæ Nouæ. Huius ferè omnes res gestæ desiderantur: hoc tantùm in processu Vrbani VI. contra* Clementem *VII. inueni, Ludouicum Diaconum* Cardinalem *S. Mariæ Nouæ, cum* Galeoto *Cardinale de Petra mala ad* Palatij *fores profectos fuisse, quæsitum, num aliquis existeret, qui Roberti Gebennensis An-*

tipapæ causam tueri vellet: & neminem se reperisse, retulisse. Eum inde parum vixisse opinor, quod nihil de eo præterea in monumentis Triuultianis inuenerim. Ciaccon. *in Vrbano V I. fol.*771.

ARCHIEPISCOPI.

IOANNES *Archiepiscopus Neapolitanus, anno* 1367. *in Bulla Indulgentiarum Ecclesiæ* S. *Ianuarij nominatus, ex Summontio fol.*443.

Gregorius Archiepiscopus Beneuentanus ex Kalend. mortuorum Monialium S. *Ioannis an.* 1000.

Franciscus Carosius *ex* Canonico Capuano *Archiepiscopus Tranensis. obijt an.* 1433. *ex instrumento monasterij* S. *Ioannis.*

Benedictus ex nobilissima familia de Capua, *vicesimus quintus Archiepiscopus* Salernitanus, *ex* Catalogo *Gasparis Muscæ* Salernitani.

EPISCOPI.

1 ANgelus *Maziotta Episcopus* Caluensis, *ex instrumento Thesauri ann.* 1449. Hic *ann.* 1429. *erat* Primicerius.

2 *Arduinus* Pantolianus *Episcopus Nicoterensis. obijt anno* 1525. *ex Kalend. mortuorum Ecclesiæ* Cathedralis.

3 *Bernardinus de* Henrico *Episcopus Guardiensis. obijt an.*1498. *ex Kalend. mortuorum Ecclesiæ* Cathedralis.

4 *Franciscus Grassullus Episcopus* Calinensis. *obijt anno* 1481. *Extat* Epithaphium, *& nomen in* Kalend. *Ecclesiæ* Cathedralis.

5 *Iacobus de* Gulielmo *Episcopus* Calinensis, *ex Kalend.* Eccl. Cath. *erat* Episcopus *an.*1420. *& fuerat* Primicerius.

6 *Ioan-*

6 *Ioannes Vitellius, Nicolai Vitelli patrui Episcopi Calinensis Coadiutor, deinde successor an.* 1594. *tum an.* 1612. *Episcopus Caputacquensis est factus, & obijt.*

7 *Gulielmus filius Raimi Episcopus Caiacensis ob. die* 9. *Ian. ex Kalend. S. Ioannis circa annum* 1181. *ex instrumento Thes.*

8 *Lucas de Rinaldo Episcopus Grauinensis* 1551. *extat sacellum in Ecclesia S. Catharinæ: fuerat familiaris Leonis Papæ X.*

9 *Magnus* Morula *Episcopus Agathensis, ex* Kalendario Eccl.*Cathed.*

10 *Nicolaus Antonius Vitellius, Episcopus Calinensis, ann.* 1583. *cum Ioannem ex Cæsare Vitellio Regio Consiliario fratre, nepotem, sibi coadiutorem impetrasset, obijt anno* 1594.

11 *Nicolaus Flore Episcopus* C*aiertanus, obijt ann.* 1286. *ex instrumento Thesauri.*

12 *N. de Gallo Episcopus* Caluensis *: domus eius propè arcum Aloysij.*

13 *Pyrrhus de Azia,* Episcopus *Puteolensis, anno* 1491. *in* Regesto *Regum, inuenit Chioccarelius.*Hic *anno* 1461. *erat Decanus.*

14 *Quiricus* Episcopus *Lauellensis, Canonicus Capuanus, & Commendatarius præbendæ Archidiaconalis ann.* 1373. *ex instrumento Thesauri.*

15 Stabilis Zarrillus, *Episcopus Calinensis, ex* kalendario *mortuorum. Hic an.* 1461. *erat Canonicus presbyter, & ob. ann.* 1486. *ex instrumento Thes.*

16 Siluius *Pandonus filius Comitis Venafri, sub Leone X. fuit* Episcopus *Auersanus. ex* C*apacio pater Siluij fuit Franciscus Pandonus, magnificus, & potens Comes Venafri, & Calui.*

17 *Thomas de Antignano,* Episcopus *Caiacensis circa an.* 1312.

1312. ex monumentis monasterij S. Ioannis.

18 Thomas de Antignano Episcopus Gerentinensis, seù Careiatensis, 1536. ex Archiuio Capuano, & ex instrumento Thesaurij 1523.

19 Thadæus Canonicus Campanus, Episcopus Caluensis anno 1318. ex instrumento Thesauri.

PRAELATI ORDINVM.

MAnso, Vicesimus octauus Abbas sancti Benedicti in monte Casino: de hoc in Chron. Cass. lib. 2. cap. 12. & in vita sancti Nili vituperatu.

B. Raymundus Ord. Prædicatorũ, de quo infra in 3. parte.

Iacobus de Azia Miles, & Magister Generalis sancti Lazari in toto Regno Siciliæ. obijt die 8. Octobris anno 1499. sepultus in Ecclesia Sancti Dominici. Eiusdem Militiæ S. Lazari Generales Magistri fuerunt Alphonsus de Azia viuens ann. 1556. & Mucius de Azia viuens ann. 1564.

Magister Marcus de Marcianiso Ordinis Prędicatorum Prouincialis in Prouincia Neapolitana & auctor reformationis, obijt cum opinione sanctitatis anno 1614.

Iacobus de Grassijs monachus Cassinensis, & Abbas, qui de Casibus conscientiæ luculenter scripsit, & cum opinione sanctitatis obijt ann. . .

Pompeius Gariglianus Canonicus, & Theologus Cathedralis Capuanæ, & Abbas S. Saluatoris Thelesini, in Romano gymnasio Philosophiæ Professor, obijt Romæ deploratus ab Academicis anno 1626.

Domnus Germanus de Vua Cassinensis monachus, & Abbas viuens.

Præter hæc habemus in kalendarijs mortuorum nomina quorundam Antistitum, quos propter kalendaria fuisse patria

tria Capuanos, asserimus. sunt illa ex kalend. *monialium Sanctæ Mariæ.*

Ioannis Episcopi Auersani die 13. Septembris.
Ioannis Episcopi de Caiaze die 1. Septembris.
Petri Episcopi Caluensis ann. 1144. die 30. Iulij.
Theodini Furconensis die 8. Maij.
Gulielmi Episcopi .... die 1. Maij.
Isembardi Episcopi .... die 23. Martij.

Angelus Episcopus .... die 1. Martij.	ex Kalendario Monialium S. Ioannis.
Landulfus Episcopus .... die 15. Maij.	
Richardus Episcopus .... die 21. Iulij.	
Transmundi Epi .... die 26. Nouēb.	

Tandem quæ nostra ætate illuxerunt præclarissima lumina (Santorij viri) prætereunda non sunt: illi etenim viri, etsi Casertani sūt Ciues; tamen Ecclesiæ Capuanæ sunt filij.

Iulius Antonius Santorius Casertanus, Capuanæ Ecclesiæ filius & clericus, Sanctæ Seuerinæ Archiepiscopus anno 1566. *deinde S. R. E. Presbyter Cardinalis à Pio V. creatus anno* 1570. *obijt anno* . .

Franciscus Antonius Santorius Casertanus, Capuanæ Ecclesiæ filius & clericus, ex renunciatione Domini Cardinalis sui fratris Archiepiscopus S. Seuerinæ anno 1573. *deinde ex præsentatione Catholicæ Maiestatis Philippi II. Archiepiscopus Materanus, obijt anno* 1588.

Paulus Aemilius Santorius Domini Cardinalis ex fratre nepos, inter Romanæ Curiæ Prælatos patrui splendore clarus, merito suo præclarior, apud literatos, apud summos etiam Principes magni nominis vir, præter exactam Iurisprudentiæ cognitionem, quæ pridem ipsum sacræ Pœnitentiariæ, Sanctiq; Officij subsellijs honorauit; in omni historia doctè versatus, Annalium scriptor, sincera fide, breui stylo, verborum delectu, sententiarumq; pondere, Taciti æmulator, à Doctis absque inuidia Tacitus appellatur.

Hic

Hic à Pontificibus Maximis Archiepiscopatus, Consentinum scilicet à Paulo V. & Vrbinatem (primo iam dimisso) ab Vrbano VIII. non petitos, sponte oblatos, obediens, non ambitiosus accepit: accepturum maiora credit Orbis.

Iulius Antonius Santorius Domini Cardinalis ex fratre nepos, ex renunciatione Domini Pauli Aemilij sui fratris, Archiepiscopus Consentinus ann.

SANCTVARII CAPVANI

PARS TERTIA.

COLLECTORE

MICHAELE MONACHO

D. D. & Canonico Presbytero Capuano.

In hac tertia Parte recensentur Sancti exteri, à quibus Capuæ, vel cum Capuanis aliquid actum legitur, qui sunt

S. Petrus Apostolus.

Constantinus Magnus Imperator, cultus à Græcis.

S. Paulinus Episcopus Nolæ.

S. Ambrosius.

S. Placidus Abbas, & Martyr.
S. Gregorius Papa.
Carolus Magnus Imperator, cultus in Gallijs.
S. Nilus Abbas.
S. Henricus Imperator.
N. Solitarius.
S. Leo Papa Nonus.
Victor Papa III. cultus in Casino.
S. Anselmus Episcopus Cantuariensis.
Ioannes Rauennas cultus à Casinensibus.
Ioannes Abbas cultus à Casinensibus.
S. Franciscus.
S. Thomas Aquinas.
S. Catharina Senensis, & B. Raymundus.

DE S. PETRO APOSTOLO.

SANCTVS Petrus cum socijs, & condiscipulis, inter quos erat Priscus, Antiochia Romã proficiscens, Neapolim appulit: quo in loco Missam fecit, & Asprenatem Episcopum ordinauit: deinde reliquum iter pedibus conficere voluit, Capuam peruenit, & vrbis totius Campaniæ Principis, habita ratione, Priscum ei donauit Episcopum. Prosequens Romam versus iter inceptum, via, quæ ducebat ad flumen, media propè confecta, aliquantulum constitit, & ad Tifata prospiciens, indoluit, Fanoq; Dianæ maledixit, atq; S. Priscum monuit, vt contra Dianam vehementius prædicaret. Propterea sequentibus annis antiqui illi Christiani illo ipso in loco ad honorem S. Petri Ecclesiam erexerunt. Hoc Nicolaus Vitellius Thesaurarius Capuanus, & Episcopus Caleni, senex multorum annorum, quod à Senioribus acceperat, enarrabat. Hanc ipse traditionem diligenter examinans, mihi visus sum alijs monumentis consentaneam reperire. Hæc habet S. Petrum Neapoli Romam terrestri itinere concessisse: et idem habent acta Atinensis Ecclesiæ, quæ Baronius citat, & nuper Italicè reddita edidit Florius Vrbinas. Hæc habet S. Priscum illo in itinere à S. Petro ordinatum Episcopum; & hoc innuunt verba Natalis, quæ sunt: Hic (idest Priscus) post Ascensionem Domini veniens Romam cum Apostolo Petro, in partibus Campaniæ Euangelium prædicauit. Noto verbum illud VENIENS, & intelligo quasi itinere Romam vsq; non absoluto. Hæc habet S. Priscum à S. Petro monitum, vt contra Lunæ cultum insurgeret, & hoc innuere possunt verba illa Breuiarij nostri Beatus Priscus Capuæ dona-

tus à Domino (*scilicet ministerio* Petri) vt populus, qui ibi Dianæ vana sacrificia offerrebat, liberaretur. T*andem hæc habet antiquos fideles inibi* S. Petro *Ecclesiam construxisse ; & hoc semper constanter asſertum docet instrumentum coram* Archiepiscopo, *uniuersoq; Capitulo ducentis ab hinc annis scriptum, cuius verba sunt.* Ante præsentiam Reuerendissimi in Christo Patris, & Domini Philippi, miseratione diuina Archiepiscopi Capuani &c. præsentibus quoq, ibidem subscriptis venerabilibus Canonicis, &c. Præfatus quidem Marinus Pharaone de Alifa, habitator Capuæ, ex quadam sua votiua deuotione, quam gessit, & gerit erga Ecclesiam S. Petri ad Posteiam extra Capuam ANTIQVITVS PIA FIDELIVM DEVOTIONE FVNDATAM, quæ propter ipsius antiquitatem, & propter guerrarum turbines, quæ hactenus viguerunt in Regno isto, & præcipuè in Prouincia Terræ laboris, totaliter fuit, & est collapsa, & diruta, adeo quod vix potest discerni locus, vbi dicta Ecclesia antiquitus fuit ædificata: quæ propter ipsius collapsitatem, & ruinositatem ab eo tempore, cum hominum memoria in contrarium non extet, & vsq; nunc, & nunc similiter deducta fuit, & est ad transitum, & vsum publicum singulis viatoribus, illac transire volentibus cum animalibus. Propterea præfatus Marinus, charitatiua deuotione compunctus, disposuit, & deliberauit suæ mentis acie sæpesæpius præmeditando pro eius, & defunctorum suorum, & aliorum de ejus progenie, remissione peccaminum, dictam Ecclesiam suis laboribus, & expensis reædificare, & de nouo reparare, & ibidem diuina officia celebrari facere, & ab inde totaliter delere transitum, & vsum publicum antedictos. Quapropter præfatus Marinus coram nobis cum instantia supplicauit eidem Archiepiscopo, &c.

In-

Instrumentum integrum, & incorruptum est in Thesauro: scriptum fuit anno 1420. *Hoc ut primum legi, omnem dubitationem abieci, ratus, quòd in eo habetur, sufficere ad comprobanda cætera, quæ traduntur. Quid quæso significat antiquos fideles Ecclesiam* S. Petro *ab urbe milliario distantem ædificare voluisse? Quid illa specialis deuotio* Christianorum *in illam Ecclesiam potius, quàm in aliquam aliam ex tot multis* S. Petro *dicatis? Quid de* Ecclesia *iampridem, & supra hominum memoriam diruta,* Christianorum *colloquutio, & reparandi voluntas? Quid inquam, hæc omnia significare possunt? fuit illius ædificandæ specialis occasio, & fuit, quam traditio docet. Hodie huius Ecclesiæ nè vestigium quidem apparet: perseuerat autem nuncupatio loci* S. Petri à Posteia. *Sed quid nomen illud* à Posteia*? profectò in antiquioribus instrumentis non* à Posteia, *sed* Aposteia legitur; *& idem est quod Apostolus, nomen Longobardorum barbarie ita corruptum.*

Igitur S. Petrus *Apostolorum* Princeps *Episcopatum Capuanum instituit: ipse* Priscum *primum Episcopum ordinauit: & in illo spatio* 24. *annorum à paganis occiso* Prisco, *Episcopatum* Sinoto *tradidit, & occiso Sinoto, tradidit Rufo.*

Nunc ratio postulat, ut Episcopatus à S. Petro *iam instituti continuatio ad nostra usque tempora cognoscatur. Multa Episcoporum* Capuæ *nomina collegerat,* Archiepiscopo Costa *mandante,* Camillus Peregrinus Primicerius, *Ille omnibus* Academijs *Italiæ benè notus: Plura Dominus Iulius* Antonius Cardinalis *de S. Seuerina: sed ferè omnia D. Cardinalis Bellarminus: nos etiam* Catalogum *auximus & in annorum consignatione, quæ Bellarm. curæ non fuit, præcipuè laborauimus.*

S. Priscus Episcopus, & Martyr, vnus ex antiquis Christi discipulis, à S. Petro Apostolo Capuam missus fuit. *Anno Xpi* 41.

Mar-

Martyrol. Rom. die 1. Septembris, & Annales Baron. ad ann. 46. *Ita Bellar.* Nos plura de S. Prisco & in prima, & in hac tertia parte. Diximus aduenisse Capuam anno 44. inuentum à Beata Matrona circa annum 440. & à Via Aquaria ad nouam Capuam translatum anno 1000.

00 S. Sinotus Episcopus, & Martyr, de quo Musiuũ Ecclesiæ S. Prisci in Via Aquaria, vt supra in 2. par. notauimus.

60 S. Rufus Episcopus, & Mart. S. Apollinaris discipulus, secundus à Beato Prisco Capuanam Ecclesiam gubernauit, Martyrol. Rom. die 27. Augusti. *Ita Bellar.* Nos de S. Rufo in 1. par. fusiùs, & in 2. fuisse tertium Episcopum Capuæ circa an. 560. ostendimus.

00 S. Augustinus Episcopus, & Martyr, filius S. Felicitatis Martyris, de quo in 2. par. ex Musiuo S. Prisci, & ex diuersis Martyrologijs.

000 S. Aristæus Episcopus, & Martyr, quo tempore sederit, ignoratur. Martyrologium Rom. die 3 Septembris. *Ita Bellarm.* Nos de Aristæo pauca in 1. part.

000 S. Quartus Episcopus, & Martyr.
000 S. Quintus Episcopus, & Martyr. } Sequimur Cardinalem de S. Seuerina, qui propter auctoritatem Breuiarij Capuani hos non prætermisit. Hi verò alij censendi sunt ab illis, de quibus mense Maio Martyrologium Romanum, & nos in 1. parte.

Alii plures absque dubio fuerunt Episcopi Capuæ vsque ad Magni Constantini conuersionem, sed illorum nomina, nedum acta incognita sunt.

313 Proterius Episcopus Capuæ, interfuit Concilio Romano sub Melchiade Papa in causa Cœciliani. Vide Opt. lib. 1. *Ita Bellarminus.*

314 Protus Episcopus Capuæ, interfuit, & subscripsit II. Concilio Arelatẽsi tempore S. Siluestri Papæ. Vide to. 1. Conciliorum. *Ita Bellarminus. Adde* Baronius De Proterio,

rio, & Proto ann. 313. & 314. admonet Protum, & reliquos, qui secundo Arelatensi subscripti reperiuntur, esse illos eosdem Episcopos, qui interfuerunt Concilio Romano sub Melchiade, & nequaquam illos subscripsisse Arelatensi II. scilicet anno 326 sed primo celebrato anno primo S. Siluestri, scilicet anno 314. & ex errore subscriptiones primi Arelatensis ad secundum fuisse translatas, ideoque mendosè loco Probi legi Proterium. Profectò (nisi sit mendum in impressione) qui legit Bar. an. 313. num. 25. & anno 314. num. 51. comperit illum confusè loqui: & nos nihil vrget, vt Proterium, & Protum conflemus in vnum quia: licet subscriptionum translatio, ex errore contigerit, tamen intra vnius anni spatium Protus Proterio succedere potuit, & interesse primo Arelatensi an. 314. sicut ipse Proterius anno superiori 313. Romano interfuerat. Et quid mirum? si intra eiusdem anni spatium S. Melchiades obijt, & S. Siluester Arelatense Primum approbauit?

Vincentius Episcopus Capuæ tempore S. Athanasij insignis habetur, interfuit Concilio Sardicensi, & ab ipso S. Athanasio in Apologia ad Constantinum Episcopus Campaniæ nominatur, & in epistola ad solitariam vitam agentes dicitur Episcopus Capuæ Metropolis Campaniæ. *Ita Bellarm. Adde* Hic Vincentius ann. 325. erat presbyter Romanus, & à S. Siluestro legatus interfuit Nicœno Concilio. Sed ann. 346. cum esset Episcopus Capuæ, à Iulio Papa legatus est Mediolanum ad Constantem Imperatorem, acturus de Concilij Sardicensis indictione: cui deinde Concilio anno sequenti interfuit, non tamen Legati munere fungebatur. Ab hoc ipso Concilio cum Euphrate Episcopo Agrippinæ legatus est Antiochiam ad Constantium Imperatorem anno 348. Postmodum anno 353. à Papa Liberio missus est ad Constantium Arelatæ

346
357

commorantem, acturus de Synodo Aquileæ cogenda: at ibi Imperatoris importunitate victus, S. Athanasij damnationi subscripsit. Hunc tanti viri casum deplorauit Liberius scribens ad Episcopos Osium Cordubensem, & Eusebium Vercellensem: At cum ipse quoque Liberius in eundem errorem lapsus esset, ad Vincentium scripsit, vt cum ipso literis pacem iniret anno 357. Verùm etsi Vincentius cum Arianis communicauit, contra Athanasium subscribendo; tamen à recta fide non discessit, imò contra Arianos constantissimè se gessit in Concilio Ariminensi. Extat pro Vincentio testimonium Damasi Papæ. *Ita Bellarm. an. 359. nu 35.*

400 Memorius Episcopus Capuæ fuit tempore S. Augustini, ad eum enim est epistola eiusdem Augustini 131. eiusdem meminit idem Augustinus lib. 1. aduersus Iulianum, Memorij prædicti filium & Successorem. *Ita Bellar. Adde* Memor, seù Memorius fuit frater Aemilij Episcopi Beneuentani, & S. Paulino Episcopo Nolano charus. Vide infra in S. Paulino.

418 Iulianus Episcopus Capuæ cum iuuenili temeritate Pelegianam hæresim propagare niteretur, ab Episcopatu fuit depositus, vnde Iulianus Atellanus dici cœpit, quod Atellas se recepit. Prosper in Chron. & Gennad. de script. *Ita Bellar.* Nos de Iuliano fusè infra in S. Paulino.

000 S. Pamphilus Episcopus, de quo Martyrol. Rom. die 7. Septembris. Quo tempore sederit, ignoratur: de eo habes pauca in 1. parte.

000 S. Ruffinus Episcopus Capuæ, de quo Martyrol. Rom. die 26. Augusti. *Ita Bellarm.* Nos de eo in 1. parte.

443 S. Priscus Iunior Episcopus Capuæ, & Confessor. Martyrol. Rom. die 1. Septembr. Hic est ex numero illorum sacerdotum, qui tempore Vuandalicæ persequutionis naui impositi, ex Africa ad Campaniæ litora peruenerunt, &

varijs

varijs ciuitatibus Episcopi dati sunt; de qua re vide Annotationes Baron. ad Martyrol. Rom. Porro Breuiarium Capuanum vetus primis tribus Lectionibus S. Prisci, qui ex Africa venit, res gestas narrat; in tribus verò Lectionibus vltimis S. Prisci prioris, qui ad Campanos adhuc paganorum erroribus implicatos missus fuit, passionem attingit. *Ita Bellar.* Nos de S. Prisco Africano plura in 1. par.& ad annum 443. eius aduentum reijcimus.

Tiburtius Capuanus Episcopus interfuit Conil. Rom. sub Hilario Papa, & eidem Cōcilio subscripsit. *Ita Bellar.* — 461 43

Constantinus Capuæ Episcopus inuenitur subscripsisse Concilio I. Rom. sub Symmacho Papa. *Ita Bellarm. Adde*, Hic Constantinus Episcopus Capuæ à tempore Felicis Papæ Tertij, vt ex Felicis epistola Synodica tom. 1. concil. pag. 287. — 498

Alexander Episcopus Capuæ paulòpost prædictum Constantinum fuisse videtur, cum ei S. Germanus successisse legatur in veteri Breuiario Capuano. *Ita Bellarm.* — *circa* 500.

S. Germanus Episcopus Capuæ, & Confessor, æqualis fuit S. Benedicti, & præconem habuit laudum suarū Gregorium Magnum in Dialogo lib. 2. cap. 35. & lib. 4. cap. 40. Ab Hormisda Papa Constantinopolim Legatus missus fuit, vt epistolæ eiusdem Hormisdæ testantur: eius corpus Ludouicus Iunior Imperator ex Capua asportauit in Franciam, Chron. Cass. lib. 1. cap. 40. dies festus eius agitur 30. Octobris. *Ita Bellarminus.* Nos de S. Germano fusè in 1. parte. — *Et* 519 540

S. Victor Episcopus Capuæ, sāctissimus, & doctissimus appellatur à Beda in lib. de ratione temp. eiusdem meminit Ado in Chron. anno 526. & Marianus Scotus anno 560. Meminit eiusdem Synodus Aurelianēsis quarta can. 1. & 2. deniq; in Martyrol. Rom. annotatur dies festus eius 17. Octobris. *Ita Bellar.* Nos plura in 1. parte. — 541 554

590 Festus Capuæ Episcopus obijt Romæ. Gregorius lib.
595 4.epist.12.*Ita Bellarm.*Nos infra,quando referemus epistolas sancti Gregorij.

600 Basilius Episcopus Capuæ, fuit tempore sancti Gregorij Papæ, vt cognosci potest ex ipso sancto Gregorio lib.8.epist.10.*Ita Bellarm.*Nos infra referemus epistolas sancti Gregorij.

664 S. Gaudiosus Episcopus Capuæ inuenitur in actis Cōcilij Romani sub sancto Martino Papa, & Martyre. *Ita Bellarm.*

680 S.Decorosus Episcopus Capuæ, & Confessor interfuit
688 Synodo Romanæ sub Agathone Pontifice, quæ Synodus inserta legitur in sexta Synodo Generali, Actione 4. Porrò Romana illa Synodus celebrata est anno Domini 680. dies festus agitur die 15. Februarij ex Rom. Martyrol. *Ita Bellar.*Nos plura in 1.parte.

circa S.Vitalianus Episcopus Capuæ, & Confessor, Marty-
700 rol.Rom.16.Iulij,& Breuiar.vetus Capuanum.*Ita Bellar.* Nos plura in 1.parte.

circa N. Episcopus,apud quē hospitatus est S. Vuillibaldus
740 proficiscens Cassinum,Canis.tom.4. Vide in nouo Surio die 7.Iulij, & infra in Appendice huius tertiæ partis.

743 Theodorus Episcopus Capuæ interfuit Concilio Romano sub Zaccharia Pontifice, eidemq; Concilio nomen suum subscripsit. *Ita Bellarm.*

000 N. Cuius ossa nuper inuenta sunt in sancto Stephano Capuæ veteris cum Cruce pectorali, & annulo.

830 Radalpertus Episcopus Capuæ, prædecessor fuit sancti Paulini,vt in veteri BreuiarioCapuano legitur.*Ita Bellar.* Nos aliqua supra in vita sancti Paulini.

843 S. Paulinus Episcopus Capuę,& Confessor,Martyrol. Romanum die 10. Octobris, & Breuiarium Capuanum vetus. *Ita Bellarm.*Porrò Bellarm. tempora S.Rufini, Ra-

dal-

dalperti, ſancti Paulini,& ſancti Vitaliani dicit ſe non potuiſſe inuenire, & ordine, quo nunc commemorati ſunt, collocat omnes poſt ſanctum Victorem. Nos plura in 1.part. & oſtendimus ſanctum Paulinum fuiſſe vltimum Epiſcopum Capuæ veteris.

EPISCOPI CAPVAE NOVAE.

LAndulfus Epiſcopus primus Capuæ nouæ apud põtem Caſulini, Chron.Caſſ. lib. 1. cap. 33. Hic Eccleſiam Cathedralẽ ædificauit, vt videre eſt in conuexo pariete chori,muſiuo opere depicto. *Ita* Bellarm. *Adde* in Chron. nouiter impreſſo eſt cap.30. Hic Landulfus poſt mortem S.Paulini in Capua veteri,Epiſcopus in Trifiſco, & deinde in Capua noua primus ab anno 856. in eadem Capua fuit etiam Comes ab anno 862. vt notabimus in 4.parte. Ad hunc ſunt plures epiſtolæ Ioannis Papæ VIII. de expulſione Saracenorum agentes, epiſtola ſcilicet nona,vigeſimanona,trigeſima ſexta, quinquageſima, ſexageſimanona : in omnibus ab ipſo,Ioanne Papa laudatur, & magnæ auctoritatis fuiſſe cognoſcitur, Iubet primam illarum exſcribere,& ita ſe habet.

856
879

Ioannes Epiſcopus Landulfo Epiſcopo Capuano. Sancta(A)Romana Eccleſia,cuius,Deo auctore, præſidemus regimini, cunctis ab exordio ſibi fideliter ſeruientibus, dignam in præſenti, & in futuro ſæculo ſolita eſt bonæ retributionis mercedem rependere. Tibi nihilominus,reliquiſq; fidelibus ſuis vtroq; modo, ob veſtræ (B) fidelitatis deuotionẽ, quam illic poſiti plenè cognouimus per omnia,maternis viſceribus fauebit in proximo: Siquidem noſſe volumus tuæ religionis intentionem,quoniam Domino cooperante, Leone venerabili Epiſcopo nepote

A

B

noſtro, ac Sanctæ Eccleſiæ Romanæ eximio Apocriſiario, alijſque noſtris Legatis: quos nuper direxeramus, à cariſſimo filio noſtro Carolo Imperatore Auguſto reuerſis, vobis, vtpotè à ſecreto Conſiliatijs noſtris, ratum ducimus animi eius, Deo inſpirante, circa Eccleſiarum, præſertim Romanæ, quæ caput eſt omnium, exaltationem, affectum patefacere: Omne ſanè ius poteſtatis antiquitus attributum, capitulariter renouans in conuentu Epiſcoporum, ac Optimatum inuiolabiliter conceſſit habendum: Inter quæ de terræ (C) veſtræ pacto, prout, Chriſto Duce, voluiſſemus ſtatuere, noſtri iuri poteſtatiq; commiſit, quatenus id, quod Pontificali ore nudis verbis diximus, operum oſtendamus patratione, & vt pro animæ veſtræ exhilaratione patrum notaricè ſtylus ſcribentis loquatur. Patate hoſpicium, qui cum nouo hoſpitum agmine Dei gratia in veſtras partes ſumus venturi. Frœnum coercitionis infidelibus, quantum valetis, imponite: Fidelibus quoq; futuræ in proximum ſpei ſubleuationem promittite: Domini Dei noſtri ſine intermiſſione hortor miſericordiam deprecamini, noſtrumq; aduentum ſpectate veraciter.

C

NOTATIONES.

A SAncta &c. *Hæc epiſtola ſcripta eſt menſe Septembri, vel Octobri incboata iam Indictione decima: erat annus* 876.

B Fidelitatis. *In epiſtolis Ioannis VIII. paſſim occurrit nomen Fidelis, & Fidelitatis, quod eſt hodie nomen vaſſalli, & Vaſſallagij, ſiue Feudatarij, & Feudi: huiuſmodi namque homines iuramentum, quod dicitur fidelitatis, præſtant quadam concepta forma verborum: & licet* Epiſcopi *hoc iuramentum præſtent Domino Papæ; tamen Landulphus hic*

hic non quia Episcopus *, sed quia Comes , & sæcularis Dominus erat, fidelis Ecclesiæ dicitur: quod magis patet ex eo quod legitur infra.*

Terræ vestræ. *Non dicit* Ecclesiæ vestræ, *sed* Terræ vestræ *: loquitur ergo de Comitatu Capuano, de quo inter Papam, & Carolum Imperatorem statutum est, vt Papæ Ioanni placuit. Hinc manifestè colligitur post diuisum* Beneuentanum *Principatum ex Capuanorum factione, Comitatum ipsum Capuanum in Romanæ Ecclesiæ ditione permansisse: eaq; propter non solum hic Landulphus, sed Pandenulphus successor, Comes ab eodem Ioanne VIII. dicitur suus fidelis in epistola ad Episcopum Suricorum, quæ referetur inferius. Consentit Herempertus, cuius verba referentur inferius.* C

Landulphus post mortem Landulphi Episcopi, & Comitis electus, & expulsus Capua, habitauit in Ecclesia S. Stephani Capuæ veteris: extat de hoc epistola Ioannis Papæ VIII. 208. & ita se habet.

Landulpho venerabili presbytero, & electo. Quia discordantium (A) parentum tuorum insidias declinando, & ex vrbe Capuana egrediendo, in antiqua Sanctæ Ecclesiæ Capuanæ sede, nomine videlicet (B) sancti Stephani Prothomartyris refulgente, nunc habitare te asseris, atque cum vicinis Episcopis assiduè decertas, vt malè diuisos adunare, atque discordantes pacificare, Deo fauente, possis, gratum recipimus: quia & ante susceptum officium ea, quæ sunt boni Pastoris, peragis: in quo scilicet vt perseueres, hortamur vsque ad nostrum specialem aduentum: quoniam Deo propitio pro vestrum omnium salute, concordia, & pace Kalendis Octobris volumus Traiectum venire, ibique (C) Guaiferio glorioso Principe, & cum alijs eximijs parentibus tuis loqui, & ordinare primùm ea, quæ Nobis, & vobis sunt necessaria, vestræ A B C

paci,

paci, & vtilitati proficua, & tunc prouectionem tuã omnibus pacificatis peragere.

NOTATIONES.

QVia hæc epistola scripta est mense Augusto, vel ineunte Semptembri, nondum completa Indictione duodecima, erat annus 879.

A Parentum. *Id est cognatorum, seù consanguineorum, inter quos erant Landenulphus, & Pandenulphus fratres.*

B S. Stephani. *Consentit Herempertus fol.61. verba sunt.* Non est autem prætermittendum, quod in principio rixæ cum idem Pandolphus(*Comes*) fratrueles suos persequebatur bestiali efferitate, Landolphum electum filium Landonis supradicti, cui sedem S. Stephani Episcopalem sub iureiurando tradiderat, à Castro Episcopij expellens, in Cellula Sac. Mynisteriorum (*intelligo in sacristia*) degere fecit: & sibi in Zetula(*intelligo in camera*) Episcopali mansionem exhiberi iussit: quod & factum est. Hoc cernens dictus electus, metuens dicti viri versutiam, egressus ex vrbe ad Episcopalem sedem propriam B. Prothomartyris properauit, quo posset quietam ducere vitam.

C Guaiferio. *Fuit Guaiferius Princeps Salernitanus, qui Landulpho electo fauebat; sicut & Leo Theanensis Episcopus. Nè putes illo tempore Guaiferio fuisse ius aliquod in Capuana ciuitate: nam cum ille, occasione oborti schismatis inter electos, Capuanos impugnaret; à* Ioanne *Papa* VIII. *reprehensus est per epistolam* 214. *in qua sunt illa præsertim verba:* Vultis contrarietatis discrimina inferre propinquis, quos in auxilium vobis opportunum poteratis habere fautores. *Igitur Capuani non subditi, sed propinqui, & fœderati Guariferio erant.*

Landulphus Episcopus Capuæ nouæ, à Ioanne Papa Octauo confirmatus legitur, in Chron. Cass. lib. 1. cap. 43. quo

quo tempore Landulphus à Capuanis expulsus, eodem Papa iubente, in Ecclesia sancti Petri Capuæ veteris sedit. *Ita Bellarm. Adde* in Chron. nouiter impresso est cap. 40. Hic Landenulphus frater expulso Landulpho, Episcopatum occupauit: sed à Ioanne Papa VIII. volente schisma componere, fuit in Episcopatu confirmatus, & cõsecratus. Agit de hoc schismate, & Episcopatu, æqua sorte diuiso, Herempertus fol. 62. & 63. Chr. Cass. lib. 1. c. 4. nec non & M.S. Cassinense à nobis infra in 4 par. relatum. Lubet Herempetti narrationem huc afferre: Verba sunt Interea (scilicet Comes Pandenolphus postquam Landolphus electus successerat in Ecclesiam sancti Stephani Capuæ veteris) occasione reperta, Lãdenolphum germanum suum coniugatum clericum fecit, mittensq; Romam Ioanni Papæ, Episcopum fieri postulauit, in quo & exauditus est, & pro hac insania, & fraterna, ciuiliq; expugnatione nixiùs rogati Bertharius sagacissimus Abbas Monasterij supradicti sanctissimi Benedicti, & Leo venerabilis Præsul Theanensis ad vrbem Profecti sunt, adieruntq; dictum Pontificem, obsecrantes eum suppliciter, vt tam graue periculum nõ ageret, vnde ruina terræ, & sanguinis effusio procul dubio fieret cui etiam dictus Abbas expressè inquit: certè si hoc feceris tua potestas, grãdem ignem accendes, ad te vsque pertingentem. Præualens tamen voluntas Pontificis, Landenolfum Episcopum ordinauit. Hoc factum est, quia Pandenolfus priùs se subdiderat dicto Papæ, in cuius nomine & chartæ exaratæ, & nummi figurati sunt iuxta præscientiã dicti Abbatis: talis itaq; ignis exortus inde est, vt omnis Beneuentana tellus, & ipsa Romana ditio à Saracenis propemodum funditus deleta sit; pro qua causa dictus Papa bis venit Capuam, & primò dum resedisset iuxta vrbem in loco, qui Antonianus dicitur (*est is locus meo iudicio in Prato vulgo Mazzone, dictus*

olim

olim Antignani: ob cuius loci dominium dicta est Familia Antiniana familia quidem nobilissima, sed hac ætate extincta) omnes Longobardi hostiliter illum adeunt. Nam ex vna parte vtriusque fratuelis cum Gaiderisio, & Guaimario Principibus habentes Græcos aduenerant, & quotidie præsente Papa, vtræq; acies in præcintu exiliebant. Quo circa Ioannes Papa Landolfum pridem electum cõsecrauit Episcopum in Ecclesia Beati Petri Capuani, totũq; Episcopatum inter ambos æqua portione diuidi pręcepit, Ecclesia verò, in qua consecratio celebrata est, paulòpost à Saracenis per Pandolfum vocatis, & ab Athanasio missis, igne media exusta est.

Hæc Herempertus, sed quamuis Papa studuerit schisma componere; tamen odia in pectoribus fouebantur, & Landulphus ex fructibus attributis Landenulfo vsurpare sibi nitebatur; qua de causa scripsit ad ipsum Ioannes Papa, & epistola nu. 248. ita se habet.

Reuerendissimo, & Sanctissimo Landulpho, Episcopo A (A) Suricorum. Vera relatione comperimus, quòd quidquid tempore consecrationis tuæ in nostro conspectu de frugibus illius Ecclesiæ congrua deliberatione fuerat inter te, & Landenulphum Capuanum Episcopum diffinitum, tu, ingenti vsus temeritate, violaueris: & quod nos iuxta temporis qualitatem moderari decreueramus, tu adimplere neglexeris. Quo audito, valdè noster animus est commotus, quòd tam audacter nostra præcepta paruipenderis, & terminos paternos excesseris. Quapropter huius nostri Pontificij auctoritate, ab huiusmodi te factione compescere volentes, præcipimus, & modis omnibus tibi iniungimus, vt omni ostinatione deposita, quidquid nos illic positi inter te, & eundem Episcopum, vel illius B fratrem (B) Pandenolphum, fidelẽ nostrum, de diuisione, vel frugibus illius Ecclesiæ deliberauimus, sine mora

adim-

adimplere procures. Hoc sciens, quia si aliter agere præsumpseris, sicut inuasorem rerum sacrarum, te canonicis iaculis feriemus. Quòd si aliquam querimoniam, aut iustam excusationem te habere confidis; tunc cum eodem Episcopo causam dicturus, iubemus, vt nostram petas præsentiam. Nam nos præsenti Legato nostro Vualperto Reuerendissimo Episcopo dilecto, Consiliario nostro præcipimus, vt si nostra salubria monita adimplere cōtempseris, ex nostra auctoritate te excommunicare procuret, quatenus sicut prædiximus Romam in nostra præsentia, &c. Data 15. Kal. Augusti (C) Ind. 13. C

NOTATIONES.

SVricorum. *Landulfus qui dicitur Episcopus Suricorum, etsi egressus à Capua noua in Ecclesia sancti Stephani Capuæ veteris habitabat; tamen quando à Papa Ioanne consecratus est Episcopus, non fuit consecratus in illa Ecclesia sancti Stephani, sed in Ecclesia sancti Petri, vt habet Herempertus, cui consentit Chronicum Cassinense. Cur ergo dictus est Episcopus Suricorum? Profectò hoc nomen Suricorum hac etiam ætate perseuerat in Ecclesia sanctæ Mariæ Maioris Capuanæ Diœcesis: illa enim Ecclesia vulgari nostro sermone dicitur sancta Maria delli Surici, seù delli Sulici: imò cum Anonimus Auctor manuscripti Cassinensis dicat, sanctam Mariam cognomento Suricorum, dictio illa* cognomento *videtur significare vocabulum Suricorum fuisse proprium illius Ecclesiæ, & proindè qui hic dicitur Episcopus Suricorum, erat Episcopus residens in Ecclesia sanctæ Mariæ Maioris. Credendum igitur est (nec erit inter Auctores citatos vlla diuersitas) Landulfum qui consecratus est Episcopus in sancto Petro, paulò post suam consecrationem, quando vidit Ecclesiam sancti Petri à Saracenis* A

exustam, ad sanctam Mariam cognomento Suricorum Episcopium transtulisse. Sed qua de causa Ecclesia sanctæ Mariæ huiusmodi cognomentum sortita fuit? Ego omisso, quod dicitur de leproso filio Imperatoris sanato soricum linguis, opinor, extante Capua veteri tempore Barbarorum vicum appellatũ suricum ab alioquo viro, cui nomen erat Surus; sicut in hac noua Capua fuit vicus Oialdiscus ab Oialdiscis, & posteris Oialdi. Passim vbique in vrbibus est inuenire huiusmodi vicorum nuncupationes: hæc opinio seù coniectura: quia nititur ijs, quæ communiter euenire solent, mihi semper Arrisit quod enim dicitur de leproso mundato soricum linguis, vt diximus in sancto Symmacho, nullam prorsus habet probabilitatem, neque fidem antiqua tabella sibi conciliare potest ex eo, quòd musiuum illius Ecclesiæ habet sorices: vix namque est vnus, & alter sorex: qui cum non nisi magna oculorum adhibita diligentia cerni queant, neque sint propè, aut versus Imaginem B. Virginis, sed longè, alioue spectantes; manifestum est ad ornatum positos esse, sicut ad ornatum columbæ caueæ, palmæ, flores & id genus alia ibidem posita sunt: & ornatus causa duos quoq; sorices propè vas florum in musiuo Cathedralis intueri licet. Ipse verò Landenulphus non diù Episcopatum tenuit: nam Landulphus reddens ipsi vicem, ipsum expulit. Et quamquam manuscriptum Cassinense citatum, habet Landenulphum post quatuor annos à Landulpho expulsum; tamen quia extat epistola Ioannis Octaui num. 289. quæ vt summum scripta fuit expirante Indictione decimaquinta, idest anno 882. mense Augusto, seù Semptembri, oportet illum vix attigisse quartum annum; Quomodo autem facta sit expulsio Laudulfi, scribit Herempertus fol. 64. verba sũt.

Hoc facto, non multo post prædictus Præsul (*Athanasius Neapolitanus*) vna cum filijs Landonis, & filijs Landenolphi (*consanguineis Landulphi Episcopi, quibus spreto*

Pan-

Pandenolfo sociatus erat) super Capuam aduenit, dictamq; vrbem obsidens affligebat. Qua necessitate compulsus Pandenolfus, Radelgisium Principem, cognatumq; suum in auxilium incitauit: is autem segnitie deposita, mox Ayonem germanum suũ aduocans in Comitatu suo, Capuam, expugnas (*hostes nempè obsidentes eam*) audacter ingressus est. Post hæc Ayo cum Beneuentanis, & Capuanis egrediens cum filijs Landenolfi, Amalphitanos habentibus certamen inijt, & aliquandiù certatum est iuxta portam vrbis. Cumq; neutra pars alteri cederet, vtræq; acies ad sua reuersæ sunt. Redeunt itaq; Radelgisio ad propria, Athanasius ad solita conuersus arma, simulauit vniuersos fratrueles pacisci, cohortatusq; est eos, vt dato sacramento ad alterutrum, omnes ingrederentur vrbem, quasi communiter habitaturi. Et Pandenolfus ab eodem Præsule iuramentum accepit, nè vllas contra eum moliretur insidias. Tunc omnes fratres in vnum adunati, Capuam adierunt, dato priùs Amphitheatro (*dictum eo tempore Berelasis, hodie Borilascium*) eidem Athanasio, & ille Guaiferio ad cohabitandum tradidit, ad perpetuum Capuanorum iurgium. Cum verò adessent vniuersi, vt diximus, omnes iurauerunt, vt pacifici, & sine vlla molestia dicti viri intrarent ad commorandum. Pandenolfus autem recepit eos ouans, cum clericis veste amictus candida. Illi autem mox ingressi initio apprehenderunt Pandenolfum, & Landenolfum fratrem eius, quem supra Episcopum descripsimus cum omnibus consentaneis, sequacibus, & fautoribus eorum, & hi omnes missi sunt Neapolim, & vxores, filij, & filiæ missi sunt illuc. *Hactenus* Herempertus.

Pandenulphum. *Hic est Pandenulphus ille, qui in M.S. Cassinensi dicitur Comes Capuæ post obitum Landulphi Comitis, & Episcopi: Ad hunc Pandenulphum est epistola Ioannis Papæ Octaui, qua significatur Pontificem ipsum scripsisse* B

se Guaiferio Principi Salernitano, vt ab impugnandis Capuanis desisteret. Volo hic obiter adnotatum, Pandenulphum in epistola Ioannis Papæ dici gloriosum Castaldū, quo etiam titulo in epistola 289. *appellatur Lando, qui Capuæ præerat. Ex* Chron. Cass. *manifestè colligitur titulum Castaldi fuisse minorem titulo* Comitis : *At si minor titulus, non minor potestas vbi* Castaldus *dominabatur ipse: minor quidem si regebat ipse ciuitatem, cui Princeps, vel* Comes *dominabatur. Obseruaui* Comitatū, *&* Castaldatum *fuisse Longobardis à principio munera temporanea, sed postmodum transisse titulos in hæreditatem.*

C Ind. 13. *Is erat annus Domini* 880. Hic *tandem admoneo, eundem ipsum, qui dicitur Episcopus Suricorum, appellatum quoq; Episcopum Berolasis: extat enim Ioannis Papæ Octaui epistola* 170. *scripta quidem anno* 881. *cum huiusmodi prefixo titulo.* Omnibus Episcopis Caietam Neapolim, Capuam, Berolasim, & Amalphim Beneuentum, & Salernum incolentibus. *Est Berolasis locus in Capua veteri ad sanctum Stephanum, vulgari nuncupatione dictus etiam dictus etiam hodie* LI VORLASCI. *Anonimo Cassinensi* Berelais. *Heremperto* Berelasis; *Latinè loquentibus* Amphitheatrum. *Neque mirum si Episcopus in Capua veteri constitutus, Suricorum, vel* Berelasis *appellebatur, cum illis in vicis Capuæ veteris essent insigniores Ecclesiæ.*

882 Landulphus Episcopus Suricorum, expulso Landenulpho, à quo ipse fuerat expulsus, integrum Episcopatum obtinuit. Ita supra citatum manuscriptum Cassinense : cui fauet Titulus epistolæ 289. in epistolis Papæ Ioannis VIII. est ille ; Leoni Episcopo Thianensi, Item Landulpho Episcopo, & Landoni Castaldio patri eius. Agitur in illa epistola de negotio hominis Capuani. MM.

891 Landenulfus, siue fuerit ille fratrer Pandenulfi Castaldi Capuani, siue aliquis alius, hoc anno 891. reperitur à Papa

Formosum legatum fuisse Constantinopolim. *Baronius tom.* 10.

Oto Episcopus Capuæ, & Ecclesiam, quam ille condiderat, consecrauit, vt ex eodem pariete cognosci potest. *Ita Bellaminus.*

Vgo Episcopus, prædicti Otonis successor, musiuum ornatum addidit, vt eodem in loco notatur. *Ita Bellarm. Adde*, Epigramma, quod in Musiuo est exaratum, ita se habet.

Condidit hanc aulam Landulfus, & Oto beauit,
Mœnia res morem vitreum dedit Vgo decorem.

Hinc Cæsari Costæ, & Cardinali Bellarmino visum est templum à Landulfo Episcopo conditum, ab Otone Episcopo beatum, idest consecratum, & ab Vgone Episcopo musiuo decoratum. Hinc eisdem etiam visi sunt Landulfus, Oto, & Vgo fuisse tres primi, qui Capuæ nouæ Episcopatum continua successione tenuerunt. Profectò quamquam ex modo dictis apparet Otonem non proximè successisse Landulfo; tamen longa temporum spatia inter illos non intercesisse innuit hoc Epigtamma. At cum & primus, & secundus Episcopus vocatus sit Landulfus, vter Ecclesiam ædificauit? primus absque dubio: nam ille in Episcopatu vixit annos viginti duos, & fuit etiam Comes: alter verò & paucos annos in Episcopatu vixit, & continuò schismate à Landenulfo exagitatus. Cæterum verbum illud, *Beauit*, ego vt mœnijs, rebus, & mori æquè bene quadret, expono, Beauit, idest, ditauit, & Landulfo conditori consecrationem attribuo, consecrationes enim illo sæculo differri non consueuerant.

Et verbum, *condidit*, prolatum de Episcopo, consecrationis actum ab eo non excludit. Exemplum in vita sancti Gebhardi Episcopi Constantiensis: Ille Ecclesiam quandam fundauit, ædificauit, dotauit, dedicauit, & tamen Epigramma

gramma tumulo eius appositum, de fundatione tantùm meminit illo versu.

Hancq; Deo sedem Templi fundauit,& ædem

Certè significans illum, qui fundauit Ecclesiam, cætera peregisse ex nouo Surio 27. Augusti. Ditata verò meo iudicio sunt mœnia, quando in illis, vt mos erat antiquitus, Beatorum Imagines depictæ fuerunt. De Otone extat aliud Epigramma in parua porta Aquilonari.

Hoc pius Antistes cleri lux OTTO parauit
Ecclesiæq; pater res, mores amplificauit.

Vt vides, huius Epigrammatis sententia cum sentētia illius, quod est in musiuo maximè congruit, in eo quod pertinet ad Otonem: At inquies, quid OTTO parauit? profectò hoc Epigramma à principio alibi fuisse oportet: nam si à principio illi portæ fuisset appositum, fuisset inscriptio multum inepta: fuit meo iudicio in porta sacrarij, idest Thesauri, vel sacristiæ, quæ olim erant intra Ecclesiam, vbi nunc sunt schalæ Palatij, & Archiepiscopi Iordani Gaetani Cappella. Tandem, etsi vtrumq; epigramma compositum est Rhythmo, seù, vt vocant carmine Leonino, & exaratum caractere Romano, non propterea Oto, & Vgo censendi sunt illi, quos infra leges Archiepiscopos tempore Normannorum: nam & tempore Longobardorum vsitatum fuisse carecterem Romanum, demonstrat sepulchrum Athenolfi Primi Principis Capuæ, quod cernitur in atrio Cathedralis, & lapis quidam supulchralis, sepulchri scilicet Gharæ filiæ Athenulfi II. qui intra Cathedralem in alia aquilonari non longè à porta in pauimento conspicitur: vsum quoq; Leonini carminis antiquissimum esse constat ex Baronio, qui anno 538. refert epigramma positum à Villisario, & anno 752. refert poema quoddam Metelli monachi Tegerensis, in quibus Rhythmi apparet forma musiuum autem ab aliquo Magistro Græco elaboratum,

ex eo credo, quòd ad pedes Beatissimæ Virginis habentis Iesum in gremio, cernitur inscriptio Græcè posita MP ΘY idest Miter Theu, Latinè Mater Dei. Illo planè sæculo musiarijs carebat Italia, vt patet ex Cass. Chron. lib. 3. cap. 9. ideoq; adsciscere Græcos oportebat.

Sico Episcopus Capuæ tempore Marini Papæ II. Chr. Coss. lib. 1. cap. 60. *Ita Bellarm. Adde*, In noua impressione est cap. 56. & agitur ibi de contentione Siconis Episcopi cum Casinensibus de Ecclesia sancti Angeli, quæ tunc ad Arcum Dianæ appellabatur; quia templum eiusdem Dianæ inibi fuit, nunc verò ad formam dicitur: contentionem diremit Papa Marinus, & mandauit Ecclesiam sub custodia, & potestate monasterij sancti Benedicti, quod tunc in Capua erat perpetuò permanere.

Aldebertus Episcopus Capuæ temporibus Agapiti II. Romani Pontificis fuit. Chron. Cass. lib. 1. cap. 63. *Ita Bellarm.* In noua editione Chronici est cap. 59. habetur ibi. Aldebertum Egregium Præsulem Ecclesiæ Capuanæ cum quibusdam alijs annuisse electioni Abbatis Aligerni à Capitulo Casinensi in monasterio Capuano peractæ. *946*

Symmachus Episcopus, de quo musiuum sanctæ Mariæ Maioris, vt supra in secunda parte fusiùs. *circa 950*

ARCHIEPISCOPI CAPVAE.

IOannes fratrer Pandulfi Principis Capuani, Archiepiscopus Capuæ, cõsecratus à Ioanne XIII. Papa Capuæ agente. Chron. Cass. cap. 40. *Ita Bellarm. Adde*, in Chron. nouiter impresso est lib. 2. cap. 9. Infra in appendice habebis fusè de institutione Capuani Archiepiscopatus. *967*

Domnus Leo monachus Casinen. Archiepiscopus Capuæ fuit proximè post Ioannem, Chr. Cass. ibid. *Ita Bellar.* *974*

Domnus

978 Domnus Gerbertus monachus Casinensis Archiepiscopus Capuæ, post dictum Domnum Leonem, Chr.Cass. ibidem. *Ita* Bellarm. *Adde*. Hic primo anno consecrauit Episcopum Caiacienſem, qui fuit ſanctus Stephanus. obijt anno 980. die 21. Ianuarij. Ex Bulla ſancti Stephani, & ex Kalendarijs ſanctæ Mariæ, & ſancti Ioannis. Eſt qui ſcribat oſſa Gerberti Epiſcopi tranſlata fuiſſe in Galliam à Ludouico Imperatore: ſed fallitur, nam Frezza, qui allegatur, loquitur (etſi confusè) de ſancti Germani corpore tranſlato.

981 Adenulphus tempore Landenulphi Principis. Hoc tempore Eccleſia Capuana habebat canonicum bibliotecharium. Erat autem bibliotecharius idem ac Cācellarius, cuſtodiebat bibliothecam, ideſt libros Eccleſię manuſcriptos, cum vſus edendi typis nondum apparuiſſet. Ex inſtrumento ſancti Ioannis, & ex Capacio, qui citat inſtrumentum ſancti Laurentij Auerſanæ ciuitatis.

990 Aio Archiepiſcopus tempore, quo Landenulphus Princeps fuit occiſus in Parrochia ſancti Marcelli, à ſancto Marcello ad monaſterium S.Benedicti confugit, ibi tamen ab inimicis veneno perijt. Ex manuſcriptu Caſſ. nuper edito.

1007 Paldulphus Archiepiſcopus tempore, quo ſanctus Stephanus Epiſcopus Caiacēſis ſenio confectus venit ad Synodum Prouincialem. obijt die 10. Martij, ex monumentis Eccleſiæ Caiacenſis, & ex Kalendario ſancti Ioannis.

1008 Adenulphus Archiepiſcopus Capuæ tempore Conradi
1038 Imperatoris, & Ioannis Papæ XV. Chron. Caſſ. lib. 2. cap. 66. *Ita Bellar. Adde*, nunc in Chron. cap. 64. habetur ibi ſunt Adenulphum à Pandulpho malo Principe detruſum fuiſſe in carcerem, & inde à Conrado Imperatore liberatum. Hic eſt Adenulphus, qui legitur infra in Bulla Epiſcopi Sueſſani, & ille Anonymus, qui ann. 1013. dicitur à Ceſare Coſta Vicarius Papæ. De hoc Adenulpho eſt mentio

in

in monumentis Eccleſiæ Atinenſis: anno ſiquidem 1044. conſecrauit Leonem Epiſcopum illius Eccleſiæ. Vitam quoque ſancti Marci eiuſdem Eccleſiæ primi Epiſcopi, & Martyris ſcripſit. Titulus epiſtolæ præfixæ libello de vita ſancti Marci ſcriptæ ad clerum Atinenſem, ita ſe habet. Aeterni Regis diſciplinam ſequentibus vniuerſis in Chriſto ſanctiſſimis fratribus in ſanctæ Dei Genitricis Eccleſiæ vitam Angelicam exercentibus, Adenulfus Capuanæ ſedis Archiepiſcopus, calculum candidum à Ieſu Chriſto Domino feliciter promoueri in vnitate fidei mirabiliter congregari. In Catalogo autem Epiſcoporum legitur ita: Anno Dominicæ Incarnationis 1044. Adenulfus Capuanus Archiepiſcopus, cum iam ſceptrum Archiepiſcopale ſumpſiſſet, in ſede Atinenſi ordinauit Leonem Præſulem. Hæc ibi. Mihi verba illa, Cum iam ſceptrum Archiepiſcopale ſumpſiſſet, vidētur innuere Adenulfum non diù poſt adeptum Archiepiſcopatum conſecraſſe Leonem, & proindè dicendum foret Adenulfum hunc, alteri Adenulfo mortuo ſucceſſiſſe, niſi fortaſſe qui Catalogo nomen inſcripſit, parum cautè loquutus eſt. Leone autem Epiſcopo Atinenſi, inuentum eſt corpus ſancti Marci primi Epiſcopi illius Eccleſiæ: quare Adenulfus Archiepiſcopus totum officium ſancti Marci verſibus Leoninis compoſuit, Eccleſiæq; Atinenſi recitandum tradidit: inuentionem quoque exametris, & pentametris ſcripſit; lubet hic apponere ſaltem verſus Inuentionis.

Concio læta canat, exultet corpore Marci
Qualiter iſta dies glorificata fuit.
Sedis Atinenſis Leo Præſul iura tenebat
Cum ſic gleba ſacri corporis aucta fuit,
Quidam Romanus vrbem deuenit Atinam
Pontificem quærens, inuenit, alloquitur.
Martyr honorandus me miſit nomine Marcus

Quæ mihi monſtrauit notificare tibi.
Ante ſepulturam, quæ Martyris eſſe Nicandri
Dicitur, inuenies oſſa beata viri.
Præſul ad hæc lætus, venit huc, tumulumq; requirit,
Vir monſtrat: lapidum magnus aceruus erat.
Tolluntur lapides, titulum lapis obtulit vnus,
Incipiunt nomen cernere : Marcus erat
Presbyteris terram iuſſit Pater indè cauare
Cœpit, laſſatur, Presbyteri fodiunt
Dum ſic certatur, dum quiſq; labore grauatur,
Ad tumulum veniunt, panditur, & tumulus
Exit ſuauis odor, voluit Pater iſta latere
Fama replet populum, turbaq; tota ruit
Tunc verò clamor ad ſydera tollitur ingens
Plebs pariter, & clerus glorificant Dominum
Veſper erat, leuat oſſa Pater, capſaq; reponit,
Nox ruit in terris, ad ſua quiſq; redit
Mane ruit clerus, Proceres animæq; potentes,
Vir puer, atq; ſenex, nupta, triennis, anus
Pontificem dignè tegit infula Pontificalis,
Et clerus ſacris veſtibus induitur
Accipiunt corpus tota plaudente chorea,
Imponunt humeris ſuſcipiuntq; viam.
Terra ſonat pedibus, ferit aurea ſydera clamor,
Lætitiam, plauſum, voxq; manuſq; ferunt
Sic tendunt omues Chriſti Genitricis ad aulam,
Hic cupiunt corpus ponere, Marce, tuum
Sed tibi nec placuit, nec quæ cupiere patrarunt,
Atq: domum propriam Martyris oſſa volunt
Ante pedem ſilicis corpus ſtetit, inde moueri
Non potuit, cunctos cœpit habere timor.
Tunc omnes ſpondent propriam ſibi condere ſedem
Et ſic oſſa ferunt ad loca, quæ cupiunt.

Vnde

Vnde Patri summo, Nato, cum Flamine sacro
Gloria sit perpes, laus, decus, Imperium. Amen.

Niciforus Archiepiscopus. Notatur obitus in Kalendario monialium sanctæ Mariæ die 14. Septembris. 0000

Hidelbrandus Archiepiscopus Capuæ tempore Alexandri Papæ II. & Henrici IV. Imperatoris; Chronic. Cass. lib. 3. cap. 24. *Ita Bellar. Adde*, nũc in Chron. est cap. 26. habetur ibi Hidelbrandum submurmurare conatum publicè in Romana Synodo contra priuilegium libertatis, & exemptionis, Ecclesiæ Cassinensi concessum à Papa Nicolao II. Hic interfuit consecrationi Cassinensis Ecclesiæ, & Diplomati Alexandri II. Papæ subscripsit: eius nomen legitur etiã in instrumento sancti Angeli ad Formam, quod habebis infra in Inuentione sancti Michaelis obitus notatur in Kalendario sanctæ Mariæ quarto nonas Maij, hic perperam nominatur Ydelninus. 1065

Herueus Archiepiscopus tempore Gregorij VII. Chr. Cass. lib. 3. cap. 41. *Ita Bellarm. Adde*. Nunc in Chron. cap. 42. Habetur ibi hunc in concilio Romano de Ecclesia sancti Angeli ad Formam disceptasse cum Cassinensibus, & causa cecidisse. De hoc est epitaphium in trabe marmorea portæ Atrij. 1076 1081

Auxit opus, mores, clerum quoq; res, & honores
Præsulis Heruei lux fulgida lace diei

Hinc assero Herueum auxisse, idest ampliasse opus, idest fabricam Ecclesiæ, & proindè mihi persuadeo primam, & antiquam formam Ecclesiæ alteram fuisse, quàm nunc est; propterea etiam credo confessionem maioris Altaris sub tribuna, & pulpitum lapidibus variatum, quod erat in media naui ad cantandum Euangelium, & pauimentum lapidibus versicoloribus stratum, porticum etiam quadrilateram ante fores Ecclesiæ, adscribenda esse Herueo: nam hæc omnia tempus Normannorum Principum excedere non

videntur. Cæterum nolo quis irrideat illa verba, lux fulgida luce diei, quasi inepta: doctus etenim auctor in re Ecclesiastica vti potuit phrasi diuinæ scripturæ, in qua ablatiuus similitudinis inuenitur, vt Niue dealbabuntur in Selmon, idest ita dealbabuntur, sicut est alba nix in Selmon: Erit ergo sensus, lux Heruei ita fulgida, sicut fulgida est lux diei. Tandem scito hunc esse illum Archiepiscopum Capuæ, ad quem extat Gregorij VII. Papæ epistola 25. lib.9.& referetur infra.

1088 Robertus Archiepiscopus, huius Archiepiscopi tempore erant in vsu statuta canonũ nè extra Sabbatum Paschæ, & Pentecostes Baptismus administraretur: quare hic anno 1088. pro Cathedralis Ecclesiæ dignitate conseruanda prohibuit in Parochijs, & in monasterijs dari Baptismum Sabbato sancto Paschæ: imò & olea sancta interim denegauit. Ex fragmentis monasterij sanctæ Mariæ. In monasterijs autem tàm sanctæ Mariæ, quàm sancti Ioannis, siue ex priuilegio, siue ex consuetudine Baptismus solemnis administrabatur, & fontes (olim Baptismales) in ipsis monasterijs etiam hodie conseruantur.

1098 1118 Sennes Archiepiscopus Capuæ, tempore Paschalis Papæ II. & Henrici V. Imperatoris. Chron. Cass. lib. 4. cap. 30. & 50. *Ita Bellarm. Adde:* Nunc in Chron. est lib. 4. c. 28. & c. 48. Dicitur in vno, Sénetẽ coadunata multitudine Capuanorum, armata manu misisse illos ad violandam Ecclesiam sancti Nicolai, quæ erat cappella sancti Angeli ad Formam, & conquestum contra Abbatẽ Casinensem, quod in Dedicatione illius Ecclesiæ sibi Metropolitano non cessisset in ijs, quæ Archiepiscopum agere decuisset: proclamantibus autem Casinensibus in Romana Synodo, Sennetem spopondisse emendationem. In altero dicitur Sennetem pro Abbate Casinensi in Synodo Beneuentana proclamasse de Ecclesia sanctæ Sophiæ violen-

violenter iam à ditione Casſinenſi ſubtracta. Hic Sennes erat in Principatu Capuano Vicarius Papæ, ſeù Legatus Apoſtolicus: de eius obitu erit mentio infra hac 3. parte.

Otho Archiepiſcopus Capuæ tempore Caliſti II. Papæ Chron. Caſſ lib. 4. cap. 71. *Ita Bellar. Adde.* Nunc in Chr. lib. 4. cap. 69. legitur ibi Othonem conqueſtum eſſe apud Caliſtum Beneuenti commorantem, quaſi Capuana Eccleſia ſpoliata fuiſſet tribus Eccleſijs, quas Caſsinenſis Eccleſia poſsidebat, ſcilicet ſancti Benedicti Pizzuli, ſancti Angeli ad Odaldiſcos, & ſancti Rufi, ſed cauſa ventilata compertum eſſe Capuanam Eccleſiam à Caſsinenſi non fuiſſe ſpoliatam. Hic eſt ille Archiepiſcopus, qui vnxit Robertum vltimum Capuæ Principem. De Othone meminit etiam inſtrumentum Theſauri ann. 1126. in quo dicitur Venerabilis, & Deo dignus, quo titulo Prælati Eccleſiaſtici illo tempore decorabantur; quo titulo Romanus etiam Pontifex honorari ſolebat, vt videre eſt apud Baron. an. 906. mihi in Appendice, verba ſunt Hic ſancti primi Martyris corpus venerandum in Chriſto humatum quieſcit, quod Deo dignus Sergius Papa Iunior Eremberto Illuſtri viro conceſsit ab vrbe Roma, hæc ibi. Hic fortaſſe eſt Otho Decanus, qui Diplomatibus Sennetis Archiepiſcopi ſubſcripſiſſe reperitur.

1120 1126

Philippus Archiepiſcopus, qui cum Rogerio Archiepiſcopo Beneuentano, & Ioanne Archiepiſcopo Salernitano interfuit coronationi Rogerij Regis celebratæ Panormi. Capacius ex Fazello Dec. 2. lib. 6.

1129

Vgo Archiepiſcopus. Ex inſtrumento Theſauri. Hic in ſchiſmate cum alijs Prælatis noſtri Regni ſequutus eſt Anacletum Antipapam contra Innocentium, vt apparet ex inſtrumento ſancti Ioannis, quod eſt Anacleti Antipapæ reſcriptum. Impetrauerat Vgo Reſcriptum ab Anacleto, quo monaſterium ſancti Ioãnis Caſsinati monaſterio ſubditum

1130

ditum Archiepiscopo summittebatur: at reclamante Abbatissa, Anacletus videns se ab Vgone deceptum, altero dato rescripto, primum reuocauit. Cæterum Vgo, vt de monasterio sancti Ioannis benemeritus, habet nomen in kalendario mortuorum die 18. Februarij, qua scilicet die migrauit è vita.

1136 N. electus Capuanus, de quo Chron. Cass. lib. 4. cap. 98. Hic Capacio est Gulielmus Rauennas, qui precibus Rogerij Regis factus est Archiepiscopus Salernitanus. Planè electio Gulielmi à schismaticis celebrata, cum alijs schismaticorum ordinationibus canone Innocentij Papæ euacuata, irritaq; facta est: quia verò Gulielmus nobili loco natus, diuinarum, atq; humanarum rerum cognitione prædjtus, & Rogerio charus erat, voluit Pontifex de eo benemereri: nè tamen inualidam electionem, ratam facere videretur, ad alteram Ecclesiam illum assumpsit.

1143 Gaufredus Rufus, Episcopus Dolensis in Gallia, postquam interfuit Concilio Pisano, factus est Archiepiscopus Capuæ ab Innocentio II. ex MM. SS. collectaneis Domini Bartholomei Chioccarelli I.C. Neapolitani.

1163 1179 Alphanus Archiepiscopus Capuæ, temporibus Alexandri III. Pontificis, & Gulielmi Regis: scribit enim Romualdus Archiepiscopus Salernitanus in Chron. quòd habetur M.S. in bibliotheca Vaticana, hunc Alphanum cum viginti quatuor triremibus adduxisse Neapolim filiã Regis Hẽrici, vt nuberet Regi Gulielmo. *Ita Bellarm. Adde* De hoc Alphano plura instrumenta Thesauri, ipse enim monasterium monialium Sanctæ Mariæ, causa per Alexandrum III. Papam accuratè cognita, sibi subegit: ipse priuilegium obtinuit, de quo infra in quarta parte: de eodem (vt habet Capacius) Archiuiũ sancti Sebastiani, Baronius ann. 1176. & instrumenta monasterij monialium sancti Ioannis.

1183 1202 Matthæus Archiepiscopus temporibus Innocentij III.

eius fit mentio in Regesto eiusdem Innocentij fol. 433. *Ita Bellarm. Adde* De Matthæo plura instrumenta Thesauri Hic Panormi apud Siciliam obijt: fuit occasio, quoniam Innocentius Papæ III. ex testamento Reginæ Constantiæ suscepta tutela Federici Regis Siciliæ tum pueri, mandauerat ipsi Matthæo Regis familiari, vt cum alijs quibusdam Prælatis Regni negotia procuraret. Hic iampridem Archiepiscopus Capuæ, tertium Innocentij III. annum vix excessit: eo mortuo, scripsit Innocentius ad Capitulum Capuanum insignem epistolam, cuius pars habetur in corpore Iuris Canonici: integra verò ita se habet.

Cum inter vniuersas Metropoles, Capuana sit Apostolicæ Sedi vicinior, ad prouisionem ipsius specialiùs aspiramus, talem ipsi personam præfigi cupientes, quæ sicut alios metropolitanos loci vicinitate, sic & deuotionis affectu præcellat: per quam, & ipsa Metropolis tam in spiritualibus, quàm temporalibus optatum suscipiat incremētum. Intelleximus autē per dilectos filios L. & P. canonicos vestros, & literas, quas ad Sedem Apostolicam detulerunt, quòd ad (A) Decanum, & alios canonicos vestros Panormi manentes, cum ex eorum parte vobis fuisset per literas intimatum, vt Ecclesiæ Capuanæ damna pēsantes, sic tractaretis super electione substituendi pastoris, quòd nullum deberetis in eorum absentia nominare; quendam socium vestrum cum literis destinastis, duodecim dierum terminum assignantes, infra quem, post receptionem literarum vestrarum, iter arriperent redeundi: quamuis Ecclesiastica consuetudo non exigat, vt ad electionem pastoris Canonici tam remoti vocentur: & illi præcipuè, qui longè antequam vos metropolitani vestri obitum præsentialiter cognouerunt, quorum aliqui post eius decessum, ad Capuanam Ecclesiam sunt reuersi. Quia verò mora longior in electionibus est valdè suspecta, imò sæpè damnosa, discre-

A

tioni

tioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, atq; præcipimus, quatenus inuocata Spiritus sancti gratia, personam idoneam per electionem canonicam concorditer assumatis, ad regimen Ecclesiæ Capuanæ: consequenter ad nostram præsentiam nuncios idoneos transmissuri, per quos à (C) nobis vice (B) regia postuletis assensum, & Apostolicæ confirmationis gratiam requiratis, attentiùs prouisuri, vt eo discretionis, & charitatis studio procedatis, quòd nec in electione vitium, nec in electo defectus valeat inueniri. Alioquin, & factum electionis reuocaremus in irritum, & personas eligentium puniremus.

C B

NOTATIONES.

A DEcanus. *In instrumento Thesauri anno 1219. inuenitur Vgo Decanus, & Regiæ Cappellæ Canonicus: hic ergo censeri potest fuisse Decanus, qui cum Matthæo Archiepiscopo Panormi degebat.*

B Vice regia. *Canonistæ, in cap. cum inter vniuersas de electione, querunt cur in electione* Archiepiscopi Capuani *peteretur Regius assensus: profectò Regius assensus in electionibus omnium Prælatorum Regni Siciliæ petebatur, idq; non ratione iurispatronatus, nec feudi, nec consuetudinis, sed ex speciali priuilegio ipsiusmet Innocentij III. concesso Constantiæ Imperatrici Reginæ Siciliæ, eiusq; filio Friderico. Accipe verba ex epistola Innocentij ad illos:* Nec nouum *(inquit)* nec iniustum existit, si Regno Siciliæ gratiam facimus specialem. *Et infra* Sede vacante, Capitulum significabit vobis, & vestris hæredibus obitum decessoris, deindè conuenientes in vnum, inuocata Spiritus sancti gratia, secundùm Deum elegerint canonicè personam idoneam, cui requisitum à vobis præbere debeatis assensum; & electionem factam non different publicare, electionem verò

factam

factam, & publicatam, denunciabunt vobis, & vestrum requirent assensum: antequam assensus regius requiratur, non intronizetur electus, nec decantetur laudis solemnitas, quæ intronizationi videtur annexa: nec antequam auctoritate Pontificali fuerit confirmatus, administrationi se vllatenus immiscebit, sic enim honori vestro volumus condescendere, vt libertatem canonicam obseruemus, nullo prorsus obstante rescripto, quod à Sede Apostolica fuerit impetratum. Rogamus ergo &c.

C

A nobis. *Cur assensus petendus erat ab Innocentio Papa vice Regia? Profectò cum Imperatrix Constantia defuncta iam esset, ex illius testamento Innocentius III. factus est Friderici tutor, seù Balius, & ideo vice Regia fungebatur. Hinc ergo habemus Matthæum Archiepiscopum post Constantiam decessisse, nempè post annum* 1199. *peruenisse ad annum* 1202. *comperimus ex instrumentis.*

1204
1210

Raynaldus, de quo nõnulla instrumenta Thesauri. Hic est ille Raynaldus filius Comitis Celani, & proximus Matthæi successor: de eius electione extat epistola Innocentij III ad Capitulum, cuius pars est in corpore Iuris Canonici; sed integra ita se habet.

Archidiacono, & Capitulo Capuanis.

CVm olim nobis de obitu bonæ memoriæ Archiepiscopi Capuani tam per vestras literas, quàm nuncios constitisset, volentes, prout officij nostri solicitudo deposcit, in passionem prouideri celeriùs Eccles. viduatæ, vobis dedimus in mandatis, vt electionem canonicam de persona idonea faceretis, per quam in spiritualibus, & temporalibus Capuana Ecclesia posset congruè gubernari. Vos autem mandatum nostrum suscipientes humiliter, & deuotè, statuto die in Metropol. Ecclesia conuenistis, & cum ad tractandum de facienda electione in Cap. sederitis, tu fili

Archidiacone hymnum ad inuocandam Spiritus sancti A gratiam incepisses, dilectus filius M (A) Archidiaconus Theat. Canonicus Capuanus silentium indicens, sic ait: Dominus Papa, vt faceremus canonicam electionem præcepit, & ego nè fiat, nisi canonica, interdico, & ad ipsum vocem appellationis emitto. Cumq; à quibusdam vestrum quæsitum fuisset ab Archidiacono memorato, quid intelligeret per canonicam electionem, respondit, vt secundùm decreta canonica nullus in Episcopum de aliena eligeretur Ecclesia, dum in propria posset idoneus inueniri: & sic aliquantulo facto tumultu, cum tu fili Archidiacone hymnum iterum incepisses, ipse Archidiac. Theatinus cum quibusdam complicibus suis chorum exiuit, & cæpit in quodam angulo Ecclesiæ commorari, & vos hymnum in choro solemniter compleuistis. Sed cum post inuocatam Spiritus sancti gratiam foret de electione tractãdum, vnum B presbyterum, & vnum Diaconum, & alium (B) Acolytum C vicem gerentem subdiaconi, qui etiam est (C) Cancellarius Eccles. Capuan. vt vota singulorũ seriatim perquirerẽt, elegistis: qui vniuersorũ perquirentes diligentius voluntates, vos omnes, qui ad eligendum in Cap. remansistis, D inuenerunt in electione concordes: dilectum filium R (D) subdiac. & Capell. nostrum, filium dilecti filij nobilis P. Comitis Celanen. vnanimiter nominantes. Demùm verò prædictum Archid. & qui cum eo exierant, per quosdam de vestris admonere curastis, vt ad electionem accederent faciendam: sed cum ipsi venire penitus recusantes, & diceret idem Archid. quod non ei feceratis tantum honoris, & gratiæ, quod vobiscum vellet in electione facienda persistere, vos publicata electione vestra, cantastis Te Deum laudamus, & pulsari fecistis cum solemnitate campanas, vt quod per vos factum fuerat, innotesceret ciuitati: ad quatum sonitum cum vniuersus populus ad Ecclesiam aduenissent

nissent, & audissent, qualiter à vobis electio fuerat celebrata, factum vestrum communiter approbarunt: & quidam eorum, vt Archidiac. & alios, qui ab electione discordabant, ad concordiam reuocarent, multipliciter instituerunt. Verum ipse Archidiaconus, vt proponitur, se tunc ipsi electioni minimè consentire, sed in nostra præsentia suum assensum ipsi velle præstare respondit; quod etiam, sicut dicitur, sæpè, ac sæpius in multorum præsentia replicauit. Tu verò fili Archidiacone cum multis de Canonicis Capuanis decretum electionis afferens, eligentium subscriptionis roboratum, ad nostram præsentiam accessistis, & cum apud nos fuissetis aliquando commorati, tres Canonici Capuani pro parte aduersa, post aliquot dies nostro se conspectui præsentarunt. Vobis igitur, & ipsis in nostra, & fratrum nostrorum præsentia constitutis, vtriq; partium præcepimus dicere veritatem: & quantum quidem erat in narratione facti, vsque ad exitum Archidiaconi prædicti de choro neutra partium discordabat. Dicebant tamen clerici antedicti, quod multi, qui exierant cum Archid. minis, & terroribus fuerāt inducti electioni à vobis postmodum factæ consentire. Cumq; tam à vobis, quàm clericis illis quæsiuerimus diligēter, quot erāt clerici Capuani, qui electioni debuerant interesse, inuenti non fuistis in responsione discordes, sed tam vos, quàm ipsi certum super hoc numerum designastis: & cum quæreremus solicitè quot exierant cum Archidiac. Theatino, cum appellationem apposuit, interpositæ appellationi fauentes, licèt in hoc à vobis præfati tres clerici discordarent, quod scilicet 12. (E) vel 13. ad plus de Canonicis ab electione facta proponerent dissentire, & vos eos esse 5. & aut 6. solummodo diceretis: secundum tamen expressum à vobis, & ipsis Canonicorum numerum tres partes, & amplius erant in electione concordes: si etiam prædictorum clericorum asser-

E

tio vera esset, quod scilicet 13.canonici dissentirent. Quã-quam autem, vt prædiximus, diligenter inquisiuimus publicè veritatem, nè tamen aliqua videremur omittere, de quibus fides nobis erat plenior exhibenda, per quosdam de fratribus nostris sigillatim vos, & ipsos clericos examinari præcepimus, vt quisque vestrum coram ipsis pleniùs, & securiùs exponeret voluntatem: qui non aliud, quam ante propositum fuerat, inuenerunt. Interrogati verò clerici antedicti, qui quosdam Canonicorum dixerant minis, & terroribus ad consentiendum inductos, si viderunt aliquibus quamlibet coactionem inferri, taliter responderunt, quòd post factam electionem audiuerunt quosdam de Canonicis alijs comminantes, & dicentes: de ciuitate tre-

F centi vocentur (F) armati, & tunc apparebit, quis electioni nostræ noluerit consentire: sed licet hoc dictum fuerit, nõ viderunt tamen propter hoc cum armis aliquem venientem, vel ipsis coactionem aliquam intulisse. Cum autem ex vtriusq; partis assertione constaret interpositam fuisse appellationem canonicam, quãdo nę fieret electio nisi canonica, secundùm mandati nostri tenorem, ad nostrã fuit audientiam appellatum, videri poterat, quod post eam medio tempore nihil debuerit innouari, vnde talis electio iudicanda erat irrita, & inanis, vtpotè post appellationem canoninè interpositam attentata: sed ècontra cum appellatum fuisset, non vt nulla fieret, sed vt canonica, si factum electionis fuit canonicè subsecutum, non vtiq; contra formam appellationis huiusmodi, sed magis secundùm eam videbatur esse processum, & ideo licet post appellationẽ, non tamen contra fuit eadem electio celebrata: propter quod non erat aliquatenus irritanda. Nam cum duæ partes, & amplius electioni consenserint, & consentiant, licet

G cautum reperiatur in canone, vt tunc ex (G) ex altera eligatur Ecclesia, cũ nullus in propria fuerit repertus idoneus,

quia

quia tamen hoc in fauorem introductum est clericorum, & cuiq; licet renunciare iuri, quod pro se noscitur introductum; vos qui duæ partes eratis, & amplius, cum quod duæ partes Capituli faciunt, totum facere doceatur, in hac parte iuri, quod pro vobis facere videbatur, renunciare potuistis, & electionem de persona alterius Ecclesiæ celebrare, præsertim cum illud decretum locum videatur habere quando clericis renitentibus, & inuitis alicuius violentia potestatis, extraneus ingeritur ex aduerso: propter quod sequitur in decreto, vt sit facultas clericis renitendi, si se viderint prægrauari: & quos ingeri sibi viderint ex aduerso, non timeant refutare. Præterea cum Sedes Apostolica caput omnium Eccl. existat, & Rom. Pont. Iudex sit ordinarius singulorum, quando de ipsa quis assumitur in Prælatum alterius, ei posse obijci non videtur propter capitis priuilegium, quod obtinet plenitudinem, quod de alia Ecclesia eligatur, cum à capite membra reputari non debeant aliena. Item cum post appellationē emissam, non vt non fieret electio, quia talis appellatio nulla foret, sed vt fieret canonica, dictus Archid. Theat. cum suis fautoribus chorum exijsset, & vos illos, vt interessent electioni faciendæ vobiscum curassetis solicitè reuocare, quoniam ad electionem faciendam accedere noluerunt, alienos se fecisse videntur: propter quod electioni à vobis concorditer celebratæ de iure non posse contradicere videbantur: præsertim cum idem Archid. postea requisitus responderit, quod in præsentia nostra vellet suum ei præbere consensum: & ideo cum secundùm statuta. Lat. concilij, app. remota semper id debeat præualere, quod à pluribus, & sanioribus fuerit ordinatum nisi fortè à paucioribus, & inferioribus aliquid rationabile obiectum fuerit, & ostensum, à vobis celebrata electio, tanquam à maiori, & saniori parte, non obstante contradictione, vel appellatio-

ne paucorum; debebat, & poterat rationabiliter confirmari, cum id, quod obiectum extitit, & ostensum, rationibus præmissis appareat rationabile non fuisse: His taliter allegatis, quamquam contra personam illius, quem elegistis, nihil vnquam dictum fuerit, vel obiectum; quia tamen verbum Apostoli dicentis Nemini citò manum imponas, debemus attendere, diligenter ad ea, quæ circa personam inquirenda fuerant, duximus ex officio nostro (sicut decuit) procedendum. Et quidem cum tria sint in persona electi præcipuè requirenda, videlicet ætas legitima, morum honestas, & literatura sufficiens: licet de honestate morum tanquam ei, qui nobiscum est aliquandiù laudabiliter conuersatus, possimus ipsi laudabile testimonium perhibere, Illius quoque literaturæ, licet non eminentis, tamen conuenientis existat, vt pro defectu scientiæ (sicut pleniùs intelleximus ab his, qui eam melius cognouerunt) ab electione non deberet excludi; de legitima tamen ætate plenè scire non potuimus veritatem, de qua nec vos (vt accepimus) aliquid cogitastis; cum à multis cuius ætatis existeret, curauerimus indagare, à nemine vnquam audiuimus, quod annum ætatis trigesimum attigisset. Cum autem secundum prædicti statuta concilij nullus debeat in Episcopum eligi, qui trigesimum ætatis non egerit annum; licet senectus venerabilis sit, non diuturna, nec annorum numero computata, sed cani hominis sint sensus eius, & ætas senectutis vita immaculata, quia tamen post illa tria, quæ Salomon asserit difficilia, quartum quasi reputet impossibile, viã videlicet viri in adolescentia sua, tanquam inuestigari nõ possit, nos Ecclesiæ pariter, & personæ prouideri volentes, & tam rationes, quàm canones obseruare, habito super hoc cum fratribus nostris diligenti tractatu, quia propositum vestrum prouidum intelleximus, & ideo propter vrgentem necessitatem, & euidentem vtilitatem

Eccle-

Eccleſiæ Capuanę, quam in hac parte potius approbamus, volumus ipſum firmiter perdurare, præfatum ſubdiaconum noſtrum, de cõmuni fratrũ noſtrorum conſilio, vobis in (H) procuratorem concedimus, liberam adminiſtrationem etiam in ſpiritualibus, quam in temporalibus committentes. Quapropter diſcretioni veſtræ per Apoſt. ſcripta mandamus, atque præcipimus, quatenus eum ſuſcipientes humiliter, & deuotè, ipſi curetis plenariè de ſpiritualibus, & temporalibus reſpondere, vt & ipſe profectum, & honorem Eccleſiæ Capuanæ valeat ſtudoſiùs procurare, & dilectionem, quam vos ad eum habere proponitis, in exhibitione operis experiri. Speramus enim in domino, quòd ſicut ei dedimus in mandatis, taliter in commiſſa ſibi procuratione proficiet, quòd ſibi ſalutem, vobis vtilitatem, & Nobis comparabit honorem. Datum Lateran.

NOTATIONES.

ARchidiaconus Theatinus. *Paſſim inueniuntur, qui cum canonicatu Capuano aliarum Eccleſiarum dignitates, imò & Epiſcopatus obtinuerunt.* (A)

Chorum exiuit. *Antiquitus Capitulum congregabatur in Choro, & ibi negotia capitularia expediebantur, vt videre eſt in inſtrumentis Theſauri. Non mirum, quia non erat tunc oportunior locus in Eccleſia. Chorus erat in media naui.*

Acolythum. *Igitur olim inter Canonicos erat ordo Acolythorum: qui ſuum habebant Archiacolythum, cuius nũc extat officium abſque canonia; quare Acolyti ſunt illi pueri, ad quos, vt habet Rituale antiquum, pertinebat officium in ſolemnitate ſanctorum Innocentium.* (B)

Cancellarius. *Officium Cancellarij antiquiſſimum fuiße in Eccleſia Capuana ex multis conſtat, imò & fuiſſe Perſonatum, ſeù Dignitatem conſtabit infra.* (C)

R. Sub-

D R.Subdiac.& Cappel.noſtrum. *Ideſt Rainaldum ſubdiaconum, & Cappellanum noſtrum, filium Comitis Celanenſis. Eſt Celanum oppidum in Aprutio citeriori: ſunt qui Rainaldum Celani Comitis filium referant ad annũ* 1221. *ſed illi falluntur.*

E XII. vel 13. tres partes, & amplius erant in electione concordes. *Si detractis tredecim Cononicis concordant Canonici plures tribus partibus, conſequens eſt Canonicos fuiſſe numero ſupra quinquaginta. Non mirum: nam illo tempore Eccleſia Cathedralis erat receptiua, in quam clerici abſque certo numero recipiebantur, neque omnes æqualiter.*

F In procuratorem. *Rainaldus propter defectum ætatis datus eſt Eccleſiæ procurator: fuit ergo electus, & confirmatus, non conſecratus: ideo in inſtrumẽto anni* 1204 *&* 1207 *dicitur electus, ſed in inſtrumento anni* 1210. *dicitur Archiepiſcopus.*

F Trecentos armatos. *Ergo trecenti viri armati pronti erant in* Ciuitate? *non mirum, propter turbas quæ tunc in Regno, quando mortua Imperatrice Conſtantia, & Federico Rege iam puero, Macouualdus Imperij Seneſcalcus Regnum inuaſit: Innocentius autem, vt* Regnum *in Federici fide contineret,* Capuanos *in primis & animatos, & armatos eſſe voluit, vt patet ex epiſtolis eiuſdem Innocentij.*

G Quod de alia Eccleſia eligatur. *Ego credo hunc Rainaldum fuiſſe* Capuanum, *nam* Comites Celani *ſcimus* Capuæ *deguiſſe, & ab ipſis* Capuæ *denominatam familiam de* Celano. *Habemus in Kalendarijs mortuorum ſanctæ Mariæ monialium Dominum Berardum de* Celano *die* 2. *Octobris. Domnam Margaritam* Comitiſſam Celani 4. Kalendas *Iulij. Mariam de* Celano 3. *Kalendas Iunij: tamen hic dicitur Rainaldus non fuiſſe ex Eccleſia* Capuana *quia nimirum ille nullum habebat titulum vel canoniæ, vel alterius Beneficij intra* Cathedralem *Eccleſiam.* Hunc Rainaldum

oportuit

oportuit eſſe Archiepiſcopum illum, qui tranſlationi ſancti Andreæ à Petro Capuano Cardinali Archiepiſcopo Amalphitano factæ anno 1206. interfuit, & Apoſtoli digitum impetrauit, quem in Theſauro Capuano repoſuit.

In inſtrumento anni 1205. ſunt Rainaldi ſubſcriptio, & ſignum ita rubris literis exarata.

Rainaldus ſecundus Archiepiſcopus Capuæ reperitur in inſtrumento Theſauri, & cum dicatur ſecundus, oportet ipſum Rainaldo filio Comitis Celani proximè ſucceſſiſſe.

Eccleſia Capuana vacat, & in eam Federicus Imperator manus extendit; de qua re Honorius Papa conqueritur, & poſt aliquod tempus quendam Parmenſem Archiepiſcopum Capuæ nominat: nominatum verò Federicus recipi vetuit. Ex Riccardo de S. Germano: tandem Iacobus Federici familiaris Archiepiſcopatum obtinuit.

Iacobus Archiepiſcopus Capuæ ex inſtrumento quodam veteri in Theſauro Cathedralis Capuæ. *Ita Bellarm. Adde* De Iacobo Archiepiſcopo inſtrumentum ſancti Ioannis, & plura Theſauri. Fuit filius Danielis Amalfitani, & fratrem habuit nomine Ioannem, vt patet ex inſtrumento 1241. fuit Federici familiariſſimus, & alijs magiſtratibus imperabat, vt Capacius notat. Cum inueniatur Archiepiſcopus ab anno 1228. ipſe dicendus eſt eſſe ille Archiepiſcopus Capuæ, qui anno 1229. vt habet Bzouius, fuit in Paleſtina cum Federico Imperatore. Sub hoc Archiepiſcopo anno 1241. Eccleſia Capuana ſoluit collectam Impe-

rialem. Habemus instrumentum cum appensa bulla plumbea in qua ex vna parte sunt imagines SS. Stephani à sinistris, & Agathæ à dextris; & ex altera Imago, & nomen ipsius Archiepiscopi.

Cæterum Pater Iacobi Daniel non patria, sed cognomento Amalphitanus mihi videtur, vt illa ætate vicus quidam Amalphitanus Capuæ nominabatur: at esto fuerit Daniel Amalphitanus patria; mihi certum est Iacobum ipsum fuisse ciuem Capuanum: certum est inquam ex epistola Petri de Vinea in qua Iacobus appellatur Compatriota, & conciuis Petri, Petri inquam de Vinea, quem esse ciuem Capuanum Scriptores communiter habent, & monumenta Capuana demonstrant: Mutuas inter Petrum, & Iacobum datas epistolas, vt manuscriptas habemus in Thesauro huc afferre lubet.

EPISTOLA IACOBI ARCHIEPISCOPI *ad M. Petrum de Vinea.*

ABsit mihi domestica Vinea, quæ ita sit sterilis animo, sicut verbo; quia si non esset, tolerabilius suus non diceret, & ipsa, vel ipse meus competentius taceretur, hoc, inquam, absit remotius, vt suus non dicatur alteruter ex duobus, quos vna prouincia genuit, & vna terra lactauit, & incrementis sequentibus non multum dispar prouectus arrisit adhuc etiam absit: & tertium, vt lingua non redoleat inter istos affectus, haustus vocis non auriga sit sic operis, vt mutuo sui dicantur, nec sint hæc vnquam inter mores, & homines abdicant, & natura proscribit: in his itaque si Petrum, aut Iacobum negligentia feriat, vel maculet culpa, perspicacitas vestra Mundo iam experta discutiat, nec qui patris verenda rideat, censuram restringat; non pudet argui sub pectore filij, si peccaui, fateor tamen, quod me tue-

tur

tur exceptio, quę tam peremptoriis, quam minoribus subducit ægrotos, & iudicem prærogat etiam, dum pęnalis instantia moram accusat, cum enim multis morer occupatus maioribus, qualem me dimiseritis, obliuio non obduxit. Collectis igitur per calculos mensibus vsque nunc docebit vos veritas, qualiter non solum mihi, sed & multis in me mors remedium fieret, sed vita tormento: quid itaque mirum si tunc non salutaui, quem diligo, dum in me crebris accessibus pullulans, sola desperatio viuendi viueret, & salutis. Sic igitur in vos inuehor dum accusor, & primo secundum Euangelium infirmus fui, nec visitastis me; quod vtinam in vobis Senatus superior, quasi culpam nō arguat, vel neglectum solum id iudicans obstupescat. Ah fili fili quantum multis est amarum silentium, quorum loquela dulcescit; & probatur regula, quod augmentatur per similia simile, & assumitur secundum materiam, quæ tractatur; amaricauit me morbus dum fremuit, nec minus Petrus scribentis officium aduersus me, dum suspendit sermo tamen prolixior, quem posset materia texere breuiatur, & de culpa, vel offensa, quæ extitit pace data, rogo quatenus de triumphalibus auspicijs Domini, & prospero statu vestro, Petrus frequenter lætificet, nihil annectens excusatorium, sic dicendo ah Pater, quem gaudia distrahunt, hunc alludere calamo non permittunt. Fateor; sed mihi tempus huiusmodi, non per momenta sic tollitur, vt quies, vel otium non alternet, alioquin defectum concluderet ille versiculus, Quod caret alterna requie durabile non est: totum ergo remittitur, & nihil ex præteritis imputatur, dummodo per Petri literas Iacobus confortetur.

Altera eiusdem ad eundem.

SEmper crescit culpa, dum differtur emenda; ex mora, quæ arguitur, donec purgetur, morosior iudicatur. Olim crede scripsi, ne diutiùs sub hac mora languescerem, & in vobis clausura silentij precatus sum reserari, quæ mihi longo iam tempore dum Ostiarius clausit, Patri filius amarum vulnus infixit, cui rectè mederi nunc patitur, vt præfecto silentio mutus hactenus, iam loquatur.

M. Petri de Vinea responsoria.

FAteor Pater, quod iustè redarguor, sed iniustè condemnor, eatenus veruntamen iustitiæ nota porrigitur, quatenus efficacia petitionis extenditur, quam sustinentis obiectio defensionis eludit: sed & tolerandus est filius: si peccauit, paternæ decet condemnationis molem non obrui, quem licet appellationis sententia promptè non lateret, supportationis tamen remedio reuerẽter euitat, etenim in taciturnitate filialis obsequij expergefacta memoria paternæ dilectionis obstupuit, quam in obliuionem vnius pauperis filij, sed deuoti, oblectamenta nobilium, & sublimium amicorum delinita, seducunt stupentem Patrem; natura cogente non arguo, si somnolentus à filio voluit persequentis vocis instantia euitari, crudelis tamen, & impia conditio sequeretur si seueri Patris iudicium filius sẽtiat, quem iusti timoris allegatio protegit, & ignorantia paternæ voluntatis excusat: quieti tamen natura, non homine terminum imponente, euigilatus est Pater filium pauidum, & tacitum inuenit, ac lacte paternæ dulcedinis præ somni longitudine sitientem, confortat pauidum famelicum educat, sed tacentem accusat: Paterna

pietas

pietas reuerentiam arguit filialem, confortatus est filius, loquitur, timoris exceptione se protegit redargutus, sed tamen à Patre non respuit nutrimentum. Sufficit ne vobis illud ò pater, quod causam vestram ego ipse, qui vocor, pietate iustifico, quod me timoris,& reuerentiæ solum exceptione defendo? quod condemnationis paternæ sententiam filiali supportatione deuito? dicet fortè pater, non sufficit, sed mentem exiget à filio meliorem, vt ibi fortè culpam fore confiteatur, vbi culpa non subest. Quid faciam? cædam patri, culpam confitebor,& dicam, peccaui pater in cœlis,& coram te,sed vt scelus omne proscribam: negligenter me habui luxuriosè tamen non vixi, scitum paternæ reuerentiæ nullo meretricio pollui quanquam obsequium filiale præstare deuotiùs prout pater æstimat, debuissem. Vestra Pater est vinea,etsi dignemini non velle contrarium, vestra dicetur: ad vineæ vestræ palmites, seù radices,nulla corruptionis mixtura peruenit,nullum saporem alterauit insitio, nullum colorem alternitas variauit, talem vindemiam habetis ex vinea, qualem plantationis materiam contulistis. Causamini Pater, quod vinea vestra botros in debita quantitate non afferat, quod arefacta sit vinea. Respondetur, & vos cur manum subducitis cultui, & fontis irrigui copiam denegatis? causamini Priuignum in filio,demeritum in alumno; Respondeo: & vos cur paternam dulcedinem alumno subtrahitis, & cur in filium ita crudeliter nouercamini? Excusationibus vestris,& incusationibus meis manum vestram somnolentam,& debilem ad scripturam adducitis propter morbum. O vtinam care Pater, nec mihi fuisset hactenus somnolenta, nec alijs, sed vt vidi frequenter, & prouidus, dormitauit hæc filio, sed alijs vigilauit: super his omnibus pace data petijstis, quod excusatore nullo proposito prosperum statum meum (tamen castra sequentem sequeretur prosperitas) & princi-

pia Principis nunciarē:durum, & impoſſibile petitur,quod me veſtra redargutio ſic proſtratum , ſic iacentem inu enerit;ſic reliquit, vt ad increpanda patris eloquia non reſurgam. Pacem propterea nobis dare poſſumus inuicem, ſed nullatenus ego mihi , & cordi meo , quin doleat ſcilicet, & oculis quin non fleant; cum ſubreptum mihi patris animum video,& cauſam ignoro; vinea mea quid fecit vobis, vel veſtra potius,quod irrigationem eius ad alias, quæ demum vobis labruſcas aperient, tranſtuliſtis ? deniq; quantumcumq; dolentis ingenio dolor, & doloris materia , ſeù iuſtitia ſubtrahat voluntatem . Imperio tamen patris obediam & epiſtolæ,quæ poſtquam totam Germaniam circuiuit,tandem ad me nouiſſimo menſis Auguſti fatigata peruenit.Reſpondeo,quod corpore valeo,labore tamen continuo laborante,dum inter Caribdim,& Scillam,inter Lõbardorum aſtutias nauicula filij timidis fluctibus fatigatur, Cæſarea geſta Magnifica vos epiſtola Principis frequenter edocuit , cuius cartam ſcribentis filij manus nudam, & vacuam tetigit,& ingenium Virginem defloraûit.

Tertia Iacobi Archiepiſcopi ad Petrum de Vinea.

NOndum me ſalutauerat epiſtola , quam miſiſti, cum ex duabus miſſis ex me non leuis querela perſtreperet tanquam eas in incertum direxerim, vt per arida climata gelidum aera ſalutarent , ideoque ſe relegatas potius cauſabantur, quam miſſas, dum ad illum receperant legationis officium,cuius ſenſus,&probitas quietem inuident, magiſque ſibi domeſticant diſcurſus,quam ſtatus, quia ſic per faſtigia ſublimium detrahunt , quod modicum ex eo minoribus familiaritatis relinquunt . Igitur dum querelas huiuſmodi in mente diuellerem, ac ſi mihi veris obiectionibus concluſiſſent, tua ſubitò reſponſalis ſe obtulit,& indicto

dicto silentio murmuri, spiritum in me pacificauit quieti, nec mora, nexus rumpitur, facies epistolæ reuelatur, uidet species, quia inde fit colorum varietas, figurabāt picturam, sed quamprimum per clausulas diffunditur oculus, miratur legentis studium, si potuit in homine tale ingenium concipi, quod tantam verborum pareret Maiestatem. Volebam fateor, turbam, quæ aderat postico fallere, vt familiarius mecum essem, ne tam dulciloquij vel stilla defflueret, quæ legentis sensibus aperetur. Credis ne potuerim quin citius odor Vineæ domum repleuerit, quādoquidem in facie Iacobi, quam alibi inuidum viderant, Petri paginam iam legebant: fit concursus, ad lectionem vigeor, oblectat series, mulcetur auditor, sed sudāt ingenia, dum prouehi satagunt ad alta tribunalia stili, occurrit tandem ille versiculus, Non cuilibet cōtingit adire Coryntum, sed versus qui intelligit, neq; curam negligit, sud dum vacat surculis inseri & surculos sibi ex electa vinea Petri, erit tā lem vt talis insitio propagetur in vitem, quandoquidem ex magistri iudici quisquis familiariter legit Achiuos citò certo certius grammabit ratemos. Hæc credo pauca sufficiunt, ne scribentis gloria penes me videatur neglecta, siue quod humiliatus adueniat, vbi conscientiam non arguit culpa, siue quod in verbi cythara Patrem filius, sanus languidum, fortis debilem confortauit: In finibus tamen istis, quia moras sibi non signauit, epistola fortè gestiens calcibus lacessiuit. Cogor longius progredi, ne mihi quid inhæreat ex illius sectaria dicti verbi, scilicet dirum, & impossibile actitas, vt ad increpanda patris ci quia non assurgas. Pudet verbi, quo sibi contrarius pingitur, quisquis petit veniam, contumeliosus efficitur, præsertim si Patrem increpet filius, quæ contumelia non . . vel pecunia, sed tanquam crimen maximum corripitur morte; & certè sic tenent plerìq; filios tonitrua scripturarum, etiam si

facies

facies eorum patres cospuerent oculos inreuerentiæ, non leuarent: redeat igitur ad te filius, & sit secum cognoscẽs quod extra se lapsus eum linguæ portauit, hoc enim rectius esse poterit cordi flebile, & oculo lachrymosum, vt subreptum sibi patrem vaga causaretur opinio, tanquam in te didicerim euentus secernere, vt plauderem prosperis, & terga darem aduersis dic tamen si recolis huiusmodi scholæ limina, sicubi videris plantis Iacobi trita (audeo dicere in amicis, & specialiter in te fili) mihi de conscientia crimen ingeri, sed nunquid mutabilitas exprobari? non credo talem imaginem, quod de me sculpat veritas, etiam si penes te mens ingeniosa coloret, ideoque potuit sequens clausula de cordis atrio non erumpere, vt irrigationem domesticæ vineæ translatam in alias diceret, ex quibus sic labruscas colligo, quod de vuis famesco. Amen dico tibi, tales nescio, quamquam ex labruscis non semper sit vsus sterilis dum vinum liquor colorat pallidum, & in flore substantia grato saporat odorem. Cæterùm non intelligo vnde locus sit, tam graui querelæ, vbi nil sum conscius, quod inter amicos, & proximos in me debilitaret affectus, quin Iacobum Petri, & Petrum Iacobi profitear, quæ sanè professio firmis prouecta radicibus, ita senuit olim in iuuene, vt quotidie pubescat in sene. Valeat ergo Petrus meus, & Vinea mea, & quiescat in loco calamus, vt inter amicos, & proximos, vel intimos Petrus apud me nulli scribatur secundus.

Altera M. Petri ad Iacobum Archiepiscopum responsoria.

PAter mi, quam terribilia mihi verborum vestrorum sublimia mittitis, quorum ne tactus ardorem, nec oculi possent tolerare fulgorem, non sunt oculi lincei, nec humeri gigantei, qui sermonum vestrorum profundita-

tem

tem inspicere, & sententiarum pondera valeant sustinere. Vix aliquando, postquam à vobis absfui lingua vestra se mihi leuem exhibuit, vix se manus vestra pacifica, quin contentionem verborum proferret epistola, vel correctionem virgæ dextra minaretur: ò quam blandus, & efficax fuit ille primus meæ culpæ delator, ò quã veridici testimonij testis exceptione qualibet maior, qui sic atrocẽ iniuriã filij detulit, sic atrociter comprobauit, vt radicatã in fundo puri cordis offensam euellere filius, proh dolor, iam frustra laboret. Certè pater si vidissent oculi vestri coram se de filio, quod aure alijs dicentibus audiuistis, non sic irremediabiliter visa visu colligere, quam audita concipere debuissetis auditu, sed vt manifestissimè patet nimis declinis via est auris, ad omnia nimis tenax, dum facile verbum ingreditur, & ingressum digeritur citius quam vomatur, indulgeat ei Deus, qui patrem sic credulum commouit in filium innocentem: nec miremini quod ignosco tam leuiter circa me tam grauiter delinquenti, induxit hoc etenim non veniæ leuitas, sed exempli cupido, quo potiri vos pater libentissime cuperem, vt sicut ego deferentis misereor, vos delata similiter ignoscatis, ac si forsitan quod abiit in tantum offensa circa cordis vestri neruos radicata coaluit, vt aliquatenus erui, vel euelli non possit, vtique quod est seuerius defensionis copiam, quam nulla delatio calamitatis abstulit, denegetis; in hoc saltem mihi vestra paternitas licet irata consentiat, vt suppresso quantum licet nomine delatoris, cuius, aut quorum non sum ego prorsus ignarus, delati criminis qualitas detegatur. Et si de me licet taciti quęritis, quid ex inde postquam sciuero nisi causam amaritudinis consequar, respondebo, quia, vel in vero motus vestri laudabo iustitiam, quanquam forsan veniam laudare non possim, vel in falso meam innocentiam commendabo. Consequar etiam adhuc aliud, quod dum audi-

ra commissa facinoris qualitate, vel desperabo de venia, vel satisfationem quamlibet imparem reputabo, non vobiscum postea, sed mecum ipse confligam, & pugnem vestra etiam me iacente desideratum victoribus exitum sortietur, desineris postmodum aures meas, verborum vestrorum populsare tonitruis, nec voluptatem meam accusabitis vnquam, nec prouocabitis voluntatem dicentes, quod siue velim, siue nolim patrem compatriotam, conciuem vos habeam Dominum, & amicum dicitis quod præsenti sub virga non diceretis hoc filio, quod absenti per literas intonatis: dicite mihi quæso Pater, & Domine, quando, & qualiter vnquam hoc volui, quod beneficium Patris, conuersationem ciuis, & puritatem amici si placet vobis scribere recusarem, imò si in aliquo patri dicenti liceat contradicere filio, prorsus contrarium procuraui, adeo quod de hoc solum vereor, ne me apud vos amici mei, vel inimici potius detulerint, quod circa me patris affectum conciuis gratiam, & puritatem amici à diebus aliquibus citra, aut eneruatam inuenerim, aut vt mihimet blādiar retardatam, finiam ergo, & iucundiorum fine perficiam, quam incepi veniam, & expeto si loquendo profusius, si scribendo forsan amarius dolentis filij, & innocentis conscientiæ vena defluxit, & aperta voce clamabo, quod vos me habere patrem oporteat conciuem expediat, & delectat amicum.

Quarta Archiepiscopi Iacobi ad Petrum.

INter nos iam sufficit verbis agi. Petrus sit Iacobi, & Iacobus Petri: imò sit sic vtriusque alterutrer, vt prospera dum contigerint, cum plena promptuaria eructent ex hoc in illud; inter vnum, ac reliquum verus Amor diuidat per semissem. Super his hactenus lusit inuicem calamus, sed lyra dulcisona iuuenis psallere fecit senem, per quod Patris

discudit

discussit rudia. Filij docta manus. Sit igitur hoc inter Nos, cum terram cordis præsideerit verbi vomer ad cultum, semenq; sparserit affectus ad fructum; vt herba deiceps coalescat in segetem, & in culmo spica proficiat, vt granescat? fiet autem hoc si partus conceptum excreat, suscipiat formam materia, vt circa nos si quis exurit, spicam, quam produximus colligat, quò fruatur. An non sic habet scriptura: Qui frumentum abscondit, maledicetur. Absit ergo, Petrus, vel Iacobus vt frumentum fauoris, & operis cum alter expedit alteri, obtegat sub aristis, quæ sint detrectationum aculei, & mendacij punctiones. Stillent ergo montes dulcedinem, cum tales nos fecerit Deus in nostris, quia lac, & mel colles fluent, si & vobis, quos caro proximat carni, debitus vigor alat: salua tamen fide per omnia, ne quid de iussis præteritis damnaretis: contraque si quis impetit, Mundi, & sanguinis necessitudo pellatur, quia Deo seruies, nullus apud te, qui meus es, scribatur exstraneus, nec Patrem dedigneris Iudicem. Si quis meum Iudicem offendit, super hos vnquam R. organum ad filium debuit esse Patris.

Capituli Capuani ad Petrum de Vinea.

VTinam in magnis à nobis gratiam sentiretis, quam in minimis ex innata vobis beneuolentia memoratis bonarum quippè mentium est, non quid fiat, sed quo animo fiat, attendere, & obsequentium debitum gratiarum reportare. O quantum vobis debet Ecclesia, O quantum ciuitas Capuana tenetur, quia non à ciuitate, vel à Prouincia laudem, sed ciuitati, & Prouinciæ titulum acquisiuistis, vt iam non Petrus à Capua, sed à Petro Capua longius cognoscatur. Fœlix radix, quæ fructiferum protulit palmitem, fœlix Vinea, quæ vinum præcipuum germinauit

Grates ergo referimus vobis quod à nobis requiritis gratiam. Quod mandastis adimpleuimus gratiosè: Rogamus vt Ecclesiæ Matris vestræ non sitis immemores, cuius vos in Sacramentis Ecclesiasticis vbera lactauerunt.

Ex præconio Nicolai de M.Petro de Vinea.

O Felix Vinea, quæ fælicem Capuam, tam suaui fructus vbertate reficiens, terram Laboris irradias, & remotos Orbis terminos instantia tuæ fœcunditatis irradiare non cessas, à cuius stipite palmes non discrepans, tanquam à bono fusus nimio Iudex prodijt Guilelmus, quem commendabiliter eius effectus laudabilem exhibet, eo quod habuit tam nobilissimum creatorem: & quem ornauit qualitas habitus, ipsum amictu decoris adornat.

1244 1285 Marinus Archiepiscopus Capuæ ex alio simili instrumento. *Ita Bellarm. Adde* Habemus de Marino plura instrumenta Thesauri. Hic est Marinus Filimarinus Neapolitanus, electus tempore Inn. IV. Hic anno 1273. auctoritate Papæ Alexandri III. fecit distributionem in Cathedrali, & numerũ 40. Canonicorũ determinauit, ita tamen, vt essent 10 Presbyteri, 10. Diaconi, & 20. Subdiaconi: sed 20. Subdiaconi dimidiã distributionẽ participarent. Ann. 1276. cœpit ædificare pōtẽ in castello de Vulturno. Sigillũ Marini erat Episcopus indutus Episcopalibus, ad cuius pedes caput Leonis existebat, fortasse Leo repræsẽtabat schismaticum conculcatum: nam in instrumento Thesauri legitur nomen Corradi electi tempore Regis Conradi: habetur in instrumento Baiulum Capuanum debuisse persoluere mensæ Archiepiscopali certam quandam per singulos annos pecuniæ summam, persoluisseq; Salimbeno, Marino, Iacobo, Archiepiscopis, necnon Conrado electo tempore Regis Conradi: & in altero instrumẽto an. 1249.

legi

legitur Gualterius electus, Cappellanus, & Fidelis Fiderici, in cuius gratiam Federicus Imperator mandat restitui Ecclesiæ Capuanæ bona emphitheotica, quæ tenebantur à Petro de Vineis, eiusq; cognatis, affinibusq; sed in manum Curiæ deuenerant; ergo post obitum Iacobi Archiepiscopi contra Marinum canonicæ electum, à Federico, & deinde à Conrado schismatico sunt electi, qui tandem præualere non potuerunt: inuenimus tempore Marini sigillum Capituli fuisse imaginem sancti Stephani stantis induti dalmatica tenentis vtraq; manu librum ante pectus, habentis propè caput à dextra solem, & stellam, à sinistra Lunam, & stellam: in giro sigilli erat inscriptio, In Stephani meritis clerici spes est Capuani. Marinus ob. 6. Id. Martij.

Cynthius Archiepiscopus, de quo plura instrumenta Thesauri, sed in instrumento an. 1286. nominatur electus. 1286 1289

Salimbenus Archiepiscopus Capuæ, ex bulla Nicolai Papæ V. *Ita Bellarm. Adde* habemus de Salimbeno plura instrumenta Thesauri. Hic ne Castrum maris de Vulturno ab hostibus occuparetur, egit cum Rege, vt illius castri custodia Francisco de Tocco Militi de Capua committeretur, viuebat 18. Maij. 1291 1296

Petrus Gerra de Petro plura instrumenta Thesauri. Hic è Ferentino Soranus Episcopus, deinde Archiepiscopus Montisregalis, & Nolani Archiepiscopatus administrator. Tum Archiepiscopus Capuanus, & tandem Patriarcha Aquiliensis. Ex Capacio. 1297 1298

L. Archiepiscopus Capuæ, & administrator Episcopatus Auersani. Ex Regesto Caroli II. Chioccarellus. Hic L. fuit Landulphus, seù Leonardus: nam hi duo teste Capacio fuerunt Episcopi Auersani tempore Bonifacij VIII. intra cuius Pontificatum continetur annus 1299. 1299

Doriccominus Ingeraimus à Calatia. De hoc Kalēdariū mortuorum Ecclesiæ Calatinæ, in quo notatur mortuus 0000

ann.

ann. 1303. verùm quia Ioannes successor fuisse Archiepiscopus inuenitur an. 1300. & 1304. oportet Doriccominum vel fuisse tantùm electum, vel viuentem cessisse Archiepiscopatui.

1300 1304 Ioannes Archiepiscopus Capuæ ex instrumento Thesauri. *Ita Bellarm. Adde* Plura sunt instrumenta Thesauri, & vni subscribit Ioannes Capuanus Archiepiscopus Capuanus. Hic anno 1301. mense Martio Archiepiscopo Beneuentano sacram suppellectilem satis insignem remisit. Cuius receptæ extat in Archiuio Ecclesiæ Beneuentanæ instrumentum, quod & literas Ioannis Archiepiscopi nostri continet. Illæ autem literæ, ita se habent.

. . In Christo Patri amico carissimo Domino Adenulfo Archiepiscopo, & discretis viris Capitulo Beneuent. Ioannes Miseratione Diuina, Capuan. Archiepiscopus, salutē, & plenium sinceritatis affectum. Ecce remittimus vobis bona infrascripta per discretum virum Abbatem Franciscum Thesaurarium Ecclesiæ vestræ Beneuentan. inter quæ sunt quædam nostra specialia, quæ vobis concedimus, videlicet Mitram vnam cum smaltis, auro, & argento, lapidibus, & pernis ornatam, cum Mitrali, in quo ponitur ipsa Mitra, cum vna corrigia de seta rubea adebata de argento, & vnam aliam Mitram albā simplicem. Item vas vnum, quod dicitur Tabernaculum, de argento cum cascia sua. Item Bosidam vnam de ebure: Item planetam vnam viridi coloris cum frisis de auro: Item pluuiale vnum cellatum cum magno friso: Item tunicellam vnam viridi coloris Item dalmaticam vnam rubeam: Item tobaleam vnam ad setam, & aurum pro Altare maiori ad opera pensole. Item tobaleam vnam de seta listatam de auro, datam in recompensatricem cuiusdam alterius tobaleæ: Item pettenem vnum de ebure: Item Calicem vnum cum patena de argento deauratum: item crochiam vnam cum baculo de ebure:

Item

Item tria pallia de ſeta: Item quinq; tobaleæ cum ſeta pro Altare: Item planetam vnam de ſeta, camiſum vnum, ſtolam vnam, manipulum vnum, & amictum vnum: Item tobaleam vnam viridi coloris, ad tenendum ſuper patenam: Item corporale vnum cum caſa ad aurum, & Imagines: Item campanellam vnam: Item anulum vnum pontificalem de auro, magnum: Item quendam alium anulum de auro: Item Antiphonarium vnum de die: Item ſcrinia duo coloris viridis pro cappella: Item tres acus de argento cum lapidibus pro palleo: Item par vnum arethecarum de ſeta alba, cum ſmaltis imperiaris, quod donauimus ipſi Eccleſiæ Beneuantanæ: Item friſium vnum de auro, quod etiam Nos donauimus prædictæ veſtræ Eccleſiæ Beneuentanæ; Parati dictæ veſtræ Beneuentanæ Eccleſiæ, & Vobis ſemper in omnibus amicabiliter complacere. Valete. Datum Capuæ die quartodecimo menſis Martij. *Hactenus litera.* Porrò ex verbo illo *Remittimus*; & ex illo Inter quæ ſunt quædam ſpecialia noſtra, *& ex illo* In remcompenſatricem alterius, *clarè colligitur illa omnia bona non fuiſſe ab Archiepiſcopo Capuano donata Beneuentano, ſed illa Beneuento Capuam adducta & deinde Capua remiſſa Beneuentum. Erant ergo illa bona Eccleſiæ Beneuentanæ: quibus Archiepiſcopus Capuanus* par vnum arethecarum, & friſium vnum *dono addidit: ſed quanam occaſione illa bona Capuam adduci potuerunt? profectò quia Ioannes ann.* 1300. *nominatur Electus & ann.* 1301 *nominatur Archiepiſcopus, ideo coniecto, quod & veriſſimum arbitror, Ioannē Capuanum electum inuitaſſe Beneuentanum Archiepiſcopum, vt ab eo ipſe vel conſecraretur, vel pallium acciperet: Ideoq; Beneuentanum (quod etiam hodie Epiſcopi ad exercenda Pontificalia extra ditionem ſuam inuitati facere ſolent) propriam ſuppellectilem duobus incluſam ſcrinijs adducere voluiſſe: & hinc apparet quando, & à quo Ioannes conſecratus ſit Archiepi-*

ſcopus

scopus. Hic est Ioannes de quo Bzou. ann. 1301. & 1304. Cui Bonifacius VIII. potestatem fecit introducendi Mariam Siciliæ Reginam in monasterium sancti Petri Monialium, Ord. Dominicani apud Neapolim: Quique designatus exactor decimarum, vocatus est à Benedicto XI. ad reddendam rationem, & ad satisfaciendum intra duos menses.

1305 1311 Andreas Archiepiscopus Capuæ, ex instrumento Thesauri. *Ita Bellarm. Adde* Hic Archiepiscopus fuit ciuis Capuanus è nobilissima, & eo tempore florentissima Gente Pandona, vt habet Kalẽdarium vnum, in quo notatur obitus 4. Idus Septembris anno 1311. de eo quoq; plura instrumenta Thesauri.

1311 1333 Ingerannus Archiepiscopus Capuæ, ex instrumento Thesau. *Ita Bellarm. Adde* Hic est Ingerannus Stella Consiliarius, & Quæstor Roberti Regis, Regni Cancellarius, Neapolitani gymnasij Præses, qui ex studijs redeuntes scholares nouo examine probabat. Hic anno 1323. interfuit canonizationi sancti Thomæ apud Auinionium, & quarto loco orauit. Idem anno 1325. interfuit classi maritimæ, qua Dux Calabriæ Roberti filius Siciliam inuasit. *Hæc Capacius.* At qualis Ingeranno Archiepiscopo Cathedralis Ecclesiæ status esset, indicant statuta ab illo, & à Capitulo edita anno 1332. vnum aut alterum accipe.

In primis statuerunt communi voto, & consensu, de bonis communibus ipsius congregationis ipsius Capituli, in quibuscunque consistant, triginta præbendas singulas per se diuisas, viginti integras, Presbyteris decem, & Diaconibus decem: viginti dimidias in Subdiaconatus officio constitutis, qui numerus etiam in portionibus de bonis quotidianarum destributionum in ipsa Ecclesia obseruatur. Itē ordinauerunt, & constituerunt, quòd si aliqua de prædictis præbendis pro tempore vacare contigerit, si est præbenda,

benda,aſſequatur ipſam antiquior canonicus,qui in ſacerdotali, vel Diaconali ordine fuit primitus inſtitutus in canonicum, & cui locus, & ſtallum in Capitulo fuerit aſsignatus, qui dari Sacerdotibus, vel Diaconibus, hactenus conſueuit: ſi verò dimidia fuerit præbenda vacans,aſſequatur ipſam antiquior canonicus,qui in ordine Subdiaconali fuerit primitus in canonicum inſtitutus, & cui locus, & ſtallum in Capitulo fuerit aſsignatus, qui Subdiaconibus dari,& aſsignari conſueuit. Si verò nullus canonicus in ordinibus ipſis eſſet expectans,præbenda ipſa integra,vel dimidia vacans teneatur in communi, donec aliquis ex ipſis canonicis mandato Archiepiſcopi ordinetur, &c. Item, quòd ſi aliqua præbenda integra, uel dimidia ibidem uacauerit, poſsit antiquior canonicus in receptionis tempore,non ætatis, præbendam in ordine ſuo uacantem infra decem dies optare, qui ſi optauerit, præbendam eiuſdem optantis aſſequatur primò expectãs;& ſi nõ eſſet expectãs, aſſequatur ille;quẽ D. Archiepiſcopus duxerit in canonicũ & ad talẽ ordinem promouendũ. Itẽ,quòd Dignitates habentes in ipſa Eccleſia præter illa annexa, quæ habent, habeant præbendam ſecundùm ordinem, quem requirunt ipſæ Dignitates; includantur tamen infra numerum triginta præbendarum dictarum. Item quòd de ipſis præbendis triginta præbenda vna prædicto Domino Archiepiſcopo ratione Theſaurariæ penitus reſeruetur. Item, quòd remaneãt in communi tot poſſeſſiones,vel redditus, quot valeant per annum vntias triginta pro communi menſa,& de ipſis poſſit prouideri canonicis non ordinatis, Acolytis,& ſeruientibus Eccleſiæ ſecundùm conſuetum,&c. *Hæc ex vno inſtrumento Theſauri, plura enim ſunt, in quorum altero ſunt huiuſmodi literæ:* Nouerint Vniuerſi, præſentes literas inſpecturi, quòd Nos Ingerannus, miſeratione diuina, Capuanus Archiepiſcopus,attẽdentes grata obſequio-

 rum

rum merita à Dopno Guillelmo de Carpinono nostræ Capuanæ Ecclesiæ canonico nobis ab hactenus collatorum, testamentum per eum conditum, seù vltimam voluntatem auctoritate literarum bonæ memoriæ quond. Domini Andreæ Archiepiscopi Capuani Præcessoris nostri sibi proindè concessarum tenore præsentium acceptamus, ratificamus, ac nostrum ad id præstantes assensum, ratum, & firmum habentes; quidquid prædictus Dominus Guillelmus in sua dudum legauit, seù disposuit voluntate. Concedentes etiam eidem dopno Guillelmo plenam, & liberam potestatem, quod in prædicto suo testamēto, seù vltima voluntate possit addere, & minuere, seù mutare pro suæ arbitrio voluntatis; Iuribus tamen dictæ nostræ Ecclesiæ, ac cuiuslibet alterius semper saluis. In cuius rei testimonium præsentes literas meo sigillo pendenti munitas sibi ex inde duximus concedendas. Data Neapoli ann. Domini millesimo trecentesimo quintodecimo die, tertio decimo Iunij tertiædecimæ Indictionis.

Richardus Archiepiscopus Capuæ, ex Bulla eiusdem in Thesauro. *Ita Bellar. Adde* Hic est, quem habet Summontius anno 1344. interfuisse coronationi Reginæ Ioannæ. Idem ille, quem Capacius patria Salernitanum, cognominatum de Rogerio, scribit: nam qui Richardus verè nominabatur, vt ex subscriptionibus suis ipsius apparet, ab alijs Rizardus, vel Aliardus nominatus aliquando reperitur.

1350 1352 Fratrer Vesianus, ex instrumentis Thesauri: Hic in Regesto Regum Ludouici, & Ioannæ (vt Chioccarelius exscripsit) scribitur V. familiaris Regum, Campaniæ Maritimæque Rector, & Consiliarius.

1354 1356 Fratrer Ioannes Archiepiscopus Capuæ, ex instrumento Thesauri. *Ita Bellarm. Adde* Hunc Innocentius Papa VI. legauit in Aquitaniam pro ineunda pace inter Reges Anglorum, & Gallorum. Hunc Ludouicus, & Ioanna Reges

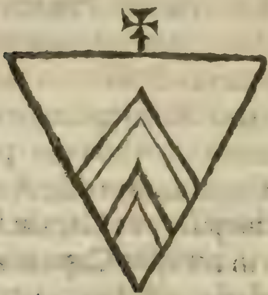
ges

ges legauerunt ad Innocentium Papam. *Bzouius an* 1355. *num.* 33. *&* 36. De hoc plura Inſtrumenta Theſauri.

A. Albertinus Nolanus, Epiſcopus Auellinenſis, & Frequentinenſis, Capuani Archiepiſcopatus Adminiſtrator, de ſuæ adminiſtrationis capienda per procuratorem poſſeſſione ſcripſit ad Capitulum menſe Auguſto anno 1357. 1357

Reginaldus Archiepiſcopus Capuæ. De hoc inſtrumenta Theſauri. Hic cũ in antiquis Capuanæ Eccleſiæ Regeſtis comperiſſet Cancellariæ officium inter alias Cathedralis Eccleſiæ conſiſtere Dignitates, Cancellario certam quamdam terram attribuit, decreuitq; vt Cancellarius eſſet ex numero Diaconorum. 1360 1361

Stephanus Archiepiſcopus, ex inſtrumento in Theſauro. *Ita Bellarm. Adde* Hic eſt Stephanus patria Sulmonenſis, cognomine de Sanitate: de eo plura. Inſtrumenta Theſauri, & in Kalendario notatur obitus 5. Idus Iulij 3. Ind. anno 1380. Fecit in Eccleſia ſanctæ Mariæ Maioris in Diœceſi crucem argenteam grandem, in qua ſunt gentilitia ſigna, & verſus ſigna ſunt duo (vt vocat Caſſaneus in Catalogo gloriæ Mundi) intra ſcutum formæ trigonalis tiquette, ſeù triangularis tigna argentea in campo Cæruleo, poſita vnum ſuper alterum cum Cruce Archiepiſcopali in ipſo ſummo ſcuto: cernuntur huiuſmodi ſigna in cœmento ſculpta & in domibus propè Eccleſiam ſancti Marci, & in angulo viæ Iudicum in ciuitate. At verò hic Stephanus in literis Eccleſiaſticis vtebatur altero ſigno, quàm gentilitio: habebat illud in ſummo loco imaginem Beatiſsimæ Virginis, cum filio inter brachia: in medio imaginem ſancti Stephani cum libro aperto in manu: in infimo imaginẽ ipſius Archiepiſcopi genuflexi cum mitra in capite, & cruce in manu, ex inſtrumento Theſauri anno 1374. Verſus autem ſculptj in illa cruce ſanctæ Mariæ ſunt. 1366 1380

Stephanus Ecclesia Capuæ Prælatus honora
Vt fierem fecit, Lector, Crux cerne decora.
Hunc genuit Sulmo, genitus quo prouidus Actor
Extitit, & nostri Masius per singula factor:
Tunc anni Dñi currebant mille trecenti,
Et decies septem fuimus quo morte redempti.

De hoc infra Tassa decimarum.

1381 Loysius de la Rath. Archiepiscopus, ex instrumento Thesauri scripto Casertæ 1381. die primo Augusti, cui & ipse Loysius manu sua, & rubro caractere subscripsit. Profecto ex nobilissima gēte de la Rath Catalana primus omnium Neapolim venit celeberrimus Miles Didacus, qui constitutus Casertæ Comes anno 1310. vixit ad annum 1328. genuitq; Franciscum, qui genuit Antonium. Antonij tertij Comitis, qui scribitur obijsse anno 1381. aut fratrer, aut filius fuit Loysius Archiepiscopus Capuæ. Huius nobilissimæ gentis germen traduxit Capuam Iacobus de la Rath, cuius Iacobi Loysius noster Archiepiscopus aut patruus, aut patruus magnus fuit.

1382 1406 Anastasius Archiepiscopus Capuæ, siue Athanasius, ex instrumento in Thesauro. *Ita Bellarm*. **Adde** Athanasius verum nomen, de quo plura instrumenta Thesauri, & monasterij sancti Ioannis. Fuit Athanasius Vindacius Neapolitanus. Tempore huius Archiepiscopi casale Sorbelli erat

in dominio Ecclesiæ Capuanæ. Huius quoq; tempore, imago illa Sanctissimæ Virginis, quæ hodie dicitur *la Madonna della Rosa*, intra maiorem Ecclesiam, cœpit esse in magna veneratione, occasione cuiusdam miraculi, quod ex actis coram Vicario sic reddo.

Quidam maledictus filius, minister Satan, diuinam non metuens vltionem, dum amissa pecunia ludo tassillorum, furore ductus proiecit tassillos ad pectus imaginis Virginis gloriosæ Mariæ, depictæ in arcu portæ introitus, quò itur per dictam Ecclesiam ad cortilium eiusdem Ecclesiæ: & confestim ipsis tassillis non visis, tunc temporis cecidit ab inde scintilla ignis ad formam vnius denarij, & dum vnus cum alijs multis astantibus in stupore dati surgerent, vt viderent quidnam esset, dextram suam retraxit, eo quod arderet ad modum sulpharelli, & accepto per ipsum vimine graminis, & cum ipso vimen dictam scintillam reuoluit, & ipsum vimen aliquantulum cœpit ardere, & confestim euanuit ab eorum oculis dicta scintilla.

De statu Ecclesiæ nostræ accipe ex instrumēto scripto an. 1398. Subiuncto per eos in expositione prædicta quod præfatus Dominus noster Rex Ladislaus omnes calices, cruces, & vasa alia argentea tam dictæ Ecclesiæ Capuanæ, quàm aliarum Ecclesiarum ciuitatis Capuæ intendebat, & volebat excipere, & ad suas manus reducere, illaq; vendere necessario in subsidium satisfactionis gagiorum, & stipendiorum gentis armigeræ ad sua seruitia militantis pro defensione status sui, Sanctæ Matris Ecclesiæ, & suorum fidelium, & præcipue dictæ ciuitatis Capuæ, & in exterminium inimicorum rebellium suorum, prout de prædictis erat, & est in dicta ciuitate publica vox, & fama. Vnde Dominus Archiepiscopus Capuanus, Capitulum dictæ Ecclesiæ Capuanæ, & clerus Capuanus vnanimiter congregati, & inito consilio inter eos, deliberauerunt se reducere ad

com-

compositionē cum præfato Domino nostro Rege, & pro huiusmodi vasis argenteis, & sacris dare, & soluere duc. de auro centum ad hoc vt huiusmodi vasa taliter non perderentur & diuinus cultus in ipsis Ecclesijs non minueretur, nec daretur causa, vt à celebratione diuinorum desisterent in Ecclesijs supradictis: de quibus quidem florenis centum contingunt dictum Capitulum Capuanum vnciæ tres, & plus, vt dixit, & ipsas vncias tres ita in promptu non habere præ manibus se dixerunt procuratores nomine quo supra, quas ita festinanter, & subito, sicut ipse Rex mandauit, & voluit, potuissent soluere Regi prædicto, propter quod exhausti pecunia propter paucitatem fructuum dictæ Ecclesiæ Capuanæ, quos receperunt, & habent, vix sufficiunt ad vitam eorum commodè sustentandam, & propter varias solutiones tam decimæ legatorum in Regno Papalium, quam etiam aliarum subuētionum spiritualium, & temporalium, quas passi fuerunt, & quotidie patiuntur, sicut nota experientia comprobatur, habuerunt certum tractatum cum præfato Abbate Nardo minuendi, & remittendi sibi, de præfatis tarenis sex, qui debebantur, & debentur dictæ Cōgregationi pro redditu domorum prædictarum tarenos quinque, dummodo ipse Abbas Nardus præsentialiter, & manualiter solueret eis vncias tres pro causa prædicta, & volentes dictum tractatum ducere ad effectum, cogente eos causa necessitatis prædictæ, &c. Hactenus ex instrumento scripto an. 1398. die secundo mens. Maij.

1408 Philippus Archiepiscopus Capuæ; ex tabula Anniuersariorum. *Ita Bellarm. Adde* plura de eo sunt instrumenta
1434 Thesauri. Fuit Philippus Barilis Neapolitanus. Hic per tres annos interfuit Concilio Constantiensi. Hic auxilio Reginæ Ioannæ recuperauit castellum de Vulturno, è manibus quorundam de Sconnito. Hic reparauit palatium Archiepiscopale,

piscopale, quod penè dirutum fuerat à rebellibus Reginæ Ioannæ: ab eisdem rebellibus non solum res Ecclesiæ, sed etiam personæ Ecclesiasticæ, & ipsemet Archiepiscopus male habiti sunt: Archiepiscopus enim ipse Philippus intrusus fuit in carcerem, & duo Ecclesiastici in furcam acti, laqueoq; necati. Huius tempore Ecclesia Capuana multos habebat vassallos, quibus in ciuilibus causis ius reddebat Tumultu verò composito Philippus à Papa facultatem absoluendi excommunicatos obtinuit.

Post mortem Archiepiscopi Philippi Barilis, electo tamen Nicolao Acciapacio anno 1435. quisnam fuerit status Ecclesiæ Capuanæ, nosce lector ex instrumento Thesauri, scripto illo anno die 21. Decembris. Verba sunt. Propter varias, multiplicesq; & diuersas nouitates, & guerras exortas, & factas hucusq; & de præsenti etiam vigentes in prouincia Terræ laboris, & præfata ciuitate Capuæ, & eius pertinentijs, & districtu, alijsq; ciuitatibus, terris, castris, & locis conuicinis, post mortem recolendæ mem. Serenissimæ Dominæ Dominæ Ioannæ II. Dei gratia Hungariæ, Ierusalem, & Siciliæ Reginæ, &c. Status ipsorũ Canonicorũ, & Capituli, & aliorum hominum, & personarum, ac ciuiũ, & habitantium dictæ Ciuitatis Capuæ, & locorum prædictorum, in tantum fuit, & est collapsus etiam, & depressus ex Iuribus, fructibus, terraticis, ex taleis, pensionibus, redditibus, & prouentibus ipsius Maioris Ecclesiæ, per eos ex huiusmodi nouitatibus, & guerris, ac prauis temporibus minimè habitis, nec perceptis, & qui, & quæ haberi, & percipi non possunt, quod ipsi Canonici eorum facultatibus, rebus, & bonis diminuti, & exhausti ad tãtam sunt penuriam, & egestatem deducti, quod non valentes amplius exindè, sicut decet, eorum vitam ducere, & alimenta suscipere, cogantur quodãmodo mẽdicare, & ipsam Ecclesiam derelinquere, & à diuinis laudibus, & officijs cessare, nec

in

in eadem Ecclesia diuina amplius celebrare:& quod deterius, his non obstantibus, non multis iam decursis diebus dum præfata ciuitas Capuana per hostes inimicos,& æmulos,ac rebelles Maiestatis prædicti nostri Regis Alphonsi, & præfatæ ciuitatis Capuæ,contra ipsam ciuitatem Capuæ cum eorum gentibus armigeris, equitibus, & peditibus in copioso numero hostiliter castrametantes circum circa detineretur obsessa, vt ipsa ciuitas in suo honorifico statu sub debita fidelitate præfati Domini Regis illibate, & inconcusse conseruaretur pro defensione, tuitione, & manutentione status dicti Domini Regis, & ipsius ciuitatis, & pro solutione, & satisfactione stipendiorum armigerarum gentium, equitum,& peditum, pro defensione, & conseruatione dictæ ciuitatis in eadem ciuitate persistentium ex vrgenti necessitate per Excellentem, & Magnificum Dominum Donnum Ioannem de Vigintimilijs Militem Comitem Geracij, Regni Siciliæ vltra farum Admiratum, & citra Regnum Gubernatorem,ac præfatæ ciuitatis Capuę, suiq; districtus Vicegerentem, necnon & ciues electos, & deputatos ad regimen, & gubernationem dictæ ciuitatis deliberatum fuit capere,& apprehendere omnia,& singula vasa argentea,aurea, iocalia, & pretiosa ornamenta tàm ipsius maioris Ecclesiæ, quàm aliarum Ecclesiarum,monasteriorum,& piorum locorum eiusdem ciuitatis Capuæ,& illas, & illa conuertere pro huiusmodi conseruatione, & defensione ciuitatis, & perquisitis scriptis,& adnotatis vasis aureis, argenteis, iocalibus, & pretiosis eiusdem Ecclesiæ ex causa prædicta: præfati Canonici videntes dictam Ecclesiam Pastore, & defensore destitutam, & ablatio, & abstractio dictorum vasorum, iocalium,& ornamentorum de dicta Ecclesia, & eius Thesauro redundare non tam in non modicum detrimentum,& damnum Ecclesiæ memoratæ, sed ipsorum Canonicorũ vilipensioné, & animarum iactu-

iacturam, & intendentes indemnitati dictæ Eccleſiæ prouidere, à præfato Domino Vicegerente, & Gubernatore, ac Electis obtinuerunt pro ipſis vaſis, iocalibus, & pretioſis dictæ maioris Eccleſ. ſoluere vncias quadraginta vna, & tarenos viginti de carlenis manualiter, & ipſa vaſa iocalia, & pretioſa in ipſa Eccleſia, & Theſauro ipſius remanerent, pro quibus quidem vncijs quadraginta vna, & tarenis viginti habendis, & ſoluendis, prædicti Canonici, & Capitulum non habentes pecuniam præ manibus, & videntes ſe destitutos iuribus, & fructibus eorum prædictis, & ad egeſtatem deductos, vt ſupra diuerſis hominibus, & perſonis illas eis gratioſè mutuantibus, de ipſis vncijs quadraginta vna, & tarenis viginti ſe debitores conſtituerunt, & pro eorum cautela, de diuerſis bonis, & rebus eiuſdem Eccleſiæ de reſtituendis in certis terminis inter eos præfixis pignorationem, ac etiam venditionem fecerunt cum diuerſis pactis, & promiſſionibus inter eos habitis, & ipſam pecuniam ſic mutuo conſequutam, & habitam pro prædictis vaſis iocalibus, & pretioſis præfato Domino Gubernatori Vicegerenti, & Electis pro re, & ex cauſa prædicta ſoluerunt, & tradiderunt: Et quia de huiuſmodi pecunia ab eis mutuata à diuerſis eorum creditoribus multipliciter moleſtantur, & impetuntur, & niſi per eos pecunia mutuo recepta abſq; tarditate, & vlterioris temporis prorogatione reſtituatur, præfata Eccleſia, ipſiq; Canonici, & Capitulum damnum, & non modicum detrimentum reportarēt; ſuper quibus pro eorum, & ipſius Eccleſiæ indemnitate, nec minus, vt experientia, & egeſtate prædictis non cogantur ipſam Eccleſiam derelinquere, & à diuinis in illa ceſſare, & ne ipſa Eccleſia de deuotione ad ignominiam deducatur cum matura conſilij inter eos habiti deliberatione, præfati Canonici, & Capitulum propoſuerunt de bonis, & rebus dictæ Congregationis ipſius Eccleſiæ, quæ ad præ-

 ſens

ſens habet, tenet, & poſſidet, pro ſubuentione, & alimentis ipſorum, & eorum vita ducenda, ac pro ſatisfactione, & extenuatione aliqualis partis dictæ pecuniæ per eos mutuo receptæ vt ſupra, locare concedere &c.

1436 *Eccleſia Capuana vacat, & regitur per Vicarios Capitulares Antonium Mazziotta Decanum, & Antonium de Iuliano Archidiaconum.*

1439 1447 Nicolaus de Acciapacio Surrentinus, Archiepiſcopus Capuæ, qui creatus fuit Cardinalis ab Eugenio IV. ann. 1439. obijt ſub Nicolao V. ann. 1447. ex libro Pontificum, & Cardinalium ab Alphonſo Ciacconio edito. *Ita Bellarm. Adde* Plura de eo ſunt inſtrumenta Theſauri, è quibus habemus electum fuiſſe ann. 1435. & inter ipſum, & Regem Alfonſum diſſenſionem interceſſiſſe: Rex enim Alfonſus Eccleſiæ Capuanæ manus appoſuit, & an. 1441. & 1442. Regij procuratores Iura Cameræ (vt vocant) Archiepiſcopalis adminiſtrabant: anno autem 1443. Archiepiſcopo ſunt omnia in integrum reſtituta. Hunc ex Archiepiſcopis inuenimus fuiſſe primum S. R. E. Cardinalem, & huius (vt cenſeo) eſt antiqua, & parua quædam effigies in Theſauro hactenus conſeruata, cuius exemplum grandioris formæ poſitum eſt in Academia Raptorum, de qua ego ſic luſi.

Primus hic Antiſtes rubro præſignis amictu
Intrepido vultu: picta tabella docet.
Noſcere fortè cupis? Surrento natus in Vrbe
Gentis Aciapaciæ vir Nicolaus erat.
Qui legit, hunc ergo iuſſis obſiſtere Regum,
Credat, nam vultus pectora firma notat.

Huius Archiepiſcopi tempore inuenimus in Cathedrali fuiſſe Canonicos ſupranumerarios, erant abſq; dubio, qui dicebantur etiam expectantes. Nicolai Cardinalis obitus in Kalendario notatur 4. Non. Aprilis.

Ior-

Iordanus Caetanus Archiepiſcopus Capuæ, & Patriarcha Antiochenus ſedit annos quinquaginta:id colligitur in fine Breuiarij veteris Capuani, quod fuit editum anno 44. Præſulatus Iordani, vt ibidem annotatur,fuit enim editum Breuiarium anno Domini 1489. & prædictus Iordanus obijt ann.1496. ex tabula Anniuerſariorum. *Ita Bellarm.* *Adde* Ex Bullis Iordani,quæ ſunt in Theſauro, apparet ipſum anno 1447. menſe Aprili electum à Nicolao Papa V. & menſe Iunio conſecratum: quare computatis annis Iordani à menſe Aprili anni 1447. quo & Nicolaus deceſſor obijt,& ipſe Iordanus fuit electus, apparet Anno Domini 1489. quando Breuiarium Capuanum editum eſt, menſe Martio, fuiſſe annum Præſulatus Iordani 43. mox complendum:ergo errauit Alemãnus Impreſſor. Iordanus erat fratrer Honorati Caietani Comitis Fundorum, & cum,illo tempore Cardinales tantùm poſſent creari Patriarchæ,Dominus Papa ſcripſit Honorato Comiti, ſe ex ſpeciali gratia Iordanum creaſſe Patriarcham Antiochenum: literæ ſunt in Theſauro. Fuiſſe virum doctum, & poeticis delectatum oſtendit Epigramma ad ipſum Ioann. Antonij Campani cœui. Plurima, & digna monamenta reliquit,vt inſcriptiones, & gentilitia ſigna proteſtantur: Eccleſiæ alas texit opere teſtudinato, eiuſdemq; longitudinẽ duobus vtrinq; additis arcubus ad orientem extendit: eaq; de cauſa porticum antiquam euertit, & nouam extruxit:nam longè ante Iordani tempora fuiſſe in Atrio laminias, ideſt porticum quatrilateram teſtudinatam, dictam more Romano paradiſum, apparet ex antiquo Rituali in quo legitur(quolibet die Sabbati mundent,aut mundari faciant ſolum Eccleſiæ omni ſorditie, necnon circum circa ſolum lãmiarum Paradiſi, quæ cum proceſſione quolibet die Dominico ambulantur) Præterea Chorum in media naui renouauit: Theſaurum in Cappella ſancti Paulini à fundamentis erexit,

1447
1497

ſacram ſupellectilem plurimum auxit. In antiquo loco Theſauri cappellam ſanctæ Luciæ condidit, & in ipſa cappella ipſe ſibi viuens ſepulchrum præparauit anno 1496. quò etiam anno die 13. Octob. migrauit ad Dominum.

1496 Ioannes Borgia Tit. Sanctæ Mariæ in Via Lata Diac. Cardinalis, Alexandri VI. ex ſorore pronepos, ob. anno 1500. die 17. Ianuarij. De hoc plura inſtrumēta Theſauri, in quibus aliquando dicitur Ioannes de Aragonia, vt in instrumento ann. 1491. ſæpius Borgia, vt in inſtrumento 1496. 24. Decembr. & 1498. 29. Ianuarij, et 22. Decemb.

1500 Ioannes Lopes ab Alexandro VI. Archiepiſcopus Capuæ, et Præsbyter Card. factus eſt. ob. anno 1501. Ciacc. lib. Pontif. et Card. *Ita Bellar. Adde* Fuit Valentinus Hiſpanus, Alexandri VI. in minoribus Secretarius, et in Pontificatu Datarius, et primum Epiſcopus Peruſinus, deindè Archiepiſcopus Capuæ, et Presbyter Card. Tit. Sanctæ Mariæ Tranſtyberim: de hoc mētio in inſtrumento Theſauri.

1501 Ioannes Baptiſta Ferrarius Card. et Archiepiſcopus Capuæ factus eſt. ob. ann. 1502. *Ita Bellarm. Adde* Fuit Tit. ſancti Cryſogoni Presbyter Cardinalis: eius gentilitia ſigna ſunt ſupra limen maioris portæ Cathedralis Eccleſiæ, ipſe igitur illam parietis faciem nouatam à Iordano, et adhuc rudem pingenda curauit, & ideò ibi eſt imago ſancti Ioannis Baptiſtæ cum imagine ſancti Stephani de hoc eſt mentio in inſtrumento ſancti Ioannis.

1502 Hippolitus Eſtenſis filius Ducis Ferrariæ Diacon. Card. creatus fuit ab Alexandro VI. ann. Domini 1493. deindè Archiepiſcopus Capuæ factus an. 1496. ob. ann. 1520. *Ita Bellarm. Adde* Bellarminus primùm ſcripſerat Hippolitum Iordano proximè ſucceſſiſſe, deindè inuenit Ioannis Lopes, & Io. Baptiſtæ Ferrarij nomina deceſſorum Hippoliti, quibus nos addidimus Borgiam. De hoc plura inſtrumenta Theſauri, in quibus ſemper appellatur Perpe-

tuus

tuus Administrator Capuanæ Ecclesiæ.

Fratrer Nicolaus à Scombergh Germanus Ordinis Prædicatorum Archiepiscopus Capuæ fuit tempore Clementis VII. apud quem in summa semper auctoritate fuit; à Paulo III. Cardinalis creatus anno Domini 1535. eodem anno viuendi finem fecit, sedit ann. 15. ex L. Pontificum, & Card. *Ita Bellarm. Adde* Huius opus est Taberculum Sanctissimæ Eucharistiæ, vas nempè magnum eburneum: eiusdem absentis mandato laqueare in Ecclesia naui factum, quod cum præsens conspexisset, amouere, & aliud longè pulchrius ponere deliberauit, mors tamen præoccupans, impediuit. Hic Parochialem Ecclesiam sancti Michaelis in Marzaniso in collegiatam erexit ann. . . — 1520

Thomas Caracciolus Neapolitanus successit in Archiepiscopatu F. Nicolao Cardinali Capuano, & cum sedisset annis decem, obijt ann. 1546. *Ita Bellarm. Adde* Hic erat Episcopus Triuentinus, & ex resignatione Cardinalis, factus est Archiepiscopus, & die 3. Iunij ingressus est Capuã anno 1546. legimus in Thesauro. — 1535

Nicolaus Caietanus Romanus Diaconus Card. creatus à Paulo III. ann. 1538. Archiepiscopus Capuæ factus est anno 1546. & cum sedisset annis tribus, renunciauit ad fauorem Fabij Arcellæ. *Ita Bellarm.* — 1546

Fabius Arcella Neapolitanus Archiepiscopus Capuæ per renunciationem Nicolai Cardinalis de Sermoneta, sedit ann. 12. *Ita Bellarm.* — 1549

Nicolaus Caetanus Card. de Sermoneta post obitum Fabij Arcellæ iterum sedit annis 12. & rursus renunciauit ad fauorem Cæsaris Collæ: ob. autem anno 1585. *Ita Bellar. Adde* Nicolaus iterum sedit quia reseruato sibi regressu, renunciauerat ad fauorem Arcellæ. Hic ann. 1568. ex præscripto Concilij Tridentini seminarium clericorum instituit. In capite quadragesimæ die 18. Februarij Alumni

colle-

collecti, habitu clericali aſſumpto in Cathedrali conuenientes ad ſeminarij domum admiſſi ſunt. cum N. Cardinalis Capua tranſiens, ſeminarium viſiſſet, illud Pio V. P. M. laudibus commendauit.

1573 Cæſar Coſta Maceratenſis, Archiepiſcopus Capuæ per renunciationem Nicolai Cardinalis de Sermoneta, ſedit annos 29. ab anno 1573. vſque ad ann. 1602. *Ita Bellar. Adde* Hic anno 1573. Dominica Palmarum ſolemniter ingreſſus eſt Capuam per portam Neapolitanam, deducta ſolemni pompa ab Eccleſia ſancti Lazari. Hic obijt Neapoli die 12. Februarij anno 1602. Corpus tranſlatum eſt Capuam ipſa nocte, & in Eccleſia ſancti Lazari extra portam Neapolitanam poſitum, inde ipſo die 13. in ciuitatem illatum eſt funebri pompa. Iuſsit ipſe, vt mortuus eadem via inferretur, qua viuens ingreſſus fuerat. Mirum eſt dictu quantus fuerit totius vrbis concurſus, imò, & Diœceſis. Canonici pro eorum munere exequias curauerunt: ſed altero die rogante Domino Ioanne Felice ab Vua, & funeris impenſas miniſtrante, exequias iterarunt. Inter has iteratas exequias, inuitatus ego ab ipſo Domino Ioanne Felice, funebrem orationem, qualem potui in tanta cordis, & temporis anguſtia componere, hanc breuiſsimam habui.

Oratio in funere Cæſaris Coſtæ die 14. Februarij *Anno* 1602.

SI Campanorum Eccleſia fuiſti vnquam in luctu, in luctu nunc, & in ſqualore verſeris. Cæſar Coſta deceſſit è vita: an maior cauſa doloris? Paſtorem amiſimus, an grauior poteſt eſſe iactura? Extincto Patri iuſta en ſoluimus; & quod ſpectaculum erit acerbius? Spectaculum miſerrimum, in quo ſpectatur Pater, Paſtor, Præſul amiſſus. Heù quàm grauis, heù quàm iuſta cauſa doloris: Amiſſus

ſus Præſul : quid ſacerdotes abſque Præſule noſtro valebimus ? Paſtor amiſſus; quid fiet ouibus abſque Paſtore? Pater amiſſus: quid erit orphanis ? dolendum, & flendum, non quia defunctus Antiſtes; ſed quia mortuus Cæſar, mortuus talis Antiſtes. Id eſt, quod exulcerat animum, hic eſt haud facilè conſolabilis dolor. Erunt qui dignitatem ambiant: erit qui ſuccedat in Cathedram: ſed vbi illa animi (A) clementia, ſuauitas morum, integritas vitæ, in Cæſaris (heu) extincti Cæſaris animo collocata? Vbi (B) grauitas illa corporis pulchritudo, & aliæ dotes, quas Natura mater abundè donauerat? Vbi fama, celebre nomen, & alia quæ non Fortuna, ſed Deo Duce, ſuo adhibito labore, & induſtria comparauerat? Sed quid ago? me miſerum: itane breuiter tanti viri laudes perſtringam? itanè leuiter tangam? imò cohibete flerum oculi mei, vt lingua Cæſaris ope (C) erudita parumper ſuo fungatur officio. Quid verò enarrem? factane ſingula recenſenda? Vitænè texenda hiſtoria eſt? Quin, plurimum fiet, ſi fleru non interrupta oratio, integritatem, doctrinam, & charitatem commemorabit.

A

B

C

Maxima fuit, integritas, qua fulſit: doctrina, qua polluit, charitas, qua ouibus profuit. Integritatem nomen eius proprium exprimebat: Cæſar à Cæſarie dictus, cum in caput ipſius nouacula non aſcenderit; ſed Nazaræus fuerit, ideſt Domino conſecratus. Olim qui erant Domino conſecrati, creſcente Cæſarie, capillis viuebant intonſis: Non ob aliud (credo) niſi vt ſignificaretur, diuino cultui mancipandos, ſupra quorum caput, ideſt animum, nouacula, ideſt iniquitas non aſcendit. Quia talis futurus erat Archiepiſcopus noſter, voluit Deus, vt puer à tam pulchrā virtutum ſpirituali Cæſarie, Cæſar appellaretur. O præclarum Cæſaris nomen, ò vitam Cæſaris integram. At neque ſolùm in nomine expreſſa fuit integritas, ſed in cognomine, in inſignibus

quaſi

quasi sculpata charitas ante oculos ponitur. Quid amabo Costa significat? quid nisi sponsam? quid nisi Capuanam Ecclesiam? Eua prima Parens ex Adæ Costa: Adæ Costa Adæ sponsa: Cæsaris sponsa Cæsaris Costa: Manus Costam arctissimè stringit, quia Cæsaris sponsi animus, Ecclesiæ nostræ erat charitatis glutino colligatus. De eius vero doctrina quid dicam? Inspiciantur editi (D) Commentarij, apparebit in iure Pontificio, & Cæsareo superiorem habuisse nullum. Reuocentur in mentem, quas aliquando habuit orationes, & (E) homilias; apparebit quam fuerit Orator eximius. Considerentur nostræ veteris Capuæ picta mœnia, turres, arcus, Amphiteatrum, apparebit quantum fuerit in historiarum cognitione versatus. Veniant in mentem vel priuati sermones, apparebit quantum fuerit in Hieronymi, Basilij, aliorumq; Patrum lectione continuus. O virum integritate, doctrina, charitate perpetuò memorandum. Docrina profectò laudabitur semper, cuius erit testimonium bibliotheca, licèt imperfecta, perpetuum. Illa doctrina laudabitur, quam in Romano gymnasio publicè cum laude, & admiratione omnium demonstrauit: Illa doctrina, quam post ipsum docti Scriptores admirantur, neque semel admirans approbauit doctor ille Vrbi, & Orbi notissimus Martinus Azplicueta (F) Nauarrus. Illa docrina, propter quam fuit olim destinatus vnà cum alijs (doctissimis item) ad restituendum (G) Gratiani volumen & modo ad formandum septimum (H) qui expectatur, Iuris Pontificij librum. Perpetuò quoq; memorabitur eius integritas: Integritas illa, qua Cardinali (I) Borromeo, & Gregorio tertiodecimo probatus, ad tantum honoris venerat culmen. Integritas illa, qua probatus, Sixto Quinto Venetijs per triennium Apostolici Nuncij gessit munus: Integritas illa, quam vel inuidi prædicabant. Perpetuò memorabitur charitas: & memorabunt (K) pauperes Ecclesiastico

stico

ſtico patrimonio,& palam,& clam ſuſtentati, quiq; ſunt in ſuo Gerontocomio (L) ſuſtentandi: Memorabit hæc Cathedralis Eccleſia, pro cuius(M)patrimonio conſeruando, vel perdito recuperando, ſumptui (N)non pepercit. Memorabit ciuitas, & Diœceſis, quibus, etſi nunquam (O) defuit in ijs,quæ ad ſalutem pertinent animarum; moriens tamen ita diſpoſuit, ita conſuluit, vt nunquam ſint ſacerdotes idonei defuturi,qui fidei præſertim rudimenta pueros doceant. O charitate animum plenum, imò pleniſſimum. O Cæſaris memoriam nulla vnquam obliuione delendam. Viuet perpetuò Cæſaris nomen,viuet in omnium ore:viuet, & viuat vtinam abſq; dolore. Abſq; dolore fiet cōmemoratio Cæſarei nominis,ſi Cæſar nobis reſtituetur. Reſtitue Cæſarē reſtitue Cæſarē:Hinc te appello Clemens Maxime Pontifex: tuū eſt viduatæ Eccleſiæ prouidere: Tu reſtitue Cæſarem: Tu reſtitue Cæſarē.Sed quid(Auditores)verbum hoc ſonat? quid eſt reſtitue Cæſarem? an opto,vt à mortuis excitetur? non ita ſum inuidus,vt è loco ſalutis, in quo poſitum confidimus, reuocari velim. Opto quidem reſtituatur Antiſtes Cæſari ſimilis. Antiſtes non Draco,non Vulpes: non erat draco Cæſar, quia non (P) vorabat; non erat Vulpes, quia non fallebat. Loquar ingenuè; non Tyrannus, non erat hypochrita. Vtinam aliquis talis ſuccedat in Cathedram:hoc optandum, hoc precibus à Deo petendum. Interim verò lugeat quiſq; quia Cæſar in illa Cathedra ſolitus aſſidere, ita eſt diſtentus in feretro: qui ſupra illud altare preces,& ſacrificium offerebat,ore clauſo, clauſis oculis iacet immobilis. Qui ſua præſentia hanc domum Domini, & ciuitatem illuſtrabat, obſcuro tumulo clauſus,frigidò ſaxo tegetur,Lugeant filij Patrem, oues Paſtorem, Sacerdotes Antiſtitem,lugeat populus, lugeat clerus. Luge ſponſum tuum, Campanorum Eccleſia,& donec alter, qui conſoletur (Q) adueniat, vi-

L M N O P Q

duitatis induta vestibus, dolens, lachrymans, plorans omne gaudium asperneris. *Hactenus oratiuncula.*

NOTATIONES.

Quoniam dixi coram auditoribus, qui ætate me ferè omnes antecedebant, & Cæsarem Costam optimè nouerant; ideo tunc quæ satis ad commouendum animos arbitrabar, leuiter attigi. Nunc verò quoniam prodijt liber de Vita Illustrissimi Cardinalis Bellarmini, Italicè scriptus, in quo Cæsaris Costæ nomen, etsi non expressè, carpitur tamen, ideo pro veritate cogor iunioribus, & posteris quædam exponere.

A Animi clementia. *Innumera possem de eius clementia afferre exempla: narrabo quæ mihi scribenti nunc occurrunt. Aliquando clericus à Vicario iustè damnatus ad remigandum, eductus è fouea (secretiori carcere) ante Cæsarem ambulantem in Aula transiturus erat: Cæsar timens nè aspectu vincti miserabilis commoueretur, & iustitiæ vim inferret, intrauit in cubiculum, & clausit ostium. Ita vir clemens non confidebat posse intueri vinctum poscentem misericordiam, & non misereri. Altera vice, cum reus, qui, exigente iustitia, torquendus erat, troclea suspendi non posset, accitus est Carnifex ab vrbe Neapoli, qui funiculis manus, & pedes scitè absque perpetuæ læsionis periculo, torqueret. Ambulabat Cæsar in Aula parua, vidit ab ingressu aulæ maioris venientem hominem ignotum, interrogauit de illo, responsum est esse Carnificem: Tunc vno, eodemq; momento, & vestem sibi in faciem adduxit, & terga vertit, & altiori quadam voce dixit, Carnifex? abeat, abeat: soluatur illi merces, & abeat. Ille ergo absque vlla mora è palatio abductus, pactam mercedem accepit, & reo neque viso, discessit. Die quodam festo peracta missa, domum reuersus, inuenit*

propè

propè schalas suæ mansionis virum, qui porrecto supplici libello exponebat, Vicarium præbere se difficilem in exequendo mandato gratiæ, quam dominatio sua concesserat, tunc aliquantulum succensus, reuertere (inquit) ad Vicarium, dic dixisse me illas esse schalas iustitiæ, has verò gratiæ. Illis tantùm Cæsaris clementia ferre non poterat, qui ipsi sese opponere, & veluti cum æquali pugnare voluissent.

Grauitas. *Grauitatem Cæsar domi forisq; maximam semper ostendit, neque solùm quando cum subditis agebat, sed & quando cũ æqualibus, & maioribus quoque. Referam quod vnus ex antiquioribus famulis eius Pompeius Angelonus mihi narrauit. Cum Cardinalis Granuela Prorex Neapolitanus conuiuium multis Titulatis præparaßet, inuitauit & Cæsarem qui tum Neapolim ad salutandum Proregem ipsum venerat. Animaduertit Cæsar Neapolitanos velle, debitum Archiepiscopo Capuano locum in sedendo præripere: modestè discedendi licentiam petit; causam connectat Prorex, licentiam negat, & sibi proximo loco sedere iubet: mutuis dicterijs iocantur Proceres, Cæsar verò tantam in illo accubitu grauitatem ostendit, vt Proceres dicteriorum obliti, & ipse Cardinalis Prorex ab vno Cæsaris vultu penderent, & a mensa surgentem multis quisque reuerentiæ signis prosequeretur.*

Ope erudita. *Cum in seminario Capuano vixissem à die quarta Nouembris anni 1587. ad diem 23. Iunij 1592. voluit Cæsar, vt ipse decem & septem annorum adolescentulus suo sumptu Romæ in Romano Collegio humanitatis studia reformarem: ideoque à Nouembri 1592. ad Iunium vsq; Romæ in classe humanitatis eruditissimo, & diligentissimo Patri Bernardo de Angelis Neapolitano operam dedi.*

Commentaria. *Scripsit Cæsar Variarum Ambiguitatum Iuris libros tres, doctissimorum iudicio doctissimos.*

Homilias. *Cæsar primis annis accepti Præsulatus, ad po-*

pulum in Ecclesia publicè concionabatur tàm eruditè, tàm piè, tàm ardenter, vt lachrymas ab auditorum oculis nonnunquam educeret. Baldassar Gyptius Presbyter sancti Rufi, illius speciatim multarum lachrymarum recordabatur homiliæ, in qua Cæsar sanctæ Felicitatis, & filiorum martyria commemorauerat. Ioannes Baptista Attendolus nostro sæculo vir omni genere linguarum, & disciplinarum insignis, in nuncupatoria quadã epistola de Cæsaris homilijs, & orationibus, & facundia testimoniũ perhibet. Ego illum senio confectum audiui ad quasdam nouellas moniales cum iuuenili feruore concionantem ab altari.

F Nauarrus. *Doctor hic illustrissimus & in Manuali confessariorum, & in propugnaculo Apologiæ, de nostro Cæsare mentionem facit: vno in loco verba sunt. cap. 17. num. 195.* Cuius rei me isthæc recognoscentem admonuit præcellens Doctor Cæsar Costa, non solùm vtriusq; iuris peritia, sed historiæ, atq, politioris literaturæ cognitione præclarus, nuper à Sanctiss. Domino nostro Gregorio XIII. in Referendariorum numerum cooptatus, cum antea fuisset sapientiæ Romanæ Gymnasta percelebris, & post hæc scripta, fereq; dimidium huius operis typis excussum, antequam hic locus excuderetur, ad amplissimum amplissimæ Capuæ, Vrbis olim æmulæ, ab eodem Gregorio, vt eruditissimo, ita in eruditissimos quosq; propensissimo, Archiepiscopatum euectus, &c. *Altero in loco num. 4. verba sunt:* Addam tamen hic, quæ audio rei tam sanctæ, tamq; necessariæ persuadendæ profutura: Alterum quod Reuerendissimus Campanorum Archiepiscopus Cæsar Costa, vir omnigena eruditione, & virtute clarissimus lib 1. Ambiguitatum Iuris cap. 40. in hæc verba scribit. Ecclesiasticos Prælatos vehementer errare, &c.

G Gratiani. *In Bibliotecha, quam, morte intercedente, perficere non valuit, est parum Decreti volumen, cum scriptis*

ab

ab ipſo breuibus Apoſtilis, quæ cum notationibus, & correctionibus impreſſis cum ipſo Decreto maximè conueniunt: ad emendationem Decreti Cæſar fuit electus à Pio IV. vt ipſe teſtatur in epiſtola ad Gregor. XIII.

Septimum. *Clemente Octauo Pontifice Maximo, de ſeptimo Decretalium edendo tractabatur: compilatus eſt liber, &, vt facilè doctiſſimis quibuſq; tradi poſſet ad examinandum, nonnulli Codices impreſſi fuerunt: miſſus eſt Codex ad Cæſarem, ille mox notationes, & gloſſulas addidit.* H

Borromeo. *Qui nunc ſanctus Carolus, diuino actus ſpiritu, cum ſe cunctis Abbatijs abdicaret, Abbatiam ſancti Vincentij de Vulturno in Cæſarem transtulit; Cæſar verò illa in Abbatia reſidens aliquando, inter alia pij regiminis opera, Seminario inſtituto, clericos erudiri curabat. Borromeus autem Cæſaris virtutem expertus erat tum Romæ pluribus in negotijs, tum Mediolani vſus illius opera in ſynodo celebranda. ex Franc. de Hor can.* I

Pauperes. *Cæſar fuit à principio Archiepiſcopus pauper, percipiens ex fructibus Eccleſiæ ducatos mille tantùm: ab anno autem 1585. quo Dominus Cardinalis de Sermoneta obijt, integros redditus acquiſiuit, quos in ornatum Eccleſiæ, in pauperum eelemoſynas, in Eccleſiaſtici patrimonij tuitionem ſemper effudit. Quotidie ſingulis quibuſq; pauperibus, qui ad palatium hora prandij veniebant, manu œconomi ſingulos ſemiſſes erogabat: E prandio non ſurgebat, niſi panem cum obſonio alicui pauperi, præſertim infirmo, ſua manu deſtinaſſet: ego illa ipſa æſtate, qua me abduxit à Seminario, aſſiſtens illi Neapoli, duabus mulierculis pauperibus, & infirmis eleemoſynã: nam ſua manu deſtinati panis, & obſonij quotidie deferebam. In Cœna Domini peracto Mandato, plurimis & pecuniam, & veſtimenta diſtribuebat, & quodam anno ex facta elargitione ſic accenſus ibat, vt in egreſſu templi obuio pauperi anulum digiti ſui donauerit.* K

Sole-

Solebat inter annum domum totam euertere, & obseruare quæ supellex eßet inutilis, quæue renouanda, & quantamcumq; talem inuenisset, erogare. Solebat interdum, at non sine iucunda grauitate, tritas vestes à famulis emere, & carò, & ita famulum simul, & pauperem exhilarabat. Erant aliquot Domus honestæ, nobiles, in egestate positæ, quarum specialem gerebat curam, secretisq; eelemosynis adiuuabat, adeo vt puellæ dotem pro monachatu soluerit, soluturus & alteri, si illa in monasterium ingredi voluißet: erat verò dos ducentorum ducatorum. Illa æstate Neapoli custodiente me pecuniam, Virgini mantellatæ pauperi, & optimæ famæ decem ducatos, & alteri pauperi, quem Regularis commendauerat, duos, secretò largitus est. Nosce nunc quid Pastor cum ouibus ageret.

L Gerontocomio. *In pago Sanctæ Mariæ Maioris Gerontocomium, idest hospitale senum fecit: & qui senum sustentationi supersunt fructus, à successoribus monasterio Iesu applicantur.*

M Patrimonio. *Zelum Cæsaris in conseruandis rebus Ecclesiæ nosce hinc. Virum nobilem sibi semper familiarissimum, qui (fortasse familiaritate confisus) e pauimento templi versicolores quosdam lapides amouerat, omni familiaritatis ratione postposita, excommunicatione percussit, & donec satisfecit, nec Ecclesiæ, nec sibi reconciliauit.*

N Sumptus. *Si feudum Arnonis, & Rocca sancti Nicolai loqui poßent, ingentes enumerarent. Vnum nolo præterire: Cum de Rocca sancti Nicolai cum Principe Casertano disceptaret, quidam homines è Casa noua in Rocca, vt in re Capuanæ Ecclesiæ, peragebant opus: à Casertano Principe comprehensi, missi Neapolim, & detrusi sunt in carcerem. Perseuerantes illi in testimonio pro Ecclesiæ iuribus, & in carcere per menses aliquot perseuerarunt. Cæsar illos in carcere sustentauit, familias eorum pecunia adiuuit, & tandem*

cum

cum gloria eductos è carcere, vestimentis, & pecunia donatos, remisit ad propria. Si Acta Consilij Neapolitani essent in promptu, appareret quot lites pro iuribus Ecclesiæ suæ susceperit.

Nunquam defuit. *Diximus Cæsarem nunquam defuisse in ijs, quæ pertinent ad salutem ouium suarum; videamus quam verè: Ipse Monialium, & Seminarij zelo maximo tenebatur. Sunt Capuæ moniales, quæ regularem obseruantiam nulli ex Monasterijs Italiæ inuidere possunt: sed (absit verbo inuidia) supra fundamenta, quæ Cæsar posuit, ædificij structura tota sese tollit. Monasterium N. ob estremam paupertem in obseruantia vitæ communis deficit: sed profectò non deficeret si à Cæsaris decreto non recessissent. Statuerat ille certum numerum, decreuerat, vt donec congregatio ad certum illum numerum redacta fuisset, nulla ampliùs in monasterium admitteretur: visum est alijs bonum consilium aucta dote nouellas admittere: sed acta contra prudentissimi viri decretum exitus probauit.*

Seminario. *Splendorum illum, in quo ab Illustrissimo Cardinali de Sermoneta erectum inuenit, omni custodia illibatum conseruauit. Regulam præscripsit adeo dignam, vt Ludouicus Torres Archiepiscopus Montisregalis in Sicilia, deinde S.R.E. Cardinalis, per literas Cæsari significarit, se in condendis pro seminario suo statutis, præcipuè visum editis ab ipso Cæsare. Illius Archiepiscopi literæ, statutaq; seruantur in Bibliotheca. Cæsar hac in re vsus est opera Patris Iulij Mancinelli è Societate Iesu, sui ex sorore Nepotis: sæpè illum patrem accibat, & per aliquot menses seminario regendo præficiebat. Mihi quoq; contigit viuere in seminario, illo Rectore, quando iubente Cæsare, & Regulam scripsit, & librum de Modestia clericorum, qui non est editus: quo etiam tempore profuit Seminario, consuetudo (etsi breuis) Sertorij Caputi Consentini, & Octauij de Angelis Neapolitani.*

tani. Erant illi nouitij à Prouinciali, Patri Iulio missi ad commanendum. Possem infinita recensere: sed hoc satis.

Ipse singulis annis mittebat, qui festinanter absq; Parochorum sumptu Ecclesias perlustraret, notaretq; an Visitationis suæ decreta quisq; adimplesset. Per se ipsum verò saltem vncquoq; triennio visitabat; & tunc doctos prudentesq; secum assumebat: assumpsit primis annis Agapitum Bellominum Casertanum Episcopum, qui Concilio Tridentino interfuerat: postea verò Fabium Marantam Episcopum Caluensem sæpèsæpius.

Instabat vt diebus Dominicis, & solemnioribus Rectores Ecclesiarum inter Missam Euangelium explicarent: ideo quidam ex antiquis presbyteris vnus, quò Cæsari satisfaceret, homilias Ludouici Pictorij inter Missam, e libro ipso recitabat.

Vrgebat, vt Doctrinæ Christianæ rudimenta singulis quibusq; Dominicis, & in Cathedrali, & in Parochijs explicata, pueri, atq; puellæ memoriæ commendarent. Ideo quando primum Venetijs Capuam redijt, supra quingentos libellos Doctrinæ Christianæ à Patre Ledesma scriptæ, imprimi voluit, quibus Ciuitatem, & Diœcesim impleuit vniuersam: Ad hoc opus sæpissimè Patres Iesuitas aduocabat: aduocauit vna vice Theophilum, & Constantinum Barnabitas, & non semel Sacerdotem sæcularem Neapolitanum Alphonsum Galeotum: Magistros scholæ, quos in hoc opere solicitos nouerat, amabat in primis: & propterea Sacerdotem exterum ad curatam Ecclesiam, & ad Canoniam vsq; promouit. Inter prima Cæsaris oblectamenta erat audire pueros recitantes Dialogum Doctrinæ Christianæ: ideò sæpèsæpius clericos Seminarij accibat ad palatium, & dialogum ipsum Doctrinæ in circulo recitari iubebat: ideo cum in vna Dominica ad pagum sancti Prisci diuertisset, & circa meridiem audiuisset campanæ sonum, interrogauit de signo, cumq; responsum

fuisset

fuißet conuocari pueros, puellasue ad doctrinam, mox inquit, vade ad Domnum Alexandrum (erat is Rector) dic iubere me, vt huc pueros, & puellas adducat: ita factum, & postquam aliquot puellas parumper audiuit, iussit duas grandiores totum Dialogum à capite recitare: dataq; benedictione remisit. Pari diligentia post Domnum Alexandrum Vettam, Decius Maiorellus, & Lucas Pisanus Rectores incubuerunt, & cæteri singuli in Ecclesijs proprijs, & speciatim ego testari possum de Octauio Cypriano Casapulli, de Luca Oldoasio Staffili, de Ioanne Baptista Piccolella Curtium. Tandem legatū pro magistris Doctrinæ Christianæ in suo testamento scripsit. Legauit ducatos mille & quingētos in emptionem rei stabilis, & frugiferæ conuertendos: mille emptus est optimus fundus ad Maceratam: reliquis perpetuus census annuorum viginti quatuor. Integro legato fruuntur optimi Patres sanctissimæ Societatis Iesu. Quibus etiam in subsidium noui Collegij in plures vices donati fuerunt quadrigenti quinquaginta, qui ex annuis fructibus legati in vnum coacti extabant, quò nunc Patres Iesuitæ volente Capitulo fruuntur.

Cæsar in Cathedrali pœnitentiarium præbendatum instituit, cui in foro conscientiæ plenam concedebat facultatem. Primus Pœnitentiarius fuit Domnus Benedictus de Dominico Canonicus subdiaconus: cuius deinde canonicatus, & præbenda cum annexa pœnitentiaria in canonicatum presbyteralem euenctus est à Cardinali Bellarmino: post Benedictum obtinuit Ioann. Dom. Riccius Sacræ Theologiæ Magist. & I. V. D. Verbi diuini concionator insignis, qui viuens canonicatui cessit: sed ante præbendam Theologalem institutā curabat, vt Marcus Antonius Laurus Rector Ecclesiæ omniū Sanctorū optimus Rhetor, Philosophus laureatus, & Theologiæ moralis benè doctus, Magister Semi-

narij, lectionem casuum conscientiæ haberet in ipsa Cathedrali, vnaquaq; Dominica.

Vnum quæri potest, Cur Cæsar in Cathedrali non instituerit ex præcepto Tridentini Canonicos maiori ex parte esse presbyteros? Accipe, quod Primicerius Perrottus coram Domino *Cardinali Bellarmino, me præsente, fassus est.* Non *defuerunt Vicarij, qui Cæsari hoc vt faceret persuadere voluerunt: at respondebat ille, esse huiusmodi rem, quæ in Capuana Ecclesia sine inextricabilibus difficultatibus perfici non posset: Nisi scirē verba hæc fuisse viri prudentis, & rerum vsu peritissimi, dicerem fuisse verba prophetæ: lapsi sunt viginti, & amplius anni, nec difficultates omninò sunt extricatæ. Illustrissimus Domnus Aloysius Caetanus Patriarcha, nunc S. R. E. Cardinalis, coactus est à Cathedrali subdiconorum nomen tollere, & Canonicos omnes non presbyteros* Diaconos *appellare: & vtinam difficultatum semina videremus extincta.*

P Non vorabat. *Cæsar cuiq; suum ius conseruabat integrum: ideò in causis appellationum monebat Vicarium, vt maxima cum circunspectione, & cautela sese gereret: alioquin, dicebat, Episcopi in suis Ecclesijs nihili essent: ideo* De*cano, Archidiacono,* P*rimicerijs, Archiepresbyteris pro eorum officijs debitam ab alijs reuerentiam non imminuit.*

Cæsar suarum rerum elargitor, alienarum non erat appetitor pro construenda Cappella Sanctissimo Sacramento in Cathedrali, quærebat columnas versicolores: audiuit esse in cappella, quadam Sanctæ Mariæ Maioris Patronum acciri iussit, & materiam Cappellæ inutilem, sibi profuturam placido vultu petijt: ille libentissimè cessit: Cæsar inspecta illius animi promptitudine, ego (inquit) poteram meo iure, capere; quia verò tam promptum te te mihi præbuisti, volo supra dignam æstimationem pretium habeas.

Munera à subditis accipiebat, sed in muneribus suorum

erga

erga se beneuolentia tantùm oblectabatur. En Octauius Cyprianus, nullo tunc beneficio Ecclesiastico dotatus, in capite anni pro more volens offerre munus, obtulit duos Gallinaceos indianos: Tunc Cæsar; cur sic egesti? pauper es. excessisti modum, nè sic facias altera vice: nè verò contristaret offerentem, accipit oblatum.

Alter qui consoletur. *Venit optimus Consolator Dominus Cardinalis Bellarminus, Cæsare tum dignitate, tum regulari instituto, & erga S. R. E. meritis, opinioneq; sanctitatis certè maior. De hac successione loquitur Card. Baron. tom.10. anno 968. verba sunt.*

His verò diebus, quibus hæc scribimus (quod non tacendum) maximum accessit eidem Ecclesiæ ornamentum, dum vacante eadem sede, obitu Cæsaris Costæ Archiepiscopi, mei in iure ciuili publice interpretando olim in Vrbe præceptoris; delectus est à Sanctissimo Domino nostro Clemente Papa VIII. ad nobilissimæ Ecclesiæ regimen vir doctissimus, ac religiosissimus, Robertus Bellarminus S. R. E. Cardinalis, virtutum meritis toto Christiano Orbi conspicuus, exoptatus votis, collaudatus suffragijs, atque exceptus plausu, illud sacro Collegio conclamante, DIGNVS DIGNAE. *Aduentu igitur tanti viri exhilarata Ecclesia Capuana, mærorem deposuit, sed Cæsarem collaudare non desijt: Illustrissimus autem Cardinalis malè persuasus venerat Capuam, credebat inuenturum se in clero pessimos mores, maximam ignorantiam, & Ecclesiarum destitutionem, quasi Capua triginta annos pastore caruisset: at rem omninò aliter se habentem inuenit, & Cæsaris memoriam propterea veneratus est maximè. Inuenit Ecclesias omnes benè cultas, clerum benè compositum & parochos omnes mediocriter. plurimos verò plusquam mediocriter doctos. Voluit experiri quanta literatura esset in Parochis, & collationis casuum conscientiæ in palatio coram Dominatione*

ſua iuſsit: audiuit in prima collatione de propoſitis argumentis magiſtrorum modo differentes: gauiſus eſt valdè, & in familiari colloquio & mihi, & alijs faſſus eſt ſeſe rem longè aliter inueniſſe, quàm Romæ audierat. Hæc omnia veriſsima ſunt, notiſsima ſunt, & tamen (proh Deum immortalem) reperiuntur, qui optima tempora calumniantur.

Adhuc extra occaſionem ab oratiuncula nobis oblatam, ſuperſunt nonnulla, quibus reſpondeatur. Carpitur tempus Cæſarianum, quaſi tunc impunè licuiſſet deambulare, & negotiari in Eccleſia Cathedrali ſicut in foro, & gerulis, ſeù baiulis oneratis humeris per illam tranſire: At verò Cæſar adeo abhorrebat deambulationes, & negotiationes in templo, vt nè colloquutiones & nè quæſtus eleemoſynarum quidem ferret. In feſto quodam ſolemni veſperas celebrabat, e cathedra nobiles quoſdam colloquentes vidit, magiſtro Cærimoniarum mandauit, vt duos Seminarij clericos mitteret, qui colloquentes illos nomine ſuo monerent, & quotquot alios in Eccleſia colloquentes reperiſſent. Quid cum duobus cuiuſdam Fratriæ quæſtoribus egerit, taceo: dico tamen in Quadrageſima iuſſu Cæſaris dum concio habebatur, binos Seminarij clericos, ſingulis Eccleſiæ portis deſtinatos, qui tranſeuntes arcerent, pueroſq; tumultuantes compeſcerent: neq; baiuli, ſeù geruli vulgò facchini humeris oneratis, ſed quidam pueri obſoniorum portiores per Eccleſiam tranſibant, quorum tranſitus in ſepto choro pſallentibus Canonicis impedimento non erat. Carpitur & tempus idem, quaſi tunc in Cathedrali Cærimoniarum obſeruantia non viguiſſet: At verò Cæſar ſenio confectus, & vix anno diſtans ab obitu, Cærimoniale Romanum à Papa Clemente VIII. euulgatum vidit, quare vſum eius in Eccleſiam ſuam introducere non valuit. Cæterum Eccleſia Capuana habebat Cæremonias ſuas proprias, quibus vtebatur, & omni pietate, ac ſolicitudine cuſtodiebat: ex quo factum eſt, vt

ali-

aliquando orta inter Canonicos propter cærimonias contentione, vocaretur ad illas vel reformandas, vel augendas Arduinus Biandra, qui Neapoli Vicariatum gesserat, quiq; sacrorum rituum apprimè peritus habebatur. Quid amplius? illo tempore cum sacrorum ordinum dedecore sacris initiati inferiora, & vilia ministeria exercebant in Cathedrali: at verò Cæsar nullum constitutum in sacris assumebat, vt inferiora (absit vt dicam vilia) exerceret munia; sed vt prudens paterfamilias, seruum super pauca fidelem, supra multa constituebat: Quos in inferioribus ministerijs pios, & fideles experiebatur, libenter fouebat, in schola seminari doceri concedebat, sacris initiabat, & presbyteros ordinatos de honestiori seruitio prouisos dimittebat. Postremo carpitur Cæsar, quasi Cappellam Sancti Pauli sitam in palatio, converterit in cellam penariam: At in illa non erant vasa olei, non aceruí caseorum, non perticæ salitarum carnium, non id genus alia, quæ mente concipimus quando penuariæ cellæ nomen audimus: erant ibi scrinia pauca librorum plena, scrinium cereorum ad vsum Ecclesiæ, tabula cum ornamentis Ecclesiasticis, & cum vestimentis communibus ipsius: exculenti nihil nisi aliquid confectum e sacchαro: hæc erat cella penaria: Ego plane pium scriptorem vehementer obseruo, & maximè veneror, sed æque doleo pietatem eius falsa calumniantium relatione deceptam: ego abusus, quos Card. Bellarminus inuenit, non probo, nec excuso; sed improbo inuidos, & accuso maleuolos, qui non cogitantes quantam siluam abusuum securi Sacri Concilij Trid. exciderit Cæsar, leuia quædam exagerant, amplificant, & quasi mortifera peccata proponunt. Accedat quod Cæsariana tempora vindicet à calumnijs, omni exceptione maius Domini Cardinalis Bellar. testimonium publicum Epitaphium dico, ab ipso Domino Cardinali Cæsari positum.

CAESARI COSTA CAMP.
Præſuli, cuius ſpectata virtus in regenda Eccleſia Ann. ferè X X X. Mœrore funeris, ac omnium ciuium lachrymis indicata eſt. Rob. Tit. S. Mariæ in via Presbyt. Card. eius ſucceſſor, hoc ſep. poſ. an. M D C I I I. obijt Prid. Id. Feb. M D C I I. Aetatis ſuæ ann. L x x I I.

1602 RObbertus Bellarminus Politianus, ex ordine clericorum Societatis Ieſu aſſumptus, Cardinalis Presbyter à Clemente VIII. creatus, anno 1599. deinde ann. 1602. Archiepiſcopus Capuæ factus. *Ita Bellarm. Adde* Mortuo Clemente VIII. pro electione Pontificis Romam profectus, menſe Martio ann. 1605. Capuam amplius non redijt: ſed Eccleſiam in manibus Pauli Papæ V. reſignauit.

Nunciato Romæ Cæſaris obitu, Clemens VIII. ex proprio motu Cardinali Bellarmino Capuanam Eccleſiam defert: Aduolat fama, nunciatq; Cardinalem magnum Dei ſeruum à Pontifice Maximo nominatum Archiepiſcopum Capuæ: Famam à Domino Cardinali ad Capitulum, & ad Ciuitatẽ literæ conſequuntur: mox à Capitulo Decanus cum Diacono, & à Ciuitate duo Cõſcripti legantur, qui D. Cardinali gratulentur, ſignificentq; ſummo cum deſiderio ab omnibus expectari. Cardinali quidem nihil magis erat in votis, quàm Capuam aduolare; ſui tamen conſecratio à Pontifice Maximo peragenda, in dies dilata retardabat. Conſecratus, Capuam venit, & ſolemni ritu excipitur die Maij quarto, qui illo anno 1603. in Sabbatum incidit.

incidit. Interim certa fama circunfert peruenisse Archiepiscopum, Cardinalem magnæ sanctitatis virum, qui altera die, scilicet prima Dominica Maij, solemnem Missam faciet, & plenariam Indulgentiam speciali Pontificis indulto concedet. Capuæ prima Dominica Maij ob translationem sancti Stephani, & synodum Diœcesanam, quæ illo ipso die etiam circunducta processione celebrantur, celebris est. At illa vice clerus præter solitum frequentissimus, ac tota penè Diœcesis in vrbem confluxit, magna satis virorum, atque mulierum multitudo replebant templum, atrium, & vias quoque: certabant omnes Pastorem propiùs intueri, multi precatorijs calculis etiam tangere. Cardinalis vultu rubicundus, processionis fatigatione rubicundior, cernens interdum deuotionis ergo se tangi (vt qui erat humilis corde) ægreferens, magis erubescebat. Igitur mane celebrata est ab eo Missa solemnis, meridie synodus, in qua, cum nondum esset rerum Ecclesiæ suæ gnarus, postremæ synodi confirmauit acta: Transegimus diem omni tempore commemorandum.

Deinde Capitulum ex more charitatiuum offert nouo Prælato: recusat ille: Capitulum nè respuat oblatum, obsecrat: ille precum rationibus cædit: Iubet verò nè quid exigant à pauperibus, vel ab inuitis. Ex illa pecunia Templum reformat, & Archiepiscopale palatium. Templum antiquæ formæ habebat in media naui chorum septum, & in capite cathedram post altare maius; & in vna alarum schalas palatio coniunctas, & in altera portam foro venali peruiam. Palatium erat peramplum, sed quia malè dispositum, suæ familiæ minimè capax: Igitur Cardinalis in palatio vel portas alias occludens, aliasue nouiter aperiens: vel cameras amplas nouis parietibus diuidens, totum toti familiæ commodum reddit. Et in templo chorum amouet à media naui, & sub Abside circum altare maius collocat:

Cathe-

Cathedram ad chori dextrum latus adducit, ſupra cho-rum à dextris organum, à ſiniſtris ſcholam cantorum ap-tat: ſchalas verò diruit, ac ita nouè diſponit, vt in Templi muro ſit tantùm earum inferior porta. Ex tabulis lapideis, & verſicoloribus, quæ erant in ſugeſtis chori, partim nobile pulpitum in media naui compingit, partim Sanctiſsimi Sa-cramenti cappellam à Cæſare Coſta inchoatam exornat. Templo ſic expedito, eiuſq; facie vel vni proſpectui tota conſpicua, ſtatim apparet, portam foro peruiam afferre templo multum incommodi, ac indecori: ideo illam occlu-dit, & pro illa alteram in atrio aperit.

Qui verò de templo manufacto tam ſolicitus erat, lon-gè maiori templorum ſpiritualium, ideſt animarum cura detinebatur. Vix Capuam attingit, & in ſacrarium Cathe-dralis Eccleſiæ conuocat clerum, & cohortatur ad hone-ſtè viuendum: præterita crimina condonat, nec eorum ha-biturum ſe rationem aſſeuerat, ſi qui fortè criminoſus exi-ſtens, jam inde vitam mutaret in melius. Vix Capuam per-uenit, & de inſtaurando monaſterio ſancti Ioannis anxius cogitat: ea de cauſa cum Sacra Congregatione per literas agit, & niſi perfecta re non conquieſcit: ex præſcripto nãq; ſacræ Congregationis cuncta diſponit, & tandem per qua-tuor menſes ante ſuum à nobis abſceſsũ viginti duas puel-las cum vniuerſæ ciuitatis ingenti plauſu religioſo veſtit habitu, nouitias facit. Vix Capuæ conſiſtit, & verbo Dei prædicando ſe tradit: Vrbem ingreditur 4. Non. Maij, & poſt Idus in feſto Aſcenſionis aſcendit in pulpitum. In illa prima concione promittit ſe diebus Domicis, & feſtis omnibus concionaturum: quam profectò conſuetudinem, excepto quadrageſimæ tempore, ſemper tenuit, nec inter-miſit; etſi quando Viſitationi inſiſtens non concionabatur in Vrbe, concionabatur in Pagis, vbi, ſi populus erat adeò frequens, vt ipſum ab altare loquentem commodè audire

non

non posset, in pulpitum ascendere non dedignabatur: Quo honore (quod ego scio) pulpitum sancti Prisci, & Grazzanisij gloriantur. Primo anno explanauit lectiones epistolarum: Secundo sequentia Euangeliorum: Tertio sermonem in monte, sed non absoluit. Concio nihil vanum, seù inutile prorsus habebat: ad profectum animarum singula quæq; verba dirigebantur. Maximus Doctor quandoq; docebat altissima, sed erat in eo præclara facilitas. Miratus sum ego non semel quomodo verbis ordinarijs explicare potuisset, quæ vix scholasticis verbis ab alijs explicantur. Amantissimus pastor oues commonebat, & erat in eo mira suauitas: non minarum asperitate, non vocis contentione, at subafflicto vultu, quasi eleemosynam petens, vitiorum odium, & virtutis amorem ab auditoribus expetebat. Huiusmodi conciones efficiebant, vt deuotio ferueſceret in ciuitate: iam aleæ ludus etiam honesti profligati fuerant: vix perditus aliquis è vili plebecula perditam aleæ domum intrabat. Eram ego in porticu sancti Eligij cum quibusdam non minus honestis, quàm nobilibus viris, cumq; de concione Cardinalis habita mane sermo incidisset, vnus, credite mihi (inquit) vidi hoc mane Cardinalem afflicta facie constringentem humeros, & abijt à me ludendi voluntas.

At verò pro extirpandis abusibus præter continuos concionum labores, literis, colloquijs, secretisq; potissimum monitionibus vtebatur. Literas quidem pastorales ad Capitulum scripsit de reformando modo psallendi: Ad moniales sancti Ioannis de vita communi, & paupertate seruanda: colloquium habuit cum Magistratibus ciuitatis pro tollendis iniustitijs exigentium gabellas ab Ecclesiasticis: secreto monuit quemcumq; sciuit à recto tramite declinasse. Sed planè non his tantùm rationibus deuotio feruescebat in ciuitate, sed erat communis, neq; parui fer-

uoris potissima ratio, quòd verbo doctrinæ præibant exempla vitæ, exempla virtutum omnium, & præcipuè mansuetudinis, humilitatis, misericordiæ, & charitatis.

Erat Cardinalis adeo mitis, vt ab eius mansuetudine quidam pseudozelotes scandalum passi murmurarint, nō puniri delicta: peruenit murmur ad Cardinalē, qui, vt erat mitis, non excanduit: sed inter prædicandum in festo sancti Gregorij Nanzianzeni die Dominica mansuetudinem suam à phseudozelorum indignatione defendit. In quam defensionem suaui quadam dexteritate concionis cursum inflexit: exposuerat totum euangelium *Vos estis sal Terræ:* dictaq; omnia vt sancto Gregorio Nanziazeno conuenirent ostenderat: Tum se Gregorij Nanziazeni in primis deuotum asseruit, & præcipuæ deuotionis caussam reddidit quandam vtriusq; vitæ similitudinem, Gregorius (inquiebat) fuit religiosus, ego in Societate Iesu professus: ille Episcopus; ego, licet indignus, assumptus ad onus Episcopale: ille scriptor Ecclesiasticus; ego etiam libros aliquot scripsi ad communem vtilitatem Ecclesiæ: ille de Virginitate insigne carmen scripsit; ego adolescēs cum poeticis delectarer, primos quos scripsi versus, de Virginitate scripsi: Et tandem si illi facilitas animi, atq; clementia criminis loco obijcebatur; de me, vt accepi, sunt qui doleant, quòd delicta non puniam: sed rogo vos quomodo puniam delicta quæ ad me non deferuntur? quomodo puniam delata, si adhibita diligenti inquisitione non cōperio ea esse qualia deferuntur? an non est punire, si punire non est ad vindictam? profectò sæculares Magistratus ad vindictam puniunt, Episcoporum verò est punire ad emendationem: habemus exempla Ambrosij, Augustini, Nanziazeni nostri, & aliorum Sanctorum Antistitum. Igitur ego pœnas infligā quibus peccatorum animas conuerti, emendari, & saluas fieri posse confidam, & sperem. Hæc mitis Antistes in illa concione.

Erat

Erat Cardinalis verè humilis corde: vir enim vndequaq; doctiſſimus, eminente ſcientia non inflabatur: Si quis vel pauliſper doctus pro re, de qua cum eo agebat, librum citaſſet, & oſtendiſſet, non deſpiciebat; imò audiebat libenter, & verba citati libri ſimul expendebat. Egit ita cum pluribus, mecum quoque: monuerat me dictum ſibi introduci in Mon. ſancti Ioannis abuſum quendam in receptione Monialium . . Reuenter ego, Credere me non eſſe illum abuſum: oſtendi Caietani ſententiam in ſummula: legit, relegit, expēdit verba; ſibimetipſi ſatisfecit, & permanere me in meo ſenſu permiſit; vir in tanta dignitate, & poteſtate conſtitutus, priuatam perſonam ſeſe gerebat: optimè nouerat quæ pertinerent ad dignitatem, illa non prætermittebat, nè dignitatem contemnere videretur; vt cum aliquando ſuffraganeus quidam veniret ad ſalutandum ipſum, veniretq; cum habitu breui: ipſe Epiſcopo nunciari mandauit, ſuffraganeum non venientem ad ipſum in habitu decenti, ab ipſo excipi non decere. In his, quæ non erant dignitatis, vel iuriſdictionis, eſſe ſe Cardinalem, & Archiepiſcopum obliuiſcebatur. Quadam vice hora tarda, accenſis luminibus, cum à cubiculo ſuo in ſuam proximam bibliothecam me introducere voluiſſet, conante me candelabrum accipere, & deinde velum intermediæ portæ dimouere, ipſe manu ſua candelabrum accepit, ipſe velum manu ſua dimouit.

Erat Cardinalis verè miſericors: pia loca iuuabat: pauperes domos alebat: puellas dote conſignata maritabat: Adoleſcentulos ſtudētes Neapoli ſuſtentabat: Infirmis neceſſaria ſubminiſtrabat: peregrinis, habita ratione vitæ, maiorem, vel minorē eleemoſynā erogabat: vir miſericordiæ viſcera ſua nulli claudebat: in eleemoſynis erogandis totus effuſus: de paupertate iuuanda ſemper cogitabundus: bona Eccleſiarū eſſe pauperū bona; verbo, & opere demōſtrabat.

Erat Cardinalis plenus charitate erga Deum, & proximum: si visitabat Ciuitatem, si celebrabat synodum prouincialem, & Dioecesanas; si collationes casuum conscientiæ inter parochos haberi mandabat, & intererat: si expositionem vel in fidei symbolum euulgabat, vel in psalmos elaborabat, si adscitis prudentibus viris de statu Ecclesiæ tractabat, si officium matutinum, vel vespertinum in choro persoluebat; si munera, imò munuscula respuebat; si inuitatus in diuersis Ecclesiis, & Oratorijs Missæ sacrificium offerebat, in omnibus non quæ sua erant; sed quæ Iesu Christi, quærebat, & in eo semper erga Deum, & proximum charitas elucebat.

Sed ecce dum bonus pastor oues à Deo sibi commissas verbo, & exemplo diligentissimè pascit, funesti nuncij nos perturbant: Cardinalis enim de Romani Pontificis obitu certior factus, occurrente Dominica secunda quadragesimæ, pro prædicatore ascendit in pulpitum, de Transfiguratione Christi concionatur, & suum in crastino Romam ad conclaue discessum annunciat: dicit dubitare se de reditu suo, quoniam multa contingere poterant, propter quæ redire non posset. Collachrymant multi: altera die (erat Aquinati sacra) celebrata Missa in Cappella palatij, iter arripere, ad Ecclesiam descendit, Sacramentum adorat: multi viri, & multæ mulieres, instante concionis hora, conuenerant: vt ab adoratione surgit, mulieres illum circumdant, iter impediunt, tangere volunt, lachrymantur, & eiulant: magna cum difficultate expeditur ab illis: in viris etiam vidit non minora signa doloris de suo discessu. Tũc qui ouium suarum lachrymas vidit, lachrymas omninò cõtinere non potuisse visus est. In atrio Templi lecticam ingreditur, incedit per viam ciuibus expectantibus plenam, benedicens cunctis, vrbem ingreditur, & cum magno Canonicorum, & nobilium comitatu, Suessam illo die perue-

nit

nit: itaque Cardinalis Capuæ mansit annos duos, menses decem, dies quatuor, scilicet à die 4. Maij ann. 1602. ad diem septimum Martij ann. 1605. obijt autem Romæ die 17. Septembris 1621.

1605

ANtonius Caetanus post Archiepiscopatū acceptum, Nūtius Germaniæ, & deinde Hispaniæ sub Paulo V. tum S.R.E.Card.assūptus à Gregorio XV.obijt an.1624.

Vix sesquianno, multis longisq; vicibus interrupto, commoratus est Capuæ: ipsum namq; Apostolica Sedes in Germania, in Hispania, & purpuratum Romæ magnis in negotijs occupatum semper habuit: eius felicem in omni graui negotio peragendo dexteritatem ab Vrbe, & ab Orbe prædicatam audiuimus: Absens Ecclesiæ suæ non immemor, frequentissimè per literas Vicarium admonebat: beatissimi fuissemus si literis Amantissimi patris quisq; fideliter obtemperasset. Capuæ degens, patrem communem sese præbuit, & gratissimus omnibus extitit. Canonicorum paci quam Cœrimonialis vsus aliquantulum turbarat; adhibita deputatorum à Capitulo congregatione, studuit, scriptisq; Ritibus consultum voluit. Vt primùm Capuam venit, Meretrices à nundinis, publicis tabernis, hospitijsq; expelli mandauit: quando ab Hispania redijt, clericos nonnullos semilaicos à clero deiecit, & in vltima synodo Diœcesana constituit vt parochi diebus festis inter missam symbolum Apostolorum, orationem Dominicam, & legis præcepta vulgari lingua, audienti populo recitarent. Acta non sine fructu res: cur omninò dimissa? Quid tandem? Capuanæ Basilicæ Canonia Cappis, & vacationibus à Greg. Papa XV. ad nouum ornatissimæ Ecclesiæ decus insignita, Dōni Antonij Cardinalis Caetani voto, & intercessioni tantum munus acceptum refert.

1624

ALoysius Caetanus Antonij nepos, Patriarcha Antiochenus, Anno 1622. assumptus Coadiutor: post obitū

patruj

patrui Archiepiscopus: & ann. 1626. ab Vrbano VIII. creatus S.R.E. Cardinalis: mox de Archiepiscopatu dimittendo tractauit, & obtinuit ab ipso Pontifice Maximo.

Breuis quidem Aloysij Pontificatus; at in eo magna vidimus: vidimus in iuuenili pectore caniciem Apostolicam: vidimus Archiepiscopum, qui cum esset quoq; Canonicus, non in festis tantùm, sed tertia quaq; suæ vicis hebdomada continuò, vel algentissimo tempore, descendit in chorum, & septem horis, missis, processionibusq; vt decet Episcopum, religiosiùs psallens interfuit: quiq; manibus, pedibusq; contendit, vt diebus festis puellæ à parentibus ad audiendam Missam adducerentur, obtinuitque.

Vidimus Pastorem, qui Ciuitatis, & Diœcesis visitatione perdurante, toto illo vnius anni fermè spatio nec à visitatis, nec à visitandis, nec ab vllo clerico nè perminimum quidquam accepit: quiq; clericorum insolentiam, & immodestiam omninò se ferre non posse demonstrabat.

Vidimus anno Iubilæi Pontificem Capuæ peregrinorum ore benedictum; illo siquidem anno cohortatus clerum ad hospitalitatem, exemplo suo præiuit. Domum hospitalem præparauit, & clericis, vel etiã laicis obsonia subministrantibus, ipse solus panem, & vinum continuò subministrauit. Imò cum Vicarius clerico apprimè nobili, & apprimè diuiti ob quandam inobedientiam pro salutari pœnitentia iniunxisset, vt per integram hebdomadam peregrinis cœnam proprio sumptu præberet; ipse Vicarij sententiam approbans, declarauit illam de obsonio tantùm intelligendam, non de pane, & vino, quæ præbere perpetuò suum à principio esse voluerat. Peregrini ex Apulia, Calabria, & Sicilia Romam euntes, vel inde redeuntes, ad hospitium Capuanum magno numero confluebant: vere, æstate, autumno trecenti ferè semper, sæpissimè quadrigenti, pluries quigenti, sexcenti, & tribus vicibus ampliùs

mille

mille: Reficiebant pedum lotione primùm, deinde ſufficienti cœna, tum lectorum quoq; vel in hoſpitio, vel extra, partim in palatio, partim in priuatis domibus exhibita commoditate: ſæpè Illuſtriſsimus ipſe, præter conſuetum panem, & vinum, obſonium aliquando præbebat: & ſaltem ſemel per ſingulas hebdomadas duodecim peregrinorum primus omnium pedes lauabat, & mox primis, ſecundiſq; tabulis aſsiſtebat: vidiſſes peregrinos Archiepiſcopi vultum contuentes, vt Angelicum collaudantes, & eo exhilaratos, Dominum benedicentes: vidiſſes profectò Capuæ Romanæ hoſpitalitatis imaginem: Quid plura? vidimus in vno Aloyſio, vidimus, & admirati ſumus in ipſo Cæſaris grauitatem, Bellarmini manſuetudinem, Antonij patrui dexteritatem, & horum omnium in omnibus zelum.

Hieronymus Conſtantius Neapolitanus, per renunciationẽ ab Aloyſio Cardinali Caetano factam, ex Epiſcopo Triuentino, Archiepiſcopus Capuæ, poſſeſsionem accepit per procuratorẽ menſe Martio in feſto ſancti Gregorij Papæ: ſolemniter eſt ingreſſus in Aſcenſione Domini, die 12. Maij, exceptus à ciuitate cum extraordinarijs lætitiæ ſignis. Via à porta Neapolitana, per quam eſt ingreſſus, ad Templum vſque habuit frequentiſsimos arcus ex viridi myrto, & parietes ab vtroque latere ſericis, & attalicis ornatos: conductus eſt chorus canentium maioribus tibijs, in feſto Sanctiſsimi Sacramenti conduci ſolitus: inuitata eſt Militum cohors, vt in ſtatione, tranſeunte Prælato, ſclopos vacuos plumbo, lætitiæ cauſa in cœlum exploderent; Columnæ Templi velis ornatæ, ſymbolis, & Epigrammatibus totæ ſuperornatæ: exceptus eſt cum tanto gaudio, cuius virtutem alto præconio præuolans fama prædicabat, & Domini Aloyſij Cardinalis Caetani ad Capitulum literæ commendarant.

De

DE CONSTANTINO MAGNO IMPERATORE.

Constantinus Magnus Imperator, quem plures Latini iustum, & sanctum arbitrantur, à Græcis Kalendario Sanctorum adscriptus reperitur, & Maiÿ die vigesimo-primo annua celebritate recolitur. De hoc agit Petr. Natal. lib.5.cap.26. & hic Philippo Ferrerio creditur esse Constantinus ille, cuius, Bouæ Ciuitate vlterioris Calabriæ Patriarchæ Constantinopolis aliquando subditæ, & reliquiæ habentur; & festum dicto Maiÿ vigesimo primo die celebratur. Hic igitur Constantinus Magnus post an.324.quo baptisma suscepit, & ante ann. 333. quo migrauit ad Dominum, in vrbe Capua Basilicam condidit, de qua Anastasius Bibliothecarius in sancto Siluestro sic loquitur.

Eodem tempore fecit Beatissimus Constantinus Augustus intra vrbem Capuam Basilicam Apostolorum, quam cognominauit Constantinianam vbi posuit dona hæc: Patenas argenteas duas pensantes singulæ 20. scyphos argenteos tres pensantes sing. libras 8. (A) Calices ministeriales 15. pensantes sing. libras duas. Amas argenteas duas, pensantes singulæ libras decem. Candelabra ærea in pedibus denis, pensantia singula lib. 180. (B) Pharacanthara ex argento triginta, & donum quod obtulit (C) possessionem in territorio Menterno. Massam Statilianam præstantem (D) solidos trecentos, & quindecim. Possessionem in territorio Cagetano præstantem solidos octuaginta quinque. Possessionem Paternum territorio Suessano, præstantem solidos centum quinquaginta. Possessionem ad Cētum (E) territorio Capuano, præstantem solidos sexaginta. Possessionem in eodem territorio (F) Suessano Guronicā, præstantem solidos quadraginta. Possessionem leonis præstantem solidos quadraginta. *Hactenus Anastasius.*

A B C D E F

NO-

NOTATIONES.

CAlices ministeriales. *Ministeriales dicebantur quorum erat vsus in altaris ministerio, scilicet in sacrificio Missæ: erant enim alij calices pro ornamento tantùm Ecclesiæ, qui vel pendebant, vel trabibus insidebant: ita obseruabis apud Anastasium præsertim cum Leone III.* A

Pharacantaras. *Apud Anastasium frequentia sunt hæc nomina Pharus, seù Pham, seù Pharum: & Cantharus, seù Canthara, seù Cantharum; & Pharuscantharus, seù Pharacanthara, seù Pharũ cantharum: Pharus erat vas amplum capiens vas alterum, in quo ardebat oleum, vel cera: Vas autem in Pharo positum dicebatur lucerna, lampas, candela, cereus, & ceraptum. Pharus solebat cingi corona, qua sustineretur, atq; etiam superponi Gabathæ, idest patellæ planæ: sed plerũq; lucernæ, lampades, & candelæ absq; pharo coronis sustinebantur. Habebant Phari formam alij crucis, alij coronæ, alij Rethis, alij aliam: & alij pendebant, alij in cerostatis, idest in fulcris humi fixis collocabantur. Scribitur in Benedicto Tertio Pharus tantæ magnitudinis, vt haberet mille trecentas septuaginta candelas: sed arbitror ibi Pharum non significare vas, sed machinam, è qua plurima luminum vasa penderent: vt est hodie quod dicimus lampadarium, & antiquitus policandilum: scio tamen consueuisse in vna lucerna, seù candela plures flammas ardere, dictasq; lucernas illas polimixas, quasi multarum narium; & capitulatas quasi multorum capitum.* B

Cantharus, vas amplum quod vel Thus, vel oleum, vel ad manus lauandas aquam continebat: sæpius ornatus tantùm causa suspendebatur. Videtur primùm habuisse nauigij formam è qua Bacchi poculum (vt scribunt) appellabatur Cantharus: & fortaßе hinc est, vt nostris quoque tempo-

ribus thuris acerra Nauiculæ formam retineat.

Pharus cantharus, Bulingerio in opusculo de Donarijs videtur esse pharus adiunctus Canthario, ita vt in Canthario fuerit oleum, in Pharo lumen. Mihi videtur magis verisimile Pharumcantharum fuisse Pharum, qui Cantharo superpositus, ab eius medio surgẽs, eminebat proferens lumen: hoc mihi videtur verisimilius, nam simili modo Pharus Gabathæ supponebatur. Pharacantharus ergo à Pharo non differrebat vsu, sed meliori forma. Cæterum quia Plinio lib. 11. cap. 37. Cerostrotum est picturæ genus, & creditur esse quo ramenta cornium varijs coloribus tincta ligno inseruntur ad vermiculatum opus efficiendum; ideo opinor fulchra cereorum dicta cerostrata fuisse opus ex osse vermiculatum, vel ex osse solidum.

C Possessionem. *Passim apud Anastasium mentio est Possessionis, Fundi, & Massæ, imò & Domus cultæ: quæ nomina quomodo inter se differant, inuestigemus. Et planè Possessio est rei immobilis proprietas, vt prata, vineæ, sed præcipuè ager latè patens: absq; tamen ædificio, quem hodie Startiam appellamus:* locus sine ædificio *(inquit Iureconsultus l. Fundi. ff. de verb. sign. & ibi Alciat. & l. interdum, eod.)* in Rure ager appellatur: Agri autem latè patentes publici, priuatique *(* vt scribit Festus *)* appellantur possessiones. *Fundus, est ager cum ædificio, quem hodie nominamus* la Massaria. *Massa in hunc vsum non est ab antiqua latinitate vsurpatum nomen; est meo iudicio ager frumentarius, latè patens, habens ædificium cum familia rusticorum: sanctus enim Gregorius* Papa *lib. 1. epist. 42. scribens ad* Petrum *Diaconum in Sicilia, hæc habet:* Scripta mea ad rusticos, quæ direxi, per omnes massas fac relegi, vt sciant quid sibi contra violentias debeant defendere, &c. *Ergo in Massis habitabãt Rustici, quibus relegendæ erãt literæ sancti Gregorij. Hinc ipse latissimum campum, vulgò*

Maz-

Mazzone non à nomine Francico Maggione, sed ab hoc nomine Massa puto deriuatum, vt à Startia starzone, sic à Maßa Mazzone barbara deriuatione descendit, & à Massa quoque la Massaria. Domus culta erat primaria quædam villa, ad quam diuersæ possessiones, seù fundi, seù Massæ pertinebant, sicut hodie feudum.

Solidos. *Didacus Couarruias lib. veterum collatio num mismatum cap. 3. num. 4. & §. 2. num. 5. post multos Iureconsultos, valorem solidi aurei pendens, affirmat solidum aureum dici, quia integer est, nec est semissis, idest ex dimidia aurei parte constans; nec tremissis, idest constans ex tertia tantùm parte; addit solidum ab antiquis Imperatoribus cusum, maiorem fuisse cuso à Constantino, & successoribus: Cunstantinus enim ex tertia parte diminuit. Erat aureus ille antiquus quarta pars vnciæ, recentior autem sexta. Ille antiquus aureus æstimabatur vigintiquinque denarijs argenteis, recentior autem decem & septem: quare cum solidi, quot notat hic Anastasius, sint in summa sexcenti nonaginta, videntur non multum excedere summam (more nostro) ducatorum mille.* D

At Alphonsus Ciacconius in Syluestro, loquens de Constantiniana constructa Capuæ, inquit: Cui donauit quinquaginta quinq; mille septingentos & quinquaginta aureos coronatos, vel scutatos in ornamentum, & splendorem diuini cultus, duobus mille, sexcentis alijs aureis similibus censu annuo sacerdotibus, & reliquis clericis perpetuò assignatis, qui in eadem Basilica ministrarent.

Ad Centum. *Scimus circa Marcianisum eße cāpum qui dicitur* à Cento *quiq; Ecclesiæ Capuanæ fuiße, & in Emphyteusim concessus non ambigitur propter annuos Canones à possessoribus olim solutos, & his quoq; temporibus magna ex parte solui consuetos.* E

Suessano. *Legimus in quodam instrumento Thesauri* F

Casale Sorbelli in Sueßano territorio fuisse in dominio Ecclesiæ Capuanæ vsque ad ann.1389. hodie illius Casalis Ecclesia tantùm ad ipsam Capuanam Ecclesiam pertinet.

Tandem volo te monitum, Amice lector, ea quæ de cultu Constantini Imperatoris adducta sunt, non ideo adducta fuisse, vt à Capuana etiam Ecclesia aliquo modo Constantino cultus adhibeatur: nunquam enim id factum à Romana, & Latina Ecclesia: & Siculi, & Calabri tandiù coluerunt, quãdiù eæ Prouinciæ per Schismaticos Orientis Imperatores per vim abstractæ, Græcanicum & ipsæ ritum sunt imitatæ; quem tamen postea deseruerunt, ideo de Constantino illo confessore, qui Bouæ colitur, libentius credam, quod (ipso Ferrerio teste) nonnulli putant, illum scilicet non magnum Imperatorem, sed Bouensem extitiße ciuem. Quæ autem sit Ecclesia Constantiniana, habes supra in sancto Rufino.

DE SANCTO PAVLINO EPISCOPO NOLAE.

Sanctus Paulinus, Episcopus Nolæ, duo quæ notemus offert: alterum est, Basilij Presbyteri Capuani commendatio, alterum Iuliani Epithalamium.

De causa Basilij ex epist. ad Amandum 2. quæ est n. 21.

PRæterea rogo, vt epistolam meam ad filium nostrum Daducium, etiamsi in Gallijs agit, sine vlla dilatione facias ab Episcopo transmitti per conseruum fidelem, & impigrum. Si clericum fortè noluerit occupari, vnum de Alingonensibus dignamini mittere, cum Epistolis vestris, quibus literæ nostræ iuuentur: dignam enim interuentu vestro causam, ex epistola mea, quam ad eum feci, cognoscetis.

scetis. In primis autem celeritate agendi, opus est, vt sanctissimus Presbyter, qui & vita, & ætate venerabilis, vim qualem exposui, sustinet, quamprimum ab alienarum ædium exilio liberetur. *Hactenus in secunda ad Amãdum.*

Ex epistola sexta ad Amandum, quæ est nu. 25.

QVid de illo vestræ sanctitatis opere dicam, quo tantum nobis etiam ad præsentis gratiæ cumulũ, quantum vobis ad mercedis æternæ copiam contulistis? idest de sancti presbyteri Basilij negotio, cuius plantum conuertistis in gaudium, & senectutem composuistis in misericordia vberi? Facta est in tabernaculo eius vox lætitiæ, & salutis: neque cessat cum tota domo sua gaudens, consonis Ecclesiæ gratulationibus benedicere Dominum, qui respexerit humilitatem eius, & religauerit contritiones eius, & eos, qui gratulabantur malis eius confusione perfuderit, ipsum verò conscisso tristitiæ sacco, lætitiæ vigore præcinxerit. Vnde pro ipsis fratribus nostris, quos ante rogari popósceramus, nunc vnanimitatẽ vestram petimus, vt eos vltra solitũ affectũ diligatis; etsi fortè ipsi Burdigalã, vt solent, venerint, præsentibus gratias etiã de nostrorũ sensuum, ac viscerũ affectione reddatis; aut si tarda fuerit eorum copia, cum prima adfuerit occasio, dignamini eis gratulationem debitam, & meritam benedictionem operis sui mittere, vt sciant, & intelligant quàm acceptum Deo sacrificium dederint, hac obedientia fidei suæ, qua petitionem nostram in vestro interuentu exorabiles receperunt, nobis quidem gaudium præsens de sua deuotione præstantes, sed saluti suæ æternum commodum prouidentes. Nam etsi debitum fecerint, agnoscendo iustitiam, vt alienum reddi iuberent; tamen gratia largiter habenda digni sunt, pro ipso bonæ voluntatis affectu, quo potuerunt

trans-

transgredi, & non sunt transgressi, & maluerunt id facere quod expediebat, quàm quod licebat, & quod tam absoluto, & puro corde nobis parere dignati sunt, vt de beneficio eorum disputari non posset: quandoquidem domum suam sancto presbytero, etiamsi propriam non probaret; restitui tamen sine difficultate iusserunt, vt eam, si de iure non posset, de illorum tamen munere possideret: neque perdiderunt huius tàm sanctæ liberalitatis gratiam, nam vir ipse sanctissimus, cui Dominus iuxta meritum vos interuentores prouidit, ita gratulatur, & prædicat, tanquam indebitum munus acceperit. *Hæc ad Amandum.*

Ex Epistola ad Delphinum 4. quæ est 18.

ALterum in ijsdem literis Diuinæ gratiæ munus accepimus, illud videlicet curæ nostræ negotium, de sancti presbyteri Basilij domo per operam tuam (ita vt desiderauimus) explicatum. Veniat tota illa benedictio super caput tuum, & in coronæ tuæ cumulum supertexta florescat, qua benedixerunt Dominum in te non solùm ipsi, ad quos beneficium pertinebat, sed tota propemodum CAPVA, & CELEBERRIMA VRBIS IPSIVS ECCLESIA, gaudio presbyteri coexultans. Dedit laudem Deo, qui adiuuisset pauperem de mendicitate, & humiliasset alta diuitum corda, vt & ipsi habeant spem æternæ domus in Ciuitate habitationis, qui digni habiti sunt per interuentum sermonis tui ad intellectum bonum illuminari: quo per exigui domicilij iustam reformationem æternum sibi in cœlesti tabernaculo pauperis sancti, à quo inuicem recipientur, hospitium parauerunt. *Hactenus.*

Igitur cum Dadutius Aquitanus, seù Romanus, Capuæ iura censuum, vel huiusmodi alia possideret; Actores eius,

Basi-

Basilium presbyterum non minus sanctitate, quàm canitie venerandum, à sua ipsius domo eiecerunt, prætexentes domum illam ad iura Dadutij pertinere. Qua re cognita Paulinus Burdigalas ad Dadutium, ad Delphynum Episcopum, ad Amandum commendatitias dedit: quarum tanta fuit auctoritas, vt continuò absque vlla mora Basilio Domus restitutionem exorarint, eaq; propter Paulinus alteras ad eosdem pro gratiarum actione literas misit.

EPITHALAMIVM PAVLINI IN IVLIANVM Episcopi Memoris filium ET IAM Clarissimam fœminam Vxorem eius.

A

CONCORDES animæ casto sociantur amore,
Virgo puer Christi, virgo puella Dei.
Christe Deus, pariles duc ad tua frœna columbas,
Et moderare leui subdita colla iugo.
Nâq; tuũ leue Christe iugũ est, quod prõpta voluntas
Suscipit, & facili fert amor obsequio.
Inuitis grauis est castæ pia sarcina legis,
Dulce pijs onus est vincere carnis opus.
Absit ab his thalamis vani lasciuia vulgi,
Iuno, Cupido, Venus, nomina luxuriæ.
Sancta Sacerdotis venerando pignora pacto
Iunguntur: coeant pax, pudor, & pietas.
Nam pietatis amor simul est, & amoris honestas,
Paxq; Deo, concors copula coniugij
Fœderis huius opus proprio Deus ore sacrauit
Diuinaq; manu par hominum statuit
Quoq; indiuiduum magis assignaret amorem,
Ex vna fecit carne manere duos.

Nam

Nam sopitus Adam, costa priuatus adempta est;
 Moxq, suo factam sumpsit ab osse parem.
Nec lateris damnum, suppleta carne vicissim
 Sensit, & agnouit, quòd geminatus erat:
Seque alium ex sese sociali in corpore cernens,
 Ipse propheta sui mox fuit ore nouo.
Hæc, inquit, caro carne mea est: os ab ossibus istud
 Nosco meum: isthæc est costa mei lateris.
Nunc igitur, prisca quoniam sub imagine sanctum
 Fœdus Aroneis pignoribus geritur;
Seria tranquillis agitentur gaudia votis:
 Christus vbiq; pij voce sonet populi
Nulla per ornatas insultet turba plateas:
 Nemo solum folijs, limina fronde tegat:
Ne sit Christicolam fanatica turba per vrbem,
 Nolo profana pios polluat ambitio.
Nulla peregrinis fragret nidoribus aura:
 Cuncta pudicitiæ munditias oleant.
Vnguentum sanctis vnum est, quod nomine Christi
 Diffusum, casto spirat odore Deum.
Nolo superuacuis ornentur fercula donis;
 Moribus ornatur, non opibus probitas.
Sancta sacerdotis nurus, & matrona sacratis
 Iam puri dotem luminis accipiet:
Horreat inclusas auro, vel murice vesteis,
 Aurea vestis huic gratia pura Dei est.
Respuat & varijs distincta monilia gemmis,
 Nobilis vt domino gemma sit ipsa Deo.
Ceruicem Christi Domini iuga ferre dicatam
 Non premat inuisæ pondus auaritiæ.
Interiore magis munda placitura colatur
 Compta salutiferis dotibus ingenium.
Non cupiat lapidum pretium, non vellera serum,

Incassum

Incassum reditus dilapidare suos.
Ornetur castis animam virtutibus, vt sit
Non damnosa suo, sed pretiosa viro
Namq; vbi corporeæ curatur gloria pompæ
Vilescit pretio depretiatus homo.
Et male mens praui cœcata libidine voti
Sordescit nitidis corporis exuuijs,
Nec sentit quam turpe decus gerat improbus, vt sit
Veste sua leuior, qui sibi veste placet.
Absit vt idalici videatur filia templi
Gentis Apostolicæ filia facta domo.
Non fucis malè ficta cutem, neq; lumina nigro
Puluere, nec flauo tincta colore comam.
Purum naturæ decus aspernata superbo
Crimine, diuinum in se sibi damnat opus.
Frustra hæc se mulier iactauerit esse pudicam,
Quæ se tam varijs ornat adulterijs.
Vos autem iuuenes Christi fugite omnia, quorum
In damno pretium est, vsus in interitu
Credite diuinis verbis, de cultibus istis
Pęnalem cupidis surgere materiam.
Isaias rigida cingendas reste minatur,
Quæ modo purpureis serica mista gerunt.
Quæ tunicas ostro rutilas, auroq; crepantes
Fluxis talari fine trahunt finibus:
Funibus accinctæ saccos sine fine gerentes,
Grandia pistrini carcere saxa molent.
Quæq; caput passis cumulatum crinibus augent;
Turpe gerent nudo vertice caluitium.
Talibus ornari fuge dotibus, o noua sancti
Nupta viri: vacuis sensibus ista placent.
Tunc quoq; odoratis vaga vestibus, atq, capillis
Naribus agnosci, qua gradiare, velis.

Aut implexarum strue, tormentoq; comarum
 Turritum sedeas ædificata caput.
Ne multis splendore tuo malè sollicitatis
 Pestiferæ nequam sis caput illecebræ:
Sed neq; vel proprio per corporis incrementum
 Tu cupias mentem fœda placere viro.
B Tu quoq, sancte puer libris deuotè sacratis
 Corporei curam sperne decoris amans.
Cempensauit enim Christus tibi largiter ornans,
 Perpetuis pulchram diuitijs animam.
Vosq; simul castis ornauit dotibus ambos,
 Spe, spietate, fide, pace, pudicitia
Sermo Dei argentum est, & Sanctus spiritus aurum
 Mentibus, & gemmæ clara bonorum operum
Si tenuis cultus mentes offendit honestas,
 Et pretio ambiri corda superba iuuat.
Submoueant istum Sanctorum exempla pudorem,
 Castaq; primorum simplicitas hominum
Adspicite antiquos paradisi in sede parentes,
 Quorum totus erat Mundus, & vnus ager.
Attamen his ouium pelles tegumenta fuerunt,
 Nunc vti neto vellere texta pudet?
Pulchra Rebecca sacrum cum sponsa veniret ad Isac
 Simpliciter velo tecta pudoris erat.
Non legitur varijs venisse ornata lapillis,
 Sed super obducto prædita palliolo,
Quo pudibunda suum texit velamine vultum;
 Oblatam sponsi Virgo pauens faciem.
An magis Herodias saltatrix virgo placebit,
 Baptistæ mortem nacta pedum pretio?
Impia maternæ sic vlta libidinis iram,
 Vt caput acciperet luxuriæ pretium:
Illud nempè caput, de quo clamauerat index

Vox

Vox populis Agnum propter adesse Dei,
Vnde nefas tantum meruit, nisi ab illice cultu
Impia saltatrix, filia digna patre?
Quem tamen hoc vicit scelere, inuitumq; coegit
In facinus placiti corporis illecebris.
Conuiuas etenim dignos dape Regis iniqui
Duxit in assensum mobilis arte pedum.
Nam nisi fulua leueis texisset bractea plantas,
Calcibus vt pictis luderet improbiùs,
Et fluidam crispo duxisset syrmate vestem,
Fronte micans gemmis, ponè refusa comam
Non ita corruptis spectantum mentibus intrans
Callida ad infandum præualuisset opus.
Ipse quoq; Herodes regali veste superbus,
Sacrilegis demens flatibus intumuit:
Elatusq; habitu diuinum oblitus honorem,
Vulnere vermifluo fœtidus interijt:
Digna luens meritis, vt sordidus vlcere obiret,
Qui se crediderat vestis honore Deum.
Sed, cedo, vt insani deceant regalia flatus
Pectora, quæ nobis cum Pharaone manus;
Dissidet à nostris caua mundi gloria regnis
Nec coit aduersis lux pia cum tenebris.
Clericus vxorem Christo comente decoram
Diligat, & pulchram lumine cordis amet;
Auxilioq; viri diuino munere factam,
Lector cœlesti discat ab historia,
Inque vicem mulier, sancto sit vt æqua marito
Mente humili Christum in coniuge suscipiat:
Crescat vt in sanctum texta compagine corpus,
Vt sit ei vertex vir, cui Christus apex.
Tali coniugio cessauit seruitus Heuæ,
Aequauitq; pium libera Sara virum.

C

Tali lege suis nubentibus adstat Iesus
  Pronubus, & vini nectare mutat aquam
His Mariam Sponsis Domini decet adfore matrem,
  Quæ genuit salua virginitate Deum
Namq; Deus placitum sacrata in Virgine templum
  Ipse sibi arcano condidit impluuio.
Descendens tacito allapsu, velut imber ab alta
  Nube super vellus; rore silente cadit.
Nam nemo arcani fuit huius conscius vnquam,
  Quo Deus assumpsit Virgine matre hominem.
O noua ad humanam Domini commenta salutem?
  Fit sine concubitu fœmina fœta vterum.
Sponsa viro tantum, non est subiecta marito
  Et genitrix partu, nec mulier coitu,
Fœdere erat coniux, sed corpore non erat vxor,
  Intemerata Viro, mater erat puero
Grande sacramentum, quo nubit Ecclesia Christo,
  Et simul est Domini sponsa, sororq; sui.
Sponsa quasi coniux soror est, quia subdita non est

✠ ✠ ✠

Inde manet mater æterni semine Verbi
  Concipiens populos, & pariter pariens.
Hinc soror, & coniux: quoniam sine corporis vsu
  Mente coit, cui vir non homo, sed Deus est
Hac genitrice senex æquè generatur, vt infans;
  Aetatem, & sexum non habet hæc soboles:
Hæc etenim est benedicta Dei generatio, quæ non
  Seminis humani, sed generis superi est.
Inde Magister ait: Quia iam nec fęmina, nec mas
  In Christo, sed idem corpus, & vna fides:
Namque omnes vnum corpus sumus: omnia Christo
  Membra, quibus Christus Corporis in caput est:

Et

Et quia,iam Chriſtum induti, deponimus Adam,
Protinus in ſpeciem tendimus Angelicam.
Propterea hoc opus eſt cunctis Baptimate natis, D
Perfectum vt capiat ſexus vterq; virum,
Et commune caput ſtet in omnibus omnia Chriſtus,
Tradens in Regnum Rex ſua membra Patri
Nubere vel nubi fragilis iam deſerit ætas,
Omnibus æterno corpore compoſitis.
Ergo mei memores par inuiolabile ſemper
Viuite: ſit vobis Crux veneranda iugum;
Illius vt matris nati quæ ſponſa, ſororque eſt,
Sumite digna pijs pectora nominibus:
Et vobis fratri ſponſi concurrite Chriſto,
Sitis vt æterni corporis vna caro.
Hic vos nectat amor, quo ſtringit Eccleſia Chriſtum,
Quoque viciſsim illam Chriſtus amore fouet
Ipſe pater nobis benedicat Epiſcopus, ipſe
Præcinat hymniſonis cantica ſancta choris.
Duc Memor alme tuos Domino ante altaria natos, E
Commendaque precans ſanctificante manu.
Sed quis odor nares allabitur æthere manans?
Vnde meos ſtringit lux inopina oculos?
Quis procul ille hominum placidis ſe paſsibus adfert, F
Plurima quem Chriſti gratia proſequitur?
Quem benedicta cohors ſuperis circumdat alumnis,
Angelici referens agminis effigiem?
Noſco virum, quem diuini comitantur odores,
Et cui ſidereum ſplendet in ore decus.
Hic vir hic eſt,Domini numeroſo munere Chriſti G
Diues, vir ſuperi luminis Aemilius.
Surge,Memor,venerare patrem,complectere fratrem:
Vno vtrumque tibi nomen in Aemilio eſt.
Iunior, & ſenior, Memor, eſt: mirabile magni
Munus

Munus, opuſque Dei, qui minor, hic pater eſt:
Poſterius natus, ſenior; quia ſede ſacerdos
Geſtat Apoſtolicam pectore canitiem
Filius eſt, Fraterque Memor: lætatur adeſſe
Communem ſibimet, pignoribuſq; patrem
Iuſtitia, & Pax ſe gemina vice complectuntur,
Cum Memor Aemilio iungitur vnanimo.
Infula pontifices diuino iungit honore,
Humano pietas iungit amore pares.
Hinc Memor officij non immemor, ordine recto
Tradit ad Aemilij pignora chara manus:
Ille iugans capita amborum ſub pace iugali,
Velat eos dextra, quos prece ſanctificat.
Chriſte, ſacerdotes exaudi Chriſte precantes,
Et pia vota ſacris annue ſupplicibus.
Imbue, Chriſte, nouos de ſancto Antiſtite nuptos,
Perque manus caſtas corda pudica iuua,
Vt ſit in ambobus concordia virginitatis,
Aut ſint ambo ſacris ſemina Virginibus.
Votorum prior hic gradus eſt, vt neſcia carnis
Membra gerant, quod ſi corpore congruerint.
Caſta ſacerdotale genus ventura propago.
Et domus Aron ſit tota domus Memoris,
Chriſtorumque domus ſit domus hæc Memoris
Eſto & Paulini, Theraſiæque memor,
Et memor æternum Chriſtus erit Memoris.

Sequitur nota Heriberti Ros Vveydi

HIc ille eſt Iulianus Memoris filius, cuius tunc Diaconi meminit Auguſtinus Epiſtola 131. ad Memorium patrem eius, ex qua apparet eũ Auguſtino fuiſſe chariſsimum. Hic poſt Epiſcopus Campanus (id eſt in Cam-

Campania) vt habent meliores libri, non Capuanus (vt in vulgato Gennadio de scriptor. Ecclesiast. cap. 45. habetur) fuit qui etiam Pelagiano errore fuit infectus, & acer Augustini demum impugnator, cui varijs libris respondit Augustinus. In Campania vixisse testatur etiam Prosper carmine in obtrectatorem Augustini.

Aut hunc fruge sua æquorei pauere Britanni,
Aut huic Campano gramine corda tument.

Vulgatus Prosper in Chronico, Theodosio VIII. & Felio Coss. cum Atellanensem facit. Est autem Atella Campanorum in Italia oppidum. Vetustissimi tamen libri M. S. ibi habent Eclanensis, seù Heclanensis. Notus Eclanensis ager in libro de limitibus in Calabria, siue Apulia. Beda in Cantica vocat eam Celanensem Episcopum in Campania. Apud Virgilium 7. Aeneid. Celena, vel Celenna est locus Campaniæ, Iunoni sacer, teste Seruio. Scripsit varia Opuscula, de quibus Beda in Cantica, & Gennadius supra.

Nunc Memor, nunc Memorius dicitur. Ad Memorium Episcopum extat Epistola 131. Augustini, vbi & Iuliani meminit. Eiusdem etiam mentionem facit lib. 1. contra Iulianum cap. 4. Ego certè beatæ memoriæ. Memoris patris tui non immemor, qui mecum non paruam inierat amicitiam colloquio literarum, teq; ipsum mihi charissimum fecerat.

NOTATIONES.

PRimum omnium volo te monitum, Amice Lector, hoc Epithalamium à nobis adductum non vt Laudes perditi viri innotescerent, sed vt ex S. Paulini testimonio, quæ pertinent ad historiam accipiantur, vtq; cum timore videat qui sibi stare videtur, ne de suo confisus ingenio in superbiam elatus, misere corruat.

Con-

A Concordes animæ, &c. *In hoc epithalamio nullum est verbum indicans ipsum esse scriptum à S. Paulino cum iam esset Episcopus; tamen si ex poematum ordine licet aliquam sumere coniecturam; quia epithalamium sequitur Epistolam ad Cytherium, quam S Paulinus existens, Episcopus scripsit, vt docet ille versus.*

Ab vrbe Capua, quæ loco SEDIS MEAE

Bis dena distat spacia, *videtur satis probabiliter asserendum, hoc Paulinum, cum iam esset Episcopus epithalamium composuisse.*

B Tu quoque sancte puer, &c. *Iulianus appellatur vir,* ò Noua sancti nupta viri; *frequentissimè tamen appellatur puer: intelligimus virum propter sexum; puerum propter ætatem, puerum, idest adolescentem: quem fuisse honestis moribus perornatum, sanctæq; scripturæ studiosum hinc apparet. Epistola verò S. Augustini 131. demostrat Memorem patrem eius voluisse, vt ille non tantùm sacris, sed liberalibus: & humanis etiam disciplinis erudiretur.*

C Clericus vxorem. *Ergo Iulianus, in clericatu viuens, duxit vxorem: clericum oportuit illum fuisse minoribus tantum initiatum ordinibus: Apostolorum namq; canonibus prohibitum semper fuit, nè Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus matrimonium contrahat, vel ante contracto vtatur: qua etiam de causa dum legimus Iulianum Memoris Episcopi filium, filium intelligimus à Memore ex matrimonio susceptum, sed ante susceptum Episcopatum.*

D Propterea hoc opus est cunctis baptismate natis. *Illo sæculo, quando Baptismus ad grauem vsque ætatem differri solebat, Iulianus tenella in ætate baptizatus est: testatur Augustinus lib. 1. contra Iulianum ipsum:* Sed si verum est (*inquit*) quod audimus, te infantulum baptizatum, etiam tu, quamuis à tuis proprijs peccatis innocens; tamen quia ex Adam carnaliter natus, contagium mortis

anti-

antiquæ prima natiuitate traxisti, & in iniquitate conceptus es, profecto exorcizatus, & exufflatus es, vt à potestate erutus tenebrarum, transferreris in Regnum Christi. Ipse pater &c.

E Duc Memor alme tuos. *Memoris Episcopi meminit Augustinus in præcitata epistola 131. & lib. 1. contra Iulianum. Et licet cuius loci fuerit Episcopus inde non appareat; tamen fuisse Episcopum Capuæ coniectat Baronius.* Videtur verò (*inquit*) ipse Memorius fuisse Capuanus Episcopus, atque filium suum eidem Ecclesiæ mancipatum, ordinasse. *Baronium sequitur Bellarminus* Memorius (*inquit ille*) Episcopus Capuæ fuit tempore sancti Augustini, ad eum enim est Epistola eiusdem Augustini 131. eiusdem meminit idem Augustinus lib. 1. aduersus Iulianum, Memoris prædicti filium, & successorem. *In hac eadem sententia est Claudius Menardus in additionibu ad duo opuscula sancti Augustini nuper inuenta; quorum alterum continet secundum Iuliani confutationem.* Erat (*inquit Claudius*) Iulianus Memorij Capuani præsulis filius.

F Quis procul ille hominum, &c. *Hæc verba videntur innuere S. Paulinum, visum sibi videre Aemilium vita functum, & in cœlo regnantem, è cœlo splendidum, & Angelis comitatum ad nuptias honorandas aduenisse: rem tamen attentiùs consideranti mihi, videtur S. Paulinus de Aemilio in terris adhuc agente, loqui: En habet Episcopum Memorem, non immemorem officij sui, tradidiße nuptos Aemilio benedicendos: agitur hic sine vllo dubio de benedictione visibili, & Ecclesiastica, quæ nuptis impertitur: Ergo Aemilius visibilis erat in nuptijs, & inter viuentes homines, homo viuens tum sanctitate ita conspicuus, vt perindè ac homo cœlestis laudari poßet.*

G Hic vir, hic est, &c. *Sicut maximè probabile est hunc Aemilium esse illum Beneuentanum Episcopum, qui Con-*

ſtantinopolim pro S. Chryſoſtomi cauſa legatus fuit; ita probabile quoq; mihi videtur hoc epithalamium ſcriptum eſſe poſtquam Aemilius ipſe à Schiſmaticis in Oriente peſſimè habitus, confeſſionis gloria clarus rediјt: tunc apprimè diues numeroſo munere, ideſt multiplici dono Chriſti: tunc maximè vir luminis ſuperi, ideſt cæleſti gratia ſuſpiciendus, & imitandus: fuit is annus 406. vel 407. quo tempore S. Paulinum, qui abſque dubio erat Epiſcnpus anno 410. Epiſcopatum quoq; tenuiſſe non eſt improbabile. Imò tenuiſſe ab anno 405. liquet ex epiſtola Pelagiј ſcripta ad Innocentium anno (vt Baronius computat) 417. in ea ſiquidem habebatur Pelagium ipſum epiſtolam ad ſanctiſſimum Paulinum Epiſcopum ſcripſiſſe ante annos ferè 12. quod ſi ante annum 417. numerantur 12. & amplius, inuenitur annus 405.

H Humano pietas iungit amore pares. *Hinc apparet, Memorium dici Fratrem Aemiliј fraternitate vera carnali, ſeu humana, non autem ſpiritali tantùm: ratio verò cur Aemilius diceretur pater, illa à S. Paulino aſſignatur, quia Sede ſacerdos geſtat Apoſtolicam pectore canitiem, nempè quia Aemilius erat Epiſcopus antiquior, vtpotè, qui longè priùs ad Epiſcopalem ſedem euectus fuerat.*

I Vt ſit ambobus concordia virginitatis. *Iulianum vixiſſe caſtè, patet ex eo, quòd factus eſt in Eccleſia paterna Diaconus, vt teſtatur epiſtola ſancti Auguſtini, & deinde factus Epiſcopus.*

Sed Epiſcopus, iuuenili temeritate Pelagianam amplexus eſt hæreſim, eiuſq; propugnator, ſcripſit quatuor libros, & duas epiſtolas; alteram ad Romanos, alteram ad Orientales: quare à Zoſimo Papa damnatus eſt anno 418. & anno ſequenti mortuo Zoſimo, obortoque ſchiſmate, maiores infelix animos ſumpſit, & tunc inter ipſum, & ſanctum Auguſtinum ſcriptis agitata diſputatio eſt. Ab Epiſcopatu de-

iectus

iectus, Constantinopolim anno 430. fugit, vt Theodosium Imperatorē interpellaret: ibi se Nestorio coniunxit, quem anno 431. sequutus est Ephesum ad Conciliabulum. Anno 439. Romam rediit, vt à Sixto II. in communionem reciperetur: at repulsus fuit: cuius damnatio à Papa Cœlestino quoque approbata iam antea fuerat: à Leone tandem Sixti successore, contusus omninò fuit anno 444. Hæc omnia de Iuliano fusè Baronius in notatis annis tomo 5.

Ergo Iulianus hic infelix fuit Episcopus Capuæ: ita Gennadius de scriptoribus Ecclesiasticis, quē sequutus est Card. Sanctorius. Habet ille: Iulianus Episcopus (*de Episcopis Capuæ loquitur*) Pelagianus, aduersus quem scripsit sanctus Augustinus, Gennad. in catalog. de scriptoribus Ecclesiasticis: de eo sanctus Hieronymus tomo 9. de eo Gelasius Papa in decreto librorum Apocriphorum tomo 2. conc. & apud Gratianum dist. 15. Sancta Romana, sed ibi dicitur Iulianus Celanensis. *Eundem Gennadium sequutus est Bellarminus in Catalogo Capuanorum Antistitum* Iulianus (*inquit*) Episcopus Capuæ cum iuuenili temeritate Pelagianam hæresim propagare niteretur, ab Episcopatu fuit depositus: vnde Iulianus Atellanus dici cępit, quod Atellas se recepit: Prosper in Chron. 442. Gennadius de scriptoribus cap. 45. *Cardin. Baron. neq; ab auctoritate Gennadii discessit:* Qui adhuc iuuenis (*de Iuliano loquitur*) sede auctus nobili, nempè Capuana, vt tradit Gennadius, fastu tumidus, &c. *Nisi hæc me trium doctissimorum deuinxisset auctoritas, notatori libenter assentirem, hæreticos n.īq; nihilifacio.*

At nec quæ notator habet, videntur obstare. Quid? meliores libri habent Campanus: *ego respondeo; nomen* Campanus *apud probatissimos Auctores idem significare, quod nunc Capuanus, seu Capuensis. Legantur Orationes de lege Agraria, & quingenti occurrent loci, in quibus Campani,*

ideſt Capuani nominantur, legatur Liuij lib. 33. & 36. & in totidem locos incidemus: Strabo circa finem lib. 6. l. 1. ff. ad Municipal. Imò etiam Iureconſultus Vlpianus: Qui ex duobus igitur *(inquit)* Campanis parentibus natus eſt, Campanus eſt, ſed ſi ex patre Campano, matre Puteolana, æquè municeps Campanus eſt. *Quid eſt ergo dicere Capanos parentes, niſi Capuanos? Inferioribus etiam ſæculis Vuillelmus Tyrius lib. 18. cap. 2. appellat Principem Campanum qui erat Princeps Capuanus. Quod cum ita ſit, quæro, cur dum meliores libri habent* Campanum; *interpetrabimur, ideſt in* Campania, *& non potius, ideſt Capuanum? maximè quia ratio dictat, & Iureconſulti docent argumento l. hoc legatum de leg. 3. Alciat. de verb. ſignif. l. 205.*

Verba in caſibus dubijs potiùs ſecundùm ſpeciem, quàm ſecundùm genus interpretanda: me iuuat credere, in Gennadio Campanum, *in* Capuanum *verſum eſſe, quia nomen* Campanus *factum eſt hodie multum æquiuocum. Campani dicuntur, qui ſunt in Campania Romæ, olim Latio: Campani qui ſunt in* Campania *ciuitate Lucaniæ quàmnouiſsima:* C*ampani qui in Cāpania Galliarum: igitur, vt omnis æquiuocatio tolleretur, benè conſultum, vt* Capuanus *deinceps, & non* Campanus *ampliùs ſcriberetur.*

Quid prætereà? Proſper in Campania *vixiſſe Iulianum innuit illo verſu,*

Aut huic Campano gramine corda tument: *ſicut verſu priori Pelagium natione Britannum notauit: Ita quidem: at mihi videtur Proſper illa vſus phraſi, non obſcure ſignificaſſe Iulianum vixiſſe Capuæ: planè cibo non cor, ſed venter tumet: quomodo* P*roſper dicit Iuliani corda tumuiſſe gramine (ideſt fruge) campano? an voluit, dicens corda, ſignificare viſcera? & intelligens viſcera, notare tumidum ventrem? Credo potius, Proſperum argutè, & poeticè notaſſe Iuliani ſuperbiam Capuanis obijci ſolitam.* Campani *inquit*

(*inquit Tullius*) semper superbi bonitate agrorum, & fructuum magnitudine, Vrbis salubritate, &c. *Idque eo libentiùs credere possum, quod absque temeritatis notâ possum exponere* Campano gramine, *id est* Campano agro: *gramen quippè per translationem significare prædium, testis est Tullius in lib. 2. de finibus.* Num igitur (*inquit*) viliorem tibi, hunc Triarium putas esse posse, quàm si tua sint Puteolis gramina? *Et quamuis Manutius, & Lambinus pro* gramina *putent legendum* prædia, *vel* granaria; *tamen Michael Brunus ibi putat, gramina pro hortis, pratis, agris, vbere solo, ac fertili consitis; atque adeò pro fundo vniuerso non inuenustè accipi posse. Cor ergo Iuliani tumebat Campano gramine, quando efferebatur superbia parta diuitijs agri campani, quo magna ex parte Ecclesia Capuana potiebatur.*

Quid tandem? Iulianus dicitur Atellanensis, Eclanensis, Celanensis. Profectò scimus Atellam fuisse ciuitatem à Capua non longè positam, eamque tempore Iuliani stetisse: Eclanã putamus, quæ apud Ptolomeum Ecana Lucanis attributa, Troia nunc; quam tempore Iuliani stetisse non dubitamus. Celanam in Campania agnoscit Seruius: illã tamen stetisse scribente Virgilio, minimè credo: at Iuliano viuente, nè nomen quidem superfuisse, innuunt mihi Strabo, Plinius, Ptolomeus, qui de ea non meminerunt: nam si stetisset oppidum aruis laudatum, Iunoni sacrum, illud accurati Scriptores non prætermisissent. Celena igitur ad Iulianum non pertinet: & meo iudicio tantò minùs pertinere potest, quod à Celena Celenensis, non Celanensis dici oportuisset, coniecto potius Celanensem pro Calenensi mendosè scriptum: facillima enim est huiusmodi etiam in pronunciando transpositio literarum. Age nunc: Iulianus ab Episcopatu deiectus Capuano, appellari cœpit à locis, in quibus vel vt ciuis, vel vt erro, & profugus versebatur: quærebat miser locum, vbi con-

tra

tra suæ damnationis sententiam Episcopus haberetur: miser in pertinacia stetit, donec Leo Papa, S. Prospero adiuuante, omnes conatus damnati viri omninò fregit anno 444.

Ex his itaq; apparet nullum esse efficax argumentum, vt cogamur Iulianum à serie Capuanorum Episcoporum expungere.

De Concilio Capuano,& S. Ambrosio, ex ejusdem sancti Ambrosij. Epistola 1.lib. 10. quæ est 78.

A AMbrosius Theophilo. Non (A) habet q̄ vrgeat Euagrius, & habet quod metuat Flauianus, ideoque refugit examen. Dent Fratres veniam dolori iusto, quia propter ipsos vniuersus Orbis concutitur, & illi tamen nostro non compatiuntur dolori. Perstringi saltem se æquanimiter ferant ab ijs, quos vident sua per tantorum curricula temporum vexari intentione. Inter hos etenim duos nihil, quod ad Christi pacem pertineat, eligentes, grauis toto Orbe stabat discordia. Cui bonæ pacis naufra-B gio sancta Synodus (B) Capuensis tandem obtulerat portum tranquillitatis, vt omnibus per totum Orientem daretur communio, Catholicam confitentibus fidem, & duobus istis tuæ sanctitatis examen impartiretur fratribus, & consacerdotibus nostris Aegyptijs pariter considentibus: C quia hoc verum iudicium futurum arbitrati (C) sumus, quod neutri parti sociata communione aliquo fauore propenderet. Cum ex his igitur æquissimæ Synodi constitutis speraremus iam remedium datum, finemque oblatum discordiæ, scribit sanctitas tua iterum fratrem nostrũ Flauianum ad precum auxilia, & Imperialiũ rescriptorum suffragia remeauisse; frustra ergo tantorum sacerdotum fuisus labor, iterum ad huius sæculi iudicia reuertendum, iterum ad rescripta, iterum vexabuntur sacerdotes senes tran-

transfretabunt maria, iterum inualidi corpore patriam peregrino mutabunt solo, iterum sacrosancta altaria deserentur, vt in longinqua proficiscamur; iterum pauperum turbæ Episcoporum, quibus ante onerosa paupertas non erat, externæ opis egentes, compellentur inopiam gerere, aut certè victum inopum itineris vsurpare. Interea solus exlex Flauianus (vt ille videtur) non venit, quando omnes conuenimus, fœnerator, & debitor inuicem sibi occurrunt isti sibi non possunt occurrere, solus exsors Flauianus (vt ipse vult) sacerdotalis consortij, qui nec Imperialibus decretis, nec sacerdotum conuentui præsentiam faciat sui. Nec tamen etiam hoc moti dolore, fratri Euagrio donamus speciem bonæ causæ, qui eo defensabilior sibi videtur, quòd eum refugit Flauianus, aut quòd habere se alterum arbitratur æqualem, vterque alienæ magis ordinationis vitijs, quàm suis fretus; quos tamen nos in meliorem vocamus viam, vt malimus eos, suis potius bonis, quàm alieno vitio defendi. Qua de re; quoniam proprijs texuisti literis posse typum reperiri aliquem, quo possit auferri fratrum discordia; cum sancta Synodus cognitionis ius vnanimitati tuæ, cæterisque ex Aegypto consacerdotibus nostris commiserit, iterum oportet fratrē nostrum Flauianum conuenias, vt si in eo perseuerauerit, quod veniendum non putet, saluis Concilij Nicœni, sed etiam Synodi Capuensis statutis, illibata pace vniuersorum, ita consulas, vt non videamur destruere quod ædificatum est: si enim quæ ædificaui destruo, præuaricatorem me ipse constituo, ac si quæ destruxi iterum ædificem. Seruetur ergo impertitæ pacis gratia inter vniuersos, & nihilominus declinatio partis alterius frustrandi effectum habere non possit. Sanè referendum arbitramur ad sanctum fratrem nostrum Romanæ (D) Sacerdotem Ecclesiæ, quoniā præsumimus ea te iudicaturum, quæ etiam illi displicere nequeant

C

C

D

queant: ita enim vtile erit consultum sententiæ, ita pacis, & quietis securitas, si id vestro statuatur consilio, quod communioni nostræ dissensionē non afferat, vt nos quoq; accepta nostrorum serie statutorum, cum id gestum esse cognouerimus, quod Ecclesia Romana haud dubiè comprobarit, læti fructum huiusmodi examinis adipiscamur. *Hactenus S. Ambrosius ad Theophilum.*

NOTATIONES.

A NOn habet. *Cum Meletius Antiochenus Episcopus ab Acacianis hæreticis, imperante* Constantio, *propter fidem* Catholicam *in exilium actus esset, Lucifer Liberij Papæ legatus, Antiochenæ Ecclesiæ Episcopum Paulinum ordinauit: & ordinatio à sancto Athanasio, & Alexandrina Synodo recepta fuit, & approbata. At verò Antiochiam reuerso Meletio Antiocheni* Catholici *inter se diuisi, alij Meletio, ob spectatam eius sub* Constatio *confessionem, inhærebant: alij* Paulino *communicabant; asserentes, Meletij sedem ab initio vitiosam, quoniam ille communicans olim Acacianis, & Eudoscianis hæreticis, ab illis è Sebaste Armenia in Beracensem Ecclesiam, & deinde à Beracensi in Antiochenam translatus esset. Hoc schisma tempore Iuliani Imperatoris anno* 362. *conflatum, & Orientalibus Ecclesijs perniciosum, sedari non poterat: quare anno* 378. *Antiochiam conuocata Synodus, remedium excogitauit, decreuitq; vt cum alteruter,* Paulinus, *vel Meletius moreretur, qui superstes esset, in locum demortui, nullo creato Episcopo successore, solus remaneret illius Ecclesiæ Antistes: idque se præstituros sex illius Ecclesiæ presbyteri, qui ad gradum illum consequendum propinquiores erant, iureiurando confirmarunt: At Meletio mortuo Flauianus contra iusiurandum in eius locum suffectus est, &* tum Paulino *mortuo, in*

eius locum ordinatus est Euagrius. Quare schisma perseuerabat non sine magno Ecclesiarum Orientalium damno. Coacta *autem Synodo Capuæ, de hoc schismate tollendo actum est: Decreuit autem Synodus duo: vnum vt nemini Orientalium assertori Catholicæ fidei communio denegaretur, quamuis alij ab Euagrio, alij a Flauiano starent: alterum, vt Theophilus Alexandrinus Episcopus, cum cæteris Episcopis Aegypti causam cognosceret, & diffiniret, diffinitamq; ad Romanum Pontificem referret. Ideo autem Synodus causam Theophilo delegauit, quia erat in Oriente Alexandrinæ sedis præcipua auctoritas: & quia Theophilus cũ à neutra parte staret, videbatur satis idoneus, qui ad illa dissidia componenda sequester accederet. Flauianus tamen Theophili iudicium refugit.*

B

Capuensis. *Concilium Capuanum fuit generale ex Occidentalibus Episcopis, Romani Pontificis auctoritate congregatum: eius certum annum non habemus etsi tempore Siricij Papæ celebratum fuisse non ambigitur. Baron. notans annum incertum, anno 389 de eo loquitur, mihi probabile videtur celebratum fuisse anno 392. nam Theodosius Imperator Maximo Tyranno victo, Romam ingressus est anno 389. mense Iunio, & Kalendis Septembris inde recessit: & cum ad alias vrbes Italiæ, vel Orientis se contulisset, tandem Constantinopolim redijt ann. 391. mense Nouembri. Ille, dum Romæ commorabatur, querelas Syricij Papæ contra Flauianum, audiuit, & contra Flauianum commotus, illum Constantinopolim arcersiuit, & Romam proficisci iussit: ille autem callida vsus tergiuersatione, Romam ad iudicium minimè venit. Hæc cum ita se habuerint, non videtur Concilium Capuæ congregatum esse antequã Theodosius Constantinopolim redijsset, accitoq; Flauiano, iussisset, vt Romam proficisceretur. Quando igitur Flauianus, eludens Imperatoris mandatum, Romam non venit, tunc*

videtur indicta Capuana Synodus, & tunc Flauianus, Antiochiæ manens, literis Imperatorem interpellasse, vt ageret cum Occidentalibus Episcopis, in Oriente celebrari Synodum, ad quam ipse causam dicturus accurreret.

Cæterum in hac Synodo Capuana non de Antiochena tantùm dissensione actum est, sed etiam de causa Bonosi cuiusdam in Macedonia Episcopi, hæresis accusati, quòd impudentissimo ore illibatam Dei Genitricis Mariæ post partum virginitatem negaret cuius causæ cognitionem eadem sancta Synodus delegauit Anisio Episcopo Thessalonicensi, qui eam cum subiectis sibi Episcopis cognosceret. De huius causæ delegatione agit Epistola incerti Auctoris; S. Ambrosij Epistolis incerta, nempè septuagesimanona, quæ est lib. 10. Epistola 2.

Fuit præterea in eadem Synodo Capuensi statutum ne fierent rebaptizationes reordinationes, & Episcoporum trãslationes: qui Canon citatur à Concilio Carthaginiensi cap. 15.

C A bitrati sumus Proficiscamur Conuenimus. } *Ex his satis apertè monstratur S. Ambrosium venisse Capuam, & interfuisse Concilio.*

D Romanæ, &c. *Quis illo tempore summum gesserit Pontificatum ostendit Baronius probans fuisse Siricium: non enim potuit esse Damasus Siricij decessor, ille namque ante creationem Euagrij, quæ contigit ann. 389 defunctus erat iam ann. 384. Neque potuit esse Siricij successor Athanasius; nam illo Pontifice, Theodosius Imperator superstes non erat: quo quidem imperante celebratam fuisse Capuæ Synodum non reuocamus in dubium. Itaq; illo tempore erat Papa Siricius, qui contra Flauianum Synodi Capuensis, & deinde Theophili iudicium refugientem, iustè commotus, illum communione priuauit, donec per Theophilum actum est, vt propter vniuersalis Ecclesiæ pacem, illi Papa Siricius ipse reconcilia-*

ciliaretur, & communicatio, ut prius ab ipso eidem impartiretur. De his omnibus fusè Baron. tomo 4. in annotatis annis.

Sed age nunc, quis Capuæ Synodi tempore sedebat Episcopus? Res quidem prorsus incerta: illo namq; tertio sæculo hi tantùm leguntur Episcopi. Anno 313. Proterius, qui interfuit Romano Concilio sub Melchiade Papa, ut habet Optatus lib. 1. & refert Baron. eodem anno num. 25. Deinde anno 314 seù 326. Protus, qui tempore sancti Sylvestri Papæ Concilio II. Arelatensi subscripsit: & cum ipso Iuta, & Agrippa Diaconi pariter accesserunt, ut habetur in primo tomo Conciliorum. Tum inuenitur Vincentius Episcopus Capuæ ann. 346. Tandem circa annum 400. Memorius Episcopus collocatur. Itaq; Episcopus tẽpore Capuani Cõcilij sedebat Capuæ, vel Vincentius, vel Memorius, vel aliquis alius intermedius. Vincentium oportuisset esse senem, plenum annorum, octogenariũ, & decrepitum: & cuius auctoritas tot in Concilijs, & Legationibus enituerat, potuit esse causa ut Papa Siricius Concilium indixerit Capuæ.

DE S. PLACIDO ABBATE.

Ex Gordiano monacho apud Surium.

TErtiodecimo Kalendas (A) Iunij Beatissimus Placidus, dimissus a Sancto Benedicto in Siciliam cum duobus famulis suis Gordiano, & Donato, ascensis equis, primo diluculo iter aggrediens, aduesperascente die Capuanam venit ad Vrbem, vbi benignè cum suis à Beato Germano eiusdem ciuitatis Episcopo susceptus est. Primicerius verò eiusdem Capuanæ Ecclesiæ, nomine Zoffi is laborans valdè pessima infirmitate capitis, quam Medici græco vocabulo Cephaliam vocant, vbi comperit illic adesse Placidum, Beatissimi Patris Benedicti discipulum, A

cuius iam per totum Orbem Romanum miraculorum fama radiabat, procidit ad pedes eius, dicens, adiuro te, Placide serue Dei summi, per venerandum nomen pretiosissimi tui Benedicti, vt digneris super caput meum manus tuas sanctas imponere, ac preces Redemptori, & Saluatori omnium fundere: confido enim & constantissimè credo, quia si hoc feceris cõtinuò recipiam sanitatem. Sanctus autem Domini Placidus ab eodem Primicerio talia cum verba audisset, pauore perterritus, omnimodis cõtradicere cœpit, dicens: (B) Recedite, quia hæc mea non sunt, sed Reuerendissimi Patris Benedicti, & illorum, qui Saluatori omnium placuerunt: ego enim peccator sum, & perfectissimorum virorum suffragijs indigens. S. verò Germanus Episcopus vnà cum clericis suis, serui Domini Placidi ore hæc audiens, & Deo, & hominibus illum charissimum, ac dilectissimum prænoscens, Primicerij precibus iunctus, pro eiusdem languidi sanitate illum rogare instantissimè cœpit. Vir autem Dei supplicationem tanti Patris minimè contemnendam ducens, erexit se, surgensq; manum capiti eius imposuit, & ad cœlos oculos eleuans, dixit: In nomine Domini nostri Iesu Christi, cuius virtute, nihil læsus, sum ereptus de aquis, à quibus trahebar, adiutus meritis, & orationibus Patris nostri Benedicti, si fidem habes tantæ credulitatis, restituat te Deus in pristinam sanitatem: cumq; omnes, qui aderant, respondissent Amen. confestim dolor capitis, quo per multos annos fuerat fatigatus, ab eo discessit; cœpitq; laudare, & benedicere Deum, dicens: Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui me sanum fecit meritis, & intercessionibus Reuerendissimi Patris Benedicti per Sanctum Placidum discipulum eius. Itaq; dum Beati Placidi sanctitas per ora omnium volitaret, quidam cœcus, inopinato vociferantis populi clamore percullus, sollicitè interrogare cœpit,

pit, quid hoc esset: Qui cum respondissent, quòd Placidus discipulus Beati Benedicti venisset, cæcus fide feruens, duci se ante Beatum Placidum fecit, rogansq; eum per sanctum, & terribile nomen Domini, & obtestans, vt suis sanctis precibus sanitatem à Domino impetraret; Sanctus autem Domini Placidus more sibi solito in fletum erumpens, iussit eum adduci ad se, & cum appropinquasset, super eius oculos signum salutiferæ crucis faciens, orauit ad Dominum, dicens: Mediator Dei, & hominum Iesu Christe, qui ideo de cœlis ad terram descendisti, vt sedentes in tenebris, & vmbra mortis illuminares, qui Reuerendissimo magistro nostro Benedicto tantam gratiam contulisti, vt omnibus languoribus, & vlneribus subueniret; tu per ipsius merita huic cœco lumen restitue, vt videns magnalia tua, te Patrem, & Dominum veneretur, & adoret. Expleta oratione Sanctus Domini conuersus ad cæcum, dixit: In nomine ipsius, qui Solem, & Lunam in Cęli ornamento constituit, & cęco nato oculos, quos natura negauerat, condonauit, adiutus meritis Sanctissimi nostri Benedicti, surge sanus, & incolumis, & prædica omnibus mirabilia Dei. Ad hanc vocem sanus exurgens, ac improuiso sanguine manante de lumine, salutem suam oculi mirabiliter receperunt: mox verò vt lucem conspexit, ad eius vestigia ruens, pedes illius, insatiatus gaudio, deosculari auidissimè cępit, pariterq; Gordiano, & Donato præ compassione deflentibus, qui laudabant magnalia, qui eidem cęco oculos restituit. Hæc quidem præsente Sancto Germano Episcopo gesta sunt. Inde quoque Sanctus Domini dum recessisset, ac iuxta ciuitatem *(C)* Calatiam iter ageret, &c. C

NO-

NOTATIONES.

A TErtiodecimo Kalend. Iunij. *Idest die vigesimo Maij; annus autem erat quingentesimus trigesimussextus, vt ex eodem Gordiano & Philippus Goto Messanensis quoq; notauit. Credo tamen fuisse annum 35. vel 34. nam sanctus Placidus dicitur hospitatus Canusij apud sanctum Sabinum. Sabinus autem anno 536 mense Maij, & sequentibus Constantinopoli pro Agapito Papa legatione fungebatur. Baron, tom. 7.*

B Recede. *Hinc apertè colligitur sanctum Placidum antea nullum edidiße miraculum: Capua igitur hoc honore digna fuit, vt sancti Placidi prima signa conspiceret.*

C Calatiam. *Et hinc non obscurè colligitur, sanctum Placidum Cassino Capuam incedentem, tenuisse viam, quæ ducebat ad pontem Casilini, idest ad locum, in quo sita noua Capua est, & inde progressum, recta via peruenisse ad portam Capuæ, quæ dicebatur porta fluminis: si viam tenuisset, quæ ducebat ad pontem, qui dicitur hodie pons ruptus, à tergo montis sancti Nicolai, & inde per viam (vt opinantur Appiam) ad vrbem Capuam accessisset; altera die, eadem regrediens via, & iuxta Calatiam iter agens, deuium & longulum fecisset iter. An fortasse pro Calatia scribendum fuerat Galatium, seù Galitia? An iter Appiæ hic erat? An sanctus Placidus ab Appia declinauit, & minùs frequentem viam tenere voluit? planè de Appia per Capuanum territorium excurrente dubia sententia, dubios hic etiam facit.*

Ex

Ex Epistolis Sancti Gregorij Papæ lib. 2. epist. 24. Ind. ij.

GRegorius Petro subdiacono Cāpaniæ. Queritur Festus & Coepiscopus noster à suis se clericis, ac ciuibus despici, atq; contemni: pro qua re experiētiæ tuæ præcipimus vt tranquilla eos adhortatione conuenias, quatenus sedatis si quæ fortè odiorum causæ sunt, mutua eos, & Deo placita charitate conciliies: vt ille quod filios decet, impendat, & illi quod Patri oportet, exhibeant; si quæ verò aliæ causæ sunt prædicto Episcopo te impēdere præcipimus, salua tamen iustitia, & æquitate, solatium.

Festus. *Etsi Festus in hac Epistola non dicitur Episcopus Capuæ: eum tamen esse, apparet ex alijs Epistolis & præcipuè; ex 26. lib. 4. ex qua etiam colligi potest causam contemptus, de quo querebatur, fuisse suam ipsius auaritiam.*

Lib. 4. Epist. 12. Ind. 13.

GRegorius Gaudentio Episcopo Nolano. Quoniam Festus Capuanæ Ecclesiæ Episcopus in Romana ciuitate positus, de hac luce migrauit, curæ nobis fuit, quæ vniuersis Ecclesijs à nobis impenditur, ad Fraternitatem tuam præsentia scripta dirigere, vt memoratæ Ecclesiæ visitator accedas: sic tamen, vt nihil de prouentionibus clericorum, redditu, ornatu, ministerijsque, vel quidquid præfati loci esse patuerit, à quoquam præsumi patiaris: sed omnem vigilantiam, atque cautelam circa clerum plebemq; eiusdem Ecclesiæ exhibere te conuenit, vt in vigilijs obsequioq; Ecclesiastico sedulè, ac deuotè debeant deseruire, quatenus Fraternitatis tuæ in[illegible]: atque adhortatione, tales se in seruitio diuino [illegible], vt inreprehensibile eorum valeat obsequi[illegible].

Epistola 13.

GRegorius Clero Ecclesiæ Capuanæ, degenti Neapoli. Quoniam Festus, Capuanæ Ecclesiæ Episcopus hic positus, de hac luce migrauit, curæ nobis fuit destitutæ Ecclesiæ visitationem Fratri, ex Coepiscopo nostro Gaudentio, Nolanæ ciuitatis Episcopo, solemniter delegare: cui dedimus in mandatis, vt nihil de prouentionibus clericorum, redditu, ornatu, ministerijsq; à quoquam vsurpari patiatur: cuius vos assiduis adhortationibus conuenit obedire, quatenus in Ecclesiastico obsequio, atque in Dei laudibus vigilanti debeatis cura persistere, moresque vestros sub digna Ecclesiastici regiminis disciplina componere, nec quisquam vestrum eius audeat præceptionibus obuiare, sed omni tam Ecclesiastica obseruatione, quam etiam Ecclesiæ vestræ custodia, eius prouisionibus obedientiam exhibere; quatenus dum eius regimini vestra fuerit obedientia accommodata, & Ecclesiæ vestræ in nulla negligatur vtilitas, & eius cura propensior.

NOTATIONES.

FEstus. *In aliquibus codicibus legitur Sixtus, mendosè tamen: & illi ipsi codices habent Festum in* Epistola 26, *hoc verò mendum fuit in causa, vt quidam in* Catalogo *Episcoporum* Capuæ *Festum, & Sixtum inter se distinctos numerarint.*

Migrauit. *Vt Baronius computat, Festus obijt Romæ anno* 595.

Visitator Visitationem. *Archiepiscopus* Cæsar Costa *dicebat Visitatorem fuisse vt hac ætate commendatarius ad certum tempus.*

Eccle-

Eccleſiæ veſtræ. *Itaq; Capuanus Epiſcopus habebat Eccleſiam ſibi ſubditam in vrbe Neapoli: hanc Eccleſiam ſequens Epiſtola nominat Presbyterium: Ergo non eſt nouum in vna Ciuitate, vel Diœceſi eſſe Eccleſias alterius loci Epiſcopo ſubditas, & à iuriſdictione Epiſcopi loci, in quo conſiſtunt exemptas.*

Lib. 4. Epiſt. 26. Ind. 13.

GRegorius Gaudentio Epiſcopo Nolano. Qui Eccleſiaſticis famulantur obſequijs, Eccleſiaſticum, vt poſſibilitas exigit, debent adipiſci ſubſidium: proindè Fraternitatem tuam præſentibus hortamur affatibus, vt clericis Capuanæ Eccleſiæ, qui in ciuitate Neapolitana conſiſtunt, quartam in presbyterio eorum, de hoc, quod ante Eccleſiæ ſingulis annis acceſſerit, iuxta antiquam conſuetudinem diſtribuere ſecundùm perſonarum ſtudeat qualitatem, quatenus aliquod ſtipendiorum habentes ſolatium, miniſterium, officiumq; ſuum circa eandem Eccleſiam deuotiori mente poruocentur impendere. Præterea decem ſolidos, quos Ruſtico Archidiacono ſuo Feſtus Epiſcopus ſupraſcriptæ Eccleſiæ abſtulit; Fraternitas tua, omni ceſſante ambiguitate, reſtituat, qui in tantam dicitur pauperiem perueniſſe, vt conferendum illi potius eſſet, quam aliquid ab eo auferendum: durum enim eſt, & procul a ſacerdotis officio, perſonam poſitam ſub neceſſitate, negligere, & ſtudio congregandi indecenter inhiare pecunijs.

NOTATIONES.

PResbyterio. *Presbyterium dicitur ille locus, in quo ſacerdotes, & reliqui clerici conſiſtunt, quando miſſa*

celebratur: qui solet etiam dici, Sacrarium, & Sancta Sanctorum: locus nempè in capite Ecclesiæ, sub abside: cancellis septus: ita docet Canon Clementis Papæ apud Gratianum de consecratione distinct. 2 cap. 30. & Canonistæ de vita, & honestate cler. cap. 1. Presbyterium quoq; dicitur ipsa congregatio sacerdotum. Hinc Cornelius Papa ad Cyprianum (omni igitur actu ad me perlato, placuit contrahi presbyterium): *Et planè Papam contrahere presbyterium nihil aliud est (vt Baron. notat tom. 2. anno 254. quàm congregare Ecclesiam: & sicut hodie dicimus, facere consistorium. In hac igitur Epistola sancti Gregorij, presbyterium per Synecdochen, idest ex parte, totam potest Ecclesiam significare, vel ipsam presbyterorum congregationem quam hodie nominamus Capitulum: sed vtrouis modo accipiatur, sensus est vnus, & idem: significatur enim clericis Capuanis Neapoli degentibus, & inibi Ecclesiam custodientibus distributiones conferendas esse.*

GRegorius Ioanni Episcopo Syracusano. Gloriosi filij nostri Cetegus, atq; Flora iugales, pro certis caussis suis Maximum virum clarissimum Palatinum priuatarum, ad Siciliam transmittentes, decem libras auri Reuerentissimo fratri nostro Basilio Capuanæ ciuitatis Episcopo, qui illic iam esse dignoscitur, suis vtilitatibus profuturas, dari de pensionibus, Ecclesiæ patrimonij, voluerunt: in quorum restitutione, nè qua mora fieret, aut difficultas fortè contingeret, quantitatem ipsi dilectissimo filio nostro Bonifacio tradiderunt: & ideo quia nostros nos filios, & præsertim vbi damnum minimè sentit Ecclesia, non conuenit contristare, his fraternitati tuæ mandamus apicibus, vt suprascripto fratri, Coepiscopoq; nostro Basilio & Maximo, viro clarissimo, secundùm voluntatem prædictorum filiorum nostrorum Cetegi, atque Floræ glo-

gloriosarum personarum, decem libras auri sine tarditate post subditam de suscepto paginam, dare debeatis: quatenus dum nulla in accipiendo eis mora prouenerit, & illi mandata sibi, vt nouerint, vtiliter exequantur, & pars Ecclesiæ rationabiliter sit munita.

NOTATIONES.

PAlatinum priuatarum. *Omnes ex familia Imperatoris dicebantur Palatini, idest in palatio militantes: sed erat in palatio peculiaris quidam ordo eorum qui Palatini vocabantur: erant minores Comitibus, atq; his qui erant Agentes in rebus. Ad diuersas prouincias pro diuersis negotijs mittebantur: alij dicebantur Palatini sacrarum largitionum: alij Palatini priuatarum, idest deuoti, & deputati à Principe rei suæ priuatæ. De his in Codice Iustiani lib 12.*

Basilio. *Basilius Festo successit: Obijt Festus annos 595. & hæc Epistola scripta fuit à sancto Gregorio ann. 600. ante quem annum oportet Basilium fuisse creatum Episcopum.*

Bonifacio. *Cetegus, & Flora cum dent pecuniam Bonifacio Diacono, curanti patrimonium in Campania, vt illa ex patrimonio Siciliæ soluatur Episcopo Capuano, coniectare licet personas illas gloriosas vel indigenas, vel saltem aduenas fuisse Capuæ.*

Lib. 8. Epist. 11. Ind. 3.

GRegorius Romano Defensori. Perlatum ad nos, reuerentissimum Fratrem nostrum Basilium Episcopum, velut vnum de laicis, in causis sæcularibus occupari, & Prætoria inutiliter obseruare: quæ res quoniam & ipsum vilem reddit, & reuerentiam sacerdotalem annihilat,

statim vt experientia tua hoc præceptum susceperit, eum ita ad reuertendum districta exequutione compellat, quatenus ei illic te insistente, quinq; diebus sub qualibet excusatione immorari non liceat, nè, si quolibet modo eum ibidem moram habere permiseris, cum ipso apud nos grauiter incipias esse culpabilis.

NOTATIONES.

GRegorius. *Hæc Epistola scripta fuit eodem anno, quo superior, idest anno sexcentesimo.*

Prætoria. *Loquitur de Prætorijs Siciliæ, in qua Romanus Defensoris officium exercebat, vt ex epistola 1. lib. 8. manifestè patet.*

Compellat. *Hinc vide quàm execrabile à Sanctissimo Pontifice haberetur Episcopum apud sæculares Principes immorari: at verò paruisse Basilium ex eo constat, quod anno sequenti 601. tertio Non. Octobris Romæ cum ipso sancto Gregorio in Concilio fuerit, vt legitur lib. 9. cap. 22.*

Lib. 11. Epist. 4. Ind. 6.

GRegorius Adeodato Abbati Neapolitano. Quantum benè dispositæ Fratrum congregationi animus noster ex interni desiderij intentione congaudet, tantum ex destitutis, & penè in desolatione positis, vt pastoralis solicitudinis eis citius cura subueniat, vehementi mœrore concutitur. Monachi siquidem monasterij, quod Crateras dicitur, Neapolitanæ vrbi è vicino fundati, porrecta nos petitione informasse noscuntur, locum ipsum ita penè funditus seruorum Dei obsequijs destitutum, vt vix illic remanserint, qui loci ipsius solummodo valeant esse custodes: ob quam rem lachrymabiliter supplicantes a nobis

bis po poscisse noscuntur, vt monasterio vestro ipsum iungere monasterium deberemus, quatenus per solicitudinem tuam, & deinceps succedentibus alijs, locus ipse, auctore Deo, regulari valeat ordinatione disponi. Sed dum huic rei, Fratrer, & Coepiscopus noster Basilius Capuanæ Ecclesiæ præsens fuisset inuentus; extitit valdè contrarius, asserens locum ipsum olim monasterio alij Diœcesis suæ, fuisse coniunctum, & idcirco minimè in alterius Ecclesiæ ius debere contradi. Contra quam obiectionem Neapolitanæ rursus clerus Ecclesiæ, multò esse aliter, quam dicebatur, oppositis allegationibus replicabat. Quibus diuersa sentientibus, nè constituere quidquam dubie videremur, deputatis cognitoribus, instituimus inter eos esse iudiciũ, quibus renunciãtibus manifesta ratione cõperimus Fratrẽ, & Coepiscopum nostrum Basilium, nullum in prædicto Craterensi monasterio ius habere. Quo cognito, monachis pia poscentibus, necessariò duximus præbere consensum Præsentibus itaq; præcepti nostri auctoritate, Craterense monasterium cellæ vestræ constituimus vniendum: hoc præcipuè commonentes, vt locus ipse ita cum diuino solatio per vos deinceps debeat ordinari, quatenus dũ n ab hoste licuerit, deputati a vobis illic monachi debeant iugiter in Dei laudibus permanere: perturbationis verò tempore intra vrbem, in cellam quippè propriam reuocari. Res verò omnes eidem monasterio competentes diligenti volumus cura perquiri, atque recolligi, easque vt tibi visum fuerit, aptè disponi, nihilque quod eidem monasterio competit, a quoquam detineri permittas; sed omnia in ius Ecclesiæ, quippè iam tuæ reformare non negligas, vt cunctis salubri ordinatione dispositis, quæ Deo placita, & nostra sunt auctoritate suffulta, perpetuis, maneant inconuulsa temporibus.

N O.

NOTATIO.

HAEc Epistola scripta fuit anno 603. & , quoad res Capuanas pertinet, insinuat illo tempore Basilium fuisse Episcopum Capuæ: & iam tum in Ecclesia Capuana extitisse monasteria monachorum.

DE CAROLO MAGNO.

CArolus Magnus Imperator, huius nominis primus, apud Francigenas intra Sanctorum numero scribitur & colitur: de eo Maurolycus, & Galesinus, & Molanus ad Vsuardum, Ianuarij die 28. P. Natalis lib. 11 cap. 94. Baron. tom. 9 anno 814. num. 84. & Ferrarius in nouo catal. Hic Magnus Imperator Capuam venit anno 787. Quid hic egerit Baron. ex Regino ita refert.

Hoc anno Carolus Magnus Romam venit, & à Pontifice Adriano susceptus, ibi aliquot dies moratus est: quod cum audisset Heregisius (*seù Arichisius*) Dux Beneuentanorum, timore perterritus, misit Romoaldum filiũ suum cum magnis muneribus ad Regem, postulans pacem, & promittens se omnem voluntatem eius facturum; sed his suasionibus minimè Apostolicus credidit, sed magis exhortatus est Regem vt Beneuenti fines intraret, quod & fecit. Et cum Capuam venisset Heregisius, relicto Beneuentum, & Salernum secessit, ibique se muniuit: & exinde misit filium suũ Grimoaldum (nã Romoaldum Rex secum retinebat) cum magnis muneribus, offerens obsides, & promittens omnem fidelitatem, tantùm ab impugnatione cessaret: Tunc Rex cum consilio fidelium, & sacerdotum, nè penitus Episcopatus, & Monasteria deuastarentur, elegit duodecim obsides præter filium supradicti Ducis Grimoaldum,

moaldum, & accepit munera, & iurauerunt omnes Beneuentani. & reuersus est Romam, ibique celebrauit Pascha cum Praesule Sedis Apostolicae.

Tempore Caroli Magni insignis habetur Gregorius Presbyter Capuanus, qui Hadriano Papae significauit Arechisij Ducis Beneuentani consilium, de vocando in auxilium contra Carolum imperatorem Graeco. Quo in tumultu Capuani Hadriano Papae & S.Petro iurauerunt. Haec post ann 787.

DE SANCTO NILO.

Ex eius vita Baron. tomo 10. *ann.* 980. *&* 991.

SAnctus Nilus origine Graecus, natione Calaber, professione Monachus, & munere Abbas, notatur in Romano Martyrol. die 26. Septembris. Hic cum iam cognouisset oculo suo prophetico Saracenos Calabria potituros, diuinae indignationi locum dare volens, ad Orientales partes se conferre noluit, veritus opinionem, quam de ipso habebant Orientales (ad ipsos enim etiam Imperatores Christi dilectos fama peruenerat virtutis Nili) & honorem fugiens, eligit inter Latinos agere vt ignotus apud eos. Quo verò magis ille hominũ gloriã fugere studebat, tantò magis caelestis gloria ipsum exornabat, & omnes vt vnum ex Apostolis illum excipiebant, & parem venerationem illi tribuebant. Cum enim (A) Capuam venisset (vt alia omittam propter copiam) & maximo honore affectus esset tum a Principe ipso Pandulfo, tum ab alijs nobilibus ciuitatis, adeo vt decreuerint ipsum sibi Episcopum instituere, & res iam sequuta fuisset, nisi mors Principem praeoccupasset. Tunc verò cum vocassent Praepositum Monasterij montis Casini (Aligernus erat iste, ille Beatus) illi significarunt vt daret Beato Nilo Monasterium aliquod S.Patris nostri Benedicti, quodcunque ipse vellet. Beatus

A

itaque

itaque Nilus cum ad inclitum illud Cassinense monasterium accessisset, & cum res ipsorum Cassinensium supra res Græcorum esset admiratus, deducebatur iterum ab ipso Abbate, & ab insignioribus eius Fratribus ad monasterium, in quo vnà cum filijs suis permanere deberet: Illud autem erat S. Michaelis (B) Archangeli Vallis lucis nuncupatum.

B

Mortuo iam (vt dictum est) Pandulfo, qui erat Princeps Capuæ, eius vxor Aloara *(C)* dicta, non secus ac si maritus viueret, vniuersæ regioni præerat, & dominabatur: Hæc domini j zelo, vel potius Satanica inuidia occupata, instigat duos filios suos, qui remanserant vt interficerent vnum ex Comitibus, nepotem illius existentem, quasi potentia præstantem, & ab omnibus honoratum: quod illi effecerunt: ipsa enim illius consanguinea cum illum alloquutura ad se vocasset, & ipse absque malitia ad eam intrasset, occasionem opportunam eius rei nacti, eius filij prosilierunt in ipsum, & gladio interfecerunt. Horum mater, pœnitentiam simulando, accersit supplex Beatum Nilum ad se, tanquam acceptura ab eo peccati dignam pęnitentiam. Beatus verò Nilus eius precibus annuens, cum ad ciuitatem venisset, currebant omnes ad vias publicas, vt viderent reuerendum eius aspectum, & obtinerent eius benedictionem. Venit itaque ad palatium Aloaræ, quæ cum illum vidisset, tremens facta, procidit ad pedes eius, errorem suum confitendo, vt veniam obtineret. Ille verò, cum ipsam subleuasset, nè facias hoc, dixit, quoniam & ego homo sum peccator, nec habeo facultatem ligandi, & soluendi: vade ad Episcopos, qui hæc iudicare possunt, & quodcumq; tibi dixerint illi, facito. Illa verò respondit, Episcodis peccatum meum confessa sum, & illi præceperūt mihi, vt psalterium legerem ter in hebdomada, & eleemosynas facerē indigentibus: precor etiam san-

C

ſanctitatem tuam, ſerue Dei, vt à te audiam quod vtile eſt vt veniam obtineam peccati mei. Beatus Nilus reſpondit: Pſalterium percurrere, & dare eleemoſynam, tibi,& indigentibus vtilitatem affert,illi verò, qui occiſus eſt, ſalutem non confert, neque mœrorem eorum, qui plorant interitum eius, ſoluet: quid enim tantum das, quantum offendiſti? Si verò omninò volueris etiam à me humili conſilium accipere, & facere voluntatem Dei, ecce dico tibi *(D)* trade vnum ex filijs tuis, propinquis defuncti, vt de eo faciant quodcumq; voluerint, & ita à peccatis eris abſoluta: dixit enim Deus quod ex manu hominis fratris eius, eius requiram animam, ipſius videlicet hominis & quicunq; fuderit ſanguinem hominis pro illius ſanguine ſanguis ipſius fundetur: & iterum: Quicunq; gladium apprehenderit, gladio morietur: non enim tu es impotentior Saul Rege, nec Iudice Iephte, qui propria voluntate filios ſuos morti tradiderunt. Ad quæ illa reſpondit: non poſſum hoc facere, vereor enim nè aliquo pacto ipſum occidant. Tunc Beatus Nilus, zelo diuino plenus, reſpondit: Hæc dicit Spiritus ſanctus: ſanguis filij tui effundetur pro illo ſanguine, quem tu iniuſtè fudiſti,& peccatum non delebitur è domo tua in ſæculum, nec vllus amplius ex ſemine tuo imperabit huic ciuitati, ſed eijcietur, & conculcabitur ab hoſtibus ſuis, eo quod fiſa es potentiæ tuæ, & non didiciſti quod Dominus pauperes facit,& ditat; humiliat, & ſubleuat. Quibus illa auditis, cœpit flere,& lamentari: & cum impleſſet manus ſuas auro, offerebat illud Beato Nilo, putans ſe illum ita placaturam: ille verò ab omni affectu alienus re vera, neque lachrymis mulieris fractus, neq; captus auri copia, neque potentiam eius veritus, cum diſrupiſſet cubiculi velum, vt ceruus proſiliens abijt, & ſeceſſit in monaſteriũ ſuum: nec multum temporis interceſſit,& eius prædictio eſt effectum

D

E consequuta, filius enim (E) iunior prædictæ Aloarę Principatus zelo maiorem fratrem in Ecclesia orantem, gladio interfecit: ille veròècontra à Rege Francorum hac de causa vinctus, in Franciam actus est.

NOTATIONES.

A CVm enim Capuam, &c. *Hinc apertè colligimus tria, nempè & sanctum Nilum non paucis diebus Capuæ detentum esse, quippè qui à Principe susceptus, Principis obitum vidit: & Capuanam Ecclesiam illo tempore suo fuisse viduatam Pastore: mortuus quidem erat Gerbertus tertius Archiepiscopus & illo ipso anno 980. vt Baron. computat, quo sanctus Nilus Capuam venit, Capuæ Principem Pandulfum obijsse: erat ille Pandulfus Caposerreus, qui Paldulfus nominatur in instrumentis antiquis.*

B Sancti Michaelis. *Caue mi Campane lector, nè dicas Ecclesiam sancti Angeli ad Formam in monte proximo Capuæ: nam de Ecclesia, & Monasterio Vallis lucis sub titulo sancti Michaelis apertè loquitur Chron. Cassinense, habetq; illud esse in territorio ciuitatis Atinæ. Vide lib. 2. cap. 32.*

C Aloara. *Chronicum Cassinense habet hanc Principem fœminam vixisse in honore suo annis circiter octo; & post eius obitum contigisse fratricidium Landulfi, homicidæque Laidulfi vltra montes exilium: quare secundus Beati Nili accessus Capuam contigit annum circiter 988. lege lib. 2. cap. 10. & cap. 15.*

D Trade vnum &c. *Hæc sanctus ille (inquit Baron. ann. 991. num. 15) prophetico afflatus spiritu, vt patefecit euentus, benè consuluit fœminæ illi, præstare nimirum alterum filiorum aduersariorum manu necari, quàm fratris, vt accidit.*

E Filius enim junior. *Etsi in Chronico Cassinensi dicitur* Lan-

Landenulfus occisus à Capuanis, & Laidulfus neci fraternæ consensisse; hoc tamen à prænarrata historia ex vita sancti Nili non dissentit; illa iuris attenta regula, vt qui per alium facit, per se ipsum facere videatur. Iure igitur in vita sancti Nili dicitur fratrer minor pugione confodisse maiorem, quando vel suasit, vel consentit.

DE SANCTO HENRICO IMPERATORE.

Sanctus Henricus primus Imperator, de quo Martyrologium Romanum agit die 14. Iulij. Capuam venit anno 1022. & Principem Pandulfum de sancta Agatha Capuano Principatu priuauit. Res autem, vt in Chronici Cassinensis lib. 2. cap. 37. & sequentibus legitur, ita se habuit.

Melus Barensium ciuium, imò totius Apuliæ primus, ac clarior erat, strenuissimus valdè, ac prudentissimus vir: sed cum superbiam, insolentiamque, atque nequitiam Græcorum (qui non multo ante, tempore scilicet Primi Ottonis, Apuliam sibi, Calabriamque sociatis in auxilium suum Danis, Russis, Gualanis vendicauerant) Appuli ferre non possent, cum eodem Melo, & cũ Datto quodã æquè nobilissimo, ipsiusq; Meli Cognato, tandem rebellant: verùm cum exercitui, quẽ Imperator (*Græcorũ*) illo transmiserat, Barenses resistere non valerent, post non longũ tempus turpiter se, suaq, dedentes, eundẽ quoq; Melũ Græcis tradere nequiter conabantur: quod prudentissimus vir aduertens, vnà cum Datto clam fugit, & Asculum intrauit, atque post paucos dies, timens nè etiam ipsi Græcis, qui eum obsidebant, contraderent; noctu egressus cum Datto pariter Beneuentum venit: inde Salernum, ac tandem Capuam, nullo interim otio indulgens, quin modis omnibus satageret qualiter Græcorum dominationem

abijcere, atque ab eorum tyrannide suam posset patriam liberare. Interea Barenses captam vxorem ipsius Maraldam, & filium Argiro, Cõstantinopolim ad Imperatorem transmittunt: Dattus ad Casinensem Abbatem Athenulphum veniens, cum apud eum vnà cum vxore, & filijs diebus aliquot commansissent, demùm ob Henrici Imperatoris fidelitatem à Benedicto Papa in Turre de Gariliano flumine, quam idem Papa tunc retinebat, positus est. Melus inter ista Capuæ commorans, cognito Normenorum aduentu (erant Normeni milites in habitu peregrino, qui à Ierosolymis reuertentes, Salernum applicuerant, viri & statura proceri, & specie pulchri; & armorum experientia summi) mox illos accersit, & illis de more militiæ protinus fęderatur, & è vestigio Salernum, ac Beneuentum repedans, multos sibi tàm Græcorum odio, quàm sui gratia addictos associat: statimq; Græcorum terram ingressus, expugnare repugnantes viriliter cępit. Tribus itaque vicibus cum Græcis, prima apud Arenolam, secunda apud ciuitatem, tertia apud Vaccariciam, campestri certamine dimicans, tribus eos vicibus vicit, multosq; ex his interficiens, & vsque Tranum eos constringens, omnes ex hac parte, quas inuaserant Apuliæ ciuitates, & oppida recipit. Quarta demùm pugna apud Cannas, Romanorum olim clade famosas, Bolani Catapani insidijs, atque ingenijs superatus, vniuersa quæ facilè receperat, faciliùs perdidit. Feruntur in ea pugna Normannorum ex 250. numero decem tantummodo cecidisse, de Græcis autem innumerabilem turbam occubuisse. Melus autem cernens auxilijs militum se destitutum, Normannos superstites partim apud Guaimarium, partim adud Pandulfum constituens, ipse vltra montes ad Imperatorem abijt, vt ad expellendos Græcos vel ipsum pro se, ad has partes venire suaderet, si posset; vel

mili-

militum ab eo auxilia acciperet, si non posset.

Cum Capuanus Princeps latenter faueret Constantinopolitano Imperatori Basilio, fecit interim fieri claues aureas, & misit ad illum tam se, quàm ciuitatem Capuanam, imò vniuersum Principatum eius per hæc Imperio contradens. Prædictus præterea Bolanus non paruam pecuniæ summam eidem Principi transmittens, rogat, vt si re vera fidelis Imperatori Basilio esset, permitteret se ad capiendum Dattum transire. Permissum est, & armato nõ paruo exercitu, ad Garilianum venit, Turrem, in qua, Dattus nihil tale suspicans, residebat, per biduum oppugnans, vi tandem cum omnibus, qui secum erant, comprehendit: & Normannos qui ibi fuerant, ab eodem Bolano prædictus Abbas multis precibus acquisiuit. Dattũ verò nullo vnquam modo ab eius manibus eripere potuit, quem videlicet vinctum Barium reducens, post paucos dies insutum Culleo, more parricidarum, in medio mari præcipitari mandauit.

His omnibus Augustæ memoriæ Imperator Henricus auditis, Græcorum scilicet inuasione, Principis tergiuersatione, Datti denique crudelissima nece, reputans amissa Apulia, ac Principatu Romam quoque ni maturaret, ac per hoc Italiam totam consequenter sibi etiam in proximo amittendam (cum iam Melus bis ad eum hac de causa profectus, vltra montes defunctus fuisset) minimè ampliùs remorandum ratus, anno Incarnationis Dominicæ 1022. immenso valdè totius Regni congregato exercitu, Italiam venit, & ipse quidem cum maxima eiusdem exercitus parte per Marchias transit; Archiepiscopum verò Poppum cum vndecim millibus (vt perhibent) armatorum per Marsorum Regionem direxit: Belgrinum autẽ Coloniensem Archiepiscopũ, cũ viginti millibus ad Principem, & Abbatem capiendum per Romam præmisit: ipse

ipse enim Abbas cum fratre Principe insimulatus apud Imperatorem super captione, & morte Datti plurimum fuerat.

Belgrinus interea, quoniam Abbatē non reperit (Constantinopolim quippè confugiebat, & in mare naufragium passus, atque demersus est) verens nè & Princeps fratris exemplo, fuga simili laberetur, Capuam festinanter adijt, eamque mox vndique armato milite cinxit, Princeps autem metuens ciuium proditionem, quam pro certo facturos eos sciebat, spontè ad Belgrinum exijt, seq; non ita vt dicebatur, Imperatori monstrans esse culpabilem, iustitiam se coram illo de his, vnde insimulabatur, facturum spopondit. Lætus Belgrinus, accepto sub custodia Principe, ad Imperatorem abijt, vbi iam super Troiam, Græcorum ciuitatem, quam eodem anno idem Græci facere cœperant castra posuerat. Exhilaratus, itaque de captione Principis Imperator, & aggregatis vniuersis suis magnatibus tam Italicis, quàm Vltramontanis in eorum iudicium inducit, accusatoribus innumeris præsentibus, & eius nequitiam in faciem ipsius obijcientibus. Decernitur vno omnium, pariq; iudicio, mortis illum debere subire sententiam. Verùm Belgrinus, cuius fidei se idem Princeps commiserat, dictam sentētiam nimis grauiter ferens, supplex ad Imperatorem accessit, & multorum adminiculo fretus, tum orationibus, tum rationibus vitam ipsius obtinuit: ferreo tamen camo Imperator vinciendum, secumque in Germaniam asportandum mandauit.

Veniens igitur Capuam Pandulfo Theanensi Comiti tradidit principatum.

DE N. SOLITARIO.

Ex Chronic.Caſſ.lib.2. cap.82.

EO etiam tempore quidam ſeruus Dei Neapolitanæ regionis in prærupta rupe iuxta viam publicam Solitarius habitabat: qui nimirum dum nocturno tempore pſalleret, & feneſtram Cellulæ, horarum explorator, aperiret, ecce videt multos nigros homines, tanquam æthiopes, iter carpere, & longo tractu onuſtos fœno Saumarios comminare: cumq; eos curioſus inquireret; qui eſſent, cuiuſque rei gratia hæc iumentorum pabula pararent: dœmones dixerunt, nequaquam eſſe pecoribus alendis, ſed fomenta potius ignium hominibus comburendis: præſtolamur enim in proximo Principem Capuæ Pandulfum, quia iam decumbit. His auditis vir Dei, nuncium protinus ad mœnia Capuana direxit, qui veniens, Pandulfum iam mortuum reperit. Quo mortuo, mons Veſuuius in flammas erupit, tantaque ſulphureæ Reſinæ congeries ex ipſo Veſuuio protinus fluxit, vt torrentem faceret, atq; decurrente impetu in mare deſcenderet.

Pandulfum &c. *Hanc eandem hiſtoriam Petrus Damiani. Epiſtola 5. cap. 13. & 14. Baron. tom. 10. ann. 983. à Deſiderio Caſſinenſi Abbate ſibi narratam, ſcribit, & cum Pandulfo damnatum quoque Ioannem Magiſtrum militum Neapolitanæ ciuitatis, refert. Eius verba ſunt:* Præſtolamur enim in proximo Principem Capuæ Pandulfum, qui iam decumbit, & Ioannem Magiſtrum militum Neapolitanæ ciuitatis, qui adhuc viuit incolumis. Illo vir Dei præfatũ Ioannẽ impiger adijt, quæ viderat, quęq; audierat, fideliter cuncta narrauit. Per idem tempus (A) Otto Imperator ſecundus aduerſus Saracenos præliaturus, in Calabriam feſtinabat. His igitur auditis, Ioannes ait: modo A

neceſſe

necesse est nos Imperatori occurrere, & cum eo simul de huius terræ statu prouida consideratione tractare: Porrò post Imperatoris abscessum spondeo, quia & sæculum deseram, & monachicum habitum sumam. Vt autem probaret vtrum verum esset, quod ille narrabat, nũcium protinus ad mœnia Capuana direxit, qui veniens, Pandulfum iam mortuum reperit: Ipse quoq; magister militum Ioannes, antequam istas partes Imperator attingeret, vix diebus quindecim superuixit. Quo mortuo, Mons Vesuuius, vnde videlicet, geenna frequenter eructat, in flammas erupit: vt liquido probaretur, quia fęnum, quod à dęmonibus portabatur, nihil aliud fuit, nisi ignis trucis incendij, qui prauis, & reprobis hominibus debebatur.

Hactenus ex Petro Damiano. At verò de Pandulfo damnato altera visio scribitur in eiusdem Chronici lib. 2. cap. 60

B (B) Quodam itaque tempore Sergius Magister militum, qui Neapolitanæ præerat vrbi, venatum in ipso Paschali Sabbato pergens, syluam suis cum pueris, vt apros caperet, est ingressus, tensisq; retibus ad insequendos eos, se se cum canibus huc, illucque vnanimiter omnes per syluam diffunduntur: Sed antequam aper à retis laqueo fugiens inuolueretur, occupatus à venatoribus confossus, captusque est. Cum autem hora iam tardior esset, & Sol ad occasum vergens atram vmbram iam penè induceret terris, prædictus Magister militum, nè noctis tenebris occuparetur, sumpta quam cœperat, venatione cum omni clientela domum quantocius repedare cœpit, vni tantummodo puero, Pythagora nomine, vt retia colligeret, & se perniciter sequeretur, imperauit. Igitur cum puer, qui relictus fuerat, collectis retibus, recto calle suum dominum sequeretur, subitò duo monachi reuerendi admodum vultus, ei se in itinere obtulerunt: Cumq; timore exterritus, quinam essent, inquireret; illi nè timeas, inquiunt, tantummodo

modo sequere nos. Cum itaq; aliquantulum simul per candem syluam graderentur, venerunt ad quendam locum cœnosum valdè, atq; horribilem aspectu, ibique (C) Pandulfum Capuanum Principem (cuius superius memoriam feci, qui non longo ante tempore defunctus fuerat) ferreis nexum vinculis, atque in illius cœno laci ad gulam vsq; demersum, ei miserabiliter ostendunt. Interea duo nigerrimi spiritus, retortas ex agrestibus vitibus facientes, per gulam eum ligauerunt, ac in ipsam lacus profunditatem merserunt, iterumq; sursum extraxerunt: Cumq; hæc sæpius facerent, prædictus puer Pythagoras, tremula licèt voce, eum alloquitur, vt sibi qua de causa talia pateretur, ediceret, ille verò flens, & eiulans, ad verba interrogantis pueri mox tale responsum protulit, dicens: Quamuis, ò puer, ex innumeris meis sceleribus mihi plurima, & infinita pęna præparata sit; tamen ob nullam aliam causam, hanc, quam cernis, patior pœnam, nisi propter aureum calicem, quem de monasterio Beati Benedicti, sacrilega ductus cupiditate, abstraxi, eique etiam moriens reddere neglexi: sed omnixè deprecor, ac per Iesum Christum Dominũ, & Saluatorem omniũ, cuius ego miser præcepta contemnens, in hanc sum voraginem mortis demersus, te obtestor, vt Capuam ad vxorem meam vel ipse pergas, vel nuncium dirigas, qui ei & tormenta, quæ patior, & vt calicem monasterio Sancti Benedicti reddat, insinuet. Et ille, quid prodest (inquit) si ei nunciauero, nõ enim quod te viderim, vel quod talia patiaris, mihi credi- tura est. Cui ille respondit: hoc tibi signum: ex mei parte denuncia, quòd Pandulfus Gualæ filius calicem ipsum pro pignore habeat, & vt datis solidis, quos ei debuimus reddere, illum recipiat, atque sancti Benedicti monasterio, omni post posita mora, restituat: abi celeriter, rogo, insinuare nè differas. Quibus dictis, visio illa ab oculis eius

C

ablata est. Puer verò vt statim domum regressus est, infirmitate detentus, intra paucos dies defunctus est: ea verò, quæ viderat, quæue sibi dicta fuerant, omnibus ad se venientibus patefecit. Pandulfus etiam ipse, qui causa pignoris calicem apud se habebat, hoc ipso tempore, nescio qua de causa, Neapolim pergens, & hæc omnia ex ore ipsius Pythagoræ se audisse mihi retulit, per quem quoque idem Pythagoras, vxori illius omnia, quæ de viro eius viderat, vel quæ ipse ei mandauerat, Capuæ nunciauit: Illa autem sibi potiùs, quàm marito consulens, pretium, quod vir eius accommodauerat, reddere nolens, nec calicem recipere, nec monasterio reddere curauit.

NOTATIONES.

A OTto Imperator Secundus. P*andulfus, qui tempore Ottonis Secundi Capuæ dominabatur, fuit* P*andulfus, cognomento Caputferreum, vir admodum religiosus, qui Papæ Ioanni XII. à Romanis expulso, fauit, quoue* Principe *monasterio monachorum, atque sanctimonialium Capuæ condita sunt.* Hic *obijt anno* 980. *vt ex sancti Nili Actis apparet. Quare cum aduentus Ottonis contra Saracenos contigerit anno* 983. *nullo modo dicendum est visionem N. Solitarij ad hunc* P*andulfum Caputferreum pertinere posse. Bar. to.* 11. *ann.* 1038. *notauit manifestum errorem.*

B Quodam itaque. *Hæc narratio à Leone Hostiensi non scripta, sed huc inserta tantùm fuit: ab altero namq; scriptam esse demonstrant illa verba:* Cuius superius memoriã feci, qui non longo tempore defunctus fuit: & illa quoque se audiuisse mihi retulit. *Fuit ergo scripta à Desiderio Abbate Cassinensi, vt habet adnotatio ad ipsum Leonis Chronicum.*

C Pandulfum, &c. P*ræter* P*andulfum Caputferreum fuit*

Pan-

Pandulfus Comes Teani, Pandulfus de Sancta Agatha, & Pandulfus iunior, idest Pandulfi III. filius: ideo inquirendum est, an vtraq; visio, idest solitarij, & Pythagoræ ad vnum, an ad diuersos pertineat. Baronius videtur sentire vtramque ad Pandulfum III. pertinere: ipse tamen maximè vereor, nè vna ad filium, & ad patrem altera pertineat: Visionem Pythagoræ ad patrem pertinere constat ex calice, quem furatus est Pandulfus (sine dubio) pater, vt Chronicum, & adnotatio significant; visionem verò Solitarij pertinere ad filium, argumentor, ex eo, quod illa contigit anno 1048. ante quem annum Pandulfus pater obierat, vt ex instrumento quodam monasterij sancti Ioannis apparet.

In nomine Domini nostri Iesu Christi, Tricesimoquinto anno Principatus Domini Pandolfi, & septimo anno principatus Domini Landolfi filij eius, gloriosis Principibus: mense Nouemb. septimo Indictione. Ideoq; Ego mulier Sichelgarda &c. *Pandulfus hic nominatus est quem dicimus Pandulfum filium, cuius annus 35. cum Indictione septima mense Nouembri, est annus ab Incarnatione 1038. & quia hic nominatur absque patre, argumento est patrem ante illum annum, vel illo anno ante mensem Nouembrem obijsse, & proinde visio, quæ contigit anno 1049. ad patrem pertinere non potest.*

DE S. LEONE PAPA NONO.

Ex Chr. Cass. lib. 2. cap. 83. & 86.

SAnctus Leo Papa IX. in Romano Martyrologio notatur Aprilis die decimonono. Hic sanctus Pontifex ordinationis suæ anno tertio, idest anno Christi 1051. Capuam venit, & hinc Beneuẽtum, & inde Salernum perrexit, dehinc expellendorum Normannorum gratia vltra montes ad Imperatorẽ abijt, milites ab inde conducturus.

Reuersus ab vltra montibus, adiunctis sibi ferè cunctis partium istarum militibus, Apuliam, cum Normannis dimicaturus, perrexit, anno Domini 1053. Sed Normanni, Dei iudicio, extitere victores. Dehinc Hunifridus ad Papam venit, & in sua illum fide suscipiens, cum omnibus suis Beneuentum perduxit, promittens, vt quandocunq, Romam ire disponeret, ipse illū Capuā vsque perduceret. Intrauit autem idem Papa Beneuentum in vigilia sancti Ioannis Baptistæ, & stetit ibi vsque ad festiuitatem sancti Gregorij Papæ, ibiq; infirmatus, vocato prædicto Comite, Capuam ab illo deductus est, vbi per dies duodecim remoratus, accersito tandem Abbate Cassinensi sui itineris comite, Romam redijt, ac post non multos dies sancto fine quieuit.

DE S. GREGORIO PAPA VII.

S*Anctus Gregorius* Papa *VII. de quo Martyrologium Romanum die Maij 25. creatus Pontifex anno* 1073. *die 22. Aprilis, de quo supra, egressus ab vrbe mense Iulio, & Laureto, Albano, Cassino, Beneuentoq; aditis, tandem circa finem Augusti Capuam venit, & hinc non abijt ante diem decimumquintum* Nouembris. *Capuæ consistens ad diuersos Epistolas dedit, & ad* Herlembaldum *Mediolanensem militem, ita.*

Sciat prudentia tua Nos Deo miserante sanos, & lætos non sine magna Sancta Ecclesiæ vtilitate apud Capuam demorari. *Hic ordinauit Iacobum* Calaritanum, *&* Con*stantinum Turrensem Archiepyscopos, quibus & pallium dedit*. Hic *die 24. Septembris à Richardo Principe* Capuano *iuramentum fidelitatis sub hac concepta forma verborum exegit.*

Ego Richardus Dei gratia, & sancti Petri, Capuæ Prin-

ceps ab hac hora & deinceps ero fidelis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & Apostolicæ Sedi, & tibi Domino meo Gregorio vniuersali Papæ. In consilio, vel in facto, vnde vitam, aut membrum perdas, vel captus sis mala captione, non ero. Consilium, quod mihi credideris, & contradixeris, nè illud manifestum, non manifestabo ad tuum damnũ, me sciente: Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, tibique adiutor ero ad tenendum, & acquirendum, & defendendum regalia sancti Petri, eiusque possessiones recta fide contra omnes homines, & adiuuabo te, vt securè, & honorificè teneas Papatum Romanum, terram sancti Petri, & Principatus nec inuadere, nec acquirere quæram, nec etiam depredari præsumam, absque tua, tuorumque successorum, qui ad honorem sancti Petri intrauerint, certa licentia, præter illam, quam tu mihi concedes, vel tui concessuri sunt successores. Pensionem de terra sancti Petri, quam ego teneo, & tenebo, sicut statutum est, recta fide studebo, vt illam Sancta Romana annualiter habeat Ecclesia. Omnes quoque Ecclesias, quæ in mea persistunt dominatione, cum earum possessionibus dimittam in tuam potestatem, & defensor illarum ero ad fidelitatem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Regi verò Henrico, cum a te admonitus fuero, vel à tuis successoribus, iurabo fidelitatem, salua tamen fidelitate Sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Et si tu, vel tui successores ante me ex hac vita migrauerint, secundùm quod monitus fuero à melioribus Cardinalibus, & clericis Romanis, & laicis, adiuuabo, vt Papa eligatur, & ordinetur ad honorem sancti Petri. Hæc omnia suprascripta obseruabo Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & tibi recta fide: & hanc fidelitatem obseruabo tuis successoribus ad honorẽ sancti Petri ordinatis, si mihi firmare voluerint inuestituram à te mihi concessam. Actum Capuæ octauo Kalend. Octobris Indictione duodecima. Ex tom. epistolarum 3. & Baron.

Baron.to.11. Eiusdem S. Pontificis extat epistola ad Iordanum Richardi Principis filium, & successorem, quæ ita se habet.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei, Iordano Capuano Principi.

SIcut nonnulli nouerunt, olim te nos admodum dileximus, & honorem tuum tam in præsenti sæculo adaugere, quàm & in futuro seruare studuimus hactenus. Existimauimus enim te (vt nobilem deceret filium) fidem Beato Petro seruaturum, & decus ipsius in cunctis pro viribus tuis adaucturum. Verùm longè nos fefellit opinio, & qui de te nihil tale pridem quiuimus credere, nunc aduertimus de hac perfidia tua multos non fuisse mentitos. Ecce enim dudum nouercam tuam, & dominam contra ius, & fas de Ecclesia trahere inuitam, & reclamantem, eamque nubere nolentem, nuptijs tradere violentissimè præsumpsisti: Episcopum, ad Apostolorum limina venientem, nuper ausus es impedire, & quod ferebat, more prædonum, auferre. Nouissimè Ecclesiam Beati Benedicti sacrilego ausu intrare, deprædari, & violare non timuisti, & qui bona Ecclesiarum (quoniam ferè cuncta quæ tenes earum sunt) defendere debueras, tu potissimè temetator ipsarum, & dilaniator existis. Quapropter ex parte Beati Petri monemus te, vt si ipsius iram, & Beati Benedicti indignationem non vis incurrere, super his omnibus nobis iustitiam facias: quòd si contempseris ad Dominum omnipotentem nos reclamabimus: de cuius misericordia confidimus, quòd dabit nobis consilium quid in tantam arrogantiam, & immoderatam superbiam tuam facere debeamus. Datum Romæ 11. Kalend. Maij Ind. 2.

NO-

NOTATIONES.

NOuercam. *Ergo Richardus Iordani pater, bigamus fuit: Inuenimus nomen vxoris Fridessennam; primæ, an secundæ fuerit, ignoramus.*

Ecclesiam Sancti Benedicti. *De sacrilegio commisso per Iordanum contra Cassinensem Ecclesiam loquitur Chronic. lib. 3. cap. 45. vbi sunt in fine hæc verba (* Nam tanti auctor sceleris postquam pecuniam accepit, lumen amisit*) Principem factum esse cœcum intellexit, qui primus Chronicum ædidit.*

Ind. 2. *Fuit hic annus* 1079. *anno sequenti* 1080. *Gregorius in Concilio Romano, canonem in altero Concilio anno* 1078. *contra Normannos inuadentes bona Sancti Benedicti latum, innouauit: quo anno* 1080. *Iordanus Princeps videtur correxisse commissum errorem, eo enim anno, vt Chronicum habet, generale præceptum Monasterio Cassinense fecit, & biennio post Ecclesiam sancti Rufi intra Capuam eidem monasterio obtulit.*

Extat & altera eiusdem sancti Pontificis epistola ad Archiepiscopum Capuanum, quæ 25. *lib.* 9. *ita se habet.*

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei. Dilecto in Christo Fratri (A) H. Capuano Archiepiscopo, cæterisq; (B) Principatuum Episcopis, qui Beato Petro obedientes, Christianam Religionem constanter defendunt, S. & A.B.

A B

COngratulamur dilectioni vestræ, fratres charissimi, quoniam digni inuenti estis, qui pro Christianæ religionis integra virtute, fortiq; constantia inimicitias, odiũ, & contumelias patiamini: ac optamus, vt de reliquo immobili robore perseueretis, non modo vos ab illicita, & nefa-

C nefaria (C) excommunicatorum participatione abstinentes, sed & cæteros sacerdotes ab eorum communione interdicentes. Si qui verò fuerint, qui contra interdictum vestrum, & nostrum contumaciter Missas, & officia illis diuina celebrare subinde præsumpserint, procertò habeant tales (annuente Deo) sacris se ministerijs, quæ indignè vsurpare non metuunt, in perpetuum abdicandos, & sine spe recuperationis amouēdos. De cætero si quis vestrum impiorum pressuram ferre non valens, cupit secedere, nobis non displicet. Huiusmodi ergo vel in potestatem (D) D Ducis gloriosi, vel fratris eius poterit ire: aut si ad nos venire maluerit, nos charitate, qua debemus, eum libenter suscipiemus. Qui verò alijs exemplum factus fortiter inter impios perseuerauerit, ille proculdubio virtutis coronam gloriæque triumphum meritò maiorem, Domino largiente, percipiet.

NOTATIONES.

A H. *Herueus non Hidelbrandus. Herueus enim (vt constat ex Chronic. Cassinensi) erat Archiepiscopus anno* 1076. *hæc autem epistola, cum sit in lib. 9. epistolarum Sancti Gregorij VII. scripta est anno* 1082. *Imò Herueus erat Archiepiscopus* Capuæ *quando Sanctus Gregorius VII.* Capuæ *in ipso sui summi Pontificatus initio commorabatur: ad illud namque tempus pertinere videtur quod* Chron. *habet lib. 3. cap. 42. verba sunt:* Eodem tempore cum prædictus Papa Gregorius apud Capuam moraretur, clerici eiusdem ciuitatis, inuidis apud eum quæstibus vsi sunt, dicentes: Ecclesiam sancti Angeli, quæ olim fuerat iuris Capuanæ Ecclesiæ, iniquo concambio in ius Monasterij nostri transisse. Quam nimirum querimoniam idem Apostolicus oratu Desiderij indiscussam manere

nere non patiens, per idoneos, ac veraces viros diligenter inquirere ſtuduit, vtrum concambium, quod pro eadem Eccleſia datum fuerat, conueniens eſſe videretur. Qui videlicet hoc ſtudioſiſſimè diſquirentes, inuenerunt, & probauerunt, quoòd Eccleſia ſancti Ioannis de Tandepaldi, quæ pro eodem concambio data fuerat, ſatis plus poſſeſſionis, & ornamentorum tempore concambij habuiſſet. Quod etiam Herueus eiuſdem ciuitatis Archiepiſcopus ſe veraciter cognouiſſe aſſeuerabat. Quo competenti teſtimonio, præmotæ litis omni dubietate ſublata, cenſuit prefatus Apoſtolicus, tam Archiepiſcopum, quàm & Capuanos clericos, in perpetuum ab hac quæſtione quieſcere, nullamq; vlterius de ipſo concambio litem mouere.

Principatum. *Puto legendum* Principatus, *& intelligendum de* Principatu *Capuano: Princeps enim Salernitanus, in ſequenti epiſtola* 26. *a ſancto Pontifice chariſſimus appellatur, ideoq; non eſt cogitandum vel ipſum, vel ſubditos ipſius communicaſſe cum excommunicatis: Principatus autem Beneuentanus in Romanæ Eccleſiæ ditione tum erat, vt innuit* Canon *celebrati* Concilij *anno* 1080. *Scribit ergo ſanctus Gregorius Archiepiſcopo Capuano & omnibus* Epiſcopis *in Capuano Principatu conſtitutis. At quænam conuentio Archiepiſcopi Capuani ad omnes Capuani Principatus Epiſcopos? magna ſanè: nam præterquam quod Capuana Metropolis conijcitur fuiſſe tam ampla prouincia, quàm erat amplus & Principatus ipſe; certum eſt Archiepiſcopos Capuæ illo tempore conſtitui ſolitos Legatos Apoſtolicæ Sedis, & Vicarios Papæ per totum Principatum, vt ex multis ſubſcriptionibus Archiepiſcoporum in inſtrumentis Theſauri obſeruare licet. talis igitur erat Herueus, qui Epiſcopis conſtitutis per Principatum, præponitur in ſalutatione Domini Papæ.*

Zz Ex-

C Excommunicatorum. *Quinam fuerunt illi excommunicati? fortasse Ildimundus, & Lando Campanini, id est Campaniæ tyranni, de quibus Baron. ann.* 1081. *At inter excommunicatos fuisse Iordanum quoque Principem Capuæ disertis verbis ostendit epistola sancti Gregorij sequens* 1.27. *quæ habet* (Nam relatum est nobis, quòd Iordani, qui scienter periurus Beato Petro, & nobis, & ob hoc anathematis nodis legatus est, adiutorium faciant) *Neapolitani scilicet.* Hinc *apparet qualis, & quantus fuerit* Herueus, *qui Capuano Principi restitit.*

D Ducis. *Absque dubio hic erat Dux Robertus Guiscardus Normannorum Maximus, tum* S. R. E. *fidelis erat & Frater eius Rogerius, ille* Comes *Siciliæ* Primus, *& deinde Rex appellatus.*

Ex Croni Cass. lib. 3. cap. 64. 65. 66.

A GRegorio Papa VII. (A) vita functo, & anno ferè translacto, quo in Apostolica sede nullus Pastor erat, & Guibertus Antipapa oues Christi suis cum sequacibus, tunc circa Paschalem festiuitatem, Episcopi, & Cardinales Romanæ Ecclesiæ de diuersis partibus Romam conuenientes, & quotquot Catholicæ parti fauebant, congregati in Diaconia S. Luciæ, Desiderium Card. & Abbatem Cassinensem elegerunt, & cum ille vehementer renueret, & rogatus, & obsecratus, vt onus susciperet, vehementius semper recusaret: Episcopi, & Cardinales, & alij omnes tantam electi duritiam stomachantes, studuerunt vehementer causam perficere. Tandem itaque vniuersi pariter vno consensu, & animo illum rapientes, inuitum, & renitentem attrahũt, & ad Ecclesiam prædictam S. Luciæ perducunt, ibique eum iuxta morem Ecclesiæ eligentes, Vi-

B ctoris (B) ei nomen imponunt: sed quoniam hæc omnia contra

contra eius voluntatem fecerũt, cappam quidem rubeam induebant, albam verò nunquam potuerunt eum induere. Post quatuor dies Romam egressus, venit Ardeam, & inde Terracinam, vbi Pontificatus insignia ita dimisit, vt per anni totius circulum, mentis ei propositum immobile perstiterit, & ad nulla Cardinalium hortamenta flecti potuerit. Anno sequenti, idest anno 1087. mediante quadragesima, apud Capuam, Episcoporum Concilio congregato, cum prædictus electus vnà cum Episcopis, & Cardinalibus Romanis eidem Concilio præfuisset, Cencius etiam Romanorum Consul, cum alijs nobilibus Romanis, & Iordanus Princeps, & Rogerius Dux cum omnibus ferè suis optimatibus interfuissent, post finem Concilij, rursus insperatè, & nihil eo de his suspicante, cum multis precibus, lachrymisq; à clericis, & laicis perurgeretur, immobilis perstitit. Tandem cum Dux, & Princeps vnà cum Episcopis, cæterisq; catholicis viris, flentes eius pedibus adiacerent, multis rationibus, & orationibus coactus; vix tandem succubuit, & præteritam electionem, Crucis, & purpuræ resumptione firmauit, 12. Kalend. Aprilis, Dominica in Ramis palmarum. Inde Cassinum reuersus, ibidem Pascha celebrauit: peracta festiuitate, cum Capuano, ac Salernitano Principe Romam perrexit.

NOTATIONES.

PApa VII. *Hic Gregorius VII. electus anno* 1073. *illo primo anno sui Pontificatus, Capuæ commoratus est quatuor ferè mensibus, idest Septembri, Octobri, Nouembri, & Decembri* plures ibi literas dedit, & Iacobum Archiepiscopum Calaritanum, & Constantinum Turrensem ordinauit, à Richardo Principe Capuano fidelitatis iuramentum exegit. Baron.

Victoris. *Hic est Victor, de quo supra, agentes de Ecclesia sancti Benedicti constructa Capuæ.*

Ex vita sancti Anselmi Cantuarieñ. Archiepiscopi, ex Surio 21. Aprilis num. 38.

VErùm quia calor æstatis in partibus illis cuncta vrebat, & habitatio vrbis nimium insalubris, sed præcipuè peregrinis hominibus erat, Ioannes quidam nomine, olim monachus Becci tunc autem Abbas cœnobij sancti Saluatoris Telessini, annuente Papa, suscepit eum vt proprium patrem amicè, & duxit in suam villam Sclauiam nomine, quæ in montis vertice sita, sano iugiter aere, atq; tepenti, conuersantibus illic habilis extat. Igitur habitatio nostra in montis erat summitate locata, à turbarum tumultu instar solitudinis vacua. Quod Anselmus aduertens, ex spe futuræ quietis exhilaratus, ait: Hæc requies mea, hic habitabo. Ad primum igitur conuersationis ordinem (quem antequam Abbas esset, habebat, quemque se in pontificatu positum maximè perdidisse deflebat) vitam instituit, sanctis operibus, diuinæ contemplationi, mysticarum rerum enodationi diu noctuque mentem intendens. Vnde christianæ fidei amore permotus, insigne volumē edidit, quod cur Deus homo, titulauit. Quod opus, sicut in prologo eius ipse testatur, in Anglia cępit: sed hic, in Capuana videlicet Prouincia constitutus, absoluit.

Inter hæc, omnia sese omnibus faciens, cunctis pro posse subueniens, cunctos, qui se audire volebant, non considerata alicuius persona, ad suum colloquium admisit, singulis pro qualitate motæ quæstionis benigna affabilitate, atque affabili benignitate satisfaciens. Quapropter fama illius in breui circumcirca percrebuit, & in dilectionem, atque venerationem eius cunctorum corda conuertit.

Qui-

Quicunque igitur eum videre, eiusque potuit benedictionem habere, beatum se proprij censura iudicij æstimauit. Monachus etiam, qui villæ ipsius pro Abbatis imperio custos erat, quique nobis more boni hospitis in nonnullis ministrabat, considerans vitam, & actus patris, concepit apud se spem magni boni, & gratiam Dei in eo vigere, crediditq; quòd Deus multa libẽs faceret ob merita eius: homines autem Villæ multas incommoditates quotidie patiebantur pro penuria aquæ. In deuexo tamen latere montis puteus vnus nimiæ profunditatis habebatur, sed ita singulis diebus exhauriebatur, vt ab hora diei nona nulla, quæ extrahi posset, in illo aqua vsque mane reperiretur. Cui incommodo frater ille subuentum iri desiderans, rem Anselmo, conquerentis more, innotuit, & suæ voluntatis inesse subiunxit puteum in ipso, quo habitabamus, loco facere, si fortè Deus sua pietate dignaretur hoc incommodum propulsare: laudat Anselmus piam fratris voluntatem, & rem tentare suadet. Lætatur ille ad hæc, & rogat quatenus ipse locum inspiciat, ac præmissa prece, cum benedictione sua primus terram aperiat. Adquiescit ille precanti, nolens offendere volutatem hospitis sui. Quid dicam? cernebatur miræ celsitudinis rupes, & quasi dementia videbatur in tali loco fontem velle aquæ inuestigare. Vadit tamen Anselmus, nobis comitatus, ad locum, & supplici prece præmissa, hoc est, vt abundantiam iugis, atque salubris aquæ Deus ei largiretur, tertiò feriens terram aperuit, & reliquo operi dare operam iussit. Perpauci dies cœpti operis transierunt, & ecce fons viuus è duritia rupis erumpens, ingenti cunctos stupore percussit. Nec mirum. Aqua enim, quam se Magister operis nec in plurimis diebus reperturum putabat, non mirum si stuporem incusserit breui reperta. Perfectus itaque puteus est, modicæ quidem profunditatis extans, sed limpidissi-

mæ

mæ, atque salubris aquæ iugi fonte redundans. Quæ res illico diuulgata, non paruæ admirationis fuit, & eam viri meritis omnis, qui audiuit, adscripsit. Itaque puteus ille Cantuariensis Episcopi vsque hodie ab incolis ipsius terræ vocatur. Ferunt autem hi, qui ad nos inde venerunt, quia multi diuersis languoribus ac febribus tenti, sumpta in potu eadem aqua, pristinæ sanitati mox restituuntur.

His diebus Rogerius Dux Apuliæ ciuitatem Capuanã obsidebat. Qui fama viri permotus, mittens rogauit eum venire ad se: Ascendimus, iuimus, & plures in obsidione dies exegimus, remoti in tentorijs à frequentia, & tumultu perstrepentis exercitus. Erat autem vbi eramus, quædam Ecclesiola penitus deserta, & iuxta ostium cisterna desuper dirupta, magnæ profunditatis hiatum sua diruptione prætendens. In qua Ecclesia velut in Camera, prò velle conuersabamur, tam quieti, quàm operi in ea indulgentes, & Ducem ipsum cum suis nobiscum singulis diebus, vt volebamus, in promptu habentes. Quadam verò nocte, cum in ea dormiremus, contigit Anselmum sui corporis necessitate silentio surgere, & nè inquietaremur, suo more lento pede ad ostium tendere. Quod cum exisset, & immemor foueæ, per tenebras in partem diuertisset, in profundum cecidit clamosa voce cadendo dicens, Sancta Maria. Ad quem sonitum nos ac socij nostri, qui in tentorijs quiescebant, expergefacti, lectis prosiliuimus, ac currentes hominem in profundo vidimus, & præ timore simul, & angustia cordis exanimati ferè sumus. Quod ipse percipiens, mox leuato capite, vultu iucundo, intuitu nobis innuit, nil læsionis sese perpessum. Descendentes igitur quidam ex nostris, ex altera parte ipsius præcipitij, qua via erat descendendi, eduxerunt eum à loco sanum omninò, atque incolumem.

Cum post hæc sedis Apostolicæ Pontifex Vrbanus illò

aduen-

aduentaret, & ei ab Anselmo, & principibus totius exercitus obuiam itum esset, ingenti mundialis gloriæ pompa prosequutus, ductus est in tentorium, quod iuxta nos sibi cæteris excellentius constitutum. Sicq; donec ciuitas in deditionem transijt, obsidio illius dominum Papam, & Anselmum vicinos habuit, ita vt familia vtrorumq; magis videretur vna, quàm duæ, nec facilè quiuis declinaret ad Papam, qui non diuerteret ad Anselmum: Papa namque colebatur à cunctis quemadmodum pater, & Pastor communis; Anselmus verò diligebatur ab omnibus sicut homo mansuetus, & mitis, & cui suo iudicio nihil debebatur à quouis. In Papa denique supereminens vigebat cum dignitatis auctoritate potestas; In Anselmo mira, & quæ cunctos demulcebat, pura cum simplicitate humilitas. Multi ergo, quos timor prohibebat ad Papam accedere, festinabant ad Anselmum venire, amore ducti, qui nescit timere: Maiestas etenim Papæ solos admittebat diuites; humanitas Anselmi, sine personarum acceptione, suscipiebat omnes. Et quos omnes? Paganos etiam, vt de Christianis taceam; Siquidem nonnulli talium (nam eorum multa millia in ipsam expeditionem adduxerat homo Ducis Rogerus Comes de Sicilia) nonnulli, inquam, talium, fama bonitatis eius inter suos exciti, mansionem nostram frequentabant, & sumptis ab Anselmo corporalibus cibis, gratiosi reuertebantur, admirandam viri benignitatem suis prædicantes, quam experiebantur. Vnde in tanta deinceps veneratione apud eos habitus est, vt cum per castra illorum, quæ in vnum locata erant, transiremus, ingens multitudo eorum, eleuatis ad cęlum manibus, ei prospera imprecarentur, & osculatis pro ritu suo manibus, proprijs etiam coram eo genibus flexis, pro sua benigna largitate grates agendo, venerarentur. Quorum etiam plurimi, velut comperimus, se libenter eius doctrinæ instruendos

sub-

ſubmiſiſſent, ac Chriſtianæ fidei iugo ſua per eum colla iniecifſent, ſi crudelitatem Comitis ſui per hoc in ſe ſœuituram non formidaſſent: nam re vera nullum eorum pati volebat Chriſtianum impunè fieri. Quod qua induſtria, vt ita dicam, faciebat, nihil mea intereſt: viderit Deus, & ipſe. Dehinc ſoluta obſidione, Anſelmus multa prece Papam ad hoc flectere conatus eſt, quatenus ab onere pontificali eum abſolueret, & quieti liberum vacare concederet. Verùm cum, quantum quidem ad effectum ſpectabat, in nihilum labo aſſet, fretus benedictione eius, Sclauiam reuerſus eſt, oppeniēs ibi tempus Concilij, quod idem Papa apud Barum Kalend. Octob. erat celebraturus.

DE S. IOANNE RAVENNATE

Monacho Caſſ. ex vita M.S. apud Caſſinum.

TEmpore præfati Abbatis *(Geraldi)* dum Sennes Capuanæ Eccleſiæ præſul defunctus eſſet, ipſe Archiepiſcopus per viſum Abbati apparuit, cui Abbas ait: Num Sennes ille Capuanæ Sedis Epiſcopus tu es, qui nuper defunctus eſt? Cui ille: Ego ille ſum. Abbas inquit, quomodo tibi nunc eſt? ille verò, diù (inquit) eſt cum ignis cruciatibus torqueor: Sed ſi Ioanni de Rauenna, & Ioanni de Sancto Angelo, quorum preces, & ſuffragia ſicut incenſum in conſpectu Dei redolent, præceperis, vt pro me Redemptoris omnium hoſtiam ſalutarem offerant, his ſtatim eripiar cruciatibus. Quod cum illis Abbas iuſſiſſet, ac in ara viuificam hoſtiam obtuliſſent, iterum apparens, gratias pro tanto ſibi munere impenſo retulit: quibus dictis illico euanuit.

NOTATIONES.

SEnnes. *Hic Sennes Archiepiscopus Capuæ, erat per totum Principatum Capuanum Vicarius Domini Papæ. Hic cum pluribus alijs Prælatis, & Baronibus interfuit consecrationi Gelasij Papæ Secundi apud Caietam actæ anno* 1118. *De hoc infra.*

Defunctus, &c. *In Kalendario Monialium S. Mariæ notatur obitus Sennetis die* 13 *Kalendas Decembris idest die* 19 *Nouembris. Is, quod certò inuenimus, vixit in* Pontificatu *ab anno* 1098. *vsque ad annum* 1118. *mense Aprili.*

DE IOANNE ABBATE

Ex Chron. Cass. lib. 2. cap. 21.

IIonnes Abbas Vicesimusnonus, cum, relicta Abbatia, solitarius quodammodo viueret, tempore Theobaldi Abbatis defunctus est. Nocte illa religiosus quidam Frater, Ioannes nomine, in Monasterio S. Laurentij, quod Capuæ situm est, cum, vigilias fratrum de more præueniens, orationibus esset intentus, subitò respiciens vidit quasi super montem Casinum, maximam lucem in aere, atque intra eamdem lucem, cernit Ioannis Abbatis animam cęlum conscendere: cumq; facto mane cuperet reddi certus de visione, perrexit ad Andream, qui tunc Monasterio sancti Benedicti intra Capuam præsidebat, eique visionem, quam perspexerat, pandens, obnixè rogat, vt hominem suum ad Monasterium Casinense protinus mittat, qui omnem rei veritatem diligenter addiscere, eisq; reuertens debeat intimare.

Pergens itaq; nuncius, cum pars illi adhuc intineris ali-

qua superesset, quemdam obuium habuit, qui à Monasterio Casinensi Capuam se proficisci diceret, vt præfati venerabilis viri Ioannis obitum Fratribus ibi degentibus nunciaret: quem, cum de hora obitus eiusdem sollicitè perquisisset, ea illum hora ex hoc sæculo migrasse accepit, qua Capuanus ille Ioannes eius animam cœlum conscendere, se vidisse, asseruit. Tunc ad illos, à quibus legati fuerant, vterque reuersus, alter Capuæ Ioannis depositionem, alter verò Casini retulit, quæ super illius obitu visa fuerat, visionem. Obijt autem 11. Idus Martij.

NOTATIONES.

IOannes Abbas. *Hic Ioannes die* 14. *Martij, qui est dies obitus, notatur vt sanctus in Martyrologio Benedictino. De hoc Ferrarius in nouo catalogo. At huius Abbatis tempore Monachi habitabant in Monasterio Cassinensi, vt patet ex relato textu Chronicorum.*

DE SANCTO FRANCISCO.

S*Anctus Franciscus Assisias in Apuliam pergens Capuæ (vt certa traditio est) constitit, & tunc illi Capuanum Capitulum Ecclesiasticum ad cœnobium instituendum obtulit: cœnobium tamen post eius mortem in Ecclesia sancti Petri institutum agnoscimus: anno siquidem* 1241. *Ecclesia illa colebatur à clericis, & à Guillelmo de Danibele Canonico Capuano regebatur, & instrumentum aliud scriptum anno* 1266. *habet hæc verba:* Guillelmus de Archiepiscopo Canonicus Capuanus, Custos, & Rector Ecclesiæ Sancti Petri Apostoli, quæ dicitur ad Manteronem, quam modo tenent Fratres Minores, cuius Ecclesiæ omnes terras modo teneo, sicut ipsas terras tenebam ante quam prædi-

cta

cta Ecclesia ad prædictos Fratres Minores deueniret, declaro &c. *infra*: & specialiter pro reparatione Ecclesiæ sancti Petri ad corpus, cuius sum Custos, & Rector, quæ subdita, & annexa est prædictæ Ecclesiæ S. Petri ad Monteronem. *Igitur post annũ 1241. cœnobium ibi fuit institutũ & iã tũ cœpit illa consuetudo, vt Feria Magni Paschatis Canonici ad Ecclesiam S. Petri procedant, Missã faciant. & singuli panem, vulgo tarallum, & arancium pomum à fratribus accipiant: Inde quoque factum, vt Ecclesia sancti Petri vocaretur etiam sancti Francisci, sicuti legitur apud sanctum Bonauenturam, qui narrans, quòd sanctus Franciscus post mortem* Capuæ *miraculum gessit, hæc habet.*

In ciuitate Capuæ, dum puer quidam super ripam Vulturni fluminis cum pluribus iocaretur, incautus cecidit in profundum, quem fluminis impetus celeriter vorans, sub sabulo mortuum sepeliuit: Proclamantibus autem pueris, qui cum eo luserant circa flumen, populosa illuc multitudo conuenit: Cumque vniuersus populus suppliciter, & deuotè Beati (A) Francisci merita inuocaret, vt deuotorum sibi parentum fidem aspiciens, prolem à mortis periculo dignaretur eripere, nator quidam procul adstans, clamoribus auditis, accessit, & post diutinam inquisitionem, inuocato tamen Beati Francisci subsidio locum inuenit, in quo limus in modũ sepulchri pueri cadauer obtexerat: quem effodiens, & extra deportans, dolens defunctum inspexit: licèt autem populus, qui astabat, videret iuuenem mortuum; nihilominus tamen flens, & eiulans proclamabat: Sancte Francisce redde puerum patri suo: sed & (B) Iudæi, qui venerant, naturali pietate commoti, dicebant: Sancte Francisce redde puerum patri suo: subitò puer lætantibus, & mirantibus cunctis, exurgens incolumis, duci se ad Ecclesiam (C) Beati Francisci suppliciter

A

B

C

citer postulauit, vt gratias illi deuotus exsolueret, cuius se nouerat virtute mirabiliter suscitatum.

NOTATIONES.

A BEati Francisci. *Sanctus Franciscus obijt anno 1226. & inter Sanctos adscriptus anno 1230. Itaque post hunc annum contigit miraculum modò narratum. Sciendum est autem, circa idem tempus canonizatos fuisse sanctum Dominicum, scilicet anno 1233. & sanctum Antonium de Padua, nimirum anno 1234. & S. Elisabeth de Vngharia, nempè anno 1235. quos omnes canonizauit* Papa *Gregorius Nonus.*

B Iudæi. *Durat hac etiam ætate nomen loci ad Iudaica, & dicitur Ecclesia sancti Martini ad Iudaica.*

C Ecclesia Beati Francisci. *Ecclesia sancti Petri illo antiquo sæculo dicebatur sancti Petri à Monterone: erat* Paro*chialis, vt ex instrumentis Thesauri anno* 1270. 1271. *deinde facto ibi cœnobio Fratrum Minorum, dici etiam cœpit Ecclesia Sancti Francisci. Legi ego in antiquo instrumento Thesauri;* Et à Custode Sancti Francisci de Capua.

DE S. THOMA AQVINATE.

Ex vita præfixa summæ Theologiæ.

A SAnctus Thomas de Aquino (A) habitu sancti Dominici, in vita matre, suscepto, Parisios à quatuor fratribus asportabatur: hoc vt eius germani Landulfus, & Raynaldus acceperunt, magna adhibita diligentia, in itinere comprehenderunt, atque matri miserunt. Mater autem ipsum recipiens cum gaudio, cum non posset eum inducere ad dimittendum habitum, ipsum in castro suo, quod dicebatur Rocca Sicca, diligenter fecit eum custodi-

ri vsque ad aduentum filiorum. Cum autem in ipso castro detineretur, Mater, & fratres, vt ipsum inducerent ad deferendum habitum, miserunt ei (B) sorores suas ad standum secum, ad hoc vt eum retraherent ab Ordine Prædicatorum, & ad dimittendum habitum eorum: ipse autem sorores suas sacras literas docuit, nam ibi perlegit totam Bibliam, & conuertit eas: nam sororem maiorem, quam fratres sui specialiter miserant ad seducendum ipsum, taliter conuertit monitionibus, & exemplis, quòd ipsa mundum reliquit, & intrauit Monasterium Sanctæ Mariæ monialium de Capua, ordinis sancti Benedicti, vbi propter suã sanctitatem statim fuit facta (C) Abbatissa, *& infra.* B C

Secundum exemplum de eleuatione mentis suæ fuit: quia cum quidam Cardinalis esset Legatus in Regno, & de F. Thoma audisset miranda, voluit ipsum videre, & habuit (D) Archiepiscopum Capuanum, qui fuerat discipulus F. Thomæ, & dixit sibi, quòd deberet ordinare sic, quòd posset habere F. Thomam, & familiare coloquium: tunc ambo venientes ad domum Fratrum Prædicatorum fecerunt vocare F. Thomam: ipse autem de studio descendens, & tamen in sua abstractione manens, venit ad eos: & cum esset in medio eorum sic eleuatus in mente, & abstractus à sensibus, vt erat in camera, nil loquebatur: & cũ Cardinalis, & Archiepiscopus diù expectassent, quòd aliquid eis diceret, & ipse taceret; tandem F. Thomas subitò ostendit faciem hilarem, indicantem lætitiam mentis, & dixit. Modo habeo quod quærebam: cum autem nullum signum reuerentiæ ad eos ostenderet, Cardinalis cœpit eum despicere, quòd videbat sic manere: cui dixit Archiepiscopus: Domine, non miremini, quia frequenter abstractus, vt cum quibuscunque personis sit, non loquatur: & tunc traxit eum fortiter per cappam, qui quasi de somno contemplationis euigilans, & aduertens se esse in medio D

tanto-

tantorum Prælatorum, inclinauit se reuerenter ad Cardinalem, quòd abstractus diù non fecisset eis reuerentiam. Interregatus autem cur in illa abstractione sic lætã faciem ostendisset, respondit de quadam quæstione, super quam diù cogitaueram, nunc pulchram rationem inueni; de qua exterior lætitia, quam ostendi, manifestauit gaudium animi.

NOTATIONES.

A DE Aquino. *Aquinum ciuitas Episcopalis Samnij in Campaniæ, & Latij confinio apud Fibrenum flumen, Genti, à qua possidebatur, dedit nomen: terra Principibus Longobardorum exactis, mos (Capuæ præsertim) obtinere cœpit, vt Domini locorum à locis ipsis nominarentur, & nomen à locis acceptum ad posteros deriuarent: Hinc legimus Capuæ nobilissimorum familias de Roccaromana, de Caianello, de Presenzano, de Aluetu, de Pretruro, de Balzorano, de Celano, atq; ita etiam de Aquino.*

Hanc nobilissimam de Aquino Familiam Capuæ ortam, & hinc alio propagatam, argumenta non leuia persuadent: & illud in primis, quod in Gente de Aquino duæ lineæ repeiuntur antiquiores; altera Comitum Acerranorum & altera Dominorum Alueti, quas (ignorato licet earum proximo stipite) esse inter se collaterales, Agnatasque non reuocatur in dubium: Nam existente Capua capite Principatus, qui ciuitatibus, oppidisque subiectis dominabantur, gloriosorum Principum erant Agnati, nati Capuæ reperitur Lando Comes in ciuitate Caluo fratrer Paldolfi Principis ann. 953. & Pandulfus Calatinus Comes, filius Landolfi Principis creditur: & Ionatas Comes Caleni erat Principis Iordani filius: & Rainulfus Comes Calatiæ Iordani Principis consanguineus anno 1125. Id ergo de Antiquis

Comi-

Comitibus Aquini credere non erit temerarium: imò & hoc certum esse demonstrat Epigramma paulò infra referendum.

Sed de Comitibus Acerranis accipe recentiora. Thomas de Aquino Primus Comes Acerrarum, Capuæ residebat ann. 1237. & cum monasterio Sancti Ioannis contractum permutationis iniuit: permutatæ sunt terræ, quas vtraque pars in Capuano territorio apud Lorianum possidebant. Thomas de Aquino Secundus Comes Acerrarum, sepultus est in Ecclesia veteri Monialium Sanctæ Mariæ: legitur in sepulchro affixo parieti. Anno Domini M. CC LXXXXI.

Hoc opus fecit fieri Dña Gobitosa Filia quondam Thomasij de Aquino Secundi Comitis Acerrarum *& supra sepulchrum.*

	Anno
Nobilis Hęc Mulier Acerrarum Comitis nata	Dñi
Fieri Fecit Opus hoc Gobitosa vocata.	MCC
Thomasij II. dicendo de Aquino facundi	LXX
Rudis inscriptio, vt ferebat Aetas: significat autem	XXI.

Mulierem Comitis Acerrarum Filiam fecisse fieri opus (idest Tumulum) Thomasij Secundi. De Thoma de Aquino Comite Acerrarum est Instrumentum Thesauri an. 1259. Præterea in Kalendario Mortuorum legitur, Margarita Comitissa Acerrarum 21. Ian.

Domnus Thomasius Comes de la Cherra 27. Febr.

Dña Gubitosa de Laurito Comitissa Acherræ 1. Martij.

Dña Gubitosa de Aquino filia Comitis Acerrarũ 1. Maij.

Iuditta Comitissa Cerræ 9. Iulij.

Gubitosa de Aquino m̃ filia Comitis Acerrarũ ii. Iulij.

D. Isabella filia Comitis Acerrani 4. Augusti.

Accedit ad hæc, quod Capua ann. 1436. Comiti Laureti, & Francisco Pannoni antiquis, & maioribus ciuibus suis, ciuitatis Iura restituit, concessitq; vt priuilegijs, & gratijs omnibus fruerentur; licèt in ipsa ciuitate non habitarent.

Erat

Erat tunc Franciſcus Lauriti Comes Quintus, qui fuit filius Iacobi Comitis Quarti, qui fuit Franciſci Comitis Tertij, qui fuit Thomaſy Comitis Secundi, qui fuit Berardi Comitis Primi, qui fuit filius Chriſtophori Comitis Eſculi, qui fuit filius Thomaſij Secundi Comitis Acerrarum, & Fratrer Adinolfi Tertij. Hæc ab Ammirato: Conſtantius ſcribit, patrem S. Thomæ fuiſſe filium Thomæ Comitis Acerrarum: hinc coniectare licet cur ſoror S. Thomæ monaſterium Capuanum elegerit potiùs quàm Neapolitanum, vel alterius ciuitatis; elegit quippè Monaſterium in patria ſua.

Epigramma ex M. S. Caſſinenſi relatum
à Capacio Hiſtoriæ Neapolitanæ fol. 600.
ex quo apparet Comites Aquini fuiſſe
origine Capuanos.

Dormit Aquine tuus Comes hic, Caieta tuus Dux
Magnus Atenolfus Capua, quem genuit
Magnanimus, ſapiens, fortis, pius, impiger, acer
Vrnam iam mediam ſole tenente ruit.
Ad patriam cœli lux eſt, vbi vera diei
Dextra beata Dei tendere donet ei.

Adenulfus de quo Epigramma, eſt ille, de quo Chron. Caſſ. fol. 278. nempè fratrer Landonis, & Siconolfi vt in arbore.

Rainaldus

Landulphus — S. THOMAS

Landulphus

Thomas †

Rainaldus-Thomas-Adinolphus

Thomas
1190. Comes
Acerrarum, & Aquini — *Ex Constantio.*

1150

Pandolphus
1127 — *L. 4. cap. 93. fol. 572.*

Lando
1090.--1108.

Pandulphus — ○ — Landulphus
— Adenulphus — *Ch. l. 4. cap. 14. fol. 480. 498.*

Lando
1038. — *Chr. fol. 278. l. 2. c. 78.*

Ch. fol. 278. Adenulphus Comes Caiete — Siconolphus
De quo Epigrāma.

Andenulphus
Summucula
Comes Aquini
996. — *Chr. fol. 204. l. 2. cap. 16.*
Abauus

B Sorores suas. *Ex præcitata vita Sancti Thomæ duas sorores illi fuiße constat, quarum altera sancto fratri præmortua fuit, altera superuixit: illa præmortua, sancto viuenti bis apparuit: primùm quando Parisijs commoranti, significauit sese in Purgatorio detineri, & suffragia petijt: deinde Romæ quando se iam precibus eius à Purgatorio liberatam affirmauit: Illa superstes, Theodora nomine, Comitissa Castri S. Seuerini anno post mortem S. Thomæ 14. ab Abbate Fossæ nouæ sancti Fratris manum obtinuit. Ammiratus commemorat Mariam Dominam Marani, quod est oppidum in Aprutio, quondam Fratris Thomæ de Aquino sororem. Verum siue vna, siue duæ fuerint illæ Dominæ sæculares, cum Thomæ superuixerint, consequens est, vt certò dicamus illam præmortuam sororem, fuisse illam, quæ scribitur ingressa in monasterium S. Mariæ.*

C Abbatissa. *De hac Abbatissa in Monasterio Sanctæ Mariæ monumentum nullum, sed tantùm antiqua traditio: superest ibi Kalendarium mortuorum, continens plurium Abbatissarum nomina, lacerum est, & in lacerata pagina, huius Abbatissæ nomen scriptum fuisse oportet.*

D Archiepiscopus. *Hic Archiepiscopus Capacio est M. quem Regum Acta notant: nos dicimus esse M. idest Marinum Filimarinum Neapolitanum, qui fuit Archiepiscopus ab anno 1244. ad 1284. Addimus ex eodem Capacio, Archiepiscopum Capuanum Ingerannum Stellam canonizationi S. Thomæ interfuisse, & quarto loco orasse.*

DE S. CATHARINA SENENSI, ET B. RAYMVNDO CAPVANO

Ex Surio.

IN vita Sanctæ Catharinæ Senensis frequentissima est Patris Raymundi Capuani commemoratio. Hunc Raymundum

mundum religio Dominicana Beatum appellat,& veneratur. Hic ex familia de Vinea ortus,& ordinem Dominicanum ingressus, Capuæ habitum sumpsit: vir Sanctus,& doctus, Theologiæ Magister effectus est: monasterijs Virginum præfici solitus, monasterium Montis Politiani aliquot annos gubernauit, eoque tempore Beatæ Agnetis Politianæ historiam, ex relatione quatuor discipularum eius, scriptis quibusdam contexuit.

Tum ad S. Catharinæ Senensis confessiones audiendas electus, vitam illius fidelissimè scripsit, & quid sibi ipsi acciderit verecundè commemorat.

Ait enim se initio, cum venisset ad eius familiaritatem multis modis de incredulitate fuisse tentatum, diuq; quadam fluctuatione iactatum, cum modis omnibus, quibus id posset fieri, cuperet explorare, num res eius essent à bono, vel malo spiritu. Rogabat autem (vt inquit) anxiè Deum, qui nec fallere posset, nec falli, vt ab ipso dirigeretur. Interim subito ei venit in mentem, si sanctæ virginis precibus obtineret à Domino insolitam quãdam, & qualem nunquam esset expertus ob admissa peccata contritionem, id ipsi fore signum euidentissimum, à Spiritu sancto omnia illius facta proficisci: Nemo enim potest hunc habere dolorem, siue contritionem, nisi à Spiritu sancto. Itaque accessit ad virginem, & eam impensè rogauit, vt à Domino ipsi impetraret veniam peccatorum: Illa hilariter respondit, se id libentissimè facturam: Addente autem Raymundo, se non posse frui quietè, nisi eius veniæ, ac remissionis certum obtineret signum, nempè magnã quamdam, & insolitam contritionem; mox sacra virgo annuit se eam illi impetraturam. Videbatur autem tum Raymundo, eam omnes suas cogitationes habuisse perspectas. Abijt deinde domum, & altera die morbo laborans, decubuit. Eodem tempore etiam sancta virgo febribus, & alijs ægritudini-

tudinibus afflicta, decumbebat, aitque ad ſociam: Eamus viſum fratrem Raymundum, quia malè habet. Illa reſpondente non eſſe neceſſe: & ſi maximè foret, ſe peius illo valere: mox præter morem celeriter cum ſocia abijt ad Raymundum, aitq; illi: Quid habes Pater? ille verò præ debilitate ægrè quippiam loqui poterat, ſed tamen adhibita vi, ait: Cur Domina huc veniſti? Peius tibi eſt, quàm mihi: illa incipiente ſuo more loqui de Deo, & noſtra ingratitudine, non nihil confortatus Raymundus, aſſedit, nihil iam memor heſternæ petitionis ſuę, aut ſponſionis virginis: cumque illa loqui pergeret, oblata eſt menti Raymundi quædam inſolita cõſideratio peccatorum ſuorum, & quàm eſſet eorum cauſa ſine dubio reus mortis: E diuerſo autem cognitio benignitatis Diuinæ, quæ eum gratuita bonitate ab ea morte liberaret, ipſamq; mortem in vitam, & ignominiam commutaret in gloriam. Sub hac contemplatione ille præ multo cordis dolore tantam vim lachrymarum effudit, in eumq; rugitum prorupit, vt timeret, cor, & pectus diruptum iri. Id vt vidit ſacra virgo, quæ ea ſola cauſa venerat, conticuit, vt ille benè vbertim fleret, & ſingultiret. Interim Raymundus redijt in memoriam petitionis ſuæ, & promiſsionis virginis, vertenſq; ſe ad eam, dixit: Eſtne hæc bulla, quã heri petiui? (Bullam enim vocauerat certum ſignum obtentæ veniæ) illa reſpondit, ipſa eſt: addenſq; vt memor eſſet gratiæ Dei, abſceſsit, illo multum ædificato, & exhilarato.

Accidit deinde, vt virgo Chriſti, multis preſſa morbis, Raymundum ad ſe iuberet acciri, cõmunicatura illi quædam diuinitus ipſi reuelata. Venit Pater Raymundus, & aſtans illi decumbenti, atque febricitanti, audiuit illam more ſolito loquentem de Deo, & quæ illo die ipſi Dominus reuelaſſet, exponentem. Ibi rurſus referente illa grandia quædam, & alijs inuſitata, de quibuſdam cogita-

bat

bat apud se: Putasne vera esse omniaq́, quæ dicit? simulq́, intendit in faciem loquentis, & subitò vidit faciem eius in viri barbati transformatam, qui fixis oculis in eum respiciēs, valdè illum terrefecit. Erat autem facies oblonga, ætatis mediæ, barba non prolixa, colore triticeo, maiestatem quamdam præseferens, vnde manifestè se Dominū ostenderet. Territus igitur Pater Raymundus, exclamauit; O quis est, qui me respicit? Respondit virgo, ille qui est: ijs dictis, mox facies illa disparuit, & facies virginis redijt.

Pater Raymundus per id tempus, quo illa pestis grassabatur Senis, fidissimā nauauit operam cunctis, quibus adesse poterat, nec vllos sibi vitandos putabat, licet morbus ille & aerem, & corpora aliorum sua contagione inficiat. Animabat verò etiam illum S. virgo: sed quia solus propè erat in tam magna vrbe, vix vllum aut cibi, aut somni capiendi dabatur ei spatium, tot ad eum peste laborantium nuncij confluebant. Sed dum solus ferè, vt dixi, in tam sancto opere esset occupatus, ipse quoque sensit se apostemate pestifero affectum; accedebat ē̄t febris, & dolor capitis, vt solet in eo morbo. Tum verò, vt potuit, cum socio iuit ad ædes sanctæ virginis: quam cum non inuenisset, in quodam se reposuit lectulo, donec illa veniret. Venit illa, admouet manus suas Raymundi capiti, flexisque genibus orat Dominum, & inter orandum videt Raymundus, vt sæpè aliàs, eam mentis excessum pati. Cum ergo sic ad dimidiam ferè horam permansisset, sentit Raymundus ex corporis sui extremis partibus tanquam violenter quippiam extrahi, sensimq; se meliùs habere, adeo vt antequam sacra virgo sibi esset restituta, planè curatum se experiretur, interim tamen debilitate quadam remanente. Iussit autem sacra virgo ei cibum parari, eoque sumpto, voluit, vt paulisper quiesceret. Quieuit ille, surrexit paulò post ita incolumis, ac si nihil mali passus esset, redijtque ad pristinos labores.

Quan-

Quantum Pater Raymundus in conuersione animarum cum sancta Catharina laborauerit, ex hoc quod scriptum reliquit facilè cognoscemus. Vidi ego (inquit ille) nõnunquam vel mille, & eo ampliùs vtriusque sexus homines ad eam videndam, & audiendam confluere, soloque eius aspectu ita ob sua malefacta animo compungi, vt lugentes properarent ad confessarios, quorum vnus ego eram, & cum ingenti contritione sua peccata confiterentur, & id crebro ita contigit. Quam ob causam Gregorius eius nominis XI. Romanus Pontifex, mihi, & duobus socijs meis eam dedit absoluendi omnes ad eam venientes, & confiteri volentes facultatem, quam habent Episcopi. Et certè multi venerunt ad nos immanibus implicati facinoribus, qui vel nunquam pęnitentiæ Sacramentum ritè susceperant. Itaque non rarò vsque ad vespertinas preces ieiuni permansimus, nec tamen audire potuimus omnes confiteri volentes: sed virgo sancta sine intermissione orabat, & ita victrix capta præda, exultabat mirum in modum in Domino. Ita Raymundus Pater, etsi non planè ijsdèm verbis, tamen eadem sententia. Puto autem hinc luce meridiana clarius perspici, quo spiritu hæc virgo sanctissima plena fuerit, quæ tot animas ad Christum adduxit: sed ad alia pergamus, quamquam Raymundus palam testatur, plurimas sanctæ virginis res gestas se in scripta non retulisse.

Anno salutis millesimo trecentesimo septuagesimoquinto, ditiones omnes Romanæ Ecclesiæ Pontifici Gregorio XI. rebellarunt. Per id tempus sancta virgo Pisis erat in domo quadam hospitali. Superueniente autem rumore de ciuitatis Perusinæ rebellione, Pater Raymundus multo animi dolore incitatus, quòd nullus esset in hominibus Dei timor, nullus horrendi anathematis metus, nulla erga Romanam Ecclesiam, Ecclesiarum omnium

matrem

matrem, & magistram, reuerentia, mestus iuit ad sacram virginem, & lachrymabundus ei narrauit, quid audiuisset de Perusinis: illa videns multas eius lachrymas, dixit: Noli Pater ante tempus flere: multa adhuc lachrymarum materia superest: quod enim nunc cernis, lac, & mel est, eorum comparatione, quæ sequentur. Et possuntnè, inquit Raymundus, peiora his accidere, quando videmus christianos tam nulla erga Matrem Ecclesiam esse deuotione, & reuerentia? Quid superesse potest nisi, vt ipsius quoq; Christi fidem negent? Respondit sancta virgo: Quod modo fit, laici faciunt: paulò post deteriora videbimus in clero, cum Pontifex cęperit in eorũ prauos mores animaduertere: excitabunt enim immane schisma, & totam scindent Ecclesiam. Præpara igitur te, Pater, ad patientiam: tu enim isthæc visurus es. Huius schismatis initia fuere sub Vrbano VI. successore Gregorij XI. & durauit illud in annos plurimos.

Anno Domini 1380. Magister Raymundus electus fuit Bononiæ in Generalem magistrum ordinis vigesimumtertium pro obedientia Vrbani VI.

Et quoniam Ordinis disciplina pestilentiarum occasione relaxata nimis erat, ad reformandum Ordinem conuersus, effecit, vt in vnaquaque prouincia saltem vnus haberetur conuentus, in quo ordinis instituta adamussim obseruarentur, supra quod fundamentum deinde Conradus Theutonicus, B. Ioannes Cardinalis, & S. Dominicus Fesulanus superædificarunt.

Feruente schismate contra Vrbanum VI. ille Pontifex decreuit ipsum magistrum Raymundum ad Gallias destinare, si fortè Regem Franciæ posset ab errore schismatis reuocare: quod cum insinuasset Raymundus Catharinæ, quamuis sibi grauis absentia sua, tamen non quærens quæ sua erant, confortauit eum ad obedientiam, &

labo-

laborem illum alacriter sumendum, dicens: Habeatis pro certo hunc Vrbanum esse verum Pontificem, summum successorem Petri, & Vicariũ Iesu Christi, quidquid dicant calumniatores hæretici, & ita volo, quòd exponatis vos pro hac veritate defendēda, sicut pro veritate Catholicæ fidei. Et cũ iter assumeret Raymũdus ad Gallias, Virgo prius diù eum allocuta est, multa ei referens; & quòd eā amplius in præsenti sæculo non videret, prænuntians, prout euenit. Profectus est vsque Genuam, satis laborauit, sed nihil profecit: quia schisma sequutum est, & diù permansit: aliquid verò profecit functus legatione pro Papa Bonifacio IX., nam profectus vsq; Genuam, diffidentes Italiæ Princeps, & ciuitates conciliauit; illa tamen concordia diuturna non fuit.

Hic Beatus rexit Ordinem Dominicanum annos nouem, & in conuentu Nuribergensi prouinciæ Theutonicæ, totus contractus ad Dominum, migrauit anno 1399. *Hæc ex Chron. S. Antonini parte 3. tit. 23. cap. 14. ex his quæ Italicè scripsit Razius, & ex libro statutorum ordinis, & ex Surio tom. 2. & Bzouio anno 1380. & 1392.*

Quia de Raymundo Capuano, Beato Ordinis Dominicani, facta mentio est, nolo præterire, Ordinem Eremitarum sancti Augustini inter suos Beatos annumerare Capuanum ciuem. Is est

Frater Ludouicus Baccalaureus, qui doctrina, & admirabili sanctitate claruit circa ann. 1400. De quo Ioseph Pamphilus in Chronicis Augustinianis.

POM-

DE SANCTO BRVNONE.

QVoniam in sancto Anselmo,& infra in Vrbano Secundo Pontifice de Capuana obsidione habetur mentio, ratio postulat, ne prætermittatur quod in ea sancto Bruno absens corpore, spiritu præsens egit. Rem ipsam enarrat Rogerius Calabriæ Comes in priuilegio quod sancti Brunoni concessit,quodq; ita se habet.

In nomine Dei æterni, & Saluatoris nostri Iesu Christi; Anno ab Incarnatione eiusdem millesimo nonagesimo (A) octauo Indictione sep ima. Gloriosus Rex Dauid Spiritu sancto præuentus, narrabo, inquit, omia mirabilia tua: propter quod ego Rogerius diuina misericordia Comes Calabciæ, & Siciliæ nota esse volo omnibus Fidelibus Christianis beneficia, quæ mihi peccatori concessit Deus orationibus reuerendi mei fratris Brunonis pijssimi Patris fratrum, qui habitant in Ecclesijs sanctæ Mariæ de Eremo, & sancti Stephani Protomartyris, quæ sitæ sunt in terra mea inter oppidum quod dicitur Stilum, & Arenam; Cum essem in (B) obsidione Capuæ Calendis (C) Martij,& præfecissem Sergium natione Græcum, Principem super ducentos armigeros nationis suæ, & exercitus excubiarum Magistrum: qui satanica persuasione præuentus prius, ipsi (D) Principi Capuæ promittenti auri non modicam quantitatem ad inuadendum me, meumque exercitum noctu aditum pollicitus est se præbere. Nox proditionis aduenit, Princeps Capuæ eiusque exercitus iuxta promissum est paratus ad arma: Dumque me soperi dedissem interiecto aliquanto noctis spatio adstitit cubili meo quidam senex reuerendi vultus vestibus scissis,non valens lachrymas continere, cui cum in visu dicerem, quæ causa

A *septima*

viri

B

C *Maij*

D

 plo-

ploratus, & lachrymarum esset, visus est mihi durius lachrymati. Iterato quærenti mihi, quis esset ploratus, sic ait: Fleo animas Christianorum, teque cum illis simul. Exurge quamprimum sume arma, si liberare te Deus permiserit, tuorumque animas pugnatorum. Hic mihi per totum videbatur velut si esset per omnia venerabilis Pater (E) Bruno. Expergefactus sum cum terrore grandi pro visione pauescens. Illicò sumpsi arma clamans militibus, vt armati equos conscenderent, visionem, si vera esset satagens comprobare. Ad quem strepitum, & clangorem fugientes impius Sergius, eiusque sequaces subsecuti sunt Principem Capuæ sperantes se in dictam ciuitatem confugium habuisse. Ceperunt autem milites inter vulneratos, & sanos centum sexaginta duos, à quibus visionem fore veram comprobauimus. Reuersus sum Deo volente vicesima nona Iulij Mensis Squillacium (F) per habita Capuæ ciuitate, vbi fui per quindenam cõtinuam infirmatus. Venit verò iam dictus venerabilis Bruno cũ quatuor de fratribus suis, qui me suis sanctis, deuotisque colloquijs consolati sunt. Cui reuerendo viro visionẽ retuli, & humiles gratias egi, qui de me etiam absente suis in orationibus curam habuisset. Qui se humilians asseruit non ipsum fore, quem credidi, sed Dei Angelum, qui adstat Principi tempore belli, Rogaui quoque ipsum humiliter, vt propterea de rebus meis in terra Squillacensi sumere dignaretur largos reditus, quos donabam, Renuens ille, recipere nolle dicebat, Quod ad hoc domum sui patris, meamque dimiserat, vt omninò de rebus extraneis liber deseruiret Deo suo. Hic fuerat in tota domo mea, quasi primus, & magnus. Tandem vix ab eo impetrare potui, vt gratis acquiesceret sumere modicum munus meum, donaui

enim

enim eidem Patri Brunoni *& infra* dono enim tibi patri Brunoni, & successoribus tuis in seruos perpetuos, & villanos centum duodecim lineas seruorum, & villanorum eorum filios in perpetuum vbicumque sint, & morentur, cum omnibus bonis eorum; quos ad tui, tuorumque successorum obsequia reseruaui, qui inuenti sunt apud obsidionem Capuæ, & proditionis consortio Sergij pestilentis, hos morti obnoxios in reuersione mea Squillacium seruaueram diuersis mortibus puniendos, sed tuis postulationibus liberatos: *& infra* Hoc priuilegium scriptum est secunda Augusti ab Incarnatione Domini 1098. indictione septima, & confirmante venerabile, & sanctissimo Patre Ioanne Squillacensis Sedis Episcopo residente ibi iuxta fores Ecclesiæ, & concedente Adelaide coniuge mea: residentibus quoq; mecum, & testibus huius donationis &c.

NOTATIONES.

Hoc priuilegium quod ex parte habetur apud Surium die quinto Octobris, & apud Baronium anno 1097. *integrū exscriptum ex actis Regiæ Cameræ legendum mihi pro sua humanitate tradidit Dominus Chioccarellus.*

1098. *Lupus Protospata editus à P. D. Antonio Caracciolo scribit annum* 1098. *fuisse Capuæ obsidionis annum: sed non est recedendum à computatione Baronij, qui iuxta Gaufredi narrationem obsidionis annum notat* 1097. *Cui Anonymus Cassinensis cum eodem Protospata impressus consentit; imò & hoc priuilegium adstipulatur. En Rogerius ab obsidione Squillacium redit vicesima nona Iulij. Idem secunda Augusti priuilegium hoc Sancto Brunoni*

A

noni concedit . At quia inter priuilegij concessionem, & Rogerij reditum multi intercedunt dies, præsertim illi quindecim, per quos Rogerius infirmatur, à sancto Brunone visitur, de facienda donatione tractat; idcircò Iulius, & Augustus nominati menses ad eundem annum pertinere non possunt, sed Iulius cum sua vicesima nona est anni 1097. *& Augustus cum sua secunda die est anni* 1098. *Quare priuilegium datum est proximè sequuto obsidionem anno . Inquies, Annus ab Incarnatione secundus mense Aprili, vel Augusto, est idem qui primus à Natiuitate, & proinde videtur priuilegium esse datum anno Natiuitatis* 1097. *& obsidio contigisse anno* 1096. *Profectò iuxta rigorosam, & strictam, vt aiunt, verborum significationem, annus ab Incarnatione computatus, nouem mensibus antecedit annum Natiuitatis: re tamen diligentius considerata videmus Maioribus nostris annum ab Incarnatione computatum fuisse idipsum tempus, quod nobis est annus à Natiuitate: Hoc satis manifestè patet ex indictionibus, quæ singulæ singulis annis adscribuntur. Rogo te, Si anno Domini* 1066. *mense Martio adscribitur indictio* 4. *& anno* 1071. *Kalen. Octobris Indictio nona, & anno* 1093. *indictio* 2. *seu potius prima, & anno* 1110. *mense Iunio indict.* 3. *quos annos intelliges à Natiuitate, an ab Incarnatione numeratos. Certè a Natiuitate, quia nato Christo Domino post annum tertium Indictiones, scilicet currente Indictione quarta nominatæ indictionis competunt annis à Natiuitate, vt patet ex regulis, & Tabula P. Clauij in Apologia Kalendarij Gregoriani: Age nunc si indictiones nominatæ attribuũtur annis ab Incarnatione, vt in Chron. Cassinensi lib.* 3. *cap.* 28. *&* 30. *& lib.* 4. *cap.* 9. *&* 35. *quid iudicandum nisi maioribus nostris idem omninò fuisse dicere annum ab Incarnatione,*

ac à Natiuitate? alioquin omnia instrumenta eorum ætate fuißent inconsideratè conscripta. In Fulcone Beneuentano, annis ab Incarnatione mense Martio 1116. attribuitur Indictio 9. & 1118. Indict. 11. & 1120. Indict. 13. & 1122. Indict. 15. quæ quidem indictiones sunt annorum à Natiuitate. In hoc Sanctuario nostro legitur instrumentum in festo sanctæ Catharinæ habens annum Incarnationis 1383. diem secundum Nouembr. & Indict. 7. Bulla Episcopi Casertani habens annum Incarn. 1113. & Indict. 7. priuilegium Papæ Alexandri habens annum Incarnat. 1173. mensem Martium Indict. 7. seu potius sextam. Tassa decimarum habens annum Incarnat. 1375. mensem Decembrem Indict. 14. At Indictiones illæ, omnes conueniunt annis à Natiuitate: ex millibus hæc pauca sufficiãt vt concludamus à Maioribus nomen Incarnationis, & Natiuitatis confusum esse: Ideoque annum Incarnat. 1098. notatum in priuilegio esse annum 1098. Natiuitatis qui proximè sequutus est annum obsidionis idest annum 1097. Cæterum vt ex instrumentis, quæ legi obseruare potui; apud Nos Capuæ mos nominandi annos à Natiuitate Ladislao Rege est incboatus, & post mortem Ioannæ Secundæ prorsus inualuit. legi instrumentum habens annum ab Incarnat. 1409 mensem Ianuarium, Indict. secundam, Ladislai Regis ann. 22. legi alterum habens eundem sed à Natiuitate dictum annum, cum mense Octobri, Indict. tertia. & anno Ladislai 23. vtrumque ab eodem Notario Christophoro Vinceguerra scriptum. Legi instrumentum habens à Natiuitate 1415. mensem Octobrem Indict. nonam, Reginæ Ioannæ annum secundum: alterum habens annum ab Incarnat. 1418. mensem Februarium Indict. vndecimam, Ioannæ Reginæ annum quartum: igitur eius nominandi

annos à Natiuitate paulatim inualuit. Hactenus.

B Obsidio. *Causam obsidionis narrat Gaufr. lib. 4. cap. 26. verba sunt.* Accidit vt Richardus Iuuenis Iordanis Principis filius, Princeps & ipse Auersæ, defuncto patre, orbus pupillus superstes, fraude Longobardorum vrbe Capuana iniustè iam dudum priuatus, cum iam ad intelligibilem ætatem peruenisset, damnum sibi illatum videns, & dolens, ac de auctoribus vltionem petere disponens ad consanguineum Comitem prudentes viros supplex illorsum, vt sibi auxilium laturus accelerare non differat. *id ipsum in Chronic. Cassinens. lib. 4. cap. 10. narratur ita* Capuani autem vbi mortem Principis agnouere (*Iordani, qui apud Pipernum decesserat*) contra Richardum supradicti Iordani Principis filium eiusq; matrem conspirantes Capuanæ ciuitatis munitiones capiũt, Normannosque omnes vrbe depellunt: Richardus autem Auersam vna cum matre recedens Ducem Rogerium in suum auxilium euocat, qui æstiuo adueniente tempore cuncta Capuanæ ciuitati adiacentia flamma, ferroque consumpsit, & tandiù eos expugnauit vsque quo Capuani necessitate coacti prædicto Richardo munitiones redderent, eumq; recipientes sibi in Principem consecrarent. *Nunc partim ex Gaufredo, partim ex Chr. Cassinens. agnoscimus à Richardo consanguineos suos Rogerium Apuleæ Ducem, & Rogerium Siciliæ Comitem pariter in auxilium conuccatos, id quod Anonymus Cassinensis habet.*

C Martij. *Protospata habet comprehensam esse Capuam à Rogerio Comite mense Martio; Nota marginalis apud Baron. restituit* Maij. *Profecto cum Cassinense Chronic. habeat obsidionem contigisse æstiuo tempore, & Cassinensis Anonymus scribat obsidionem durasse per quadraginta*

dies

dies; videtur omninò legendum Maij *non* Maij.

Principi Capuæ. *Qui vocaretur ille Capuani Principatus occupator non inueni. Fortaſſe Scriptores occupatoris nomen contempserunt: mihi videtur in hoc priuilegio appellatus eſſe Princeps Capuæ, qui vrbis Capuæ nomine, Capuanis militibus imperabat: vt in hoc ipso priuilegio, Sergius dicitur Princeps super ducentos armigeros conſtitutus, & Rogerius Comes à sancto Brunone dicitur* Prin*ceps, cui in bello Angelus adſtitiſſet.* D

Bruno. *Hæc hiſtoria paucis comprehensa recipitur in officio sancti Brunonis, quod à Sacra Rituum Congregatione recognitum, & approbatum, Vrbanus Papa VIII. Romano Breuiario nuper addidit. Officij verba sunt.* E
Cum idem Rogerius Capuam obſideret, eumque Sergius quidam Græcus excubiarum Magiſter prodere ſtatuiſſet; Bruno adhuc in dicta Eremo viuens, in ſomnis illi omnia aperiens ab imminenti periculo Ducem liberauit.

Perhabita Capuæ ciuitate. *Chron. Caſſinense videtur innuere obitum Iordani Principis Capuæ, contigiſſe anno* 1093. *sed Anonymus refert ad annum* 1089. *Richardus autem principatum recuperauit anno* 1097. *Sed quamquam ille tot annos ab obitu patris principatu caruit, tamen annos illos eius principatui adſcriptos obseruare licet ex inſtrumento Thesauri: quod non mirum, quia veri domini occupatoribus expulſis, & recuperato dominio nomina inuasorum è publicis monumentis eradi, & inſtrumenta iam conscripta reformari mandabant.* F

PONTIFICES

PONTIFICES ROMANI
qui Capuam aduenerunt.

I*Oannes VIII. qui fuit Pontifex ab anno 873. venit Capuam anno 880. De hoc aduentu, & eius occasione diligenter actum est in catalogo Episcoporum.*

Ioannes XIII. venit Capuam: de eius aduentu Chron. Cass. lib. 2. cap. 9. sic habet: Huius Abbatis nonodecimo anno Ioannes Papa, de Roma exiliatus venit Capuam, & rogatus à præfato Principe Pandulfo, tunc primùm in eadem ciuitate Archiepiscopatum constituit, consecrato ibi Ioanne fratre eiusdem Principis Archiepiscopo. *M. S. Atinense consentit, habet enim:* Sub huius temporibus (*idest Gaidulfi Episcopi Atinensis*) Ioannes Papa XIII. de Roma proiectus, venit Capuam, & rogatus à Pandulfo Principe, tunc primùm in eadem ciuitate Archiepiscopatum constituit, consecrato ibi Ioanne fratre eiusdem Principis Archiepiscopo: cui etiam tradidit cum multis aliis ciuitatibus Episcopatum Atinensem.

Occasio cur Ioãnes Papa expulsus sit à Romanis, fuit, quod Petrus Præfectus vrbis, Consules, Tribuniq; plebis, qui Decarchones dicebantur, cum opes suas ab Imperatore Ottone magno Saxone fractas acerbè ferrent, varia moliri instituerunt ad libertatem recuperandam, & potentiam Pontificis, quæ Ottonis fauore creuerat, infringendam: quare in primis Ioannem ipsum antiqui exempli Pontificem, qui conatibus suis aduersabatur, comprehenderunt, ac nihil de sententia remittentem, vrbe depulerunt, Roffredo Comite, summæ potentiæ viro in auxilium aduocato. Ioannes Pontifex Capuam ad Pandulfum *Principem adijt: Pandulfus non solùm* Pontificem *liberaliter habuit, sed Ioannem Fratrem, vt Roffredum sæuientem occideret, incitauit. Quo fa-*

cto Romani maximo, quo nitebantur, auxilio spoliati, post decem menses Pontificem ex Campania reuocarũt, & magno studio in sede sua reposuerant: Hæc acta sunt ann. 966. *Anno autem 968. vel iuxta recentiorem* Chron. Cassinensis *editionem anno nongentesimo septuagesimo primo, Ioannes cum Ottone iterum Capuæ manens, vt gratiam Principi Capuano referret, Archiepiscopatum Capuanum instituit.*

Hinc prima omnium *(inquit Bar.)* quod inuenerim Ecclesia Capuana ea Archiepiscopatus dignitate in Regno Neapolitano fuit illustrata.

Sed profecto dicere possumus à Papa Ioanne XIII. non institutam, sed restitutam Capuæ *Metropoliticam dignitatem: S. enim Athanasius in epistola ad solitarios habet ita:* Missis enim à S. Concilio in legationem Episcopis, Vincentio Capuæ, quæ Metropolis est Campaniæ, & Euphrate Agrippinæ quæ est Metropolis superioris Galliæ &c.) *Fortasse dices* Capuã *dici Metropolim à sancto Athanasio, quia illo tempore Metropoliticum ius laicum, & sæculare habebat, non autem Ecclesiasticum, & spirituale. At cupio recorderis, quæ S. Anacletus* Papa *vniuersis Episcopis in Italia constitutis scribit:* distinctione 99. can. Prouinciæ to. epistolarũ primo, epist. 2. Prouinciæ aũt *(inquit ille)* multò ante Christi aduentum tempore diuisæ sunt maxima ex parte, & postea ab Apostolis, & B. Clemente prædecessore nostro ipsa diuisio est renouata, & in capite prouinciarum, vbi dudum Primates legis sæculi erant, ac prima iudiciaria potestas, ad quos, qui per reliquas ciuitates commorabantur, quando eis necesse erat, qui ad aulam Imperatoris, vel Regum confugere non poterant, vel quibus permissum non erat, confugiebant pro oppressionibus, vel iniustitijs suis: ipsosq; appellabant quoties opus erat, sicut in lege eorum præceptum erat: ipsis quoque in ciuita-

ciuitatibus,vel locis nostris Patriarchas, vel Primates, qui vnam formam tenent, licèt diuersa sint nomina, leges diuinæ,& Ecclesiasticæ poni, & esse iusserunt,ad quos Episcopi,si necesse fuerint, confugerent,eosq; appellarent, & ipsi Primatum nomine fruerentur,& non alij, reliquæ verò Metropolitanæ ciuitates quæ minores iudices habebant (licet maiores Comitibus essent) haberent Metropolitanos suos, qui prædictis iustè obedirent Primatibus; sicut & in legibus sæculi olim ordinatum erat, qui non Primatum, sed aut Metropolitanorum , aut Archiepiscoporum nomine fruerentur: & licet singulæ Metropoles ciuitates, suas prouincias habeant , & suos Metropolitanos Iudices habere debeant Episcopos , sicut priùs Metropolitanos Iudices habebant sæculares,Primates tamen,vt præfixum est &c. *Hinc igitur constare potest, Capuam, quæ ius Metropoliticum sæculare habuisse conceditur, Metropolitico Iure Ecclesiastico potitam quoque fuisse. Accedit ad hæc, quòd in vita S. Vuillibaldi apud Canisium tom. 4. legitur apud Sur. nouissimè impressum, die 7. Iulij.* Et inde nauigantes *(inquit Auctor)*venerunt ad vrbem, quæ vocatur Neapolis, ibi erant multos dies, & ibi est sedes Archiepiscopi,& magna dignitas eius illic habetur: & ibi propè est castellum,vbi requiescit S. Seuerinus : & inde venit ad vrbem Capuam , & ille Archiepiscopus misit eum ad aliam vrbem ad alium Episcopum:& ille Episcopus misit eum ad vrbem Tyanam ad illum Episcopum : & ille Episcopus misit eum ad S.Benedictum: cūq; S. Vuillibaldus,& Diapertus, qui cum eo pergebat per omnia, venissent ad sanctum Benedictum, non reperiebant ibi nisi paucos monachos, & Abbatem nomine Petronacem , &c. H*oc accedit post ann.731.& ante 743 Ergo Præsul Capuanus ante tempora Ioannis XIII. iam pridem erat Archiepiscopus; Metropoliticum verò ius amiserat : & quid mirum si ciuitas à*

Gothis, Longobardis, & Saracenis afflicta; tandem transmigrare coacta est? Hoc tamen ingenuè fateor ex epistola S. Athanasij necessariò non concludi cunctas Ecclesias Campaniæ fuisse sub vna Capua constitutas: nam ille Sanctus phrasi quadam sibi consueta vsurpat genitiuum pro ablatiuo loci, vt notat Bar. ann. 355. num. 21. ideo appellare Capuam Metropolim Campaniæ, est eam in Campania Metropolim appellare.

Leo IX. Capuam venit anno millesimo quinquagesimo primo, & millesimo quinquagesimo tertio, vt supra ex Chronico Cassinensi lib. 2. retulimus.

Alexander Secundus Capuæ mãsit anno millesimo sexagesimo octauo, & priuilegia vetera Ecclesiæ Salernitanæ confirmauit. Gaspar Musca in catalogo Episcoporum Salernitanæ Ecclesiæ.

Victor Tertius electioni pridem à Cardinalibus factæ, ab ipso reiectæ, tandem Capuæ coacto Concilio anno 1087. consensit, & Pontificatum accepit: supra ex Chron. Cass. retulimus.

Vrbanus II. anno Dominicæ Incarnationis 1092. sui Pontificatus anno 2. Kalendis Aprilis Indictione 14. Capuæ Cassinensi monasterio diploma scripsit, in quo testatur se consueto lateris dolore tactum, à sancto Benedicto sanatum: refert Adnotatio ad Chronic. Cass. lib. 4. cap. 5. Idem Vrbanus II. anno 1097. Capuam venit. De hoc aduentu in vita sancti Anselmi Cantuariensis: sed Gaufredus monachus à Baron. relatus habet ita: Cum ista aguntur (*de obsidione scilicet Capuæ*) Papa Vrbanus colloquium Ducis, & Comitis desiderans, à Roma progrediens, apud Capuam, vbi obsessionem tenebat, venit: Comesq; sex tentoria illi deliberans ad hospitandum, sumptus necessarios abundantissimè ministrauit. Porrò ille sciens scriptum,

Beati

Beati pedes euangelizãtium pacem: & Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur; & alibi scriptum est: Pacem habete, & Deus pacis, & dilectionis erit vobiscum; & maximè quia sciebat, totius Christianitatis curam suæ prouisioni delegatam; de pace inter ipsos reformanda, primo Ducem, & Comitem, Principemq; pariter conueniens, attentare cœpit. Qui consilio Comitis, prudenti responsione vsi, in præsentia Apostolici, copia Beati Petri, dicunt se ius inire, si à Capuanis pari discrimine idem exequatur, concedunt. Papa infra vrbem idem de Capuanis rescitum vadens, dum ab vtrisque partibus conceditur, spe conficiendæ pacis frustra gaudens, renunciat: dies disputandi statuitur. His opponentibus, & illis prout sese res habebat, respondentibus, graui syllogismo Capuanis à Iudicibus legaliter conclusio determinatur; Capuani audientes, se iudicio prægrauari; vel oppositione, vel rationabili contradictione contra Iudices vsi, publicè se iniuriosos ostentantes, exequi vel nolle, vel non posse denuntiant Quod audiens vir Apostolicus, & quia hæc ab illis exequendi internuncius fuerat; aliquantulum erubescens, gladio Beati Petri animaduertens, interminatur; parti nostrorum ex toto fauendo se contulit; Constantiam Comitis in fortia exercendo perplurimum laudans vitamque eius omni cura Romæ, & Italiæ pernecessariam asserens. Nam timor eius plures ab insolentia plusquam zelus honestatis compescebat. Apostolicus itaq; ecclesiasticis negotijs, plusquam expeditionalibus exercitijs intentus, totalibus tumultibus mente declinatis, his tribus Principibus, sed & omni exercitui Apostolica benedictione concessa, Beneuentum secessit.

Paschalis II. anno 1108 *cum Capuam deuenisset, rogatus ab Oderisio Abbate Cassinensi, Ecclesiam Sancti Benedicti, quam Desiderius Abbas intra eandem ciuitatem reno-*

renouauerat, solemniter dedicauit: in qua etiam de vestimentis SS.P. Benedicti recondidit. Chronicum Cassinense lib.4. cap.33.

Gelasius Secundus, de quo Chronicum Cassinense libro quarto capite sexagesimo quarto, Tunc tēporis (*idest anno millesimo centesimo decimo octauo Papa Gelasio, cuius etiã consecrationi apud Caietam interfuit Sennes Archiepiscopus Capuæ*) Capuanus Princeps Robertus, & Gulielmus Dux ad eumdem Pontificem in eadem ciuitate venientes, fidelitatem fecere: Deinde Capuam veniens vnà cum Episcopis, & Cardinalibus, excommunicauit eumdem Imperatorem, vnà cum prædicto inuasore, eorumq; complicibus. In festiuitate autem Paschali imposito sibi Romani Orbis diademate, cum magna laude, & gloria ad Patris Benedicti Monasterium Capuæ situm venit, celebrataq; missa solemniter, ad Episcopatum ciuitatis redijt, ornatis plateis, & arcubus Romano more.

Honorius II. anno 1127. nihil vtilitatis, & virtutis erga ciuitatem Beneuentanam agere deprehendens, consilio salutis accepto, 3 Kalendas Ianuarias Capuanam ciuitatem adiuit. Continuò prædictus Robertus Princeps offitiosissimè illum excipiens, ad palatium Episcopij Capuani gaudio magno eum castrametari præcepit. Nec mora: Præfatus Pontifex Honorius Archiepiscopos, & Abbates accersiri præcepit, quatenus ad Principis vnctionem conuenirent: qui euntes die statuto, exultatione ingenti ad Capuanam Ecclesiam conuenere. Archiepiscopus itaq; Capuanus (OTO vocabatur) iuxta Prædecessorum suorum priuilegium, præsente tanto, ac tali Pontifice Honorio, cum turba virorum Religiosorum, quę conuenerat, & Episcoporum conuentu, prædictum Robertum in principatus honorem inunxit, & confirmauit. O quantus exultationis, & gaudij affuit affectus: cœlorum Regem testamur

mur viuentem, neminem Principum vetustorum talj iubilatione,& iucũditate nobilitatum fu isse. Audiuimus profectò sicut ex eorum, qui interfuere comperimus testimonio, quinque millia virorum ad tanti Principis vnctionem conuenisse. Pontifex autem Honorius tantam Episcoporum,& proborum virorum multitudinem aspiciens, Principe illo sacrato, eminentiori ascendens locò, multa de S.R.E. hostibus,lachrymis irrigantibus,prædicat: Tunc vox militum,populiq; omnis, qui conuenerat, efficitur,& vna concordia clamauere se, suaque omnia pro Beati Petri fidelitate, & sua tradituros. Nouissimè Robertus nouiter Princeps statutus, coram omnibus taliter pollicetur: En Pater venerabilis,& personam,quam aspicis, & totius Principatus mei, quem tradidisti virtutem, tuæ committo ditioni, & ad tuum Imperium omnia subiacebunt. *Hæc ex Falcone Beneuentano nuper impresso fol.*239.

Bonifacius Papa VIII. electus Neapoli 1294. *in peruigilio Natiuitatis Dominicæ, Romam ad consecrationis, & coronationis munus accipiendum pergens, primo die Capuæ constitit:illumq; Campana Nobilitas Romam vsque deduxit,& in coronationis pompa solemni sequuta, vt Iacobus Stephanescus Diac. Cardin. in suo poemate significat, nam lib.*1.*cap.*5.

Et licèt hybernos cœlum diffunderet imbres,
Cœpit iter Præsul Capuam,Montemq; Casinum,
Inde Ceperani transuexit flumina ponte:
*& lib.*2.*cap.*9.

Dum pergit sacratus apex, quem circuit amplus
Miles, equus post terga ruens, festumq; decorans
Appulus, & Gallus, Romanus,& inclytus,omnis
Nobilitas Campana sequens vestigia summi
Principis.

Vrba.

Vrbanus VI. Roma Neapolim veniens ann. 1382. Capuæ ab occurrente Carolo Rege salutatus, & ad pernoctandum Auersæ deductus; ex Constantio lib. 8.

SANCTVARII CAPVANI

PARS QVARTA.

COLLECTORE

MICHAELE MONACHO

D. D. & Canonico Presbytero Capuano.

In hac Quarta Parte sunt nomina Sanctorum qui Capuæ culti fuerunt: & leguntur in Manuscriptis, nempe

In Kalendario *præmisso paruo Codici Longobardo*
In Kalendario *præmisso alteri Codici variarum orationum, & Longobardo.*
In Kalendario *Thesauri.*

In Kalendario alterius Codicis Capuani, qui est ordinarium totius anni.

In Kalendario præmisso veteri Breuiario Capuano impresso.

Et in varijs monimentis.

In Bulla Consecrationis Sancti Stephani Episcopi Caiacensis.

In Bulla Episcopi Suessani.

In Bulla Episcopi Casertani.

In Priuilegio Papæ Alexandri III.

In Taxa Decimarum antiqua.

PRIMVM

KALENDARIVM PRAEMISSVM Psalterio parui Codicis Longobardi, conseruati in Monasterio Monialium Sancti Ioannis.

Hoc Kalendarium scriptum est caractere Longobardo, minuto, uniformi, & nigro: Pauca verba, quæ Solis motum notant, necnon Kalendæ, Idus, & Nonæ rubrica notantur.

IANVARIVS.

1 A Kal. Octaua Natiuitatis Domini. Eodem die Depositio erit sancti Basilij Archiepiscopi.
2 B 4 N. Depositio S. Confessoris Machar j Abbat.
5 E N. Vigilia erit Epiphaniæ.
6 F 8 Id. Apparitio erit Domini nostri Iesu Christi secundùm carnẽ. Eod. die Passio erit SS. MM. Iuliani, & Basilissæ.
8 A 6 Depositio erit sancti Seuerini Confessoris.
10 C 4 Depositio erit sancti Pauli primi eremitæ.
11 D 3 Depositio S. Leucij Episcopi, & Confessoris.
12 E 2 Passio erit sancti Potiti M.
13 F Id. Octaua Epiphaniæ. Eodẽ die Depositio erit S. Yiari Pictaui Episcopi.
14 G 19 Kal. Feb. Depositio sancti Felicis in Pingis, presbyteri, & confessoris.
15 A 18 Depositio sancti Mauri Abbatis, & Confess.

16 B 17 Pafsio erit S. Marcelli PP.& S. Hermuli M.
17 C 16 Depoſitio S.Antonij Abbatis, & Eremitæ.
18 D 15 Paſsio SS. Speuſippi, Eleuſippi, & Meleuſippi. Eodem die Paſsio erit S.Priſcæ M.
19 E 14 Paſsio S. Modeſtini Epiſcopi
20 F 13 Paſsio SS. MM. Sebaſtiani, & Sociorum: & eod die Paſſ. S. Fabiani M.atq; Pontificis.
21 G 12 Paſsio erit S.Agnes Virg.& Mart.
22 A 11 Paſsio erit ſancti Vincentij Leuitæ, & Mart.
23 B 10 Paſsio erit ſancti Anaſtaſij.
25 D 8 Conuerſio erit ſancti Pauli Apoſtoli: & eod. die depoſitio S. Gregorij Nazianzeni Epiſ.& Conf.
26 E 7 Feſtiuitas erit ſanctæ Paulæ.
27 F 6 Depoſitio erit ſancti Iuliani Epiſcopi, & confeſſ. & eod. die Paſsio erit SS.MM.Marij Marthæ, Audifax, Abacuc.
31 C 2 Paſsio erit SS.Mart.Cyri, & Ioannis.

FEBRVARIVS.

2 E 4 N. Purificatio erit S. Dei Genitricis, & Virg.M.
3 F 3 Paſsio erit S.Blaſij Epiſcopi, & M. & eod.die Paſsio erit ſancti Trifonis M.
5 A N. Feſtiuitas erit S. Agathes V.& M.
6 B 8 Id. Feſtiuitas erit S. Dorotheæ Virg.& Mart.
7 C 7 Veris initium: Ver habet dies xc i. Paſsio s.Euboli M.
9 E 5 Depoſitio erit s.Sabini Canuſini Epiſcopi.
10 F 4 Feſtiuitas erit s. Scholaſticæ Virg.
12 A 2 Paſsio erit s.Modeſti Leuitæ M.
14 C 16 Kal.Mart.Paſsio s.Valentini Epiſcopi, & M.
15 D 15 Sol in Piſces.Paſſ.Sanctorum Martyr.Fauſti-

næ,

næ, & iouinæ.

16 E 14 Festiuitas s.Iulianæ Virg.& M.
17 F 13 Passio erit s. Cucufati M.
19 A 11 Depositio erit Barbati Beneuentani Archiep.
22 D 8 Cathedra s.Petri Apostoli apud Antiochiam.
24 F 6 Hic bissext. Solemnitas erit s.Matthiæ Apost.

MARTIVS.

5 A 3 Non. Endecades. Embolismus.
6 B 2 Ogdoades. Embolismus.
7 C Non.Festiuitas erit S.Perpetuæ,& Felicitatis.
8 D 8 Id.Prima incensio Lunæ Paschalis.
9 E 7 Passio Sanctorum Martyrum Quadraginta.
12 A 4 Depositio erit S.Gregorij Papæ.
16 E 17 kal.Aprilis S.Quiriaci Episcopi,& Mart.
18 G 15 Primus dies sæculi.
21 C 12 Depositio erit S.Benedicti Abb.Aequinoct.
25 G 8 Annunciatio Sanctæ Mariæ.
27 B 6 Resurrectio Domini.
29 D 4 Ordinatio S.Gregorij Papæ.

APRILIS.

5 D Non.Depositio S. Ambrosij Mediolanensis Epi.
11 C 3 Hic introiuit Noe in arcam.
14 F 18 kal.Passio erit SS.MM. Tiburtij,& Valeriani.
Maij
19 D 13 Depositio erit S.Leonis Papæ.
23 A 9 Passio erit S. Georgij Mart.
25 C 7 Solemnitas S. Marci Euangelistæ. Eod. die Litania maior.
28 F 4 Passio erit S.Vitalis Mart.

MAI-

M A D I V S.

1 B Kal. Initium prædicationis Domini noſtri Ieſu Chriſti. In Africa Ierapolim ſolemnitas erit Sanctorum Apoſtolorum Philippi & Iacobi.

3 D 5 Non. Inuentio erit Sanctæ, & viuificæ Crucis: & eod. die paſsio erit Sanctorum M.M. Alexandri, Euentij & Theodoli: & eodem die Feſtiuitas erit S. Antoniæ

4 E 4 Letanias, ideſt rogationes, & ſupplicationes ante Aſcenſionem Domini ab omnibus Eccleſijs placuit celebrari, ita vt præmiſsum triduanum ieiunium ante Dominicæ Aſcenſionis diem.

5 F 3 Aſcenſio erit Domini N. Ieſu Chriſti ad cœlos ſecundùm carnem.

6 G 2 Tranſlatio erit S. Matthæi Apoſtoli, & Euangeliſtæ, & Ioannis ad portam latinam.

8 B 8 Id. Inuentio erit S. Michaelis Archangeli in Monte Gargano.

9 C 7 Tranſlatio erit corporis B. Nicolai Archiepiſcopi de Mirea in Barum: & eodem die paſsio erit S. Barbati Mart.

10 D 6 Feſtiuitas erit S. Euſroſinæ.
Eſtas oritur à 5. Id. Madij vſq; in 5. Id. Auguſti. Tempus æſtatis ſunt dies cx 1.

11 E 5 Paſsio erit S. Gordiani Mart.

12 F 4 Paſsio erit Sanctorum Martyrum Pancratitij Nerei, & Achillei.

14 A 2 In Aegypto paſsio erit S. Pacomij monachi: & eodem die paſsio erit S. Victoris M. kal. Iunij.

19 F 14 Pasſio erit Sanctorum MM. Felicis, & Fortunati.
kal.Iunij.

20 G 13 Pasſio erit SS.MM.Euſtaſij Agapiti, Theopiſti, ac Theopiſten: & eod.die Feſtiuitas erit S. Potentianæ virg.

21 A 12 Pasſio erit S.Eleutherij Epiſcopi, & M.

25 E 8 Pasſio erit S.Canionis Epiſcopi, & M.

29 B 4 Pasſio erit SS.Mart. Siſinni, & Alexandri.

31 D 2 Pasſio erit SS.MM. Cancij, Canciani, & Cancianellæ, & Proti.

I V N I V S.

1 E Kal. Pasſio S.Nicomedi Mart.

2 F 4 N. Pasſio erit SS.MM. Marcellini, & Petri, & B. Candidæ, & Heraſmi Epiſcopi, & Mar.

6 C 8 Id. Pasſio erit S. Vincentij Epiſcopi, & Benigni Diaconi.

9 F 5 Pasſio Sanctorum Martyrum Primi, & Feliciani.

11 A 3 Solemnitas erit S.Barnabæ Apoſtoli.

12 B 2 Pasſio erit Sanctorum Martyrum Baſilidis, Cirini, Naboris, & Nazarij.

13 C Id. Depoſitio erit S.*M*arci Confeſſoris.

15 E 17 Pasſio erit SS. *M*artyrum Viti, *M*odeſti: & eod.die Pasſio erit SS.*M*artyrum ſeptem Dormientium.
kal.Iulij.

17 G 15 Sol intrat in Cancrum. Tranſlatio erit S. Bartholomei Apoſtoli ab India in Liparim: & eodem die paſſ. erit Sanctorum *M*art. Nicandri, & *M*arciani.

18 A 14 Paſs.erit S.Iſabri *M*.& *M*arci, & *M*arcelliani

19 B 13 Pasſio erit S.*M*ar.Geruaſij, & Protaſij.

20 C 12 Solſtitium ſecundùm Græcos Paſsio erit Sanctorum *M*art. Iuſtini, Caritoni,& Ca- Caritinæ.
21 D 11 Conſecratio S.Iacobi Apoſtoli fratris Dñi.
22 E 10 Depoſitio erit S.Paulini Nolani Epiſcopi.
23 F 9 Vigilia S.Ioannis Baptiſtæ.
24 G 8 Natiuitas eiuſdem.
25 A 8 Feſtiuitas erit S.Febroniæ Virg.&*M*art.
26 B 6 Paſsio erit Sanctorum *M*art.Ioãnis,& Pauli.
28 D 4 Depoſitio erit S.Leonis *P*apæ:& eod.die Vigilia Apoſtolorum *P*etri,& *P*auli.
29 E 3 *P*aſsio erit eorundem Apoſtolorum.
30 F 2 Depoſitio erit S.*M*arcialis Epiſcopi,& Conſeſſ.

I V L I V S.

1 G Kal.Octaua ſancti Ioannis.
2 A 6 N.*P*aſsio erit Ss. *M*.Proceſsi,& *M*artiniani.
4 C 4 Ordinatio,atq; conſecratio ſancti *M*artini.
6 E 2 Octaua Apoſtolorum.
7 F Non Feſtiuitas erit ſanctæ *M*arinæ Virg.& *M*ar.
8 G 8 Id.*P*aſsio erit ſancti *P*rocopij *M*art.
9 A 7 Depoſitio erit S.Effrem monachi,& eremit.
10 B 6 Feſtiuitas ſanctæ Felicitatis , & Filiorum : & eod. die aſſumptio erit ſancti Heliæ prophetæ ad cœlos.
11 C 5 Paſsio SS.*M M*. Iaſonis,& *M*auri : & eodem die Conuerſio erit ſanctæ *P*elagiæ , & Tranſlatio ſancti Benedicti.
12 D 4 *P*aſsio Sanctorum *M M*. Naboris , & Felicis: & eod. die paſsio erit S. Ermagoræ Epiſcopi,& *M*ar.

13 E 3 Feſtiuitas erit S.*M*argaritæ V.& *M*.
14 F 2 Hinc incipiunt dies caniculares. *P*aſsio erit S.Focati Epiſcopi,& *M*.
15 G Id.*P*aſsio erit SS. *MM*. Quirici, & Iulittæ matrls eius.
16 A 17 kal. Auguſti. Depoſitio erit S. Alexij Confeſſ.
18 C 15 Sol in Leonis ſignum.
20 E 13 Depoſitio S. Seueri Epiſcopi.
21 F 12 Feſtiuitas S. Euphraſiæ Virginis.
22 G 11 Feſtiuitas S. *M*ariæ *M*agdalenæ.
23 A 10 *P*aſsio erit S.Apollinaris Epiſcopi,& *M*art.
24 B 9 Feſtiuitas erit ſanctæ Chriſtinæ Virg. & eod. die vigilia s Iacobi fratris Domini.
25 C 8 Solemnitas erit eiuſdem, & eod. die *P*aſsio s.Chriſtophori *M*art.
27 E 6 *P*aſsio s.*P*anteleonis mart.
28 F 5 *P*aſsio ss.*MM*. Nazarij,& Celſi.
29 G 4 *P*aſsio erit ss.*MM*. Felicis,Simplicij,Fauſtini,& Beatricis.
30 A 3 *P*aſsio ſanctorum *MM*. Abdon, & Sennes.

AVGVSTVS.

1 C *K*al. *P*aſsio erit SS.*M*. VII. Fratrum *M*achabeorum,& eod. die ad vincula sñ Petrum.
2 D 4 N. *P*aſsio erit *S*.*S*tephani *P*apæ,& mart.
3 E 3 Inuentio erit corporis *S*.*S*tephani *P*rotomar. Nicodemi,& Gamaliel.& Bibonis.
6 A 8 Id.Tráſfiguratio erit Domini noſtri Ieſu Chriſti ſecundùm carnem: & eodem die paſsio erit *SS*. martyrum Xiſti *P*apæ, & Feliciſsimi,& Agapiti.
7 B 7 *P*aſsio *S*.Donati Epiſcopi,& mart.

8	C	6	Passio SS.MM.Quiriaci, Largi, & Smaragdi.
9	D	5	Vigilia erit S. Laurentij Leuitæ, & martyris. Hic incipit Autumnus: & finitur 5. Idus Nouemb.& sunt dies xc i.
10	E	4	Passio erit eiusdem Laurentij.
11	F	3	Passio erit S.Tiburtij M.
12	G	2	Passio erit Cassiani M.
13	A		Passio erit S.Hippoliti M.
			Depositio S Eusebij Confess. & eod. die Vigilia erit S.Mariæ Virginis.
15	C	18	Kal.Sept.Assumptio erit S.Dei Genitricis: & V.Mariæ.
17	E	16	Octaua sancti Laurentij.
18	F	15	Sol in Virginem. Passio erit S.Agapiti M.
19	G	14	Passio erit S.Magni Episcopi.
22	C	11	Octaua S. Mariæ: & eodem die Passio erit sancti Timothei.
24	E	9	Passio erit S. Genesij M. & S. Audeni Episcopi: & eod. die Vigilia sancti Bartholomei Apostoli.
25	F	8	Solemnitas erit eiusdem.
27	A	6	Passio erit S.Rufi M. & SS.MM.Fortunati, Gagi, & Anthes.

Rufus quia notatur sine Carponio, est Rufus antiquior, Episcopus Capuæ, & M. cuius Acta relata sunt in prima parte, sed quoniam ibi prætermißa fuit notatio ad illa verba Iura mihi per per salutem Cæsaris, *ideo hic eam collocamus.*

Per salutem Cæsaris. *Per Principis Genium, Caput, & salutem æquè ac per alios deos iurabant Gentiles. Quare Ouid. 3. de Pon. Eleg. 3. inducit Cupidinem ita iuraneem.*

Per

Per mea tela faces,& per mea tela sagittas
Per matrem iuro,Cęsareumq.Caput. *Imo peierare per Genium Principis grauius existimabant, quam per Genium Iouis. Christiani verò per Principis salutem non autem per Principis Genium iurasse habet Tertullianus in Apol.cap. 30. Neque mirum: in Imperatoribus enim, vt Tertull. aduertit, iudicium Dei suscipimus qui gentibus illos præfecit, idque in illis esse scimus quod Deus voluit, ideoque iurando per salutem eorum protestamur nos velle saluum esse quod Deus voluit; Est profectò hoc iurare, execratio, qua Deo Principis Caput oppigneratur,* vt scilicet *(vtor verbis Augustini serm.30.de verb. Apol.)*hoc in caput eueniat, quod exit de iurantis ore,si verum verum,si falsum falsum : *At iurare per Genium erat quid numinis, & diuinitatis extra verũ Deũ inPrincipe cõfiteri, ideoq; ab huiusmodi iuramento abhorrebãt Christiani, & mori potius eligebant,quã ita iurare. Bar.c.2.an.202.29]*

28 B 5 Depositio sancti Augustini Episcopi & Cõfess.& sancti Hermetis Mart.

29 C 4 Decollatio erit sancti Ioannis Baptistæ, & sanctæ Sabinæ Virg.& Mart.

30 D 3 Passio SS.MM.Felicis:& Audacti.

SEPTEMBER.

1 F kalen.Passio SS.MM.XII.Fratrum:& cod.die Depositio erit sancti Egidij Abbatis : &

sancti Prisci Martyr.

2 G 4 Non.Passio erit S.Terentiani Episcopi, & M. & Zenoni, & Antonini Mart.

5 C Nonas Hic finiuntur dies caniculares.

8 F 6 Id.Natiuitas erit S.Dei Genitricis, & Virginis Mariæ:& S.Adriani Mart.

9 G 5 Passio erit Gorgonij Mart.& sociorum eius.

11 B 3 Passio erit SS.Mart.Proti,& Iacinthi.

14 E 18 kal.Octob.Pass.erit SS.M.Cornelij,& Cypriani

15 F 17 Passio erit sancti Nicomedis M.

16 G 16 Festiuitas erit S.Euphemiæ V. & M.

19 C 13 Passio erit SS. Martyrum Ianuarij, Festi, & Desiderij.

20 D 12 Aequinoctium. Vigilia erit sancti Matthei Apost.& Euangelistæ.

21 E 11 Solemnitas erit eiusdem.

22 F 10 Passio erit S.Mauritij cum socijs suis.

23 G 9 Festiuitas erit S.Teclæ V. & M.

24 A 8 Conceptio erit S.Ioannis Baptistæ.

27 D 5 Passio erit SS.Martyrum Cosmæ,& Damiani,& sociorum eorum.

29 F 3 Dedicatio erit Ecclesiæ S.Michaelis Archãg.

30 G 2 Depositio erit S. Hieronymi presbyteri, & confess. & eod. die Festiuitas erit sanctæ Sophiæ,& filiorum eius.

OCTOBER.

1 A Kal.Dedicatio confessionis B. Nicolai.

6 F 2 Non.Passio erit SS.MM.Marcelli,& Apolei.

7 G Non.Passio SS.MM. Sergij,& Bacchi.

9 B 7 Id. Passio erit SS. M. Dionisij Epi Ariopagitæ,& Rustici:& Eleutherij,& Dõnini M.

13 F 3 Pasſio erit S. Athanaſij Epiſcopi, & M.
14 G 2 Paſsio erit ſancti Calixti Papæ, & Mart.
18 D 15 kal. Nou. Solemnitas erit S. Lucæ Apoſtoli, & Euangeliſtæ.
19 E 14 Depoſitio erit ſancti Zoſimi Epiſcopi.
21 G 12 Depoſitio erit S. Ilarionis monachi, & erem.
23 B 10 Paſsio erit ſancti Longini M.
25 D 8 Paſsio erit SS. Griſanti, & Dariæ M.
26 E 7 Paſsio erit S. Demetrij M.
27 F 6 Vigilia erit SS. Apoſtolorũ Simeonis, & Iudæ
28 G 5 Solemnitas erit eorundem Apoſtolorum.
30 B 3 Depoſitio erit S. Germani Capuani Epiſc.
31 C 2 Vigilia erit omnium Sanctorum.

NOVEMBER.

1 D Kal. Commemoratio erit Omnium Sanctorum: Et eod. die Paſs. erit S. Cæſarij M.
2 E 4 N. Paſs. erit SS. M. Achindini, Pigaſij, & Anepotiſti.
6 B 8 Id. Depoſitio erit S. Leonardi Abbatis, & Confeſſoris.
8 D 6 Paſsio erit SS. Quatuor Coronatorum, & S. Angeli in Chron. Ab hinc hyems vſq. in 5. Id. Feb. & ſunt dies x c.
9 E 5 Paſsio erit ſancti Theodori *M*.
10 F 4 Paſsio erit S. *M*enæ *M*.
11 G 3 Depoſitio erit S. *M*artini Turonenſis Archiepiſcopi.
13 B Idus Depoſitio S. Brici Epiſcopi, & Confeſſoris, & S. Ioannis Os Aurei.
17 F 15 kal. Decemb. Sol in Sagittario. Paſsio erit S. Laberij M. & eod. die Paſsio S. Gregorij Neoceſarienſis Epiſcopi.

19 A 13 Pasſio erit SS.MM. Samonæ : & Guriæ : & Abibus.
21 C 11 Pasſio erit ſancti Mauri Mart.
22 D 10 Feſtiuitas erit ſanctæ Ceciliæ V. & M.
23 E 9 Pasſio erit ſancti Clementis Papæ.
24 F 8 Pasſio erit ſancti Griſochini Mart.
25 G 7 Feſtiuitas erit ſanctæ Catharinæ Virg. M. & eod.die paſſ.erit ſancti Mercurij Mart.
26 A 6 Pasſio erit S. Petri Alexandrini Archiepiſc.
27 B 5 Depoſitio erit ſancti Valentini Epiſcopi, & Confeſſoris.
29 D 3 Vigilia erit S.Andreæ Apoſtoli : & eod.die paſſ.ſancti Saturnini M.
30 E 2 Solemnitas erit eiuſdem.

DECEMBER.

4 B 2 Non.Feſtiuitas erit S.Barbaræ V. & M.
5 C Non. Depoſitio erit S.Fortunati Epiſcopi,& Cō feſſoris.
6 D 8 Id. Depoſitio erit S.Nicolai Archiepiſcopi.
7 E 7 Conſecratio erit S.Ambroſij Archiepiſcopi
8 F 6 Pasſio erit S. Sabini Spolitini Epiſcopi : & eod.die Conceptio S. Dei Genitricis, & Virg.Mariæ.
10 A 4 Feſtiuitas erit S.Eulaliæ V.& eod.die Inuen tio erit ſancti Sabini Archiepiſ.in Barum.
11 B 3 Depoſitio erit S.Damaſi Papæ.
13 D Id. Feſtiuitas erit ſanctæ Luciæ V. & M.& eod. die paſſ.erit SS.MM.Euſtaſij,& ſociorum eius.
18 B 15 kal.Ianuarij Sol in Capricornu. Feſtiuitas erit S.Eugeniæ V.& M.

19 C 14 Paſsio erit ſancti Ignatij Epiſcopi,& M.
21 E 12 Solſtitium. Solẽnitas erit ſancti Thomæ Ap.
22 F 11 Paſsio erit S.Gregorij Spolitini Epiſcopi .
24 A 9 Vigilia erit Natiuitatis D.N.I. Chriſti ſecundùm carnem:& eod.die Anaſtaſiæ V.
25 B 8 Natiuitas erit D.N. Ieſu Chriſti.
26 C 7 Paſsio ſancti Stephani Protomart.
27 D 6 Solemnitas erit ſancti Ioannis Apoſtoli : & Euangeliſtæ.
28 E 5 Paſsio erit ſanctorum Martyr.Innocentium.
29 F 4 Paſsio erit ſancti Primiani Epiſcopi .
31 A 2 Depoſitio erit ſancti Sylueſtri Papæ:& eod. die Feſtiuitas ſanctæ Columbæ V.& M.

Omnes deuotè celebremus .

SECVNDVM

KALENDARIVM PRAEMISSVM Diuersis Orationibus, Letanijs, Officio B.Mariæ, atq; Defunctorum, Codicis parui, Chori Monialium Sancti Ioannis.

Hoc Kalendarium scriptum est caractere Longobardo, partim nigro, partim rubro: Huic etiam videntur post primam scriptionem addita fuisse nonnulla nomina, quæ nos ita signamus † ad.

IANVARIVS.

1 A Kal. Octaua Natiuitatis Domini. *S.*Basilij Episc.
2 B 4 Non.Octaua *S.*Stephani.
3 C 3 Octaua *S.*Ioannis.
4 D 2 Octaua Innocentium.
5 E Non. Vigilia Epiphaniæ.
6 F 8 Id.Epiphania Domini.
8 A 6 *S.*Seuerini Confess.
9 B 5 *SS.M.*Iuliani,& Basilissæ.
10 C 4 *S.*Pauli *P*rimi Eremitæ.
11 D 3 *S.*Leucij Episcopi,& Confess.
13 F Idus Octaua Epiphaniæ.*S.*Hilarij Episcopi.

14 G 19

14 G 19 Kal.S.Felicis presbyteri,& Felicis M.
15 A 18. S.Mauri Abbatis.
16 B 17 S.Marcelli Papæ, & M.& Temmarl Episcopi.
17 C 16 S.Antonij confess.
18 D 15 S.Priscæ V.& M.
20 F 13 S.Sebastiani, & Fabiani M. Marij, Marthæ, Audifax,& Abacuc.
21 G 12 S.Agnes V. & M.
22 A 11 S.Vincentij Leuitæ,& M.Anastasij M.
24 C 9 Conuersio sancti Pauli.
25 D 8 Dedicatio huius Ecclesiæ sancti Ioannis Baptistæ.
26 E 7 S.Policarpi Episcopi,& M.
27 F 6 Dormitio sanctæ Paulæ.
31 C 2 S.Abaciri,& Ioannis.

FEBRVARIVS.

1 D Kal.S.Ignatij Episcopi, & M.& Brigidæ V.
2 C 4 Non.Purificatio S.Mariæ,& s.Simeonis.
3 F 3 S.Blasij Episcopi,& M.
5 A Non.S.Agathæ V. & M.
7 C 7 Id.S.Altobertæ Virg.
9 E 5 S,Sauini Canusini Episcopi.
10 F 4 S.Scolasticæ Virg.
11 G 3 S.Castrensis Episcopi,& confess.
14 C 16 kal.S.Valentini presbyt.& *M*.
15 D 15 S.Faustini, & Iobitæ.
16 E 14 S.Iulianes Virg.& *M*.
22 D 8 Cathedra S.Petri Apostoli.
24 F 6 S.*M*atthiæ Apostoli.
28 C 2 S.Romani Abbatis.

MARTIVS.

7 C Non.S.Thomæ de Aquino † Ad.
9 E 7 Id.S.Mart.Quadraginta.
12 A 4 Id.S.Gregorij Papæ.
20 B 13 Kal.Vigiiia ſancti Benedicti Abbatis.
21 C 12 S.Benedicti Abbatis.
25 G 8 Annunciatio S.Mariæ Virginis.
28 C 5 Octaua S.Benedicti.

APRILIS.

2 A 4 Non.S.Mariæ Aegiptiacæ.
14 F 18 Kal.Mad.Tiburtij,& Valeriani.
23 A 9 S.Georgij M.& Adelberti Epiſcopi, & M.
25 C 7 S.Marci Euangeliſtæ.
28 F 4 S.Vitalls Mart.
29 G 3 S.Eufroſinæ Virg.

MADIVS.

1 B kal.SS. Apoſtolorum Philippi,& Iacobi.
2 C 6 Non.S.Athanaſij Epiſcopi, & Confeſſ.
3 D 5 Inuentio S. † Alexādri,Euentij,& Theodoli
6 G 2 S.Ioannis ante portam latinam, & translatio S.Matthei Apoſtoli.
8 B 8 Id.Inuentio S.Michaelis Archangeli.
9 C 7 S.Victoris Mart.
10 D 6 S.Gordiani,& Epimachi.
12 F 4 SS.M.Nerei, & Achillei.
14 A 2 S.Bonifacij Mart.
19 F 14 kal.Iunij S. Potentianæ Virg. & ſancti Petri preſ-

presbyteri de *M*urono.

20 G 13 S.Euſtaſij cum ſocijs ſuis.
22 B 11 S.Caſti,& Caſſij † Ad.
25 E 8 S.Vrbani Papæ,& M.
27 G 6 S.Reſtitutæ Virg.
31 D 2 S.Petronillæ Virginis.

I V N I V S.

1 E kal.Dedicatio Altaris S.Mariæ, & Marcellini, & Petri Heraſmi.
6 C 8 Id.S.M.Vincentij, & Benigni Diac.
8 E 6 S.Eſdra Confeſſ.
9 F 5 S.M.Primi,& Feliciani.
11 A 3 S.Barnabæ Apoſtoli, & Onufrij.
12 B 2 S.M.Baſilidis,Cirini, Naboris, & Nazarij.
13 C Idib.S.Antonij de Padua † Ad.
15 E 17 Kal.Iulij S.M. Viti cum ſocijs ſuis.
17 G 15 S.Nicandri,& Marciani.
18 A 14 S.Marci,& Marcelliani.
19 B 13 S.M.Geruaſij,& Protaſij.
22 E 10 S.Paulini Epiſcopi, & Confeſſ.
23 F 9 Vigilia S.Ioannis Baptiſtæ.
24 G 8 Natiuitas eiuſdem. S.Febroniæ Virg.
25 A 7 S.Eligij Epiſcopi,& Confeſſ.
26 B 6 S.Ioannis, & Pauli.
28 D 4 Vigilia Apoſtolorum.
29 E 3 Natiuitas Apoſtolorum Petri, & Pauli.
30 F 2 Commemoratio S. Pauli Apoſtoli.

I V L I V S.

1 G kal. Octaua S.Ioannis Baptiſtæ.

2 A 6 Non.S.*M*art.Procefsi,& *M*artiniani.
6 E 2 Octaua Apoſtolorum.
8 G 8 Id.S.Procopij *M*art.
10 B 6 S.*M*.VII. Frtrũ S.VV.Rufinæ,& Secundæ.
12 D 4 S M.Naboris,& Felicis.
13 E 3 S.Margaritæ V.& *M*.
15 G Idib.S.Cirici,& Iulittæ matris eius.
16 A 17 Kal Aug.s.Vitaliani Epiſcopi,& confeſſ.
17 B 16 S.Alexij confeſſ. & Marinæ Virg.
18 C 15 S.Simphoroſæ, & filiorum eius.
21 F 12 S.Praxedis Virginis.
22 G 11 S.Mariæ Magdalenæ.
23 A 10 S.Apollinaris Epiſcopi, & M.
24 B 9 Vigilia s.Iacobi Apoſt.s.Chriſtinæ V. & *M*.
25 C 8 Natalis s.Iacobi. Apoſt. s. Chriſtophori M.
26 D 7 S.Veneræ Virginis.
27 E 6 Simonis monachi.
28 F 5 S.M.Nazarij,& Celſi.s.Pantaleonis M.
29 G 4 S.Felicis PP. *M*. s. *M*. Simplicij, Fauſtinæ, (Beatricis.
30 A 3 S.*M*artyrum Abdon,& Sennes.

AVGVSTVS.

1 C kal. Vincula ſancti Petri, & s. Machabeorum.
2 D 4 Non.S.Stephani Papæ,& M.
3 E 3 Inuentio ſancti Stephani Protom.
5 G Non.S.Dominici confeſſ.& s.Pari Epi,& conf.
6 A 8 Id.Tranſfiguratio Domini,& S.Xiſti,Felicis,& Agapiti.
7 B 7 S.Donati Epiſcopi,& Mart.
8 C 6 S.Ciriaci, Largi, & Smaragdi.
9 D 5 Vigilia s.Laurentij,SS. VII. Dormientium.
10 E 4 Natalis s.Laurentij Leuitæ, & Mart.

11 F 3 S.Tiburtij Mart.
12 G 2 S.Eupli Diaconi,& Mart.
13 A Idib. S.Ipoliti,& Caſſiani Mart. (teri.
14 B 19 kal.Sept. Vigilia s.Mariæ,& s. Euſebij presby-
15 C 18 Aſſumptio S.Mariæ Virginis.
17 E 16 Octaua s.Laurentij.
19 G 14 S.Magni Epiſcopi,& Mart.
22 C 11 Octaua S.Mariæ Virginis.
24 E 9 Vigilia s.Bartholomei Ap.& s.Rufini Epi.
25 F 8 Natalis s.Bartholomei Apoſtoli.
27 A 6 S.M.Rufi, & Carponij.
28 B 5 S.Auguſtini Epiſcopi, & confeſſ.& s.Herm.
29 C 4 Decollatio s.Ioannis Baptiſtæ.
30 D 3 S.Felicis, & Audacti Mart.

SEPTEMBER.

1 F Kal.S.XII.Fratrum Priſci,& Terentiani M.Egid.
2 G 4 Non.Zenonis,& filiorum eius.
7 E 7 Id.S.Pamphili Epiſcopi, & confeſſ.
8 F 6 Id.Natiuitas S.M.Virginis,& s.Adriani M.
9 G 5 S.Gorgonij,& Dorothei Mart.
11 B 3 S.Proti,& Iacinti, & Eugeniæ. (Cipriani.
14 E 18 kal.Octob. Exaltatio s. Crucis , & Cornelij, &
16 G 16 S.M.Luciæ, Geminiani, & Euphemiæ.
19 C 13 S.M.Ianuarij,& Sociorum eius.
20 D 12 Vigilia s.Matthei Apoſtoli.
21 E 11 Natalis s. Matthei Apoſtoli, & Euangeliſtæ.
22 F 10 S.Mauritij,& Sociorum eius.
23 G 9 S.Teclæ Virginis.
24 A 8 Conceptio s.Ioannis Baptiſtæ.
27 D 5 S.M.Coſmæ, & Damiani.
29 F 3 Dedicatio s.Michaelis Archangeli. (eius
30 G 2 S.Ieronimi presbyteri , & Sophiæ, & filiorũ

OCTOBER.

1 A Kal. S.Remigij Episcopi,& cõfess. & Arethæ M.
4 D 4 Non.S.Francisci presbyteri,& confess.
5 E 3 Non.S.Placidi,& sociorum.
7 G Non.S.Sergij,& Bacchi,& Marcelli,& Apulei
8 A 8 Id.S.Reparatæ V.& M.
9 B 7 S.Dionisij,Rustici,& Eleutherij.
14 G 2 S.Calixti Papæ, & M.& Fortunatæ V.
18 D 15 kal.S.Lucæ Euangelistæ.
20 F 13 S.Zosimi Episcopi.
21 G 12 S.Ilarionis monachi.
25 D 8 S.Crisanti,& Dariæ, & translatio S. Bartholomei Apostoli.
26 E 7 S.Dimitrij M.
27 F 6 Vigilia Apostolorum Simonis, & Iudæ.
28 G 5 S.Apostolorum Simonis,& Iudæ.
30 B 3 S.Germani Episcopi,& Maximi Mart.
31 C 2 Vigilia Omnium Sanctorum.

NOVEMBER.

1 D kal Commemoratio Omnium Sanctorum.
2 E 4 Non.S.Valentini,& Ilarij.
5 A Non.S.Trophimenis V.& M.
6 B 8 Id.S.Leonardi confess.
8 D 6 S.M.Quatuor Coronatorum.
9 E 5 S.Theodori Mart.
10 F 4 S.Martini Papæ,& Mart.
11 G 3 S.Martini Episcopi,& confess.& S.Menæ M.
13 B Idib.S.Britij Episcopi,& S.Ioannis Os auri.
17 F 15 kal.Decemb.S.Gregorij Episcopi, & confess.
18 G 14 Octaua S.Martini Episcopi.

19 A 13 S.Helisabeth.
21 C 11 S.M.Samonæ, Guriæ, & Abibus.
22 D 10 S.Ceciliæ V. & M.
23 E 9 S.Clementis Episcopi, & M.
24 F 8 S.Chrisochoni Mart.
25 G 7 S.Mercurij M. & Hecaterinæ V. M.
26 A 6 S.Petri Alexandrini Episcopi, & M.
29 D 3 Vigilia S. Andreæ Apostoli, & S. Saturnini, & Sisinnij *M.*
30 E 2 Natalis S.Andreæ Apostoli.

DECEMBER.

1 F *Kal.* S.Candidæ Virginis.
2 G 4 Non. Bibianæ V. & M.
4 B 2 S Barbaræ V.M.
5 C Non. S.Sabbæ Confess.
6 D 8 Id. S. Nicolai Episcopi, & confess.
7 E 7 S. Ambrosij Epi, & confess. & Sauini Epi.
8 F 6 Conceptio S.Mariæ Virginis.
10 A 4 *S.*Eulaliæ Virginis.
13 D Idib. *S.* Luciæ V. & M. & *S.*Eustachij, & sociorum.
14 E 19 kal.Ian. *S.*Agnelli confess.
20 D 13 Vigilia sancti Thomæ Apostoli.
21 E 12 *S.*Thomæ Apostoli.
23 G 10 *S.*Gregorij Mart.
24 A 9 Vigilia Natiuitatis Domini.
25 B 8 Natiuitas Dñi N.I.Christi, & *S.*Anastasiæ M.
26 C 7 *S.*Stephani Prothomart.
27 D 6 *S.*Ioannis Apostoli, & Euangelistæ.
28 E 5 *S.*Innocentium.
29 F 4 *S.*Thomæ Archiepiscopi, & M.
31 A 2 *S.*Siluestri Papæ.

TER-

TERTIVM

KALENDARIVM INVENTVM in Thesauro Capuano, ſcriptum caractere Longobardo, & ferè totum rubro: primæ ſcriptioni plura addita ſunt nomina Sanctorum nigra nota, quæ nos hoc † ſigno diſtinguimus.

Habet Kalendarium inſerta nomina fidelium defunctorum, & ſcriptum fuiſſe circa annum 1300. facilè conſtat ex addito officio Sancti Thomæ de Aquino, & ex notato die obitus Andreæ Pannoni Archiepiſcopi ann. 1313. die 10. Sept.

FEBRVARIVS.

11 G 3 Id. S. Caſtrenſis Epiſcopi, & confeſſ.
12 A 2 Octaua s. Agathes.
13 B Idib. S. Apolloniæ V. & *M.* † ad.
14 C 16 kal. *M*art. *S.* Valentini Epiſcopi, & *M.* l. 3. S. Vitalis, Feliculæ, & Zenonis l. 3.
15 D 15 S. Decoroſi Epiſcopi, & confeſſ. l. ix. & *S.* Fau-

s. Faustini, & Iouitæ. l.3.
16 E 14 S. Iulianes V. & mart.
18 G 12 S Pantaleonis M. l.3.
19 A 11 S. Barbati Episcopi, confess. l.3.
21 C 9 S. Policarpi presbyteri, & confess. † Ad.
22 D 8 Cathedra s. Petri. l. ix.
24 F 6 S. Matthiæ Apostoli. l. ix. locus bissexti.
25 G 5 Ss. Victorini, & Sociorum. † Ad.
26 A 4 S. Fortunati mart. † Ad.
27 B 3 S. Iuliani mart. † Ad.
28 C 2 S. Romani Abbatis anachoritæ.

MARTIVS.

1 D Kal. S. Albini Episcopi. l.3.
2 E 6 Non. S. Simplicij Papæ, & mart. † Ad.
3 F 5 Marini militis, & Anastarij Senatoris. † Ad.
4 G 4 Lucij Papæ, & mart. † Ad.
5 A 3 Focæ mart. & Eusebij Palatini. † Ad.
6 B 2 Zacchariæ Papæ. † Ad. (l. ix. † Ad.
7 C Non. S. Perpetuæ. l. 3. S. Thomæ de Aquino.
9 E 7 Id. Quadraginta mart. l.3.
12 A 4 S. Gregorij Papæ. l. ix (& s. Bernardi Episcopi, & confess. † Ad.
15 D Idibus S. Matronæ Virginis.
21 C 12 S. Benedicti Abbatis. l ix.
25 G 8 Annunciatio S. Mariæ Virginis. l. ix.

APRILIS.

1 G kalen. S. Mariæ Egiptiacæ.
4 C 2 Non. S. Ysidori Antistitis.
6 E 8 Id. S. Xisti Papæ mart. † Ad.

14 F 18 Kal.S M.Tiburtij,& Valeriani. l.3.
20 E 12 S.Victoris Papæ, & M. l.3.
23 A 9 S.Georgij M. l.3. & s.Aldelberti Episcopi & Mart. l.3.
24 B 8 S.Longini M. l.3.
25 C 7 S.Marci Apostoli,& Euangelistæ. l.3.
26 D 6 S.Marcelli Papæ, & Mart. & Cleti Papæ, & mart. † ad.
28 F 4 S.Vitalis mart.l.3.(Anastasij Papæ,& conf.
29 G 3 S.Petri mar.de ord.F.Prædicatorum † ad.
30 A 2 S.Sigismundi Regis. l.2.& Dedicatio altaris s.Stephani.

MAIVS.

1 B Kal.SS.Apostolorum Philippi,& Iacobi. l.3.
2 C 6 Non.S. Athanasij Episcopi, & confessoris. l.3. † ad.
3 D 5 Inuentio S.Crucis.l.3. (& SS. m̃. Alexandri, Euentij, & Theodoli. l.3.
5 F 3 SS.Iuuenalis,& Quirici Episcoporum † ad.
6 G 2 S.Ioannis ante portam latinam. l.3.
8 B 8 Id.Inuentio s.Michaelis Archangeli. l. 3.
9 C 7 SS.Confessorum Quarti,& Quinti.l.3.
10 D 6 SS.M.Gordiani, Cirilli, Petri, & Epimachi. l.3.
11 E 5 S.Caraldi Episcopi, & confess. † ad.
12 F 4 S.M.Nerei,& Achillei,& Pancratij. l.3.
13 G 3 Bonifacij m̃. † ad.
19 F 14 kal.S.Potentianæ V. l. 3. (S.Petri confess. de murono † ad.
20 G 13 S.Eustachij, & Sociorum eius. l.3.
21 A 12 S.Eleutherij Episcopi, & m̃. l.3. & Secundini

dini m̃. l.3.
22 B 11 SS.M.Caſtij,& Caſsi. l.3.
23 C 3 S.Deſiderij Epiſcopi mart.
24 D 9 Donaciani,& Rogatiani m̃. † ad.
25 E 8 S.Vrbani Papæ,& m̃. l.3.
36 F 7 S.Elpidij Epiſcopi, & conf. l.3.
27 G 6 S.Secundini Epiſcopi. l.3. s.Reſtituræ Virginis. l.3.
28 A 5 S.Ioannis PP. Germani Parienſis Epi † ad.
30 C 3 S.Felicis Papæ,& m̃. † ad.
31 D 2 S.Petronillæ V. l.3.

IVNIVS.

1 E Kal.S.Nicomedis mart. l.3.
2 F 4 Non.SS M Eraſmi, Marcellini,& Petri. l.3.
3 G 3 S.Flandinæ V. & M. † Quia nomen Flandinæ mihi alibi non occurrit, ideo credo ſcribendum fuiſſe Blandinæ: de qua Martyrol.Romanum die ſuperiori.
4 A 2 SS.Siſignij,& Sociorum † ad.
5 B Non.S.Bonifacij mart. l.3.
6 C 8 Id.Dedicatio Maioris Eccleſiæ Capuana. l.9.
7 D 7 SS. M. Vincentij Epiſcopi, & Benigni Diaconi. l.2.
9 F 5 SS.M.Primi, & Feliciani.
11 A 3 S.Barnabæ Apoſtoli. l.3.(& s.Onufrij cõf.
12 B 2 S.M.Baſilidis,Cirini,Naboris, & Nazarij.
13 C Idibus Octaua Dedicationis. l.3.& s. Antonij de Padua confeſſ. † ad.
15 E 17 Kal.Iul.S.Mar.Viti,Modeſti,& Creſcentiæ.l.3.
16 F 16 Dedicatio Altaris Apoſtolorum. l.3. & S. Yſauri,& Sociorum.l.3.

17 G 15 Ss M. Nicandri, & Marciani. l.3.
18 A 14 Ss. M. Marci, & Marcelliani. l.3.
19 B 13 Ss. M. Geruasij. & Protasij. l.3.
20 C 12 S. Siluestri Papæ mart. † Ad.
22 E 10 S. Paulini Nolani, Episcopi, & conf. l.3.
23 F 9 Vigilia s. Ioannis Baptistæ (& s. Phebroniæ V. & mart.
24 G 8 Natiuitas s. Ioannis Baptistæ. l. IX.
25 A 7 S. Eligij Episcopi, & confess.
26 B 6 Ss. Mart. Ioannis & Pauli Fratrum. l.3.
27 C 5 S. Ferrandi Episcopi, & confess. † Ad.
28 D 4 S. Leonis Papæ & Doct. l.3. Vigilia Apostolorum Petri & Pauli. l.3.
29 E 3 S. Apostolorum Petri, & Pauli. l. IX.
30 F 2 Commemoratio s. Pauli.

IVLIVS.

1 G *Kal.* Octaua s. Ioannis Baptistæ. l.3. s. Thimothei mart. † ad.
2 A 6 Non. Solemne festum Visitationis † B.M.V. & Ss. Processi, & Martiniani.
3 B 5 S. Domitij mart.
6 E 2 Octaua Apostolorum.
7 F Non. Ss. M. Nicostrati, & sociorum. † Ad.
8 G 8 Id. S. Procopii mart. l.3.
10 B 6 S. Felicitatis, & filiorum eius. l.3.
11 C 5 S. Rufinæ, & Secundæ † Ad.
12 D 4 Ss. M. Naboris, & Felicis. l.3.
13 E 3 S. Serapionis mart. † Ad.
14 F 2 Ss. Ciri, & Zenonis † Ad.
15 G Idib. S. Quirici, & Iulittæ matris eius. l.3. Cirici, & Zenonis. l.3.

16 A 17 Kal.Aug S.Vitaliani Capuani Episcopi .l. 9.
17 B 16 S.Alexij confess.Anachoritæ. l.3.
18 C 15 S.Simphorosæ & filiorum eius. l.3.
20 E 13 S.Margaritæ V.M. l.3.
21 F 12 S.Prascedis V. l.3.
22 G 11 S.Mariæ Magdalenæ. l.1x.
23 A 10 S.Apollinaris Episcopi & mar. l.3.
24 B 9 S.Christinæ V. l.3. & Vigilia s. Iacobi Ap.
25 C 8 S.Iacobi Apostol. l.1x.
26 D 7 S.Christophori. l.3. Venere V.& M. †
27 E 6 S.Simeonis in columna monachi anachoritæ (l.3.
28 F 5 S.M.Nazarij,& Celsi. l.3.
29 G 4 S.Felicis Papæ, Simplicij,Faustini,& Beatricis mar. l.3.
30 A 3 Ss.Abdon, & Sennen.

AVGVSTVS.

1 C Kal.Vincula s.Petri,& s.Machabeorum. l. 19.
2 D 4 Non.S.Stephani Papæ,& mar. l. 3.
3 E 3 Inuentio pretiosi corporis sancti Stephani Prothom. l.1x †
5 G Non.S.Dominici confess.l.3.Dedicatio S.Mariæ de Niuis. l.1x.
6 A 8 Id.Ss. M.Xisti, Felicissimi, & Agapiti. l. 3. Transfiguratio. †
7 B 7 S.Donati Episcopi,& mart. l.3.
8 C 6 Ss.M.Ciriaci,Largi,Smaragdi l. 3.
9 D 5 Ss.Septem Dormientium. l. 3. & Vigilia s. Laurentij. l.3.
10 E 4 S.Laurentij Leuitæ, & mart.l.1x. & Octaua Inuentionis s.Stephani.
11 F 3 S.Tiburtij mart. l. 3.
12 G 2 S.Eupli Diaconi mart. l.3.

13 A Idib. S.Ypoliti, & sociorum eius. l.3.
14 B 19 Kal.Sept. S.Eusebij presbyteri, & confess. & Vigilia S.Mariæ.l.3.
15 C 18 Assumptio S.Dei Genitricis,& Virginis Mariæ l.IX.
17 E 16 Octaua s. Laurentij.
18 F 15 S.Agapiti mart.
19 G 14 S.Magni mart.
22 C 11 Octaua S.Mariæ. IX.
23 D 10 Ss.Timothei,& Simphoriani mar.l.3.
24 E 9 S.Aureæ V. l.3. & Vigilia s. Bartholomei Apostoli.
25 F 8 Passio s.Bartholomei Apostoli. l. IX.
26 G 7 S.Rufini confess. l.IX.
27 A 6 S.Rufi mart. & Carponij. l.IX.
28 B 5 S.Augustini Episcopi, & Doctoris. l. IX.
29 C 4 Decollatio S.Ioannis Baptistæ. l.IX. s.Sabinæ V. l.3.
30 D 3 S.Felicis presbyteri, & Audacti mart.

SEPTEMBER.

1 F kal. S.M.Prisci, Terentiani Episcopi. l. IX. & Duodecim Fratrum. l.3.
2 G 4 Non.Zenonis,& filiorum eius. l.3.
3 A 3 Egidij Abbatis.
4 B 2 Antonini mart.
6 D 8 Id.Hermetis mart.
7 E 7 Adriani mart.l.3.
8 F 6 Natiuitas S. Dei Genitricis, & Virg. Mariæ. l.IX.
9 G 5 S.Gorgonij mart. l.3. & Dorothei mart.
11 B 3 S.M. Proti, & Iacinti Eunuchorum. l.3.

12 C 2 S.M. Ciri, & Iuentij.
13 D Idib. S.Eugeniæ Virg.& mart.
14 E 18 kal.Octob.Exaltatio S.Crucis,& S.M. Cornelij,& Cipriani. l. ix.
15 F 17 Octaua S.Mariæ. l.3.
16 G 16 S.Euphemiæ V. & S. M. Luciæ, & Geminiani. l.3.
19 C 13 S.M.Ianuarij,& Sociorum ejus Festi,& Desiderij. l.3.
20 D 12 Vigilia S.Matthei. l.3.
21 E 11 S.Matthei Apostoli,& Euangelistæ.
22 F 10 S.Mauritij,& Sociorum eius mar. l.3.
23 G 9 S.Teclæ V.& mart. l.3.
24 A 8 S.Nicomedis mart.
25 B 7 S.Firmini Episcopi mart.
26 C 6 S.Iustinæ mart.l.3. (& Cipriani.
27 D 5 Ss.Cosmæ,& Damiani. l.3.
29 F 3 Dedicatio s.Michaelis Archangeli.
30 G 2 S.Ieronimi presbyteri, & confess. & Doct. & s.Sophiæ, & filiorum eius.

OCTOBER.

1 A Kal.S.Remigii Episcopi,& confess. l.3. (Sophiæ, & filiorum.
2 B 6 Non.S.Eusebij Papæ.
3 C 5 S.Candidi mart.
4 D 4 S.Francisci confess.anachoritæ. l. ix.
5 E 3 S.M.Placidi,& sociorum eius.
6 F 2 S.Fidis V. S.Marci Papæ.
7 G Non.S.M.Marcelli,& Apulei, Sergij,& Bacchi.
8 A 8 Id.S.Reparatæ V.& M. l.3.
9 B 7 Ss.M.Dionisij,Rustici,& Eleuterij. l.3.

10 C 6

10 C 6 S.Paulini Capuani Epiſcopi. l.IX.
11 D 5 S.Benenati mart. †
12 E 4 S.Eſtachij presbyteri. †
13 F 3 S.Anaſtaſij Epiſcopi. †
14 G 2 S.Calixti Papæ, & mart. l.3. Fortunatæ V. & mart. l.3.
15 A Idib. S.Lupuli, & Modeſti. l.3.
17 C 16 Kal. Nouemb. S.Florentini Epiſcopi. †
18 D 15 S Lucæ Euangeliſtæ.
19 E 14 S.Pelagiæ V. †
20 F 13 S.Soſimi confeſſ. Epiſcopi. †
21 G 12 S.Ilarionis monachi Abbatis. l. 3. s.Vrſulæ V.cum XI.mill. †
22 A 11 S.Simaci Epiſcopi Capuani, & conf. S.Salomæ. †
23 B 10 Seruanni, & Germani.
24 C 9 S.Magloni s. Romani Epiſcopi conf.
25 D 8 S.M.Criſanti, & Dariæ. l.3.
26 E 7 S.Dimitrij mart.
27 F 6 Vigilia Apoſtolorum Symonis, & Iudæ, & S.Eufreſini V. †
28 G 5 Ss Apoſtolorum Simonis, & Iudæ. l.IX.
29 A 4 S.Stephani Caiaciani Epiſcopi. l.3.
30 B 3 S.Germani Capuani Epiſcopi. l.IX.
31 C 2 Vigilia Omnium Sanctorum, & s. Maximi Leuitæ mart. l.3.

NOVEMBER.

1 D Kal. Commemoratio omnium Sanctorum. l.IX. s.Cæſarij Diac. mar. l.3.
2 E 4 Non. Commemoratio omnium fidelium de functorum. l.IX.

3 F 3 Ss.Vitalis, & Agricola.
4 G 2 S.Primi mar.& S.Valentini,& Ylarij, Peregrini mar. †
5 A Non.Ss.M. Felicis presbyteri, & Eusebii monachi. †
6 B 8 Id.S.Leonardi confess. Anachoritæ. l.ix.
7 C 7 S. Herculani Episcopi.
8 D 6 Ss.Quatuor Coronatorum. l.3.
9 E 5 S.Theodori mar. l.3.
10 F 4 S.Martini Papæ,& mar. l.3.
11 G 3 S.Martini Episcopi Turonensis. l. ix.
12 A 2 S. Menæ mart.
13 B Idus S. Ioannis Os Aurei Episcopi, magni Doctoris.l.3. & S.Bricij Episcopi.l.3.
14 C 18 kal.Decemb.S.Clementini,& sociorum.
15 D 17 S.Fidentiani,& Macuti.
17 F 15 S.Teclæ V.& mar. †
18 G 14 Octaua S.Martini. l.3.
19 A 13 S.Babilli mar. S.Elisabeth. †
20 B 12 S.Ponciani Papæ, & mar.
21 C 11 Festum Presentationis B.M.V.solemne. †
22 D 10 S.Ceciliæ V.& M. l. ix.
23 E 9 S.Clementis Episcopi,& mar.l.ix.
24 F 8 S.Grisogoni mar. l.3.
25 G 7 S.Mercurij mart. l.3. S.Ecaterinæ V. l.3. deind. l.ix.
26 A 6 S.Petri Alexandrini Episcopi.l.3.
27 B 5 S.Lini Papæ,& mar.l.3. S.Columbæ V.†
28 C 4 Ss.Papinij,& Mansueti Episcoporum.
29 D 3 S.Saturnini mart.l.3. (Vigilia l.3.
30 E 2 Passio S.Andreæ Apostoli. l. ix.

DECEMBER.

1	F		Kal.Ss.Eligij, & Candidi.
2	G	4	Non.S.Bibianæ V.& mart. †
3	A	3	S.Faustini,& Daf osæ filiæ eius.
4	B	2	S.Barbaræ Virginis. l.3.
5	C		Non.S.Sabæ Abbatis.
6	D	8	Id.S.Nicolai Episcopi,& confess.l.ix.
7	E	7	S.Ambrosij Episcopi,& cóf.magni Doct.l.9.
8	F	6	Conceptio S.Dei Genitricis,& V.Mariæ.l.9
9	G	5	S.Seuerini Episcopi,& mar.l.3.
10	A	4	S.Eulaliæ V.
11	B	3	S.Vrbani Papæ, & conf. † & Damasi Papæ.
12	C	2	S.Iuliæ V.& Ss.Ciri,& Inuētij Episcoporũ.†
13	D		Idib.S.Luciæ V. l.ix.
14	E	19	Kal.Ian..S.Agnelli confess. l.ix.
15	F	18	S.Valeriani Episcopi,& Ss.Eustacij,& soc.†
16	G	17	S.Ananiæ, & soc. †
17	A	16	S.Ignatij m̃.Episcopi,s.Lazari Epis.& m̃ †
18	B	15	S.Seueri Episcopi.
19	C	14	S.Nemesij mar.
20	D	13	Vigilia s.Thomæ.
21	E	12	Passio s.Thomæ Apostoli l.ix.
22	F	11	S.Basilei mart. †
23	G	10	S.Gregorij Spolitini Epi, & m̃.Nanzanzeni.
24	A	9	Vigilia N.D.
25	B	8	Natiuitas D.N.I.Christi,& s.Anastasiæ.l.9.
26	C	7	S.Stephani Protomar. l.ix.
27	D	6	S.Ioannis Euang. l.ix.
28	E	5	S.Innocentium. l.ix.
29	F	4	S.Thomæ Cātuariensis Archiepiscopi.l.ix.
30	G	3	S.Mansueti Episcopi.
31	A	2	S.Siluestri Papæ,& confess. l.ix.

QVAR-

QVARTVM KALENDARIVM

Codicis Capuani manuſcripti; cuius initium eſt In Nomine Chriſti Amen.

Incipit ordo totius anni Circuli Noctis videlicet, & diei ſecundùm conſuetudinem maioris Eccleſiæ Capuanæ.

Hoc Kalendarium ſcriptum eſt caractere Romano, & ferè totum nigro poſt primam ſcriptionem plura nomina Sanctorum noſcuntur addita, quæ nos hoc ſigno † notamus.

Pagina continens Martium, & Aprilem ex aliquo aliokalendario lacero deſumpta, & huic inſuta videtur; quia ipſa ab alijs differt in multis: ipſa enim ſingulis diebus habet Sanctorum nomina, in alijs verò dies quàm multi vacant: ipſa habet notam Aurei numeri, literæ Dominicalis, & Kalendarium, at alię Aurei numeri carent nota.

Ipſa kalendas Martij, & kalendas Aprilis habet Rubrica ſignata; at aliæ omnes Kalendas habent cœruleo colore ſcriptas.

IANVARIVS.

1 A Kal. Circumcisio Domini, & S. Basilij Episcopi, & confess. l. ix.
2 B 4 Non. Octaua s. Stephani. l. ix.
3 C Non. Octaua s. Ioannis Apostoli. l. ix.
4 D 2 Octaua Sanctorum Innocentum.
5 E Non. Vigilia Epiphaniæ. l. ix.
6 F 8 Id. Epiphania Domini. l. ix.
8 A 6 S. Seueri Episcopi. l. ix.
10 C 4 S. Pauli primi Eremitæ confess. l. 3.
11 D 3 S. Leuti Episcopi, & confess. l. ix.
12 E 2 S. Ylarij Episcopi, & confess. atq; Doct. l. 3.
13 F Idib. Octaua Epiphaniæ, & S. Potiti mart. l. ix.
14 G 19 Kal. Feb. Ss M. Felicis in Pincis presbyteri, & m. & Felicis Nolani Episcopi, & conf.
15 A 18 S. Mauri Abbatis, & confess. Anachoritæ. l. 3.
16 B 17 S. Marcelli Papæ, & Tammari Episcopi, & confess. l. 3.
17 C 16 S. Antonij monachi, & Abbatis Anachor. l. 3.
18 D 15 S. Priscæ V. & mart. l. 3.
19 E 14 S. M. Marij, & Marthæ. l. 3.
20 F 13 S. Fabiani Papæ, & m. & S. Sebastiani m. l. ix.
21 G 12 S. Agnes V. & mart. l. ix.
22 A 11 S. Vincentij Leuitæ, & m. l. ix. Anastasij m. †
23 B 10 S. Emerentianæ V. & m. l. 3.
25 D 8 Conuersio s. Pauli Apostoli. l. ix.
26 E 7 S. Policarpi Episcopi, & mar. l. 3.
27 F 6 S. Iuliani Episcopi, & confess. & Doct. l. 3.
28 G 5 S. Agnetis 2.
29 A 4 S. Sabiniani m. l. 3. & Sabinæ V. & m. l. 3.
31 C 2 S. Abaciri, & Ioannis mart. l. 3.

FEBRVARIVS.

1 D Kal.S.Ignatij Epiſcopi,& M & Brigidæ V.l.3.
2 E 4 Non.Purificatio S.M.V. & S.Simeonis.l.ix.
3 F 3 S.Blaſij m. l.ix.
5 A Non.S.Agathes V.M. l. ix.
6 B 8 Id.S.So heris. l.3.& Dorotheæ V. l.3.
7 C 7 S.Auſtobertæ V. l.3.
9 E 5 S.Sauini Canuſini Epiſcopi,& conf. l.3.
10 F 4 S.Scolaſticæ V. l.3.
11 G 3 S.Caſtrenſis Epiſcopi,& confeſſ. l.3.
12 A 2 Octaua s.Agathæ.l.3. s.Eulaliæ Iſpanæ V. †
14 C 16 kal.Mar. S.Valentini Epiſcopi,& Ss.M.Vitalis,Feliculæ,& Zenonis. l.3.
15 D 15 S.Decoroſi Epiſcopi,& conf. l.ix. & S.M. Fauſtini, & Iouitæ. l.3.
16 E 14 S.Iulianes V.M. l.3.
18 G 12 S.Pantaleonis mar. l.3.
19 A 11 S.Barbati Epiſcopi,& confeſſ. l.3.
21 C 9 Ss.Decem Millia mart. †
22 D 8 Cathedra s.Petri. l.ix.
23 E 7 Poli arpi presbyteri, & conf. †
24 F 6 S.Matthiæ Apoſtoli. l.ix.locus biſſextus.
25 G 5 Ss Victorini & ſociorum. †
28 C 2 S.Romani Abbatis Anachoritæ.

MARTIVS.

1 D Kal.Albini Epiſcopi,& conf. & Herculani Epiſcopi, & mar.
2 E 6 Non.Iouini,& Baſilei mart.
3 F 5 Simplicij Papæ,& conf.
4 G 4 Lucij Papæ,& mart.

5	A	3	Focæ mar. Eusebij, & aliorum nouem mart.
6	B	2	Victoris, & Victorini mar. Zacchariæ Papæ, & confess.
7	C	Non.	Thomæ de Aquino conf. se: dup. Perpetuæ, & Felicitatis.
8	D	8 Id.	Philomenis, & Polomij mart.
9	E	7	Quadraginta M.
10	F	6	Alexandri, & Gai mar.
11	G	5	Quadraginta duorum militū Claue pascæ.
12	A	4	Gregorij Papæ & Doct. dupl. & Bernardi.
13	B	3	Macedonij patricij, & Modestæ mar.
14	C	2	Quadraginta septem mar. & Eufrosij mar.
15	D	Idib.	Matronæ mart.
16	E	17 kal	Aprilis Ciriaci mart.
17	F	16	Patricij Episcopi, & conf.
18	G	15	Alexandri Episcopi, & confessoris.
19	A	14	Ioannis Anachoritæ, & Potētianæ V. Ioseph.
20	B	13	Pauli, Cirilli, Eugenij cum alijs quatuor mar.
21	C	12	Benedicti Abbatis se. dupl.
22	D	11	Afrodisij Episcopi, & confessoris.
23	E	10	Victoriani, & sociorum eius mar.
24	F	9	Pigmenij mar.
25	G	8	Annunciatio B. Mariæ V. Du. Sol.
26	A	7	Castoli mar. & Theodori Episcopi.
27	B	6	Martiniani Episcopi, & mar.
28	C	5	Malchi, & Alexandri mart.
29	D	4	Armogaiti, & sociorum eius mart.
30	E	3	Quirini mart.
31	F	2	Balbinæ V.

APRILIS.

1	G	Kal.	Venantij Episcopi, & mar. & Theodoræ mar.
2	A	4	Non. Theodosiæ V. & Mariæ Egyptiacæ.
3	B	3	Pancatrij mart.
4	C	2	Isidori Episcopi, & conf.
5	D	Non.	Vincentij confess. ord. prædicatorum.
6	E	8	Id. Xisti Papæ, & mart.
7	F	7	Epiphanij Episcopi, Donati, & aliorũ XIII. m̃.
8	G	6	Celestini Papæ, & confess.
9	A	5	Procorij Diaconi, & mart.
10	B	4	Ezechielis Prophetæ, & MM. plurimorum.
11	C	3	Leonis Papæ, & confess.
12	D	2	Iulij Papæ, & confess.
13	E	Idus	Ermegildi Regis mar.
14	F	18	kal. Maij Tiburtij, Valeriani, & Maximi.
15	G	17	Olimpiadis, & Maximi mar.
16	A	16	Calixti, & sociorum eius mart.
17	B	15	Petri, & Hermogenis mar.
18	C	14	Præfecti presbyteri, & mart.
19	D	13	Apollonij Senatoris mart.
20	E	12	Victoris Papæ, & mart.
21	F	11	Simeonis Episcopi, & mart.
22	G	10	Sotheris Papæ, & mar. & Gai Papæ, & mar.
23	A	9	Georgij mart. semiduplex.
24	B	8	Longini mart.
25	C	7	Marci Euangelistæ.
26	D	6	Cleti Papæ, & mar. & Marcellini Papæ mart.
27	E	5	Anastasij Papæ, & confess.
28	F	4	Vitalis mar.
29	C	3	Petri M. Ord. Prædicatorum.
30	A	2	Sigismundi Regis m̃. & Mariani lectoris, & Iacobi Diaconi MM.

MAI-

MAIVS.

1 B *Kal*.Ss.Apoſtolorum Philippi, & Iacobi. l.3.
2 C 6 Non. S.Athanaſij Epiſcopi, & confeſſ. †
3 D 5 Inuentio S. Crucis,& Ss.Alexandri Euentij, & Theodoli. l.3.
6 G 3 S.Ioannis ante portam latinam. l 3.
8 B 8 Id.Inuentio s.Michaelis Archangeli. l 3.
9 C 7 Ss Confeſſorum Quarti,& Quinti,& Victoris mart. l.3.
10 D 6 Ss.Martyrum Gordiani, Cirilli,Petri,& Epimachi. l.3.
12 F 4 Ss.Nerei,& Archilei,& Pangratij. l.3.
14 A 2 Id.S.Bonifacij mar. †.
19 F 14 S.Petri de murrono.l.ix.& Potētianæ V.l.3.
20 G 13 S.Euſtachij,& ſociorum eius.l.3. S.Bernardini confeſſ.ord.min. †
21 A 12 S.Secundini mar. l.3.
22 B 11 Ss.M.Caſti,& Caſſij.
15 E 8 S.Vrbani Papæ S. Eleutherij Epiſc.mart.†
26 F 7 S.Elpidij.
28 G 6 S.Secundini Epiſcopi. l.3.S.Reſtitutæ V.
31 D 2 Petronillæ V.

IVNIVS.

1 E Kal.S.Nicomedis mart.l.3.
2 F 4 Non.Ss.M.Eraſmi,Marcellini,& Petri. l.3.
5 B Non.S.Bonifacij. l.3.
6 C 8 Id.Dedicatio Maioris Eccleſiæ Capuanæ.l.3. vel ix.
7 D 7 Ss.M.Vincentij Epiſc.& Benigni Diaconi.l.3

8 E 6

8 E 6 S.Primi & Feliciani. l.3.
11 A 3 S.Barnabæ Apoſt.l.ix. S.Onufrij conf.l 3.
12 B 2 Ss.M.Baſilidis,Cirini,Naboris,& Felicis.l.3.
13 C Id. Octaua Dedicationis. l. 3. vel ix. Antonij confeſſ. †
15 E 17 Kal.Ss.M.Viti,Modeſti,& Creſcentiæ.
16 F 16 Dedicatio Apoſtolorum. l.3. Yſauri,& ſociorum. l.3.
17 G 15 Ss.M Nicandri,& Marciani. l.3.
18 A 14 Ss.M Marci, & Marcelliani. l.3.
19 B 13 Ss.M.Geruaſij & Protaſij fratrum. l 3.
20 C 12 S.Siluerij Papæ, & mar. †
22 E 10 S.Paulini Nolani Epiſcopi. l.3.
23 F 9 Vigilia S.Ioannis Baptiſtæ. l.ix.
24 G 8 Natiuitas S.Ioannis Baptiſtæ.l.ix.
26 B 6 Ss.M.Ioannis & Pauli. l.3.
28 D 4 S.Leonis Papæ,& Doct.l.3.Vigilia Apoſtolorum.l.3.
29 E 3 Ss.Apoſtolorum Petri, & Pauli.
30 F 2 Commemoratio s.Pauli.

I V L I V S.

1 G Kal.Octaua S.Ioannis Baptiſtæ.l 3.
2 A Non.Ss.MM.Proceſſi,& Martiniani.l.3. Viſitationis V.Mariæ. †
6 E 2 Octaua Apoſtolorum.l.3.
8 G 8 Id.S.Procopij mart. l 3.
10 B 6 S.Felicitatis, & filiorum eius, & Rufinæ, & Secundæ.l.3.
12 D 4 Ss.MM.Naboris,& Felicis.
15 G Idus S.Quirici, & Iulittæ mart. eius Cirici, & Zenonis.l.3.
16 A 17 kal.Aug.S. Vitaliani Capuani Epiſcopi.

17 B 16 S.Alexij confess. Anachoritæ. l.3.
18 C 15 S.Simphorosæ. mar. & filiorum eius. l.3.
20 E 13 S.Margaritæ V.M. l.3.
21 F 12 S.Praxedis V. l.3.
22 G 11 S.Mariæ Magdalenæ. l.ix.
23 A 10 S.Apollinaris Episcopi, & mart. l.3.
24 B 9 S.Christinæ V. l.3. Vigilia S.Iacobi Apostoli.
25 C 8 Iacobi Apost., & S.Christophori mar. l.ix.
26 D 7 S.Veneræ V. & mar. † (l.3.
27 E 6 S.Simeonis in columna monachi Anachoritæ
28 F 5 Ss.Nazarij, & Celsi. l.3.
29 G 4 S.Felicis Papæ, Simplicij, Faustini, & Beatricis mar. l.3.
30 A 3 Ss.M. Abdon, & Sennen. l.3.

AVGVSTVS.

1 C Kal. Vincula s.Petri, & ss.Macchabeorum l.ix.
2 D 4 Non. S.Stephani Papæ, & mar. l.3.
3 E 3 Inuentio preciosi corporis s. Stephani protom. l.ix.
4 F 2 Iusti presbyteri. †
5 F Non. S.Dominici confess. l.ix. Dedicationis S. Mariæ de Niue †
6 A 8 Id. S.M. Xisti, Felicissimi, & Agapiti m. Transfiguratio. †
7 B 7 S.Donati Episcopi, & mar. l.3.
8 G 6 Ss.M. Ciriaci, Largi, Smaragdi. l.3.
9 D 5 Ss.Septem Dormientium. l.3. Vigilia s.Laurentij. l.3.
10 E 4 S.Laurentij Leuitæ, & mar. & octaua Inuentionis s.Stephani l.ix.
11 F 3 S.Tiburtij mart. l.3.

12 G 2 S.Eupli Diaconi.mart. l.3.
13 A Idus S. Ypoliti, & ſociorum eius mar. l.3.
14 B 19 *Kal.Settemb.* S.Euſebij presbyteri, & confeſſ. & Vigilia s.Maria l.3.
15 C 18 Aſſumptio S.Mariæ Virg.l.ix.
16 D 17 Simpliciani. †
17 E 16 Octaua s.Laurentij.l.3.
18 F 15 S.Agapiti mar.l.3.
19 G 14 S.Magni mart.l.3. Bernardi Abbatis.†
20 A 13 Priuati, & Fructuoſi mar. †
22 C 11 Octaua s. Mariæ l.3. Timothei, & Simphoriani mar. †
23 D 10 S.Thimothei,& Simphoriani. l.3.
24 E 9 S Aureæ V.& M. l.3.Vigilia s.Bartholomei.
25 F 8 Paſſio s Bartholomei Apoſtoli. l.ix.
26 G 7 S.Rufini confeſſ. l.3.
27 A 6 Ss.Martyrum Rufi,& Carponij.l.ix.
28 B 5 S.Auguſtini Epiſcopi,& Doct. l.ix.
29 C 4 Decollatio s.Ioannis Baptiſtæ. l.ix. & Sabinæ V.l.3.
30 D 3 S.Felicis presbyteri,& Audacti mar.l.3.
31 E 2 Pauli Epiſcopi. †

SEPTEMBER.

1 F kal. Ss.M.Priſci, Terentiani.l.ix.& xii.Fratrum
2 G 4 Non.Ss.M.Zenonis,& filiorum eius. l.3.
3 A 3 S.Egidij Abbatis.
4 B 2 S.Antonini mart.
5 C Nonas Erecuni Abbatis. †
7 E 7 Id.S.Adriani. l.3.
8 F 6 Natiuitas s. Mariæ V. l. ix.
9 G 5 S.Gorgonij mart. l.3.

10 A 4 Ylarij Papæ. †
11 B 3 Ss.M. Proti, & Iaciati eunuchorum s. Eugeniæ. l. 3.
12 C 2 Ss. Siri, & Iuentii confess. †
13 D Idus S Philippi Episcopi m. patris s. Eugeniæ. †
14 E 18 Kal. Octob. Exaltatio S. † & Ss. M. Cornelij, & Cipriani. l. ix.
15 F 17 Octaua S. Mariæ. l. 3. Nicomedis mar. †
16 G 16 S. Euphemiæ V. & Ss. m. Luciæ, & Geminiani. l. 3.
17 A 15 Lamberti Episcopi & mar. †
19 C 13 S M. Ianuarij Festi, & Desiderij. l. 3.
20 D 12 Vigilia s. Matthei Apostoli Faustæ V.M. †
21 E 11 S. Matthei Apostoli, & Euangelistæ. l. ix.
22 F 10 S Mauritij, & sociorum eius mar. l. 3.
23 G 9 S. Teclæ V.M. l. 3. Sosi Diaconi. †
24 A 8 Eucarpi. †
25 B 7 Firmini Episcopi. †
26 C 6 S. Iustinæ V. & M. Cipriani mart. l. 3.
27 D 5 Ss. Cosmæ, & Damiani. l. 3.
29 F 3 Dedicatio S. Michaelis Archangeli. l. 9.
30 G 2 S. Ieronimi presbyteri, & confess. l. ix. Sophiæ, & filiarum. l. 3.

OCTOBER.

1 A Kal. S. Remigij Episcopi, & confess.
3 C Non. S. Candidi M. †
4 D 4 S. Francisci confess. Anachoritæ. l. ix.
5 E 3 Placidi, & sociorum. †
6 F 2 Marci Papæ, & confess. †
7 G Non. Ss. M. Marcelli, & Apulei. l. 3. Sergij, & Bacchi. l. 3.

8 A 8 Id.

8 A 8 Id.S. Reparatæ V. M. *S.* Pelagiæ quæ peccatrix appellatur † l.3.
9 B 7 *S.*M Dionisij, Rustici,& Eleutherij.l.3.
10 C 6 *S.*Paulini Capuani Episcopi.
11 D 5 Benenati M. †
12 E 4 Eustachij presbyteri. †
13 F 3 Athenasij Episcopi,& confess. †
14 G 2 S.Calixti Papæ.l.3. S. Fortunatæ V.l.3.
16 A Idus S.M.Lupuli,& Modesti.
17 C 16 Kal S.Florentini Episcopi mar. †
18 D 15 *S.*Lucæ Apostoli,& Euangelistæ. l.ix.
19 E 14 S.Pelagiæ V.& aliorum 49.l.3.†
20 F 13 *Zo*simi Episcopi confess.†
21 G 12 S.Hilarionis monachi Abbatis. l.3. Vrsulinæ cum xi.millibus.l.3.†
22 A 11 Salomæ †
23 B 10 *S*euerini Episcopi confess. †
24 C 9 Romani Episcopi confess. †
25 D 8 *S*s.M.Crisanti,& Dariæ. l.3.
26 E 7 S.Dimitrij m.l.3. Euaristi Papæ mar. †
27 F 6 Vigilia Apostolorum Simonis,& Iudæ. Eufrosinæ V. †
28 G 5 *S*s.Apostolorum Simonis,& Iudæ. l.ix.
29 A 4 S.Stephani Caiaziani Episcopi. l. 3.
30 B 3 S.Germani Capuani Episcopi.l.ix. Maximi Leuitæ mar.l.3.
31 C 2 Vigilia omnium Sanctorum.

NOVEMBER.

1 D Kal.Cõmemoratio omniũ Ss.l 9.S Cæsarij m.l.3.
2 E 4 No.Cõmemoratio omniũ fideliũ Defunct.l.9
3 F 3 Ss.M.Vitalis,& Agricolæ.†
5 A No.Ss.M.Felicis presbyteri,& Eusebij monachi †

6 B 8 Id.S.Leonardi confess. Anachoritæ. l.3.
7 C 7 Herculani Episcopi mart.†
8 D 6 Ss.M.Quatuor Coronatorum. l.3.
9 E 5 S.Theodori mar.
10 F 4 S.Martini Papæ mart.l.3.
11 G 3 S.Martini Episcopi Turonensis. l.ix.
12 A 2 S.Menæ mar.†
13 B Idus S.Ioannis os auri,magni Doct. l.3. & Bricii Episcopi.l.3.
14 C 18 Kal.Decemb.Clementini,& sociorum.†
18 G 14 Octaua s.Martini.l.3.
19 A 13 S.Elisabet continens.†
20 B 12 S.Pontiani Papæ. l.3.
21 C 11 Festum Præsentationis B.Mariæ V.duplex.†
22 D 10 S.Ceciliæ V.M.l.ix.
23 E 9 S.Clementis Episcopi,& mar. l.ix.
24 F 8 S.Grisogoni mart.l.ix.
25 G 7 S.Mercurij mar.l.3. S.Ecatherinæ V.l.3.
26 A 6 S.Petri Alexandrini Episcopi,& mart.l.3.
27 B 5 S.Lini Papæ mart.l.3.
28 C 4 S.Papini,& Mansueti Episcoporum.†
29 D 3 S.Saturnini mart. l.3. Vigilia s.Andreæ.
30 E 2 Passio s.Andreæ Apostoli.l.ix.

DECEMBER.

1 F Kal.Eligij, & Candidi.†
2 G 4 Non.Biuianæ V.& mar.†
3 A 3 Faustini, & Dafrosæ.†
4 B 2 S.Barbaræ V.l.3.
5 C Non.Sabbæ Abbatis.†
6 D 8 Id.S.Nicolai Episcopi,& confess.l.ix.
7 E 7 S.Ambrosij Episcopi confess.atq; Doct.l.ix.

8 F 6 Conceptio S.Mariæ V. l.ix. & Sauini Episcopi mart.
9 G 5 Siri Episcopi,& conf. † s.Secundini Episcopi confess.
10 A 4 S.Eulaliæ V.l.3.
11 B 3 Damasi Papæ,& conf.
12 C 2 Iuliæ V.
13 D Idus S.Luciæ Virg. l. ix.
14 E 19 S.Agnelli Abbatis confess. l.3.
15 F 18 Eustracij, & sociorum eius mart.†
16 G 17 Valeriani Episcopi. †.
17 A 16 Lazari Episcopi. †
18 B 15 Ignatij mart.
20 D 13 Vigilia s.Thomæ.
21 E 12 S.Thomæ Apostoli.l.ix.
22 F 11 Basilei. †
23 G 10 S Gregorij Spoletini Episcopi m. Nazazeni.
24 A 9 Vigilia Natalis Domini.
25 B 8 Natiuitas Domini N.I.Christi,& S.Anastasiæ l.ix. & S.Eugeniæ V.& M. †
26 C 7 S.Stephani protom.l.ix.
27 D 6 S.Ioannis Apostoli,& Euangelistæ. l.ix.
28 E 5 Ss Innocentum mar.l.ix.
29 F 4 S.Thomæ Cantauriensis Archiepiscopi.l.ix.
30 G 3 Mansueti. †
31 A 2 S.Syluestri Papæ, & confess. l.ix.

KALENDARIVM QVINTVM, PRAEFIXVM

Breuiario Capuano impresso, quod & manuscriptum asseruant in arca Capitulari: Huic auctor addidit suas notationes.

Quod in Notationibus passim citatur Martyrol. nost. seu Martyrol. est Martyrologium nostrum, quod .s. nos habemus manuscriptum in Monasterio sancti Ioannis.

IANVARIVS.

KAlendis Ianuarij Circumcisio Domini dupl. & Sol. Maius, & Basilij Episcopi. *In Kalendis antiquioribus, & in nostro Martyrologio M.S. notatur Octaua Natalis Domini: sed vtrumque festum consueuisse celebrari, vel à tempore sancti Gregorij Magni, ex eius sacramentario demonstrat Bar. In Ecclesia nostra celebratam fuisse Circumcisionem retentum verò nomen octauæ, apparet ex kalendario, & ex Rubricis. olim erat festum solemne maius, in quo est Archiepiscopus celebrat: post vsum Breuiarij Romani, est solemne minus, in quo Primicerius officium peragit.*

De S. Basilio Kalendaria *MM.SS. & Martyrol. M.S. Martyrol. Rom. & alij. De eo sunt in officio tres lectiones secundi nocturni, quarum initium est:* Basilius igitur in ciuitate Cappadociæ ortus, ex Christianissimis &c. *notantur ibi*

ibi nomina parentum Basilius, & Emelia, quæ non habentur apud Amphilochium in Surio tom. 1. nec apud Natal. lib.2.cap.28.illa tamen habentur in Martyrol. Roman. die 30. Maij, & apud Gregorios Nanzianzenum, & Nyssenum in Notis Baronij: obijt anno 379.

Nonas. Octaua S. Stephani duplex. *De hac Octaua Kalendaria MM.SS. Secundum, Tertium, & Quartum: Breuiarium habet in officio nouem lectiones continentes historiam translationis Constantinopolim factæ per quandam Iulianam. Initium est:* Factum est, cum esset reconditum &c. *textus integer habetur in Surio ad tertium Augusti. At verò Baron. Ann. 439. censet narrationem illam esse fabulam potiùs, quàm fide dignam historiam: Et planè plura comperiuntur in illa apertè falsa. Habet translationem factam Constantino Imperatore, & Eusebio Constántinopolis Archiepiscopo: sed certum est, tempore Constantini nondum sancti Stephani corpus reuelatum fuisse: reuelatum est enim imperante Honorio anno Christi 415. Certum est, etiam Eusebium fuisse hæreticum Arianum, nec videtur cogitandum à sancto Stephano honoratum fuisse hæreticum. Præterea habet, Oratorium extructum ab Alexandro Senatore, cum esset Ioannes Episcopus Ierosolomytanus: eodemq; Episcopo, post annos quinque, vel duos, Alexandrum ipsum obdormiuisse: sed hoc falsò dicitur: Ioannes enim Episcopus post inuentum sancti Stephani corpus, & repositum in sancta Syon, ingrediente Christi nati anno 416. non diù superuixit, eodem etenim anno 416. illi successit Praylus, Bar. tom.5. Item habet illa narratio, Ioanni Episcopo Ierosolomytano successisse Cyrillum: & hoc quoque falsò dicitur, successio enim Episcoporum Ierosolymis illo tempore ita se habuit: Maximo successit Cyrillus anno 353. Cyrillo Ioannes anno 386. Ioanni Praylus anno 416. Práylo Iuuenalis anno 430. qui vixit vsque ad 457. Præterea habet*

in loculo sancti Stephani *fuiße titulum nominis affixum, & Episcopum falsum eße, ignorare se loculum sancti Stephani: Si loculus habebat titulum forinsecus confixum clauis, quonam pacto Episcopus illum ab altero dignoscere non valebat? satis magna Episcopi fuisset incuria, & turpis oscitantia si nulla præmißa diligentia, vt loculum sancti Stephani ab altero Alexandri discerneret, permisisset Iulianæ, vt quem ipsa viri sui nouerat, asportaret: Sed in re tam graui fuisse Episcopum adeo negligentem, incurium, & oscitantem, quis opinabitur? Ad hæc accedit, Marcellinum Comitem scribere Eudoxiã Thedosij Imperatoris coniugem anno 439. Hierosolymis in vrbem Regiam, id est Constantinopolim remeaße, atque reliquias sancti Stephani detulisse, quas fideles in Basilica sancti Laurentij venerabantur ipso Marcellino scribente, tempore Iustiniani Imperatoris anno 535. Innuit itaq; Marcellinus, sua ætate in Basilica sancti Laurentij reliquias sancti Stephani, non totum corpus extitiße. Adhuc Andreas Rex Vngbariæ (vt Bzouius anno 1232.) e* Syria *Caput sancti Stephani Protomartyris abduxit: non igitur loculus cum toto corpore Constantinopolim asportatus vnquam fuit. Postremo stylus narrationis non est vniformis: nam in lectionibus positis in Breuiario Auctor narrat quæ quidem gesta fuerunt ab alijs, & in reliquo textu apud* Surium *narrat quibus ipse interfuerat: sunt enim illa verba. (*Peruenimus. Nauigãtibus nobis, & huiusmodi.*) Profectò possumus opinari, & à scopo fortasse non aberrabimus, possumus (inquam) opinari Auctorem narrationis ipsam concinnasse partim ex antiquo fragmento, quod scriptum inuenit, partim ex traditione, quæ nec pura, nec integra peruenerat ad suam ætatem, nempè quòd magna fœmina Constantinopolim sanctum Stephanum adduxisset: re tamen vera translationem quam ipse scribere voluit, esse illam ipsam ab Eudoxia factam,*

ctam, de qua Marcellinus agit. Nemo igitur in hoc aucto-ritate Breuiarij decipiatur: sed nihilominus Breuiarij com-pilatori venia detur, si vsus est communiter olim accepta, approbataq; narratione.

C 3. Non. Octaua S. Ioannis. *De hac Octaua Kalendaria M M. SS. secundum, tertium, quartum: Breuiarium habet in officio tres lectiones pro octaua occurrente extra Dominicam, & sex alias pro ea occurrente in ipsa Dominica Textus non est integer: sed videtur partim diminutus, partim compendiosus, sumptus ex vulgato Procoro, & Metaphraste.* 3

D 2 Non. Octaua Innocentum. *De hac Octaua* Kalendaria *M M.* SS. *supracitata: Breuiarium in officio habet lectiones, non tamen historiales.* 4

E Non. Vigilia Epiphaniæ. *De hac vigilia omnia Kalendaria M M.* SS. *sed Martyrol. M. S. minimè.* 5

F 8 Idus Epiphania Domini dupl. & solemne maius. *De hac festiuitate* Kalendaria, *& Martyrol. M. S. & in* 1. Kalendario *dicitur* Apparitio D.N.I.Christi. 6

G 7 Idus Cleri Diaconi M. *De S. Clero tacent* kalendaria *M M.* SS. *loquitur Martyrol. M. S. & concordat Romanum, & cætera. In territorio Capuano in partibus S. Prisci est Ecclesia diruta, & dicitur S. Chyro, sed in antiquo instrumento, quod seruatur à gente mea de Monacho, dicitur locus ad ad sanctum Clerum; corruptum nomen à Clero Clirus, à Cliro Chirus. De hoc Breuiarium in officio nihil.* 7

A 6 Idus Seuerini Episcopi, & confess. *Ita quoque in kalendario 4. sed in 1. & 2. habetur* Seuerini confessoris: *& Martyrol. M.* S. Neapoli Campaniæ S. Seuerini confess. qui post multarum virtutum perpetratione m, sanctitate plenus quieuit. *Beda, & Vsuardus agnoscunt Seuerinum Episcopum Neapolis, fratrem sancti Victorini Martyris:* Molanus *tamen ex Vsuardo expunxit illa verba* Epi- 8

ſcopi, & confeſſoris fratris Beatiſſimi Victorini. *Martyrol. Roman. Natalis Lect. 2. cap. 56. & 57. Maurolycus, & Galeſinus duos Seuerinos admittunt; alterum Neapolitanum Epiſcopum; alterum Abbatem in Noricis mortuum, & Neapolim inde translatum. In Breuiario noſtro tres lectiones pertinent ad Abbatem in Noricis mortuum: & acceptæ ſunt ex Eugippio: cuius textus eſt in Surio: nomen verò in kalendario poſitum, & Rubrica Officij ſunt Epiſcopi. Itaq; Breuiarium noſtrum agit de Seuerino Abbate, & appellat Epiſcopum, quem debebat appellare Abbatem.*

9 B 5 Idus, Iuliani, & Baſiliſſæ mar. *De his hac ipſa die kalendarinm ſecundum, & Martyrol.* M. S. *& Roman. & alij: ſed in Kalendario* 1. *agitur Octauo Id. ſcilicet in ipſa die Epiphaniæ:* Kalendarium *quartum tacet. Martyrium, circa ann.* 308.

10 C 10 Id. Pauli primi heremitæ confeſſoris. *Concordant Kalendaria, & M. S. Martyrol. Roman. & alij Breuiarium in officio habet tres lectiones ſumptas ex vulgata hiſtoria ſancti Hieronymi. Iuxta Baronij computationem ſanctus* Paulus *quando deſerta petijt, erat annorum vigintitrium, eratq; annus Chriſti* 253.

11 D 3 Idus, Leutij Epiſcopi, & confeſſoris ſemiduplex. *Concordant Kalendaria, & Martyrol.* M.S. *& Martyrol. Roman. S. Leucius habet in Ciuitate* P*arochialem Eccleſiam apprimè diuitem. Eccleſiam quoq; in Caſertana (olim Capuana) Diœceſi, dantem monti vocabulum: nunc diruta eſt. Solent fideles laborantes morbo (vulgo puntura) affectæ parti tegulam inde ſumptam applicare. Huius acta in Brundiſina Eccleſia conſeruari teſtatur Baronius: nos habemus illa partim in lectionibus Breuiarij, partim in lectionario monialium ſancti Ioannis, & ita ſe habent.* Lect. 1. Regnante venerabili, & Magnifico *(A)* Theodoſio Imperatore, cultore Dei, qui Eccleſias condidit, & præcepta Apoſtolorum

lorum seruauit, erat orthodoxæ fidei Christianorum in totius Imperij latitudine intemerata, & loculenta cultura: in tantum, vt omnia Idola confracta, & ad nihilum redacta viderentur, & vnusquisque publicè, & licenter Deo omnipotenti seruire poterat: quo tempore in ciuitate Alexãdria erat vir quidam venerabilis, nomine Eudecius, simplex, & rectus, ac timens Deum, cui vnicus erat filius, nomine Eupreſcius. Lect. 2. Cum autem complesset puer annos decem, mater eius Euphrodisia nomine, migrauit ex hoc sæculo: pater verò cum filio Eupreſcio monasterium Beati Hermetis ingressus est, & prædictum puerulum ad studium literarum tradidit. Tantam quidem spiritualem gratiam accepit, vt in omni celeritate fortior fieret, quàm ij, qui videbantur in scholis collegæ esse, & non secundùm genus, sed secundùm spiritum hæc agebat: sed deuenerat actio eius, vt intra monasterium nullus quidem obedientiam disciplinæ eius potuisset superare. Lect. 3. Factum est autem non post multum tempus, vt adueniente solemnitate Dei Genitricis, & Virginis Mariæ, ex more Christiano celebranda, Beatus Epreſcius cum patre suo Eudecio, ac alijs fidelibus ad eius sacratissimam Ecclesiam, quæ non longè erat à monasterio, conuenirent. Contigit etiam vt Beatus Elenus Archiepiscopus simul cum Presbyteris, & Diaconibus ibidem deueniret, & per totam noctem in Dei Genitricis laudibus perseuerarent. Lect. 4. & 5. De Epiphania. Lect. 6. Factum est autem, vt Beatum Eudecium sopor deprimeret, & ei à Domino visio spiritualis reuelaretur, quomodo ipse iam propè esset de hac vita fragili migratur, & B. Eupreſcius filius eius ad pontificale opus accederet, & hæresem, quæ in ciuitate Brundisiopoli erat, per eum Dominus ad veram, & Orthodoxam fidem Christianitatis perduceret. In ipsa igitur visione dixit ei: Eudeci fidelissime, & decoritate

præ-

præclare:Ecce enim iam non Eudecius,ſed Eudeclius vocetur nomen tuum , ideſt mitiſsimus Conſolator, & filio tuo, quem Eupreſcium vocas. non Eupreſcius, ſed Leucius nomen erit, ideſt aduenit in eum ſpiritus Domini.

Lectionarium præcitatum. Lect.1.Beatus autem Leucius (B) ſedens præ foribus Eccleſiæ (in annua celebritate B. V.) cœlorum gloriam populis omnibus cœpit enarrare , quam recepturi ſunt electi ; & pœnas Inferni, quas recepturi ſunt reprobi. Lect.2. Cumq; audiſſet Eugenia talia loqui beatum Leucium , dixit ei : Ecce ego, & hi duo fratres mei timentes iſta, quæ tu prædicas,reliquimus omnem noſtram gloriam , & diuitias , quas obtinemus, & venimus ad conuerſationem Chriſtianorum,nunquid merebimur pro his bona in cœlo, quæ tu prædicas, & promittis omnibus iſtis Chriſtianis ? Lect.3. Beatus autem Leucius gaudio repletus eſt magno , cum talia audiſſet ab Eugenia, & dixit : Certè & cœlorum regna merebimini,& Dei miſericordiam obtinebitis,ſi ex toto corde veſtrum animum ad Dominum reuocetis, & à Mundi huius nequitia vos ſequeſtretis. Eugenia dixit:Ecce parati ſumus , date nobis fidem veſtram : Beatus Leucius dixit: ita fiat, vt aſſeritis. Lect.4. Tunc poſt hæc inſtituta,venit quidam,& dixit ad Beatum Leucium : Vir Dei, pater Elenus vocat te : Beatus Leucius dixit ad Eugeniam : Expectate hic modicum , & modo vos faciam ingredi ad Dominum meum Archiepiſcopum . Cumq; Beatus Elenus expectaret Beatum Leucium , vt ei enarraret viſionem, quam viderat ; ecce Beatus Leucius ingrediens , dixit ad Beatum Elenum , Pater ſancte tres Eunuchi foris ſtant, quærentes loqui tibi, qui ſe dicunt ex palatio Philippi patricij aduenisſe ad concordiam Chriſtianitatis . Lect. 5. Beato autem Leucio hoc dicente,ſurrexit gaudens Beatus Elenus de lecto,& dixit: vocate eos feſtinanter,&c. Lect.

6.Lect.

6. Lect. 7. Lect. 8. Iussit autem statim eos catechuminos facere, & alia die ipse eos baptizauit, & vestibus monachijs eos vestiuit, & præcepit, vt in ipso monasterio eos deportaret, vbi idem Beatus Leucius fuerat ad Ecclesiam Beati Hermetis confessoris Christi: & præcepit fratribus monasterij, vt nimium diligerent Beatam Eugeniam Virginem Christi, & Protum, & Iacintum, & de fide sancta eos docerent. Lect. IX. Fratres autem monasterij dixerunt Beato Eleno Archiepiscopo: scias Domine pater, quia ecce modo plusquam septem annos habemus, quibus sine Abbate viximus; & vnusquisq; quomodo voluit, sic egit: Nam cum habuimus virum sanctum Eupreſcium, qui modo per voluntatem Dei Leucium se vocat, vt pater nobis erat, qui ab infantia sua, à quo ibidem venit, nullus eum per obedientiam superaret, sed semper orantem, legentem scribentem, & in omnibus operibus bonis perseuerantem, omnes eum sedulè videbamus cum in tam bonis actibus sequebamur vestigia eius. Lect. X. Modo autem, pater, scias, quia si eum nobis non reddis, relinquimus omnes monasterium illud. Beatus Elenus dixit: modo fratres mei nè irascamini nobis, quoniam ego habeo dirigere eum ad vos, & si ille vos diligit, per meipsum ego veniam, & eum ordinabo Abbatem; Sin autem, ordinabimus alium. *Hactenus ex lectionario* M. S. *nunc ex Breuiario.* (C) Lect. 7. Beatus itaque Leucius cum clericis suis veniens Brundisiopolim, erat foris Ciuitatem contra portam partis Occidentis iuxta Amphiteatrum, & illic docebat & baptizabat eos, qui ad verbum eius credebant in Christum: Tunc misit Antiochus & fecit s. Leucium ad se cum mansuetudine vocare: qui cum venisset, dicit ei Antiochus: si vis vt faciam credulitatem iuxta tuam prædicationem, fac vt per tuam obsecrationem misereatur nobis Deus tuus, & donet nobis pluuiam, quia

C

ecce

ecce duobus annis ſine pluuia eſſe videmur. Lect. 8. Beatus igitur Leucius, conuocatis ad ſe clericis ſuis, & vniuerſis Chriſtianis, fecit letanias Domini: mox igitur, D vt eleuauit oculos ad cœlum, tanta pluuia (D) irrigata eſt, vt omnis terra Italiæ cognoſceret diuinitatem Dei, quæ oſtendebatur per Beatum Leucium. Interea credidit in D. I. C. Antiochus, & vniuerſa Ciuitas Brundiſiopolis, & baptizati ſunt omnes numero viginti ſeptem millia, ad laudem, & gloriam Domini noſtri Ieſu Chriſti, & fabricauerunt Eccleſiam in honorem Beatæ Dei Genitricis & Virginis Mariæ, & Beati Ioannis Baptiſtæ in media ciuitate, in loco, vbi ſanctum baptiſmum acceperant. Lect. IX. Tunc quidem confirmauit eos in fide, & doctri- E na perfectiùs & ſic in pace (E) obdormiuit in Domino. Tunc quidam ſecundùm ſuam viſionem in eodem loco fecit ſepeliri corpus venerabile Beati Leucij, vbi nauis deſcenderat, quando de Alexandria aduenifſet. Dormitionis eius feſtiua ſolemnitas vndecimo die intrante menſe Ianuario celebratur. Amen.

NOTATIONES.

A THeodoſio. *Quia ſanctus Leucius cooperatus eſt in conuerſione ſanctæ Eugeniæ, quæ conuerſa, & baptizata ſuit circa octauũ annum Commodi Imperatoris, id eſt Chriſti* 189. *Baron. tom.* 2. *anno* 188. *ideo dicendum eſt longè ante Theodoſij tempora vixiſſe Eudecium cum filio ſuo. Quod dicitur de Eccleſijs conditis, & de fidei Chriſtianorum intemerata cultura, &c. Intelligendum eſt de pace, qua, Commodo Imperatore, Eccleſia fruebatur. Tunc enim ſatis bono loco res noſtræ fuere, in dieſq; fidei profeſſio augumenta ſua cepit, Eccleſiaſticorum Doctorum ſcriptis, atq; doctrinis illã prouehentibus; idq; in maximis potiſsimum*

vbiq;

vbiq; vrbibus, Alexandriæ, Antiochiæ, Aeliæ; & per Palestinam omnem, Ephesi, Cæsareæ; & Occidentem versus, Thessalonycæ, Athenis, Corinthi; in Gallijs, & Romæ maximè. Vniuersæ enim multitudines, & domus totæ ad fidem accedebant, quoduis facere, & pati paratæ, quàm vt quidquam contra religionem nostram agerent, aut nouarent. De his Bar. tom. 2. ann. 195. nu. 7.

Leucius sedens. *Ex his lectionibus clarè colligitur sanctum Leucium septem annis ante conuersionem sanctæ Eugeniæ ab Eleno Episcopo (erat enim Episcopus Aeliopolis) eductum è monasterio, & assumptum ad presbyteratum, factumq; diuini Verbi prædicatorem.* B

Cum clericis suis. *Ergo S. Leucius antequam Brundusium veniret, habebat clericos: erat ergo Episcopus, & fortasse Eleno successerat. Sed quanam occasione ab Ecclesia sua discessit? In hoc Acta nostra diminuta sunt: donec alia legam, arbitror id factum occasione illius omnium seuissimæ à Seuero motæ persequutionis anno 205. quãdo eos qui publicè diuinas literas in Alexandria profitebantur, & alios cæteros sibi ipsis fuga consulisse oportuit Baron. to. 2 anno 205. nu. 11.* C

Pluuia. *Hinc igitur ortum habuit antiqua illa nostræ Capuæ consuetudo, obliuioni tamen quasi tradita, vt nimirum tempore magnæ siccitatis ad pluuiam exorandam* Capitulum, Clerus, *& populus litanias faciant, ad Ecclesiam sancti Leucij procedant, supplicesque in ea Deo preces effundant.* D

Obdormiuit. *Sanctus Leucius in propria Ecclesia Brundisina colitur Episcopus, & confessor; eodem titulo in nostris Kalendarijs, & Officijs appellatur: quia verò sanctus Gregorius appellat eum Martyrem beatissimum, verbum sancti Gregorij accipiendum est, vt Martyr significet virum qui fidem Christi interpellatus, aliquod genus tormento-* E

rum sit expertus, nec tamen in cruciatibus ipsis occubuerit: nam sæuiente Seueri persequutione par est credere sanctum Leucium tormenta passum, mortem tamen euasisse & fuga lapsum aduenisse Brudusium: multi siquidem in ea turbulenta persequutionis tempestate post certamina pro fidei confessione suscepta, integri, & incolumes diuina prouidentia reseruati sunt: tales fuere Alexander, qui deinde ordinatus est Episcopus Ierosolymitanus, & Asclepias ordinatus Episcopus Antiochenus. Bar. to. 2. an. 213. nu. 12.

12 E 2 Idus. Hilarij Episcopi, & Confess. & Doctoris. *De sancto Hilario hac ipsa die quartum Kalendarium, & Martyrlol. Rom. sed & primum, & secundum Martyrol. nostrum agunt die sequenti, id est tertiodecimo. Galesinus 14 In officio Breuiarium habet tres lectiones acceptas ex actis scriptis à Fortunato presbytero, post Pictauiensi Episcopo. Apud Surium die 13. Ianuarij. Obijt anno 369.*

13 F Idus. Octaua Epiphaniæ semidup. & Potiti mart. *De Octaua Epiphaniæ nostra MM. SS. Kalendaria, & Martyrol. De S. Potito Mart. kalendarium primum die superiori, idest 12. Sed kalendarium quartum, & Martyrol. hac ipsa die, sicut Martyrol. Roman. Breuiar. in Officio Octauæ habet de S. Potito quintam, & sextam lectionem, quæ sine dubio sunt initium longioris textus. Lubet huc eas afferre, & aliqua annotare.* Regnante igitur quartodecimo Romanorũ Imperatore Marco Antonino *(A)* Vero, qui æquo iure primus regnauit cum Lutio *(B)* & Aurelio Commodo annis decem & nouem, (C) & mense vno, regnantibus vsq, adhuc singulis Imperatoribus, currente scilicet ab Incarnatione Redemptionis nostræ centesimo sexagesimosexto anno, Imperij verò eius sexto anno, orta est quarta (D) persequutio, videlicet per totum orbem Christianorum à Nerone Imperatore: maximè in Asiæ *(E)* partibus ita excreuerat, vt iussu (F) nequissimi

A B C D E F

ſimi Imperatoris prædicti ſimulacra vbiq; poſita ſi quis adeſſet, qui non adoraret, vel ſacrificaret, eius facultas publicaretur, & qui in hoc ſacrificaturus deeſſet, nudatis proprijs rebus, morti traderetur. In hoc vero edicto B. Potitus in puerili (G) ætate iuri paterno ſubiectus, ardore Chriſti ſuccenſus, glorioſus effloruit, per quod non ſolùm ipſe, ſed multos alios prædicando, conſequi fecit regna cœleſtia, memorans illud &c.

G

Marco Antonio Vero. *Hic imperare cœpit anno Chriſti 163. Hic variè nũcupari ſolitus eſt: dictus eſt enim Catilius Annius Verus, & Marcus Annius Verus, & Marcus Aelius Aurelius, &* Marcus *Aurelius Verus Antoninus. Hic ergo eſt Antoninus Philoſophus, non autem Antoninus* Pius.

A

Lucio. *Marcus Aurelius Antoninus Verus ex* Senatuſcõſulto *ſolus declaratus fuerat Imperator, ipſe tamen Lucio nomen Veri communicauit, & Imperij collegam ſibi eum aſciuit; & tunc primùm duo ſimul regnare viſi ſunt Imperatores.* Hic *etiam dictus eſt Lucius Ceonius Commodus, necnon Aelius, & Aurelius: & Verus & Antoninus. De his Bar. ad ann. 163. itaq; in Breuiario non eſt legendum* Lucio, & Aurelio, *sed* Lucio Aurelio.

B

Decem & nouem. *Legendum eſt annis nouem, tot enim annos, & non amplius Lucius imperauit. qui enim imperare cœpit ab anno 163. obijt anno 171. vt Bar. habet.*

C

Chronologia Baronij, & Bellarmini aliter ſe habet: nam iuxta illorum computationem, annus Marci Aurelij sextus concurrit cum anno Chriſti *168. & annus* Chriſti *166. cum anno Imperatoris 4.* Persequutio *verò ponitur ex cicita ab anno* Chriſti *164. & Imperatorum* Secundo.

Quarta perſequutio. *Auctor ſequutus eſt illos, qui decẽ tm̃ persequutiones putãt. Primã quæ facta eſt à Nerone, ſecundã à Domitiano, tertiã à Traiano, quartã ab* Antonino, *quintã à Seuero, sextã à Maximino, ſeptimã à Decio, octauã*

D

 à Valeriano

leriano, nonā ab Aureliano, *decimā à* Diocletiano, *&* Maximiano: Hanc *numerationem, quasi decem plagis* Aegypti *respondentem, non probat* S. *Augustinus de* Ciuit. *lib.* 18. *cap.* 52. *& re vera plures passa est persequutiones Ecclesia, & quartam ab* Hadriano, *quintā ab* Antonino *Philosopho.*

E Asiæ partibus. *Hinc non obscurè colligitur sanctum Potitum fuisse origine Asianum: quare hæc acta videntur consentire vel Flaminio, qui vitam sancti Potiti versibus scripsit, & Sardos vrbem Lydiæ in Asia patriam notat: vel Codicibus manuscriptis apud Patrem Caracciolum Neapoli, qui Sardicam appellant: est autem Sardica & ipsa Asiæ ciuitas Concilio Sardicensi celebris. Doleo hæc acta Breuiarij non esse integra quò iudicium melius ferri posset. Cæterū in Sardinia ciuit. Calari cōmuniter scribitur natus.*

F Iussu, &c. *Marcus Aurelius, & Lucius Commodus nullum contra Christianos speciale edictum promulgauerunt, sed curantes ius vetus restituere (erat enim Marcus Aurelius erga Deos præ ceteris affectus) dato edicto, iusserunt omnes Dijs sacrificare, alioquin supplicio afficerentur. De hoc edicto fit mentio in Actis SS. Victoris, & Coronæ, S. Aberij, S. Iustini, & sociorum S. Gliceriæ mar. cum autem Christiani sacrificare nollent, ea occasione aperta est ad persequutionem via.*

G Puerili ætate. *S. Potitum tempore sui martyrij fuisse puerum testantur antiquæ litaniæ, quas habemus in Codice diuersarum orationum: nam in litania Feriæ 4. inuocantur nomina cuiuslibet chori, & in vltimo choro dicitur S. Vite intercede, &c. S. Potite intercede, S. Celse intercede, S. Chorus Innocentum intercede: omnis chorum SS. intercede. Potitus ergo in ætate puerili, & innocenti martyrium subijt. In nostra Capua cultū fuisse S. Potitum certè constat: nam in loco, qui dicebatur Campo de Fenile, erat Ecclesia sancti Potiti, vt in instrumento sancti Ioānis.*

14 19 Kalen. Febr. Felicis,& Felicis,& Felicis Nolani Episcopi. *Tres Felices lectionarium M. S. similiter commemorat, duos verò Kalendarium secundum, & quartum & Martyrol. M. S. Magna propter nominis æquiuocationem confusio; Breuiarium in officio habet tres lectiones, singulorum singulas. Prima lectio sumpta ex Actis, quorum initium.* Cum feruor, &c. *& absque dubio sunt Felicis, de quo agitur die* 30. *Augusti, & Acta integra, licèt breuia, refert Surius. Hic est ille Felix, qui flatu Serapidis, Mercurij, & Dianæ statuas euertit: qui signo Crucis arborem, & templum deiecit: qui cum Audacto à Dracone capitalem sententiam tulit, circa annum* 303. *Huius igitur commemoratio in Augusti trigesimum diem remittenda est: sed excusandus Breuiarij compilator cum hoc ipso die* 14. *Ianuarij de hoc Felice presbytero, simulacrorum euersore, agant non solùm lectionarium M. S. sed etiam Maurolycus, & Galesinus.* Secunda *lectio, videtur sumpta fuisse vnde prima, & proinde textus exscriptus à Surio* 30. *Augusti, longior erat. Hic est Felix presbyter, frater modo dicti Felicis presbyteri: hic post fratris martyrium, in montem Circeum missus est exul, vt ibi lapides excideret: hic ibi Tribunum conuertit Ciuem Nolanum, cum quo Nolam abijt, & Nolæ post duodecim annos obijt, nempè circa annum* 315. De *hoc Felice agit etiam Ado, Maurolycus quoque, sed confundit hunc, & sequentem. Tertia lectio dicitur esse de sancto Felice Nolano Episcopo, sumpta ex Actis, quæ Leoni Episcopo scripsit Marcellus presbyter, quibus etiam vtitur Lectionarium M.S. sed re vera Acta illa non sunt Felicis Episcopi Nolani, sed Felicis Nolani presbyteri, Felicis, inquam, toto orbe notissimi, & à sancto Paulino maximè celebrati.* Compilator *Breuiarij falli potuit, quia Nolana Ecclesia habuit alios Felices Episcopos. Martyrologium Romanum commemorat Felicem Nolanum*

num

num Episcopum decimoquinto Nouemb. & Galesinus decimosexto Ianuarij habet. Felicem Tubabocensis Ecclesiæ Episcopum passum esse Nolæ: sed fortaſse hic est qui Venusij passus asseritur ab alijs Baron. tom. 2. anno 302. numero 123 Hic *tertius Felix dictus est Felix in* Pincis, *quia sepultus est propè Nolam in loco qui dicebatur in* Pincis: *ita Breuiarium* Romanum. *In* Martyrologio M.S. *Felix in* Pincis *dicitur non qui Nolæ, sed qui Romæ colitur.* Habent *& alia* Martyrologia MM. SS. *similiter Natalis libro 2. cap. 73. primum Felicem, ait dictum in Pincis, quia extra portam Pinciam sepultus. Standum est auctoritati* Romani *Breuiarij: & licèt de hoc loco qui dicitur in Pincis, nulla mẽtio apud* Ambrosium, *qui res Nolanas diligentiſsimè scripsit; tamen quia certum est fuiſse Romæ familiam Pinciam, quid prohibet opinari aliquam villã à Pincijs Romanis poſseſsam Nolæ & locum à Pincijs. Multò magis errare videntur qui appellant Felicem in Pincis Felicem quẽdam* Magistrum *puerorum, qui* Pincis, *idest subulis (*Pinca *enim subulam significat secundum ipsos) puerorum quos docebat, manibus occisus est. Cæterum* Capuæ S. *Felicem fuiſse frequentiſsimè cultum patet ex Ecclesijs in partibus* Castelli *ad* Mare, *in* Murone *propè* S. Priscum, *in terra* Capuana *in partibus* S. *Clementis, & Bellonæ: nec opinari poſsum Felicem apud nos cultum esse alium, quàm illum presbyterum Nolanum toto orbe clariſsimum. Obijt* S. *Felix presbyter Nolanus longè post annum* 312. *quo data fuit pax Ecclesiæ.*

15 A 18 Kalen. Mauri Abbatis ps. ix. *Concordant Kalendaria MM.* SS. *&* Martyrologia. *In officio sunt tres lectiones acceptæ ex vita scripta à Fausto monacho apud Surium tom.* 1. *Obijt anno* 584.

16 B 17 Kalen. Marcelli Papæ, & mart. & Tammari

Epi-

Episcopi, & confess. *Consonat* Kalendarium *secundum & quartum. De Marcello* Papa *, & mart. Kalendaria, & Martyrologia. In Breuiario sunt tres lectiones, acceptæ ex actis, quorum exordium* Tempore, quo Maximianus Augustus rediijt de partibus Africæ, &c. *Surius to.* 1. *& Bar. to.* 2. *ann.* 298. *Obseruat verò Bar. priora hæc acta non Marcello, sed Marcellino* Papæ *tribuenda esse: nam Maximiano Herculeo Imperatore, qui Thermas extruxit, Marcellinus Pontificatum gessit ab anno* 297. *vsq; ad annum* 304. *quo itidem anno Marcellus successit. De* S. *Tammaro* Kalendarium *(vt diximus) secundum, & quartum. In officio nihil de eo. Hic est vnus ex Episcopis Africanis, qui cum S. Prisco tempore Vuandalicæ persequutionis in Campaniam venit. Hic habet pagum, & Parochialem Ecclesiam sui vocabuli, à ciuitate mille passibus in via Regia noua Neapolitana.* Habuit *olim Ecclesiam propè villam, quæ dicebatur* S. *Nazarius in terra Lanei, & in villa, quæ dicebatur Antignano in terra Canciæ, & in Diœcesi Caluensi Ecclesia* S. *Tammari de monte erat subdita Archiepiscopo Capuano anno* 1173. Hac *ipsa die in* Dioccesi *Auersana, loco, qui dicitur Vico de Pantano, colitur S. Tammarus, qui ibi traditur mortuus, & sepultus.*

17 C 16 Antonij Abbatis semiduplex. *Concordant Kalendaria, & Martyrologia. In officio sunt nouem lectiones, acceptæ ex vita scripta per sanctum Athanasium, & latinè redditam ab Euagrio, qui fuit Antiochenus Episcopus, apud Surium tomo* 1. *Quod in quinta Lectione legitur (* Rure autem trecenti iugeres erant, & valde optim *) apud Surium est*, Trecentæ palmæ vberes, & valdè optimæ. *Apud alios est*, Auræ trecentæ vberes: *erat autem* Aura *mensuræ genus apud Aegyptum, continens cubitos centum. Obijt anno* 358. *seù* 355.

18 D 15

18 D 15 Prisciæ V. & Mart. *Concordant Kalendaria, & Martyrologia. In officio nihil est proprium, sed habet lectiones ex communi. Obijt anno 271. Nota Chatedram sancti Petri, qua primùm Romæ sedit, Capuæ non consueuisse celebrari.*

19 E 14 kalendas Marij, Marthæ, Audifax, & Abacuh mart. sf. ix. *Concordat Martyrolog. Roman.* Kalen*darium quartum in* kalendario *secundo, & in Martyrol. nostro agitur de his die sequenti, in Kalendario primo die 27. In officio sunt tres lectiones, acceptæ ex Actis apud Surium 14. Februarij. Et licet Baron. anno 270. acta illa correxerit; tamen quæ habentur in lectionibus, sincera noscuntur. Putat Boronius lingua Persica dictos Maris, & Marthas, sed inflexione latina factum Marius, & Martha. Quod verò in Actis fit mentio de Tellude, sciendum est, Telludem significare Templum Telludis, seù Telluris Deæ, in quo Senatus cogi solebat, & SS. Martyres causam dicere cogebantur, vt in actis S. Cornelij Papæ, Bar. an. 255. & in Actis S. Paulinæ, Bar. anno 259.*

20 F 13 Kalend. Fabiani, & Sebastiani Mart. semidupl. *Consentit* Kalendarium *quartum, & Martyrologia: at in primo, & secundo* kalendario *nomen sancti Sebastiani præponitur: In officio sunt nouem lectiones, prima de sancto Fabiano, reliquæ de sancto Sebastiano: prima lectio sumpta fuit ex Anastasio. In ea quod legitur sanctum Fabianum sedisse annos quatuordecim, menses vndecim, dies vndecim, ex computatione Baronij, & Ciacconij corrigendum, & computandi sunt anni quindecim, & dies quatuor. Obijt anno 250. Reliquæ lectiones de sancto Sebastiano sumptæ sunt ex Actis apud Surium, & Baronium anno 286. Ex illis corrigenda sunt aliqua in Breuiario, vbi legitur.* Et inueniens *(idest Hyrene)* eum viuentem, adduxit in domum suam in Insula excelsa, bi man bat

in Palatio, *legendum est, & inueniens eum viuentem, adduxit in domum suam per schalam excelsam. Vbi legitur,* Iussit eum Diocletianus in Epidromium Palatij duci. *legendum est*, iussit eum in hyppodromum Palatij duci *nempè in locum palatij, in quo equi exercebantur ad cursum: Vbi legitur,* inuenies corpus meum pendens in gunpho, *legendum est*, pendens in vnco. *Vbi legitur,* Et leuãs eum inde, posuit in pauone suo, *legendum est*, posuit in Pilento suo, *id est in rheda qua ipsa vehi solebat. Nomen Zetarij quod inibi legitur significat præpositum Zetis, id est igneis cubiculis vnius, vel alterius lecti capacibus. Cæterum in hac vrbe nostra habentur reliquiæ sancti* Sebastiani, *olim inuentæ in Ecclesia sancti Ioannis ad Curtim, & in Thesauro repositæ. Memoriæ proditum est nullum Parochianum sancti Ioannis ad Curtim à grassante peste læsum fuisse: sunt quoq; rei quæ in monasterio sancti Ioannis, vbi benedicitur aqua tactu vasculi sanctæ reliquiæ, & conseruatur pro infirmis quæ tam frequenter peti solet vt inter annum necesse sit aliquando iterum benedici, & in Ecclesia sancti Eligij reliquiæ sunt insignes, necnon pulcherrima statua lignea, quam hoc ipso die presbyteri* Sanctissimæ *Annunciatæ ad* Cathedralem *adducunt, & inde à Capitulo, & à Clero per Vrbem circumfertur. Introductam esse consuetudinem tradunt tempore pestis, quæ intercessione sancti* Sebastiani, *inuentis reliquijs, cessauit. Quonam anno hoc acciderit, mihi non constat: quia verò in Breuiario hoc Festũ colitur officio semiduplici, mihi persuadeo tempore quo Breuiariũ impressũ est id est anno* 1489. *huiusmodi consuetudinẽ non extitisse, vt solẽnis esset* S. *Sebastiani festiuitas. Cũ ergo recens sit solẽnitas, quæ de peste traditur, nõ est intelligẽdũ de illa peste, quæ per multos, & multos annos perdurauit, vt ex scripturis* S. *Ioannis, &* S. *Eligij colligere potui, nẽpè ante an.* 1383 *& circa* 1400, *sed intelligẽdũ de peste quæ fuit*

circa annum 500. qua peste infecti (vt aui nostri narrabant) amandabantur propè montem sancti Angeli supra antiqua Cryptoporticu quadra, constructa iuxtà Fontem A Pesciariello: at fuisse Domum illam pro infectis constructa à tempore illius prioris, & tam longæ pestis, ruinæ persuadente.

21 G 12 Kal. Agnetis V. & Mart. semidupl. *Consonant Kalendaria, & Martyrologia. In officio sunt nouem lectiones ex sancto Ambrosio: eadem vita apud* Surium *Passa est circa annum 304. Olim, & ferè anno 1201. extra Capuam in suburbio Pontis Casilini fuit Ecclesia cum hospitali, sub titulo sanctæ Agnetis: erat in Parochia omnium Sanctorum domus quædam propria illius Hospitalis, est in Ecclesia sancti Prisci eiusdem Virginis imago in opere tessellato.*

22 A 11 Kalend. Vincentij Mart. semiduplex, & Anastasij mart. *Consentit* Kalendarium *secundum, & quartum & Martyrologia, sed Kalendarium primum de sancto Anastasio die sequenti. In officio sunt nouem lectiones de sancto Vincentio. Lect.* 1. Cum apud Cæsaraugustanam Ciuitatem, &c. *Prologus Actorum est:* Probabile satis est ad gloriam Vincentij, &c. *Habemus eadem (etsi mutila) in lectionario M. S. Extat Capuæ Ecclesia sancti Vincentij, de qua plura in secunda parte. Obijt anno 303. Extat etiam sub inuocatione sancti Vincentij mart. Cappella intra fines Parochiæ sancti Rufi in Curti nobilissimorum de Balzo. Est Beneficium simplex in Iurepatronatus hæredis primogeniti descendentis à Domino Vincentio del Balzo primo patrono. Nunc is est Dominus Scipio Domini Vespasiani filius, Domini Vincentij modo dicti Nepos, qui tenet locum sui primogeniti fratris Domni Aloysij Clerici Regularis; hodie tamen viuit in vrbe Neapoli cum Patribus Oratorij segregatus à sæculo. De sancto Anastasio*

ſio Perſa primùm mago, deinde Chriſtiano, tùm monacho, tandem Martyre, in officio ſunt tres lectiones compendioſæ nimis, acceptæ ex ſinceris Actis apud Surium & Baronium anno 614. 621. & 627. quo Martyrium ſuſtinuit Capuæ. Sancto Anaſtaſio eadem, quæ ſancto Vincentio, dicata eſt Eccleſia.

23 B 10 Kalen. Emerentianæ V. & Mart. *Concordat Kalendarium quartum, & Martyrologia. In officio tres breuiſſimæ lectiones, ſumptæ ex textu ſanctæ Agnetis, qui attribuitur S. Ambroſio.*

24 C 9 Kalend. Feliciani Epiſcopi & Mart. *De hoc Kalendaria, & Martyrologia tacent: loquitur de eo Martyrologium Romanum, & Epiſcopum Fulginantem appellat. Huius reliquias in Galliam tranſportatas eſſe Baronius ſcribit anno 969. cum reliquijs ſancti Vincentij, aliorumq; Sanctorum.*

25 D 8 Kalen. Cnnuerſio ſancti Pauli Apoſtoli dup. *Conſonant* kalendaria, *& Marryrologia Conuerſio ſancti Pauli Apoſtoli Apoſtoli anno poſt Aſcenſionem Domini ſecundo. In officio nouem lectiones ex ſermone ſancti Auguſtini. In palatio Archiepiſcopali extat Cappella ſub titulo Conuerſionis S. Pauli.*

26 E 7 kalend. Policarpi Epiſcopi, Mart. & Paulæ Virginis. *Concordat Kalendarium primum, & Martyrologium Romanum: at in* kalendario *ſecundo, & in Martyrologio noſtro de ſancta Paula agitur die ſequenti. In officio ſunt tres breuiſſimæ lectiones, excerptæ ex Actis, quæ ſunt apud Surium. In prima vèro lectione corrigendum eſt quod dicitur,* Temporibus Marci Aurelij Antonini, qui Pius cognominatus eſt: *nam Antoninus, cuius anno 7. ideſt Chriſti ann. 169. Policarpus martyrium fecit, non eſt Antoninus Pius, qui imperauit ab anno 140. ad 163. ſed eſt Antoninus Philoſophus, qui Pio ſucceſſit. De ſancta* Paula

Mmm 2 *ſunt*

sunt tres lectiones acceptæ ex vita scripta per sãctum Hieronymum: est in Surio. Quare quod in Kalendario dicitur Paulæ Virginis, corrigendum est, & dicendum Paulæ Viduæ. Obijt anno 404.

27 F 6 Kalend. Iuliani Episcopi, & confess. & Doct. *Concordat Kalendarium primum, & quartum, sed in primo Doctoris nomen non habetur. In Martyrol. Roman. & Galesino, & Maurolyco, & Natal. lib. 3. cap. 35. hac die ponitur Iulianus, qui fuit primus Episcopus Cenomacensis, & Apostolorum discipulus, qui inter scriptores Ecclesiasticos non inuenitur esse numeratus. Fortasse Breuiarij Compilator hunc credidit Doctorem, qui tamen fuit Iulianus Pomerius Episcopus Toletanus*, qui *viuebat anno 686. In officio sunt tres lectiones, quæ ex aliquo longiori, & integro textu sumptæ videntur.*

28 G 5 Kalend. Agnetis 2. *Concordat* Kalendarium *quartum, &* Martyrol. *nostrum. In Breuiario tres lectiones ex textu* S. *Ambrosij supra citato.*

29 A 4 Kalen. Sabiniani mart. & Sabinianæ Virg. *Concordat Kalendarium quartum: sed in Martyrol. nostro, & in Martyrol. Rom. de Sabiniano tantùm: at verò de sorore Sabiniana hac ipsa die Maurolycus, & Ferrarius in Topographia. In officio sunt tres lectiones: quod verò dicitur in tertia Sabinã baptizatã fuisse Romæ ab Eusebio* Papa, *puto corrigendũ: quia tẽpora Eusebij PP. nõ cõueniunt annis Aureliani, quo imperante Sabinianus martyrij coronã accepit.*

30 B 3 Kalen. Valerij Episcopi, & confess. *Kalendaria tacent, sed* Martyrologium *agit de eo die superiori, idest 29. sicut in Martyrol.* Rom. *& alij. De hoc in Officio nihil: fuit autem Episcopus Triuerensis, B. Petri Apostoli discipulus.*

31 C 2 Kalen. Abacyri, & Ioannis mart. *Concordat kalendarium secundum, & quartum. In 1. kalen. & in Martyrolog. & in Martyrol.* Rom. *est.* Cyri, & Ioannis. *In officio*

tres

tres lectiones, quæ videntur exceptæ ex actis relatis à Sur. Et planè innuunt ipsæ lectiones, alibi, quā Romæ passos esse: id quod Baron. probat. Cæterùm quod legitur in 3. lectione, Ioannes Ciuitate Messana ortus, *legendum est* Ciuitate Edessena: *Nam Cyrus natus est Alexandriæ, & Ioannes Edessæ. Nomen Abacyri est nomen compositum, idest Abbas Cyrus: ipse enim monasticum habitum induit: tempus Martyrij creditur circa annum 280.*

FEBRVARIVS.

1 D Kal. Februarij, Ignatij Episcopi, & mart. & Brigidæ Virg. ps. ix. *Concordat Kalēdarium secundum, & quartum, & Martyrologia. De S. Ignatio sunt in officio tres lectiones, quæ consonant Adoni, & Martyrologio nostro: quare in his corrigenda sunt nonnulla ex Bar. anno 110. Quod dicitur Martyrium S. Ignatij contigisse anno vndecimo Traiani, Attico, & Marcellino Consulibus, corrigendum est: nā Traiani vndecimo anno non Atticus, & Marcellinus, sed Gallus, & Bradua Consules assignantur. Et quod dicitur S. Ignatium prosocatum à leonibus, sed carnes eius ab illis nō fuisse tactas, dissentit ab alijs, asserentibus leones dilacerasse, & deuorasse martyrem pro martyris voto: abstinuisse verò ab illius asperioribus ossibus. Et quod dicitur S. Ignatium consummasse martyriū præsente Traiano, neq; consentit: Traianus enim anno vndecimo in Oriente agebat: quare si* Adonem *&* Martyrol. *nostrum sequentes, & Breuiarium dicere volumus martyriū S. Ignatii cōsummatum præsente Traiano, dicendum erit, contigisse anno eius septimo, quando Dacico bello confecto,* Romam *rediit, Surano, &* Marcello *Consulibus, idest anno Christi* 106. *& hoc probat Galesinus. De S. Brigida Virgine sunt in officio tres breues lectiones, quæ non sententia, stylo tamen maximè differunt*

runt ab actis relatis à Surio;nomen quoq; parentum variè scribitur. Duptachus pater, Brotsech mater à Surio: Duptochus, & Brocca in margine Surii: *Dabtoch, & Crocha in Breuiario nostro. Obiit anno* 518.*vel* 522.

2 E 4 Non. Februarij. Purificatio Beatæ Mariæ Virginis dupl.& solemne. *Consentiunt* kalendaria, *& Martyrologia.*

3 F 3 Non.Blasij Episcopi, & Mart. dupl. *Consonant kalendaria, & Martyrologia. In officio sunt nouem lectiones.* Beatissimus Blasius Sebastes Ciuitatis Cappadociæ Episcopus,pœnales expauescens inflictus &c. *Sine dubio sunt acceptæ ex aliquo textu longiori, antiquo, qualem reperiri testatur Baronius. Hic habetur sanctum Martyrē passum circa ann.*288.*sed Baronius refert ad annum* 316. *sub Licinio. Cæterùm sanctus Blasius Capuæ singulari deuotione semper cultus fuit, & colitur: nam præter* Cap*pellam, & pignus sancti brachij in* Cathedrali, *habuit passim Ecclesias in* Diœcesi. *In Diplomate Alexandri III. fit mentio de Ecclesia sancti Blasij in territorio Arnonis, & de altera in* Castello *ad mare.*

4 G 2 Non. Gilberti Conf. *De hoc tacent nostra. Kalendaria, & Martyrologia, & officium: agunt de eo* Mar*tyrol. Roman. Galesinus*, Molanus, *Natalis, lib.* 3. *cap.* 83. *Sed* Molanus *refert ad* 23. Maij. *Hic fuit fundator* Monasterij, *Gemlacensis in Belgio, tempore* Primi *Ottonis, & anno* 962. *obijsse scribitur. Fuit igitur Abbas, non Episcopus. Acta apud Sur.* 23. Maij.

5 A Non. Agathes Virg. & Mart. Solemne maius. *Consonant* kalendaria, *&* M*artyrologia. In officio hac die, & per octauam sunt distributæ lectiones ex integro vitæ suæ textu, cuius initium est:* Pasionis Beatissimæ Virg. & Mart. Agathes,&c. *Habemus illum in* Codice *Longobardo.* P*rofecto de sanctæ Agathæ cultu apud Capuam tria*

certò

certò scimus. Vnum haberi tantæ Virginis papillam in Thesauri Capuani diuitijs. Alterum, esse quoque nomen eius Ecclesiæ Capuanæ vocabulum. Tertium S. Nicolai montem, Capuæ proximum, antiquitùs montem sanctæ Agathæ nuncupatum. Sed qua occasione, quoue tempore, & à quonam viro S. papilla Capuam adducta sit, habetur ex Heremperto citato in vita sancti Rufini: adduxit illam sanctus Germanus, functus Apostolica legatione apud Constantinopolitanum Imperatorem, quo tempore vnà cum sancto Stephano facta est sancta Agatha Ecclesiæ Capuanæ titularis. Illud verò certa traditione refertur, nempè fuisse papillam per aliquod tempus in summo campanili collocatam, & diuturnitate factam incognitam: tandem campanilis vertice ictu fulminis in terram decusso; repertam, recognitam, & in Thesauro reconditam: Neque mirum si tam insignis reliquia in campanili posita fuerat, hoc enim erat antiquitus in more positum, vt ex Cassinensi Chronico manifestè colligitur lib. 3. cap. 30. De montis nuncupatione incertum habemus quis, vel quando Ecclesiam ibi ædificarit, vnde mons totus vocabulum acceperat Sanctæ. Porrò conspicitur etiam hodie Ecclesia vetus propè Ecclesiam sancti Nicolai, & conspiciuntur in illa picturæ Virginis, & Martyris, & si propter antiquitatem, vix earum vna vel altera dignosci potest: optimè dignoscitur illa, quæ Virginem pectore, dorsoque nudam, taurinis loris flagellatam repræsentat. Præter Cathedralem & Ecclesiam montis, inuenimus anno 1363. fuisse in terra Lanei vnam, & in terra Capuana alteram S. Agathæ Capitulo Capuano subditas, & annexas.

6 B 8 Idus. Februarij Sotheris, & Dorotheæ mart. *Concordat Kalendarium quartum. In primo de Dorothea tantum: de Sothere hac die Martyrologium nostrum, Beda, Molanus ad Vsuardum, Maurolycus, & Galesinus: sed Marty-*

tyro-

tyrologium Romanum, & Vsuardi agunt decimo die mensis huius: at eodem decimo die nostrum Martyrologium. Mauroiycus, & Galesinus item de Sothere. Molanus dubitat vnanè sit, an duæ: Galesinus vnam eamdemque scribit, & & Baronius quoque. De Dorothea *Kalendarium primum, & quartum & Martyrol. consentiunt alij. In officio nec de Sothere, nec de Dorothea quidquam.*

7 C 7 Idus. Austrobertæ Virginis. *De hac Kalendarium secundum, & quartum & Martyrologium: sed Martyrologium Romanũ, Vsuardi, Maurolyci, & Galesini agunt decimo die. In officio sunt tres lectiones, breue elogium continentes, excerptum ex actis, quæ habemus in C. Longobardo M. S. & eorum initium est,* Beatissima Virgo Austroberta Domino priùs quàm nasceretur nota, &c. *Notatur obitus 7. Idus Februarij. Apud Surium acta sanctæ Austrobertæ ponũtur die decimo: sunt scripta quasi totidem verbis, quibus nostra; stylus tamen eorum est abundantior: sed in nostris est textus miraculorum post mortem.*

8 6 Idus. Dionysij, Aemiliani, & Sebastiani mart. *De his tacent Kalendaria, loquitur Martyrol. consentit Martyrol. Roman. & cæteri. In officio nihil. Passi sunt autem in Armenia minori.*

9 5 Idus Sauini Episcopi, & Apolloniæ Virg. & mart. *Concordant Martyrologia; sed Kalendaria de Sabino tantùm. De S. Apollonia in officio nihil. Nomen sancti Sabini Maurolycus, & Natalis lib. 3. cap. 133. referunt ad diem decimumseptimum. De eo Breuiarium habet in officio tres lectiones, acceptas ex vita, quam habemus in C. Longobardo M.S. Acta huius Sancti habentur impressa, sed emendatiora habentur in nostro Codice. Impressa in lib 4 die 4. habent ita:* Nam gentium Italia direptione non paucis temporum curriculis premetur, ita quod vt rura absque agricolis ob gentium terrorem relicta videantur: diutinè

etiam

etiam absque adminiculo pastorum Ecclesia inculta retinebitur, nullus clangor laudautium, siue canentium sonora mea voce audietur, relicta ab hominibus loca hæc tantummodo bestiæ tenebunt. Quis ignoret Anibalis Cartaginensis aduentu cunctam Ausoniam deuastatam? *In nostro C. post verba* relicta videatur, *addendum*, Qua causa membrorum meorum tumba incognita relinquetur. *Vbi legitur* sonora mea voce, *legendum* sonora in ea voce. *scilicet in ea Ecclesia. Illa clausula* Quis ignoret, *omninò tollenda, & pro ea reponendum:* Quod quidem reperimus iuxta vaticinium profetantis. *Planè quod hic habetur de aduentu Animabilis in Italiam, est omninò absonum: nam Italiæ deuastatio à S. Sabino prædicta, euenit à Longobardorum irruptione, quando & monasterium Cassinense diruptum fuit iuxta factam S. Benedicto reuelationem. Fuit autem S. Sabinus S. Benedicto coæuus. In lib. 6 die 6. vbi legitur.* Venerabilis agebat, *legendum,* Venerabilis aiebat, idest Primicerius venerabilis narrabat. *In fine legitur in illis.* Hæc principante viro gloriosissimo Ermenrich pro Legrimoalt scripta sunt, *nostra habent* Hermenrich filio Grimoalt: *& ideo ibi legendum erat* prole Grimoalt. *Scio fuisse qui voluerint sustinere lectionem* pro Legrimoalt, *quasi* Legrimoalt *fuerit nomen dignitatis, vel officij tempore Longobardorum. Mihi videtur omninò vera lectio nostri C. nam Longobardi (vt sæpe meminit S. Gregorius in suis epistolis) non habuerunt nisi Regem, Duces, & Comites, habuerunt deinde Principes, ministri vocabantur Castaldi, seu Castaldei, & Iudices, vt ex Chr. Cass. licet agnoscere.*

10 4 Idus. Scholasticæ Virg. semiex p. *Consonant Kalendaria, & Martyrol. In officio sunt nouē lectiones, acceptæ ex Dialogis S. Gregorij Papæ: Circa annum 1231. in suburbio, quod erat propè portam S. Angeli, extabat Ecclesia S. Scholasticæ: sed vrbe in arcis formam redacta, & sublato*

Nn n *sib-*

suburbio, titulus trāslatus est intrò, & factū Oratoriū propè domū S. Ioānis Gierosolomytani, q tñ hodie dirutū cernitur.

11 3 Id. Castrensis Epi, & Cōfessoris, & Desiderij Episcopi. *De Castrense kalendaria secundū, tertium, & quartū Martyrologia quoque. Nos de eo satis in prima parte. De S. Desiderio Martyrol. tantùm fuit Episcopus Viennensis, sed occisus Lugduni vt notat Baron. De eo nihil in officio.*

12 2 Idus. Octaua sanctæ Agathæ Virginis, & mart. *Concordant Kalendarium tertium, & quartum.*

13 Idus. Tranquillini mart. & Licini mart. *Tacent kalendaria, & Martyrologium. De Tranquillino hoc ipso die Maur. & Gal. sed Martyrol. Roman. Vsuard. & Natal. lib. 6. cap. 61. & Martyrol. M. S. agunt die 6. Iulij. De Licino, alias Lucinio, hoc etiam die* Martyrol. *Rom. & cæteri: fuit patria Andagauensis, & Episcopus Turonensis.*

14 16 Kalend. Valentini Episcopi, & Mart. *Consonant Kalendaria primum, tertium, quartum* Martyrol. *Roman. In kalendario secundo, &* Martyrol. *dicitur Valentinus presbyter, & alter Valentinus Episcopus Interamnensis: & de hoc Episcopo sunt in officio tres lectiones, acceptæ ex longioribus actis, quorum initium* Propheta loquitur ad Deum. *Hæc habemus in nostro* C.M.S. *& sunt in Surio.*

15 15 Kalend. Decorosi Episcopi Capuani duplex, & Faustini, & Iouitæ mart. *Concordat kalendarium tertium, & quartum, & Martyrol. Roman. sed Kalendarium primū, & secundū. &* Martyrol. *tantùm de Faustino, & Iouita. De Decoroso satis in prima parte. De sanctis Martyribus in officio sunt tres lectiones* Ex actis Beatissimi viri Faustini, & Iouitæ, &c. *Habemus in nostro* C.M.S. *& sunt in Surio.*

16 14 Kalen. Iulianæ Virg. & mart. *Concordant kalendaria, &* Martyrologia *in officio sunt tres lectiones acceptæ ex actis scriptis ad* Petrum *Episcopum Neapolitanum. Has habemus in nostro* C.M.S. *& ita se habent :* Egregio Patri Domino Petro, &c.

In

In his Actis habetur anno 2. decimæ persequutionis Diocletianum fecisse sibi consortem Imperij Maximianum Galerium,cognomento Herculeum: *sed re vera duo fuerunt* Maximiani, *alter dictus* Maximianus *Valerius* Herculeus; *alter dictus* Maximianus *Galerius: vtrumq; Diocletianus* Cæsarem *fecit: sed Herculeum anno 3 idest anno Christi 286. Galerium ann. 9. idest anno Christi 292. In eisdem actis habetur anno ferè 290. Eusebium gessisse Papatum: sed re vera Eusebius sedit circa annum 309. & circa annum 290.* Caius, *& deinde 297.* Marcellinus,*ex Chron. Bell. & Baron. (Ecclesia sanctæ Iulianæ est in* Mar*cianiso, & Airola; fuit in territorio* Cancielli,*& propè villam Herculem.*

17 F 13 kal. Policronij Episcopi,& mart.*Tacent Kalendaria,& officiũ: loquuntur* Martyrologia. *Fuit Episcopus Babyloniæ.*

18 G 12 Pantaleonis mart. & Simonis Episcopi, & mart.*In Kalendario 3. & 4. de Pantaleone tantùm:*Mar*tyrol.de Simone tantùm. Hoc ipso die de Simone communiter omnes: at de Pantaleone die 27. Iulij. Breuiarium nostrum conformat se Ecclesiæ Coloniensi: nam vt* Molanus *ad Vsuardum* ait:Coloniæ 12.*K*alen.Mart. Commemoratio ossium sancti Pantaleonis mart. quando caput eiusdem mart. per Henricum de Vlmine militem de Constantinopoli ad nos translatum est,*In officio sunt tres lectiones, fortasse sumptæ ex Actis quæ se* MM.SS.*legisse Baronius dicit: pauca, quæ sunt in Breuiario consentiunt scriptis a* Meta*phraste, & relatis à Surio: in eo solo differunt, quòd nostra habent* Pantal*eonem liberasse puerum viuum à serpente detentum; sed in Surio est puerum serpentis morsu iam occisum, à* Pantal*eone reuocatum in vitam.*

19 A 11 Kalen. Barbati Episcopi, & Confess. & Gabini mart. *Consonant tantùm* Martyrol*gia: nam Kalen-*

daria de Gabino tacent. In officio sunt de S. *Barbato tres lectiones, acceptæ ex Actis quæ* MM.SS.*habemus in* C.*Lon gobardo, & ita se habent.* Sicut euidentissi mè fidelium relatione comperimus, &c.

20 B 10 kal.Galli presbyteri, & Confess. *Tacent Kalendaria, & officium. In Martyrologio* Alemanniæ S. Galli Abbatis discipuli S. Columbani. *Planè Galesinus agit de Gallo hoc ipso die. Sed Maurolycus die superiori: dicunt fuisse presbyterum in Germania: sed de Gallo discipulo S. Columbani agunt die 16. vt Octob. Romanū Martyrologium, & alij; Quare hic Gallus, de quo* Kalendarium, *est alter ab illo, iuxta Gales. &* Mauroly. *sed est idē iuxta nostrū Martyrol. in quo de eodem agitur, & hoc die, & Octobris decimosexto.*

21 C 9 Kal. Septuagintanouem mart. *Tacent* Kalendaria, *& officium, sed notantur in* M*artyrologijs apud Siciliā sub Diocletiano per diuersa tormenta fecisse martyrium.*

22 D 8 kal.Cathedra S. Petri dupl. *Consonant* kalen*daria, & Martyrologia. In officio sunt sex lectiones historiales, & tres de homilia: initium primæ est ex initio sermonis* S. *Augustini; cætera, quæ sequuntur, videntur accepta ex Actis Apochriphis, vnde sumptæ sunt lectiones festi eiusdem Apostoli mense Iunio. Hoc obiter annotamus à sancto Petro fundatam Ecclesiam Antiochenam anno 39.*

23 E 7 Kalen.Policarpi presbyteri, & Confess. Vigilia. *De vigilia nihil in Kalendarijs. De Policarpo Kalendarium quartū, & Martyrolog. sed Kalendariū tertiū de eo die 21.*

24 F 6 Matthiæ Apostoli dupl. *Consonant Kalendaria & Martyrologia. In officio sunt nouem lectiones sub titulo,* Passio S. Matthiæ Apostoli: *sed in* C. *Longobardo* M. S. *præfixus est Titulus*, Sermo Domini Bertharij Abbatis: Inclytam, & gloriosam festiuitatem.

25 G 5 kalen.Victorini, & sociorum eius. *De his in Kalendarii 3. & 4. In officio nihil. Agit Martyrol. & consonat Martyrologium Romanum.*

26 A 4 Kalen.Nestoris Episcopi, & mart. & Fortunati

mart. *De Nestore tacēt kalendaria, & officium : loquitur Martyrologium, & consonat* Martyrologium Romanum, *& reliqui. De Fortunato* Kalendarium tertium, *& quartum.*

27 B 3 Kalen. Iuliani mart. *Tacent Kalendaria, & officium: agit* Martyrol. *& Kalendarium tertium cōmuniter.*

28 C 2 Kalen. Romani Abbatis. *Agit de Romano Kalendarium secundum, tertium & quartum, & Martyrologium. In Breuiario sunt tres lectiones, quæ pertinent ad* Romanum *S. Benedicti coæuum, & nostro* Martyrologio, *& Breuiario concordat lectionarium S. Ioannis* M. S. *At verò de hoc Romano S. Benedicti coæuo agitur ab alijs die 22.* Maij, *& hac die postrema Febr. agitur de altero* Romano.

MARTIVS.

1 kal. Martij, Albini Episcopi, & Cōf. & Herculani Episcopi, & mart. *Concordat* Kalendarium *quartum. In tertio de Albino tantùm. In officio de neutro, nec in Martyrlog. Albinus fuit Episcopus Andegauensis, & Herculanus Episcopus Perusinus : de his Martyrologium Romanum, & alij.*

2 6 Non. Iouini, & Basilei mart. *Tacent Kalendaria, & officium; loquitur* Martyrologium *& fuerunt* Martyres *passi* Romæ *sub Galieno: agit de his* Martyrologium. Rom. *& alij.*

3 5 Non. Simplicij Papæ, & Conf. *Nihil in officio:* Ka*lendarium tertium, & quartum, &* Martyrol. *agunt die superiori, & ita quoq;* Martyrol. Romanum, *& alij, Natalis lib. 11. cap. 5. nullam certam assignat diem ann. 1418. circa villam Curtium locus ad S. Simbricium. Puto Simbricium pro Simplicio dictum.*

4 4 Non. Lucij Papæ, & mart. *Nihil in officio, notatur in kalendario tertio, & quarto, & in* Martyrol. *quibus consentit Martyrologium Romanum, & alij.*

5 3 Non. Focæ mart. Eusebij, & aliorum nouem mart. Con*cordat Martyrol. &* kalendarium *tertiū, & quartum in officio nihil notatur in* Martyrologio Romano, *& in alijs.*

6 11 Non. Victoris, & Victorini mart. Zacchariæ Papæ, & Confess. *Concordat Kalendarium quartum in tertio de Zaccharia tantùm : In Martyrol. De Victore, & Victorino tantùm : in officio nihil Ado, & Vsuard. de Zacchari a die 14. vt etiam Gales. & Maurol. sed* Martyrologium *Romanum, &* Martyrologium *nostrum die* 15.

7 Non. Thomæ de Aquino Confess. semidupl. Perpetuæ, & Felicitatis mart. *Concordat Kalendarium quartum Martyrol. In primo* Kalendario *de Perpetua, & Felicitate tantùm, & in secundo, & tertio, & in* Martyrologio *est nomen sancti Thomæ superadditum. In officio nouem lectiones de eius vita. Pietas* Capuanorum *erga sanctum Thomam de Aquino antiqua est, quandoquidem & sanctum eius nomen statim post canonizationem* kalendarijs *Ecclesiasticis Capuanæ Ecclesiæ inuenitur adscriptum : Et Festum eius ex præcepto sanctificatum : Et in ipso Festo ad eius altare situm in Ecclesia sancti Dominici, concurri, oblationes cereorum à Scholasticis fieri, & encomium aliquod tanti Doctoris publicè recitari consueuit. Neque mirum, quia (vt diximus in tertia parte) hic Angelicus Doctor licèt Capuæ non sit ortus, Capua tamen est oriundus : Et soror eius natu maior, quam ipsemet monitionibus, & exemplo ad mundi contemptum adduxerat, in Capuanum sanctæ Mariæ monasterium intrauit : & Angelicæ suæ doctrinæ riuus deriuatus ad Capuanam Ecclesiam quando ipso viuente Marinus Filimarinus Neapolitanus, qui fuerat discipulus eius, factus Archiepiscopus Capuæ, coram quo & ipse Sanctus aliquando fuit in extasi : Et tandem eius Canonizationi Ingerannus* Stella *Archiepiscopus Capuanus interfuit, & quartus orauit. Quibus omnibus piè recogitatis, nuper adducta est Ciuitas, vt ipsum S. Thomam de Aquino in* Patronum *acciperet, & accepit hoc anno* 1618. *die* 6. *Ianuarij instrumento publicè confecto in Ecclesia san-*

ſancti Dominici. *In Academia Raptorum acta quoque ſolemnitas Ego minimus ibi hæc pauca.*

Sanctus Thomas Aquinas oriundus Capua nunc Capuæ Patronus.

GEns ab Aquinatum longa ditione celebris
Angelicum ſydus lætior illa tulit.
Illa ſed ex Capua traxit primordia ſtirpis
Vrbs Capys hæc Thomam prædicat ergo ſuum.
Ergo ſuum recolant ab origine feſta Patronum,
Et Thomæ laudes in Capys Vrbe ſonent.

IMAGO SANCTI THOMAE habet Solem in pectore.

QVàm benè Sol Thomæ radias in pectore? pectus
Fons eſt luc fluæ; fons ſapientis aquæ.
Scilicet in pectus Sapientia fluxit ab alto
Qua mens ægra ualet noſcere magna Dei.
Sic nobis memorant ſacrata volumina Fontem
Solis, vbi cerni Solis imago poteſt.

8 8 Id. Philomenis, & Polomij mart. *Concordat Kalendarium quartum & Martyrol. ſed Martyrol. habet Polonij, ſed* Martyrologium Romanum: *& alij habent Apollonij. In officio nihil. Paſſi ſunt in Ægypto.*

9 7 Id. Quadraginta Mart. *Conſonant Kalendaria, & Martyrologia: in officio ſunt tres lectiones, excerptæ ex Actis. In C. M. S. ſunt Acta ſcripta à Ioanne Diacono* Eccleſiæ *ſancti Ianuarij, rogante Ioanne Abbate* S. Seuerini *in ciuitate Neapoli: & omiſſo prologo, ita ſe habent.* Temporibus Licinij, &c.

10 6 Id. Alexandri, & Gaij Mart. *Concordat Kalendarium quartum, & Martyrologia, sed Martyrol. pro Gaio, habet Gaudium.* Natale (*inquit*) S.M.Alexandri, & Gaudij de Eumenia, qui apud Apameam, &c. *De his in officio nihil.*

11 5 Id. Quadraginta duorum militum. *In* Kalendario *quarto tantùm. De his nihil in officio. Martyrologium Romanum, & alij agunt die superiori. Maurolycus hac die iterat commemorationem* SS. *Quadraginta, de quibus die nona.*

12 4 Idus. Gregorij Papæ, & Doct. dupl. & Bernardi Episcopi. *Concordat Kalendarium quartum in tertio nomen Bernardi est superadditum: nos de eo in prima parte. De sancto Gregorio sunt in officio lectiones nouem ex eius vita, quæ incipit.* Gregorius Vrbe Romulea patre Gordiano, &c. *est in nostro* C M.S. *textus integer.*

13 3 Id. Macedonij, Patricij, & Modestæ mart. *Concordat* Kal*endarium quartum: in Martyrol. habetur*, Apud Nicomediam sancti Macedonij presbyteri, & Patritiæ vxoris, & filiæ Modestæ. *Ita quoque habet Maurolycus. In Martyrologio Romano non est nomen presbyteri. In Galesino tacetur nomen vxoris, & filiæ. In officio nihil.*

14 2 Idus. Quadraginta septem Mart. & Eufrosij mart. *Concordat kalendarium quartum. De* 47. *Martyribus baptizatis à sancto Petro in carcere Mamertino*, *Martyrologium nostrum, & communiter omnes. Quod attinet ad Euphrosium Martyrologium Romanum, & Gales. & Vsuar. appellant Aphrodisium:* Maurolyc. *Euphrasium. In Martyrologio nostro est* Depositio S. Eufrosiæ Virginis. *In officio nihil.*

15 Id. Matronæ Mart. *Concordat kalendarium quartum. In tertio est Matronæ Virginis: hac die Martyrologium Romanum, & alij communiter habent de sancta Ma-*

trona

trona Virgine, & M. Thessalonycensi. Item Barcinonæ in Hispania de Matrona Virgine, & M. sed alias esse à Matrona, quam colimus in Via Aquaria, in secunda parte monstrauimus. In officio nihil.

16 17 Kalen. Aprilis. Ciriaci mart. *Solum kalendarium quartum, & Martyrologia, sed communiter alij.*

17 16 Kalen. Patricij Episcopi, & Confess. *Solum kalendarium quartum, & Martyrologia: concordant alij. Fuit Episcopus in Scotia, seù Hybernia.*

18 15 Alexandri Episcopi, & Confessoris. C*oncordat Kalendarium quartum, &* M*artyrologia. Is, e Capadocia Ierosolymam perrexit deuotionis causa, & ibi à Narcisso Episcopo in coadiutorem assumptus est.*

19 14 Ioannis Anachoritæ, & Potentianæ Virginis, & Ioseph Confess. *Concordat solum* K*alendarium quartum. In* M*artyrologio tantùm de sancto Ioanne. Martyrologium* R*omanum, & cæteri de sancto Ioanne, & sancto Iosepho* S*ponso* S*anctissimæ Virginis. De Potentiana Virgine qui agat hoc ipso die, mihi non occurrit: dicerem hanc esse Potentianã, de qua communiter agitur die decimonono* M*aij: sed Breuiarium illo ipso die habet officium: fortasse hic dies est obitus, & ille contumulationis eiusdem Potentianæ: at repugnat Breuiarium quod habet, contumulationem contigisse post diem vigesimumoctauum ab eius obitu. Fortasse est aliqua alia.*

20 13 Pauli, Cyrilli, Eugenij, cum alijs Quatuor mart. *De his tantùm in Kalendario quarto, & in* M*artyrol. sed Martyrologium* R*omanum, & alij communiter.*

21 12 Benedicti Abbatis semidupl. C*onsonant Kalendaria, &* M*artyrologia. In officio sunt nouem lectiones acceptæ ex Dialogo sancti Gregorij Papæ. Sanctus Benedictus intra Capuam nouã habet insignem Ecclesiam: habet Oratorium, quod nunc est in clausura* M*onialium Iesu: habet in*

Diœcesi Casertana, olim Capuana, pagum sui vocabuli, & anno 1291. erat Villa sancti Benedicti in pertinentijs Capuæ: habuit olim monasteria suæ regulæ sub vocabulo sancti Benedicti, sancti Vincentij, sancti Laurentij, & Trinitatis, & sancti Angeli ad formas.

De Monasterio Monialium sanctæ Mariæ.

TEmporibus Gisulfi Iunioris Beneuentani Ducis (scilicet circa annum Domini 750.) quidam Sculdais Beneuentanus, Saracenus nomine in loco, qui Cingla vocatur, territorio Aliphano, Ecclesiam in honore sācti Cassiani à fundamentis construxit: eāque ex permissione præfati Ducis, cum omnibus, quæ ibi acquirere potuit, simul etiam cum omni ex integro substantia, & hæreditate sua præter seruos, & ancillas, quos omnes libertate donauit, quoniam filium non habebat, in monasterio Beati Benedicti obtulit. Qui locus cum oculis venerabilis Petronacis valde vtilis visus fuisset, cum consensu, & maximo adiutorio eiusdem gloriosi Ducis Gisulfi, & Scaunipergę vxoris eius; construxit ibidem monasterium puellarum Dei, ad honorem Beatæ Dei Genitricis, & semper Virginis Mariæ. Concessa insuper ibi à prædicto Duce, Ecclesia sanctæ Crucis cum omnibus territorijs, & pertinentijs eius, quam Giselpertus Præpositus Casſinensis, a quodam Abbate Deusdedit nomine emerat, cum consilio, & adiutorio eiusdem Ducis: Necnon & alijs Ecclesijs, & Curtibus non paucis in circuitu, iuxta quod munimima eiusdem monasterij continent. Quod videlicet sanctæ Dei Genitricis monasterium, annuente præfato Abbate, idem Dux Gisulfus tunc confirmauit tribus ancillis Dei, idest Gausani Abbatissæ, Pancritudæ, & Garipergæ, quæ post positis parentibus, & vniuersis opibus suis, peregrina-

ri pro Deo in partibus istis elegerant. Eo vtique tenore, vt quamdiù quælibet earum aduiuerat loci ipsius regimē sine alicuius contradictione teneret: post illarum verò excessum & potestas, & ordinatio eiusdem loci ad monasterij sancti Benedicti Casinensis ditionem rediret. *Ex Chr. Cass. lib. 1. cap. 6.*

Temporibus *Marini* Papæ (circa annum 943.) cum Cinglensis Ecclesia à Saracenis deuastata fuisset, Ioannes eiusdem Cellæ Præpositus quidquid suppellectilis, vel Thesauri quoquomodo surripere potuit, assumens, cum consensu Abbatis Casinensis Capuam pergit, atque ibi monasterium construere cœpit. Quo etiam tempore venerabilis Papa *Marinus* eandem Ecclesiam sanctæ Mariæ de Capua cum omnibus possessionibus suis Casinensi cœnobio per priuilegium ex integro confirmauit. *Ex Chr. Cass. lib. 1. cap. 56.*

Post annum 952. Temporibus Landulfi, & Pandulfi filij eius, cognomento Capiteferreo, Principibus Capuæ, Aligernus Abbas Casinensis, ad Principes iam dictos accedens rogauit, vt darent Cellæ Cinglensi locum foris portas sancti Angeli ad monasterium construendum ancillis Dei, quia monasterium, quod intus erat, nimium strictum, & incompositum habebatur ancillis Dei, ibi manentibus. Illi verò concedentes statuerunt locum foris murum Ciuitatis, vbi Castrum, & monasterium construerentur: cuiq; concesserunt foris murum qualiter vadit vsque in flumen. *Ex Chr. Cass. lib. 2. cap. 2.*

Nomina Abbatissarum ex M. S. Kalendario mortuorum assuto Martyrologio quoq; M. S. eiusdem Monast.

In Monasterio Cinglensi.

Glausa | Pascetruda | Adeltruda

 Ace-

Acetruda
Panchitruda
Galetruda
Gaitruda
Anilanda
Scauniperga
Alderona
Iedeleupa
Sichelenda
Aurona
Rottiperga
Vuadelgrima
Adelgisa
Radelchisa
Rossinda
Bona.

In Monasterio Capuano.

Anno

942 Carda sedit ann.30.
Adelgrima ob.18.Maij. sederunt
Alferada ob.18 Iunij. per annos
Sichelgaita ob.25.Aug. 60.
1032 Maria ob.6.Apr. sed.an.42.
1074 Orania ob.5.Decemb. sed.an.5.
1079 Altruda ob.6 Decēbr. sed.an.9.
1088 Gemma ob.5.Apr. sed.an.15. mens.4.dies 9.
1103 Altruda ob. sed.an.2. menses 9.
1106 Ageltruda ob.26.Ian. sed.an.7.
1113 Alferada ob. sed.an.11.mens.4. dies 25.
1124 Gemma ob.18.Iulij. sed.an.11. dies 28.
1134 Ata ob.16.Decemb. sed.an.33.
1167 Matthia ob.17. Ianuarij sed.an.46. dies 23.
Tempore huius Abbatissæ Archiepiscopus Capuanus subegit sibi monasterium cognita causa, & lata sententia à Papa Alexand.ann. 1171. fuit is Archiepiscopus Alfanus.
1213 Sichelgarda de Petruro ob.15. Iun. sed.ann.32. mens.5. dies 15.
1246
1253 Ob.Altruda de Petruro ob.20.Decemb.
1253
1291 Ob. Theodora. ob.14.Nouemb.
1291

1322 Ob.Catarina Pandona ob. 18.Decemb.
1322
1363 Ob. Maria Carrafa ob. 28. Septebr.
1363
1389 Ob.Catarina Pandone.ob.28.*M*art.
1389
1402 Ob. Lucania de *M*onte *M*arano ob. 28.Ian.
1402
1428 Ob.Brita de Azia ob.20.Apr.
1428
1467 Ob.Maria Dentice ob.17.Octob.ſeù Maura 1465
1467
1493 Ob.Fiella de Angelis ob.5.Nouemb.
1494 Ob.Sara de Auignano ob.23. Auguſti hæc reperitur Abbas 1475. dicendum eſt Fiellam viuentem renunciaſſe.
1507 Veronica de Archiepiſcopo.
1511
1512 Catarina Ferrara.
0000 Antonetta tempore Leonis IX. poſt 1113. ante 1121.
1540 *Sp*olita *M*archeſia.
1553 Antonia de la Rath. ob.ann.1574. menſ. Ianuarij hæc fuit vltima Abbatiſſa perpetua, ſeù vita durante.

R*eperiuntur in* K*alendario mortuorum nomina quarundam Abbatiſſarum, quarum nec ordo ſucceſſionis, nec tempus ſedis, nec annus obitus ſciri potuit.*

Agneſſa ob.18 Ianuarij.
Gatelgrima ob. 7. *M*artij.
Rigale Pandone ob.18. Aprilis.
Agneſa ob.10. Iulij.
Ioanna de Franco ob.22. Iulij.

Albe-

Alberada 2. Augusti.
Maria Spāli 11. Augusti.
Fenicia 11. Nouemb.
Lauenia 23. Decembris. *Hæ fuerunt Abbatissæ post Sichelgardam de Petrulo* 1117. *nam vsque ad illam ordo successionis certus est; ideo dicendum est fuisse Abbatissas intra illos annos, qui notati sunt intra obitus Abbatissarum, v. g. à* 1246. *ad* 1253. *& à* 1253. *ad* 1291. *& ita deinceps.*

1574 Placida Bruna Neapolitana per triennium à die sancti Vincentij.

1577 Loysia de Azia per triennium. *Archiepiscopus Costa, consentiente hac Abbatissa, & Capitulo monialium, decreuit, vt monasterium vetustate collapsum, & non benè tutum, instauraretur; & interim moniales essent in sancto Marcello maiori.*

1580 Calidonia de la Rath. *mense Ianuarij ex more: sequenti Martio moniales translatæ sunt ad sanctum Marcellum maiorem: & quia domus illa inuenta fuit incommoda, anno* 1581. *die* 2. *Iulij diuisæ fuerunt moniales, & earum quinque translatæ ad monasterium sancti Ioannis, & quatuor ad monasterium Iesu, & vacauit Abbatissatus.*

Instaurato monasterio sanctæ Mariæ, Sixtus Papa V. pro nouella plantatione misit Roma ex monasterio sanctæ Annæ quatuor monachas, quarum singulæ iuxta gradum professionis essent Abbatissæ vita durante: non triennales, fuerunt illæ Donna Benedicta de Benedictis, Vincentia Magalotta, Innocentia de Ferreris, Francisca Pancaldi.

1588 Benedicta de Benedictis Romana per annos tres,
1591 & menses decem, obijt die . .

1591 Vincentia Magalotta Romana per annos tredecim, & menses tres, obijt die . .
1604

1604 Catharina de Graffijs Capuana per triennium, nep-
1607 tis ex fratre Abbatis Domni Iacobi de Graffijs

Cassi-

Casſinenſis.

1607 Laura de Azia per triennium.
1610
1610 Victoria Manna per triennium.
1613
1613 Catharina de Graffijs ſecundò per triennium.
1616
1616 Laura de Azia ſecundò per triennium.
1619
1619 Maura de Nouellonibus per triennium.
1622
1622 Catharina de Graffijs tertio per triennium, poſt
1625 completum officium obijt die . . anno
1625
1628 Maura de Nouellonibus ſecundò per triennium.
1629 Victoria Manna iterum.

De Monaſterio ſancti Ioannis.

LAndolfus Caſtaldus Capuæ poſt vxoris Aloaræ, filiorumque Landolfi, & Adenolfi mortem, morti & ipſe proximus teſtamentum condidit, ſcriptiſque in eo legatis Turturellæ libertæ ſuæ, & Offæ naturali filiæ ſuæ, & Atæ filiæ legitimæ, & naturali, nuptæ iam Vxoni filio Sadelfridi Iudicis; Hæredes inſtituit duos, qui ſibi ſupererant, filios, Landonem Diaconum, & Paldolfum: expreſsè tacuit, vt ſi fortè inſtituti hæredes abſque legitimis liberis deceſſiſſent; Abbas monaſterij ſancti Benedicti ſiti in monte Caſſino, in illa ipſa domo, in qua teſtator ipſe tunc reſidebat, monaſterium ſub vocabulo ſancti Ioannis Baptiſtæ conſtrueret, cui ſua teſtatoris omnia bona, quæ & Capuæ, & extra, & vbique erant, eſſent addicta: monaſterium verò cum bonis in Caſſinenſis Abbatis dominio, & poteſtate permaneret,

Caſus

Casus euenit: Landolfus, & deindè instituti hæredes filij liberis non superstitibus obierunt: Quare Aligernus Abbas Cassinensis monasterium puellarum sancti Ioannis Baptistæ nuncupatum, erexit, Sichelgardam in eo Abbatissam ordinauit, & anno vicesimoquarto Principatus Domini Paldolfi Caposerrei mense Martio decimæ Indictionis, qui erat annus Christi 967. omnia, quæ fuerant Landolfi Castaldi bona sancti Ioannis monasterio recuperauit.

967 Sihelgarda prima Abbatissa ob. 16. Martij, seù tertio Nouemb.

Gemma Abbatissa ob. 13. Ianuarij. Alferada ob. 13. Februarij seù 24. Iulij. Gaitelgrima ob. 4. Martij. Maria ob. 27. Apr. Maegailda ob. 10. Iulij. Subtista ob. 16. Iulij.	*harum Abbatissarum ordo successionis penitus ignoratur, ideo nomina scripta sunt ordine, quo in Kalendario mortuorum inueniuntur.*

1051 Alferada secunda, quæ ob. vel 24. Iulij, vel 13. Februarij.

1053 Sihelgarda secunda, quæ ob. vel 3. Nouemb. vel 16. Martij.

1079 Sichelgailda ob. 27. Octob. an.

1085 Riccha ob. 12. Apr. an.

1105 Imilia ob. 25. Septembris an.

1108

1115 Gemma secunda, Monasterij renouatrix, fuerat vi-

1130 dua. obijt 26. Ian. an.

1132 Ecaterina filia Gemmæ renouatricis ob. 23. Feb. an.

1149 Maria ob. 12. Ianuar. ann.

1152

1156 Lusiza, hæc erat Agnata, vel cognata Strambonæ

1174 Genti, Capuæ degenti, ob. 27. Februarij.

0000 Maria de Roccaromana, ob.7.Ianuar.anno. . .
1181 Pelagia, obijt 17. Apr.
1184
1186 Marta de Caianello. ob.25. Septembris anno .
1227
1230 Matthia de Roccaromana.ob 6.Ian.1250.
1249
1250 Rogasia de Padula, ob.19. Feb.1277.
1276
1277 Aldiarda Pandona, ob.26. Aug.1286.
1286
1286 Galgana Græca,ob.9.Septemb.1339.
1339
1340 Ioanna de Aquino, ob.20.Aug.1348.
1348
1348 Margarita Pandona, ob.24.Iunij 1361.
1361
1361 Marchesana Comite Salernitana professa mona-
1364 sterij eletta,non confirmata;Interim administran-
te Galgana Græca procuratrice monasterij.
1364 Gemma Tocco Capuana, obijt 11. Apr.1410.
1410
1410 Isabella de Toro Neapolitana professa monasterij,
1434 cara Reginæ Margaritæ Regni Vicariæ.
1434 Bianca de Azia,ob.17.Feb.1453. cum anno 1452
1452 renunciasset.
1452 Francisca de Vineis, ob.25.Iul. an.1459.
1459
1459 Magdalena de Vineis, ob.1503.10. Nouemb.an.
1502 1502. habita a Sede Apostolica coadiutrice
cum futura successione.
1502 Anella Riccia Neapolitana professa Neapolitani
1526 monasterij sancti Agnelli,ab Alexãdro Papa VI.

data coadiutrix Magdalenæ; mox Abbatissa, ob. 28. Aug. 1526.

1526 Vrsulina de Maio vltima Abbatissarum ad vitam:
1553 confecta senio spontè deposuit Abbatissatū mens. Ianuarij, an. 1553. & eodem anno ob. 11. Iunij.

Sequuntur Abbatissæ electæ per triennium.

1553 Catharina de Vineis a die 27. Ian.
1556
1556 Virgilia Pretamala a die 24. Nouemb.
1559
1559 Hieronyma Clauella, a die 12. Decembris.
1562
1562 Laura Sanseuerina a die 20. Decembris.
1565
1565 Placida Falca, a die 12. Decembris.
1568
1568 Hieronyma Clauella iterum.
1571
1571 Ioanna Clauella Vicaria.
72
73 Benedicta de Thomasio Vicaria.
1574 Theodora Lanza a die 11. Ian. *Sub hoc triennio monasterium à Cassinensibus commendatum est Archiepiscopo Capuano: erat is tunc Cæsar Costa.*
1577 Hieronyma Clauella tertiùm, ob. 20. Aug. 1578.
1578
1578 Ioanna Clauella Vicaria, ob. 3. Ian. 1579.
1579
1582 Theodora Lanza iterum a Ianuario.
1582 Eustochia Pretamala.
1585

1585 Adriana Clauella ob cœcitatem superuenientem
1588 non exacto triennio, spontè deponit Abbatiss atū.
1588 Theodora Lanza Tertiùm.
1594
1595 Iubente summo Pontefice nulla creatur Abbatissa,
1602 nulla recipitur in monialem. retinebat nomen Vicariæ Isabella de Maio.

1602 Iustina Molignana Surrentina, professa Surrentini monasterij sancti Pauli, vocata à monialibus, concessa à sacra Congregatione, procurante Archiepiscopo Domino Cardin. Bellarmino à die 17. Decembris 1602.

1605 Cornelia Spasiana Surrentina professa Surrentini monasterij sancti Pauli, vocata, & concessa simul cum Iustina præfata a die 19. Decembris 1605.

1608 Iustina Molignana iterum a die 19. Decembris.
1611
1611 Cornelia Spasiana iterum a die 19. Decembris.
1614
1614 Iustina Molignana iterum a die 9. Decembris.
1617

1617 Iustina Molignana (nam Cornelia viuens redierat Surrentum) petentibus monialibus, a sacra Congregatione confirmata per biennium.

1619 Iustina iterum confirmata per alium biennium a die 22. Decembris.

1622 Iustina iterum confirmata per triennium a die 26. Febr. eodem anno die 19. Iulij ob.

1622 Camilla Palmeria Neapolitana, ex antiquissimis Palmerijs Monopolitanis, professa monasterij sancti Ioannis a die 24. Iulij, eodem anno, ob. die 3. Septembris.

1622 Maria Lanza a die 8. Septembris.

1625 Dianora Palmeria Neapolitana, ex antiquissimis Palmerijs Monopolitanis professa monasterij sancti Ioannis a die 10. Decembris.

1628 Maria Lanza iterum.

22 11 Aphrodisij Episcopi, & Confess. *De hoc solùm Kalendarium quartum Maurolyc. Gales. & Natal. Appellant hunc Episcopum Bituricensem, alij Biterensem, seù Beterensem: sunt autem Betere Ciuitas Episcopalis in Gallia Narbonensi. Concordat Vsuardus.*

23 10 Kalend. Victoriani, & sociorum eius. *Kalendarium quartum, & Martyrologia, fuerunt Martyres Africani, de quibus Martyrologium Romanum, & alij.*

24 9 Kalend. Pigmenij mar. *Kalendarium quartum, & Martyrologia, in quibus appellatur presbyter; passus à Iuliano Apostata, cuius magister fuerat.*

25 8 Annunciatio Beatæ Mariæ Virginis duplex, & solemne. *Consonant Kalendaria, Martyrologia, & cæteri omnes, in officio lectiones ex Isaia, ex sermone sancti Augustini, & eiusdem Homilia; Extat insignis Ecclesia Sanctissimæ Virg. Annunciatæ sub patrocinio ciuitatis: habet Hospitale cuius reperi mentionem in instrumento anno 1384.*

26 7 Kalen. Castoli mart. & Theodori Episcopi. *De his tantùm in Kalendario quarto, & in Martyrologijs, sed in Theodoro supplendum est Episcopi, & mart. & sociorum, idest Irenei Diaconi, Serapionis, & Ammonij lectorum.*

27 6 Kalen. Martiani Episcopi, & mart. *Tacet Martyrologium; tantùm de eo in Kalendario quarto. Concordat Vsuardus, Maurolycus, & Gales. dicit tamen Galesinus hunc esse, de quo Martyrologium Romanum agit die sexto mensis huius. Fuit autem Episcopus Durtonensis.*

28 5 Kalend. Marci, & Alexandri mart. *Ita in Kalendario quarto. In Martyrologio additur Prisci: Fuerunt*

Mar-

Martyres in Cæsarea Palestinæ . De his Martyrolog. & alij.

29 4 Kalend. Armogasti,& sociorum eius . *Ita in* Ka*lendario* 4. *In Martyrol. exprimuntur nomina sociorum Archimini, & Satiri: additur ab alijs* Mascula*: fuerunt martyres in persecutione Vuandalica . De his Martyrologium Romanum & alij.*

30 3 kalend. Quirini mart. *Ita in Kalendario quarto, & in Martyrol. & concordant Martyrologium* Romanum, *& alij. Passus est Romæ.*

31 2 kalend. Balbinæ Virg. *In kalendario quarto , & in Martyrol. dicitur filia sancti Quirici, & concordant alij omnes.*

APRILIS.

Kalend. Aprilis. Venantij Episcopi,& mart.& Theodoræ mart. *Ita in kalendario quarto, & Martyrolog. concordant Martyrologium Romanum, & alij omnes,*

2 4 Non. Theodosiæ Virg.& Mariæ Aegyptiacæ. *Ita in* Kal*endario quarto , & in Martyrol. sed in* kalen*dario primo, secundo, & tertio de Aegyptiaca die superiori . De Theodosia Martyrologium Romanum, & alij.*

3 3 Non. Pancratij mart. *kalendarium quartum, & Martyrologia . Dicitur Episcopus Tauromenij in Sicilia non in Cicilia , vt habet Gales. In territorio Calenensi fuit Ecclesia sancti Pancratij , quæ erat subdita Archiepiscopo Capuano anno* 1173.

4 2 Non. Isidori Episcopi, & Confess. *Tantum in Kalendario quarto. Fuit Episcopus Hispalensis, de quo Martyrol. Romanum & alij communiter.*

5 Non. Vincentij Confess. Ordinis Prædicatorum. *Tantum in Kalendario quarto. Sanctus Vincentius obijt anno*

1419 *fuit canonizatus à Calisto III. qui morte præuentus Bullam canonizationis minimè scripsit: scripsit eam verò Pius II. est in Bzouio anno* 1419. *Martyrologium Romanum, & recentiores.*

6 8 Idus Sixti Papæ & mart. *In kalendario quarto, & Martyrol. & in alijs communiter.*

7 7 Id. Epiphanij Episcopi, Donati, & aliorum 13. mart. *In Kalendario quarto & Martyrol. in Martyrolog. Roman dicitur Donati, Rufini, & aliorum. In Gales. dicitur Donati presbyteri. Fuerunt martyres Africani.*

8 6 Id. Cœlestini Papæ, & Confess. *In kalendario quarto, sed in Martyrol. de eo supra die sexto, & concordant Romanum Martyrologium, & Vsuard. & Maurolyc. & Gales. sed Ado agit die septimo.*

9 5 Id. Procori Diaconi mart. *In Kalendario quarto, & in* Martyrol. *& consentiunt communiter omnes.*

10 4 Id. Ezechielis Prophetæ, & martyrum plurimorum. *In* kalendario *quarto, & in* Martyrologio: *consentit* Martyrologium *Romanum, & alij.*

11 3 Id. Leonis Papæ, & Confess. *In Kalendario quarto, & in martyrologio. Fuit is Leo Primus, &* Magnus, *de quo hac item die* Martyrologium Romanum *& cæteri: sed Natalis refert obitum ad diem vigesimum secundum, & in Kalendario primo die* 19.

12 2 Id. Iulij Papæ, & Confess. *Ita in Kalendario quarto, sed in* Martyrol. *sancti Iulij Episcopi: sed ibi apparet esse Episcopum* Romæ, *idest Papam,* Martyrolog. Romanum.

13 Id. Hermengildi Regis mart. *Ita in Kalendario quarto & in* Martyrol. *& consentit Martyrologium* Romanum *cum alijs.*

14 18 kalend. Maij. Tiburtij, Valeriani, & Maximi mar. *Kalendaria, &* Martyrologia. *In officio sunt tres lectiones, acceptæ ex actis: quorum initium est,* Temporibus Marci

Aurelij,

Aurelij, & Commodi Imperatorum. *Habemus integrum textum in C.M.S. qui tamen eſt impreſſus apud Surium die 22. Nouembris.*

15 17 Olimpiadis, & Maximi mar. *In Kalendario quarto, & in* Martyrologio *dicuntur paſſi in ciuitate Corduba; alij legunt Corduena, alij Chorodona fuerunt martyres in Perſide; De his hoc die communiter.*

16 16 Kalen. Calixti, & ſociorum eius mart. *De his in Kalendario quarto, & in Martyrol. Apud Corinthum in mare merſi ſunt. Conſonant alij communiter.*

17 15 Kalen. Petri, & Hermogenis mart. *In kalendario quarto, & in Martyrologio. Petrus erat Diaconus,* Hermo*genes miniſter eius: paſſi ſunt Antiochiæ. De his communiter alij.*

18 14 Kalend. Præfecti presbyteri, & mart. *kalendarium quartum. Martyrol. agit de Perfecto, ſeu Præfecto presbytero Cordubenſi, Martyrol.* Rom. *& alij.*

19 13 Kalend. Apollonij Senatoris mart. *kalendarium quartum, ſed Martyrologium, cui conſonat Martyrologium* R*omanum, & alij de hoc die ſuperiori, ideſt* 18.

20 12 Kalend. Victoris Papæ, & mart. *Kalendarium tertium, & quartũ, & Martyrologium quibus conſentit Mauroly. At Martyrologium* R*omanum agit de eo Iulij die* 28.

21 11 Kalen. Simeonis Epiſcopi, & mart. *Kalendarium quartum, & Martyrologium: de hoc martyre in Perſide agit Martyrologium* R*omanum, & alij.*

22 10 Kalend. Sotherij Papæ, & mart. & Gai Papæ, & mart. *Kalendarium quartum, & Martyrologium* Roma*num, ſed* Marty*rologium noſtrum de ſancto Gaio hoc die, de Sothere autem die ſuperiori, ideſt* 21.

23 9 Gergoij mart. ſemidupl. *Kalendaria, &* Marty*rologia. In officio ſunt tres lectiones, acceptæ ex actis, quorum textus integer eſt in* C. M. S. *& ab actis Apocryphis,*

pluri-

plurimum distat. Hac ætate sanctus Georgius est titulus Parochialis in Villa Cuzuleo: sed olim plures habuit Ecclesias in territorio Capuano. Ecclesia sancti Georgij fuit propè montem sancti Angeli ad formam. Fuit in partibus Cancielli anno 1173. *Fuit in loco Partignanu ad silicem anno* 1130. *Fuit in villa, quæ dicebatur alli Longhi. Frequens quoque fuit huiusce nominis impositio: quod ergo celebris fuerit eius cultus dubitare non possumus.*

24 8 Kalen. Longini mart. *Kalendariū tertium & quartum.* Martyrologium Romanum, *& Galesin. & Maurol. commemorant Leoncinum Martyrem cum Eusebio & alijs sex. At in Breuiario nostro sunt tres lectiones, quas totidem verbis habemus in lectionario* M. S. *& habetur in ipsis, Longinum fuisse, qui Domini nostri Iesu Christi lancea latus aperuit. Videntur lectiones apocryphæ, habent enim Longinum vulnerasse Christi latus, & exclamasse,* Vere Filius Dei erat iste: *hoc enim sacro textui contradicit, asserenti vnum militum lancea latus aperuisse.*

25 7 Kalend. Marci Euangelistæ duplex. *Kalendaria &* Martyrologia. *In officio tres (more paschali) lectiones, acceptæ partim è sancto Hieronymo de scriptoribus Ecclesiasticis; partim ex* Metaphraste; *partim ex alijs. Quod verò est in prima sanctum* Marcum *digitum sibi præcidisse, in apocryphis censeri debet, vt notat Galesinus. In Diœcesi passim cernuntur Ecclesiæ dirutæ sub nomine sancti* Marci: *propè Caturanum vna, propè Curtes altera, propè Bellonam alia, in monte sancti Nicolai alia; & olim intra Capuam propè murum supra flumen vna, e qua dicebatur portus sancti* Marci, *vbi nunc est* Molendinum *sancti Ioannis.*

Hac ætate in festo sancti Marci *fit processio & extra portam pontis benedicuntur Campi: At olim processionis ritus longè alius erat. Lubet huc afferre ex antiquo* M. S.

Rituali

Rituali: Finita (A) tertia incipiatur processio. Exurge Domine adiuua nos. Exurge quia &c. Ostende nobis &c. Oratio. Actiones nostras &c. qua finita Cantor incipiat hanc Antiphonam: Ego sum Deus Patrum &c. & processio cum toto clero vadat ad portam pontis: sequitur alia Antiphona Populus Syon. Antiphona Exclamemus omnes. Antiphona Parce Domine. Antiphona Rogamus te Domine. Antiphona pro pace Regum: Antiphona Timor, & tremor. Finitis Antiphonis incipiatur Letania ad portam, & cantetur vsque vbi dicitur sancte Petre ora pro nobis, & sacerdos dicit: Ora pro nobis S. Dei Genitrix. Oremus. Mentem familiæ tuæ, &c. Oratio. Præsta quæsumus omnipotens Deus vt ad te corde clamantes, &c. Oratio. Domine Iesu Christe, qui in introitu portarum Ierusalem, &c. Finitis orationibus Presbyter ponat (B) Crucem ad portas, & cantores incipiant Litaniam Kyrie &c. Euntes ad Ecclesiam sancti Petri ad pontem, propè Ecclesiam Cantor incipiat Antiphonam, Quodcumque ligaueris &c. Presbyter dicit: Annunciauerunt &c. Oratio. Deus qui Beato Petro &c. Finita oratione, intrent Ecclesiam, & Cantor incipiat introitum Protexisti me Deus. Kyrie de Apostolis. Gloria in Excelsis, de Martyribus. Præfatio de Pascha. Finita Missa, Cantores incipiant Litaniam Sancta Maria ora pro nobis, & dicatur vsque ad portam (C) Capuanam, & presbyter dicit Antiphonam de sancta Maria, & Ora pro nobis S. Dei Genitrix. Oratio. Deus qui pro incomparabilibus meritis. Ad portam Capuanam Oratio. Præsta quæsumus omnipotens Deus, vt qui nostra &c. Oratio omnipotens sempiterne Deus, te supplices deprecamur &c. Dictis orationibus, iterum incipiendum est, vbi dimissum fuit: Euntibus ad portam (D) nouam presbyter ponat cruces ad portas, & dicat Orationes quas vult. Euntibus

A

B

C

D

ad Castrum Cantor incipiat hoc ℟. Ciuitatem istam tu circunda. ℣. Auertatur obsecro. Presbyter ponat Cruces, & dicat Orationes, quas vult, & postea canendæ sunt hæ Antiphonæ circa Castellum: Antiphona Quam pulchra es. Antiphona Alma Redemptoris. Antiphona Salue Regina. Euntibus ad portam sancti Angeli presbyter dicat, ℣. In conspectu Angelorum. Oratio. Deus qui miro ordine. Oratio. Præsta populo tuo. Alia oratio. Ciuitatem istam omnipotens Deus. Redeuntibus ad maiorem Ecclesiam incipiant Cantores *Kyr.* cum versibus Qui pretioso sanguine mundum. ℣. Sancta Maria quæsumus almum. Ad portã (E) Fauzanã: Oratio Porrige nobis Deus dexteram tuam Oratio Protege Domine omnipotentia tua, &c. Ad sextam Antiphona. *Hactenus Rituale.*

E

NOTATIONES.

A Finita tertia. *Omnibus Dominicis, & festis, completa Tertia fiebat processio, & circuibant porticum atrij, quod atrium, & porticus nominabatur Paradisus, vt patet ex quadam rubrica dicti Ritualis, & ex* Kalendario *mortuorum, & ex instrumento anno* 1409. *more quidem Romano, vt ex Chron. Cass. patet. Processione peracta cantabatur Missa.*

B Ponat Crucem. *Ritus ponendi Cruces in portis Ciuitatis, & priuatorum vel in festo sancti Marci, vel in Rogationibus ante Ascensionem, præcipuus fuit in nostra Campania, vt innuit Cardinalis Sanctorius in Rituali. Fiebant Cruces ex cera Paschalis cerei, quæ superfuerat anno superiori, vel saltem illa cera alteri ceræ nouæ commiscebatur. Retinet hunc vsum ex magna parte monasteriũ S. Ioannis.*

C Portam Capuanam. *Erat absque dubio porta, quæ nostra ætate dicebatur porta sancti Eligij, vt potequæ domui,*

vel

vel horto sancti Eligij proxima erat: erat forsitan quæ antiquiori tempore dicebatur porta sancti Victoris.

Portam nouam. *Porta noua, quæ nunc extat, & dicitur porta Neapolis.* D

Ad Castrum. *Fuit Castrum vbi est monasterium monialium sanctæ Mariæ: sed quia Castrum illud præcedebat loco porta sancti Angeli, propterea dicendum est Castrum, de quo fit mentio in hoc ritu, esse Castellum, quod nunc est Palatium Dominorum de Capua, dictum in instrumentis monialium sancti Ioannis, Castellum nouum, & ab alijs capuana lingua* lo Castiello delle prete, lo Castiello della Maddalena, *scilicet propter Ecclesiam sanctæ Mariæ Magdalenæ, cui hærebat.*

Portam Fauzanam. *Erat in muro Ciuitatis porta Fauzana ab illa parte, in qua est Parochialis sancti Andreæ, & Ecclesia sanctæ Catharinæ: inde siquidem dicebatur Ecclesia S. Andreæ ad portam Fauzanã, vt legimus in multis instrumentis: Et si legimus in multis alijs Ecclesia S. Andreæ de portu Fluuiano, & aliquando de portu Flaueiano, vel Flauiano, & aliquando de porta Sauchana, erat enim Sauchanus locus habitatus propè Capuam ab illa parte, vt ex instrumento an.* 1267. *ego putaui aliquando dictam fuisse Ecclesiam S. Andreæ de porta Fluuiali; sed nunc magis probo primam, & antiquiorem nuncupationem: porta Fauzana, vt nos hodie dicimus porta Fauza, idest porta non principalis, sed posticum potius, quàm porta: sed quamuis in muro Ciuitatis esset huiusmodi porta; in hoc tamen ritu porta Fauzana intelligitur fuisse porta maioris Ecclesiæ non principalis, per quam egressa erat processio: sed altera parua in latere aquilonari, per quam regressa processio introgrediebatur.* E

26 6 Kalen. Cleti Papæ, & mart. & Marcellini Papæ, & mart. *Ita in Kalendario quarto, & Martyrologijs, sed in*

kalendario tertio de Marcellino, Cleti verò nomen superadditum. In officio tres lectiones; vna de Cleto; duæ de Marcellino, lectio sancti Cleti sumpta est ex Anastasio: sed vbi textus noster habet annos septem, mensem vnum, & dies vndecim, Anastasius habet annos duodecim: sed Martyrologium habet annos nouem, recentiores Chronologici annos duodecim, & menses septem, & dies vndecim, idest ab anno Christi 81. *ad* 92. *Lectiones Marcellini ex Anastasio quoque: sed vbi textus noster habet dies* 25. *Anastasius habet dies* 22. *sed recentiores computant Sedis Marcellini annos octo, minus dies septem.*

27 5 kalend. Anastasij Papæ, & mart. *kalendariũ quartum, & Martyrologia, in* kalendario *tertio die sequenti, idest* 28. *In officio nihil.*

28 4 Kalend. Vitalis mart. *Concordant kalendaria, & Martyrologia. In officio tres lectiones, sumptæ ex longiori textu quem habemus in* C. *M*. S. *Incipit* Sancti Vitalis militans consulari Paulino.

29 3 kalend. Petri mart. Ord. Prædicatorum. *kalendarium quartum: in* 3. *nomen additum: Martyrolog.* Roman. *& alij. In Breuiario tres lectiones ex vita.*

30 2 Kalend. Sigismundi Regis, & Marlani lectoris, & Iacobi Diaconi mart. *Concordat Kalendarium quartum; in tertio de Sigismundo die sequenti, idest Kalendis Maij. In officio tres lectiones de sancto Sigismundo: habetur in his, Sanctum, nè in manus inimicorum incideret, assumpsisse monasticum habitum, sed à monasterio dolo eductum, & inimicis traditum: sed apud Surium Kalend. Maij, & apud Baron. anno* 526. *habetur fugientem à conspectu inimicorum in saltus, inibi captum esse, & occisum, & deinde proiectum in puteum. Hic Sigismundus frigoreticis, & quartanarijs, teste sancto Gregorio Turonense opem fert inuocantibus.*

M A I V S.

CApuæ prima Dominica Maij Translatio sancti Stephani celebratur. Hæc est Translatio, de qua Romanum Martyrologium Nonis Maij, Romæ translatio corporis sancti Stephani Protomartyris, quod Pelagio summo Pontifice, è Constantinopoli ad Vrbem allatum, atque in sepulchro sancti Laurentij martyris in agro Verano positum, ibidem magna piorum religione colitur.

Acta translationis habentur in Breuiario nostro, sed mutila, quibus, licet apocryphis, consentit Natalis lib. 4. cap. 139. & Iacobus de Voragine, & manuscriptum, quod legi. Illa verò ita se habent Lect. 1.

Temporibus (A) Theodosij Imperatoris, cum apud Bizantium, quæ nunc Constantinopolis appellatur, ipse Imperator habitaret, diuina prouidentia dispensante, factum est, vt filia eius (B) Eudosia nomine, quæ Romæ in Regis Palatio morabatur, à dæmonio correpta, grauiter vexaretur: ducitur interea supradicta Regis filia ad Apostolorum limina, ad sanctorum monasteria, ad seruorum Christi suffragia: sed cum malignus ille spiritus, qui eam torquebat, ipse quoque grauiter torqueretur, iam quidem & quid disponeret, & à quo eijci deberet, fateri compellitur. Ait ergo: ego quidem ab ea nullatenus separari potero, nisi mihi præsenti, præsens Stephani corpus Protomartyris adsit: quo dicto siluit. *Natalis sequitur.* — A, B

Quod Imperator audiens, à clero, & populo Constantinopolitano obtinuit, vt corpus Stephani Romanis daretur, & corpus Laurentij Græcis traderetur. Hoc Imperator (C) Pelagio Papæ scripsit, qui, de consensu Romanorum, petitioni Imperatoris consensit: missi igitur Cardinales Constantinopolim, corpus sancti Stephani Romam deferunt, & Græci pro accipiendo corpore sancti Laurentij — C

rentij cum eis Romam peruenerunt. *Breuiarium* Lect. 2. Pergunt interea gaudentes Episcopi, Beati Stephani reliquias Constantinopoli Romam secum deferentes: Postquam autem Capuæ appropinquauerunt, tota Ciuitas simul cum (D) Episcopo in occursum ruunt. Quo in loco, quia per triduum morati sunt, multi ibi paralytici sunt curati, & quicunq; sanitate indigens aduenit, lætus, & incolumis ad propria remeauit: Episcopus autem, & populus Capuanus tandem magnis precibus obtinuerunt, vt eius martyris (E) brachium concederetur. Inde verò cepto itineri insistentes, tandem Romam veniunt. Lect. 3. Sed dum hæc ita aguntur, ecce Regis filia, magna comitante caterua, misera, & miserabilis, plena dæmone, & plus solito vexata, vix à multis detenta, ad martyrem trahebatur: cui neque color erat idem, nec facies eadem, nec vox hominem sonat, flebat populus, lugebat familia, omnesque vna, & consona voce beatum Protomartyrem Stephanum pro ea rogabant: Succurre miseræ, adiuua infelicem, vsitatam ostende virtutem. Confestim malignus ille spiritus, qui eam torquebat, per os virginis declamans, Non hic, inquit. *Natalis.* Cum corpus ad Ecclesiam sancti Petri ad Vincula deferre disposuissent, vectores subsistunt, nec vltra procedere possunt: Dæmon autem in Regina clamabat. *Breuiarium.* Non hic, sed cum Laurentio foris murum Stephano dabitur locus. His dictis, euanuit, & continuò liberata est puella. *Natalis.* Illuc ergò corpus defertur, cumque sepulchrum adeo arctum esset, quòd vtraque corpora capere non potuisset; Laurentius, aduentui fratris quasi congratulans, in alteram partem sepulchri, versus super latus, secessit, & medietatem vacuam Stephano dereliquit. Sicque Stephanum similiter super latus, versa facie ad consocium collocarunt. Græci verò, dum manus apponunt, vt Laurentium auferant, ad

terram

terram velut exanimes corruerunt; sed orantibus pro eis Papa, & clero, & populo, vix ad se ad Vesperam redierunt: omnes tamen infra decem dies mortui (F) sunt: Latini verò, qui eis consenserant, in phrenesim versi, sanari non poterant, quoad vsque amborum corpora, vt dictum est, insimul tumulata sunt. Hæc autem coniunctio facta est nonis Maij, vt dicit frater Bartholomæus. *Hactenus de Translatione Breuiarium nostrum & Natalis; quibus consentit de Voragine, & M. S. quod apud Bartholomæum Chioccarellum legi. Narratio quidem in multis corrigenda.* F

NOTATIONES.

THeodosij. *Tempora Theodosij Iunioris longè distant à temporibus Pelagij Papæ I. Theodosius enim vixit ad annum vsque 451. Pelagius autem assumptus est ad Pontificatum anno 555. Igitur manifestus est error in narratione.* A

Eudosia. *Eudoxia Theodosij, & Eudociæ filia nupsit Valentiano, qui occidentale regebat Imperium: nupta mox venit Romam anno 437. & post aliquot annos à Genserico in Africam captiua ducta fuit; sed tandem honorificè anno 461. dimissa Constantinopolim, illa in vrbe suæ vitæ periodum adimpleuit. Igitur manifestus est error in narratione, quæ habet Eudoxiam fuisse virginem, in Palatio Regis Romæ commorantem.* B

Pelagio. *Hic fuit Pelagius Primus, vt docet Romanum Breuiarium in Inuentionis festo. Quia verò Pelagij tempora tàm longè distarunt à temporibus Theodosij, manifestè apparet non occasione liberandi puellam energumenam, sed alia reliquias sancti Stephani adductas esse Romam: Sed quænam alia potuit esse occasio? Profectò Pelagius, cum esset Papæ Vigilij Archidiaconus, cum illo Pontefice ad Iustinia-* C

stinianum Imperatorem Constantinopolim accessit, ibique moratus, Imperatori charissimus fuit, adeout non recusasset ipse Imperator, etiam viuente Vigilio sibi infesto, ipsum ad summum Pontificatum extollere, si Romano clero placuisset. Igitur possumus credere Iustinianum Imperatorem discedenti Pelagio anno 554. sanctas reliquias dono dedisse. Consueuerant Imperatores cum magnis viris occidentalibus ita se gerere. Ita quippe Iustinianus ipse de Spina Saluatoris, & ex reliquijs Ss. Innocentum, & brachium sancti Georgij Parisiensi Episcopo Germano pro magno munere contulit anno 561. Ita quoque Iustinianus sancti Andreæ Apostoli, & sanctæ Lucæ Euangelistæ reliquias Gregorio Magno donauit anno 586.

D Cum Episcopo. *Nomen Episcopi Capuani non habemus expressum: attamen fuisse Victorem sanctitate, & doctrina perinsignem virum, inde mihi persuadeo: quia, cum Pelagius Papa, vbi sedisset annos quatuor, menses decem, diesque decem & octo, ex hac vita migrarit, anno post Consulatum Basilij decimo octauo, nempè Christi 559. oportet illum inchoasse Pontificatum ab anno 554. die Aprilis duodecimo: Et Constantinopoli reuertentem transiuisse Capua saltem mense Martio, quo tempore sanctus Victor erat Episcopus, qui tamen non multos dies superuixit, mortuus enim est illo ipso anno 554. die tertio eiusdem Aprilis. Neque nobis obijciatur translationem celebrari Romæ die septima Maij, & Capuæ Maij quoque Dominica prima: non inquam, hoc obijciatur, quia translationis festum dicitur agi die, quo translatæ reliquiæ reconduntur, etsi iam pridem peruenerunt. Optimè ergo dicitur Pelagio Papa Constantinopoli Romam facta esse translatio; quando ipse Pelagius Archidiaconus adduxit reliquias, & ipse mox Papa mense nondum elapso, adductas recondidit honorificè: Ecclesia verò nostra Capuana potuit ad primam Dominicam Maij transferre*

ferre translationis officium, vel ob Ecclesiæ Romanæ imitationem, vel ob synodi, nunc Diœcesanæ, olim prouincialis quoque maiorem opportunitatem, vel ob aliquam aliam causam.

Brachium. *Apud Natalem, & M. S. habetur:* Capuæ igitur sancti Stephani corpus recipitur, & à ciuibus illis dextrum brachium summis precibus obtinetur, & Metropolitana Ecclesia eius nomini fabricatur. *Cæterùm Breuiarium nostrum in hymno non solùm de brachio, sed de costis, & dentibus quoque meminit, inquiens:* Cum transiuit hic dimisit dentes, costas, brachium. *Nos hodie brachium habemus, & costam internoscimus & dētem vnum. At verò Herempertus scriptum reliquit sanctum Germanum apud Iustinum pro Hormisda Papa legatione functum ab illo Imperatore sancti Stephani reliquias obtinuisse: vtra narratio vera? mihi Heremperti narratio semper placuit: tum quia acta relata in Breuiario tot erroribus consarcinata, manifestè apparent apocrypha: tum quia Imperatores, vt modo diximus, dono Sanctarum reliquiarum Legatos, & Apocrysarios Apostolicos honorare solebant. An fortasse sanctus Germanus dentes & costas attulit, & in translatione Romam facta brachium obtentum est?* E

Mortui sunt. *Quid simile, quod accidit tempore Pelagij II. Auctor nostræ narrationis ad tempora Pelagij I. retulit. Accipe rei veritatem ex sancto Papa Gregorio Magno:* Sanctæ memoriæ decessor meus *(inquit ille lib. 3 epistola 30. ad Constantiam Augustam)* eidem ad corpus sancti Laurentij martyris, quædam meliorare desiderans, dum nescitur vbi venerabile corpus eius esset collocatum, & effoditur, exquirendo, subitò sepulchrum eius ignoranter apertum est, & ij, qui præsentes erant, atque laborabant, monachi, & mansionarij, qui corpus eiusdem martyris viderunt, quod quidem minimè tangere præsumpserunt, F

omnes intra decem dies defuncti sunt, ita vt nullus superesse potuisset, qui sanctum, & iustum corpus illius viderat. *Hæc sanctus Gregorius.*

Superest annotandum Festum Translationis Beatissimi Stephani Capuæ solemnissimo ritu semper cultum, & appellatum la Domenica delle girlande *: nam ob memoriam translationis cum ingenti lætitia factæ, singulis annis iterata pompa, rosarum, aliorumue florum coronæ, vel manibus appensæ, vel brachijs insertæ, vel capitibus impositæ à clero gestabantur: neque iam pridem prætermissa consuetudo est: nouimus enim sacerdotes, qui sua ætate huiusmodi morem viguisse confitebantur. Illa ipsa die comprouinciales omnes Episcopi cum mitris, & baculis ad synodum accedebant, quos tandem Cæsar Costa in postremo prouinciali Concilio, iuxta Tridentini decretum, à tali onere liberauit. Illa ipsa die brachium sanctum ab Archiepiscopo, & Arcula argentea cum reliquijs sancti Prisci, Diaconorum humeris per Ciuitatem ante Missarum solemnia circunferuntur. Piè meditor sanctum Stephanum, qui, Ierosolymis viuens, cum sancto Prisco versatus erat, voluisse apud eiusdem Prisci sui conciuis, & condiscipuli Episcopium commorari, & illius ossibus insignem sui reliquiam, idest dextrum brachium [illegible].*

1 Kalend. Maij, Philippi, & Iacobi Apostolorum, duplex. *Consonant Kalendaria, & Martyrologia. In officio sunt tres lectiones, prima de sancto Philippo: habetur etiam in M.S. cuius caput est.* Cum in ipsis initijs, &c. *Quod habetur ibi, sanctum Philippum habuisse duas filias sacratissimas virgines, res est incerta apud Baron. anno 58. cum sancti Philippi vnius ex septem primis Diaconibus filiæ videantur. Et quod habetur, sanctum Philippum occisum esse annorum septuaginta septem, ex Natali, & Abdia, & nostro manuscripto corrigendum est octoginta septem. Secunda, & ter-*

tia lectiones de sancto Iacobo, sumptæ ex Aegesyppo, & Eusebio. Quod habetur ibi, sanctū Iacobum occisum anno Episcopatus sui tregesimo, Baron. ad annum 63 corrigit anno vigesimonono. Sub horum Apostolorum titulo extat hodie Parochialis, sed pauper Ecclesia.

2 6 Non. Athanasij Episcopi, & Confess. *Concordat Kalendarium secundum, tertium, & quartum. & Martyrologia. In officio sunt tres lectiones, quarum initium,* Temporibus Constantij, & Constantis. *Integrum textum habemus in C. M. S.*

3 5 Non. Inuentio S. Crucis duplex. Alexandri, Euentij, Theodoli mart. *Concordant Kalendaria, & Martyrol. In officio sunt tres lectiones, continentes historiam apparitionis sanctissimæ Crucis: & similes habemus in lectionario M. S. Ipsa autem inuentionis historia Antiphonis, & responsorijs continetur. Quod dicitur in lectionibus Crucem apparuisse noctu Constantio, regni eius anno sexto & Christi 233. corrigendum est. Crux enim non Constantio, sed eius patri Constantino Magno apparuit anno 312. Imperij septimo, nempè in Italia contra Maxentium dimicaturo: tempore verò Constantij, idest anno 353 fuit Ierosolymis altera Crucis apparitio. Cæterum inuentio Crucis per sanctam Helenam Constantini matrem contigit anno 326. ex Baronio tom. 3. Extitit Ecclesia* S. Crucis *Parochialis, vnita monasterio sanctæ Mariæ, nunc diruta, sed per Presbyterum sancti Thomæ exercetur cura. Est propè Bellonam Mons è sancta Cruce nuncupatus. In Ecclesia sancti Eligij, Festum sanctæ Crucis ab Electis, nomine* Ciuitatis *vniuersæ, cæptum est agi hoc anno* 1628. *visum est enim maximè consentaneum, vt* Ciuitas, *quæ pro suo insigni vtitur* Cruce, *Crucis Festum speciali bonore prosequeretur. Est* Capuanæ *ciuitatis antiquum insigne (stemma, vel symbolum dixeris)* Crux *aurea coronata in rubro* Campo: *Est &*

vas ſeptem habens viperas alterum. De cauſa, & tempore, quærunt noui Ciues: Nonnulli cenſent Crucem acceptam pro Ciuitatis inſigni à tempore Cruceſignatorum militantium in terra ſancta, vbi Robertum Principem Capuæ militaſſe dicunt, Dictum plauſibile, antiqua tamen auctoritate nonfultum. Alij acceptam quando Paldolphus Capoferreus Princeps Ioannem XIII. Papam Roma expulſum Romanæ Sedi reſtituit: Et hoc plauſibile, ſed æquè ſcriptoris auctoritate deſtitutum: quid ergo? Opinemur à Capua factum, quod communiter fieri conſueuerat: Circa tempora Caroli Magni cum vſus huiuſmodi ſtemmatum introductus, & iam tum ab omnibus ferè Chriſti fidelibus Crux accipiebatur in ſymbolum: Crucis tamen forma pro cuiuſque perſonæ, Gentis, & Ciuitatis varietate, variebatur. En apud Ciacconium in vitis Pontificũ innumeræ Cruces ſigna Cardinalium antiquorum: En paulò infra leges de Principe Beneuentano ſculpente Crucem in nummis: Hodie nos intra Parochiam ſancti Ioannis nobilium in porta priuatæ domus cernimus Crucem ex opere cęmentino, frondoſa vite cinctam: & in porta ænea ſancti Ioannis monialium Crucem æquilateram cum A. & ω. Et in marmorea Cathedra ſancti Vincentij Crucem Cardinalis Amici: opinandum igitur Crucem acceptam à Capua non propter ſpecialem rei alicuius euentum, ſed propter Chriſtianæ Fidei Religionem, quapropter eius antiquitatem à primis temporibus Apoſtolorum, inter primores Italiæ Ciuitates iure optimo gloriatur: Cruci verò eſt datus aureus color propter agrorum diuitem vbertatem, ex qua Diues Capua merito nuncupatur; & ſubiectus rubeus Campus propter ſanguinolentas clades, quibus afflicta ipſa Ciuitas eſt, & tamen euaſit incolumis: & ſuperaddita corona propter inuiolatam Regiæ Maieſtati fidem omni tempore conſeruatam, ex qua Fideliſsimæ titulum à Regibus ſibi promeruit. Nunc

de

de Viperarum ſymbolo quid? hoc longè poſterius Cruce mihi videtur, & ipſo fortaſſe non ante, vel parum ante annum ſeſquimilleſimum Ciuitas vti cæpit: Nuper cum Domino Camillo Peregrino obſeruaui in quodam marmore, propè ſculptum inſigne Regum Aragoniæ, ſculptam ab vtroque latere Crucem inſigne Capuæ: inde argumentamur illo tempore ſignum Viperarum in Ciuitate non extitiſſe, nam ſi extitiſſet; ipsum Ciuitas (vt obseruat) ab altero latere sculpi mandaſſet: & profectò quotquot cernuntur Crucis, & Viperarum coniuncta symbola, vt in porta Hoſpitalis Annunciatæ in Icone de ſuccurſu, in choro ſancti Dominici, in vitreis ſupra frontem Eccleſiæ ſancti Petri, & ſicubi, omnia sunt poſt annũ sesquimilleſimum; quid Viperarum ſymbolo voluerunt? An ſignificare Capuam in ciuibus suis per omnes ætates agnoſcere illa fortiora pectora, quæ etiam veneno spontè sumpto, vt fecerunt antiqui, mori non trepidant? An fabuloso monſtro Lærnæ, cui secta capita renascuntur, Vrbem cladibus toties afflictam, & oppreſſam extingui non potuiſſe? An potius septem viros, nempè ſex, qui dicuntur Electi, & vnum qui dicitur Syndicus saluti Ciuitatis inuigilare? vt Electi Neapolis quinque ex nobilitate, & vnus ex populo, Cythara sex cordarum in manu Syrenes creduntur aliquando ſignificati? hic numerus Capuæ videtur inſtitutus, vel confirmatus ab anno 1488. *antequod tempus hoc symbolum Viperarum extitiſſe non inuenimus.*

De Ss. *Alexandro, & socijs sunt in officio tres lectiones, & ſimiles in lectionario* M. S. *sumptæ quidem ex longiori textu, quẽ integrum habet* C. *M*. S. *&* Surius. *In noſtro Breuiario dicitur Alexander baptizaſſe Hermetem cum vxore, & filijs, & ingenti familia. In Surio legitur* 250.

Quòd verò in his habetur, Alexandrum fuiſſe Quintum Pontificem à ſancto Petro, conſonat noſtro Martyrologio

M.S.

M. S. sed corrigendum est: fuit enim Sextus, nam successit Euaristo, qui successit Anacleto, qui successit Cleto, qui successit Clementi, qui successit Lino, qui successit Petro. Sed erroris illa causa redditur, quia plerique Cletum, & Anacletum confundunt. Illud etiam notandum est pro Traiano Hadrianum legendum esse, vt in Romano quoque Martyrologio emendatum fuit.

4 4 Non. Quiriaci Episc. *De Quiriaco Episcopo, & Iuuenali item Episcopo in Kalendario tertio die sequenti. Quiriacus dicitur etiam ab Vsuardo; Cyriacus ab aliis. Nihil in officio. Sub Iuliano Apostata Ierosolymæ passus est, ipse tamen non fuit Episcopus Ierosolymæ.*

5 3 Non. Euthimij Diaconi mart. *Nihil in* kalendarijs, *nec in officio. De eo Martyrologium Romanum & Martyrol. nostrum, & alij. Fuit Diaconus Alexandrinus, & in carcere vitam consummauit.*

6 2 Non. Ioannis ante portam latinam, duplex. *Consonant* kalendaria, *& Martyrolog. In officio tres lectiones ex Procoro citato per Baronium anno 92.*

7 Non. Domitillæ V. & M. Iuuenalis mart. *Tacent* kalendaria, *sed loquitur Martyrologium, cui consentit Martyrologium Romanum, & alij.*

8 8 Inuentio sancti Michaelis Archangeli, Victoris M. *De Inuentione sancti Michaelis Kalendaria, & Martyrogia. De sancto Victore* Kalendarium *quartum die sequenti, & Kalendarium primum die 14. sed Martyrologium nostrum hoc ipso die. De inuentione sunt in officio tres lectiones, & habetur in his apparitionem Archangeli contigisse anno 536. vt habent manuscripta citata per Baron. in notationibus: at ipse Bar. in annalibus refert ad annum 493. Festum apparitionis celebratur in Ecclesia sancti Angeli ad Oialdiscos, sic appellata ab antiquissima Oialdiscorum familia. De hac Ecclesia legi in instrumento sancti Angeli ad*

For-

Formam, & exscripsi hæc verba: Frater Azo monachus Casinensis, & Præpositus monasterij sancti Angeli in formis, propè Capuam, & Conuentus eiusdem, Reuerendo in Christo Thomæ de Crema, monacho eiusdem monasterij, salutem in Domino. Inuenimus Ecclesiam sancti Angeli Oiadiscos de Capua immediatè ad nos, & ad nostrum monasterium pertinere: & quod Princeps Richardus Capuanorum Princeps, data venerabili Patri Domino Hidelbrando Archiepiscopo Capuano Ecclesia sancti Ioannis Arepaldi, quæ nunc dicitur NOBILIVM, accepit dictam Ecclesiam in commutationem ab eodem domino Archiepiscopo, cuius oblationem concesserunt, & confirmauerunt Iordanus, & Secundus Riccardus, necnon & cæteri Principes Capuani, & Sanctissimus Papa Gregorius *hæc instrumentum: sed Chronicum Cassinense lib. 3. cap. 37. narrat ita*. Per idem tempus (*idest circa annum* 1073) Richardus Princeps per præceptum obtulit Beato Benedicto Ecclesiam sancti Angeli, quæ nuncupatur ad Formas, de qua superius, tempore scilicet Baldoini Abbatis, qualiter à Marino Papa concessa sit, plenius scripsimus. Sed quia Capuanus Archiepiscopus illam eo tempore retinebat, præfatus Princeps cupiens ibidem facere monasterium, ante septem circiter annos, cum eo concambium fecit, data pro ipsa alia Ecclesia, vocabulo sancti Ioannis de Landepaldi, quæ tunc temporis palatio pertinebat, cum ornamentis, & libris non paucis; & vniuersis rebus, ac pertinentijs eius. Receptis ab eodem Archiepiscopo prædicta Ecclesia sancti Angeli cum tribus alijs Ecclesijs iam vetustate consumptis, idest sancti Saluatoris, sancti Ioannis, & sancti Hilarij, & cum omnibus ad easdem Ecclesias pertinentibus, sexaginta auri librarum pœna apposita, si aliquando Archiepiscopus, vel alius successorum id remouere voluisset. Quo facto concessit

in

in eodem loco Ecclesiam sancti Angeli de Faldis, quos intra Capuam cum omnibus pertinentijs suis: necnon, & quicquid palatio pertinebat in toto Sarzano, cum vniuersis ibi habitantibus villanis, & omnia, quæ ibi pertinerent Gregorio Comiti Palatij, & Petro filio Doserij in loco sancti Erasmi. Cum omnibus itaque his, & cum vniuersis pertinentijs suis simul, & cum chartula cõmutationis, quam à prædicto Archiepiscopo exinde receperat, in hoc Cassinensi cœnobio prædictam Ecclesiam obtulit. Et quoniam locus idem valdè amœnus, & satis aptus monasterio erat, rogauit humiliter Desiderium, vt pro amore suo specialiter inde studeret, quod, & fecit, de monasterio Albanetæ integram omnium mobilium medietatem etiam eiusdem loci monachorum illuc transmittens: cæpitq; Desiderius illud ædificare ex integro, tam spatiosè quemadmodum hodie cernitur: vbi etiam intra breue tempus quadraginta, & eo amplius monachos regulariter victuros aggregauit. *Hoc idem Festum celebratur in nominata Abbatia sancti Angeli ad formas. Ecclesia sancti Angeli in formis, vt ex Chronico Cassinensi constat iam pridem ante annum 943. erat ibi: quando constructa fuerit, ignoratur: sicut Ecclesia noua ad nouam Capuam prospicit, ita vetus Ecclesia ad veterem Capuam prospiciebat; itaque florente Capua veteri constructa fuit; fortasse quando Dedicationis Ecclesiæ sancti Michaelis in monte per occidentem diffusa est fama, & cum fama solemnitas, tunc Capua Religione Christi florens Ecclesiam sancti Michaelis in mõte instar Gargani, habere voluit, qua magis, quam arce bellica defenderetur: vel fortasse constructa fuit a Longobardis, quorum erga sanctum Archangelum tanta erat deuotio, vt in nummis ab vna parte Crucem, & per girum sancti Michaelis nomen, ab altera nomen Principis Longobardi, dispositis literis in formam Crucis, exculperent: talis*

num-

nummus inuentus est in agro propè Amphiteatrum, quem ego Thesauro conseruandum tradidi. Deuotio autem Longobardorum fortasse nata est ex eo, quòd illi hoc die insignem quamdam victoriam obtinuerunt, vt Herempertus meminit. Hoc idem festum celebratur in Ecclesia Marcianisij antiquitus parochiali; sed centum ab hinc annis incollegiatam euecta.

De sancto Victore Mauro, Mediolani passo, sunt in officio tres lectiones sumptæ ex actis, quæ recitat Surius. Cum in kalendario nostro die sexto Martij notetur Victor martyr cum Victorino, & die vigesimo Aprilis Victor Papa; cumque de neutro habeatur officium, venio in hanc opinionem, vt Ecclesia, quæ olim fuit sancti Victoris, & dedit nomen Campo non longè à Ciuitate posito; necnon & portæ Ciuitatis, existenti vbi nunc est flexus viæ propè Castellum, fuerit Ecclesia huius Victoris, cuius habetur officium trium lectionum.

9 7 Id. Quarti, & Quinti Capuanorum Episcoporum mart. dup. *De his in tertio, & quarto Kalend. sed habent illa:* Quarti, & Quinti Confessorum. *Nos plura in prima parte.*

10 6 Id. Cordiani, & Epimachi mart. Cataldi Episcopi. *Concordant Martyrologium, & Kalendarium secundum. De Gordiano, & Epimacho. Sed Kalendarium primum de Gordiano die sequenti, & Kalendarium tertium, & quartum addunt socios Petrum, & Cyrillum. In officio tres lectiones ex actis relatis à Surio. De sancto Cataldo additio ad Kalendarium secundum die sequenti. In officio tres lectiones, & consonant Natali lib 4. cap. 143. De Cataldo agunt alij die octauo, sed ille octauus dies est obitus hic aiunt Inuětionis. Nos acta Inuentionis habemus in M.S. eorum initiũ est.* Fragenti Archiepiscopo viro religioso &c. *Videntur acta illa in fine mutila, & ideo desideratur in illis ãnus*

inuentionis. Inuentum est corpus à Fragone Archiepiscopo, volente nouam Ecclesiam, antiqua diruta, reædificare: conuocatis suffraganeis Episcopis Leo Castalanensis senior, tumulum aperuit: Raynaldus Archiepiscopus Tarentinus saeculis ante actis sub altari maiore collocauerat.

11 5 Id, Antimi presbyteri, & mart. *Kalendaria tacent. In officio nihil: sed de Antimo hoc ipso die Martyrologium Romanum, & alij, & Martyrologium nostrum.*

12 4 Id. Nerei, Archilei, Pancratij mart. *Consonant Kalendaria, & Martyrologium: in officio prima, & secunda lectio de Nereo, & Archileo: tertia de sancto Pancratio: sunt excerptæ lectiones ipsæ ex longioribus actis, quæ habemus in nostro* C.*M*.S. *& referuntur à Surio. In territorio Calenensi fuit Ecclesia sancti Pancratij, & illa subdita Archiepiscopo* Capuano, *vt ex Bulla Alexandri anno* 1173.

13 3 Id. Seruantij Episcopi, & confess. Mutij presbyteri, & mart. *Tacent* kalendaria, *& officium; de his tamen Martyrologium Romanum, & alij; sed Martyrologium nostrum de Seruantio tantum.*

14 2 Id. Bonifacij mart. Constantij Episcopi, & Confess. *De Bonifacio mart.* kalendarium *secundum, & quartum, & Martyrol. sed additio ad tertium die superiori. In officio tres lectiones ex textu, cuius initium.* Temporibus Diocletiani, & Maximiani impijssimorum Imperatorum, orta est seditio &c. *habemus in nostro C. M. S. De sancto Constantio Episcopo tacent* kalendaria, *& officium: sed is est Constantius Episcopus Insulæ Caprearum, de quo Episcopus Vici Aequensis, & ex eo Ferrarius.*

15 Id. Isidori mart. *Nihil in Kalendarijs, nec in officio; de eo tamen Martyrologium Romanum, & alij, & Martyrologium nostrum; sed Galesinus die superiori.*

16 17 Kalen. Iun. Aquilini, & Victoriani mart. *Tacent Kalendaria, in officio nihil. De his Martyrologium Romanum*

num, & alij, & Martyrologium nostrum. Galesinus nominat Aquilinum, & Victorinum, additque socios Heraclium, & Paulinum.

17 16 *kal.* Eraclij, & sociorũ eius mar. *Nihil in kalendarijs, nec in officio: sed* Romanũ *Martyrologium, & Martyrologium nostrum, de Heraclio, seù Heradio, & Paulo, & Aquilino Galesinus his addit Victorem, Primum, Libertum, & Peregrinum.*

18 15 *Kalend.* Dioscori mart. Felicis Episcopi, & mart. *Nihil in Kalendarijs, nec in officio. De his Martyrologium Romanum, & alij, & Martyrologium nostrum. Apud Maurolycum dicitur Dioscurus: fuit is Lector, & Martyr in Aegypto: Felix fuit Episcopus, & Martyr Spoleti.*

19 14 Kalen. Petri Cœlestini Confess. semiduplex Potentianæ Virg. *Concordant Kalendaria secundum, tertium, & quartum: sed perperam in secundo dicitur Petri presbyteri de Morono. In officio sunt nouem lectiones, sumptæ ex Bulla Canonizationis eius, actæ per Clementem Quintum anno* 1313. *Habemus eandem Bullam in altero lectionario M. S. sed illam edidit Bzouius tom.* 14. *De sancta Potentiana sunt tres lectiones, & sunt Epistolæ Pastoris presbyteri, cuius textum habemus etiam in C. M. S. In primo Kalendario die sequenti; sed in Martyrologio hoc ipso die.*

20 13 Eustachij, & sociorum mart. Bernardini Conf. *De Eustachio seù Eustasio concordant* Kalendaria, *& Martyrologium nostrum, & lectionarium; sed Martyrologium Romanum, & alij agunt die* 20. *Septembris. Nomen Bernardini* 4 Kalendario *additũ est. Sed Eustachius habet in officio tres lectiones excerptas è textu, cuius initium:* In diebus Traiani Imperatoris. *Habemus in C. M. S. De sancto Bernardino in officio nihil; Is est Bernardinus Senensis.*

21 12 Politti, Victorij, & Donati mart. *Tacent Kalen-*

daria, Martyrologium habet, Poliecti; *sed Martyrologium* Romanum, *& alij* Polyeucti, *Maurolycus* Polioti. *In officio nihil. Fuerunt hi Martyres apud Cæsaream Cappadociæ.*

22 11 kalend. Casti, & Casſij mart. & Iuliæ mart. *De Casto, & Casſio Kalendarium tertium, & quartum: secundo ſunt nomina ſuperaddita. De Iulia tacent* kalendaria, *& officium; de illa tamen Martyrologium* Romanum, *& alij, & Martyrologium noſtrum.* Martyrologium Romanum *hoc die agit de Casto, & Aemilio martyribus Africanis: non est ergo idem Casſius cum nominato à Breuiario noſtro. In officio ſunt tres lectiones, quæ potius encomium, vel prologum actorum, quam acta continent. Habemus illa in lectionario* M.S. *afferamus huc omnia.*

Breuiarium. Lect. 1. Hodierna die ſolemnitatem Beatorum martyrum, fratres cariſsimi, Casti, & Caſsij celebrantes, debemus potius imitari quos colimus: Hi ſunt namque viri triumphatores, qui terrena cordis deſideria reſpuentes, ad æterna præmia peruenire meruere gaudentes. Sufficiant ergo nobis ad profectum noſtræ ſalutis exempla Sanctorum Casti, & Caſsij, qui propter adipiſcendum cœleſte regnum, omnibus ſe Dominicis mandatis ſpontè ſubdiderunt, & ita cunctis ſe legibus deuinxerunt Redemptoris, vt propter almificam vitam, quam ante uixerant, meruerint ad martyrij gloriã peruenire. Lect. 2. Non enim tantùm in illo tempore perfecerunt præceptum dominicum, quo pertulerunt confeſsionis ſupplicium; ſed optimũ illis viſum eſt, ſecundùm Chriſti Euangelium viuere, vt Chriſti paſsionibus potirentur. Valdè quippè eſt congruum, vt initia bona fuiſsent, quorum finis eſt optimus inſequutus. Castus namque à Castitate nomen accepit, verè etiam Castus, quia caſtitatem dilexit, & pudicitiam amauit; Caſsius verò, qui odoriferum continet nomen, bene coniunctus eſt castitati: Casia enim nomen

men eſt odoriferum; & ſicut Caſiæ radix proficua eſt medicaminibus corporũ, ex qua Caſius eſt vocatus, ita odoriferum nomen cum caſtitate coniunctum, proficiunt languoribus animarum. Lect. 3. Igitur poſtquam Beatiſsimi martyres Caſtus, & Caſius ad honorem (A) Epiſcopatus ſunt nobiliter ſublimati, totis viribus in Dei opere perſeuerantes, ſicut luminaria in cœlo, ita fulgebant in mundo, vt etiam dæmonibus imperarent, & omnes ægritudines curarent, & ſalutem animabus, corporibuſq; præberent. A

M. S. Lect. 1. Hodierna die &c. *vſque ibi* gaudentes. Lect. 2. Videntes autem Pontifices templorum, vel Idolorum, quòd multi populi crederent per eos in Dominum, fecerunt ſuggeſtionem Imperatori de ſanctis viris Caſto, & Caſsio, continentem hæc verba: Piſsimo Imperatori Pontifices Idolorum ſalutem. Si citiùs verba, vel veſtra poteſtas non ſubuenit ciuitatibus Campaniæ, omnes Dij noſtri ad nihilum redacti ſunt à doctrina impoſtorum Caſti, e Caſsij, qui ſub nomine religionis, Deos noſtros deridént, & neſcimus quam ſectam volunt introducere de nomine Ieſu, quem Iudæi crucifixerunt. Lect. 3. Tunc Imperator hæc audiens, exurgens de tribunali ſubſellio, miſit quemdam crudeliſsimum Præſidem Campaniæ ciuitatibus, qui veniens in (B) Aquæuiuenſem ciuitatem, cœpit quærere beatiſsimos Dei famulos Caſtum, & Caſſium. Lect. 4. Cum autem præſentati ſunt ſanctiſsimi Caſtus, & Caſius ante conſpectum crudeliſsimi Præſidis, intuens eos toruo aſpectu Præſes, dixit ad eos: Cuius vos iactatis eſse poteſtatis, vt contra Deos noſtros tam perfidè peregiſtis? Per virtutem Deorum, niſi conſenſeritis, & piſsimis Dijs debita exhibeatis, diuerſis pœnis & cruciatibus vos vitam finire faciam. Lect. 5. Ad hæc verba reſpondentes, dixerunt. Tormenta tua in nomine Domini B

mini nostri Iesu Christi non timemus, sed valdè ea despicimus: Deos autem tuos nec colimus, nec adoramus. Lect. 6. Præses verò iussit eos duci ad templum Apollinis, dicens: si non adorant Deum Apollinem, gladio interficiantur. Ducti sunt autem Beatissimi martyres ad templum Apollinis. Lect. 7. Venientes autem ad templum, antequam introissent, orauerunt sic: Tu, Domine Deus omnipotens, qui es Trinus, & Vnus; pro cuius amore ducimur ad interficiendum, fac, vt hoc templum, vbi ingressi fuerimus, statim cum simulacris, quæ in ipso sunt, minutetur, & ad nihilum redigatur. Lect. 8. Et postquam de hoc exierimus mortali sæculo, Ecclesia consecretur ad gloriam, & laudem nominis tui, vt omnes, qui huc te deprecaturi, ex quacunque necessitate cum oblationibus conueniunt, siue pro infirmitate, siue pro ira Iudicis, siue pro remedijs peccatorum, tu exaudies, qui cum Patre, & Spiritu sancto viuis, & regnas Deus per omnia sæcula sæculorum. Lect. 9. Cum hæc dixissent, vox de cœlo sonuit dicens: Venite fidelissimi dispensatores, percipite Regnum, quod sitienter optastis, & omnia, quæ petiitis, dabuntur vobis. Lect. 10. Dum autem introissent Sancti in Templum Apollinis, cecidit Templum cum omnibus simulacris, & oppressit Pręsidem, & omnes, qui consenserant neci Sanctorum. Lect. 11. Sancti verò euasere illæsi, & factus est in illa die magnus, & intolerabilis luctus omnibus cultoribus Idolorum, ita vt venientes, gladio interficerent Sanctos. Lect. 12. Venientes autem fideles, tulerunt corpora Sanctorum, & cum honore sepelierunt eos in loco (Ç) bi nunc præstant beneficia omnibus inuocantibus se, adiuuante Domino nostro Iesu Christo, qui est verus Deus, cum Patre, & Spiritu sancto in sæcula sæculorum Amen. *In tertia lectione Breuiary sunt hæc extrema verba.* Nam etsi vniuersi Sancti

cti vbique sunt, & in omnibus possunt, specialiter tamen Castus, & Casius pro nobis interueniunt, qui in nostris partibus (D) supplicia pro Christo pertulisse probantur. D

NOTATIONES.

AD honorem Episcopatus. *Sanctus Castus, & Casius Episcopi creduntur, & coluntur à Soranis. Sora namque in arce super altare, eorum sunt imagines cum mitra, & baculo pastorali: Illuc die 22. Maij procedit clerus, qui à Præfecto arcis cum lætitiæ signis acceptus, ibi solemnem Missam facit. Cum aliquando Sora ab inimicis obsideretur, nocte visi sunt supra montem Sancti, habentes in manu facem: & in quatuor lateribus montis ingens numerus militum, in crucis formam distributus: qua visione inimici perterriti, recesserunt, & Cales obuiam ciuitatem, inuadentes, depopulati fuerunt.* A

Aquæuiuensem Ciuitatem. *Sed quænam est ciuitas Aquæuiuens? meo iudicio locus, qui nunc dicitur in nostro Regno* Acquauiua. *At huius nuncupationis non vnus est locus in Regno Neapolitano. Aquauiua locus est à ciuitate Barensi ferè 15. distans milliaribus.* Aquauiua *locus est circa Venafrum, propè Fornellum; Item extra Regnum, circa Truentum flumen in Piceno. Acquauiua Castellum: vbi ergo passi sunt Sanctissimi martyres? profectò in Aqua viua circa Venafrum: illa enim ad Campaniam pertinet: huius Aquæuiuensis ciuitatis creditur Episcopus Benignus, qui subscripsit Synodo Romanæ sub Symmacho. Ortellius in Thesauro.* B

Eos in loco. *Acta, quæ citat Capacius, habent anno 966. Pandulpho Longobardorum Principe Ioanne III. Capuam aduentente, Landone Caietano Duce, Caietam (qui nempè erant Sinuessæ) delatos, & in altari à Pontifice conditos.* C

Is certè fuit Ioannes Papa XIII. & annus à Bar. 967. nostra computatione 969.

D Supplicia. *Eadem acta citata per Capacium, habent Ss. in Aquauiuensi ciuitate in ignem missos, inde Sinuessæ lapides plumbum, & varia tormenta sustinuisse.*

23 10 Kalen. Desiderij Episcopi, & mart. *kalendarium tertium Martyrologium Romanum, Martyrologium nostrum. Fuit Episcopus Lingoniensis. In officio nihil.*

24 9 Kalend. Donatiani, & Rogatiani fratrum mart. *Nomen additum kalendario tertio. De his Martyrologium Romanum & alij, & Martyrologium nostrum.*

25 8 Kalend. Vrbani Papæ, & mart. Dionisij Episcopi, & Confess. *De Vrbano tantum kalendaria secundum, tertium, & quartum, Martyrologia. In officio tres lectiones sumptæ ex textu, cuius initium:* Sanctorum martyrum gesta, vel passiones idcircò &c. *Et habemus in C.M.S.* De S. *Dionisio, qui fuit Episcopus Mediolanensis; Martyrologium Romanum, & alij, & Martyrologium nostrum.*

26 7 Kalend. Eleutherij Episcopi, & mart. *Kalendarium quartum die superiori. Martyrologium nostrũ, item Vsuard. die superiori, de Eleutherio Papa; sed de Papa hoc die 26. Martyrologium Romanum: & alij. Eleutherius habet in officio tres lectiones, vnde cognoscitur esse ille de quo* Marty*rologium* Romanum, *& alij, & Natal. lib. 4 c. 41. agunt die 18. Aprilis. Quod habetur in lectionibus, Eleutherium paruulum à matre traditũ cuidã Episcopo ad sacras literas edocendum, atque ab eodem Episcopo Episcopum ordinatum; habent alij traditum esse Anacleto Papæ, & ab eo consecratum Episcopum, venisse primum Ecas in Apuliam, deinde Messanam, & postremo in Illyricum.*

27 6 kalend. Iulij Mart. Restitutæ Virg. *De Iulio tacent* Kalendaria, *& officium. Fuit miles emeritæ militiæ apud Misiam passus.* Martyrologium *nostrum. De* Restituta. ka-

lenda-

lendarium secundum, tertium, & quartum, & Martyrolo*gium. In officio sunt tres lectiones velut epitome longi textus, qui manuscriptus in Ecclesia Sorana conseruatur, & opera Patris* Rufini *è Caturano Cappuccini, Euangelici prædicatoris, exscriptum accepimus, & incipit,* Romanæ Reipublicæ &c.

28 5 kalend. Ioannis Papæ, & mart. *Kalendarium tertium, &* Martyrologium *nostrum: sed* Martyrologium Romanum*, & alij agunt die superiori. In officio sunt tres lectiones, acceptæ ex Anastasio: Quod verò legitur, sedisse annos duos, menses viginti, dies sexdecim legendum est, annos duos, menses octo, vel nouem, & dies 22. vel 14.*

29 4 Kalend. Maximi Episcopi, & Confess. Sisinnij, & Alexandri mart. *Tacent Kalendaria, sed de sancto* Maxi*mo, qui fuit Veronensis Episcopus, hoc die* Martyrologium Romanum*, & alij. In nostro* Martyrologio *habetur;* Treueris Sancti Maximi Episcopi; *sed hic* Maxi*minus debebat appellari, vt à* Martyrologio Romano*, & ab alijs. De Sisinnio, & Alexandro agitur hac die communiter, illis tamen* Martyrius *additur socius.*

30 3 Kalend. Felicis Papæ, & mart. *Kalendario tertio, nomen superadditum. In officio nihil. De eo* Martyrologium Romanum *& alij, &* Martyrologium *nostrum.*

31 2 Kalend. Petronillæ Virg. *kalendaria secundum, tertium, & quartum,* Martyrologia*, & in officio tres lectiones, acceptæ ex actis sanctissimi Nerei, & Archilei.*

I V N I V S.

1 Kalen. Iun. Pamphili Episcopi, & mart. *De eo in Kalendarijs, & in officio nihil: sed* Martyrologium Romanum*, & alij hac die agunt de Pamphilo presbytero, & mart. Cæsa sareæ in Palestina. Ita* Martyrologium *nostrum.*

2 4 Non. Erasmi, Marcellini, & Petri mart. *De his in kalendarijs, sed in kalendario secundo die superiori. Concordat Martyrologium Romanum, & alij, Martyrologium nostrum. In officio sunt tres lectiones; prima de sancto Herasmo, sumpta ex textu, cuius initium* Triumphalis Victori, *secunda, & tertia de Ss. Marcellino, & Petro ex actis, quæ habemus in M.S. & referuntur à Surio. Nos in C.M.S. habemus acta integra sancti Erasmi.*

3 3 Non. Pergentini, & Laurentini fratrum mart. *De his in kalendarijs, & in officio nihil, sed agit Martyrologium Romanum & alij, Martyrologium nostrum. Fuerunt martyres apud Aretium Tusciæ.*

4 2 Non. Quirini Episcopi, & mart. *De hoc in Kalendarijs, & in officio nihil; sed Martyrologium Romanum, & alij agunt hodie de Quirino mart. apud Illyricum; Ita Martyrologium nostrum.*

5 Non. Bonifacij Episcopi, & mart. *Huius nomen in Kandario tertio, & quarto. In officio nihil: sed Martyrologium Romanum, & alij hodie agunt de Bonifacio Episcopo Mungontino, & martyre; ita Martyrologium nostrum.*

6 8 Id. Dedicatio Maioris Ecclesiæ Capuanæ duplex, & solemne maius. *Ecclesia Capuana quæ nunc extat, dedicata fuit sub titulo sanctiss. Dei Genitricis Mariæ, Sanctorumque martyrum Stephani, & Agathæ; id quod apparet ex Decreto Synodi Prouincialis pro Ecclesia Caiaciensi, lato sub Pandulpho Archiepiscopo; cuius Decreti verba supra in secunda parte retulimus: sed à quonam ædificata, & consecrata fuit Ecclesia Capuana diximus in Catalogo Episcoporum. Tandem scito priuilegium immunitatis Nundinarum, quæ habentur mense Iunio, & vulgo dicuntur* Mercato di santo Antonio, *fuisse concessum à Rege Carolo II. in honorem dedicationis Ecclesiæ Capuanæ; ex quo apparet celeberrimã, & frequẽtissimã fuisse Dedicationis solẽnitatẽ.*

Eo-

Eodem die 8. Id. Vincentij, & Benigni. *De his in Kalendario tertio, & quarto die sequenti: sed hodie Martyrol. nostrum, & Natal. lib. 5. cap. 93. Gales. etiam, & Maurolycus. In officio tres lectiones, & concordāt lectionario M.S. dicunt in summa Capitolinum Prætorem Tusciæ in ciuitatem Perusinam deueniße, & quemdam Mamortium Comitem crudelissimum destinasse, qui è vicinis ciuitatibus Episcopos congregaret, inter quos erat sanctus Vincentius Episcopus Ciuitatis Meuaniane cum Fratre suo Benigno Diacono.*

7 7 Idus. Pauli Constantinopolitani Episcopi. *In Kalendarijs, & in officio nihil, sed de eo Martyrologium Romanum, & alij, Martyrologium nostrum.*

8 6 Idus. Eraclij Episcopi, & confess. *In Kalendarijs, & in officio nihil, sed de Heraclio Episcopo apud Senonas Martyrologium Romanum, & alij.*

9 5 Idus, Primi, & Feliciani mart. *De his Martyrologiū Romanum, & alij: nostra* Kalendaria *habent nomen, sed quartum die superiori. In officio tres lectiones excerptæ è textu, cuius initium:* Temporibus Diocletiani, & Maximiani Imperatorum sœua est &c. *Habemus in C. M.S. leguntur in Surio.*

10 4 Idus. Getuli, & sociorum eius. *In* kalendarijs *& in officio nihil: de ipsis in Martyrologio Romano, & alijs. Martyrologium nostrum.*

11 3 Idus. Barnabæ Apostoli duplex de 72. Honufrij confess. *De sancto Barnaba Apostolo Kalendaria, & Martyrologia. In officio nouem lectiones ex textu qui nomine Ioannis, cognomento Marci, scriptus inuenitur. Habemus illum integrum in C. M.S. est autem ille quem Baronius anno 51. falsitatis arguit, & ab aliquo nebulone confictum censet.* De *sancto Honufrio eremita agit Kalendarium quartum, & Martyrologium; Kalendario tertio nomen est*

additum. Consentit Galesinus, & Maurolycus, sed Martyrologium Romanum agit de eo die sequenti. In officio tres lectiones ex vitis Patrum.

12 2 Id. Basilidis, & sociorum eius. *De his in Kalendarijs nomen: in officio nihil. Agit Martyrologium Romanum & alij, Martyrologium nostrum.*

13 Idibus Octaua Dedicationis. Antonij Paduani Confessoris. Feliculæ V. & M. *De sancta Felicula in* kalenda*rijs, & in officio nihil. Notatur in Martyrologio nomen sancti Antonij;* Kalendarijs *secundo, tertio, & quarto additum est. In officio sunt tres lectiones ex vita.*

14 18. Kalen. Iulij. Rufi, & Valerij mart. *Tacent* kalen*daria, & officium: loquuntur Martyrologium* Romanum*, &* M*artyrologium nostrum, & alij: verùm pro* Ru*fo legunt* R*ufinum.*

15 17 Viti, & Modesti, & Crescentiæ mart. *De his Kalendaria nostra, & Martyrologia: est tamen aliqua diuersitas, quia Gales. Maurolycus, & Natalis habent hos passos esse in* Sicilia, *iuxta Silenuntem flumen occubuisse tradunt. In Breuiario sunt tres lectiones sibi pugnantes: habet enim prima Vitum passum in* Sicilia, *sed tertia propè Silarim exhalasse spiritum. Frequentissimus apud Capuanos extitit sancti Viti cultus: est Ecclesia* Parochialis *in Hercule: extitit olim in territorio Cancielli, & in Cellarulo, & in Palmentata, & in monte sancti Nicolai à tergo supra flumen. Horum sanctorum acta recitat Surius, sed alia longè diuersi styli habemus in nostro C.M.S.*

16 16 Diogenis, & Saturnini mart. *Tacent kalendaria, & officium. In Martyrol. Rom. 6. Aprilis agitur de Diogene, & Timotheo: in alijs diuersis diebus agitur de diuersis Saturninis cum diuersis socijs: nullibi tamen de Saturnino cum* Diogene, *hoc ipso die Iunij nomen sancti Dioginis ab absq; socio legi tantum in quodam Kal. impresso, sed lacero.*

17 15 Nicandri,& Marciani mart. *De his* Kalendaria, *& Martyrologia. In officio tres lectiones sumptæ ex integro textu quem habemus in nostro C. In Thesauro Capuano asseruatur brachium S. Nicandri.*

18 14 Marci,& Marcelliani mart. *De his Kalendaria, & Martyrologia . In officio tres lectiones ex textu, cuius initium,* Temporibus Diocletiani &c. *Habemus M. C. & legitur in Surio die 22. Ianuarij inter acta S. Sebastiani.*

19 13 Geruasij,& Protasij,& mart. De *his Kalendaria, & Martyrologia. In officio tres lectiones, & sunt breue com pendium actorum, quæ referuntur à Surio: in illis igitur corrigendum est ex censura Baronij quod dicitur SS. passos esse sub Nerone: potius enim passi sunt sub Marco Aurelio Antonino & Lutio Vero.*

20 12 kalen. Siluerij Papæ,& mar. *Huius* Kalendario *nostro tertio, & quarto additum nomẽ.* De *ipso Martyrologiũ* R*omanum, & alij, Martyrologium nostrum . In officio sunt tres lectiones sumptæ ex Anastasio , quæ leguntur in Baronio anno* 538.

21 11 Kal. Eusebij Episcopi,& conf. *In Kalendarijs, & officio nihil.* Duo *reperiuntur Eusebij ; alter Episcopus Cæsareæ; alter Episcopus* Samo*satæ.* De *primo agunt Vsuardus, & Molanus, &* Natalis *lib. 5. cap. 134. & Maurolycus . Sed Baronius credit in Martyrologio* Romano *agi hoc die de secundo: Ferrarius in Topographia (nisi sit error in Codice) primum locat hoc ipso die, alterum die 12. eiusdem mensis: Bar. an. 340. & in Notatione ad* Martyrologium *asserit, Eusebium Episcopum* C*æsareæ fuisse Arianum, & mortuum in illa hæresi; atque ideo perperam inter Sanctos annumerari: retinendum verò* Eu*sebium Samosatæ , qui ab Ariana muliere, tegula desuper immissa, fuit occisus.*

22 10 Kal. Paulini Nolani Episc.& conf. De *hoc* Kalenda*ria, & Martyrol. In officio tres lectiones, sumptæ ex Vranio*

easdem

easdem habemus in lectionario M. S. in quo insuper sunt expressa nomina Symmachi, & Benedicti Episcoporum, qui morientem illum visitarunt.

23 9 kalend. Ioannis presbyteri, Febroniæ Virginis, Vigilia. *De sancto Ioanne tacent kalendaria, & officium: agit autem Martyrologium Romanum, & Martyrologium nostrum, & alij. Fuit presbyter, martyr sub Iuliano Apostata.* De *sancta Febronia Virg. mart. & alij die* 24. *vt* Kalend*arium secundum, alij die* 25. *vt Kalendarium primum, Martyrologium Romanum, & ferè omnes. Sed hac die* 23. *agit* Kalend*arium tertium, & lectionarium M. S. In officio sunt tres lectiones, sumptæ ex actis scriptis à Thomaide Abbatissa: habemus illa in C. M. S. sed primæ paginæ perierunt. Ipse deuotionem tantæ martyris sanctimonialis, in monasterio S. Ioannis renouandum curaui.*

24 8 Kalend. Natiuitas sancti Ioannis Baptistæ duplex, & solemn. *De sancto Ioanne Kalendaria, Martyrologia, & totus Orbis. Quanta fuerit in sanctum Ioannem deuotio Capuanorum, ex numero Ecclesiarum videre licet; Intra Ciuitatem est nobile monasterium sancti Ioannis monialium ab Aligerno Abbate Cassinensi constructum anno* 967. *Est Ecclesia sancti Ioannis Militum Ierosolimytanorum cum insigni, & diuite Prioratu. Est Parochialis sancti Ioannis ad Curtim; sic dicta quia erat Cappella Principum, & proindè propè Curtim, idest palatium Principis. Est altera Parochialis sancti Ioannis nobilium, antiquitus de Arepaldo dicta. Extra Ciuitatem extat Parochialis Grazzanisij. Extitit in territorio Castelli ad mare, & circa Canciellum altera sancti Ioannis de Turre anno* 1173.

25 7 kal. Gallicani mar. *Tacent Kalendaria & officium; de eo tamen viro Consulari, passo Alexandriæ sub Iuliano Apostata, Martyrologium Romanum, & alij, Martyrologium nostrum.*

26 6 Kalend. Ioannis, & Pauli mart. *Kalendaria, & Martyrologia. In officio duæ lectiones ex actis, quæ leguntur in Surio, ibi num 6 & 7.*

27 5 Kalend. Crescentij discipuli Beati Pauli Apost. *In Kalendarijs, & in officio nihil. De eo Martyrologium Romanum, Martyrologium nostrum; & alij in Galitia, alij in Gallia natalem eius ponunt. Baronius in annotatione differentiam conciliat.*

28 4 Kalend. Leonis Papæ, & Doctoris, Vigilia. *De sancto Leone II. Papa Kalendaria, & Martyrologia.* In *officio tres lectiones ex Anastasio. Referuntur a Baronio anno* 682.

29 3 Kalend. Petri, & Pauli Apostolorum dup. & solemne *Kalendaria, & Martyrologia.* In *officio lectiones, quarum initium:* In vniuerso Orbe &c. *Ex quo textu sint acceptæ, mihi non constat: quin ex Apocrypho minimè dubito. Tum quia nimis abiectè loqui de sancto Petro inducuntur illi noui Christiani: imò & ipse sanctus Petrus, qui in Concilio* Ierosolimytano *Iudæos Christianos tumultuantes Apostolica auctoritate compescuit, hic inducitur apud Iudæos Christianos nullius ferè auctoritatis: inducitur enim Iudæos eadem ex causa, qua Ierosolymis tumultuantes, compescere non potuisse. Et illa verba (* ET NOS VIDEAMVS: *& in conspectu nostro conuincam) in ore sancti Pauli nonnè audacter, & citra modestiam dicta fuissent? Tum præterea, quia hic inducitur sanctus Paulus protestans se docere circuncisionem, & hoc omninò falsum est: nam sanctus Paulus aduersus eos, qui cum Euangelio legem quoque obseruandam asserebant; adeo obniti visus est, vt nec ad horam (quod ait) legali subiectione sibi cedendum esse putauerit ad Gal. 2. etsi quando Timotheum filium Iudeæ fidelis, patre gentili circuncidit, dignum est (inquit Chrysostomus) vt obstupescamus Pauli sapientiam,*

qui

qui tantopere pugnauit propter circuncisionem, qui omnia mouerat, & non prius destitit, quam correxisset confirmatum dogma; circuncidit discipulum. Age nunc si Paulus legalibus obstitit, si nonnisi ex magno concilio Timotheum circuncidit, qui alias Titum circuncidere noluit, quis affirmabit Paulum docuisse circuncisionem? Sunt ergo nullius auctoritatis quæ in lectionibus his habentur. Frequentissimæ semper fuerunt Ecclesiæ sancti Petri. In Ciuitate *nobilis Ecclesia Conuentualium sancti Francisci, olim Parochialis, dicta sancti Petri à Monterone, est ibi sepulchrum celeberrimi scholastici Ochami. Item Parochialis sancti Petri ad* Pontem, *ad quam fit litania 2. die Rogationum, & Ecclesiola sancti* Petrilli. *In Diœcesi* Parochialis *in villa* Portici, *in* Murrone, *& antiquissima sancti* Petri *ad corpus.* Super*sunt nomina Ecclesiarum sancti Petri Apostea, quæ fuit* Capituli *sancti* Petri *ad* Pisci*riello in monte sancti Angeli, & fuit Abbatia sancti Vincentij: Item sancti Petri in* Sarzano *in* Canciello, *in* Cimbrisco, *in Sclauis in prouincia quoque Ecclesiæ subiectæ Archiepiscopo in territorijs* Calatiæ *alli bagnatori:* Casertæ *alli goffoli,* Calui *de Golerano, ex Bulla Alexandri III.* 1173.

30 2 Kalend. Iulij. Commemoratio sancti Pauli dupl. *Notatur in kalendario secundo, tertio, & quarto, in Martyrologio Romano, Martyrologio nostro, & alijs. In officio lectiones ex textu, qui dicitur scriptus à sancto Lino, & incipit.* Cum venisset Romam Lucas à Galatia, &c. *Legimus illum integrum in historia Christiana Laurentij della Barre. Planè sanctum Linum* scripsisse *libros de* Passione *sanctorum Apostolorum* Petri, *&* Pauli, *constat sancti Ambrosij testimonio: At num qui hac ætate reperiuntur sint quos Beatus Linus scripsit, quosue sanctus Ambrosius citat; maximè dubitatur. Ibi enim nonnulla leguntur Apostolicæ doctrinæ non conuenientia. Ego in hanc veni sententiam,*

nè

nè respuantur omninò, sed à paucis, quæ perperam irrepserunt, expurgentur: expurgari enim facilè possunt. Præcipuũ, quod in illis doctrinæ Catholicæ repugnans videtur, est, quod habetur fœminas, Apostolica prædicatione doctas, proprijs viris debitum coniugale negasse; id quippè dogma redolet Manicheorum. Sed profectò illa acta non habent simpliciter à feminis negatum esse debitum viris: at hoc modo; Ita vt pleræq; etiam Romanorum Matronæ à commixtione virilis thori seruare munda corda simul, & corpora, QVANTVM EX IPSIS ERAT, deligerent. *Nota quæso verba illa,* Quantum ex ipsis erat; *& intellige Matronas seruasse castitatem, quantum ex ipsis erat, idest quantum erat ex parte earum; scilicet reddendo tantùm, & non petendo, & hoc doctrinæ Catholicæ non repugnat.* Dum *verò illa acta nominant vxorem Albini à thoro recessisse; emendandus est textus, & pro* vxore Pellex, *seu* concubina *reponendum: nam sanctus Petrus contra coniugia illegitima, & contra ius naturæ facta prædicabat; ita quidem in quibusdam actis dicitur vxor Neronis illius respuisse concubitum, & tamen illa non vxor, sed Pellex à sancto Chrysostomo nominatur: quare in acta à sancto Lino scripta vel nomen vxoris falsò inuectum, vel in illis dicitur vxor, quæ putabatur vxor, & tanquam vxor habebatur. Et planè mulieres super inductas, & illegitimas coniuges nonnunquam appellatas esse vxores, colligitur ex Gellio lib. 15. cap. 7.* Duas vxores? hoc hercle plus negotij est (inquit Coceo) sed Aediles videant: *& tandem si in actis illis nobiles viri queruntur à sancto* Petro *diuidi* coniugia, *id ab illis hyperbolicè, & per amplificationem dictum intelligimus, quando re vera illegitima tantùm coniugia SS. Apostoli diuidebant.*

Cæterùm sub inuocatione sancti Pauli est cappella Palatij Archiepiscopalis. Patet ex instrumentis, & ex sancti

Pauli imaginibus, quæ in ea cernuntur. Olim fuit Ecclesia Parochialis propè flumen non longè ab Ecclesia Trinitatis 1227. *Item altera circa Arnonem, & Diœcesi Caluensi Ecclesia sancti Pauli de Formello* 1173.

IVLIVS.

1 kalend. Iulij Octaua sancti Ioannis Baptistæ, Quintiani mart. *De octaua sancti Ioannis*, kalendaria, *& Martyrologia. De sancto Quintiano in Kalendarijs, & in officio nihil. De eo Maurolycus meminit, absque tamen loci commemoratione. In officio Octauæ habetur etiam vna lectio de* SS. *Apostolis Petro, & Paulo, sumpta ex aliquo apocripho: corrigenda est igitur vt supra de libro sancti Lini censuimus.*

2 6 Non. Visitatio Mariæ Virginis ad Helisabeth dupl. & solemn. Procesi, & Martiniani. *De Visitatione Martyrologium Romanum, Kalendario tertio, & quarto nomen superadditum. In officio sunt lectiones complectentes institutionem factam ab Vrbano VI. & per Octauam legitur Bulla Vrbani, distincta per lectiones in singulos dies. Est illa Bulla, quam refert Bzouius anno* 1390. De SS. *Processo, & Martiniano Martyrologium* Romanum, *& alij Martyrologium nostrum, nostra quoque Kalendaria. In officio tres lectiones, & easdem legimus in lectionario M. S. Initium earum est*: Temporibus quo Symon Magus, &c. *mihi videtur esse textus, qui expolitus est in Surio.*

3 5 Non. Gregorij Episcopi, & mart. *In Kalendarijs, & in officio nihil. Natal. lib. 6. cap. 45. & Maurolycus hoc die agunt de sancto Gregorio Episcopo Neocesareæ Ponti, idest de Gregorio Thaumaturgo, de quo Martyrologium Romanum agit die* 17. *Nouemb. quare in Kalendario nostro loco*, & martyris *reponendum est* & confessoris.

4 4 Non.

4 4 Non. Innocentij, & Sebastiæ cum alijs 30. Lauriani mart. *In Kalendarijs, & in officio nihil. De his Martyrologium Romanum, & alij sed Martyrologium nostrum, & Natal. lib. 6. cap 49. & Maurolycus concordant huic Kalendario, & appellant Laurianum mart. sed Martyrologium Romanum, agit de Lauriano Episcopo Hispalensi, & mart.*

5 3 Non. Domitij mart. *In Kalendario tertio nomen superadditum 5. Non. De Domitio martyre apud Syriam, agit hodie* Martyrologium *Romanum, & alij, Martyrologium nostrum.*

6 2 Non. Octaua Apostolorum, & Tranquillini mart. *De octaua* kalendaria, *& Martyrologia. In officio lectiones sumptæ ex Aegysippo de Excidio Ierosolymitano lib. 3. cap. 2. De sancto Tranquillino in Kalendarijs, & in officio nihil. De eo* Martyrologium*Romanum, & alij, &* Martyrologium *nostrum.*

7 Non. Nicostrati, & sociorum eius mart. *Kalendario tertio nomen additum: de his Martyrologium Romanum, & alij; nostrum quoque Martyrologium habet* Nicostratum Primi scrinium, Claudium Commentariensem, Castorium, Victorinum, & Symphorianum.

8 8 Idus. Procopij mart. Aniani mart. *De sancto Procopio* kalendaria, *&* Martyrologia. *In officio tres lectiones, & concordant lectionario M.S. Initium est:* Beatus igitur Procopius. *Extitit in Campocipro* Parochialis *Ecclesia sancti Procopij; De Aniano nihil. In* Martyrologio *Romano, agitur de quodam Aniano mart. die 17. Nouembris.*

9 7 Idus. Octaua Visitationis, Effrem, & Cyrilli mart. De *Octaua Visitationis Maurolycus, & festum ab Vrbano institutum fuit cum Octaua, de qua in Breuiario monastico vsque ad nostra tempora extitit officium.* De *sancto Effrem hodie meminit nostrum Martyrologium, &* Kalendarium *primum. De sancto Cyrillo nihil: sed* Martyrologium

Romanum, & alij agunt de Cyrillo martyre in Creta. At Maurolycus appellat martyrem Romæ, & agit de altero Cyrillo mart. Eliopoli iuxta Libanum montem, qui erat Diaconus, & propter Idola cõminuta, à Paganis interfectus est. In Martyrol. nostro notatur Cyrillus Episcopus, & martyr.

10 6 Id. Felicitatis, & filiorum eius, Rufinæ, & Secundæ V. & M. *kalendarium primum de Felicitate, & filijs,* Kalendarium *secundum de Rufina, & Secunda,* kalendarium *tertium de Rufina, & Secunda die sequenti. Huic* kalendario *concordat* Kalendarium *quartum. Martyrologium Romanum, Martyrologium nostrum & alij. De S. Felicitate in officio tres lectiones, quarum initium :* Temporibus Antonini Imperatoris *: easdem habet lectionarium M. S. non discrepant à relatis à Surio. De S. Rufina. In officio tres lectiones, quas in eodem lectionario M. S. legimus, & sunt in Surio perpolito stylo.*

11 5 Ianuarij, & Pelagiæ mart. *In Kalendarijs & in officio nihil de Ianuario.* De Pelagia *tantùm in* Kalendario *primo. De his* Martyrologium *Romanum, & alij, Martyrologium nostrum. Passi sunt in Armenia.*

12 4 Id. Naboris, & Felicis mart. *Concordant Kalendaria, &* Martyrologium *Romanum,* Martyrologium *nostrum, & alij. In officio tres lectiones:* Regnante impio Maximiano &c. *ex eodem textu habentur in lectionario* M. S.

13 3 Idus. Serapionis mart. & Anacleti Papæ, & mart. *Kalendario tertio additum nomen Serapionis.* De eo Martyrologium *Romanum, & alij; sed Galesinus addit socios Agathonem & Arsenium.* Maurolyc. *addit Meletum, Trophonium,* Martialem, *Alexandrum, & socios. Passi sunt Alexandriæ. De Anacleto Papa, & mart. hoc die Martyrol. Roman. & alij; sed Martyrologium nostrum, agit die die superiori. In officio nihil.*

14 11 Idus. Eraclij Episcopi, & Confess. *In Kalendarijs,*

rijs, & officio nihil. Maurolycus hac ipsa die commemorat Heraclium Episcopum Alexandriæ: sed Martyrologium Romanum*, Galesinus, & Martyrologium nostrum appellant Heraclam Episcopum illius Vrbis.*

15 Idus Quirici,& Iulitæ matris eius. *Concordant Kalendaria, Maurolycus, & Galesinus, Martyrologium nostrum, sed Martyrologium* Romanum *agit de his sequenti, dicitur etiam Cyricus. Verùm in* Kalendario *tertio, & quarto ponitur Cyricus cum Zenone, distinctus à Quiricio. In officio sunt tres lectiones, quæ videntur esse desumptæ ex sinceris actis. In lectionario M.S. ponuntur breuissimæ lectiones, quarum initium est:* Domino Fratri,& Coepiscopo Zotimo,Theodorus, annuente Deo, Præsul,in Domino salutem;Quia bono semini,&c.

16 17 *k*alend. Vitaliani Capuani Episcopi,& Confess. dupl. *De Vitaliano in 1. parte. In* Diœcesi *Caluensi extitit Ecclesia S. Vitaliani, in Casertana quoq; necnon in Caiacensi, vna in loco Baluxiano, & altera in campora longa.*

17 16 *k*alen. Alexij Confess. De *eo kalendarium secundum, & tertium. Consonat* Martyrologium Romanū*, Martyrologium nostrum, & alij. In* Kalendario *primo notatur die superiori. In officio sunt tres lectiones, & eundē textum habemus in lectionario* M.S. *Consonat Metaphrasti, apud Surium, etsi stylus longè diuersus.*

18 15 *k*alen. Simphorosæ cum 7. filijs suis. C*onsonat Kalendarium secundum, tertium, & quartum, &* Marty*rologium Romanum,*Marty*rologium nostrum, & alij: sed in nostro agitur de his die 27. Iunij. In officio tres lectiones ex textu, S.* EVSEBIVS historiographus, *quem babemus in lectionario* M.S. *est idem qui legitur in Surio.*

19 14 *K*alen. Arsenij Abbatis. *Tacent Kalendaria, & officium. Fuit Abbas in Aegypto, de quo* Martyrologium *Romanum, & alij; &* Marty*rologium nostrum.*

20 13 Kalend. Margaritæ V. & M. *De ea Kalendarium tertium, & quartum, & consonat* Martyrologium Ro*manum, & alij: sed in* Kalendario *primo, & secundo, & in Martyrologio nostro, agitur de ea die 13. huius eiusdem mensis. In officio sunt tres lectiones, & concordat Natal. lib. 6. cap. 120.*

21 12 Kalend. Praxedis Virg. *De hac* kalendarium *secundum, tertium, & quartum Martyrologium* Romanum, *& Martyrologium nostrum, & alij. In officio tres lectiones ex textu.* Virgo venerabilis &c. *Habemus etiam in lectionario M. S. Concordat Natalis lib. 6. cap. 121. etsi stylus est longè diuersus.*

22 11 Kalend. Mariæ Magdalenæ dupl. *Concordant* kalendaria, *& Martyrologia. In officio tres lectiones ex sermone. In* Ciuitate *est Ecclesia S. Mariæ Magdalenæ, in qua resident Patres Eremitani S. Augustini.*

23 10 Kalend. Apollinaris Episcopi, & mart. *kalendaria, & Martyrologia. In officio sunt tres lectiones ex actis, quæ ex antiquis M M. SS. eruta, edidit Frater Laurentius della Barre in historia Christiana, necnon &* Surius. *Quorum initium est:* In diebus Claudij Cæsaris, &c. Habuit olim S. Apollinaris *Ecclesiam in suburbio propè pontem, & alteram in territorio Cancielli.*

24 9 Kalen. Christinæ V. & M. *Kalendaria, & Martyrologia. In officio tres lectiones ex textu, qui est in Natal. lib. 6. cap. 130. Fuit olim Ecclesia sanctæ Christinæ cum suo pago in Via sancti Angeli ad formam: tandem diruta, trãslata est* Cappella *in* Cathedralem, *& est Cappella Canonicorum.*

25 8 Iacobi Apostoli dupl. & Christophori mar. De *sancto Iacobo.* Kalendaria, *& Martyrologia. In officio sunt nouem lectiones, quæ omnes (excepta prima, in eo, quod habet sanctum Iacobum accessisse ad Hispanias) sunt totidem*

ver-

verbis in textu Abdiæ, quem legi in supra citata historia Christiana.Cæterum de accessu sancti Iacobi ad Hispanias edidit satis luculentam disputationem Pater D. *Antonius Caracciolus Cler.Regularis.*

De sancto Christophoro Kalendaria *primum, secundum, & quartum, & consonant Martyrologia. In* kalendario *autem tertio, agitur die sequenti. In officio sunt tres lectiones, quæ leguntur etiam in lectionario M.* S. Prima, *& secunda lectio complectitur ea, quæ gesta sunt antequam Sanctus veniret in Lyciam, vnde Surius exorditur. In monasterio sancti Ioannis asseruatur sancti Christophori dens molaris.*

26 7 Kalend. Annæ Matris Virginis Mariæ, & Veneræ Virg. *De sancta Anna nihil in Kalendarijs, nec in officio.* De *ea Martyrologium* Romanum, *& alij: nomen sanctæ Veneræ* Kalendario *tertio, & quarto additum est.* Profecto *in Ciuitate Alexio, vulgo Lecci, ex Ciuitatibus* Regni *Primarijs, colitur sancta Venera hoc ipso die 26. & Hieracij in Calabria colitur altera Venera die 28. huius eiusdem mensis. Igitur Venera nostra est illa quæ Aletij colitur. Habemus Ecclesiam sanctæ Veneræ propè Laneum in partibus* Marcianisi. *Est Ecclesia* Capituli *Capuani, de qua mentio est in Bulla Alexandri III. Passim huius sanctæ virginis, & martyris cernuntur imagines. Cernitur vna intra Episcopium, in Cappella dominorum de Thomasijs: Cernitur altera in pago sancti* Prisci *in priuatis domibus gentis meæ de Monacho, olim domibus mei proaui. Tertia cernitur in Casa noua propè Ecclesiam. Cernuntur imagines cum palma tribus coronis inserta. De hac Venera satis accuratè scripsit* Pater *Beatillus sacerdos ex Societate Iesu, asseritq; Veneram esse, quam alij Venerandam appellant, & eius cultum à Gallis in nostrum Regnum introductum esse. Lubet huc afferre narrationem Petri* Natalis *lib. 10. cap.61.*

& ali-

& aliquas addere notationes exceptas ex his, quæ Pater Beatillus scripsit in vita Sanctæ Hyrenæ.

A Veneranda (A) Virgo apud Galliam passa est sub As-
B clepio Præside. Hæc fuit filia Agathonis, & (B) Politæ eius vxoris Christianorum, de partibus Galliarum. Qui 35. annis in coniugio sine prole manserunt. Oratione tandem ad Deum fusa, filiam obtinuerunt, quam pater Venerandam vocauit, eamq; sacris literis erudiri fecit, & ieiunijs assuefecit: Puella verò in sanctitate vitæ proficiens, annorum 30. cœpit verbum Domini prædicare, vt per annos nouem iugiter Christianos in fide Dominica confortaret.
C Anno autem ætatis suæ quadragesimo (C) Romam venit,
D ipsum annunciare cœpit tempore Imperatoris (D) Antonini. Præfectus autem Antonius audiens complures propter eius exhortationem conuersos, ipsius allectus pulchritudine, vt occasionem eam cognoscendi captaret, cœpit puellam ad Deorum sacrificia inuitare, quam sacrifi-
E care contemnentem; iussit eam in terram (E) extendi, & palmas, ac pedes lignis affigi, atque neruis crudis ventrem eius cædi; lapidem quoque magnum, vix à quatuor viris delatum, eius ventri superponi. Orante verò sancta, lapis diuina virtute longiùs abijcitur, & claui de ipsius manibus, & pedibus ab Angelo euelluntur: quo viso miraculo, multi gentilium conuertuntur: Et dum baptismum expeterent, nube cœlesti obumbrantur; ac voce de cęlo lap-
F sa, imbre superno perfusi (F) baptizantur: Quos omnes Præfectus in Christi confessione iussit decollari: sanctam autem Virginem in lebetem æneum, aqua, oleo, pice, ac sulphure bullientibus plenum, immitti: & diebus septem de subter ignem iugiter ministrari: quibus elapsis, Virgo, diuina gratia, permansit illæsa: quod dum Præfectus ad
G videndum accederet, aqua ebulliens eum (G) excœcauit; illa verò lutum ex sputo fecit, & oculos eius liniuit: eique

visum

visum restituit, & ad Christum conuertit. Inde accedens ad aliam ciuitatem, Christum annunciabat: ibique à quodam alio (H) Imperatore, nomine Themio, comprehenditur, & ingenti draconi, qui omnes deuorabat, exponitur: quæ signo Crucis edito, draconem discerpsit: dæmone per aera horribiliter perstrepente. Sicque Rex ille cum omni populo ad Christum conuersus est. Deinde veniens ad tertiam ciuitatem, à Præfecto *(I)* Asclepio detinetur, à quo in lebetem æneum, pice, & oleo liquentibus plenum, mittitur: sed oratione facta, inde illæsa educitur, fracto quoque mox lebete per frusta, plures de astantibus paganis læthaliter cōburuntur. Hoc videns Asclepius, Venerandam decollari præcepit, quæ ad passionem ducta, dum pro cunctis se inuocantibus exoraliet, audiuit vocem de cœlo, se fuisse in omnibus exauditam. Sicque conuersis ad Christum 990. (*K*) viris, capite cæsa est, cuius corpus Christianus quidam, nomine Antimus, rapuit: & ipsum venerabiliter sepeliuit 18. Kalen. Decembris.

H I K

NOTATIONES.

VEneranda. *Nata est Virgo in Parasceue, idest die Veneris sancti; ideoque appellata est in Baptismo Parasceue, & Venus, & Venera. Quia verò nomen hoc Venus, seù Venera fuerat olim falsæ Deæ, ideo multi respuentes illud, appellauerunt puellam Venerandam: Parasceue apud Græcos, Venus apud Maurolycum, Veneranda in Martyrologio Romano 14. Nouembris. Venera communiter in nostris partibus.* A

Politæ. *Nomen Politæ idem est, quod Hippolytæ. Frequentissimus est hic vsus detrahendi primam à nominibus proprijs syllabam; sic pro Laurentio dicimus Rentium, pro Euphemia Phomia, & apud Macobrium, pro Diana Iana,* B

& fuiße morem apud Hæbreos quoque, Interpretes Sanctæ scripturæ monent.

C Imperatoris Antonini. *Nempè circa annum Domini centesimum quinquagesimum: is enim Imperator ab anno 140. vsque ad annum 163. imperauit ex Bar. tom. 2.*

D Romam. *Sancta virgo Romam accessit; tum quia sui maiores ab vrbe Roma originem traxerant; tum quia optabat occasionem pro Christo subeundi martyrium.*

E Extendi. *Primum, seù inter prima tormentorum genera; illud etiam Venera pertulit; Galeam ignitam capiti superimpositam.*

F Baptizantur. *Non intelligimus, illos conuersos ad fidem baptizatos aliquo extraordinario modo, sed tantùm pluuiã repente, & miraculosè delapsam ministrasse aquam, pro Baptismate ministrando necessariam. Vox autem è Cœlo delabens, hortabatur ad fidem conseruandam, & ad toleranda martyria.*

G Excœcauit. *Virgo intra lebetem posita, cernens Præfectum aquam ebullientem proprijs manibus sumpsit, & in Præfecti faciem proiecit: Diuinus quidem spiritus virginem impulit, non humanus.*

H Alio Imperatore. *Temius hic, qui dicitur Imperator, debet dici Præfectus, seù Quæstor.*

I Asclepius. *Qui dicitur Asclepius, in Codicibus Græcis dicitur Tarasius.*

K 990. *Natalis habet conuersos noncentos & nonaginta: sed Beatillus scripsit noncentos & decem.*

Ex his omnibus coniectare licet, qua de causa sancta Venera pingitur cum palma tribus coronis inserta. Licet, inquam, aßerere id factum, quia virgo cum tribus Præfectis contendit, & vicit: vel quia fuit Virgo, Doctrix, & Martyr.

27 6 Kalen. Simonis in columna, monachi, confessoris.

Bre-

Breuiario nostro consonat Kalendarium tertium. & Martyrologium nostrum, in quo habetur: In Syria S. Simonis monachi, qui in columna stetit. *In officio sunt tres lectiones. In lectionario M. S. initium textus scripti ab Antonio discipulo Symonis, dicti in columna. Concordat Surius die 5. Ianuarij, sed stylus est longè diuersus. Cæterùm in Kalendario secundo notatur Symon monachus, & Maurolycus commemorat Symonem monachum in Sicilia. At die 26. Martyrologium Romanum, Maurolycus, & Galesinus agunt de Symone monacho in territorio Mantuano.*

28 5 Kalend. Nazarij, & Celsi mart. *Kalendaria, & Martyrologia, in officio tres lectiones, quæ videntur epitome longioris textus, qui est apud Sur. 19. Iunij, cuius initium habemus in lectionario M.S. In ciuitate extat Parochialis sub inuocatione sancti Nazarij, cuius tamen Rectoria olim à Iardano Gaytano Archiepiscopo fuit perpetuò annexa Decanatui: in Diœcesi fuit olim pagus, & Ecclesia propè Casanouam, altera in loco Romagnanu, & fortasse est illa, de qua meminit Chr. Cassinense lib. 1. cap. 25. & dicitur S. Nazarius in Cancia.*

29 4 Kalen. Felicis, Simplicij, Faustini, & Beatricis mar. *In kalendarijs nihil. In officio tres lectiones, prima, & secunda de Simplicio, & socijs: consonant Surio, diuerso tamen stylo. De sancto Felice 2. Tertia lectio ex Anastasio in Liberio, & in Felice.* De *his* Martyrologium *nostrum, & cæteri.*

30 3 Kalend Marthæ Virg. Abdon, & Sennen mart. De *sancta Martha nihil in Kalendarijs. In officio tres lectiones, acceptæ ex actis positis à Natal. lib 6. cap. 151. De sanctis Abdon, & Sennen concordant* kalendaria, *& Martyrologia. In officio tres lectiones ex actis S. Laurentij apud Surium.*

31 2 kalend. Fabij mart. *Nihil in Kalendarijs, & officio.*

De eo Martyrologium Romanum, Martyrologium nostrum, & cæteri. Passus est apud Cæsaream, in cuius martyrio illud fuit satis mirandum, quòd, cùm caput separatum à busto, proiectum esset in mare; tamen in mari coniuncta sunt, seruatis tantùm signis detruncationis.

A V G V S T V S.

1 Kalen. Augusti. Vincula sancti Petri dupl. & sãctorum Machabæorum. *De vinculis Martyrologia, & kalẽdaria: lectiones in officio ex actibus Apostolorum: de Machabæis item Martyrologia & Kalendaria, & in officio tres lectiones ex lib. Machabæorum.*

2 4 Non Stephani Papæ, & mar. *De hoc Martyrologia, Kalendaria. In officio tres lectiones, quas etiam habemus in lectionario M. S. textus integer apud Surium.*

3 3 Inuentio sancti Stephani protomar. dup. & solemn. maius. *De hac Inuentione Martyrol. & Kalend. In officio lectiones ex epistola Luciani presbyteri, quam refert Bar. anno* 415 *& Surius hodie.*

De Inuentione, seù Reuelatione sancti Stephani *Die 3. Augusti.*

QVemadmodum tria Protomartyris festa Cathedralis Capuana sibi ab antiquo solemnissima decreuit; ita in singulis singularem quamdam solemnitatem adhibere consueuit. In Natalitio quidem Chrismatis administrationem, in Translatione Synodi conuentum; in Inuentione inferiorum Ecclesiarum honorem. Hic autem honor Cathedratici solutione, & Missæ, psalmorumue cantatione persoluitur. Incidi in Cariosam, & peruetustam Thesauri membranam, in qua ita legi.

In

In vigilia Reuelationis sancti Stephani infrascriptæ Ecclesiæ venire debent cum faijs ad Ecclesiam Capuanam: Ecclesia sancti Ioannis nobilium hominum: Ecclesia sancti Rufi: Ecclesia sancti Bartholomæi de Arculoisij: Ecclesia sancti Saluatoris maioris: Ecclesia sãcti Michaelis ad Curtim: Ecclesia omnium Sanctorum: Ecclesia sancti Andreæ de portu flauianu. In die *Reuelationis*: Ecclesia sancti Ioannis ad Curtim: Ecclesia sancti Andreæ de Apolita: Ecclesia sanctæ Mariæ magistri Landi: Ecclesia sancti Ambrosij. Secunda die Ecclesia Ss. Apostolorum: Ecclesia sãcti Cosmæ de porta noua: Ecclesia sanctæ Mariæ de Arcu Francorum: Ecclesia sanctæ Crucis sanctæ Mariæ monialium. Tertia die Ecclesia sancti Philippi, & Iacobi: Ecclesia sancti Saluatoris dicta . . . . Ecclesia sancti Bartholomæi de Monterone. Quarta die Ecclesia Ss. Simonis, & Iudæ: Ecclesia sancti Thomæ: Ecclesia SS. Philippi, & Iacobi de Turrepaldi. Quinta die Ecclesia sanctæ Ceciliæ: Ecclesia sancti Laurentij ad Crucem: Ecclesia sancti Petri Acigiuamiscos. Ecclesia sancti Ioannis de Gem nro. Sexta die Ecclesia sancti Pauli ad flumen: Ecclesia sancti Marci ad flumen: Ecclesia sancti Marcelli minoris: Ecclesia sancti Cosmæ ad quadrapane. Septima die Ecclesia sancti Martini ad Iudaicam: Ecclesia sancti Andreæ ad Maximillanam: Ecclesia sancti Nicolai ad Iudaicam: Ecclesia sancti Saluatoris minoris. Octaua die Ecclesia sancti Siluestri: Ecclesia sancti Nicolai ad flumen: Ecclesia sanctæ Mariæ de sancto Vincentio. Item summo mane in octaua dicti festi: Ecclesia sanctæ Mariæ de Renclusis: Ecclesia sancti Erasmi ad Iudaicam: Ecclesia sãcti Agnelli: Ecclesia sãcti Ioannis de Lauro: Ecclesia sancti Blasij: Ecclesia sancti Apollinaris: Ecclesia sancti Saluatoris: Ecclesia sanctæ Mariæ de Mirabile.

Item Archipresbyter Terræ Canciæ cum presbyteris suis

ſuis debet venire in Vigilia . . processionaliter cantando Responſoria Vade Lucianæ, ad dicendum Veſperas in dicta Eccleſia. In primo die poſt dictum feſtum debet venire Archiepresbyter Terræ lanei cum ſuis presbyteris ad celebrandum Miſſam ſolemnem in dicta Eccleſia. Item ſecundo die poſt dictum feſtum debet venire Archipresbyter Terræ Capuanæ cum ſuis presbyteris ad celebrandam Miſſam in dicta Eccleſia . *Hactenus in illa membrana.*

N O T A T I O.

Vides ergo quanta cum ſolemnitate feſtum hoc perageretur : at cum ex nominatis Eccleſijs perpaucæ ſuperſint ; multis abhinc annis magna ex parte huiuſmodi ſolemnitas prætermiſſa fuit : Conſuetudo veniendi cum Faijs in peruigilio manet : nutantem vidimus . At verò quid ſunt Fai de quibus hic agitur ? Faia Longobardis erat arbor glandiſera, ſine dubio quæ latinè Fagus appellatur: vt videre eſt in legibus Longobardorum lib. 1. tit. 19. cap. 10. ſed hic Faia, ſeù Faius eſt machina huiuſmodi formæ : Per*tica alta, & gracilis, ſeù arundo intra tres circulos æquè diſtantes immittitur : baculus & circuli adornantur : eminet ſignum Crucis in vertice, & à pede crucis* Bratteæ, *ſeù vittæ papyraceæ tres , vel quatuor coloribus , & inciſuris pulchræ deorſum pendent , circulis alligatæ , nè moueantur. Quare Faius , ſeù Faia rotundæ metæ , ſeù rotundæ turris urrmam repræſentat . Inquies, huiuſmodi macchinæ cur dictæ Faiæ, ſeù Faij? cur in hac ſolemnitate à ſeptem illarum Eccleſiarũ miniſtris in proceſſione geſtabantur?* Certi *quod aſſeram nihil habeo ; Credo tamen huiuſmodi machinas ab initio dictas eſſe* Pharos, *ſeu* Pharas *, ſeù* Phara, *& deinde corrupta voce, Faios , ſeù Faias :* Phari *enim ſunt lucernæ,*

& lam-

& lampades in alto positæ, quarum vsus in Ecclesijs frequentissimus extitit, & in hoc festo ministris illarum septem Ecclesiarum pernecessarius erat: Cum enim pro more (qui vt alias adnotauimus erat antiquitùs) ad cantandum officium nocturnum, noctu, & in processione venire eos oporteret, indigebant Pharis, qui viam euntibus, & Ecclesiam cantantibus illuminarent. An ab initio fagorum rami virentes in signum lætitiæ pro tanto festo, vel in signum obedientiæ pro maioritate Cathedralis ab inferioribus Ecclesijs deferebantur? neq; hoc est improbabile, nam (sicut à senioribus nostris accepimus) nonnulli tenentes emphyteusim, directo Domino *ramum Vlmi, vel alterius arboris virentem, eleuatum in curru pro Canone deferebant. An huiusmodi machinæ, quibus fortasse Phari insidebant, ex fagineis assulis leuissimis, & perpolitis compingebantur, atque ideo dictæ Faij vel Faiæ? Satis in obscuro versamur.*

4 2 Non. Tertullini mart. *De hoc Martyrologia. In kalendarijs nihil. In officio tres lectiones ex actis sancti Stephani Papæ, & mart. vbi supra.*

5 Non. Beatæ Mariæ de Niue, dupl, & solemn. Dominici Confess. Paridis Episcopi. *De festiuitate Beatæ Mariæ in Kalendario primo, & secundo. In Martyrologio nihil sed* K*alendario tertio, & quarto festum superadditum. In officio tres lectiones, synceram continentes historiam.* De *sancto* Dominico K*alendarium secundum, tertium, & quartum, sed Martyrologium Romanum agit de eo die superiori, licet hæc dies quinta sit Natalis eius. Habemus in meditullio Ciuitatis Ecclesiam sancti Dominici multa deuotione frequentem. De sancto Paride Episcopo Theanensi. Martyrologium* Romanum, *& Kalendarium primum. In officio tres lectiones compendiosæ. Acta integra Theani seruantur, & habemus eadem in nostro lectionario* M.S.

6 8 Idus. Transfiguratio Saluatoris, Sixti, Felicissimi,

& Aga-

& Agapiti mart. *Martyrologia, & Kalendaria. De Sanctis in officio tres lectiones ex textu, cuius initium:* Magnas Martyrum, præclarasque virtutes; *habemus easdem in lectionario M.S.*

7 7 Idus. Donati Episcopi, & mart. *Martyrologia, & kalendaria. In officio tres lectiones, quarum initium:* Erat quidam in vrbe Roma; *sunt ex illis actis, quæ Car. Baron. in notatione corrigit.*

8 6 Idus. Ciriaci, Largi, & Smaraldi. *Martyrologia, & Kalendaria. In officio tres lectiones ex actis, quorum initium:* Temporibus Diocletiani, & Maximiani Imperatorum erat quidam Præfectus nomine Laudicius, &c. *easdem habemus in lectionario M. S. sunt excerpta ex integro textu actorum sancti Marcelli apud Surium 16. Ianuarij.*

9 5 Idud. Romani mart. Vigilia. *Martyrologia, sed in officio, & in Kalendarijs nihil.*

10 4 Idus. Laurentij mart. dupl. Octaua sancti Stephani, & septem Dormientium. *De sancto Laurentio Martyrologia, & Kalendaria. In officio tamen hac die, tum per Octauam sunt lectiones, quibus etiam vtitur lectionarium M.S. & sunt sequentia actorum sancti Sixti supracitatorum. In Ciuitate est Ecclesia sancti Laurentij, in qua fuit olim cœnobium monachorũ vt in vita S. Aldemarij dictum est. In pago sanctæ Mariæ Maioris est altera quæ fuit olim hospitale infirmorum, nunc verò in aliud opus pium conuersum. De octaua sancti Stephani specialiter agitur. Capuæ propter titulum Episcopij. De septem Dormientibus hac ipsa die agit Martyrologium nostrum: sed Martyrologium* Romanum, *& alij agunt die* 27. *Iulij, quando scilicet dormitauerunt.* Natalis *agit die sequenti, idest vndecima Augusti, quando scilicet è somno surrexerunt. In* Kalendario *secundo, tertio, & quarto agitur die superiori, idest cum*

vigilia

vigilia sancti Laurentij. In officio tres lectiones ex actis apud Natalem lib.7.cap.51.

11 3 Idus. Tiburtij mart. *Martyrologia, & kalēdaria. In officio tres lectiones, concordant lectionario M.S. sunt excerptæ ex actis sancti Sebastiani relatis à Surio mense Ianuario.*

12 2 Id. Eupli Diaconi, & Claræ V. *Martyrologia, & Kalendaria secundum, tertium, & quartum, sed Galesinus agit die superiori. In officio tres lectiones ex actis publicis citatis per Baron. an.303. & concordant lectionario M.S. De S. Clara nihil in Martyrologio nostro, nec in Kalendarijs, nec in officijs.*

13 Idus. Hippoliti, & & sociorum eius. *Martyrologia, & Kalendaria. In officio lectiones ex actis S.Sixti, & Laurentij supra notatis. Consueuisse Capuanos cum alijs populis Romam pergere ad Natalitium sancti Hyppoliti concelebrandum in eius Ecclesia, testatur S.Prudentius in eiusdem hymno canens.*

Concurrit Samnitis atrox, habitator & altæ
Campanus Capuæ, iamq; Nolanus adest.

Vide Baron. ann.58.nu.97.

14 19 *k*alend. Septembris. Eusebij presbyteri, & confess. Vigilia. *De sancto Eusebio Martyrologia & Kalendaria. In officio vna lectio, quæ consonat* Martyrologio *nostro, & Martyrologio* Romano.

15 18 *K*alend. Assumptio Beatæ Mariæ Virginis dupl. solemne maius. *De hac celeberrima solemnitate Martyrologia, &* Kalendaria. *In officio sunt lectiones ex sermone sancti Hieronymi:* Cogitis, me o Paula, & Eustochium, imò charitas Christi, me compellit &c. *Hic est ille sermo, quem sancto Hieronymo falsò adscribi demonstrat Baron. ad annum 58 Et profectò in hoc sermone disertis verbis asseritur ætate sancti Hieronymi sepulchrum Sanctissimæ*

Virginis fuisse cunctis perspicuum, & monstrari, & cerni potuisse: Sed hoc falsum est, illa enim ætate sepulchrum illud ædificiorum ruinis obrutum non apparebat, vt colligitur ex Epiphanio, ipsomet Hieronymo, & Eusebio. En sanctus Epiphanius ambigere se ait, an Sanctissima Virgo mortua fuerit, sed quanam ratione vir ille Hierosolymis sæpè versatus dubitare potuisset, si Virginis de cuius morte dubitabat, sepulchrum desuper terram perspicuum omnibus extitisset? En sanctus Hieronymus relegit cuncta Palestinæ loca, quæ sancta Paula Roma veniens inuisit, & cuncta quæ ibi erãt memoria digna recenset; de Virginis autem sepulchro verbum nullum; quis nunc adduci potest, vt credat, vnum tantum Dei Genitricis sepulchrum à Paula spretum, & non inuisum? vel scribenti Hieronymo mente excidisse, vt non meminerit? Et tandem Eusebius, & alij, qui egerunt de locis sanctis Constantini temporibus repertis, & ædificijs illustratis, nè leuem quidem de tantæ Virginis sepulchro mentionem fecerunt. Igitur non sãcti Hieronymi, sed pseudoHieronymi sermo est hic, mendacijs consarcinatus. Sed inquies.

Legimus Deiparam aliquibus, vt puta sancto Antonio Patauino, vel sanctæ Brigittæ corpoream suam Assumptionem reuelasse, excusasseque sanctum Hieronymum de dubietate, quam hac in Epistola, seù sermone scriptam reliquit. Quare testimonio sanctissimorum virorum, imò & ipsius Virginis, sermo hic sancto Hieronymo videtur adscribendus esse. Porro, quia (vt inquit sanctus Antoninus ex Baron. in Martyrologio 15. Augusti) non semper, quæ sancti viderunt in spiritu, eadem vt Prophetæ viderũt, sed iuxta suas conceptas imagines: ideo cum hic sermo communiter crederetur esse sancti Hieronymi, potuerunt sancti viri absque sanctitatis detrimento, & præiudicio aliquam pro sua credulitate nouam imaginem mente concipere: quapro-

pter

pter eorum reuelationes non cogunt, ut sancto Hieronymo sermonem hunc attribuamus. Non omittendum quod iampridem lectio sermonis huius (etsi Hieronymi putabatur) à multis choris erat explosa, & in capitulis tantum retinebatur. Ita Durantes *in rationali diuinorum officiorum, & Ioannes Beleth.*

Leguntur de Aßumptione alia scripta, sed Apocrypha. Vnum est, de quo Papa *Gelasius ita scribit:* Liber qui appellatur transitus Beatæ Mariæ, Apocryphus: *hic verò liber à Tritbemio, Melitoni Sardicensi tribuitur, quod Couarruuiæ, Baronioq; dubium videtur, ex eo, quod sanctus Hieronymus inter opera illius auctoris hoc non connumerarit. In nostro monasterio sancti Ioannis legebatur olim Apocryphum, cuius initium est (* Tempore illo, antequam Dñs ad pasionem veniret, & inter multa verba, quę mater à filio inquireret de eius trãsitu cœpit eum rogare, *& in illo additur de cingulo misso ab ipsa Dei Genitrice Maria Apostolo Thomæ, qui funeri non interfuerat. Ego reiectis Apocryphis, omisisque diuersorum diuersis narrationibus vna sancti Gregorij Turonensis narratiuncula sum contentus, & ita se habet.*

Post admirabilem igitur Dominicæ Ascensionis gloriam, quæ contrito diabolicæ malignitatis capite, mentes fidelium ad contemplanda cœlestia animauit, SS. Apostoli Domini, & Saluatoris nostri cum Beata Maria matre eius in vna congregati domo, omnia ponebant in medio, nec quisquã suũ aliquid esse dicebat, sed vnusquisq; cũcta possidebat in charitate, sicut sacer Apostolicæ actionis narrat stylus. Post hæc dispersi sunt per Regiones diuersas ad prædicandum verbum Dei: denique impleto à Beata Maria huius vitæ cursu, cum iam vocaretur à sæculo, congregati sunt omnes Apostoli de singulis regionibus ad domum eius. Cumq; audissent, quia esset adsumenda de

Mundo, vigilabant cum ea simul; & ecce Dominus Iesus aduenit cum Angelis suis, & accipiens animam eius, tradidit Michaeli Angelo, & recessit. Diluculo autem leuauerunt Apostoli cum lectulo corpus eius, posueruntq; illud in monumento, & custodiebant ipsum, aduentum Domini præstolantes: & ecce iterum astitit eis Dominus, susceptumq; corpus sanctum in nube, deferri iussit in Paradisum, vbi nunc resumpta anima, cum electis eius exultans æternitatis bonis nullo occasuris fine perfruetur.

Hæc sanctus Gregorius lib. de gloria Martyrum: qua in narratiuncula tria ex communi fidelium sensu certa proponit: vnum Apostolos interfuisse morti Deiparæ Virginis: alterum, ipsam Deiparam verè mortuam: Tertium mortuam, resuscitatam, & assumptam in Cęlum. *In itinerario sancti Vuillebaldi dicitur corpus B. Virg. ab Angelis sublatum è manibus Apostolorum, in nouo Surio. Iulij 7.*

16 17 kalend. Vrsatij Confess. & Arnulphi Episcopi. *De Vrsatio nihil in kalendarijs, nec in officio. De eo Martyrol. nostr. Maurolyc. & Natalis. In Martyrologio* Ro*mano appellatur Vrsicius. De Arnulpho in kalendarijs, & officio nihil. De eo Martyrol. nost. Galesinus, & Maurolyc. sed Maurolycus Vrnulphum appellat. Fuit Episc. Metensis, de quo Martyrol.* Rom. *agit die* 18. *Iulij, sicut die superiori, idest* 15. *Augusti. agit de Arnulpho Episcopo Suessionensi.*

17 16 Kalen. Octaua S. Laurentij, Mammetis mart. *De Octaua* Kalendaria, *& Martyrologia. De S. Mãmete nihil in officio, nec in Kalendarijs. De eo Martyrol. nostr. Gales. & Maurolyc. sed Martyrol. Rom. appellat Mammantem.*

18 15 Kalen. Agapiti mart. *De eo Martyrol. & Kalendaria. In lectionario M.S. agitur de eo post festum sancti Bartholomæi. In officio tres lectiones, prima est veluti quoddam prohemium: secunda, & tertia sumptæ sunt ex Martyrol. Adonis.*

19 14 kal. Magni mart. & Bernardi Abbatis. *In Kalendario primo, & secundo de Magno Episcopo, & mart. In tertio, & quarto de Magno mart. In Martyrologio nostro, & Galesini, & Maurolyci, & Natalis agitur de Magno Episcopo, Andrea, & socijs quamplurimis martyribus; sed Martyrologium Romanum hodie agit de* Magno *Episcopo Anagnino, & martyre: & hic idem est* Magnus, *de quo Breuiarium nostrum, vt patet ex tribus lectionibus acceptis à manuscripto citato per Ferrarium in Catalogo SS. Italiæ. De S. Bernardo Martyrologium Romanum agit die sequenti, sed hoc ipso die 19. quarto Kalendario est nomen additum, & consonat Natal. lib. 7. cap. 84. In officio tres lectiones exceptæ ex textu Vuillelmi Abbatis.*

20 13 Kalen. Philiberti Abbatis. *De hoc nihil in Kalendarijs, nec in officio. Agunt de eo* Martyrologia.

21 12 Priuati Episcopi, & mart. *Nihil in Kalendarijs, nec in officio. Agunt de eo* Martyrologia.

22 11 kalen. Octaua S. Mariæ Virg. semidupl. & Timothei, & Simphoriani. De *octaua, & Timotheo Kalendariũ primum. Item de Timotheo* Martyrologium *nostrum, & in* Kalendario *quarto superadditum nomen die sequenti. In officio de Timotheo lectio prima:* De *Simphoriano lectio secunda, & tertia. Sed ipsæ acceptæ sunt ex actis apud Surium. In Breuiario corrigendum est quod appellat Augustinensem Ciuitatem Italiæ, cùm sit Augustudunum Ciuitas Galliarum.*

23 10 *Kalen.* Claudij, & soc. eius. De *his nihil in kalendarijs, nec in officio. Agunt de illis* Martyrologia.

24 9 Kalend. Aureæ Virg. & Trecentorum martyrum. De *Sancta Aura Kalendarium tertium, & quartum, &* Martyrologium *Romanum. In officio tres lectiones, habent illam passam sub Claudio Imperatore, sed acta citata per Baron. habent passam esse imperante Alexandro.*

25 8

25 8 *kalend.* Bartholomæi Apostoli. *Hac 25.in Kalendarijs,& Martyrol.nost.Ecclesia Capuana Romanæ omnium matri se conformans,agit hac die de sancto Bartholomæo; de quo cætera die superiori. Passio huius Apostoli in lectionibus recitata est totidem verbis in Natal.lib.7. cap. 103.ex Abdia Bobylonico lib.8.*

26 7 Kalend. Rufini Capuani Episcopi. *De eo in Kalendario tertio,& quarto sed in secundo agitur die 24.cum vigilia sancti Bartholomæi.*De *hoc plura in prima parte. In Diœcesi Caluensi in Rocca montis Dragonis est Ecclesia sancti Rufini quæ pertinet ad* Capitulum Capuanum, *de qua est mentio in* Bulla *Alexandri III. & specialis mentio in Bulla Martini V.*

27 6 Kal.Rufi,& Carponij mar.D*e his in prima parte. A tempore Card. Bellarmini hac die actum est officium de sancto Rufo Episcopo,& mart.& officium* SS.*Rufi,& Carponij translatum est in diem post decollationem sancti Ioannis.In* Diœcesi *circa sanctum Tammarum, fuit olim Ecclesia SS.Rufi,& Carponij,& erat Capituli Capuani.*

28 5 Kalend. Augusti. Augustini Episcopi,& Doctor. dupl.Hermetis mar.*De s.Augustino Kalend.& Martyrologia. Textum lectionum, quæ sunt in officio, eumdem, etsi mutilum,lego in lectionario M. S. De sancto Hermete Kalendarium primum, & secundum, & Martyrologia: in officio tres lectiones ex actis Alexandri Papæ.*

29 4 Kalen.Decollatio sancti Ioannis Baptistæ semid. & Sabinæ V.& M. *De Decollatione Kalendaria, & Martyrologia:de sancta Sabina Kalendarium primum,tertium & quartum. In officio tres lectiones, & easdem habet lectionarium M. S. sunt autem in Martyrologio Adonis.*

30 3 Kalen.Felicis,& Audacti. *Kalendaria,& Martyrologia,lectiones in officio,& easdem habet lect. M.S. acta sunt apud* Sur.*nos de hoc supra die 14.Ianuarij.*

31 11

31 2 Kalen. Paulini Episcopi, & Confess. *De hoc nihil in Kalendarijs. Agit de eo Martyrologium* Romanum. *In officio est tantùm oratio. Fuit Episcopus Treuirorum.*

SEPTEMBER.

1 Kalend. Prisci Episcopi, & mart. dupl. & solemne, & 12. Fratrum, Egidij, & Terentiani, *De sancto Prisco satis in prima parte, sed aliquid excidit calamo: illud hic oportunè reponimus. Anno* 1598. *Lucas Pisanus* Rector Parochiæ *san cti* Prisci, *pertentans antiquum altare positum sub hemyciclo tribunæ, inuenit vas paruum, & vitreum cum puluere, & dente, & fragmentis ossium: Vas habebat operculum plumbeum. & in operculo ab interiori parte per girum exaratæ literæ* RELIQVIAE SANCTI PRISCI MARTYRIS; *& deinde propter angustiam spatij* a *paruum, & super* a *paruum* m *: sed cum aurifex vellet operculum nouo, & argenteo vasi aptare, ex incuria ictu mallei illud* m *super* a *positum, obtudit; Nos* a, *&* m *interpetrati sumus anno millesimo, & coniectauimus eo anno corpus sancti Prisci translatum esse Capuam; sed fragmenta, & puluerem ossium translatorum relicta illo in altari, nè antiqua sancti Prisci Basilica proprijs pignoribus omninò priuata remaneret.* De *XII. Fratribus Martyrologia, & Kalendaria. In officio tres lectiones ex actis.* Dum furor Maximiani Augusti &c. *Concordat lectionarium M.S. De sancto Egidio Abbate Martyrologia, & Kalendarium primum. Kalendario tertio, & quarto nomen additum die tertio. In officio tres lectiones excerptæ ex narratione Natalis lib.8. cap. 18. De sancto Terentiano Martyrologia, &* kalendaria. *Sed in primo* kalendario *die sequenti. Maurolyc. die 30. Augusti, cui addit socium Flaccum. Gales. die 29. Augusti. In officio tres lectiones, quarum initium*

Anno Cæſaris Auguſti quadrageſimoſecundo, *& concordat lectionarium* M. S. *in quo etiam legitur hæc oratio.* Propitiare quæſumus Domine nobis famulis tuis per horum ſanctorum Martyrum tuorum Priſci, & Terentiani, qui in præſenti requieſcunt Eccleſia, merita glorioſa, & eorum pia interceſsione ab omnibus ſemper protegamur aduerſis, per Dominum &c. *Igitur Eccleſia Capuana habuit reliquias ſancti Terentiani. Cæterùm ſanctus Terentianus habuit Ecsleſiam in ſuburbio à porta pontis, & hodie durat nuncupatio loci ab ipſo ſancto.*

2 4 Non. Septembr. Zenonis, & filiorum eius, & Antonini mart. *De ſancto Zenone, & filijs Martyrologia, & & kalendarium ſecundum. In primo Zeno ſolus nominatur. In officio lectiones, quarum initium:* Eo tempore, quo Iulianus Imperator; *& conſonant tres breuiſſimæ lectiones in lectionario* M.S. *De ſãcto Antonino mart. apud Pamiam Marttyrologia, & kaleudarium primum, ſed in kalendario tertio, & quarto eſt nomen add tum die quarto. In officio tres lectiones, quæ encomium potius, quàm acta continent. Acta apud* Natal. *lib* 8. *cap* 34.

3 3 Non. Seraphiæ V. & M. *De hac Martyrologium Romanum: in noſtris nihil.*

4 2 Non. Marcelli mart. & Moyſi Prophetæ. *De Marcello Martyrologia, ſed in kalendarijs, & in officio nihil. De Moyse hac die Martyrologium Romanum.*

5 Non. Victorini mart. *De hoc Victorino mart. eodemq; Epiſcopo Martyrologium Romanum: in noſtris nihil.*

6 8 Id. Zacchariæ Prophetę, & Donatiani, & ſociorum eius. *De his Martyrologia: ſed Kalendaria, & officium nihil habent.*

7 7 Id. Reginæ V. & mart. & Pamphili Epiſcopi, & Confeſſ. *De his Martyrologium Romanum, quod Pamphilum Capuæ aſsignat: ſed in noſtris nihil: tantùm in Kalendario*

ſecun-

ſecundo nomen Pamphili Epiſcopi, & Confeſſoris.

8 6 Idus. Natiuitas Beatæ Mariæ Virginis dupl. & ſolemn. & Hadriani mart. *De Natiuitate Kalendaria, & Martyrologia. De Hadriano Martyrologia, & Kalendarium primum, & ſecundum. In tertio, & quarto eſt nomen additum die ſuperiori. In officio tres lectiones excerptæ ex actis quæ leguntur in* Surio.

9 5 Idus. Gorgonij mart. *De hoc Martyrologia, & Kalendaria. In officio lectiones acceptæ ex aliquo textu ſyncero, nam conſonant Martyrologium* Romanum, *& verba eadem maiori ex parte leguntur in Martyrologio noſtro.*

10 4 Id. Hilarij Papæ, & confeſſ. & Nicolai de Tolent. *De Hilario Papa Martyrologium* Romanum. *In noſtris nihil, niſi in Kalendario quarto nomen additum.* De *Nicolao: in noſtris nihil. At de eo Martyrologium* Romanum, *& recentiores.*

11 3 Idus. Prothi, & Iacynti mart. *De his* Martyrologia, *& Kalendaria. In officio tres lectiones ex actis ſanctæ Eugeniæ.*

12 2 Sirij, & Inuentij Epiſcopi, & confeſſ. *De his Martyrologia: Kalendario tertio, & quarto nomen additum. In officio nihil: de eiſdem alij die* 8. *Februarij.*

13 Idibus. Philippi Epiſcopi, & mart. Patris S. Eugeniæ. *De hoc Martyrologia; in officio nihil, nec in Kalendarijs. Baron. in Notationibus, & annalibus non concedit appellandum eſſe Epiſcopum.*

14 18 Kalen Octobr. Exaltatio ſanctæ Crucis dupl. Cornelij, & Cypriani. De *ſancta Cruce Martyrologia & Kalendarium ſecundum, tertium, & quartum. In officio tres lectiones continentes hiſtoriam, etſi non integram: Conſentiunt his, quæ habet Ado breuiter in Martyrologio. De Cornelio, & Cypriano Martyrologia, & Kalendaria. In officio de ſancto Cornelio vna lectio, excerpta ex narratio-*

ne Natal.lib.8.cap.87.& non descrepat à Surio.De sancto Cypriano, vna quoq; lectio ex textu, qui legitur in Surio.

15 17 Kalen. Octauæ Beatæ Mariæ Virginis, & Nicomedis mart. *De Octauæ Martyrologium Romanum,& Kalendari[illegible] terti[illegible]n,& quartum. De Nicomede Martyrologia, & Kalen[illegible]arium primum : kalendario quarto nomen additum:in officio tres breuissimæ lectiones, quæ concordant Martyrologijs.*

16 16 Kalen Luciæ, & Geminiani mart. & Euphemiæ Virg.& mart. *De his Martyrologia. In kalendario primo de Euphemia sola : in secundo, tertio,& quarto de omnibus. In officio de Lucia, & Geminiano tres lectiones ex Martyrologio Adonis,& tres de sancto Euphemia excerptæ ex actis vulgatis; vt in Surio. In Diœcesi fuit olim Ecclesia sanctæ Euphemiæ, hodie est beneficium simplex, & habet altare translatum ad Ecclesiam sancti Elpidij in Casapullo.*

17 15 Lamberti Episcopi, & mart. & Emiliani, & sociorum eius. *De Lamberto Martyrologium Romanum: Kalendario quarto nomen additum Martyrologium nostrum appellat Lambertum. De Emiliano Maurolyc.& Natal Vsuar. de his in nostris nihil.*

18 14 Kal.Metodij mart. *De hoc Martyrologia. In Kalendarijs,& in officio nihil.*

19 13 Ianuarij,& sociorum eius. *Martyrologia,& kalendaria. In officio lectiones ex textu:* Temporibus Diocletiani: *& easdem habemus in lectionario* M. S. *Non discrepant sententia à relatis per Surium.*

20 12 Faustæ Virg.& mart.vigilia. *De sancta Fausta, Martyrologia,& kalendario quarto nomen additum. In officio nihil. De vigilia Martyrologia,& Kalendaria.*

21 11 Kalend. Matthæi Apostoli, & Euangelistæ dup. *De hoc Kalendaria,& Martyrologia. In officio tres lectiones, quarum initium,* Beatus Matthæus Apostolus,& Euan-

gelium

gelista primò Hebræus Christum: *& easdem habemus in lectionario* M.S.

22 10 *k*alend. Mauritij, & sociorum eius mart. *Martyrologia, & Kalendaria. In officio tres lectiones, excerptæ ex actis relatis à Surio.*

23 9 Kalen. Teclæ virg. & mart. & Sosij mart. *De Tecla Martyrologia, & Kalendaria. In officio tres lectiones.* De *Sosio* Martyrologia, *& Kalendario quarto nomen additum.*

24 8 *K*alend. Liberij Episcopi, & confess. *De Liberio Papa die superiori*, Maurolyc. *& Natal. lib. 9. cap. ult. num.* 258. *In nostris nihil.*

25 7 *K*alend. Cleopæ Apost. Domini de 72. Firmini Episcopi, & mart. *De his* Mart*yrologium Romanum. Sed de* Cleopa Martyrol. *nost. Firmini nomen additum Kalendario tertio, & quarto.*

26 6 *K*alen. Cypriani, & Iustinæ mart. *Martyrologia,* K*alendaria* 3. *&* 4. *In officio tres lectioner ex* Martyrolo*gio Adonis.*

27 5 Kalend. Cosmæ, & Damiani mart. *Martyrologia, &* Kalen*daria . In officio tres lectiones ex* Mart*yrologio Adonis.*

28 4 Kalend. Fxuperij Episcopi, & confess. D*e hoc Episcopo Tolosano* Martyrologium Rom. *In nostris nihil.*

29 3 Kalend. Dedicatio sancti Michaelis Archangeli duplex. K*alendaria, & Martyrologia. Sub titulo huius* De*dicationis est in Ciuitate Ecclesia dicta sancti Michaelis ad Curtim. & Casanouæ, & Curtium.*

30 2 Kalen. Hieronymi presbyteri, & confess & D. E. duplex. & Sophiæ. & filiorum eius. De *sancto Hieronymo Martyrologia & kalendaria . In officio lectiones ex vita breuiter compilata cuius initium,* Plerosque &c. *easdem habemus in lectionario M.S. Hac ætate à* D*omino Laho de*

Thomasijs institutum est collegium puellarum sub titulo sancti Hieronymi in Parochiali Ecclesia sancti Nazarij; quod tamen accepit formam Monasterij Benedictini : nam D. *Roberta de Henrico à monasterio* S. *Ioannis eo translata est hoc anno 1627. in prima* Dominica *Maij,& instituta est Abbatissa: & quatuor* Domini *Lælij superstites filiæ Laura Hieronyma, Olimpia,& Victoria sacrum habitum nouitiarum acceperunt die* Dominica *, quæ fuit Iunij decimatertia.* De *sancta Sophia Martyrologia & kalendaria. In officio tres lectiones, consonantes actis, quæ kalen. Augusti leguntur in Surio.*

OCTOBER.

1 Kalen.Remigij Episcopi,& confess. De *eo Martyrologia,&* Kalendaria *2.3. & 4. In officio tres lectiones, excerptæ ex positis à Natal. lib.9.cap.9. & à Surio.*

2 6 Non.Leodegarij Episcopi,& mart.De *hoc Martyrologium Romanum.In nostris nihil.*

3 5 Non.Candidi mart.De *hoc Martyrol.Rom.& Natal.lib.11.cap.vltimo num 27. In nostris solùm est nomen additum* Kalendario *tertio,& quarto.*

4 4 Non.Francisci confess.semidup. De *hoc Martyrologium* Romanum *& recentiores.In officio lectiones excerptæ ex vita scripta per sanctum* Bonauenturam *. Nomen in* Kalendario *2.3.& 4.*

5 3 Non.Placidi,& sociorum eius. De *hoc Martyrologia.kalendarium 2.3 & 4.In officio tres lectiones ex actis scriptis à Gordiano: leguntur in Surio. Nostra ætate sancti* Placidi *insignis reliquia è Sicilia Capuam adducta fuit, & reposita in Ecclesia sancti Eligij, opera,& industria* Patris *Marci de Angelis Clerici Regularis,& Capuani Ciuis.*

6 2 Non.Sagacij mart.*In Martyrologio Romano & in*

Mar-

Martyrologio nostro dicitur Sagaris. Fuit Episcopus Laodiceæ. In Kalendarijs & in officio nihil.

7 Non. *M*arcelli, & Apulei Sergij, Bacchi, & *M*arci Pap. *De his omnibus Martyrologia & Kalend secundum, tertium & quartum. De Sergio, & Bacco Kalendarium primum sequenti. In Kalendario secundo Marci nomen additum die superiori. In officio de sancto* Marcello *tres lectiones, illæ sine vllo dubio non sunt* Marcelli *Capuani, nec* Marcelli *Romani, sed Marcelli cuiusdam pientissimi viri, qui Caschar æ ab Episcopo Archelao fuit adiutus, ni ab Heresiarcha Manete inficeretur. De quo Baron. tom. 2. anno 277. Milites de quibus Breuiarum meminit, aut fuere Valeriani Imperatoris, qui anno 262. contra Persas ducebat exercitum; aut Odenati Regis Palmyrenorum qui anno 265. contra Persas pro Romano Imperatore pugnabat. De SS. Sergio, & Bacco tres lectiones ex actis;* Imperante Maximiano tyranno multus error &c. *habemus in lectionario M. S. & in alio C. integrum textum. De sancto Marco tres breuissimæ Lectiones ex Anastasio.*

8 8 Idus. Reparatæ Virginis, & Mart. & Pelagiæ, quæ meretrix appellatur. *De sancta* Reparata *Martyrologia, Kalendarium secundum, tertium, & quartum. In officio tres lectiones: habemus ex parte in lectionario M. S. Fuerunt Ecclesiæ sanctæ Reparatæ in villa Trentulæ, & extra portam Turrium Capuæ. De sancta Pelagia* Martyrologium *Romanum, Kalendario quarto nomen additum. In officio tres lectiones excerptæ ex positis à Natali lib. 9. cap. 36.*

9 7 Id. Dionisij, Rustici & Eleutherij. *De his Martyrologia, & Kalendaria. In officio tres lectiones, excerptæ ex textu Nilduini qui legitur in Surio. Habemus nos alium textum integrum in C. M. S.*

10 6 Id. Paulini Capuani Episcopi dupl. & Cerbonij Episcopi. *De Paulino in prima parte. De Cerbonio Martyrologium*

gium Romanum. Fuit Episcopus Populonij in Tuscia. In nostris nihil.

11 5 Idus. Firmi Episcopi, & confess. *Firminum appellat Martyrologium Romanum. In nostris nihil.*

12 4 Idus. Eustachij presbyteri, & confess. *De hoc Martyrologium Romanum: Kalendario tertio, & quarto additum nomen.*

13 3 Idus. Faustini, Ianuarij, & Martialis mart. *Martyrologium Romanum. In nostris nihil.*

14 2 Idus. Calixti Papæ, & mart. Fortunatæ Virg. & mart. *De Calisto Martyrologia & kalendaria. In officio tres lectiones ex textu quem habemus in C.M.S. & refert Surius: corrigendum est, quod dicitur de incendio Capitolij tempore Macrini, & Alexandri: nam inter Macrinum, & Alexandrum intercesserunt anni quatuor Antonini, & Heliogabali, qui regnauit ab anno 220. sicut Alexander ab anno 224. Galesinus habet Calixtum sed sße tempore Macrini, & Heliogabali. De sancta Fortunata Martyrologia, & Kalendaria secundum tertium, & quartum. In officio tres lectiones quas etiam habemus in lectionario M.S.*

15 Idus. Lupuli, & Modesti mart. *De his in prima parte.*

16 17 Kalen. Martyriani, & Satiriani cum duobus fratribus eorum. *Martyrologia tantùm. In Kalendarijs, & officio nihil.*

17 16 Florentini Episcopi, & confessoris. *Martyrologiū Roman. & Martyrologiū nostrum; sed Gales. & Maurol. appellant Florentium. Kalendario tertio, & quarto nomen additum.*

18 15 Lucæ Euangelistæ dupl. *Martyrologia, & Kalendaria. In officio lectiones ex sermone Domini Berthary Abbatis: textum integrum habemus in* C.M.S. *sed hic qui dicitur in titulo sermonis* Domnus Bertharius, *fuit sanctus,*

vt

ut in Martyrologio monastico Cassinensi.

19 14 kalen. Pelagiæ V. & aliorum XLIX. Tholomei, & Lucij mart. *Martyrologia: & kalendario tertio, & quarto nomen additum. In officio nihil.*

20 13 Kalend. Maximi Leuitæ, & mart. Zosimi Episcopi, & conf. *De Maximo Martyrologia. De Zosimo Episcopo Puteolano Martyrologium nostrum. Kalendarium primum notat die superiori; sed secundum, tertium & quartum, hoc die vigesimo. In officio nihil. Fuerunt Ecclesiæ sancti Maximi in villa Grummi, & propè Trisiscum: & propè villam sancti* Nazarij.

21 12 kalen. Hilarionis Abbatis, & Vrsolinæ cum XI. millibus virg. *De Hilarione* Martyrologium Romanum, *& Kalendaria . In officio tres lectiones ex vita scripta à sancto Hieronymo.* De *Vrsulina Martyrologia, &* kalenda*rio tertio & quarto nomen additum.*

22 11 Kalen. Marci Episcopi, & Salonæ. *De his Martyrol. sed kalendario tertio, & quarto Salonæ nomen additum: cæterùm nihil.*

23 10 *k*alen. Seuerini Episcopi, & confess. & Romani Episcopi, & confess. *De his Martyrologium* Romanum, *sed Romani Episcopi nomen Kalendario tertio , & quarto additum die* 24.

24 9 *K*alend. Felicis, & Audati, & sociorum martyr. *De his Martyrologia. In Kalendarijs, & in officio nihil.*

25 8 kalend. Chrysanti, & Dariæ, Crispini, & Crispiniani mart. *De Chrysanto, & Daria:* Martyrologia, & ka*lēdaria. In officio tres lectiones.* Polemius vir illustrissimus Alexandrinæ Vrbis honoratus. *Consentiunt positis à Surio. De Crispino, & Crispiniano Martyrologia . In officio, &* kalen*darijs nihil. Hi habuerant altare in Ecclesia sancti* El*gij, quod post aduentum* P*aulinorum translatum est ad Ecclesiam annunciatæ.*

26 7 Kalen.Dimidrij mart.*De* Dimidrio, *seu* Demetrio *Martyrologium Romanum agit die* 8. *huius mensis; sed Martyrologium nostr. & Kalendaria. & Natal.lib.9 cap.* 110.*hoc ipso die 26. In officio tres lectiones*, Cum Maximianus Herculeus Gothos . *Integrum textum habemus in* C.M.S.

27 6 Kalen.Euaristi Papæ, & mart. D*e hoc Martyrol. nostr. Gales. Vsuard. Ado : sed* Kalendarium *quartum, & Martyrologium Romanum, & Maurolyc.agunt die superiori Vigilia.*

28 5 Kal.Simonis, & Iudæ Apostolor.dupl. M*artyrologia, &* K*alendaria. In officio lectiones* Simon Cananeus *textum integrum in* C.*M*.*S*.

29 4 Kalen.Stephani Caiacciani Episcopi, & confess. De *hoc in secunda parte . Nomen in kalendario tertio, & quarto.*

30 3 kalen.Germani Capuani Episcopi, & conf. & Maximi mart.De *Germano in* 1.*parte.*DeM*aximo* M*artyrologia:Kalendarium secundum, & quartum: sed Kalend.* 3.*die sequenti. In officio tres lectiones ex actis* sub Diocletiano, & Maximo: *textum integrum habemus in* C. M.S.

31 2 Kalen.Quintini mart. De *hoc* M*artyrologia. In officio lectiones excerptæ ex actis* M. *S. relatis à Surio, & Natal.lib.9.cap.penultimo.*

NOVEMBER.

1 Kalend.Festiuitas omnium Sanctorum duplex, & solemn. maius, & Cæsarij. De *Festiuitate omnium Sanctorum* M*artyrologia, & Kalendaria . In officio lectiones ex sermone . Sub inuocatione omnium Sanctorum est Parochialis in Ciuitate, & in villa Cancelli & in Diœcesi Caluensi de loco* Sanguinarij. De *sancto Cæsario Martyrologia,*

&

& Kalendarium primum,tertium,& quartum. In officio lectiores ex textu, quem habemus M. S. *& refert Surius. Habemus alium textum in* C.M.S.*incipit.* Quintus à Cæsare Octauiano Augusto,Claudius Nero. *In villa Campocipri Ecclesia sancti Cæsarij.*

2 4 Non. Commemoratio omnium fidelium Defunctorum duplex. *Martyrologium Romanum, & Kalendarium tertium, & quartum.*

3 3 Non. Vitalis,& Agricolæ mart.& Valentini,& Hilarii mart. *Kalendarium tertium. In quarto nomen additum : Martyrologium Romanum: Gæles & Maurol.agunt die sequenti: Martyrologium nostrum agit die 27. In officio lectiones ex sancto Ambrosio.* De SS.*Valentino,& Hilario Martyrologium Romanum, &* Kalendarium *secundum. Sed* k*alendarium tertium die quarto. In officio lectiones ex textu*, Tempore, quo Maximianus Augustus regnabat, misit edictum. *Integrum habemus in* C.*M*.S.

4 2 Non. Amantij Episcopi, & confess. & Clari presbyteri,& mar. M*artyrologium Romanum:sed* M*artyrologiũ nostrum de Claro tantùm. In Kalendar. & officio nihil.*

5 Non.Felicis presbyteri, & Eusebij monachi. *Martyrologia,& Kalendario tertio & quarto additum nomen. In officio tres lectiones ex actis sancti Cæsarij citatis.*

6 8 Idus Leonardi confess.semidup. *Martyrologia,& Kalendaria. In officio lectiones excerptæ ex actis M. S. relatis à Surio. Fuit nostra ætate Ecclesia prope Castellum, nunc altare translatum ad sanctam Mariam in Abbate.*

7 7 Idus.Herculani Episcopi,& mart. *Martyrologia,& Kalendario tertio, & quarto nomen additum. In officio nihil.*

8 6 Idus.Quatuor Coronatorum.*Martyrologia & kalendaria.In officio lectiones ex textu*, Diocletianus Cæsar, qui super omnes.*Integrum habemus in* C.M.S.

9 5 Idus. Theodori mart. *Martyrologium Romanum, & Kalendaria. In officio lectiones ex textu* Temporibus suis Maximianus, & Maximinus. *Habemus integrum in* C.M.S. *Consentiunt quæ refert Surius ex Metaphraste. Extitit Villa cum Ecclesia sancti Theodori anno* 1407.

10 4 Idus. Martini Papæ, & mart. *Martyrologium nostrum & Kalendaria. Sed Martyrologium* Romanum *agit de* 12. *In officio lectiones ex textu,* Summa deuotione recolendus. *Habemus integrum in* C.M.S. *refert Surius*

Beatus Andreas de Auellino Kalendario adscriptus est in Synodo Diœcesana 1628. *nosce occasionem: Cum* D.Carolus *Tappia* Marchio *Belmontis, & in Supremo Collaterali* Consilio Regens, *Patronus Capuæ factus, Capuam venisset, cupiens patrocinium fælicibus auspicijs inchoäre, Ciuitati proposuit, vt Beatum Andream ab Auellino potentiorem patronum sibi è Cælis adsciſceret: Res persuasu facillima, primùm propter Beatum ipsum, qui viuens sæpè Capuã venit, & pro Capuæ incolumitate sæpè Deo sacrificium obtulit:* Deinde *propter antiquam Ciuitatis vniuersæ erga Patres Theatinos dignos operarios Christi, beneuolentiam: postremò propter iram Dei auertendam, cuius timorem nunciatæ multorum locorum calamitates, & terramotus incusserant: igitur die nono Ianuarij anno* 1628. *in sancti Eligij ab Electis nomine Ciuitatis solemniter acta sunt omnia. Hoc ipso anno* 1628. *adueniente Nouembris decimo die, Beati Festum in Ecclesia sancti Eligij solemniter actum est: Deinde alio die Academia Raptorum eiusdem noui Patroni laudes concelebrauit: Tunc ipse Academicorum minimus hæc pauca.*

De

DE BEATO ANDREA cum vrbe Capua.

CVlta Theatinum dextra Campana propago,
Patrono in Cœlis crescet adaucta nouo.

DE BEATO ANDREA cum ſcuto Crucis, Ciuitatis Inſigni.

COrde Crucem nouus Andreas complexus amanti,
Protegit iſta Crucis Mœnia celſa Fide.

DE BEATO ANDREA cum ſcuto Viperarum, altero Ciuitatis Inſigni.

VRbs Capys affert non trepidantia corda veneno,
Quæ ſint vt Chriſto ſortia fortis habet.

DE PVDICITIA B. ANDREAE problema.

BElla mouet Thais Caſto iuuenilibus annis
Fortis amata ſitu polluit ora puer.
Septa puella Deo, turpi tentatur ab hoſte;
Opponit ſæuis enſibus ora pater.
Vtra pudicitiæ maiora Trophæa? Beatus
Qui tulit Andreas ipſe referre valet.

DE PVDICITIA B. ANDREAE Hymnus.

FLore virtutum redimitus omni
Fulget Andreas: celebrare Casti
Attamen cordis meritum libenti
Carmine sumo

Thaidos multum petulantis Arma
Sæpè cor tentant violare pubis:
Ille sed turpi macie cupita
Inquinat ora.

Virginum Caulæ Domino sacratæ
Pastor, infandæ furiæ resistit,
Et suo vulnus capiente vultu,
Septa tuetur.

Hinc abit: Cœlo reuocatur. Ecce
Ora pro Christi maculata laude,
Cœlitus misso decorantur almæ
Lucis honore.

Syderis magni radios honesta
Vincit Andreæ facies, & Orbis
Gloriæ quantum fruitur beato
Munere nescit

Pro Deo quis nunc trepidabit vllum
Perpeti damnum? quod amica semper
Dextra maiori pretio rependit.
Hic & in Aethra?

IN PATROCINIVM B. ANDREAE

Hymnus.

MInißter Andrea Dei
In Te Tui Cognominis
Mißi Patras Apoſtoli
Exempla nobis innouas.

Campana Te Te Ciuitas
Colit Patronum ſupplici
Voto, precumq; munere
Opem fer Andrea pijs

Hæc ſtropha debet eſſe vltima

Ex corde toto ſuſcipis
Pondus Theatine Crucis
Fortiſq; durum ſuſtines,
Ad vſque vitæ Veſperam.

Piſcator, Vrbis Regiæ
Illuſtre litus accolis,
Vitæq; ſanctæ retibus
Merſos profundo liberas

Hæc noſtra Sanctus Mœnia
Viuens adiſti ſæpius,
Salute pro noſtra preces
Fundens Deo pijſſimè.

Nunc ſumma calcans Aetheris
Vrbem decoram Symbolo
Crucis, tuere deditam
Precis tuæ tutamini.

Piſcator alme cœlitus
Immitte Vulturno precis
Feruentioris retia,
Limoq; fixos extrahe.

11 3 Idus. Martini Episcopi, & confess. dupl. Menæ mart. De *Martino Martyrologia, & Kalendaria. In officio lectiones, ex textu Seueri, Sulpitij.* Sub inuocatione sancti Martini. *In Ciuitate est Parochialis ad Iudaicam, & in villa Macerata Campestris ad Aqua sparsa propè sanctum Priscum: diruta ad Silice. De Mena Martyrologia, & Kalendar.* 2. Sed *Kalendarium primum die* 10. *Tertium die* 12. *& in quarto additum nomen die* 12. *In officio lectiones ex textu*: Anno Imperii sui nono, Diocletianus Augustus. *Habemus in* C.*M*.S.

12 2 Idus. Emiliani presbyteri, & confess. *Martyrologium Romanum. In nostris nihil.*

13 Idus. Britij Episcopi, & confess. & Ioannis Chrysostomi Episcopi, & confess. *De Britio Martyrologia, & Kalendaria. In officio lectiones ex sancto Gregorio Turonensi de rebus Francorum lib. 2. cap. 1. De sancto Chrysostomo Martyrologium nostrum & kalendaria. In officio lectiones ex textu* Ioannes Chrysostomus, Secundo, & Anthusa parentibus. *Habemus integrum in* C.M.S.

14 18 Kalen. Serapionis mart. *Martyrologium Romanum. In nostris nihil.*

15 17 Kalen. Felicis Episcopi, & mart. *De hoc Episcopo Nolano Martyrologium* Rom. *In nostris nihil.*

16 16 Kalen. Eucherij Episcopi, & confess. *Martyrologia tantùm.*

17 15 Kalend. Dionisij Episcopi, & confessoris. Mar*tyrologia tantùm.*

18 14 Kalend. Octaua sancti Martini, & Romani mar. *De octaua* Martyrologium *nostrum, & Kalendaria* 2. 3. 4. *Vsque ad tempora Bellarmini* Cardinalis, *& Archiepiscopi durauit consuetudo celebrandi octauam. De sancto Romano* Martyrologium *Romanum. In nostris nihil.*

19 13 Kalend. Elisabeth viduæ filiæ Regis Vnghariæ.

Mar-

Martyrologium Romanum, & Kalendarium secundum. Sed tertio, & quarto additum nomen. In officio lectione excerptæ ex vita apud Surium.

20 12 kalend. Pontiani Papæ, & mart. *Martyrologium nostrum & Kalendarium secundum, tertium, & quartum, Martyrologium Romanum die superiori. In officio lectiones ex Anastasio.*

21 11 Kalend. Mauri mart. *Martyrologium nostrum: Kalendarium primum, Maurol. & Gales.*

22 10 kalen. Ceciliæ Virg. & mart. semidup. *Martyrologia, & Kalendaria. In officio lectiones ex textu, qui incipit,* Humanas laudes, & Mortalium infulas. *Habemus integrum in C.M.S.*

23 9 kalend. Clementis Episcopi, & mart. semidupl. *Martyrologia & Kalendaria. In officio lectiones ex textu,* Post Beatum Petrum *Habemus integrum in C.M.S. Habemus in Diœcesi Pagum, & Ecclesiam S. Clementis.*

24 8 Kalen. Chrisogoni mart. *Kalendaria, & Martyrologia. In officio lectiones ex textu, qui incipit,* Prætextati Illustris viri filiam. *Est integer in C.M.S.*

25 7 Kalen. Catharinæ virginis, & mart. semidupl. & Mercurij mart. *De sancta Catharina* Martyrologia, *& Kalendaria. In officio lectiones excerptæ ex textu* Constantinus sacratissimus. *Est integer in Codice M. S. Recentiores scribunt Catharina, & deducunt à Græco* Catharios, *idest mundus purus: in nostris autem* M. M.SS. *& in porta ænea monasterij sancti Ioannis legitur Ecaterinæ: & Baronio visum est nomen deriuatum ab Hecate. De sancto* Mercurio *Martyrologium Romanum: Martyrologium nostrum ponit* apud Beneuentum. *In officio lectiones excerptæ ex textu,* Decius ambitionis inflammatus libidine. *Concordat Surius. Habemus in Ciuitate insignem Ecclesiam sanctæ Catharinæ, in qua est cœnobium Fratrum*

sancti

sancti Francisci de Obseruantia. Propè Ecclesiam sancti Eligij fuit olim Cappella sanctæ Catharinæ cum hospitali, quæ tandem Ecclesia, & hospitali sancti Eligij vnita fuerunt. De fundatione cuius Cappellæ est in Domo *sancti Eligij instrumentum dignum quòd legatur, & ita se habet.*

In nomine Domini Nostri Iesu Christi. Anno Incarnationis eius 1383. *R*egnante Serenissimo Domino, Domino Karolo III. Dei gratia Inclito Ierusalem, & Siciliæ Rege, Prouinciæ, & Portalqueris, ac Pedemontis egregio Comite, Regnorum verò eius anno tertio, die secundo mensis Nouembris, septimæ Indictionis. Nos Benedictus Merulus de ciuitate Capuæ per prouinciam Terræ laboris, & Comitatus Molisij ad contractus Iudex: Antonius de Gallo de dicta ciuitate Capuæ, publicus per totam eandem prouinciam Terræ laboris, & Comitatus Molisij reginali auctoritate Notarius, & infrascripti literati testes, ad hoc specialiter vocati, & rogati videlicet Dopnus Nicolaus de Turcñ Archipresbytero Capuano, Antonius de Capua, Notarius Raynaldus de Angño de Caserta ciuis Capuæ, Dopnus Antonius de Trigijs, & Notarius Nicolaus Notarij Ambrosij, & Gilectus Octauian de Villa Ercul. habitator Capuæ, præsenti scripto publico declaramus, notum facimus, & testamur, quòd conuocatis, & accersitis nobis prædictis Iudice, Notario, & testibus prædicto die ad maiorem Ecclesiam Capuanam, ad preces humiliter nobis factas per prouidos, & discretos magistrum Miccum Zampelia sutorem, Antonium Fuscum, & Richardum Apothecarium de Capua, magistros, & Procuratores nouæ Confratreriæ Ecclesiæ sancti Nicolai ad flumen in Capua, quæ est ipsi maiori Ecclesiæ subdita, & immediatè subiecta. Ibique scilicet in choro ipsius Ecclesiæ præfati magistri, & procuratores dictæ nouæ Confratreriæ, coram nobis, & in præsentia subscriptorum venera-

bilium Canonicorum venerabilis Capituli maioris Ecclesiæ ſupradictæ ad ſonum campanellæ in choro prædicto ad infraſcripta vnanimiter congregatorum, vt eorum eſt iuris, & moris, ibidem Capitulum facientium: Expoſuerunt oraculo viuæ vocis, quod, ſicut præſupponitur generaliter fore notum, qualiter generalis Epithimiæ curſu, qualiter etiam huius turbati temporis diſpoſitione cauſante; qualiterue, vt creditur, noſtris exigentibus meritis peccatorum, Homines Ciuitatis eiuſdem mares, & etiam mulieres, quos Deus ſummus rerum opifex ad ſuã imaginem, & ſimilitudinem procreauit, vt in eis tamquam ſpeculo deiformis Imago luceſceret, cognoſcerentur diuinæ prærogatiuæ veſtigia, & creatoris laudes creaturæ rationabilis organum reſonaret: qui pro maiori parte, (quod narrando inſigne pietate venit horrendum) naturæ debitum perſoluerunt: Ex quo ipſa ciuitas Capuana olim exaltata diuitijs, olim ornata delicijs, quæ hominum populoſitate vigebat, heu quam depopulata viris, viduata prudentibus, venit quaſi perditionis in lapſum. Et ſicut illius diræ mortis impietas miniſtrabat propter abundantiam cadauerum mortuorum, Capuani cleri conſortium amplius non valebat vacare circa ſepelitionem ipſorum: nunc, ſicut ex diuino nutu, & infuſione gratiæ Spiritus ſancti, AC VISIONE ILLIVS SANCTAE CATHARINAE VIRGINIS glorioſæ, proceſsit in eorum mentes, & ſpiritus conſpirauit, quòd ipſi Magiſtri, & quamplures alij boni viri de Ciuitate prædicta, Chriſtum colentes, & eandem Virginem glorioſam, tam horrenda peſte, pietate commoti confratrariam prædictam ſtatuere ad Dei laudem, & dictæ Virginis prouiderunt. Cuius confratres eleemoſinaliter multorum pauperum funera, quæ, eorum paupertate dictante, ſepeliri non poterant, eorum ſumptibus proprijs, in ſignum charita-

tis, deuotionis, & fidei tradebant Ecclesiasticis sepulturis. Quorum aliqui ex deuotionis instinctu certa bona eorum eidem confratreriæ in vltimis legauerunt, vnde certa est acquisita pecunia, quæ per eos fideliter conseruatur; de qua, & alijs erogandis eidem confratriæ ex pia fideliū datione communiter arbitrantur, & vnanimiter decreuerunt ad Dei laudem, & dictæ Virginis gloriosæ laudem, & gloriam, & ipsorum defunctorum remissione peccatorum construi, & ordinari facere Basilicam sub vocabulo dictæ Virginis gloriosæ, vt exinde apud ipsas magis accrescat deuotio popularis, propè dictam Ecclesiam sancti Nicolai in eius territorio, quod est ipsius Capituli Capuani; Quapropter dicti magistri, & procuratores dictæ Confratreriæ eisdem Canonicis, & Capitulo deuotè, & suppliciter postularunt, vt eis, quo supra nomine, dictum territorium existens propè dictam Ecclesiam, vbi fuerat hortus, dare, tradere, concedere, & donare benignius dignarentur pro causa prædicta, vt ibi dictam Basilicam sub dicto laudabili nomine construi facere valeant, &. compleri. Ipsi verò subscripti Canonici, & Capitulum, ac viri venerabiles dopnus Madius, & Abbas Ciccus de Caiaccia, procuratores congregationis, & dictæ distributionis ipsius Ecclesiæ Capuanæ, ad infrascripta omnia solemniter constituti, ordinati, & facti, audita expositione humili, & deuota magistrorum ipsorum cum silentio debito, & per eos, vti dixerunt, in plenam considerationem deducta, attendentes, & considerantes tam laudabilia per eos opera caritatis incepta, & quam pium est huiusmodi sacris ædificijs manus porrigere adiutrices; nolentes oculos debitæ misericordiæ in prædictis claudere, tamquam cœci, qui lumen supernæ contemplationis ignorant, sed tanquam vigiles habentes oculos, habentes linceos circa huiusmodi fidem, & deuotionem latius ampliandam, & laudabile

dabile opus in mundo ducendum. Exemplum naturale filiorum Aquilæ imitantes, qui versus solem inreuerberato visu respiciunt,& ad lucem immarcescibilis sui luminis,ac radios, semper eorum dirigant appetitus: nec minus illorum, qui Deum vident spiritualibus, & conditoris etiam in diuitijs opulentis, aspectibus induuntur; singula cum deliberalitate rimanendo in prædictis diligenter intendere, porrectis huiusmodi precibus inclinati, vt in prædictis eorundem magistrorum, & procuratorum huiusmodi sacris operis mentes nullis impediātur obstaculis, sed in eorum tam digno, & laudabili proposito vnde veniunt digna veneratione laudabiles, deuotius confirmentur, & per huiusmodi opus caritatis incepti, fides, & deuotio in dicta Ecclesia amplietur:bona eorum,mera, libera,& gratuita voluntate, congregati, vt supra, dicti scilicet procuratores cum consensu,& voluntate,ac mandato ipsorum subscriptorum Canonicorum per hanc cartam in nostri præsentia pro causa iam dicta in acceptum diuinæ mentis,& ex alijs iustis considerationibus,atque causis,eorum mentes ad id dirigentibus, vt dixerunt, per fustem dederunt,tradiderunt, concesserunt, ac etiam donauerunt eisdem magistris; & procuratoribus ipsius confratreriæ, nomine ipsius confratreriæ recipientibus, hoc est totum, & integrum dictum terrenum, seu tenimentum, vbi fuerat hortus,situm iuxta ipsam Ecclesiam sancti Nicolai, & iuxta mœnia ciuitatis, iuxta hortum magistri Bernardi Speciarij, viam, qua itur ad ipsam Ecclesiam, & alios confines,vt dicunt:cum . . . . . . & pertinentijs suis omnibus, & cum vijs,& intratis suis, consuetis, & debitis illuc intrandi, & inde exeundi, atque cum omnibus alijs suis iuribus,& pertinentijs,in ea videlicet ratione, quam dicti magistri,& procuratores,& successores eorum in dicta confratretia teneantur, & debeant iuxta bona, &

facultatem dictæ cōfratreriæ, ac possint, & valeant ibidem de nouo dictam Basilicam sub vocabulo dictæ sanctæ Virginis *Catharinæ* construi, & ædificari facere de dicta pecunia,& aliis bonis, & legatis erogandis eidem per Christi fideles. Ita quod ædificata Ecclesia ipsa sit, & esse debeat subdita, & immediatè subiecta dicto Capitulo Capuano, quam confratres ipsi, & successores eorum, teneantur & recognoscant à dicto Capitulo Capuano; & ipsum capitulum in principalem dominum dictæ nouæ Ecclesiæ construendæ perpetuò recognoscant: & pro ea eidem Capitulo,ac eius parti præstent, soluant,& reddant,& faciant pro censu dictæ Ecclesiæ in recognitionē, & signum dominij omni anno in die Beati Stephani de Bonacera in pondere libram vnam, ac teneantur, & debeant omni anno prima Dominica mensis Maij omnes confratres ipsius confratreriæ incedere quilibet ipsorum cum candela accensa cum processione post corpus Beati Prisci per ciuitatem eandem:Et di&i subscripti Canonici,& successores eorū in dicta Ecclesia teneantur,& debeant in signum deuotionis,caritatis,& fidei, & ad denotandum dictum dominium omni anno in die vigiliæ sanctæ Catharinæ accedere in vesperis ad dictam Ecclesiam, & ibi vesperas solemniter decantare. Et quod ipsi magistri, & successores eorum posint,& valeant ponere, & remouere cum notitia dicti Capituli Cappellanos, & Sacerdotes quos voluerint in Ecclesia antedicta, qui ibidem habeant diuina officia ministrare, quos dictum Capitulum habeat eos ibidem confirmare tanquam habens iuspatronatus, & dominium in Ecclesia prædicta, quos sic inter eos stetit & expresè conuenit. Et obligauerunt se dicti procuratores dicto Capitulo nomine quo supra, dictasq; congregationem distributionem, & Capitulum earum partem,& bona eisdem magistris,& procuratoribus dictæ no

uæ

uæ Confratreriæ præſentibus , & obligationem ipſam recipientibus nomine quo ſupra, dictas, quo ſupra nomine conceſsionem,donationem,& omnia,& ſingula ſupraſcripta, & infraſcripta ſemper, & omni tempore ratas , & firmas habere,& tenere, attendere, complere, inuiolabiliter obſeruare, & contrarium non facere , dicere, opponere, vel demere de iure, vel de facto in iudicio, vel extra , aut aliter quoquo modo, quoniam ſic inter eos coram nobis expreſsè cõuenit pro pœna vnciarum auri quinquaginta, præſente pacto rato manente Curiæ Archiepiſcopali Capuanæ,vel alteri Curiæ,vbi fuerit reclamatum,ſi ſecus inde fieret ampliandam:quam pœnam fui ego prædictus Antonius publicus vt ſupra notarius, tanquam perſona publica, pro parte dictæ Curiæ A. dictis procuratoribus nomine quo ſupra interuenientibus, quod ſolemniter, & legitimè ſtipulantibus , guadiam dicti procuratores quo ſupra eiſdem magiſtris procuratoribus confratreriæ prædictæ coram nobis ex inde dederunt eiſq; ad ſancta Dei Euangelia corporaliter proprijs manibus tacta prouidi iurauerunt , vnde ſi neceſse fuerit,ad pigne andum ſcilicet de rebus, & bonis ſuis, & dicti Capituli licitis , & illicitis vſque ad legem:& renunciauerunt dicti procuratores nomine quo ſupra ſuper his coram nobis certiorati prius,vt dixi,de iuribus infraſcriptis,& effectibus eorundem,ſuper his coram nobis expreſsè actioni exceptione doli mali, vis,metus, & in factum, & exceptioni rei aliter geſtæ , aliter, & alibi præſens non ſit celebratus contractus , quam ſuperius dictum eſt, priuilegio fori , beneficio reſtitutionis in integrum, legi,per quam huiuſmodi de donat. . . propter vitium ingratitudinis reuocantur,legi dicenti generalem renunciationem non valere , iurique dicenti his renunciari non poſſe , atque omni alij iurium legum , iurium canonum,ciuilium,Longobardorũ conſtitutionum,

& ca-

& capitulorum regni auxilio, iuris canonici, & ciuilis beneficio, per quæ contra prædicta, vel aliquod prædictorum dictum Capitulũ, & eius par exinde venire possent, aut quomodolibet se tueri; Hoc scriptum publicum ad cautelam dictæ confratreriæ, & eius partis scripsi. Ego prædictus Antonius publicus vt supra notarius, qui præmissis omnibus pro notario rogatus interfui, & meo solito signo signaui. Capuæ.

Hactenus Instrumentum Nota ex eo quãtum prompta semper fuerit Capituli Capuani pietas in promouendis religiosis operibus: ita superiori ætate concessit locum Cappucinis, & Ecclesiam Sanctæ Mariæ de Ierusalem in monte Rageto Seruitis: & ætate nostra Ecclesiam sancti Ioannis ad Gaianum Hieronymitis de Fesulo: nota quoque ex visione sanctæ Catharinæ (cuius tamen visionis seriem ignoramus) erga ipsam Virginem, & Martyrem inductam esse deuotionem apud Capuanos adeo singularem.

26 6 Kalen. Petri Alexandrini Episcopi, & mart. & Lini Papæ. *De Petro Martyrologia, & kalendaria. In officio lectiones ex textu,* Si omnes corporis mei, &c. *est integer in C.M.S. De sancto Lino hodie* Kalendarium *tertium, & quartum, &* Maurolyc. *In officio lectiones ex Anastasio.*

27 5 Kalen. Maximi Episcopi, & confess. *Martyrologia tantùm.*

28 4 Kalen. Papinij, & Mansueti Episcoporum, & conf. M*artyrologium Romanum, &* Kalend*arium tertium, & quartum.*

29 3 Kalen. Saturnini mart. vigilia. *Martyrologia, & Kalendaria. In officio lectiones* Tempore quo &c. *textus integer in C.M.S.*

30 2 Kalend. Andreæ Apostoli dupl. M*artyrologia, & Kalendaria. In officio lectiones ex actis presbyterorum Achaiæ. In Ciuitate Ecclesia sancti Andreæ de porta fauza-*

na, cuius Ecclesiæ Re*ctoria fuit primum beneficium mihi collatum. Item sancti Andrææ de Apolita: in* Diœcesi *Ecclesia. & pagus, & olim Ecclesia, circa Canciellum, & in* Diœcesi Caiacensi *Ecclesia a* Cementata *ann.* 1173.

Festum San*ctissimæ Trinitatis, quod nunc prima Dominica post Pentecostem, more* R*omano, celebramus, celebratum olim in Ecclesia* C*apuana* D*ominica post Pentecosten vltima, quæ iuxta ritum Officij* D*iuini est vltima Nouembris: patet ex Breuiario, & ex libro quotidianæ distributionis.*

D E C E M B E R.

1 Kalen. Eligij Episcopi, & confess. & Proculi mart. De *Eligio* M*artyrologia, Kalendaria tertium, & quartum. In Kalendario secundo die 25. Iunij. In* C*iuitate Ecclesia sancti Eligij, Francorum opus. Antiquitus erant in illa conducti Presbyteri sæculares; Sed ann.* 1574. *Venerabilibus, nec vnquam abunde laudatis clericis Regularibus Theatinis, cum magna Ciuitatis vtilitate concessa fuit. Exemplo enim, & verbo illorum* P*atrum & maiorem in Altaribus, Ecclesijsq; poliendis exhibitam curam, & frequentiorem diuinorum Sacramentorum, sanctæq; prædicationis vsum, & Nobilium quotidianum assistendi Missæ deuotionem, accepta refert vniuersa ciuitas. De Proculo nihil in nostris. Fuit Episcopus Rauennæ, ab alijs dicitur Interamnæ, vel* N*arniæ, vel Bononiæ.*

2 4 Non. Biuianæ virginis, & mart. *De hac* M*artyrologium Romanum,* K*alendarium secundum; sed tertio, & quarto nomen additum. In officio tres lectiones,* Temporibus Iuliani Imperatoris erat quidam vir Illustris &c. *Easdem habemus in lectionario M.S.*

3 3 Non. Cassiani mart. *Martyrologium* Romanum. *In nostris nihil. Fuit martyr Tingitanus in Mauritania.*

4 4 Non. Barbaræ Virg. & mart. M*artyrologia, & Kalendaria. In officio lectiones ex actis; ibi tamen pro Maximiano Maximinus restituendum est. Quòd dicitur de baptismo, intelligimus baptizatam à Valẽtino presbytero* Nuncio *Origenis circa . Olim* Canciellum *fuit Ecclesia sanctæ Barbaræ* 1173.

5 Non, Sabbæ Episcopi confess. *De hoc Martyrologia, Kalendaria 2. & 3. sed 4. nomen additum. In officio lectiones* , Beatiss. Sabbas ortus in Prouincia Cappadociæ fuit. *Easdem legimus in lectionario M. S. Quod ergo dicitur* Episcopi, *per incuriam irrepsit in Kalendarium.*

6 8 Idus. Nicolai Episcopi, & confess. semidup. *Martyrologia, & Kalendaria. In officio lectiones*, Nicolaus itaque ex illustri prosapia ortus, ciuis fuit Pataræ ciuitatis, &c. E*asdem habemus in lectionario M. S. sunt in Breuiario sancti Nicolai Barensis. Sancti* Nicolai *cultus Capuæ frequentissimus extitit. In ciuitate est Ecclesia Iurispatronatus antiquitùs* Cappella P*rincipum. In Diœcesi sunt Ecclesiæ in monte supra* Capuam, *de qua in secunda parte; in* Camiliano, *in* C*asapullo , in* C*ampocipro, à Romula in Sancta Maria* Maiori, *in Iullanello, in* C*astello ad Mare, in* Canciello , *in Grazzanisio , in* Pago *della strada , in* Scarpati Diœcesis T*heanensis.*

7 8 Idus. Ambrosij Episcopi confess. & Doctor. duplex M*artyrologia, & Kalendaria. In officio lectiones ex textu Paulini, qui est in* Surio: *extant in lectionario* M.S. *Fuit in ciuitate* Parochialis *sub titulo sancti Ambrosij , nunc vnita* Parochiali *SS. Philippi, & Iacobi.* Sauini Episcopi, & mart. M*artyrologium nostrum, Kalendarium secundum.* In K*alendario primo , & quarto notatur die* 8. *In* Martyrologio *Romano die* 20. *quo etiam die apud Surium acta, è quibus*

bus sunt in officio tres lectiones.

8 6 Conceptio Beatæ Mariæ Virg. duplex,& solemne. *Martyrologium* Romanum, *& Kalendaria. In officio lectiones ex Anselmo. Sub titulo Conceptionis est in Ciuitate Ecclesia Cœlestinorum, & Cappella cum Collegio puellarum.*

9 5 Idus. Cypriani Abbatis. M*artyrologia. In nostris nihil.*

10 4 Idus. Eulaliæ virg. & mart. & Melchiadis Papæ, & mart. De *Eulalia Martyrologia, & Kalendaria. In Breuiario lectiones, quæ concordant lectionario M. S. & hymno* P*rudentij. De Melchiade* M*artyrologium* R*omanum, &* M*artyrologium nostrum. In Kalendario nihil, nec in officio.*

11 3 Idus. Damasi Papæ, & confess. *Martyrologia, & Kalendarium quartum. Sed tertio additum nomen. In officio lectiones ex Anastasio.*

12 2 Idus. Hermogenis, Donati, & aliorum xx. mart. *Martyrologia; In Kalend. & officio nihil.*

13 Idus. Luciæ virg. & mart. semiduplex, Eustasij, & soc. mart. *De Lucia Martyrologia, &* Kalendaria. *In officio lectiones ex textu* Cum per vniuersam Prouinciam, &c. *refert* Surius. *Extitit in terra Lanei Ecclesia cum Pago sanctæ Luciæ, nunc campestris, annexa Ecclesiæ Sauignani: extat altera in Pago* Sorbello *Sueßani territorij. Vbi nunc est Ecclesia* San*ctissimæ Annunciatæ, fuit* Cappella *sanctæ Luciæ, & ideo in ipsa Ecclesia Annunciatæ Festum sanctæ Luciæ solemniter celebratur.* De *Eustasio, & soc.* Martyrologia, *& kalendarium primum, & secundum. In tertio agitur die* 15. *& ita quoque in quarto. In officio lectiones ex textu* Imperantibus Diocletiano, & Maximiano, vniuersitas Romani Imperii. E*asdem habemus in lectionario* M.S. *& non discrepant à positis in Surio.*

14 19 Kalend. Ian. Agnelli Abbatis semidup. *Marty-*

tyrologia, & Kalendaria 2.3.4. In officio lectiones ex vita, & consonãt lectionario M.S. Fuit propè Capuam nõ longè à flumine, Ecclesia *sancti Agnelli tempore II. Richardi* Prin*cipis, & intra* Capuam *vbi nunc cisterna sancti Eligij, cappella cum sepultura pro occisis. Fuit pagus, & Ecclesia sancti Agnelli in terra Lanei anno* 1441.

15 18 *K*alend. Valerini Episcopi, & confess. *Martyrologia, & Kalendarium tertium. In quarto additum die* 16. *In officio nihil.*

16 17 Kalen. Ananiæ, & soc. eius. *Martyrologium Roman. In nostris tantùm additum nomen Kalendario tertio.*

17 16 kalen. Lazari Episcopi, & mart. quem Dominus resuscitauit. M*artyrologia : Kalendario tertio, & quarto additum nomen. Habemus Ecclesiam extra muros, in qua est hospitale leprosorum. Fuit aliquando illa Ecclesia caput militiæ regularis, dictæ de sancto Lazaro. Fundauit eam Lazarus* Raymo *ann.* 1228. *vt scribunt qui* N*eapolitanum Archyuum euoluerunt . Familiam Raymam fuisse nobilem, &* C*apuanam testãtur Kalendaria mortuorum, & præsertim Kalendarium, quod est in monasterio Monialium sanctæ Mariæ. Nos autem in Thesauro legimus instrumentum ann.* 1226. *in quo nominatur* Frater Angelus magister domus infirmorum Ecclesiæ sancti Lazari, quæ est foris, &c.

18 15 kalen. Gratiani Episcopi, & confess. & Moysetis mart. *Martyrologia. In Kalendarijs & in officio nihil.*

19 14 Hemesij mart. *Martyrologia, &* kalendarium *tertium. In officio nihil. Sed Nemesius scribi debet.*

20 13 *K*alend. Ammonij, & sociorum eius. M*artyrologia Amon, & Amonius scribitur. In* Kalendarijs, *& officio nihil* vigilia.

21 12 Kalend. Thomæ Apostoli dupl. *Martyrologia, & Kalendaria. In officio lectiones excerptæ ex Abdiæ lib.* 9. *In ciuitate extat Ecclesia sancti Thomæ* Parochialis *, antiquitùs*

quitùs propinqua muris, nunc aliquantum longè.

22 11 Kalend. Triginta mart. *Martyrologia tantùm.*

23 10 Kalend. Victoriæ virg. mart. & Gregorij presbyteri, & mart. *De Victoria Martyrologia tantùm. De Gregorio* Martyrolog. *& Kalendarium secundum, tertium, quartum. In primo notatur die 22.* Martyrologium Romanum *agit de eo die sequenti. In officio lectiones ex textu, quem habemus in M. S. & apud Surium expolito stylo.*

24 9 Kalen. Vigilia Natiuitatis Domini. *Martyrologia, & Kalendaria.*

25 8 Kalend. Natiuitas Domini nostri Iesu Christi duplex & solemne maius, & Eugeniæ Virg. & mart. & Anastasiæ virg. & mart. *De Sanctissima* Natiuitate *Martyrologia, &* Kalendaria. *De Eugenia* Martyrologia: *& Kalendario quarto additum nomen.* De *Anastasia* Martyrologia, *& Kalendaria. Extat* Ecclesia *campestris, quæ anno* 1181. *dabat nomen pago in Terra Lanei.*

26 7 Kalend. Stephani Protomart. duplex, & solemne maius. *Martyrologia, & Kalendaria. In officio lectiones ex scriptura, ex sermone, ex Homilia. Fuit olim Ecclesia sancti Stephani in villa Cauæ extat titulus etiam sancti Stephani in Capua veteri, & habet opulentum beneficium.*

27 6 Kalend. Ioannis Apostoli, & Euangelistæ duplex & solemne maius. *Martyrologia, & Kalendaria. In officio lectiones ex textu, quo vsus est Natalis: & easdem habemus in lectionario* M. S. *Ecclesia sancti Ioannis ad Gaianum fuit* Ecclesia *sancti Ioannis* Euangelistæ, *hac enim ipsa die ad illam, etsi campestrem, concurrebant fideles è circunuicinis pagis.* Ecclesia *quoque sancti Ioannis monialium post annos centum, & quinquaginta circiter à prima fundatione, titulo sancti Ioannis Baptistæ addidit titulum* Euangelistæ.

28 5 Kalend. Innocentum semidupl. *Martyrologia, &*

Kalendaria. Antiquitus in Ecclesia Capuana erat chorus clericorum puerorum; & ab illis hac die peragebatur solemnitas officij; sicut die sancti Ioannis peragebatur à presbyteris, & die sancti Stephani à Diaconibus, & in Natiuitate Domi*ni à subdiaconibus.*

29 4 Kalend. Thomæ Cantuariensis Archiepiscopi, & mart. *Martyrologium Romanum, & Kalendaria* 2. 3. *&* 4 *In officio lectiones, quas etiã habemus in lectionario M.S.*

30 3 Kalend. Mansueti mart. & cum alijs X. M*artyrologium Romanum Kalendario tertio, & quarto additum nomen.*

31 2 Kalan. Siluestri Papæ, & confess. semidup. *Martyrologia, & Kalendaria. In officio lectiones ex textu, qui in lectionario M.S. adscribitur Eusebio Cæsariensi.*

Nomina Sanctorum ex diuersis monumentis.

S. Anatolia. *Extabat Ecclesia in* Mo*ntanino paruo ann.* 1304. *ex instrumento Thesauri: est autem Montaninum paruũ, locus, quem hodie dicimus* Mont*aninum, idest planitiem illam supra Gaianum. Erat* Mont*aninum magnum summitas montis. Cæterùm Anatolia est illustris martyr sub* Decio *Imperatore apud lacum Velinum, de qua Martyrologium Romanum, & Beda, & alij die nono Iulij, & Surius habet acta.*

Artimas. *Extat Imago in musiuo sancti* Pri*sci. Fuit martyr* Pu*teolanus, adolescens à magistro scholæ delatus, & condiscipulorum stylis occisus. Acta manuscripta legi apud* C*hioccarellum Neapoli, quæ, breuibus comprehensa, refert Capacius in* Pu*teolana historia.*

Benno Episcopus Misnæ in Germania. *Eius imago intra Cathedralem in pariete, qui est inter* C*appellã* Do*minorum de Marchesijs, &* C*appellã* Do*minorum de Vitellis.*

De hoc agit Martyrologium Romanum *die* 16. *Iunij , qui fuit canonizatus anno* 1523.

Ciiricus . *Huius nomen, & Imaginem bis, & ter, neq; solus , aspexi in Ecclesia sancti Augusti propè sanctum* Priscum,Erat *Imago paruula inter duas fenestellas: præferebat manu coronam , habitus dignosci non poterat : igitur ex corona martyrem appellabo.*

Canio. *Extat Imago in musiuo sancti* Prisci , *& illa (sicut aliæ) coronam gestat manibus. Igitur credo esse* Canionem *alterum à* Canione *socio sancti Prisci Iunioris:nempè* Canionem *Episcopum in Cartagine coronatum martyrio,de quo sunt lectiones in C.M.* S.Ioannis *monialium.*

Desiderius.*Imago in musiuo sancti* Prisci. *Fuit vnus ex socijs sancti* Ianuarij *Episcopi Beneuentani , nunc* Patroni *Neapolis.*

Erasmus. *Episcopus, & Martyr , notissimus apud Formias in Campania , habet titulum in* Cappella *Turris propè cryptas,& erat ibi eiusdem nuncupationis villa : habuit Ecclesiã in partibus Arnonis,& in Diœcesi* Caluensi,*Theanensi subditas Archiepiscopo , vt ex* Bulla *Alexandri ann.* 1173.

S.Efimus. I*mago in musiuo sancti Prisci. Credam esse martyrem in Campania. de quo (vt accepi) est mentio in Breuiario Salernitano.*

Eutiches.I*mago in eodem musiuo:est martyr* Puteolanus *ex socijs S.*Ianuarij.

Flauianus . *Extitit Ecclesiã in territorio* Cancielli *ann.* 1173.*Apud Breuiarium Capuanum in officio sanctæ* Bibianæ *est mentio de sancto* Flauiano, *illius Virginis* Patre ; *nempè die* 2. *Decembris : de ipso autem Flauiano* Martyrologium *Romanum agit die* 22. *Septembris.*

Festus. *Imago in musiuo iam dicto, & hic etiam vnus ex socijs sancti Ianuarij.*

Helena

Helena. *Ecclesia in Diœcesi Theanensi subdita Archiepiscopo* Capuano. *Credam Helenam matrem Constantini Magni, de qua Martyrologium Romanum die* 18. *Augusti.*

Helias. *Ecclesia sancti Heliæ in loco Bauzani Diœcesis Theanensis, subdita Archiepiscopo* Capuano. *Credam esse Heliam* Prophetam *in monte Carmelo, de quo Martyrologium Romanum die* 20. *Iulij.*

Hippolitus. *Imago in musiuo sancti Prisci. Credo esse presbyterum Antiochenum martyrem in Italia apud Abellinum, de quo Ferrarius in* Catalogo 11. *Februarij.*

Iusta. *Extitit Ecclesia in territorio Kalinuli, & in villa limata est illa, de qua monimenta Ecclesiæ Forconensis, seù Aquilanæ.* De *ea Ferrarius in* Catalogo *kalendis Augusti.*

S.Marcius. *Ecclesia in monte Marsico, seù dixerimus in Rocca montis* Draconis: *Martius videtur dici in supra relato priuilegio Alexandri* Papæ : *is est* Marcius *solitarius, de quo S.Greg.* Dial. *lib.* 3. *cap.* 16. *&* Martyrologiũ *Romanum* 24. *Octobris: à Calenensibus dicitur* Martinus, *vt etiam legitur aliàs in* Codicibus *sancti Gregorij; ergo* Marcius *est de quo sub nomine sancti* Martini *agitur in vita sancti Bernardi Episc.* Calenensis.

Maximiliana. *Extitit Ecclesia circa Grazzanisium; nunc verò est altare cum beneficio simplici intra Ecclesiam Grazzanisij; Hæc (vt aiunt) eremiticam duxit vitam. Ego verò quia narrationem acceptam reputo fabulosam, idcircò dubito. An sancti Maximiliani, vel sancti* Maximiani *corruptum sit nomen, vt Papiæ pro sancto Aldo confessore S. Abdam mulierem cultam refert Ferrarius in* Catalogo *die* 10. *Ianuar. & apud nos Ecclesia sancti Augusti, S. Augustæ nuncupari cœperat, quem errorem in Tassa Seminarij emendari curauimus. An quemadmodum habemus in Ciuitate Ecclesiam sancti Andreæ ad* Maximilianam, *fuerit Ecclesia alicuius Sancti, vel Sanctæ dicta ad Maximilianam, &*

deinde

deinde antiquato nomine Sancti, *vel* Sanctæ, *retentus sit Titulus* Maximiliana?

Seuerina. *Extitit Ecclesia circa Castellum ad mare. De Seuerina vxore Aureliani Imperatoris, meminit Ferrarius in Catalogo die 3. Maij ex Martyrologio* Canisij.

Siricius. *Erat Imago in Ecclesia sancti Prisci in habitu* Diaconali: *Cæterùm in* Martyrologio *nostro* M. S. *est nomen Sirici 6. Kalen.* Maij, *&* 3. Non *Septembris.*

Xistus. *Imago in musiuo sancti* Prisci. *Credam esse discipulum sancti* Petri, *de quo* Martyrologium *Romanum Kalend. Septembris, & nos in vita sancti Prisci supra in prima parte.*

Bulla consecrationis sancti Stephani Episcopi Caiacensis ex monumentis illius Ecclesiæ.

GErbertus (A) sanctæ Capuanæ Sedis, gratia Dei Archiepiscopus, fidelibus omnibus ortodoxis, clero, ordini; & plebi consistenti Caiaciæ Ecclesiæ per Apostolicam institutionem nostro Archiepiscopatui subiectæ, dilectissimis filijs in Domino salutem (B) Probabilibus desiderijs nihil attulimus tarditatis: Fratrem iam, & Coepiscopum nostrum Stephanum vobis ordinauimus sacerdotem: cui dedimus in mandatis, nè vnquam ordinationem præsumat illicitam, nè bigamum, aut qui virgine non est sociatus vxore, neque illiteratum, vel in qualibet parte corporis vitiatum, aut expœnitentem, vel Curiæ, aut cuilibet conditioni obnoxium, notatumq; ad sacrum ordinẽ permittat accedere, etsi quos huiusmodi fortè repperit, non audeat promouere. Afros (C) passim ad Ecclesiasticos ordines prætendentes, nulla ratione suscipiat: quia aliqui eorum Manichei, aliqui rebaptizati sæpius sũt probati. Ministerio, atque ornatu Ecclesiæ, vel quidquid illud

A

B

C

illud est in patrimonio eiusdem, non minuere audeat, sed augere. Insuper concessimus ei Diœcesim per has fines ab ipso ribo, qui est iuxta Pretamalæ, & quomodo continet ipse totus Caiaciæ Comitatus, cum istis Ecclesijs, quæ hic subtus declaramus, hoc est, in Balunianu Ecclesia sancti Nazarij, & Ecclesia sancti Vitaliani: & sancti Cosmas in Viuaru: & sanctus Terentianus ad Sorba: sanctus Petrus ad Pile: sanctus Petrus: sanctus Angelus ad Palma: sanctus Fœlix, & sancta Maria in Malianu: sanctus Donatus in Ceperano: sanctus Petrus in Palude: sancta Maria, & sanctus Ianuarius in Marcianisu: sanctus Victor in Persoli: sanctus Nazarius in Crispianisi: sancta Maria: & sanctus Fœlix in Peti: sanctus Petrus ad Sassa: sanctus Petrus, & sanctus Priscus in Mairanu: sanctus Ioannes, & sanctus Secundinus in Treple: sanctus Laurentius, & sancta Maria, & sanctus Mattheus in Puzanu: sanctus Rufus in Ceseranu: sancta Maria in Vulanu: sanctus Petrus, & sanctus Laurentius in Liczanu: sanctus Angelus, & sanctus Fœlix, & sanctus Ioannes in Campanianu: sanctus Petrus: sanctus Vitus: sanctus Cosmas in Rainanu: sanctus Ioannes: sancta Maria cum sancto Angelo: sanctus Fœlix: sanctus Nicander in Predi Caiaciæ: sanctus Angelus, & sanctus Saluator, & sanctus Vitalianus in Campora longa: sanctus Maurus in Aluinianu: sanctus Angelus in Auxilio: sanctus Vitus in Bage: sanctus Andreas, & sanctus Petrus, & sanctus Vicentius, & sanctus Andreas, & sanctus Cesarius in Traguni: sancta Maria, & sanctus Priscus ad Cuultere: sanctus Laurentius ad Atina, & sanctus Sebastianus in Squille, & sanctus Secundinus in Raianu, & sancta Maria ad Baniolo, & sanctns Angelus in Poscari: cum omnibus Ecclesijs, & terris ad ipsas Ecclesias pertinentes, quæ inter has fines sunt, quæ modo habere, & possidere videntur, & in antea pro parte ipsarum Ecclesiarum acquirere potueris,

tueris, & cum presbyteris, & cum omnibus Ecclesiasticis ordinibus ad prædictam vestram Diœcesim pertinentibus; exceptio, quod non damus vobis cuncta territoria in Casa Marcella, & Ecclesias, quæ ibidem sunt: & hereditatem filiorum Andreæ balneatoris, idest Perundo, & Leo, & filijs Vrsoli, quæ fuerunt, & pertinuerunt iam dictæ sanctæ Mariæ à Peti, per has subtus declaratas fines: prima petia vbi ipsi sedent, vno latu via antiqua, a iu latu terra Rodoaldi, vñ capu via publica, aliu capu in Serra de Monte: secunda petia ibi propinquo, vñ latu terra nominatæ sanctæ Mariæ, & ipso ribo; & aliu latu terra Benerusi cum ipso intersicu nostro: vñ capu via publica, aliu capo Deodedi Presbyteri, ipse predictus intersicus noster, vñ latu via publica, aliu latu terra Benerusi, & de fratris eius, vñ capu terra Deodedi presbyteri: Tertia petia in Iuuenelli, vñ latu terra Andreæ cum ipso intersicu nostro, aliu latu terra Paldolfi, quæ fuerunt Summi, vñ capu in Silice, aliu capu in ribo: Quarta petia ibiq; vñ latu terra Paldolfi, quæ fuit Summi, aliu latu via, qui decernit ipsa Caua, vñ capu in Silice, aliu capu in ribo: Quinta petia ibiq; vñ latu iam fatæ Ecclesiæ sanctæ Mariæ, aliu latu Ecclesia Cici, & Musi, vñ capu in Silice, aliu capu terra Landolfi, & Cici fratris eius, ipse fundus propè predicta sancta Maria amba latera ipsius Ecclesiæ sanctæ Mariæ, vñ capu in Ribo, aliu capu terra, quæ fuit Leopardi. Sexta petia propè sancto Angelo ad palma, vñ latu est terra Summi, & aliu lupi clerici, aliu latu terra Landolfi Comitis, vñ capu in via, aliu capu terra supranominata sancta Maria. Septima petia à Centuru, vñ latu terra Martini Turellæ, aliu latu terra Adifulole, vñ capu in ribo, qui dicitur lata, aliu capu in via publica. Octaua petia, quæ dicitur ad Argellaru, vñ latu in monte, aliu latu in ribo, qui temporaliter habet aqua, vñ capu terra Landulfi Co-

mitis, aliu via antiqua: Nona petia ad Castanetum, vñ latu terra Audoaldi, & Monte, aliu latu terra filij Getemundi, vñ capu via publica, aliu capu terra Sabini Clerici, & fratris eius: Decima petia iuxta Ecclesiam supranominata sancta Maria, vñ latu terra Andreæ, aliu latu terra Landulfi, & Audoaldi, vñ capu in Silice, aliu capu in monte. Tali itaque ordine, & ratione, vt subidentur Archiepiscopatus, D aut nostræ (D) Abbatiæ, vel qualiscunque seruus nostri Archiepiscopatus, hæreditates habuerint, aut in antea: parare potuerint, siue per causationem acquisierint, nostri, nostrorumq; successorum sint in potestate: at non dedimus vobis, vestrisq; successoribus Ecclesiam sancti Angeli in Melanico, quam in nostra, nostrorumq; successorum potestate reseruamus. De redditu verò Ecclesiæ, vel oblatione fidelium, quatuor faciat portiones, quarum vna sibi ipse retineat, altera clericis pro filiorum suorum sedulitate distribuat, Tertia pauperibus, & peregrinis. Quarta Ecclesiasticis fabricis reseruandam, de quibus erit redditurus diuino iudicio rationem. Ordinationes verò Presbyterorũ, seù (E) Diaconorum non nisi primi, quarti, septimi, & decimi mensium ieiunijs, & ingressu quadragesimali, atq; mediane, vespere sabbati nouerit celebrandas. E F Sacro autem Baptismi (F) Sacramentum non nisi in Paschali Festiuitate, & Pentecosten nouerit esse præbendum, exceptis his, qui morte vrgente periculo ne in æternum pereant, talibus oportet remedijs subuenire. Huic ergo sedis nostræ præcepta seruantes, deuotis animis obsequi vos oportet, vt inreprehensibile, placidumq; fiat corpus Ecclesiæ per Christum Dominum nostrum, qui viuit, & regnat cum Deo Patre in vnitate Spiritus sancti per omnia secula seculorum. Amen.

Anno, Deo propitio, Archipiscopatus Dõmi Gerberti Tertij Archiepiscopi in sacratissima sede Beati Protomar-

tyris

tyris Stephani, in ipsa die Kalend. Nouembris Indictione (G) octaba. G

Ego Aldericus, Calatinæ Ecclesiæ Episcopus, consensi, & subscripsi.

Eeo Leo, ›utanæ sedis Episcopus, consensi.

Ego Bonus, Præsbyter (H) Cardinalis sanctæ Capuanæ Ecclesiæ, me subscripsi. H

Ego Ioannes Presbyter, sanctæ Capuanæ Ecclesiæ Cardinalis, me subscripsi.

Ego Auioaldus, Diaconus sanctæ Capuanæ Ecclesiæ me subscripsi.

Ego Petrus, Diaconus sanctæ Capuanæ Ecclesiæ, me me subscripsi.

Ego Toto, Subdiaconus me subscripsi.

Ego Ioannes Subdiac. S. Capuanę sedis, me subscripsi.

Datum per manum Ioannis Subdiac. nostri (I) bibliotecharij in Kalend. iam dictis, per suprascriptam Indictionem. Bene valete. I

Gerbertus. *In relata Bulla manifestè legitur Gerbertum fuisse tertium Archiepiscopum Capuæ: idem quoque docet Chronicum Cassinense. Quidam scribit, ossa Gerberti Archiepiscopi Capuani ob eius sanctitatis opinionem à Ludouico Imperatore in Galliam asportata. citat ille Marinum Frezza: At ille fallitur: Marinus enim ab ipso citatus non de Gerberti corpore, sed sancti Germani (stylo tamen perturbato, & obscuro, loquitur.*

Probabilibus. *Gregorius Papa II. anno 723. vocauit Romam sanctum Bonifacium, quem ante annos quatuor miserat Apostolum in Germaniam, & consecrauit Episcopum. De qua consecratione ad Carolum, cognomento Martellum literas dedit; & alteras ad vniuersos Episcopos, Clericos, & Dominos seculares, necnon & ternas Clero, & plebi. Externis hisce Gregorij literis Gerbertus literarum*

suarum textum accepit, imò eisdem omninò, totidemque verbis exscripsit, concessæ Diœcesis tantùm finibus interpositis à verbis illis Insuper concessimus, *ad illa* de redditu verò. *Eadem ipsa formula vsus est Adenulfus Archiepiscopus anno* 1032. *in confirmatione Benedicti Episcopi Suessani, vt infra. Imò hac formula videtur vsus fuisse S. Gregorium Magnum vt lib.2.ep.ij.*

C Afros passim. *Quia Saracenis occupantibus Africam Africani extorres ad nostras oras sese infuderant, ex ordinibus* Ecclesiasticis *victum sibi quærentes: cum detecti fuissent esse Manicheos, vel Donatistas, vniuersali lege vetitum est, nè Africanus aliquo modo à quopiam Episcopo ordinaretur Bar.ibid.*

D Abbatiæ. *Diximus Abbatiam, idest* Rect*oriam Ecclesiæ sanctæ Mariæ à Peti in loco trans flumen fuisse vnitam Archiepiscopali mensæ, & terras illius Ecclesiæ fuisse addictas Archiepiscopo.* P*ræter hanc Bullam Gerberti habemus in monasterio sancti Ioannis* D*ecretum, à Iudice pronunciatum in causa inter Archiepiscopum Athenulphum Gerberti successorem, & monasterium agitata, de quadam terra, quam Archiepiscopus asserebat esse sanctæ Mariæ à Peti, & ad Archiepiscopatum pertinere. Inter cætera sunt hæc verba:* Pars nominati monasterij puellarum sancti Ioannis abeat, & possideat supradictu campu, qualiter nominata cartula cambiationis continet absque omni contrarietate nominati Archiepiscopatui, & de pars nominatæ Ecclesiæ sanctæ Mariæ, & de illorum rectoribus. *In eodem decreto fit mentio de Ioanne* S*ubdiacono bibliotechario, atque etiam Primicerio, de Audoaldo Archidiacono.* *De* P*erundo & Leo balneatoribus, & famulis Archiepiscopatus sententia lata fuit pro monasterio anno, vt ipse computo, ab Incarnatione* 898.

E Diaconorum. *Hic non fit mentio de ordinatione subdiaconorum*

conorum quia tempore sancti Stephani, idest ann. 978. subdiaconatus sacris ordinibus non erat annumeratus: Si quidem, vt sacer esset in synodo Beneuentana constitutum fuit vel ab Vrbano II. vel ab eius decessore Victore III. nempè vel anno 1087. vel 1091. at esto fuerit constitutio Vrbani primi; nihilominus tamen vsque ad Alexandrum III. qui Pontificatum accepit anno 1159. Subdiaconi extra ieiuniorum tempora promoueri consueuerant. Legatur notatio ad sexagesimam Decreti distinctionem: & tertia Decretalis sub titulo de temporibus ordinationum: & nona, sub titulo de ætate, & qualitate ordinandorum.

F

Sacrum Baptismi Sacramentum. *Extra Sabbatum Paschatis, & Pentecostes, nè administraretur, antiqui Patres constitutionibus inculcabant: habemus decreta Siricij, Leonis, & Gelasij apud Gratianum de consecratione distin. 4. idem (vt diximus) est in epistola Gregorij II. Et in hac vrbe nostra Capua huiusmodi morem obseruatum esse ad annum 1088 inueninus in fragmento scripturarum monasterij sanctæ Mariæ Monialium: illo siquidem anno, adueniente Sabbato Sancto, Robertus Archiepiscopus pro maioris Ecclesiæ dignitate conseruanda, prohibuit in Parochijs, & in monasterijs conferri baptismum, imo olea benedicta petentibus negauit.*

G

Indictione 8. *Mensis Nouember cum Indictione 8. currebat cũ anno ab Incarnatione 979. Annus quidem ab Incarnatione 979. ingressus die Martij 25. currẽte Indictione 7 Deinde aduenĩete Septembris vigesimo quinto die completa indictione septima, ingressa est octaua; annus tamen 979. cursum continuabat suum: & iterum adueniente die Martij 25. nouus annus est ingressus 980. manente tamen vsque ad Septembris 25. indictione ipsa octaua: sed quia annus Incarnationis 979. est Natiuitatis 978. ideo consequitur consecrationem sancti Stephani contigisse anno à Natiuitate*

Vide c[illegible] da, & [illegible] vt ibi,

te 978. ab Incarnatione 979. mense Nouembri*: & quia ante consecrationem annos 44. vixit, ideo dicimus natum esse anno à* Natiuitate *934. seu ab Incarnatione 935. & quia in Episcopatu annos totidem, idest 44. vixit, ideo dicimus obijsse anno* Natiuitatis *1022. ab Incarnatione 1023.* O*ctobris 29.*

H Cardinalia. *Olim pluribus in Ecclesijs erant Canonici, dicti Cardinales, vt in Rauennate, Aquileiensi, Mediolanensi, Beneuentana, & Pisana. Dicebantur autem Cardinales, idest Primarij, & Principales: imò passim in Ecclesijs fuisse clericos nuncupatos Cardinales, docet Decretalis* Papæ *Leonis sub titulo de officio Archipresbyteri: & inde apparet Archipresbyterum censeri Cardinalibus illis maiorem esse: docet etiam* Papæ *Siluestri* Decretum *2. q. 4. cap. 2. & vsus loquendi communis: communiter enim dicimus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, & nonnisi ad differentiam Cardinalium inferiorum Ecclesiarum. Vocabantur Cardinales* Canonici, *Presbyteri,* Diaconi, *Clerici, vel quia Canonicis, Presbyteris,* Diaconis, *Clericis eiusdem Ecclesiæ digniores erant: vel quia principalibus, & insignioribus Ecclesijs erant addicti. De his fusè* Pater *Azorius par. 2. lib. 4. & cum hæc ita se habeant, cur Presbyteri Ecclesiæ Capuanæ Cardinales appellabantur? profectò Ecclesia Capuana habuit antiquitus sex Presbyteros, & omnes appellatos esse Cardinales ex eo constat, quia nullum vnquam discrimen inter illos sex fuisse nec aliqua scriptura, nec vlla traditione apparuit: quare non appellabantur Cardinales tanquam presbyteris alijs eiusdem Ecclesiæ digniores, erant enim tantum sex: oportuit igitur sic appellari, quia presbyteris alijs eiusdem Ciuitatis antecellebant: habebant (sicut habent) singulæ Ecclesiæ suos presbyteros, qui Sacramenta Parochianis administrabant: & ita quoque cum Ecclesia maior parochiam suam haberet; habebat & ipsa presbyteros qui curam ani-*

marum

marum exercerent. & hi dicebantur presbyteri Cardinales. Sed inquies, vnde constat maiorem Ecclesiam habuisse aliquando Parochiam? plane in quodam antiquo M. S. ordinario totius anni legi de Sacristis hæc verba: Vocati de nocte pro aliqua necessaria causa parochianorum, surgant incontinenti, et si necessè fuerit, quòd vocent aliquem Sacerdotem, vocent ipsum, & eumdem Sacerdotem associent tam in eundo, quam etiam in redeundo. *Et passim in instrumentis antiquis Thesauri inuenimus nominatam Parochiam sancti Stephani pro ipso Episcopio.*

Bibliotecharii. *Officium bibliotecharij erat in custodiendo libros omnes Ecclesiæ, nempè Missalia, Breuiaria, Lectionalia, Codices Sacræ scripturæ. Antiquitus enim cum omnes libri non sine magna impensa manu scriberentur, speciali custodia opus habebant: eiusdem quoq; officium erat in scribendo, vel in curando scribi diplomata, & literas vel Archiepiscopi, vel Capituli: Et qui dicebatur Bibliothecarius, deinde dictus est Cancellarius: Ecce in Bulla Gerberti verba illa.* Datum per manum Ioannis subdiaconi, nostri Bibliotecharij: *& in diplomate Sennetis dato Gemmæ Abbatissæ S. Ioannis ann* 1116. Ex iussione præscripti Domini Petri Diaconi, & Cancellarij scripsi, Ego Lando Ecclesiæ sancti Stephani Subdiaconus. *Et in M. S. ordinario, modo citato, de Sacristis ita legitur:* Item quòd si Dominus Cancellarius voluerit, & sibi placuerit, vt liber, in quo leguntur lectiones quotidie, custodiatur ibidem. *Et Cancellarius dicebatur habere Personatum post Primicerios, vt ex eodem M. S. in cap. decimo de Sacristis manifestè claret. Sed heu vbi nunc bibliotecharius? vbi Cancellarius? vbi Personatus? Vidimus hac nostra ætate quæ vidimus.*

Cum huic Bullæ subscribat Episcopus Ecclesiæ Calactinæ, Episcopus Ecclesiæ SVRANAE, alter Aldericus, & alter Leo nuncupatus: dubitatum est inter amicos, quænam sit

Eccle-

Ecclesia Calactina, quaeue Surana? non defuerunt, qui intellexerunt Ecclesiam Calactinam esse Ecclesiam Caiacensem, quasi à Calatia, quod est nomen antiquum Ciuitatis, Calactinus deriuetur. Hi certè falluntur: nam tempore sancti Stephani Ciuitas dicebatur Caiacia, & deriuat nomen Caiaccianus, seù Caiacensis: etsi Sanctus Stephanus consecratur Episcopus Caiaciae, quomodo potest esse viuus alter eiusdem Ciuitatis Episcopus? Imò si sanctus Stephanus successit Vrsoni Episcopo Caiacciano, vt habet Breuiarium nostrum, quomodo potest fingi alter Episcopus eiusdem Ciuitatis illo ipso tempore? Imò si fuisset Episcopus, qui viuens, renunciasset Episcopatui Caiacciano, ille quidem cum renunciasset loco, etsi non dignitati, potuisset quidem dici Episcopus; at dici Episcopus Calactinus, idest Caiaccianus nullo modo. Legimus in Ptolomeo Calactam in Sicilia, & à Calacta Calactinus in Prisciano: an ergo Episcopus Calactae illo tempore, casu apud Capuam morabatur? Ego libenter credam iuxta illorum temporum barbaram latinitatem à Cale deductum esse Calectinum, seu Calactinum: Cales autem est Ciuitas Caluorum, ideoq; Episcopus Calactinus est qui dicitur hodie Episcopus Caluensis. Iuxta eandem barbaram latinitatem cum litera o, in v. transeat, vt pro sorores, surures, sit pronunciatio: non dubito Ecclesiam Suranam, esse Soranam, idest Ecclesiam in Ciuitate Sorae. Auctographum Bullae in Ecclesia Calatina conseruatur: Illud Fr. Philippus de Benedicto de Sio Cauensis, Reuerendissimus Calatinus Episcopus meo nomine petitum, mihi pro sua humanitate legendum, & exscribendum Capuam vsque misit: attentè legi, diligenter exscripsi, cum gratiarum actione remisi.

Bulla Episcopi Iserniensis.

IN nomine Domini nostri Iesu Christi . Tricesimo-secundo anno principatus Domini Pandolfi, & vicesimo nono anno (A) principatus Domini Paldolfi filio eius gloriosis Principibus, ac primo anno principatus Domini Landolfi filij eiusdem Domini Paldolfi, & nepos superiùs dicti Domini Pandolfi magni, & excellentissimi Principis, mensis Octuber primæ Indict. Nos Adenulfus diuina gratia humilis Antistes Sanctorum Protomartyris Stephani & . . . . Sanctæ Capuanæ Ecclesiæ. Omnibus Fidelibus Sanctæ Dei Ecclesiæ cognoscere cupimus. Quoniam consecrauimus Præsulem Garardum venerandum virum in Ecclesia Sancti Petri Apostoli, quæ constructa esse videtur in ciuitate, & Comitatu qui dicitur Isernienfis, quæ subiecta esse videtur iam fato nostro Archiepiscopatui: in qua Ecclesia multis temporibus destituta esse videtur à suo Pastore. Vnde nunc pro precatu Sacerdotum, seu Leuitarum, ac clericorum eiusdem Ecclesiæ sancti Petri Apostoli consecrauimus eorum iam dictum Garardum confratrem nostrum gubernandi, ac regendi prædictam Ecclesiam cum omnibus suis Ecclesijs, siue monasterijs infra eodem Comitatu Isernienfis, & Comitatu Venafranu (B) & infra Comitatu (C) Buianensis, & in tota terra pertinentes monasterij sancti Vincentij: sic concedimus vobis omnes Ecclesias, quæ constructæ sunt, in prædictis Comitatibus per has fines. A ciuitate Isernienfis vsque in Sangru: & quomodo coniungitur cum Comitatu Teruentinu: & qualiter vadit vsque in Bifernu: Intra has verò fines, & in dilationes per hoc nostrum roboremus præceptum concedimus tibi, qui supra Garardum venerandum Episcopo confratri nostro integra ipsa Ecclesia sancti Petri Apostoli, quæ est caput ipsius tui Episcopatui vna cum ipsa indicata diœcesim, & cum omnibus Ecclesijs, & Monasterijs ibidem modo haben-

A

Virginis, ac Martyris Agathæ.

B C

tibus, vel quod adhuc in antea construi debentur pro tua auctoritate quousq; vixeris, ita vt per hoc nostri priuilegij præceptum, sit tibi concessum certis temporibus facere in eodem diœcesim ordinationem dierum ieiuniorum primi, quarti, septimi, & decimi mensis, Sacerdotum, ac Leuitarum, siue reliquis ordinationibus Clericorum, siue consecrare ibidem Ecclesias, vel altaria, ac reliquis omnibus officijs Ecclesiasticis quidquid necesse habetur: & excommunicare Presbyteros pro certa, & approbata culpa: etiam Afros, nec Vigamos, neque Curialem non liceat ad ordinem Ecclesiasticum præordinare, sed semper prouideas qui sunt illi, quos ordinare debetis in Ecclesiasticum honorem: Et per hoc nostri priuilegij præcepti potestate sint vobis concessas omnes res vestræ Ecclesiæ mobiles, vel immobiles, cultum, vel incultum ad tenendum, & dominandum omnibus diebus vitæ vestræ, vt sic illum regatis quasi proprium vestrum commendatium: Et vt post mortem vitam perennem accipiatis, si illud inrefragabiliter gubernetis. Consilij verò ordinem tibi concedimus ad faciendum vna cum nostro misso, vel auctoritate vna cum plebe Dei Christiana de tua diœcesim semel in anno, idest aut post sanctum Pentecosten, aut in Octubri mensis quo tempore volueris ad exquirendas actiones fratribus quo illi egerint in sanctis operibus, siue ne fortasse pullulet iniqua pestis hæreticorum in Christianis fratribus, vel eliminata omni spurcitia de eorum cordibus, iustè, & piè cum illis conuersare. Iterum damus vobis in mandatis, vt omni tempore veniatis quando nobis necessum est peragere causa ordinis Ecclesiastici, & nostrum Missum honorificè recipiatis, & sine omni mora veniatis: & quicumq, nobiscum consentiens fuerit nostris decretis huius nostri priuilegij sit benedictus à Deo, & habeat participationem cum Domino nostro Iesu Christo in cœlestibus regnis. Amen.

Ex iussione autem prædicto sancto Antistiti scripsi

Ego Ioa. Diaconus, & Scriba ipsius sanctæ dictæ Ecclesiæ, & in sacratissimo eius palatio: in annis viginti & sex Archipresulatui eius in mense Octuber, & in supradicta Indic. Data in sextodecimo Kal. Nouemb.

Ego Landulfus Archidiacon. Ego Io. Subd. & Primicer. consensi, & subscripsi. D

Ego Benecæusus Leuita, & Primic. Ego Martinus Presb.

Ego Martius Presbyter. Ego Iacobus Archisubdiac.

Ego Iaquintus Episc. Io. Subdiac. consensi, & subscripsi.

Ego Ioann. Diaconus Ego Ioan. Subdiac. Bene valete. consensi, & subscripsi.

NOTATIONES.

AVtographum huius priuilegij conseruatur à Canonicis Isernienfis Eccles. eius exemplum Domino Bartholomæo Chioccarello misit Dominus Ioannes Vincentius Ciarlans ciuis, & Vicarius Iserniensis, qui rebus patriæ suæ scribendis nunc incumbit.

Anno. *Hoc diploma Episcopo Iserniensi datum est eodem prorsus anno, quo datum est alterum Episcopo Suessano septem mensibus tantùm differt vnum ab altero: hoc enim Iserniensi datum est mense Octobri, illud Suessano mense Martio. vtrumq; vero anno* 1032. *lege notationem ad ipsam Episc Suessani bullam, quæ cum in nostras manus prior venerit, prior fuit impressa.* A

Venafranu. *Hinc satis apertè colligitur Episcopatum Venafranum aliquando fuisse vnitū Iserniensi: vnio persistebat etiam anno* 1182. *quo anno Lucius Papa Tertius priuilegio confirmauit Iserniensi fines, & Ecclesias Episcopatus tam Iserniensis, quam Venafrani. priuilegium ab Iserniensi Capitulo conseruatur, vt ab ipso Domino Chioccarello accepi. Hinc apparet cur in nostro priuilegio dato ab Alexandro Papa Lucij III. decessore sub vnius Episcopatus nuncupatione Venafranus, & Iserniensis recenseantur. legitur ibi* Episcopatum Aquinatem Episcopatum Venafranum, & Iserniensem, *ratio inquam ea est, quia hi duo Episcopatus erant vniti, & nunc ex eadem ab Alexandro Papa seruata in priuilegio loquendi forma, apparet illo tempore dati priuilegij Aifano Archiepiscopo Episcopatus Theanensem, Suessanum, & Calinensem fuisse vnitos. ibi enim legitur* Episcopatum B

patum Thean, Sueſſan. Calinenſem : Epiſcoparum Caluenſem, Epiſcopatum Caiacen. Epiſcop. Caſertanum. *Ecce cum ſingulæ aliæ Cathedrales Eccleſiæ ſingulari Epiſcopatus nuncupatione referautur ; illæ tres illæ tantùm nũcupatione recenſentur, ſicut vna Iſerniẽſis, & Venafrana; quas certò cõſtat fuiſſe vnitas.*

C Buianenſis. *Hinc manifeſtè et patet Abbatiam S. Vincentij de Vulturno cum ſua Diœceſi, quæ nunc eſt exempta; & Epiſcopatum Bouianenſem, qui nunc pertinet ad Metropolim Beneuentanum; olim pertinuiſſe ad Capuanã Metropolitanã Eccleſiam.*

D Ego. *Huic deplomati ſcripto à Canonic. Diac. ſubſcribunt alij Canonici decẽ. Archidiaconus, Archiſubdiaconus: duo Primicerij, duo Presbyteri, vnus Epiſcop. vnus Diacon. & duo Subdiaconi: ex horum ſubſcriptionibus plura deduci poſſunt notatu digna.*

Et primò. Cum in Eccleſia Cathedrali Capuana fuerint olim quatuor Canonicorum ordines, id eſt Presbyterorũ, Diaconorum, Subdiaconorum, & Acolitorum; cumq; habuerint Acoliti ſuum Archiacolitum, Subdiaconi ſuum Archiſubdiaconum, Diaconi ſuum Archidiaconum, æquè fatendum eſt habuiſſe Presbyteros ſuum Archipresbyterum: porrò nomen Archiacoliti hodie durat, ſed ille cum Acolitis nullum neque in choro, neq; in capitulo ordinem facit, omnes enim ex libito & ſolo (vt aiunt nutu) poſſunt amoueri : nomen Archiſubdiaconi alibi non lectum, & prorſus inauditum : nomen & dignitas Archidiaconi viget: nomen Archipresbyteri hactenus à me nõ lectum, ſed re & dignitate fuiſſe Archipresbyterum, qui dictus eſt & dicitur Decanus, certò conſtat ex iure Canonico: nam diſ. 50. c. in capite: & cap. Ad hæc de off. Archidi legitur Archipresbyteri, & Decani nomen ſignificare eandem dignitatem.

Deinde cum ſubſcribãt duo Primicerij videmus ab antiquiſs. tẽpore duos Primicerios extitiſſe in Cathedrali Capuana: At alter ſubſcribens appellat ſe Leuitam & Primicerium; alter appellat ſe Subdiaconum, & Primic. ita quoq; in inſtramento S. Io. Monialium, quod eſt ſcriptum anno 986. legitur Iũnnes Subdiaconus, & Primicerius, atq; Bibliothecarius. *Quid putabimus? fortaſſe illo antiquiſſimo tempore Primicerij non erant in ordine Presbyterorũ ſed alter in Diaconorũ, & alter in Subdiaconorũ ordine iuxta id quod ſcribitur in iure de off. Primicerij: vel fortaſſe vnus in eadem Eccleſ. duos etſi diuerſi ordinis Canonicatus obtinebat.*

Poſtremò cum hic ſubſcribat Iaquintus Epiſ. etſi cuius Eccleſ. ſit Epiſc. non explicatur, tñ videre licet ẽt illo antiquiſs. tempore conſueuiſſe Epiſcopos in Eccl. Capuana Canonicatus obtinere.

Bull. Epiſ Sueſ.

Bulla Episcopi Suessani.

IN nomine Domini nostri Iesu Christi. Tricesimo secundo anno Principatus Domini Paldolfi,& vicesimo octauo Principatus Domini Paldolfi eius filij, gloriosis Principibus,& primo anno Principatus Domini (A) Landolfi . . . . ac nepos superiùs dicti Domini Paldolfi magni, & excellentissimi Principis, mense Martio quintadecima Indictione (B) Adenulfus diuina fauente gratia humilis Archipræsul, clero, ordini, & plebi Ciuitatis Suessanæ Ecclesiæ dilectissimis filijs in Domino salutem (C) Probabilibus desideriis nihil attulimus tarditatis, Fratrem iam, & Coepiscopum nostrum Benedictum vobis ordinauimus præsulem, cui dedimus in mandatis, ne vnquam ordinationes præsumat illicitas, nec bigamū, aut qui Virginem non est sortitus vxorem, neque inlitteratum, vel in qualibet corporis parte vitiatum, aut expenitentem, vel Curiæ, aut conditioni obnoxium, notatumq; ad sacrum ordinem permittat accedere: sed si quis huiusmodi fortè reppererit, non audeat promouere: Igitur quoniam, dilectissime frater Benedicte, ad Episcopatum proueximus, concedimus,& confirmamus tibi, tuisq; successoribus Episcopatum Suessanum,& tuam sedem, sicuti iam concessum, & confirmatum est à nostris antecessoribus, tuisque decessoribus. In primis incipientibus à prima parte, Mare: à secunda parte, ab ipso fluuio de Gariliano: de tertia parte riuo, qui dicitur Viuo, & quomodo ascendit per locum, qui dicitur Castelluzzo sa acnisco,& vadit per serra de monte, qui nominatur to tellitu, qui decernit inter Comitatum Theanensem, & Suessanum, & sicut vadit directum in riuo, qui dicitur Pontefractus, & proindè exijt in Silice: de quarta vero parte, fine de Serra de Monte Marsico, & quomodo vadit in mare, qui de-

A

B

C

cernit inter Comitatum Calinolensem, & Suessanum: cum omnibus *E*cclesijs, quæ sunt inter has prædictas fines, & cum istas *E*cclesias, quæ nominatim declaramus. Hæc est Ecclesia sanctæ Mariæ,& sancti Petri intus iam dictam Ciuitatem, quæ est tua Sedes: Et *E*cclesia sancti Ioãnis ante portam:& Ecclesia sanctæ Mariæ in Castellone:& Ecclesia sancti Angeli, ibiq; & Ecclesia sancti Nicolai,ibiq; & Ecclesia sancti *E*ustasij, & Ecclesia sancti Nicolai, & Ecclesia sancti Siluestri in prædictam Ciuitatem:foras Ciuitatem nominamus has Ecclesias, Ecclesia sancti Andreæ, & Ecclesia sanctæ Mariæ, & *E*cclesia sancti Ioannis, & Ecclesia sancti Secundini, & Ecclesia sancti Seueri, & Ecclesia sanctæ Agathæ, & Ecclesia sancti Martini, & Ecclesia sancti Nazarij in Pompiniano: & Ecclesia sancti Ioannis, & Ecclesia sancti Thomæ,& Ecclesia sãcti Angeli ad Trentola:& Ecclesia sanctæ Mariæ ad Suptiliano:& Ecclesia sancti Angeli, & *E*cclesia sancti Geruasij, & Ecclesia sancti Mauri,& Ecclesia sanctæ Mariæ in Gualdi: & *E*cclesia sancti Stephani in piscinole: & Ecclesia sancti Erasmi ibique non longè:& Ecclesia sancti Vrbani,& Ecclesia sancti Laurentij,& *E*cclesia sancti Rosi, & Ecclesia sancti Eleutherij, & Ecclesia sanctæ Barbaræ, & *E*cclesia sanctæ Luciæ, & Ecclesia sancti Viti, & Ecclesia sanctæ Cæciliæ, & Ecclesia sancti Gregorij, & Ecclesia sancti Petri de Centora:& Ecclesia sancti Thomæ de Porcile: & Ecclesia sancti Marci de Anticolu: & Ecclesia sancti Martini, & Ecclesia sancti Erasmi ad pede de monte: & Ecclesia sancti Stephani, & Ecclesia sanctæ Mariæ flaui: & Ecclesia sancti Stephani, & Ecclesia sancti Donati,& Ecclesia S.Antemi,& Ecclesia S.Mariæ de Baloneo: & *E*cclesia S.Petri,ibiq; & *E*cclesia sancti Ioannis ad ipsi currenti: & *E*cclesia S. Laurentij, & Ecclesia S.Angeli, & *E*cclesia sancti Arcangeli, & *E*cclesia sancti Erasmi de saltu: & Ecclesia sancti Casti, & Ecclesia

san-

ſancti Felicis de Caſcano: & Eccleſia ſancti Eraſmi; ibiq; & Eccleſia ſancti Eraclij, & Eccleſia ſancti Ioannis ad forum Gariliani: & *E*ccleſia ſancti Angeli ad Baloneo piciollu: & omnes alias *E*ccleſias, quæ conſtructæ ſunt, atque conſtruendæ pertinentes ſupraſcriptæ veſtræ Dioeceſim, cum omnibus hæreditatibus ad eaſdem *E*ccleſias pertinentibus, quæ modo habere, & poſsidere videtur, & quæ in antea pro parte ipſarum *E*ccleſiarum acquirere potueris, & cum omnibus presbyteris, omnibuſq; *E*ccleſiaſticis ordinationibus ad tuam Dioeceſim pertinentibus; excepto, quòd non concedimus tibi, tuiſq; ſucceſſoribus, *E*ccleſias quæ infra tuam Dioeceſim conſtructæ ſunt, vel conſtruendæ ſunt, & hæreditates, ſeruos, ancillas, qui hæreditates prædictorum ſeruorum pertinentes noſtro Archiepiſcopatui, ſeu noſtris Abbatijs, quæ modo ibidem habemus, & quæ in antea parare, & conquirere potuerimus: quæ omnia noſtra, noſtrorumq; ſucceſſores reſerbauimus poteſtati: Afros paſſim ad *E*ccleſiaſticos ordines prætendentes nulla ratione ſuſcipias, quia aliquot eorum Manichei, aliquot rebaptizati ſæpius ſunt probati: miniſteria tamquam ornatu *E*ccleſijs, vel quidquid illud eſt in patrimonio eiuſdem non minuere ſtudeas, ſed augere. De redditu verò *E*ccleſiæ, vel oblationes fidelium quatuor facias portiones: quarum, vnam tibimetipſi retineas, alteram clericis pro officiorum ſuorum ſedulitate diſtribuas, tertiam pauperibus, & peregrinis, quartam *E*ccleſiaſticis fabricis noueris reſeruandam. De quibus diuino eris redditurus iudicio rationem: ordinationes presbyterorum, ſeu Diaconorum nonniſi primi, quarti, ſeptimi, & decimi menſium, ieiunijs, ſeu in ingreſſum quadrageſimali, atque mediante, veſpere ſabati noueris celebrãdas. Sacroſancti baptiſmi Sacramentum nonniſi in Paſchali feſtiuitate, & Pentecoſtem noueris eſſe præbendum, exceptis his, qui mortis

vrgentur periculo,nè inbaptizati pereant talibus oportuerit remedijs subuenire. Damus interim in præceptis,vt tu, & successores tui veniatis causa manducandi nobiscum,& cunctis successoribus, quando vos accersire facimus ad celebrandum missarum solemnia, seù peragendum quascumque Ecclesiasticas causas. Post discessum siquidem tuum, successores tui, quot in Episcopatu Suessano eligendi sunt, consensu nostro, nostrorumq; successorum veniant Capuam, & à nobis, siue à nostris successoribus consecrationem Episcopatus accipiant, sicut continetur in priuilegio, quod ab Ecclesia Beati Petri Apostolorum Principis accepimus, & corroboratum apud nostrum Archiepiscopatum habemus à D. Benedicto (D) Summo Pontifice,& vniuersali Papa. Huic ergo Sedis nostræ præcepta seruantes, deuotis animis obsequi vos oportet, vt inreprehensibilem, placidumq; fiat corpus Ecclesiæ per Christum Dominum nostrum;ex iussione autem prædicto sancto Antistiti scripsi Ego Ioannes Diaconus, & scriba ipsius sanctæ Capuanæ Ecclesiæ, & in sacratissimo eius Palatio in annos viginti quinque Archipræsulatu eius, in mense Martio,& quinta decima dicta Indictione. Datum 14. Kalendas Aprilis locus signi.

Huius Bullæ exẽplum tradidit D. Bartholomæus Chioccarellus Neapol. I.C. quem sæpe citaui:de gratijs actis volo hanc paginam esse testem.

NOTATIONES.

A LAndolfi. *Nominatur Paldolphus pater, Paldolphus filius:Landolphus nepos, Paldolphus pater fuit Paldolphus cognomento de sancta Agatha; qui Principatus est ab anno* 1001. *Paldolphus filius Paldolphi de sancta Agatha, factus est à Patre consors Principatus anno* 1005. *Landulphus*

phus aũt alterius Paldolphi nepos, & alterius Paldolphi filius, principatus est an. 1032. *& hoc an. scripta est præsẽs Bulla.*

Adenulphus. *Duo fuerunt Archiepiscopi huius nominis primus fuit tempore Landenulphi Principis, idest ann.* 981. *alter fuit hic, principante Pandulpho de sancta Agatha; & cum annus tricesimus secundus Pandulphi sit vicesimus quintus Athenulphi, cumq; annus ille* 32. *sit annus Christi* 1032. *consequens est Athenulphum tenuiße Archiepiscopatum ab anno* 1008. B

Probabilibus. *Igitur hæc forma Bullæ est eadem ac illa sancti Stephani Catacienſis Episcopi, vt supra notauimus: & videtur fuisse communis: nam ea vsus est Archiepiscopus Surrentinus ann.* 1110. *qui fuit sanctus Barbatus; vt habet Capacius fol.* 530. C

Benedicto. *Post Ioannem Papam XIII. qui Capuanam Ecclesiam in Metropolitanam erexit, fuit Benedictus VI. ann.* 973. *Benedictus VII. ann.* 975. *Benedict. VIII. ann.* 1012. *cui successit Ioannes XIX. ann.* 1024. *igitur Benedictus Papa, à quo Adenulphus Archiepiscopus Capuanus accepit priuilegium, fuit Benedictus VIII. nam ab ann.* 1008. *quo Adenulphus accepit Archiepiscopatum, vsq; ad an.* 1032. *quo scripta fuit hæc Bulla, Benedicti VIII. tantum concurrere tempora, & Sergij IV. & Ioannis XVIII.* D

Bulla Episcopi Casertani.

IN Nomine Domini nostri Iesu Christi Amen. Sennes seruus Iesu Christi, eius sola misericordia Capuanus Archiepiscopus, Legatus Apostolicæ Sedis, ac in Principatu Capuano Domini nostri Papæ Vicarius, Clero, & Capitulo Casertano, dilectis in Christo filijs salutem, & benedictionem in Christo. Condecet omnes in Ecclesiastico regimine A

gimine

gimine positos, ac in dominici gregis specula constitutos, de iustitiæ obseruantia esse sollicitos, & singulis sua iura integerrimè conseruare, quatenus commissæ nobis Ecclesiæ, conseruante Domino, nullis in aliquo diminuantur temporibus, nullis confusionibus inuoluantur. Nos itaq; qui, licèt indigni, sola Dei misericordia huius Capuani Archiepiscopatus regimen obtinemus, necessarium duximus Ecclesiarum nostrarum vtilitatibus, in quantum Deo adiuuante possumus, prouidere. Notum sit igitur tam præsentibus, quàm futuris Ecclesiæ Dei fidelibus, quoniam poscentibus Ecclesiæ nostræ Canonicis, concedimus,& confirmamus tibi venerabili confratri nostro Rannulfo Casertano Episcopo, tuisq; successoribus in perpetuum, totam & integram Diœcesim Casertani Episcopatus, illis finibus, quibus nostri Antecessores tuis concessere, & confirmauere prædecessoribus. In primis scilicet à Ponte rupto incipiendo, qui est in Ianeo,& quatenus protenditur per viam,qua itur iuxta casam (B) auream:& sicut directè pergitur per Toianum, & exitur ad Ecclesiam sanctæ Mariæ, fundatam à filijs Paldi,& Adenulfi Comitum: & inde itur in (C) sexanta,& exitur in stradam Beneuentanam,& qualiter directè pergitur sub monte cupo, & per saxeta, & exitur in fluuium Vulturnum, & in . . . . . . quæ decurrit, & coniungitur cum riuo Valleron & sicut itur per ipsa tora sancti Vincentij,& exitur ad caput montis Lōgani:& quomodo reuoluitur per eundem montem, & exitur vsq; ad finitas ipsas plancellas propè Suessulam: cum omnibus subscriptis Ecclesijs tuo Episcopatui pertinentibus, sitis hos intra fines, nominatim superiùs declaratos. Concedimus, itaque tibi, tuisque successoribus Ecclesiam sancti Michaelis Archangeli, quæ est sedes tua Episcopalis: Ecclesiam sanctæ Mariæ,quæ est cappella: & Ecclesiam sanctæ Fidis,& Ecclesiam sancti Petri, Ecclesiam sancti

B

C

ſancti Valentini, & Eccleſiam ſanctæ Mariæ ad Bucca muzzi: & Eccleſiam ſancti Blaſij, Eccleſiam ſancti Andreæ, Eccleſiam ſanctæ Suſannæ, & Eccleſiam ſanctæ Mariæ de Summana: Eccleſiam ſancti Ioannis de puteo veteri: Eccleſiam ſancti Nicolai: Eccleſiam ſancti Vitaliani de Atellano: & Eccleſiam ſancti Angeli de monte: Eccleſiam ſancti Euſtaſij: Eccleſiam ſancti Stephani de Iuliano: Eccleſiam ſancti Marci de Caſola: Eccleſiam ſancti Petri: Ecclesiam ſancti Eraſmi . . . . Ecclesiam ſancti Marci de monticello: Ecclesiam ſancti Stephani, & Ecclesiam ſancti Nicolai ad Torum: Ecclesiam ſanctæ Barbaræ ad montem: Ecclesiam ſancti Saluatoris de ſtaturano: Ecclesiam ſancti Rufi de Pedemontis: Ecclesiam ſancti Vitaliani de Carzano: Ecclesiam ſancti Angeli ad pinos: Ecclesiam ſanctæ Mariæ de mezzano: Ecclesiam ſancti Silueſtri: Ecclesiam ſancti Andreæ de Puccianello: Ecclesiam ſancti Vincentij (D) de Sala: Ecclesiam ſancti Simeonis de Ciuecorna: Ecclesiam ſancti Angeli de monte cupo: Ecclesiam ſanctæ Iulianæ (E) de . . . . . . Ecclesiam ſanctæ Crucis de Caſa noua: Ecclesiam ſancti Petri alla Refreda (F) Ecclesiam ſancti Leuci de monte: Ecclesiam ſancti Eleuterij, & Ecclesiam ſancti Ioannis, & ecclesiam ſancti Clementis: ecclesiam ſanctæ Mariæ: ecclesiam ſancti Stephani, quæ eſt in loco Macerata: ecclesiam ſancti Nazarij: ecclesiam ſancti Petri, ecclesiam ſanctæ Mariæ de Fauzano: ecclesiam ſancti Benedicti: ecclesiam ſancti Coſmæ de ſtrada: ecclesiam ſancti Sebaſtiani . . . . eccleſiam ſancti Martini: ecclesiam ſanctæ Anaſtasiæ sitam propè ſtradam: ecclesiam ſancti Nicandri. In Caſtro Limatulæ, & territorium eius, ecclesiam ſancti Nicolai, quæ eſt intra Caſtellum: ecclesiam ſancti Blasij . . . . . . ecclesiam ſancti Petri: ecclesiam ſancti Ioannis, quæ eſt propè portam: ecclesiam ſancti Eraſmi: ecclesiam ſancti Archan-

D

E

F

changeli ad Pirum: ecclesiam sancti Iacobi à Puzzanisij: ecclesiam sanctæ Mariæ adCiprianum: ecclesiam omnium Sanctorum de Turone: ecclesiam sãcti Thomæ: ecclesiam sancti Adiutorij: ecclesiam sancti Eustachij: ecclesiam sanctæ Mariæ ad gruttulas Murroni: ecclesiam sanctorum Cosmæ, & Damiani, sancti Pancratij: ecclesiam sancti Angeli in Plancono: In Castro Murrone, & territorio eiusdem ecclesiam sancti Saluatoris: ecclesiam sanctæ Mariæ: ecclesiam S. Nicolai, S. Cæsarij, S. Marci, sancti Blasij ad gradillum, sancti Michaelis, sancti Stephani, S. Nazarij, sancti Andreæ, sancti Ioannis de furesto: in terra . . . . ecclesiam sancti Erasmi: ecclesiam sancti Angeli de Cupa. In Castro Madaloni, & territorio eiusdem ecclesiam sancti Ioannis intra Castellum: ecclesiam sanctæ Mariæ, quæ est in cappella: ecclesiam sancti Angeli de monte: ecclesiam sancti Ioannis maggranelli: ecclesiam sancti Nicolai: ecclesiam sanctæ Mariæ: ecclesiã sancti Agnelli: ecclesiam sancti Leuci, et sancti Ioannis; sancti Petri . . . . sancti Laurentij sancti Blasij sancti Saluatoris, sancti Pauli à corazzoli, ecclesiã sanctæ Mariæ . . . . . sancti Eusebij sancti Pauli, sancti Nazarij, sanctæ Mariæ ad Guadum: ecclesiam sãctæ Mariæ de Calatia, ecclesiam sancti Cæsarij: ecclesiam sancti Terentiani, sanctæ Mariæ ad Iunianum. In terra lanei ecclesiam sanctæ Fidis: ecclesiam sanctæ Crucis: in loco Gruttulæ ecclesiam sanctæ Mariæ, & S. Castrensi in loco Trentulæ ecclesiam sanctæ Mariæ, & sancti Nicolai, & sancti Viti: In loco Grummo ecclesiam sancti Maximi: In loco Luriano sancti Marcelli: Ad ferrarios ecclesiam sanctæ Mariæ: In loco Predolæ ecclesiam sancti Laurentij: In loco Airolæ ecclesiam sanctæ Mariæ, & sancti Ioannis: In loco Sale ecclesiam sancti Laurentij: In Lauriano ecclesiam sancti Angeli: In loco . . . . ecclesiam sancti Viti: In Puzzianello ecclesiam sancti Iuliani:

liani: In loco Triuio ecclesiam sancti Simeonis: In loco Ducenta ecclesiam sancti Siluestri, ecclesiam sanctæ Mariæ, quæ dicitur ad Paganos: In loco Capitrisij ecclesiam sancti Andreæ,& sancti Donati: In loco Casole, ecclesiam sancti Rufini: In loco ad Ilicem, ecclesiam sancti Petri, sancti Viti: ecclesiam sancti Petri à Pelluni, & ecclesiam sancti Marcellini ad Lurianum, cum terris, quas modo habent, & beneficijs, quæ Canonici ibi per nos in eis possident, ita vt in vita sua quietè habeant,& fruantur: post debitum verò carnis solutum, in tuam, tuorumque successorum deueniant potestatem. Has itaq; prædictas ecclesias tibi, tuisq; successoribus concedimus, cum prædijs,& decimis, cunctisq; suis pertinentijs, cum omnibus, quas modo habent, & quæ ex hinc pro parte earum iustè acquirere poteritis . . . . Porrò terras ecclesiarum prædictarum, scilicet sancti Petri à Pelluni, & sancti Marcellini ad Laurianum, quæ nostro Archiepiscopatui pertinere videntur, tibi, aut tuis successoribus non concedimus, sed illas tãtùm, quas modo habent, vnà cum beneficijs Canonicorum nostrorum, vt in superioribus habetur: sed si infra iam subscriptos fines vestri Episcopatus noster Archiepiscopatus, seù nostra Abbatia, quandocunq; seruus nostri Archiepiscopatus suas hæreditates, aut possessiones habent, aut in antea parare, acquirere iustè poterunt, in nostra, nostrorumq; successorum sint potestate. Sed neq; damus, aut concedimus tibi, tuisq; successoribus ecclesiam sancti Cæsarij, & ecclesiam sanctæ Iulianæ ecclesiam sancti Martini, ecclesiam (G) sancti Angeli, ecclesiam sancti Viti in loco Herculis, & ecclesiam sanctæ Mariæ, & ecclesiam sancti Ioannis, sancti Petri, & sancti Felicis, & ecclesiam sancti Stephani, quas habemus infra montem, neque ecclesiam sancti Leontij in partibus Madalonis. Hanc ergo concessionem tam tibi, quàm tuis successoribus,

G

bus,vt prædictum eſt, facimus. Tu autem , tuiq; ſucceſſores , quoties vocati fueritis , niſi canonicam prætendatis excuſationem , ad nos, & ad noſtros ſucceſſores venire debebitis . Poſt diſceſſum vero tuum ſucceſſores tui, qui noſtro , noſtrorumq; ſucceſſorum Caſertanæ Eccleſiæ sũt eligendi conſ. . . à nobis , ſeu à noſtris ſucceſſoribus Epiſcopatus conſecrationem ſuſcipiant , ſicut in Priuilegijs à ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Pontificibus , Eccleſiæ noſtræ conceſſis, continetur. Quiſquis igitur mortalium cuiuſcunque conditionis , huius noſtræ . . . . . . conceſsionem violare præſumpſerit , niſi canonicè commoniti reſipiſcerent , à liminibus ſanctæ Matris Eccleſiæ vſque ad condignam ſatisfactionem tempore ſequeſtretur. Piè verò cuſtodientes, atq, fideliter obſeruantes, omnipotentis Dei benedictione, & gratia repleantur.

Ego Sennes Dei gratia Capuanus Archiepiſcopus , & Domini Papæ Vicarius.

I Ego Ioannes Sueſſanus Epiſcop.

Ego Pannolfus Theaneñ Epiſcop. legi, ſubſcripſi.

Ego Maurus Iſernienſis Epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Giroldus Epiſcopus Calinenſis ſubſcripſi.

Ego Alferius Abbas,& Archidiac.

Ego Lando Presbyter,& Primicerius

Ego Adenulphus Sacerdos,Primicerius, & Abbas.

Ego Otto Decanus

Ego Ioannes Sacerdos,& Abbas

Ego Bonus Sacerd.

Ego Io. Sacerdos.

Ego Audoaldus Sacerdos,& Abbas.

Ego Pandulphus Sacerdos.

Ego Auioaldus Diaconus .

Ego Petrus Diaconus.

Ego Carlus Abbas.]

Ex

Ex iussione Domini Petri Diaconi, & Cancellarij scripsi Ego Prudentius Subdiaconus anno Dominicæ Incarnationis millesimo, & centesimo, atque tertiodecimo, Indictione (k) Septima; Pontificatus verò præfati Domini Sennes Archiepiscopi anno 18. Actum Capuæ, in sacrosancta Aula Archiepiscopi. K

In nomine, &c. *Huius Bullæ plura vidi exempla: omnia mendis scatent: & propterea Archiepiscopus Costa in quadam lite hanc sibi obiectam concessionem facili redarguit: auctographum non visum est hac ætate: asseritur tantum inter manuscripta Illustrissimi Iulij Antonij Santorij S.R.E. Cardinalis de Santa Seuerina nuncupati, inuentum fuisse quodam exemplum. Credo auctographum factum antiquitate cariosum; fideliter exscribi non potuisse; sed quamuis hæc Bulla non censeatur authentica ad decernendos fines Casertani Episcopatus; tamen instituto nostro vtilissima est, cum ex hac appareant nomina Sanctorum, qui in illa parte Capuanæ Diœcesis attributa Casertano Episcopo, colebantur.* A

Casam auream. *Casertani contendentes de finibus Diœcesis, dicunt Casam auream esse locum, qui dicitur Casalba: & non aduertunt hunc locum à Ponterupto, qui est in laneo, multùm distare, nec vllam esse proportionem in finibus: igitur* Casa aurea *est locus vulgò dictus* Casoria, *non Casoria circa Neapolim, sed in finibus lanei.* B

Sexanta. *Casertani dicunt* Sexanta, *idest* Quaranta; *locus hodie notus: quis non miretur sexaginta dici quadraginta? profectò est hodie locus propè Caturanum, qui dicitur ad quaranta; & erat alter locus, qui dicebatur ad quaranta vecchia: sed neuter est locus hic designatus in Sexanta: nam* Sexanta, *vt patet ex quodam antiquo Quinternione nostri Capituli, erat locus inter Caturanum & Rigale, qui dicebatur ad Sexanta, seu ad sanctum Stephanum, & in* C

Tassa decimarum notatur Ecclesia sancti Stephani in Sexanta inter ecclesias Capuanæ Diœcesis. Qui ergo locus propè Rigale dicitur ad sanctum Stephanum, ille est, qui dicebatur ad Sexanta.

D S. Vincentij de Sala. *Videtur hìc inesse mendum; nulla enim fit mentio de villa Vreiani, in qua est Parochialis sub titulo sancti Vincentij: In villa Salæ, quæ est propè Breianum, Ecclesiæ Parochialis est sub titulo sancti Simeonis. Videtur ergo legendum sancti Simeonis de Sala, sancti Vincentij de Breiano.*

E S. Iulianæ de . . *De Maniceli habet quodam exēplum: profectò hodie 22. Aprilis 1626. legi in Instrumento Thesauri ecclesiam sanctæ Iulianæ circa montem Cupum.*

F Refreda. *Nomen pagi: vera nuncupatio* Aldifreda, *quod est mulieris nomen Longobardum.*

G Ecclesiam sancti Martini, ecclesiam sancti Angeli. *Hic videtur aliquid deesse: & meo Iudicio deesse sancti Angeli de Marcianiso: nam istæ quatuor ecclesiæ, scilicet sācti Cæsarij, sanctæ Iulianæ, sancti Martini, sancti Angeli omnes sūt in finibus Marcianisi: imo, vt apparet ex antiqua Tassa decimarum Capuanæ Ciuitatis, & Diœcesis anni 1375. ecclesia sancti Martini iam facta ruralis, annexa fuit ecclesiæ sancti Angeli: notatur enim in illa,* Rectoria ecclesiarū sāctorum Angeli, & Martini de villa Marcianisi in tarenis quatuor: *Et in Priuilegio Papæ Alexandri III. quod concessit Alphano anno 1173. quodq; à Ioanne XXII. petente Philippo Archiepiscopo, confirmatum fuit anno 1412. Legitur;* In loco Marcianesi Ecclesiam sancti Angeli, & sancti Martini *(scilicet* confirmamus) *Propterea ergo quando supra in hac Bulla dicitur Ecclesiam sancti Angeli in loco Mancusi, non benè aliqua exempla habent in loco Martanisij: imò tanto minùs benè habent, cum nomen Martanisij sit recentissimè introductum, & in antiquis nonnisi*

Mar-

Marcianisi, vel Marcianesi legatur.

Otto Decanus. *Nota antiquum morem subscribendi, obseruatum à Decano: nam Dominus Archiepiscopus subscribebat à parte dextera folij & erat subscriptio eius caractere rubro notata: Decanus subscribebat à parte sinistra eiusdem folij, sed caractere nigro. Habemus in scripturis monialium sancti Ioannis diploma Archiepiscopi Sennetis cum subscriptione eiusdem, & Ottonis Decani, & aliquot Canonicorum, in quo hic idem mos obseruatur: idem etiam obseruatur in multis Instrumentis Thesauri: ego vix in vno, aut altero instrumento ex recentioribus animaduerti subscriptionem Decani in eadem columna post subscriptionem Archiepiscopi. Hic ergo mos obseruatus fuit in ista Bulla, & ita habet exempla, quot ego vidi. Sed quorsum hæc? vt cognoscas lector, si quando incideris in quemdam librum Visitationum cuiusdam Vicarij, & inueneris hanc Bullam, & videris nomina subscribentium alio ordine posita, cognoscas, inquam, vel ex in curia exscribentis, vel ex mala fide aliter actum.* I

Indictione septima. *Et hoc quoque mirum est, cur præter solitum morem non sit annotatus mensis: tamen cum indictio incipiat à mense Septembri, oportet, non ante hunc mensem scriptam esse Bullam: nam anno 1113. est indictio sexta vsque ad Septembrem, & à Septembri incipit septima, & hæc computatio valet, si accipimus nomen Incarnationis vt confunditur cum Nomine Natiuitatis, quod passim obseruare licet; alioquin infinita corruerēt diplomata puto autem mendum esse in anno Pontificatus Sennetis, & pro 18. ponendum esse 16. nam ita scribendum persuadet mihi diploma monialium, in quo anno 1116. mense Iunio Indictione nona notatur annus Sennetis decimus nonus.* K

Pri-

Priuilegium Alexandri Papæ.

A ALexander Episcopus seruus seruorum Dei venerabili fratri (A) Alfano Capuano Archiepiscopo, eiusq; successoribus canonicè substituēdis in perpetuum. Cū ex iniuncto nobis à Deo apostolatus officio, quo cunctis Christi fidelibus ex superni dispositione arbitrij præeminemus, singulorum paci, & tranquillitati debeamus intendere, præsertim pro illorum quiete oportet nos esse sollicitos, qui pastorali dignitate sunt præditi, & ad officium Pontificale promoti; nisi enim nos eorum vtilitatibus intendentes ipsorum dignitates, & vna in quantum Deo permittente possumus integra conseruemus, & auctoritate Apostolica eos ab iniquorum hominum incursibus defendamus, de illorum salute non verè poterint esse solliciti, qui sibi ad regendum Domino sunt disponente commissi. Huius vtique rei consideratione Venerabilis in Christo fratrer Archiepiscope, tuis iustis postulationibus clementer annuimus, & præfatam Ecclesiam, cui Domino auctore præesse demonstraris, sub Beati Petri, & protectione suscipimus, & præsentis scripti priuilegio communimus, statuentes, vt quascunq; possessiones, quæcunque bona eadem Ecclesia in præsentiarum iustè, & canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum; largitione Regum, vel Principum; oblatione fidelium, seu alijs iustis modis præstante Domino poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus, & illibata permaneant, in quibus hæc proprijs duximus exprimenda vocabulis: Episcopatum (B) Aquinatem: Episcopatū Venafranum, & Isernieñ. Episcopatum Theaneñ. Suessañ. Calinensem; Episcopatum Calueñ; Episcopatum Caiaceñ: Episcopatum Casertanum (C) In Capua Abbatiam sãctæ Mariæ Maioris, Ecclesiam Domini Saluatoris, Ecclesiam sancti Ioannis ad Curtim, Eccle-

(D) Ecclesiam sancti Michaelis, Ecclesiam sanctæ Mariæ de Arcu, Ecclesiam sanctorum Apostolorum, Ecclesiam sancti Iacobi in Castello. In Diœcesi Ecclesiæ Theaneñ. Ecclesiam sãcti Erasmi, Ecclesiam sanctæ Mariæ, Ecclesiam sanctæ Helenæ, & Ecclesiam sancti Nicolai quæ sunt in territorio Scarpati: In loco Bauzani Ecclesiam sanctæ Heliæ (E) & Ecclesiam sancti Martini: In Fontana de Corregijs Ecclesiam sanctæ Mariæ. In Diœcesi Ecclesiæ Suessanæ, Ecclesiam sanctæ Luciæ de loco Sorbelli. In Diœcesi Ecclesiæ Calireñ, In Rocca montis Draconis Ecclesiam sancti Rufini, & Ecclesiam sancti Martini: In territorio Caneñ. Ecclesiam sancti Pangratij. In Diœcesi Ecclesiæ Calueñ. Ecclesiam sancti Andreæ ad Cementa: Ecclesiam sancti Germani ad Palera: Ecclesiam sancti Tammari de Monte: Ecclesiam sancti Pauli de Formello: Ecclesiam sancti Petri de Borlerano: Ecclesiam sancti Symmachi, & Ecclesiam sancti Erasmi de Mostardino: Ecclesiam omnium Sanctorum de loco Sanguinarij: Ad Sclauos Ecclesiam sancti Michaelis, Ecclesiam sancti Petri, Ecclesiam sanctæ Mariæ, Ecclesiam sancti Nazarij: Ecclesiam sancti Angeli de Iano: Ecclesiam sanctæ Mariæ: In loco Camillani Ecclesiam sancti Angeli, Ecclesiam sanctæ Mariæ, & Ecclesiam sancti Nicolai. In Diœcis: Ecclesiæ Cajaceñ. Ecclesiam sancti Angeli de Melanito, & Ecclesiam sancti Petri à li Bagnatori. In Diœces. Ecclesiæ Caserstañ. Ecclesiam sancti Viti de Hercole: Ecclesiam sancti Nazarij in campo Puzañ: Ecclesiam sancti Petri ad Goffoli: Ecclesiam sancti Secundini, & Ecclesiam sancti Felicis (F) In territorio Murrone Ecclesiam sanctæ Mariæ, Ecclesiam sancti Felicis, Ecclesiam sancti Petri, & Ecclesiam sancti Stephani: Iuxta ipsam Diœcesim, Ecclesiam sanctæ Eufemiæ, Ecclesiam sancti Ioannis ad Gaianum, Ecclesiam sanctæ Mariæ ad Lupinumsa, lcamesia sancti Felicis, Ecclesiam sancti Prisci: In loco Casapuli Ecclesiam

D

E

F

ſiam ſancti Nicolai, Eccleſiam ſancti Arpij: Eccleſiam ſancti Petri de Sarzano: In loco Marzaniſi Eccleſiam ſancti Angeli, & Eccleſiam ſancti Martini. In loco Campurcipi, Eccleſiam ſancti Cæſarij, Eccleſiam ſancti Procapij, *E*ccleſiam ſanctæ Veneræ. In loco Airolæ *E*ccleſiam ſanctæ Iulianæ, *E*ccleſiam ſancti Nicolai ad Ronulas. In territorio Caſtelli Mare *E*ccleſiam ſancti Adiutoris, *E*ccleſiam ſancti Marcelli, & *E*ccleſiam ſancti Blaſij, *E*ccleſiam ſancti Stephani, & aliam *E*ccleſiam ſancti Blaſij, *E*ccleſiam ſancti Ioannis, *E*ccleſiam ſancti Nicolai, *E*ccleſiam ſanctæ Seuerinæ, *E*ccleſiam ſanctæ Crucis. In loco Cancelli *E*ccleſiam ſancti Angeli, & *E*ccleſiam omnium Sanctorum, *E*ccleſiam ſancti Ioannis, & *E*ccleſiam ſancti Apollinaris de Patrazzano, *E*ccleſiam ſancti Georgij, *E*ccleſiam ſancti Ioannis de Turre, *E*ccleſiam ſancti Viti, *E*ccleſiam ſancti Petri, *E*ccleſiam ſancti Nicolai, *E*ccleſiam ſancti Martini, *E*ccleſiam ſancti Caſtrenſis, *E*ccleſiam ſancti Martini de Roſella, *E*ccleſiam ſancti Flauiani, *E*ccleſiam ſanctæ Barbaræ, *E*ccleſiam ſanctæ Iulianæ, *E*ccleſiam ſancti Andreæ. In loco Arnone *E*ccleſiam ſanctæ Mariæ, & *E*ccleſiam ſancti Blaſij, & *E*ccleſiam ſancti Pauli, *E*ccleſiam ſancti *E*raſmi de Cazoli. In loco Grazzaniſi *E*ccleſiam ſancti Ioannis, *E*cclesiam ſanctæ Mariæ, & *E*cclesiam ſantæ Maſſimilianæ, & *E*cclesiam ſancti Nicolai. Decernimus ergo, vt nulli omnino hominum liceat præfatam *E*cclesiam temerè perturbare, aut eius poſſeſsiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, ſeu quibuſlibet vexationibus fatigare, ſed illibata omnia, & integra conſeruentur, eorum, pro quorum gubernatione, & ſubſtentatione conceſſa ſunt, sibus omnimodis profutura, ſalua Sedis Apoſtolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum *E*cclesiaſtica, ſecularíſue perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens contra eam temerè venire tentauerit, ſecundo, tertioue commonita

monita, nisi præsumptionem suam digna satisfactione correxerit potestatis honorisq; sui dignitate careat, iramque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo Corpore, & Sanguine Dei, & Domini Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districte vltioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus, & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Iudicem præmia æternæ pacis inueniant. Amen. Ego Alexander Catholicæ Ecclesiæ Episcopus. Ego Gubaldus Hostieñ. Episcopus. Ego Bernardus Portueñ. & sanctæ Rufinæ Episcopus, Ego Gualterius Albaneñ Episcopus. Ego Ioannes presbyter Cardinalis tit. sanctæ Anastasiæ. Ego Guglielmus presbyter Cardinalis tit. sancti Petri ad Vincula. Ego Boso presbyter Cardinalis de Pudet. tit. Castoris. Ego Petrus presbyter Cardinalis tit. sancti Laurentij in Damaso, Ego Ioannes presbyter Cardinalis tit. sancti Marci, Ego Manfredus presbyter Cardinalis tit. sanctæ Ceciliæ. Ego Petrus presbyter Cardinalis tit. sanctæ Susannæ. Ego Petrus presbyter Cardinalis tit. sancti Grisogoni, Ego Oddo Diaconus Cardinalis sancti Nicolai in Carcere Tuliano, Ego Cynthius Diaconus Cardinalis sancti Adriani. Ego Vgo Diaconus Cardinalis santi Eustachij iuxta templum Agrippæ, Ego Vitellius Diaconus Cardinalis Sanctorum Sergij, & Bacchi: Ego Vgo Diaconus Cardinalis sancti Angeli. Ego Laborans Diaconus Cardinalis sanctæ Mariæ in porticu. Datum Anagniæ per manum Gratiani S.R.E. Subdiacõni, & Notarij, Calendas Martij Indictione septima Incarnationis Dominicæ Anno millesimo centesimo septuagesimo tertio. Pontificatus verò Domini Alexandri Papæ III. Anno quintodecimo.

NOTATIONES.

A ALfano. *Hic est ille Archiepiscopus Capuæ, ad quem, & quo cum ad* Petrum *Abbatem Cassinensem Alexander Papa Tertius Venetijs commorans anno* 1177. *sex Kalend. Augusti literas vt ad fideles amicos dedit, & significaret quæ pro Ecclesiæ pace cum Imperatore Friderico gessisset. Vt verò cognoscas quanti Petrus Abbas, & Alfanus Archiepiscopus ab Alexandro* Papa *fierent, accipe literarum initium.* Exigunt gratissimę deuotionis obsequia, quæ Nobis, & Ecclesiæ tam deuotè, quàm fideliter exhibuisse noscimini, vt felices successus ipsius Ecclesiæ vobis scilicet deuotis, & specialibus filijs, specialibus literis describamus. Cum dignum sit, conueniens, &, honestum, vt quos ita habuimus in nostra deuotione firmos, & stabiles, de prosperitate nostra, & ipsius Ecclesiæ reddamus hilares & gaudentes. Agite itaque vnà nobiscum gratias omnipotenti Deo &c. *Cæterum Petrus Abbas commemoratus, est, qui in Catalogo Abbatum Cassinensium nominatur* Petrus *de Insula, videturque sedisse ab anno* 1173. *per annos tredecim. Literas Alexand. PP. refert Baron. anno iam dicto.*

B Episcopatum. *In hoc priuilegio Alexander Papa confirmat Archiepiscopo Capuano ius Metropoliticum: nouem Ecclesiæ suffraganeæ recensentur, sed absque dubio* Ioannes *XIII. plures adscripserat Ecclesia Atinensis olim Episcopalis erat Capuanæ Ecclesiæ suffraganea, & Adenulphus Capuanus Archiepiscopus Leonem Atinensem Episcopum consecrauit, vt ex monumentis illius Ecclesiæ* Petrus Paulus *Florius Vrbinas habet in libello de Sanctis Atinensibus, Italicè scripto, & nos quoque retulimus. Ecclesiam quoque Soranam fuisse* Capuanæ *suffraganeam, indicat Bulla*

sancti

sancti Stephani Caiacensis Episcopi: illi namque Bullæ subscribunt duo Episcopi, duo Presbyteri, duo Diaconi, & duo Subdiaconi: fuisse illos Episcopos Comprouinciales, sacrorum Canonum distin. 64. præcepta nobis confirmant: subscriptiones verò, vt suo loco notauimus, sunt Episcopi Caluensis, & Sorani. Præterea cum sanctus Anselmus consistens intra fines Telesinos, dicatur ab Auctore constitisse in Capuana Prouincia argumento est, & ipsam Telesinam Ecclesiam ad Capuanam Ecclesiam pertinuisse. Quod si quis arbitrabitur nomen Prouinciæ in vita sancti Anselmi significare prouinciam laicam non Ecclesiasticam, cupio vt ille recordetur, Capuam iuxta suum statum laicum nunquam habuisse nomen prouinciæ, sed tantùm nomen Principatus, quod quidem Principatus nomen illo ipso tempore Rogerij Regis adeo retinebatur, vt Rogerius ipse appellaretur Rex Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ: Itaque Scriptor Ecclesiasticus Ecclesiastico more prouinciæ nomen vsurpauit.

Sanctæ Mariæ. *Abbatia sanctæ Mariæ Maioris intra Capuam: profectò non est alia Ecclesia, nec alia Abbatia, quàm Monasterij sanctæ Mariæ Monialium: illa Ecclesia dicebatur sancta Maria Maior, cum cæteris Ecclesijs eiusdem nuncupationis antecelleret. De illa oportuit specilem haberi mentionem in hoc diplomate Alexandri, quia Abbatissæ, & Moniales prætexebant Ecclesiæ, & Monasterij libertatem, nec Archiepiscopo obedire volebant: anno aũt 1171. causa cognita, Alexander Papa pro Archiepiscopo Capuano sententiam tulit, illi Monasterium subdidit: ideo in hoc diplomate, dato anno 1173. de illa Abbatia meminisse oportuit. Pari quoque ratione facta est mentio de quibusdam alijs Ecclesijs, quæ propter iuspatronatus exemptionem à iurisdictione Archiepiscopi prætexere poterant. Ecclesia sancti Saluatoris, sancti Ioannis, sancti* C

Michaelis, quæ dicebantur ad Curtim fuerant Cappellæ Principum, & quidem insignes: ideo igitur hic speciatim nominatæ fuerunt.

Nunc possumus coniectare, imò certò diffinire, quando quaue occasione pictæ fuerint illæ tabulæ, quæ intra Episcopium supra portam, licèt ex magna parte collapsæ, conspiciuntur: in nouem ex illis sunt imagines Episcoporum, in duabus Imagines Castrorum, & in vna Sanctimonialis. Illis aliæ alternis vicibus tabulæ cum quibusdam veluti gentiliciorum stegmatum picturis intercedunt: habent septem Episcopi, & duo Castra non deletas, nec amotas inscriptiones, sub pedibus primi legitur Caluensis Episcopus; *sub secundi*, Casertanus *Episcopus*, *sub tertij* Caiaccian̄ Episcopus, *sub quarti* Theanensis Episcopus; *sub quinti* Benef. an̄ Episcopus, *sub octaui* Suessanus *Episcopus*; *sub noni*, Calinas Episcopus: *in vno Castro*, Castrum Marzanisij, quod est de Demanio Ecclesiæ Capuanæ: *In altero*, Castrum Maris de Vulturno, quod est Demanium Ecclesiæ Capuanæ. *Quando igitur Alexander* Papa *III. hoc diplomate confirmauit Archiepiscopo ius supra nouem in ipso diplomate nominatos* Episcopos, *& supra insigne monasterium sanctæ Mariæ, tunc ad futuram perpetuā rei memoriam oportet huiusmodi tabulas fuisse pictas: & quæ perierunt tres inscriptiones, absque vllo dubio erant vna Aquinensis Episcopi, altera Isernien. Episcopi, & tertia Abbatissæ Sanctæ Mariæ. Olim illæ tabulæ extabant in giro supra chorum antiquum existentem in medio templo, sed Patriarcha Antiochenus Iordanus Gaytanus Archiepiscopus, extructo nouo choro, illas supra portam collocauit.*

D Ad Curtim. *In hoc autem priuilegio fit mentio sancti Ioannis ad Curtim; & ecclesia sancti Saluatoris maioris etiam legitur dicta ad Curtim; sicut & hodie ecclesia sancti Michaelis ad Curtim. Quæ ratio nominis.*

No:

Nomen Curtis frequentissimum est in Chronico Cassinensi, necnon in instrumentis antiquis. Profectò *Latini Auctores dixerunt cohortem, seu Chortem, locum in villa; vndique septum, in quem pecus coertetur, & in Vrbana quoq; domo, Cohors locus septus, in quo gallinæ anseres, & id genus aues pascuntur: Adueniente Barbarie, O in V commutatum est, & factum nomen Curtis, significans Villam vndique septam, quam hac ætate, diceremus* Palco, *seu Murata; vel significat domum septam in campo, nunc la Massaria: Deinde cœpit significare magnificas domos rusticas; & tandem palatia Principum & in villis & in vrbibus. De his fusè Ducæus in notationibus ad sanctum Paulinum:* Nunc *intelligere possumus, quare intra ciuitatem ecclesia sancti Michaelis, & sancti Ioannis dicantur ad Curtim: nimirum, quia palatium Principis, quod illo tempore dicebatur Curtis, inter illas ecclesias positum erat: Adhuc propè ecclesiam sancti Ioannis apparent ædificiorum reliquiæ, indicantes ibi fuiße palatium.*

Sanctæ Heliæ. *De Ecclesijs Sanctorum Martini, & Heliæ, consistentibus in Diœcesi Theanensi; subditis autem Archiepiscopo* Capuano *meminit Innoc.* Papa *Tertius in diplomate dato Abbati sanctæ Mariæ de Ferraria, habet enim :* Sed & cambium, quod fecistis cum bonæ memoriæ Matthæo quondam Capuan. Archiepiscopo, & Ecclesia Capu. à quibus recepistis duas Ecclesias dirutas, ideſt Ecclesiam sancti Martini, in qua Cisterciensem ordinem statuistis, & sanctæ Heliæ cum omnibus tenimentis earum, sicut habetis in publico instrumento suo &c. *Verùm qui incides in Codicem Innocentij Papæ impreßum Venetijs anno* 1578. *dum leges diploma datum post mortem Archiepis. Matthei* 14. *Kalend. Febr. Indictione tertia, Incarnationis Dom. ann.* 1198. *& Innocentij anno secundo, rogo nè arguas computationem annorum*

E

norum Matthæi aliàs factam, imò firmiter teneas, & agnoscas mendosum esse impressum Codicem: illæ enim tres annorum consignationes sibi non cohærent: annus Domini 1198. *erat Innocentij Primus, non Secundus: currebatq; cum Indictione, prima non tertia: datum potiùs est diploma Indictione decimatertia, & sic anno* 1105. *& Innoc. Octauo.*

F Felicis. *Supra Ianuarij die* 14. *plures sancti Felicis Ecclesias commemorauimus: hanc ex obliuione prætermisimus; nunc memoriæ lapsum vberiori notatione cõpensamus. Addimus Capuanos antiquos vnà cum alijs populis Nolam confluere consueuisse ad Natalitium sancti Felicis concelebrandum. Testatur sanctus Paulinus in tertio Natali.*

Lucani coeunt populi, coit Appula pubes
Et Calabri, & cuncti quos adluit æstus vterq;
Qui læua & dextra Latium circumsonat vnda;
Et qua bis ternas, Campania læta per vrbeis
Ceu proprijs gaudet festis, *quos mœnibus amplis*
Diues habet Capua & quos pulchra Neapolis, aut
quos Gaurus alit.

TASSA DECIMARVM
ANTIQVA.

IN Nomine Christi Amen. Anno Incarnationis eius millesimo trecentesimo septuagesimo quinto: Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini, Domini

nostri

nostri Gregorij diuina prouidentia Papæ XI. anno quinto, die decimoseptimo mensis Decembris quartæ decimæ Indictionis. Ego Christophorus Merulus Canonicus Capuanus publicus Apostolica auctoritate Notarius præsenti scripto publico notum facio, atque testor, quod in mei, qui supra Notarij, & testium subscriptorum præsētia prædicto die congregatis Canonicis, & clericis Maioris Ecclesiæ Capuanæ in choro ipsius Ecclesiæ Capuanæ, vbi plusquam duæ partes existebant, necnon Archipresbyteris, Sacerdotibus, & clericis ipsius ciuitatis Capuæ, & eius Dioecesis pro maiori, & saniori parte in eodem choro similiter congregatis, ad (A) quaternam pulsationem Campanæ, vt moris eorum est, de mādato Reuerendi in Christo patris, & Domini Domini Stephani Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Capuani Archiepiscopi pro tractandis eorum vtilitatibus, & commoditatibus, ibique coram Canonicis de Capitulo eiusdem maioris Ecclesiæ Capuanæ prædictis, ac Archipresbyteris, Sacerdotibus, & clericis ipsius ciuitatis, & eius Dioecesis iam dictis, congregatis in choro eiusdem maioris Ecclesiæ Capuanæ præfatus Dominus Archiepiscopus exposuit viua voce, quod olim ex potestate sibi traddita per Canonicos de Capitulo ipsius Maioris Ecclesiæ Capuanæ prædictum, ac totum clerum ipsius Ciuitatis, & eius Dioecesis vt supra, super Tassatione, & renouatione tassationis decimæ facienda per eum, seu alium, vel alios deputandos in tassatione ipsa, secundum facultates fructuum, beneficiorum ipsorum certos deputauit tassatores, prouisores, & appretiatores quōdam Abbatem Lillum de Angelo, & Donnum Dominicum de Blasio, clericos ipsius maioris Ecclesiæ Capuanæ super facultatibus, fructibus, iuribus, redditibus, & prouentibus tam mensæ suæ Archiepiscopatus, ac dicti Capituli eiusdem

A

dem maioris *E*cclesiæ Capuanæ, quam aliarum *E*cclesiarum, & beneficiorum ipsius Ciuitatis, & eius Diœcesis, vt habita informatione per eos de annuis valoribus, tam dictæ mensæ suæ, ac dicti Capituli quam aliarum *E*cclesiarum, & beneficiorum secundum facultates dictæ mensæ suæ, & dicti Capituli, ac aliarum *E*cclesiarum, monasteriorum, & beneficiorum ciuitatis, & eius Diœcesis summam decimæ, quæ debetur Apostolicæ Cameræ pro modo facultatum vniuscuiusque tassarent inter ipsum Dominum Archiepiscopum pro mensa sua Archiepiscopatus prædicta, & præfatum Capitulum, ac alios beneficiatos, & monasteria, cum eodem Domino Archiepiscopo in decimis papalibus, & alijs oneribus concurrere debentia, ipsius ciuitatis, & eius Diœcesis: *E*xposuit etiam præfatus Dominus Archiepiscopus ibidem, quod dicti deputati per eum prouisores, appretiatores, & tassatores procedentes ad inquisitionem omnium facultatum tam dictæ mensæ suæ Archiepiscopatus, ac dicti capituli eiusdem *E*cclesiæ Capuanæ, ac aliarum *E*cclesiarum, Monasteriorum, & beneficiorum ipsius ciuitatis & eius Diœcesis adhibita per eos informatione diligenti de annuis valoribus, ac facultatibus tam dictæ mensæ suæ Archiepiscopatus ipsius *E*cclesiæ Capuanæ, ac dicti capituli, quam aliarum *E*cclesiarum, & beneficiorum, ac monasteriorum ipsius ciuitatis, & eius Diœcesis, dictam summam ascendentem ad decimam, quæ debetur Apostolicæ Cameræ per ipsum Dominum Archiepiscopum, ac dictum capitulum, ac alios beneficiatos, pro *E*cclesijs, & beneficijs ipsius ciuitatis, & eius Diœcesis prout tassari, & contribui debuit in decima ipsa secundum facultates eorum tassauerunt, & fecerunt particulariter, & distinctè prout infra describitur: ipsamque tassam factam per deputatos eosdem, præfatus Dominus Archiepisco-

pisco-

piscopus publicè legi fecit, ac inspici, videri, & discuti inter Canonicos de Capitulo prædictos, & alios Archipresbyteros, Sacerdotes, & clericos memoratos, ipsaq; tassatione inter eos visa, & discussa, ac diligenter examinata tanquam idonea, æqua, & iusta fuit ab omnibus supradictis generaliter approbata, ipsamq; tassationem factam, vt præiegitur infrascriptā prout in solutione prædicta vnius integræ decimæ, ac alijs oneribus quoquomodo eis incumbentibus vnanimiter, & concorditer deliberauerunt, & decreuerunt inuiolabiliter obseruari, & secundum tassationem infrascriptam præfata pro infrascriptis *Ecclesijs*, & beneficijs, ac monasterijs tā in decima prædicta, quam in alijs oneribus quibuscumq; pro tempore eis incumbentibus, quoque modo concurrere, & contribuere, ac soluere singulis vicibus tam per ipsum Dominum Archiepiscopum pro mensa sua Archiepiscopatus, & dictum capitulum, quam alios beneficiatos quoscunque infrascriptarum *Ecclesiarum*, monasteriorum, & beneficiorum firmiter debeant: *Ecclesiæ* verò, & beneficia, ac monasteria cum tassationibus, quæ ascendunt ad summam prædictam vnius integræ decimæ, hæc esse noscuntur. In primis Dominus Archiepiscopus Capuanus pro mensa sua Archiepiscopatus in vna integra decima tassatur in vntijs trig nta: Capitulum Maioris *Ecclesiæ* Capuanæ tassatur in vntijs quindecim: Item capitulum (B) ciuitatis Capuæ extra chorum *Ecclesiæ* Capuanæ tassatur in vntijs sex: Item Archipresbyteratus terræ Lanei cum Sacerdotibus, & iaconis suis in vntijs duabus: Item Archipresbyteratus terræ Canciæ cum Sacerdotibus, & iaconis suis in vncia vna, & tarenis quindecim: Item Archipresbyteratus terræ Capuanæ, cum Sacerdotibus, & iaconis suis in tarenis duodecim: Item Archipresbyteratus Castri Murroni, cum Sacerdotibus, & iaconis suis in tarenis otto: Item monasterium san

B

cti Angeli in formis propè Capuam in vncijs sex: Item monasterium sancti Benedicti in Capua in vncijs quinque: Monasterium sanctæ Mariæ monialium in Capua in vncijs sex: Monasterium (C) S. Ioannis monialiū in Capua in vncijs quatuor: Monasterium sanctæ Mariæ de Magellis in Capua in vncia vna, & tarenis quindecim: Monasterium sancti Vincentij in Capua in vncia vna, & tarenis quindecim: Monasterium sancti Laurentij in Capua in tarenis septem, & granis decem: Monasterium Trinitatis Cauensis in Capua in tarenis septem, & granis decem: Hospitale sancti Lazari in Capua in tarenis decem: Rectoria sancti Andreæ de portu Fluuiano in tarenis quindecim: R. S. Saluatoris minoris in tarenis quatuor: R. sancti Martini ad Iudaicam in tarenis tribus: R. sancti Marcelli minoris in tarenis quatuor: R. *E.* sanctæ Mariæ de porta in tarenis duobus: R. *E.* sanctæ Mariæ in Abbatis in tareno vno, & granis decem: R. *E.* sancti Andreæ de Maximiliana in granis decem: R. *E.* sancti Leucij in vncia vna, & tarenis sex: R. E. omnium Sanctorum in tarenis nouem: R. E. sancti Pauli propè flumen in tareno vno, & granis decem: R. sancti Laurentij ad Crucem in tarenis decem: R. E. sancti Petri ad Ciguaniscos in tarenis sex: R. E. sancti Andreæ de Polita in tarenis tribus: R. sancti Ioannis ad Curtim in tarenis duodecim: R. E. sancti Saluatoris Maioris in vncia vna: R. E. sancti Bartholomei de Arcu Loisij in tarenis quatuor, & granis decem: R. Medietatis E. sanctæ Mariæ de Petris erectis, in tareno vno, & granis decem: R. E. sancti Cosmæ de Porta noua in tarenis quatuor, & granis decem: R. E. sancti Ioannis ad Turripaldi in tareno vno, & granis decem: R. E. sancti Pamphili in tarenis duobus: R. E. sancti Leonardi in tareno vno, & granis decem: R. E. Sanctorum Apostolorum in tarenis quatuor: R. E. sancti Angeli Adildiscos in tarenis quatuor, & granis decem:

R. *E.*

R. E. sancti Marcelli Maioris in vncia vna, & tarenis sex: R.E. sanctæ Scolasticæ in granis duodecim: R. E. sanctorum Philippi, & Iacobi in tarenis duobus: R.E. sancti Bartholomei ad monterone in tarenis duobus: R. E. sancti Rufi in tarenis quinque: R.E. sancti Nazarij in tarenis nouem, & granis decem: R. E. sancti Michaelis ad Curtim in tarenis nouem, & granis decem: R. sancti Herasmi ad Iudices in granis quindecim: R.E. sancti Germani in tarenis quindecim: *R.* E. sancti Nicolai ad Iudaicam in tareno vno, & granis decem: *R.E.* sancti Benedicti pizzuli in tarenis tribus, & granis decem: R. Cappellæ sancti Pauli constructæ in Archiepiscopali hospitio in tarenis nouem: *R.* E. sancti Augustini de Capua veteri in tarenis viginti duobus, & granis decem. In terra Lanei vz. R. E. sancti Prisci in tarenis quatuor: *R.*E. sancti Elpidij in tarenis tribus: R.E. sancti Augustini in tarenis quatuor: *R.* E. sancti Michaelis de villa Curtim in tarenis tribus: *R.* E. sancti Ioannis de villa Campuli in tareno vno, & granis decem: *R.* E. sancti Martini de villa Maceratæ in tarenis septem, & granis decem: *R.*E. sancti Marcelli de villa Musicili in tareno vno, & granis x. R. E. sancti Marci de dicta villa Musicili in tareno vno, & granis decem: *R.*E. sancti Herasmi de turri in tareno vno, & granis decem: *R.*E. sancti Petri de villa Portici in tarenis quatuor: *R.* E. sanctæ Mariæ de villa Casaluæ in tarenis quatuor: *R.*E. Sanctorum Angeli, & Martini de villa Martianisij in tarenis quatuor, & granis decem: *R.*E. sancti Procopij de villa campi cipri in tareno vno, & granis decem: *R.*E. sanctæ Iulianæ de villa Airolæ in tarenis duob. *R.* E.S. Nicolai de villa prædicta Ayrolæ in tareno vno, & granis decem: *R.*E. sancti Giorgi de villa Cuzzoli in tareno vno, & granis decem: R.E. sancti Marci de villa Vicusgaudij in tareno, & granis decem: *R.*E. sanctæ Mariæ de villa Iullanelli in tareno vno, & gra-

nis decem: *R.* E. sancti Ioannis de villa Picugnani in tarenis quatuor: *R.*E. sancti Anelli de villa sancti Anelli in tareno vno: *R.* E. sanctæ Luciæ de villa sanctæ Luciæ in tarenis tribus: *R.*E. sancti Tammari de villa sancti Tammari in tarenis tribus: R. E. sanctæ Mariæ de villa Vrticella in tarenis sex: *R.* E. sancti Andreæ de campo sancti Andreæ in tarenis duobus, & granis decem: *R.E. S*ancti Viti de Villa Herculc in tarenis quatuor: *R.*E. Sanctæ Mariæ de Villa Casacellulæ in tareno vno, & granis decem: *R.* E. sancti Stephani de Capua veteri in vncia vna, & tarenis sex: RR. Ecclesiarum *R*uralium terræ Lanei v3 R.E. sancti Ioannis de banila in granis duodecim: *R.* E. sanctæ Mariæ ad quaranta in tareno vno, & granis decem: R. E. sancti Stephani ad Sissanta in granis decem: R.E. sancti Quirici de . . . in tareno vno: R. E. sancti Nicolai de villa Casapulli in granis quindecim: *R.*E. sancti Nicolai in Iullanello in tareno vno, & granis decem: *R.* E. sancti Petri ad pumarum in tareno vno, & granis decem: *R.* E. sancti Ioannis ad rumulum in granis sex: *R.* E. sancti Saluatoris propè villam Vicusgaudij in granis duodecim: *R.* E. sanctæ Eufemiæ de Casanoua in granis quindecim: *R.*E. sancti Felicis de villa sancti Prisci in granis duodecim: R. E. sancti Martini de aqua sparta in tarenis sex: Beneficia dependentia, v3. Beneficium sancti Pauli in hospitio Archiepiscopali, in tareno vno, & granis quinque: R.E.S. Saluatoris situm in villa Vrticella in tareno vno: Beneficium aliud sancti Saluatoris situm in villa Cauæ in tareno vno: aliud Beneficium sancti Saluatoris in grana decem: Beneficium sancti Leucij situm propè sanctam Mariam Maiorem, in tarenis tribus: Beneficium sancti Andreæ de portu flauiano situm propè villam Ricali in tareno vno: aliud Beneficium sancti Andreæ sitũ propè sanctum Nicolaum de strada in granis decem: aliud Beneficium, quod di..tur

terra

terra de petra mala, in tarenis tribus. Beneficium sancti Bartholomei de arcu loisij situm propè Refronsula in granis decem: Item terra Cantiæ v3. R. E. sanctæ Mariæ de Castro Maris in granis quinque: R. E. sancti Castrensis, & sancti Martini de . . . . in tarenis tribus: R. E. sanctæ Barbaræ de villa Castellutij in tarenis duobus, & granis decem: R. E. sanctæ Iulianæ de dicta villa in tarenis tribus, & granis decem: R. E. sancti Martini de villa rosellæ in tarenis quatuor, & granis decem: R. E. sancti Stephani de villa Casanouæ in tarenis tribus: R. E. sancti Ioannis ad Turrim in tarenis quatuor: R. E. sancti Laurentij de villa Garzani in tareno vno, & granis decem: R. E. sanctæ Crucis de dicta villa Garzani in tarenis sex: R. E. sancti Giorgi de dicta villa in tarenis duobus: R. E. omnium Sanctorum de villa Cancielli in tarenis tribus: R. E. sancti Martini de villa Britiæ in tarenis tribus: R. E. sanctæ Mariæ de villa Maranni in tarenis tribus: R. E. sanctæ Mariæ de villa Arnoni in tarenis decem: R. E. sancti Andreæ de dicta villa tareno vno, & granis decem: R. E. sancti Herasmi de villa Cactoli in tarenis tribus: R. E. sanctæ Massimilianæ de villa Grazzanisij in tarenis duodecim: R. E. sanctæ Mariæ de Fossæ in tarenis otto: R. E. sancti Herasmi de dicta villa in tarenis tribus: R. E. sancti Nicolai de dicta villa in tarenis duobus: R. E. sancti Petri de villa Antiniani in tarenis duobus: R. E. sanctæ Mariæ de villa Longi in tareno vno, & granis decem: R. E. sancti Nicandri de dicta villa in tarenis duobus: R. E. sancti Apollinaris de terra Cantiæ in tarenis viginti duobus, & granis decem: R. E. sancti Ioannis ad Petrazzanum in tarenis quatuor: R. E. sancti Paris de villa à Cellarulo in tareno vno, & granis decem: Beneficium Campi sancti Stephani in tarenis sex. In terra Capuana v3. sancti Ioannis de villa Pãtuliani in tarenis quatuor, & granis decem. R. E. sancti Secundini de villa sancti

Secun-

Secundini in tarenis duobus,& granis otto: R. E. sanctæ Mariæ ad Rotam de villa Leborani in tarenis duobus, & granis decem: R.E. sancti Nicolai de villa Camilliani in tareno vno: R. E. sanctæ Mariæ de villa T tuni in tarenis duobus: R.E. sancti Secundini de villa Bellonæ in tarenis duobus,& granis decem: R.E. sancti Viti ad Palmentatam in tarenis duobus: R. E. sancti Clementis de villa sancti Clemẽtis in tareno vno,& granis sexdecim: R. sancti Germani de Pizzone in granis duodecim: R E sancti Laurentij de villa sancti Laurentij in granis decem: R. E. sanctæ Mariæ de villa Vitulatij,& sancti Siluestri in Capua in tarenis tribus. Nomina Ecclesiarum campestrium v3. R. E. sancti Petri ad Raitum in granis decem: R. E. sanctæ Mariæ de Campolisio in granis decem & otto: R. E. sancti Ioãnis ad Paldiscos in tareno vno,& granis decem: R. E. sanctæ Mariæ de preta mala in granis duodecim: R. E. sancti Simeonis à Bozzolam in tareno vno, & granis decem: R. E. sancti Laurentij ad plumarum in tareno vno,& granis sexdecim: R. E. sancti Angeli de glutta in tarenis tribus: R. E. sancti Felicis ad paludem in tarenis tribus: R. E. sancti Petri ad venulam in tareno vno: R. E. sancti Petri,& . . . . in tarenis duobus,& granis quatuor: R. E. sancti Nazarij ad Rumagnanum in tareno vno, & granis quatuor: Beneficium de Petris latis in tarenis sex: R. E. sancti Giorgij de Vitulatio in tareno vno, & granis decem: R. E. sancti Potiti propè Campulisium in . . Castri murroni v3. R. E. sanctæ Mariæ in valle Murroni in tarenis quatuor,& granis decem: R. E. sanctæ Lucæ in tareno vno,& granis decem: R. E. sancti Petri in tarenis tribus. R. E. sancti Felicis in granis sexdecim: Quibus omnibus sic peractis tam Dominus Archiepiscopus, quam alij Canonici de Capitulo ipsius Ecclesiæ Capuanæ, & alij Presbyteri, Archipresbyteri, & Clerici supradicti me prædictum

dictum Christoforum Merulum Canonicum Capuanum publicum Apostolica auctoritate Notarium requisiuerunt, & rogauerunt attentè meum super hoc officium . . . . . omnibus pro futuri temporis memoria, & omnium quorum interest, & poterit interesse, certitudinem & cautelam facere deberem publicum Instrumentum, quorũ requisitiones, & preces ego prædictus Christophorus vtpotè admictens vt iustas, de præmissis omnibus præsens scriptum publicum conficere curaui, præsentibus Notario Iacobo de Cancello, & Notario Maffutio Notarii Annielis testibus ad præmissa vocatis specialiter, & rogatis.

A Ad quaternam, &c. *Nota modum antiquum congregandi vniuersum clerum Ciuitatis, & Diœcesis, quando aliqua emergebant negotia, singulos quosq; tangentia.*

B Capitulum ciuitatis Capuæ extra chorum. *Hac nostra ætate vulgariter dicimus l'estrachoro, & intelligimus clerum Ciuitatis extra Cathedralem Ecclesiam. Ipsam verò cleri quam hodie dicunt Congregationem, Capitulum appellatum esse, & appellari posse hinc apparet: Similiter legi in in alia quadam recentiori Tassa.*

Igitur semper vnus fuit Archipresbyter Vrbanus, & quatuor rurales, idest in terra Lanei, in terra Canciæ, in terra Capuana in terra Murroni. Cãcia antiquitus dicebatur terra citra, & vltra flumen versus mare; sicut terra vltra Laneum versus Vesuuium Neapolim, & Patriam dicebatur Liburia. Hodie quoq; ad Archipresbyteratum terræ Canciæ pertinet terra intra viam nouam Neapolitanam, & flumen; & terra vltra flumen versus Mare: Terra Capuana est vltra flumen, versus montes, sed inueni dictam terram Capuanam locum, qui dicitur alla fontana del Rè.

C Monasterium sancti Ioannis. *Licèt in hac Tassa Mona-*

naste-

nasterium sancti Ioannis taxatum fuerit in vncijs quatuor, idest in ducatis viginti quatuor: tamen sequenti tempore, reclamante Abbatissa Vrsolina de Maio anno 1539. obtinuit moderationem à Domino Papa: & ad decem ducatos redacta fuit antiqua Tassa: & ita in libris etiam Nunciaturæ apud Neapolim reperitur annotatum.

In hoc Instrumento, & Tassa omittuntur nomina plurium Ecclesiarum, quæ absq; vllo dubio antiquissimæ sunt, & ante hunc annum 1375. reperiuntur in alijs instrumentis nominatæ. Omittuntur Ecclesia sancti Petri ad pontem, sancti Ioannis nobilium, sancti Thomæ Apostoli, & in Diœcesi sanctæ Mariæ Maioris, sancti Petri ad corpus, sancti Secundini de Sauignano, sancti Ioannis de Grazzanisio. Quidnam causæ esse potuit, nè Rectoriæ *harum ecclesiarum taxarentur? An fortasse hæ solæ ecclesiæ rectorias non habebant? Profectò ex effectu cognoscimus causam, cognoscimus (inquam ex hac Taßa & aliundè certissimò constat)* Rectorias *illas prætermißas esse, quia iam olim annexæ fuerant ecclesiæ Cathedrali.* Est *sanctæ Mariæ Maioris* Rectoria *Archiepiscopali mensæ annexa, aliarum verò mensæ Capitulari: sicus intra ciuitatem* Rectoria *sanctæ Crucis annexa monasterio Monialium sanctæ Mariæ. Et profectò de annexione sanctæ Mariæ Maioris, præter ea quæ diximus in sancto* Symmacho*, nuper in inuentario facto ab Ingeranno Archiepiscop. ann. 1316. inuenimus fol. 304. hæc ipsa totidem verba:* Ecclesia sanctæ Mariæ Maioris est & pertinet dictæ Maiori Ecclesiæ Capuanæ, cuius oblationes cum decima, & fructibus iardeni ipsius Ecclesiæ valent, & vẽdi consueuerunt per annũ vncijs 34. quandoq; plus, quandoq; minus. *Non ergo taxari oportuit* Rectorias *illas, cum, habita ratione fructuum, ex illis ad Archiepiscopum, & ad Capitulum prouenientium, taxata sit Archiepiscopalis, & Capitularis mensa. Omittitur etiam* Ecclesia

sancti

sancti Marcelli de Caturano, & sancti Michaelis de Casanoua. Non est cogitandum ecclesiam sancti Marcelli post hanc taxam erectam esse, cum villa Catorani sit multùm antiqua & extaret in terra Lanei anno 1272. sicut docent instrumenta Monialium sancti Ioannis, cogitandum potius alteri ecclesiæ, nobis ignotæ rectoriam olim vnitam.

Fortasse vnita sancto Marcello maiori intra Capuam: antiquitus enim ecclesiæ Diœcesis solebant vniri ecclesijs existentibus in ciuitate, vt supra habuimus in S. Francisco, ecclesiæ S. Petri ad Monteronem intra Capuam fuisse vnitam ecclesiam S. Petri ad corpus. Accedit coniectura (etsi leuis) ex campo sancti Marcelli maioris propè Caturanum. Ecclesia verò S. Michaelis de Casanoua an habuerit aliquãdo Rectoriã, nõ cõstat, quia videtur illa Ecclesia à monialib. S. Ioannis pro ipsarum cõmodo antiquitùs constructa fuiße.

Catalogus Comitum, & Principum Capuæ.

CVM in Sanctuario sæpius mentio Principum Capuanorum inciderit; gratum, imò necessarium arbitror Comitum, Principumq; Catalogum à me elaboratum attexere. Præmitam Cassinense M.S.C. 135. quem Pater D. Eusebius à Capua exscriptum ad me iampridem miserat, quodq; nunc opera P. Caraccioli Clerici Regularis impressum extat; ita se habet.

Landulfus Senior tenuit Capuã veterem an. 25. mensibus 4. & fecit ciuitatem nouam in monte Trifisco, quam dominatus est anno vno, & mensibus octo quo deficiente successit Lando filius eius, & dominauit iam dictam ciuitatem ann. 13. mensibus nouem: qui nono mense, antequam moreretur ad pontem Theudæ multos virili certamine Neapolites interfecit, cepitq; nongentos. Cum autem cremata esset ciuitas Capuæ ab igne venit cum fratribus suis Landone, Pandone, Landolpho Episcopo, &

Landenolpho ad pontem casulini, & condiderunt ibi ciuitatem, quæ nunc est Capua, in qua iam dictus Lando vixit ann. 4. mens. 9. & defunctus est, cui successit Lando filius eius, & tenuit Capuam mens. sex, & proiectus est de eadem ciuitate à Pādone Thio suo, qui Pando tenuit Comitatum Capuanæ ciuitatis ann. vnum menses quatuor cui successit in regimine iam fatæ ciuitatis Landolphus Episcopus frater eius, quam dominauit annis tribus, & mensibus nouem, quibus expletis venit Ludouicus Imperator in Capuam mense nono & adijt Barium, super quam sedit ann. 4. & cepit eam, simulq; Seodam Regem Saracenorum, cum aliis plurimis, qui Beneuentum reuersus, captus est à Beneuentanis mense Augusto, sed dimissus ab eis districtus Sacramentis, recessit à Beneuento, & infra tres dies, ac noctes habuit Berole, in qua deguit mens. vndecim: Inter quos postulatus à Landulpho Episcopo, iterum venit, & per quosdam Comites suos, antequam ille Capuam adueniret, multi interfecti sunt Saraceni, ita vt de 12. millibus pauci remanerent, qui à magno exercitu Saracenorum super Salernum residente, venerunt, sed audientes mortem proximorum suorum, rursum paululum super eandem ciuitatem commorantes, reuersi sunt in terram suam. Ludouicus Imperator hoc audiens, quia volebat ire super eos, reuersus, est Capuam, in qua vno anno commoratus, reuersus est in Franciam in qua eodem anno defunctus est. Landulphus autem Comes, & Præsul ante aduentum iam fati Imperatoris, & post decessum eius tenuit Capuam ann. 12. quo recidente Pandenolphus nepos eius factus est Comes Capuæ, & Landolphus filius Landonis factus est Episcopus eodem tempore: sed suggerente aduersario Christianæ fidei facta est in eodem anno diuisio eiusdem Episcopatus à iam dicto Pandenolpho, qui odij, & inuidiæ accensus ardore, Landenulphum

nulphum fratrem suum laicum inordinatè tondens, direxit Romam, eumque à Ioanne Papa multa prece deposcens, Episcopum fecit: qua de re non parua inter parentes vtrorumque Episcoporum discordia nata est, ita vt odium fieret plurimo valens tempore. Denique Ioannes Papa tali comperto flagitio, aduenit Capuam, & vt discordem ad concordiam reuocaret, diuisione facta, vtrumque constituit, idest in ciuitate Capuæ Landenolphum Episcopum: Landolphum verò Episcopum in sancta Maria, cognomento Suricorum, & facta pace inter eos, sed paulum perdurante, Romam reuersus est ad sedem propriam: Iterumq; facta est inter eos diuisio, quam non post longum tempus pax sequuta est: Denique iam factus Pandenolphus completis in Comitatu annis tribus, & mensibus octo, fecit conuiuium cunctis parentibus suis pluribus, eos Sacramentis alligans, vt ei quolibet modo nocerent, sed statim periurantes cœperunt eum, & diuiserunt inter se comitatum Capuanum, & Landolphus Episcopus adeptus est in totum Episcopatum, Lando autem pater Landolphi Episcopi factus est Comes Capuæ ann. duos, & menses decem, cui successit Landenolphus frater eius, vicem illius tenens ann. vno, mens. quatuor, quo viuo decedente mense Ianuario, cepit Capuam Athenolphus Comes, qui ann. 13. mirificè regens, postea factus est Princeps Beneuenti, complensq; in Principatu annos decem, & menses sex, vita priuatus, reliquit eum filijs suis Domino Landulpho, & Domino Athenulpho Christianissimis Principibus. Secundo anno postquam Comes Capuæ factus est Dominus Athenulphus, commissum est prælium inter Capuanos, & Neapolites in Liburia ad sanctum Cartium; sed ita interfecti Neapolites à Capuanis vt valdè pauci remanerent ex eis, inter quos Neapolites Græci, & Saraceni fuerunt pro adiutorio eorum. Indictione sexta post dies vn-

decim capitur Berealis à Domino Athenulpho, eadem hebdomade Aio Princeps cum quodam patritio Constantinopolitano ex vtraq; parte certatim pugnantes, ad postremum ille patritius victor effectus est. *Hactenus M.S.Cassinense. Nunc scito, me in consignandis temporibus vsum duplici signo; vnum est annus ædificatæ Capuæ nouæ, idest annus 856. ex Chr.Cass. alterum est Indictio signata in Instrumentis monialium S.Ioannis.*

Incar. anno curr.

856–861 *Lando Comes, Capuæ nouæ conditor, filius Landolfi Comitis in Capua veteri, & in monte Trifisco, conditam Capuam tenuit an.4.& mens.9.*

861–862 *Lando II. filius I. Landonis, post sex menses expulsus à Pandone Patruo suo, comitatum amisit.*

862–863 *Pando frater Landonis I. & expulsor Landonis II. tenuit Capuam anno vno, & mens.4.*

863–878 *Landulfus I. Episcopus in Capua noua, frater Landonis I. & Pandonis, & Patruus Landonis II. tenuit comitatum per annos 15. & mens.9. Post tres annos, & mens. nouem, idest anno 866. Ludouicus Imperator venit Capuam. Concordat Cardin. Baronius.*

878–882 *Pandenolfus nepos Landolfi Episcopi. Hic, cum dicatur nepos Landolfi Episcopi, fuit filius Pandonis, vt habet Herempertus. Hic fuit auctor schismatis in Ecclesia Capuana. Nostræ annorum supputationi concordant Epistolæ Papæ Ioan. VIII. De hoc Chr.Cass. lib.1.cap.42.*

882–885 *Lando III. hic fuit pater Episcopi Landolfi, electi post mortem Landolfi Episcopi, & Comitis. Qui tenuit Capuam an.2.& mens.10.*

885–886 *Landenolfus frater Landonis III. viuens Comitatum dimisit post ann. vnum, & menses 4.*

886–887 *Athenolfus Comes ex Castaldo. De hoc Chr.Cass. lib.1. cap.48. & infra.*

Principatus. *Hic Athenolfus Comes post ann.13. & proinde vel ann. 889.*

889. *egrediente, vel* 900. *ingrediente, factus est* Princeps *Beneuenti, & residens Capuæ, voluit appellari Beneuentanorum, & Capuanorum* Princeps. *Hic ab initio sui Principatus consortem habuit Landolfum filium suum: Deinde anno* 910. *assumpsit ad principandum alterum filium, Athenolfum nomine: circa eundem annum* 910. *misit Landolfum filium, & Principem ad Imperatorem Constantinopolitanum, vt Saracenorum expulsione tractaret: quo manente Constantinopoli, ipse pater Athenolfus obijt Capuæ ann.* 911. 889 911

Landolfus primogenitus Athenolfi anno 911. *ab Imperatore Constantinop. creatus est Patritius. Hic, mortuo patre, principatus est cum Athenolfo fratre, & deinde cum altero Athenolfo filio ab anno* 933. *& deinde cum altero Landolfo, etiam filio, ab anno* 940. *Hunc arbitror obijsse anno* 943: *quando Landolfus filius eius assumpsit ad principandum Paldolfum filium suum.* 911 943

Landolfus II. *Landolfi modo dicti filius, & Athenolfi* I. *nepos ab anno* 940. *principari cæpit, assumptus à patre: Anno* 944. *vel egrediente* 43. *Paldolfum filium Principatu decorauit: & anno* 959. *Landolfum secundogenitum: creditur mihi, mortuus ante annum* 960 *quo Paldolfus, & Landolfus fratres absque illo principabantur.* 943 960

Paldolfus, *cognomento Capiteferreo successit patri Landolfo* II. *cum quo principari cæperat ab anno* 944. *Principatus consortem habuit Landolfum fratrem. Ann.* 969. *coassumpsit Landolfum filium. Sub hoc Principe Ecclesia Capuana facta est Metropolis à Ioanne Papa* XIII. *& Monasterium Monialium sancti Ioannis constructum est ab Aligerno Abbate Cassinensi circa annum* 966. *vt colligitur ex vita sancti Nili mortuus est, hic verè magnus Princeps anno* 980. 960 980

Lan-

980 983 *Landolfus III. filius Paldolfi, qui cum patre principatus est ab ann. 969. mortuus est in Calabria dimicans cum Othone contra Saracenos ann. 983. in qua pugna occubuit etiam frater eius Athenolfus. Chr. Caß. lib. 2. cap 9.*

983 991 *Landenolfus filius* Paldolfi, *principari cæperat vnà cum fratribus ab anno 982. & ab Othone principatus confirmationem accepit viuente Aloara matre sua. Hic anno 990. seu 991. nequiter occisus est propè Ecclesiam sancti Marcelli. Eius innocentiam testatus est Dominus: nam vt legitur in citato M.S. Caßinensi*, Concilium fecerunt Capuani qualiter interficerent Landenolfum Principem filium Paldolfi eximij Principis: quod effecerunt, dum procederet ad sanctum Marcellum peractis Missarum solemnijs à Præsule eiusdem ciuitatis, Aio nomine, egressus prædictus Princeps foras Ecclesiam, irruerunt in eum, proh dolor, cum gladijs, & fustibus interfecerunt eum, atque exutum vestibus, nudum in platea eum reliquerunt. Quem rapientes monachi ex monasterio sancti Benedicti, in eodem monasterio ante secretarium eum sepelierunt. Archiepiscopus vero supradictus fugit in iam dicto monasterio, quem etiam postea ibidem iam dicti Capuanites veneno perimerunt, sepultusq; est ante Regia secretarij. Sed Omnipotens Deus illis, qui hunc innocentem peremerunt Principem, ostendere est dignatus, quia in suo eum regno recepit: nam quadam die claudus quidam ad eius sepulchrum veniens, obnixè Christum rogare cæpit, atque intercess. . . Dominum Landenolfum Principem, cuius corpus illic requiescebat, qui etiam sine causa à suis occisus fuerat, ei pristinam sanitatem reddere dignaretur: mira res; statim super eodem seplchro soparatus, totam quietauit noctem: mane autem facto ita sanus surrexit, ac si nullam debilitatem membrorum vnquam habuisset.

991 *Laidolfus, Landenolfo fratri successit: hic anno 996. quiete*

tè in principatu viuebat, illo etiam anno, qui erat nonus Mansoni Abbati Caſſinenſi priuilegium quoddam Caſſinenſi Monaſterio conceſſit. Chron. lib. 2. cap. 14. Hic tandem ab Othone III. Imperatore depoſitus eſt, eo quod in fratris necem conſenſiſſe videretur. Vt ego ſentio depoſitus eſt anno Milleſimo, ideſt in ſecundo aduentu Othonis in Italiam, quando ad Garganum perrexit: ita ſentio, tum quia in primo aduentu Otho an in Campaniam venerit, ignoratur: tum quia illo anno, vt modo notauimus, Laidolfus in principatu pacificè videbatur viuere: tum quia in noſtris inſtrumentis habemus Indictione 14. nomen Principis Vuaimarij, principantis anno primo, qui non poteſt eſſe niſi annus milleſimus primus. 996 1000

Aldemarius filius Balſami, Othonis III. Imper. familiaris, depoſito Laidolfo, principatum accepit, ſed non multo poſt, inquit Chr. lib. 2. cap. 15. à Capuanis principatu depellitur, ſcilicet anno (vt ego ſentio) milleſimo primo poſt menſem Maium. Hic eſt qui in Inſtrumento dicitur Vuaimarius. Nec facienda eſt multa vis in modo pronunciandi illa nomina barbara; Paldulſus, Pandolfus, Paldulfus, & Pandulfus, vnum idemq; nomen eſt: & vt oculatus pater Caracciolus in Nomenclatore ad Herempertum annotauit, Godefredus, Giffredus, Ioffredus, & Loffredus idem nomen eſt: & ita Vuaimarius, Aldemarius, Guaimarius non erunt diuerſa nomina. 1000 1001

Paldolfus cognomento de ſancta Agatha, filius Landolfi Beneuentani Principis, extincta iam recta linea Athenolfi Primi Principis, expulſoq; Aldemario, Principatum Capuanum obtinuit. Hic in Chr. lib. 1. cap. 20. appellatur Landulfus, ſed ex errore; debuit enim appellari Paldulfus, vt appellatur infra cap. 31. Hic anno 1005. Paldulſum filium Principem nuncupauit, & vnà principati ſunt ad annum vſq; 1022. quo anno ab Henrico Imper. depoſiti ſunt. 1001

1022 1030 *Paldolfus Comes Theanensis, deposito Paldolfo, principatum accepit ab Henrico anno 1022. & principatus est cum filio suo Ioanne: Ioannes tamen ante ann. 1030. mihi videtur mortuus, cum solus Paldolfus illa Indictione nominetur in instrumentis. Hic post annum 1025. seu post ann. 1027. idest post primum annum Conradi Imperatoris, soluto à vinculis Paldolfo de sancta Agatha, ad annum vsq; 1030. inquietè, & in armis viuens, tandem pulsus, Neapolim sese recepit.*

1030 1031 *Paldolfus de sancta Agatha, reuersus à Germania, principatum recuperauit: sed non diù superuixisse inde coniicio, quia Paldolfus filius ann. 1032. Landolfum filium suum principem fecit.*

1032 *Paldolfus filius Paldolfi, dicti de sancta Agatha, qui cum patre principatus est ab anno 1005. hoc anno (mortuo iam vt creditur patre) Landolfum filium coassumpsit ad principandum: Sed anno 1038. ab Imperatore Conrado priuatus fuit, & ipse aufugit Constantinopolim; sed ab Imperatore Græco relegatus, in partibus illis mansit vsque ad obitum illius Imperatoris.*

1038 *Guaimarius Princeps Salernitanus, fugato per Conradum Imperatorem Paldolfo Principatus accepit honorem, quietè possedit, donec mortuus est Imperator Græcus, qui Paldolfum relegatum habebat, idest vsq; ad annum 1041. quo mortuus est Michael Imperator, post quem annum Paldolfus reuersus est, & in armis fuit vsque ad annum 1047.*

1047 1049 *Paldolfus vnà cum filio Landolfo, Principatum recuperauit ab Henrico II. Imperatore, Guaimario Salernitano renunciante: hic miserè obijt anno 1049.*

1049 1056 *Landolfus alter, filius vltimi Paldolfi, Principis nomen acceperat ab anno 1044. nam, & si pater eius Constantinopoli reuersus, Capuam principatus Caput non recuperauit;*

tamen

tamen habebat nonnullas ciuitates suæ parti fauentes, vt ex Chr.Caß.cap.68. & 74. colligitur: quare ante annum 1047.*Princeps appellatus est à patre* Paldolfo.

Hic extinguitur Capuæ dominium Longobardorum.

C*Ensent eruditißimi viri Athenolphum, & succeßores eius cum Capuano Beneuentanum quoq;* Principa*tum obtinuisse: dissentire nollem, contrarijs tamen vincor argumentis. Ecce colloquium Luitprandi Episcopi Cremonensis cum Imperatore Græco habitum anno* 968. *ostendit Principatus Capuanum, & Beneuentanum fuisse aliquando sub vno viro* Principe *constitutos; at illo ipso anno* 968. *vt duo erant Principatus, ita non vnius, sed duorum distinctorum Principum extitisse. Accipe verba ex relatione apud Baronium anno dicto numero* 16. Terram (*verba sunt Luitprandi ad Imperatorem*) quam Imperij tui esse narras, gens incola, & lingua Italici Regni esse declarat: Tenueruntque illam potestatiuè Longobardi; quam & Ludouicus Longobardorum, seu Francorum Imperator, de manu Saracenorum, multitudine prostrata, liberauit. Sed & LANDVLPHVS Beneuentanorum, & Capuanorum Princeps septennio potestatiuè eam sibi subiugauit. *Infra num. xx.* Si vero amicitiam (*verba sunt Imperatoris*) absque parentela desideratis, Romam liberam esse dominus tuus permittat, Principes autem, Capuanum scilicet, & Beneuentanum sancti nostri Imperij olim seruos, nunc rebelles, seruituti pristinæ tradat. *Infra num. xxv*II. His expletis, ventum est ad nobilissimos Principes Capuanum, & Beneuentanum, quos ipse seruos nominat, & ob quos intestinus ipsum agitat dolor; seruos (inquit) meos dominus tuus in tutelam recipit suam, quos si non dimiserit, & in pristinam seruitutem redegerit, nostra amicitia carebit; ipsi in Imperium

nostrum vt recipiantur flagitant, sed recusat eos nostrum Imperium, vt cognoscant, & experiantur quam periculosum sit seruos à dominis declinasse, seruitutem effugere. Est & decentius domino tuo, vt mihi eos tradat amicus, quàm mihi dimittat inuitus. Experientur planè, vita comite, quid sit herum fallere, quid sit seruitutem deserere, & puto sentiunt nunc quod dico, operantibus hoc nostris, qui sunt vltra mare, militibus. *Et infra num. xxxiv.* vnum saltem, quod facere iusta ratione possis, efficito, scilicet dominum tuum Principibus Capuano, & Beneuentano seruis meis, quos oppugnare dispono, nullum consilium collaturum. Sua qui non largitur, nostra saltem dimittat. Noua res est quod eorum patres, & Aui nostro Imperio tributa dederunt: at ad istos breui tempore fracturos Imperij nostri exercitus laborabit. *Ista ibi leguntur. Igitur* Pandolphus *Caposerreus* Capuæ *Princeps anno* 968. *Beneuentum non obtinebat: igitur Pandolphus Beneuenti* Princeps, *qui captiuus legitur fuisse apud Nicephorum* Constantinopoli, *atque inde dimissus anno* 971. *non est* Caposerreus *noster* Capuanus. *Igitur anno* 968. *Capuæ, & Beneuenti dominabantur distincti Principes, distinctorum patrum filij, distinctorum Auorum nepotes. An clariora desiderabimus? Ecce ex Cassinensi Chronico patet, Beneuentum illo tempore, quo Aldemarius* Princeps *Capuæ à Capuanis fuit expulsus, habuisse suum proprium, distinctumq;* Principem, *cuius filio,* Pandolpho *de sancta Agatha nuncupato,* Capuani Principatum *detulere. Inde etiam patet anno* 1011. *Principantibus* Beneuenti *patre* Pandolphi, *&* Capuæ Pandolpho *ipso filio, Athenolphum illius* Principis Beneuentani *alterum filium, & nostri* Capuani *fratrem, Abbatia* Cassinensi *fuisse potitum. Lege Chron. lib. 2. cap. 15. & cap. 29.*

Hæc

Hæc mihi satis clara videntur, & propterea videtur dicendum, post mortem Athenolphi I. Principis Capuani, *filios eius Athenolphum, & Landolphum æquo iure Principatos* Capuæ, *& Beneuenti simul: deinde inter fratrueles, idest inter Athenolphi, &* Landolphi *liberos, diuisos* Principatus; *obtinuisseq; Beneuentanum Athenolphi liberos,* Capuanum vero Landolphi. *Ita iure optimo Luitprandus appellare potuit Landolphum Beneuentanorum, &* Capuanorum *Principem, licèt ille consortem principatus haberet Athenolphum fratrem:* Ita *iure optimo Nicephorus memorare potuit* Patres, *& Auos* Principum, *de quibus conquerebatur. Hæc hactenus nunc ad Normannos.*

Sico
Comes in Capua veteri.

Landulfus

- C. Landolfus Episcopus in Capua noua P.
- Landenolfus
  - Lando
  - Landenolfus
  - Atenolfus qui fuit primus Princeps
    - P. Atenolfus -- Landolfus -- Paldolfus
      - P. Beneu. — P. Beneu.
      - Atenulfus Abb. Cassinensis
      - Paldolfus de S. Agatha Pr. Capuæ -- Paldolfus Pr. Cap. -- Paldolfus
        - Landolfus †
        - Landolfus alter P. Cap.
        - vlt mus Longobardorū. 1056 †
    - Principes Capuæ, & Beneuenti simul
      - Atenolfus Capuæ
      - B. 971, Lādolfus †
    - P. Landolfus
      - P. Capuæ Lādolfus -- P. Paldolfus
        - Vxor Gemma pr. Cap.
        - Capo ferreus
        - Vxor Aloara
          - Landolfus P. †
          - Atenolfus P. †
          - Landenolfus P. †
          - Laidolfus P. †
- Lando 956. C. Cap. nouæ.
  - C. Lando
    - Lando
    - Landolfus Episcopus in schismate.
  - Landolfus
- Pando C.
  - C. Pandenolfus
  - Landolfus
  - Pandolfus
  - Landenolfus qui fuit Episcopus in schismate.

Hanc arborem formauimus ex Epithome Heremperti nuper impresso opera P.D. Antonij Caraccioli.

Sico progenitor, Capuæ (s. veteri) singulariter imperauit fol. 66.

Landolfus, Castaldus Capuæ veteris Sicopolim ad Trifiscum se recepit, fol. 38. & vocatus Capuæ Comes, relinquit quatuor filios, Landonem, Pandonem, Landonulfum, & Landulfum, qui fuit Episcopus Capuæ, fol. 43.

Primus filius Landolfi Lando, dictus Paradisi, fol. 46. habuit filium Landolfum, qui Suessam tenuit fol. 45. 47. & Casertam fol. 48. habuit alterum filium Landonem, & ideo dictus Lando Senior, filius autem Lando Iunior, fol. 46 47. Landolfus, & Lando fratres fol. 48. 55. Lando Iunior genuit Landolfum, qui fuit Episcopus Capuæ in schismate fol. 58. & Landonem, qui, viuente patre, dictus est Lando Iunior, fol. 66. sicut Lando Secundus dictus est Lando Senior fol. 68.

Secundus filius Landolfi Pando habuit filios Pandenolfum, Pandolfum, Landolfum, & Landenolfum, fol. 49. de Pandenolfo, & Landenolfo fratribus, fol. 62.

Tertius filius Landolfi Landenolfus genuit Landonem, Landenolfum, & Adenolfum. De Landenolfo, & Adenolfo fratribus fol. 58. & de Landone germano Adenolfi fol. 71. 72. filij Landonis expelluntur fol. 65. Adenolfus à germanis, & Patruelibus fit Castaldus: occupat Castaldatum ciuitatis deinde dicitur Comes, deinde Princeps fol. 71.

Sequuntur Principes Normanni.

1058 R*Ichardus Normannus, Comes Auersanus, Capuam obsedit, & fortiter resistentem plures annos oppugnauit; tandem, cedente Landolfo* Principe*, illam obtinuit, anno* 1058. *vel parum ante. Hic anno* 1059. Principatus *confirmationem obtinuit à* Papa *Nicolao II. in synodo Amalphitana: & ab illo anno principatus est cum filio suo Iordano. Hi Richardus, & Iordanus* Principes *obtinuerunt Ducatum Caietæ anno* 1064. Richardus *anno* 1073. *Præstitit Iuramentum fidelitatis Gregorio Papæ VII. obijt anno* 1077. *Capuæ quinta feria Cœnæ Domini vt habet Anonymus Cassinensis, & mihi placet: vel* 1078. *à Natiuitate: ipse enim iam mortuus erant quando mense Aprile Indictione secunda. idest anno à Natiuitate* 1078. *currente, vel ab Incarnatione* 1079. *inchoato Gregorius Papa redarguit Iordanum* Principem.

1078–1093 *Iordanus* Richardi *filius, à Gregorio VII. Papa grauiter redargutus fuit, & inde mutatus in melius. Extat Epistola apud Baronium ann.* 1078. *Hic anno* 1080. *Richardum filium nominauit* Principem. *Obijt ann.* 1093. *vt ex Chr. Caß. lib.* 4 *cap.* 10.

1093–1106 *Richardus II. qui cum patre Iordano principabatur anno* 1080. *cœpit anno* 1093. *principari solus: sed renitentibus Capuanis principatum obtinuit. Obijt ann.* 1106. *Chr. lib.* 4 *cap.* 26.

1106–1120 R*obertus filius Iordani, & fratrer Richardi II. Obijt anno* 1120. *Chr. lib.* 4. *cap.* 65.

1120–1128 *Iordanus II. filius Roberti. Hic Iordanus perperam in Chron. Caß. lib.* 4. *cap.* 65. *dicitur Richardus. Obijt anno* 1128.

1128 *Robertus II. Iordani II. frater: is ann.* 1136. *à Rogerio Rege Siciliæ à Principatu expulsus fuit: & Ansusius*

Roge-

Rogerij filius Princeps *à* Patre *creatus est, & Ansusio mortuo factus est Princeps Gulielmus ann.* 1145. *Gulielmus, inquam, Rogerij Regis quoque filius: Robertus verò ann.* 1137. *recuperauit* Principatum, *sed eodem anno iterum amisit: recuperauit iterum anno* 1155. *& anno sequenti mense Iunio cum Guillelmus Siciliæ Rex iniquis conditionibus pacem à* Papa *Adriano extorsisset, ipse Robertus, vtpotè exclusus à fœdere, fugit; captus est in transitu Gariliani, traditus* Regi, *obcæcatus, & carceri perpetuo mancipatus, obiuit: Robertus tam miserè principatu priuatus, habuit filium Iordanum, qui apud Imperatorem Constantinopolitanum deguit. Toto cœlo errant, qui Robertum Tertium inducunt, & illum appellant Robertum de Surrento: nam Robertus de* Surrento *dictus ab Auctore historiæ sacræ, fuit Robertus ipse secundus.*

Vt autem rei veritas elucidetur. Accipe verba Vuillelmi. Tyrij, quæ ita se habent: Interea Rex Siciliæ Beneuentanam vrbem, Ecclesiæ Romanæ familiare domicilium, principibus suis mandat obsidere, & vrgentissimis angustijs eius præcipit arctare habitatores. Quod verbum Dominus Papa molestè ferens supra modum, vicem ei æqua lance volens refundere, principes proprios contra eum nititur armare, nec in ea parte fraudatus est desiderio suo. Nam potentissimum Regni sui Comitem, eiusdem Regis amitæ filium, Robertum videlicet de bassauilla cum multis alijs viris nobilibus, quibus auxilium, consiliumq; Romanæ Ecclesiæ perpetuò non defuturum pollicebatur, contra eum insurgere persuasit. Exules quoq; quos tum ipse, quàm pater eius de Regno eijciens, bonis fecerat extorres paternis, viros inclitos, & armis potentes, Dominum videlicet Robertum de Surrento Principem Campanum, Comitem quoque Andream de Rupe Canina, & alios multos exhortationibus suis procurauerat, vt in Re-

gnum

gnum redirent, & ad iure hæreditario sibi debitas accederent possessiones, Romanã Ecclesiam eis in perpetuum non defuturam, in verbo Pontificali spondens eis firmissimè. *Hæc Tyrius lib. 18. cap. 2. & à Baronio collocantur anno* 1155.

Primò sine vllo dubio hic Robertus de Surrento Campanus Princeps, *non est alius, quàm Robertus Secundus, filius Iordani: hic enim principatus est ab anno* 1128. *& anno paulum supra notato* 1155. *mense Decembri principatu Campano recuperato, degebat* Capuæ, *& anno* 1156. *mense Maio, scilicet antequam iterum principatu, & simul oculis orbaretur donauit monasterio* S. *Ioannis campum Maianum. Accipe saltim partem aliquam instrumentorum.*

In Secundo nomine Domini nostri Iesu Christi, anno ab Incarnatione eius millesimo centesimo, tricesimo: & tertio anno Principatus Secundi Domini Roberti gloriosi Principis, mense Decembro, nona Indictione: Ego mulier nomine Aloara, filia quondam Petri, qui dicem Denarella, & vxor cuiusdam Petri cognomento Comite, filij quondam Petri eiusdem cognominis, quæ sum habitatrix intus hanc Capuanam ciuitatem propè Ecclesiam sancti Pauli, sicut mihi aptum, & congruum est bona mea voluntate &c.

In nomine Dñi N. Iesu Christi ab Incarnatione eius anno millesimo cẽtesimo quinquagesimoquinto, & vicesimo octauo anno Principatus Secundi Domini Roberti gloriosissimi Principis mense Decembro. Indictione quarta. Nos Adenulphus &c.

In Instrumento, quod est priuilegium donationis post crucem rubram, & nomen Roberti. ita legitur.

Ex iussione præfatæ Serenissimæ potestatis, scripsi ego Guilielmus Iudex in anno Dominicæ Incarnationis Millesimo Centesimo quinquagesimo sexto, & vicesimo nono anno principatus præfati Domini Secundi Roberti glorio-

glorioſi Principis datum Capuæ menſe Apreli per Indictionem quartam.

At verò ſi hic Robertus Secundus, erat genere Normannus filius Iordani, ex fratre nepos Roberti Primi, atque Richardi II. Nepos ex patre Iordani Primi, & pronepos Richardi Primi Capuanorum Principum? quonam pacto ab Auctore historiæ ſacræ appellatus eſt Robertus de Surrento? profectò potuit appellari de Surrento, quia cum mater eius fuerit Surrentina, nempè filia Surrentini Principis, Surrenti verſatus, & educatus eſt. At vnde conſtare poteſt matrem Roberti Secundi fuiſſe Surrentinam? profectò ex Inſtrumento quod in monaſterio S. Ioannis aſſeruatur.

In nomine Domini Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti Dei eterna Secundus Robertus, diuina ordinante clementia Capuanorum Princeps petitioni ſuorum fidelium clementer fauet. Igitur nos prænotatus Secundus Robertus ſola Dei prouidente miſericordia Capuanorum Princeps. Notum fieri volumus vniuerſis fidelibus noſtris, quoniã ob ſalutem, & remedium animarum quondam glorioſorum Principum anteceſſorum noſtrorum ac ob ſtatum noſtri principatus, conſilio quoque, & interuentu Rodulphi Raclis filij, noſtri conſtabilitoris, & Rainaldi Iupini, atque Vgonis de la Bolita noſtri œconomi, Nec non * PHILIPPI DE SVRRENTO AVVNCVLI, noſtri, & CANSOLINI, ac RICHARDI CEDRI, & aliorum noſtrorum dilectorum fidelium. In Monaſterio ſancti Ioãnis Baptiſtę ſito intra hanc noſtram Capuanam ciuitatem, in quo Domna Gemma religioſa ac Deo digna Abbatiſſa præeſt &c.

Et in fine poſt crucem rubram cum nomine Roberti, legitur ita. Ex iuſſione præfatæ ſereniſſimæ poteſtatis ſcripſi ego Philippus Palatinus Iudex, in anno Dominicæ Incarnationis milleſimo centeſimo viceſimonono; & ſecundo

LIII anno

anno Principatus pręſcripti ſecundi Domini Robert i glo riosiſsimi Principis Capuæ datum Capuano Palatio in mense Ianuarij per Indictionem ſeptimam.

Non ne legiſti Philippum de Surrento Auunculum Roberti Secundi? Si Philippus de Surrento, erat Auunculus Roberti: ergo Robertus erat Philippi nepos ex ſorore: ergo Roberti mater, Philippi de Surrento ſoror erat? Ita quidem nunc vnde conſtat matrem Roberti Surrentinam, Surrentini Principis extitiſſe filiam? profectò hoc habet Instrumentum monaſterij Cauenſis citatum à Capaccio. verba ſunt fol. 515. Dum eſſem ego Ademarius Iudex, in partibus Nuceriæ in loco vbi dicitur à Gammarella, & vna mecum adeſſent Dominus Iordanus, filius quondam Domini Iordani Principis Capuani, & Dominus Sergius Princeps Surrenti ſocer eius &c.

Non ne legis Sergium Principem Surrenti, ſocerum Iordani Secundi? & hic Iordanus Secundus, qui filiam Sergij Surrentinorum Principis accepit vxorem, fuit pater Roberti Secundi. Cum ergo dicitur Robertus de Surrento *non niſi matris cauſa hoc nomen ſortitum fuiſſe oportet.*

Tandem lector, dum legis Iordanum, Iordani Principis filium fuiſſe in partibus Nuceriæ, volo ſcias Nuceriam fuiſſe ſub dominio Principum Capuanorum, vt apertè colligitur ex inſtrumento, quod habemus in monaſterio noſtro ſancti Ioannis.

Ne putes cum Roberto Secundo *extinctos Capuæ Principes: ipſi etiam Siciliæ Reges, erant Duces Apuliæ & Principes Capuæ: Nam etſi Regnum Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ ſub vnius manum redacta ſunt: diù tamen inter ſe diſtincta iura, diſtinctique tituli permanſerunt En* Rogerius *Primus* Rex, *eiuſque Succeſſores vſque ad Ladiſlaum, vt in Inſtrumentis legitur, appellati ſunt* Reges *Siciliæ, Ducatus Apuliæ, &* Principatus *Capuæ: En*

Ha-

Hadrianus Quartus recipiens in gratiam Gulielmum Regem, eidem vtriuſque Regni legitimos, & certos titulos tribus vexillis traditis, vtriuſque Regni, & Principatus Capuæ tradidit: En in Kalendario. Obitus Ladislai notatus ita.

Anno Domini 1314. die Lunæ ſexto Auguſti, ſexta Ind. obijt Sereniſſimus Princeps, Dominus Rex Ladiſlaus.

Hæc ergo eſt ſeries Principum Capuanorum, res verò geſtas alijs colligendas relinquimus. vnum tamen præterire non poſſumus, quod eſt Principes solemni ritu ab Archiepiſcopo benedici, & vngi conſueuiſſe. De hoc more Chron. Caſſ. lib. 4. cap. 10. & Falco Beneuentanus fol. 239. & fol. 214.

Principum Normannorum linea

ordanus

6. P. & vltimus
Robertus

Filia P. Surrenti
cuius Vxor
Iordanus 5. P.

Richardus 3. P.

4. P.
Robertus

Iordanus cuius Vxor
2 P. Gaitelgrima

P.P.
Riccardus ex Comite Auersano P.

Vxor
Fredissenna

.Landol. P	900	3
	901	4
	902	5
	903	6
	904	7
	905	8
	906	9
	907	10
Anno ab Incar.	Indi tione	
	908	11
	909	12
Constantinus.	910	13
	911	14
.Atenolfus. P	912	15
	913	1
	914	2
	915	3

915

IN nomine Dñi Saluatori nostri Iesu Christi Dei eterni septimo anno Domini nostri Cōstantini Imperatoris, & quinto anno patriciatus domini nostri Landolfi, necnon quinto anno pater domini nostri Atenolfi mense Aprilis tertia Indictio. Ideoq; ego Sadelgardo filius quod Sadelchisi abitator de Castello Calbu. bona & cum mea voluntate, & per hanc cartulam benumdedi tibi Mileperti &c. *Hoc Instrumentum est anni 915. signati Indictione tertia hinc retrogrediendo inuenitur primus annus Cōstantini qui fuit filius Leonis ann. 909. & primus annus patriciatus Landolfi, & principatus Athenolfi ann. 911.*

916	4
917	5
918	6
919	7
920	8
921	9
922	10
923	11
924	12

935.

IN nomine domini nostri Iesu Christi. Vicesimoseptimo anno Imperij domini nostri Constantini Magni Imper. & tricesimo sexto ann. principatus domini nostri Landolfi gloriosi Priñ. & vicesimoseptimo anno principatus Domini nostri Atenolfi exim. Priñ. Simulq; & quarto anno principatus domini nostri Atenolfi magnifici Priñ. filij superius dicti domini Lādolfi gloriosi Priñ. mense Martio nona Ind.

Ideoq;

925 13 Ideoq; ego Landolfo Capuano fili cuiusdam
926 14 Landenolfi sicut mihi aptum, & congruum est
927 15 per hanc cartulam in cambium dedi; & tradidi
928 1 tibi Iuliani fili Crisiani tres petiæ de terre
929 2 mee quem abeo ad sancta Maria lo o vbi no-
930 3 men Peri &c *Hoc Instrumentum est anni 935*
931 4 *iam egredientis, & retrogrediendo inuenimus*
2. Ate 932 5 *annum primum Constantini eße ann 909 &*
nolfus. 933 6 *primum annum Landolfi esse anno 900. & pri-*
934 7 *mũ ann. Atenolfi an 909. egredientem & primũ*
935 8 *an. alterius Atenolfi an. 932. egredientẽ quoque.*
936 9 *Hoc ipsum Instrumentum, quoad pertinet ad*
annos Atenolfi, videtur à primo leuiter differre.

941

937 10 IN nomine Domini Iesu Christi. Tricesimo
938 11 tertio anno Imperij Domini nostri Constã-
939 12 tini Magni Imp. & quadragesimo tertio anno
P 940 13 principatus dñi Landolfi gloriosi Priñ. & nono
2. Lãd. 941 14 anno principatus dñi nostri Atenolfi magnifici
942 15 Principis, simulque, & secundo anno principa-
tus domini Landolfi Serenissimi Priñ. filijs su-
periùs dicti domini Lãdolfi glo iosissimi Priñ.
mense Magio quatradecima Ind. Ideoq; nos
sumus Ioan. clẽ. filij cuiusdam Paldolfi, & Pal-
doq. maraldo filij Teudemundi sicut nobis ad
ambo aptum, & congruum est per hanc cartu-
la venundedimus tibi Ioanni filij Ramperti vna
petia de terra nostra &c. *Hoc Instrumentum*
est anni 941. Retrogrediendo inueniemus annũ
primum Constantini 909. & an. primum Lan-
dolfi 900. & ann. primum Atenulfi ann. 933. &
ann. primum Landolfi filij 940. Hinc etiam ap-
paret Atenolfum fratrem Landolfi hoc anno 941
non fuisse principatum Capuæ. In

946

.Paldol. P

943 1 In nomine D. Saluatoris nostri Iesu Christi Dia
944 2 eterni Landolfus, & Paldolfus filius eiusdem
945 3 domini Landolfi diuina ordinante prouidentia
946 4 Longobardorum gentis Principes. Cum princi-
947 5 palis excellentia petitione dilecti fidelis sui cle-
948 6 menter fauet: Igitur nouerit omnium fidelium
949 7 nostrorum præsentium scilicet, ac futurorum
950 8 sagacitas, quia Autoaldus fidelis nostri, &c. *In*
951 9 *hoc priuilegio est nomen Landolfi scriptũ literis*
952 10 *maiusculis rubris & distinctis super signum*
953 11 *Crucis, & tandem* Petrus nõt. ex Iussione supra-
954 12 dictæ potestatis scripsi. Datum 5. Id. Iulias anno septimo princ. domini Landolfi gloriosi princip. & anno tertio princ. dom. Paldolfi eius filij. Ind. quarta actum in ciuitate Capuana. *Hoc Instrumentum est anni 946. & retrogrediendo, inuenimus annum primum Landolfi 940. & ann. primum Paldolfi 944. Igitur hic Landolfus est filius Landolfi Primi. In hoc priuilegio nominatur Vicus ad sancto Tammaro in Liburia, & arbitror esse locum, qui dicitur Vico de* Pantano, *vbi dicitur fuisse Corpus sancti Tammari.*

In nomine Domini nostri Iesu Christi. Quarto decimo anno principatus Domini nostri Landolfi gloriosi priñ. & decimo anno princip. dñi nostri Paldolfi filio eius mense Magio vndecima Ind. Ideoque Ego Pergolfus filius quon. Eponi Iudici declaro, quia ipsa Curte de Cantiæ, quæ prato Radoaldi vocatur fuit, & pertinuit sorte Rodoaldi soceri meo, & mihi Pelgolfi de ipsa sorte predicti Rodoaldi pertinet quartam partem Pergrime quæ fuit vxor mea, & filia ñti Rodoal-

Rodoaldi, quæ nunc mihi congruum est eãdem quartam de iam dicta sorte, quæ pertinuit iam dicto Rodoaldi habere in prædicta Curte, donare Landolfi filij bonæ recordationis domini Atenolfi Principis &c. *Hoc Instrumentum est anni 953. retrogredientes inuenimus annum primum Landolfi esse annum 940. & primum annum Paldolfi esse 944.*

459.

955 13 In nomine Domini Saluatoris nostri Iesu Christi Dei eterni. Vicesimo anno princ. domini nostri Landolfi gloriosi Princip. & septimo decimo anno prin. dñi nostr. Paldolfi Serenissimi Principis, necnon & secundo anno princ. domini nostri Landolfi filij superius dicti domini Lãdolfi gloriosi Princip. mense Ianuario tertia Ind. Dum nos Petrus Iudex essemus in Castro Caninulo &c. *Hoc Instrumentum est anni 459. ab Incarnatione, erat Indictio tertia ingressa mense Settembri, retrogrediendo inuenimus annum primum Landolfi esse 940. & primum Paldolfi ab anno 943. & annum primum alterius Landolfi 958.*

956 14

957 15

3. Landol. 958 1

959 2

967

960 3 In nomine domini nostri Iesu Christi. Vicesimo quarto anno principatus domini Paldolfi, & nono domini Landolfi gloriosi Principibus mense Februario decima Ind. Ideoque ego Offa filia quond. Landolfi Castaldi declaro quia quond. Paldolfus Castaldus frater meus filius nominati Landolfi Castaldi &c. per hanc cartam offerui in nominato monasterio sancti Benedicti situs in monte Castro Casino vbi Dñs Aligernus Dei

961 4

962 5

963 6

964 7

965 8

966 9

967 10

Dei

Dei electus Abbas esse videtur &c.

In nomine domini nostri Iesu Christi. Vicesimoquarto anno principatus domini Paldolfi, & nono anno princip. domini Landolfi gloriosis principibus mense Martio decima Ind. Ideoque ego Vnzo filius cuiusdam Sadelfrid Iudici, declaro quia pro parte Atc vxori mee filia quond. Landulfi exorta fuit causatio inter me, & vos videlicet dominum Aligernum Abbatem monasterij S. Benedicti situs in monte Casino &c.

Hæc duo Instrumenta sunt, in quibus agitur de primordijs monasterij monialium Sancti Ioannis ædificati ab Aligerno Abbate Cassinensi ex testamento Landolfi Castaldi: Hæc sunt claues ad inuenienda superiora, & sequentia tempora. Vt patet, in his non est signatus annus ab Incarnatione vel à Natiuitate: quoto igitur anno fuerunt conscripta? profecto oportet inuenire annum quo, & Aligerni præsulatus, & Paldolfi vigesimus quartus annus, & Indictio decima conuenire possint: diligenter inuestigantibus occurret anno 967. Ratiocinemur ita. Aligernus electus est Abbas anno 952. & obijt anno 987. intra hoc spacium Indictio decima ter redijt, primùm ipso anno 952. altera vice anno 967. & tertia 982. Age nunc Indictio decima, signata in his Instrumentis non est illa ann 952. illo etenim anno erat princeps primo loco Landolfus Pater Paldolfi vt clarissimè constat ex Chronico Cassinensi lib. 2. Si hæc Instrumenta scripta fuissent anno 952 absque vllo dubio in illis primo loco appositum fuisset nomẽ Landolfi patris, quod cum omninò taceatur, oportet asserere, ipsa non illo anno scripta fuisse: Fortasse

anno 987. quando Indictio decima tertium redijt? neque illo anno: tunc enim Paldolfus Princeps *non erat in humanis, quippe qui obierat anno 980. vt ex vita sancti Nili supra notauimus. Igitur consequens est Inditionem decimam hic signatam esse illam anni 967. tunc enim viuebat* Paldolfus *Princeps, & Aligernus Abbas. His ita certè, & firmiter constitutis, nunc retrogrediendo, facilè est inuenire superiora tempora. Annus 967. mense Februario, & annus 24. Paldolfi Principis ergo primus annus fuit currens 944. etsi ann 967. erat nonus Landolfi fratris, igitur, ann. primus fuit currens 959. at ex superioribus Instrumentis colligitur primum annum principatus, participasse ex duobus annis ab Incarnatione.*

972.

	968	11	In nomine domini nostri Iesu Christi. Vigesi-
4 *Lan-*	969	12	mo nono anno Princip. domini Paldolfi, glo-
ol.	970	13	riosi Principis, & anno quarto domini Landolfi
	971	14	eius filij mense Februario quinta decima Ind.
	972	15	Ideoque ego Alicernus Dei gratia Abbas mo-

nasterij sancti Benedicti situs in monte Casino &c. *Hoc est priuilegium ab Aligerno concessum, vt congregatio monacharum ipsa sibi posset eligere Abbatissam, confirmandam tamen ab Abbate Cassinensi: & hoc priuilegium, de quo mentio est in Chron. Cass. Igitur hic est annus 972. & retrogrediendo inuenies annum primum Paldolfi esse ann. 944 & ann. primum Landolfi filij esse ann. 969. igitur hoc anno 972. Landolfus frater Paldolfi non extabat.*

977.

973 1 In nomine Domini nostri Iesu Christi. Tricesi-

mo

974 2 mo quarto anno Princip. Dñi Paldolfi, & nono
975 3 anno Princip. domini Landolfi filij eius mense
976 4 Martio quinta Ind. Ideoq; ego Sichelperga
977 5 monaca filia quondam Sadelgrimi declaro &c. per hanc cartulam offerui in monasterio puellarum sãcti Ioanni vbi Dña Sichelgarda Abbatissa esse videtur constructo intra hanc Capuanam ciuitatem à domino Aligerno venerabili Abbate monasterij sancti Benedicti situs in monte in Castro Casino &c. *Hoc Instrumentum est ann. 977. & concordat alijs.*

986

978 6 In nomine domini Iesu Christi. Dei eterni. Quin
979 7 to anno Princip. Domini Landolfi gloriosi Prin
980 8 cipis mense Octuber quintadecima Ind. Dum
981 9 nos Sadolgrimus Iudex cibitatis Capuanæ es-
982 10 semus inter ceteros ad iudicandum &c.
983 11 *Hoc Instrumentum est anni 986. ab Incarna-*
984 12 *tione inchoata noua Ind. mense Septembri, &*
985 13 *hinc colligitur primum annum huius Landenolfi*
986 14 *fuisse annum 982. Hic est, quem occiderunt propè*
987 15 *Ecclesiam sancti Marcelli.*

1. Landeno.

1001

988 1 In nomine Domini, primo anno principato dõ-
989 3 ni Vuaimari mense Magio quartadecima Ind.
990 3 Ideoq. ego Adelperga filia Aliperti relicta
991 4 quod Erbcimperti filius Rodiperti de Fontanel-
992 5 la notitiam facio Adelperti filius anc mundual-
993 6 du meu, & cum notitia Visi cleri filius Visi, &
994 7 Iobeni filius Vualdiperti propinquioris parentis
995 8 mei &c. Ioanni Iudice cibitate Tianense &c.
996 9 *Hoc Instrumentum videtur esse anni* 1001. *&*
997 10 *Princeps Vuaimarius in eo nominatus videtur*

p 998 11 *esse:qui dicitur Aldimarius: non enim potest hoc*
2. Pal- 999 12 *Instrumẽtum pertinere ad Guaimarium* Prin-
dol. 1000 13 *cipem Salernitanum, qui obtinuit principatum*
1001 14 *expulso Paldolfo de sancta Agatha: primus nãq; annus Guaimarij fuit ann.* 1038. *& cum eo currebat Ind. sexta. Igitur pertinet ad Aldimarium filium Balsomi, cui hoc ipso anno* 1001. *subrogatus est Paldolfus de sancta Agatha.*

1011

1002 15 In nomine domini Iesu Christi. Vndecimo an-
1003 1 no principatus domini Paldolfi, & septimo
1004 2 anno principatus domini Paldolfi filij eius glo
1005 3 riosis principibus mense Iunio nona Inditio-
1006 4 ne. Ideoq; ego mulier nomine Schelgima fi-
1007 5 lia quond. Minuti &c. *Hoc igitur Instrumen-*
1008 6 *tum est anni* 1011. *& retrogrediendo habemus*
1009 7 *primnm annum Paldolfi dicti de sancta Agatha*
1010 8 *inchoatum ab anno currente* 1001. *& primum*
1011 9 *annum Paldolfi filij eius ab anno* 1005.

1020

1012 10 In nomine Domini Iesu Christi. Vicesimo an-
1013 11 no princip. domini Paldolfi, & sexto decimo
1014 12 anno princip. domini Paldolfi filij eius glorio-
1015 13 sis principibus mense Aprilis tertia Inditione.
1016 14 Ideoque ego Grimoaldus filius quidem Gri-
1017 15 moaldi &c. *Hoc Instrumentum est anni* 1020.
1018 1 *& hinc habemus primum annum Paldolfi ab*
1019 2 *anno* 1001. *Nec obijcias anno* 1001. *mense*
1020 3 *Maio principatum fuisse Aldimarium, & ex hoc Instrumento haberi primum annum continuisse Aprilem illius anni* 1001. *potuit enim hoc accidere, quia Paldolfus non erat benè firmatus in principatu, sed Ademarius, licet expullus,*

pulsus, potuit in illo tumultu haberi Princeps à Theanensibus, apud quos scriptum fuit Instrumentum illud.

Hinc quoque habemus annum primum Paldolfi filij ab anno 1005.

1023

4. Paldol. Tean.

1021 4 In nomine Domini nostri Iesu Christi. Primo
1022 5 anno principatus domini Paldolfi, & domini
1023 6 Ioanni eius filij magnis principibus mense Aprilis sexta Ind. Ideoque ego Theopaldus domini gratia Abbas monasterij sancti Benedicti situs in monte Castro Casino &c. *Hoc Instrumentum est anni* 1023. *& pertinet ad Paldolfum de Teano, & ad filium eius Ioãnem.*

1030

1024 7 In nomine Domini nostri Iesu Christi nono
1025 8 anno Principatus domini Paldolfi gloriosi
1026 9 Principis mense Deceuer quarta decima Ind.
1027 10 Ideoq; ego mulier, quæ vocor Maria filia
1028 11 quond. Petri magistri &c. In loco Grottulæ ad
1029 12 ipsa cimentaria propè Ecclesiam sancti Lupuli,
1030 13 quæ nunc dextructa esse videtur &c. *Cum plu-*
1031 14 *res fuerint Paldolfi Principes, & Superiores*
1032 15 *anno nono principatus, soli principati fuiße non inueniantur, dicendum est hoc Instrumentum anni* 1030. *& hinc habemus hoc anno* 1030. *Ioannem filium non extitisse.*

1038

1033 1 In nomine Domini Iesu Christi. Trigesimo
1034 2 quinto anno Princip. domini Paldolfi, & sep-
1035 3 timo anno principatus domini Landolfi filio
1036 4 eius gloriosis principibus mense Nouember
1037 5 septima Ind. Ideoque ego mulier nomine Si-

chelgar-

1038 6 chelgarda &c. *Hoc Instrumentum videtur*
1039 7 *posse pertinere ad Paldolfum Capoferreum, quia annus eius 35. videtur posse concurrere cum Ind. septima anni 978. Sed quia illa Indictio septima non concurrit cum anno septimo Landolfi filij eius, sed cum anno decimo Ideo statuo pertinere ad Paldolfum filium Paldolfi de sancta Agatha, nam hinc retrogrediens inuenit primum annum eius participasse ex anno Domini* 1004 *& hunc ipsum mortuo patre fecisse Principem Landolfum filium ann.* 1033.

1051.

1040 8 In nomine Domini Iesu Christi. Dei eterni.
1041 9 hoctabo anno principatus Domini Landolfi
1042 10 gloriosi Princip. mense September quinta Ind.
1043 11 Memoratorium factum à nobis Ciceno fil.
1044 12 quond. idē Ciceni, & Ioan. Romano fil. quond.
1045 13 Dominici &c. *Plures fuere Landolfi, tamen*
1046 14 *nullus ex Superioribus inuenitur solus anno no-*
1047 15 *no: ideo statuendum est hunc esse Landolfum,*
1048 1 *vel alterum filium Paldolfi omnium vltimi:*
1049 2 *vel filium Landolfi modo supradicti. Hic ergo*
1050 3 *Landolfus principatus est ab anno* 1043. *Hoc*
1051 4 *Instrumentum potest esse anni* 1051. *incohan-*
1052 5 *te Indictione quinta, vel anno* 1052. *ipsa Ind. quinta mox egrediente.*

Nunc ponenda essent Instrumenta in quibus mentio est Principum Normannorum: sed libenter omitto, quia non est multa difficultas circa illorum tempora. Duo tantùm ex illis referemus integra, quorum supra initia posita sunt, quæ ita se habet &c.

In

In nomine Domini Saluatoris nostri Iesu Christi. Dei eterni. Secundus Robertus diuina ordinante clementia Capuanorum Princeps petioni suorum fideli. clementer fauet.

Igitur nos prænotatus Secundus Robertus sola Dei prouidente misericordia Capuanorum princeps. notum fieri volumus vniuersis fidelibus nostris, quoniam ob salutem, & remedium animarum quond. gloriosorum principum antecessorum nostrorum, ac ob statum nostri principatus, consilio quoque, & interuentu Rodulfi Raelis filij, nostri Constabilitoris, & Rairaldi Iupini atque Vgonis de Labolita nostri œconomi, necnon PHILIPPI DE SVRRENTO AVVNCVLI NOSTRI, & Cansolini, ac Richardi Cedri, & aliorum nostrorum dilectorum fidelium. In monasterio sancti Ioannis Baptiste sito intus hanc nostram Capuanam ciuitatem, in quo dña Gemma religiosa, ac Deo digna Abbatissa præest per hoc videlicet principale scriptum in perpetuum damus, tradimus, concedimus, ac confirmamus integram vnam terram, & p̄sam ex parte fabricata, quæ videtur esse intus hanc prædictam nostram Capuanam ciuitatem propè prædictum monasterium sancti Ioan. & ipsa terra, & presa ex parte fabricata his habet fines à duabus partibus fiñ parietes prædicti monasterij à tertia parte fiñ terra, & p̄esa, & casa fabri mulieris nomine Gaytelgrima relicta quond. Caseli, & filia quon. Petri laqu nei Aiore, & finis strictola cōmunalis à quarta namq; est finis trāsēda publica quæ dr̄ Ataldica, necnon per idē principale scriptū in perpetuum nos prænotatus Secundus Robertus Dei gratia Capuanorum princeps, damus, & tradendo confirmamus in prædicto monasterio sancti Ioan. omnes terras quæ sunt foris hanc prædictam nostram Capuanam ciuitatem in subscriptis locis qualiter fuerunt, & pertinuerunt quond.

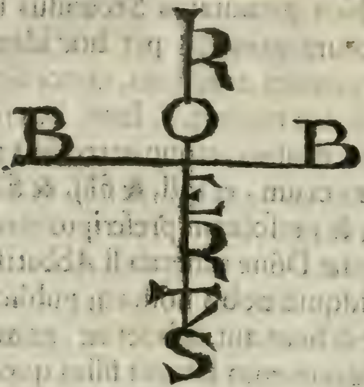
Oialdo

Oialdo cognomento muto qualiter quond. Petrus cognomento Canſolini eas in feudo tenuit, & dominatus eſt, ſcilicet in loco qui dicitur Caſacellari, & per pertinentiam ejuſdem loci, & vbi dicitur Campuairici; & vbi dicitur la Turricella non longè ab Eccleſia ſanctæ Mariæ Maioris, & inſuper damus, concedimus, & confirmamus in prænotato monaſterio ſancti Ioan. integram vnam petiam terræ infra fines terræ Ianei in loco ſancti Theodori quam prædictus Petrus Canſolini quond. tenuit, & dominatus eſt, & integras duas petias terræ, quæ videntur eſſe foris hanc prædictam noſtram Capuanam ciuitatem in loco quæ dicitur Lumaſcota, & infra fines terræ Cantiæ vbi dicitur pu zu Iocitulu, & vbi dicitur infra duo aprima, & vbi dicitur Coſſeñ. & vbi dicitur Carditu, & infra fines calini in loco vbi dicitur Serrati, & per pertinentias ipſorum locorum. Iterum nos prænotatus Secundus Robertus ſola domini clementia Capuanorum princeps per hoc idem principale ſcriptum in perpetuum damus, & tradendo confirmamus in præſcripto monaſterio ſancti Ioannis omnes terras, & p̃ſas, & caſas quæ ſunt intus præſcriptam noſtram Capuanam ciuitatem, & omnes terras, quæ ſunt foris hanc præſcriptam noſtram ciuitatem, quæ fuerunt quond. Dominici presbiteri & quond. Boniti presbiteri, & quond. Cioffi, & cuiuſdam Ioan. presbiteri germanorum filiorum quond. Dominica presbyteri qualiter illas Petrus cognomento Canſolini quond. in feudo tenuit. Hæc omnia præſcripta qualiter ſuperius leguntur, nos memeratus Secundus Robertus Dei gratia Capuanus princeps, vna cum omnibus inferioribus, ac ſuperioribus earum, & cum vijs earum in eis intrandi, & exeundi, atq; cum omnibus earum pertinentijs in preſcripto monaſterio ſancti Ioannis Baptiſtæ in perpetuum per hoc videlicet principale ſcriptum damus, tradimus, concedimus, ac con-

firma-

firmamus, ad possessionem,& potestatem,atque dominationem, prædicti monasterij sancti Ioan. & iam dictæ dñe Gemme religiose Abbatisse eiusque successoribus faciendi exinde secundum legem,quidquid eis placuerit. Rursum quoque Nos prenotatus Secundus Robertus Dei g a ia Capuanorum princeps per hoc idem principale scri; tum in perpetuum, tradimus, concedimus,& confirmamus in prenotato monast. S. Ioan. hos subscriptos homines cum filijs, filiabus, atque heredibus earum, & cum omnibus rebus eorum, vt ipsi, & filij, & filiæ, & heredes eorum faciant, & persoluant prescripto monasterio sancti Ioan. & iam dictæ Dñe venerabili Abbatisse, eiusq; successoribus quidquid nobis nostreq; publice parti facere, aut persoluere debent,aut debuerint, nomina quorũ hæc sunt.Petrus cognomento Leonis filius quond. Ioan.eiusdem cognominis hered. Marij filij quond. Landonis cognomento Scannagatta, & Maria cognomento Landonis filia quond. Ioan. radi,& relicta quond. predicti Landonis qui sunt habitatores huius nostræ prædictæ Capuanæ ciuitatis, & filij, & heredes quond. Maraldi della turricella qui sunt habitatores in predicto loco Turricelle remota ex his omnibus predictis omni inquietudine, & contrarietate, vel molestia omnium principum successorum nostrorum, vel viceprincipum,comitum,vel vicecomitum Iudicum sculdariorum Castaldeorum, aliorumq; omnium mortalium personarum, quod si quis huius nostræ concessionis, atque confirmationis pagine contemptor, aut violator extiterit, aut contra hoc principale scriptum agere tentauerit: centum libras auri purissimi persoluat. medietatem in predicto monasterio sancti Ioan. & iam dictæ dñe Gemmæ venerabilis Abbatissæ, eiusq; successoribus, & medietatem nostro sacro Palatio: solutaq; pena librarum auri,hoc principale scriptum firmum, munitum, atq;

inuiolabile maneat in perpetuum, vt autem hoc principale ſcriptum firmius credatur, & diligentius ab omnibus obſeruetur manupropria ſubſcribens illlud corroborauimus, & noſtri ſigilli illud inſigniri iuſsimus.

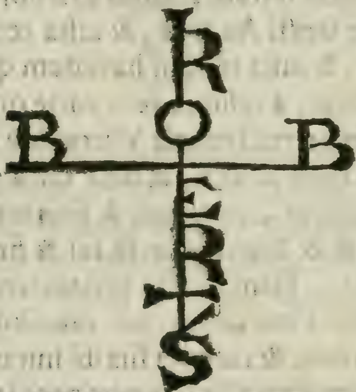
Ex iuſsione prephate ſereniſsimæ poteſtatis ſcripſi ego Philippus Palatinus Iudex in anno dicte Incarnationis. M.C.XXVIIII. & ſecundo anno principatus preſcripti Secundi Domini Roberti glorioſiſsimi Principis Capuæ Datum Capuano palatio in menſe Ianuarij per Inditionem ſeptimam.

NOs in Dei Omnipotentis nomine Secundus Robertus Capuanorum Princeps omnibus ſcire volentibus notum facimus, quoniam per interuentum Richardi noſtri Stratigon,& Matthei de Quiriaco,& aliorum noſtrorum dilectorum fidelium pro ſalute animæ noſtræ, & animarum glorioſorum Principum parentum noſtrorum, & ob ſtatum noſtri principatus, per hoc principale ſcriptum in perpetuum,damus,tradimus, concedimus, confirmamus, atque offerimus in monaſterium ſancti Ioannis ſitum intus hanc noſtram Capuanam ciuitatem, in quo

dña

dña LVSICZA venerab. Abbatiſſa præeſſe videtur; hoc eſt integram vnã petiã terræ, quæ eſt Startia noſtræ Curiæ pertinens, & appellatur ea campus, ſeu ſtartia de Maiano, habetq; hos fines. vno lat. i. à parte Orientis, & à meridie ſunt fiñ. viæ public. à parte Occidentis eſt finis terra Petri Ioannis Dominici, & finis terra Ioannis Canciani, & finis terra ſancti Petri Ioannis Dominicis, & finis terra Eccleſiæ ſancti Andreæ, & terra Maionis Oioaldi, & terra Petri Saluiæ, & finis terra Eccleſiæ S. Elpidij, & terra Ioan. Stephani, & terra Petri de Riardo, & inde vadit, & reuoluit contra Orientem iuſta terram eiuſdem Ioan. de Riardo, & ab inde reuoluit, & vadit directè contra Septentrion. iuſta eandem terram Ioannis Riardo, & iuſta terram ſanctæ Eccleſiæ ſancti Andreæ, & iuſta terram Petri presbiteri Sparani, & iuſta terram hæredum quond. Ioannis cognomen. Macze, à reliqua vero parte quod eſt à Septentrione, eſt finis terra Ioannis Viſconti, & terra Maionis, & terra ſancti Petri Saluiæ, & finis terra Eccleſiæ ſancti Ioannis, quæ dicitur Landelpal. & finis terra hæredum quond. Mainardi, & Matthie germ. ſui, & finis terra Eccleſiæ ſancti Nicolai. Hanc autem petiam terræ, ſeu ſtartiam per predictos fines indicatam cum omnibus inferioribus, ac ſuperioribus ſuis, & cum via ſua ibi intrandi, & exeundi, atque cum omnibus alijs ſuis pertinentijs. Nos prephatus Secundus Robertus Dei gratia Capuañ. princeps in iam dictum ſancti Ioannis, dedimus, tradidimus, conceſsimus, confirmamus, atque obtulimus, ad poteſtatẽ, & poſſeſsionem, ac dominationem sãcti monaſterij ſancti Ioan. & de eius cuſtodibus, rectoribus, atque rectricibus ad habendum, & poſsidendum illud firmiter à modo, & ſemper iure quieto, & ad faciendum exinde iuxta leges omnia quæ eis placuerint remota omni inquietitudine, contrarietate, atque moleſtia principum ſucceſſorum noſtro-

rum, vel viceprincipum, Comitum, vel vicecomitum, iudicum Caſtaldeorum, Sculdariorum, aliorumq; omnium mortalium perſonarum. Quod ſi quis huius noſtræ conceſſionis, atque oblationis, paginæ contemptor, aut violator eſſe præsũpſerit viginti libras auri puriſſimi perſoluat, medietatem noſtro ſacro Palatio, & medietatem predicto monaſterio eiuſq; cuſtodibus, rectoribus, atq; rectricibus ſolutaq; pena librarum auri hoc ſcriptum de quibus continet firmum, munitum, & inuiolabile maneat in perpetuum, vt autem hoc principale ſcriptum firmius credatur, ac diligentius ab omnibus obſeruetur, manupropria illud corroborauimus, & noſtri ſigilli impreſsione : iuſsimus inſigniri.

Ex iuſsione prephatæ ſereniſsimæ poteſtatis ſcripſi ego Guilielmus Iudex. In anno Dominicæ Incarnationis Milleſimo Cẽteſimo quinquageſimo ſexto, & viceſimo nono anno principã. prephati domini Secundi Robertigloriosi Principis. Datum Cap. menſe Apreli per Inditioñ. quartam

† Ego Philip. Ruſſus interſui.
† Ego Iuncor Vnfridus de Caluo.
† Ego Lombardus maneſcalcus.
† Ego Iacobus de Sirrento.

Qui

Qui in his Instrumentis commemoratur Philippus de Surrento, & in altero Iacobus de Surrento, fuisse nobiles viros, patria Surrentinos, agnatos Roberti non ambigo, cum alter eorum patruus Roberti nuncupetur: at ex eisdem progenitam. Capuæ familiam de Surrento, dictam, neque videtur ambigendum: fuit olim Capuæ familia de Surrento, & altera Surrentina: quæ vocabatur Surrentina, videtur fuisse plebeia, ac quæ de Surrento apprimè nobilis, nullus enim ex ea inuenitur commemoratus absque titulo DOMINI, *seu* MILITIS. *Titulis quidem illo tempore non nisi nobilium. Ecce (vt alia omittam exempla) in Kalendario mortuorum sancti Ioannis.*

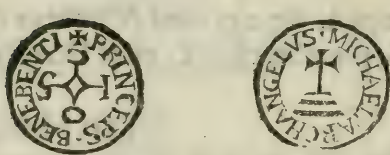
In mense Ianuario die 14. obijt Dñs Pādulf. de Surrēto
obijt Dñs Alferius de Surrento
In mense Maio die 26. obijt Dña Sibilla de Surrento
die 31. obijt Dñs Simon de Surrento
In mēse August. die 23. obijt Mattheus de Surrēto miles
In mense Septembri die 26. obijt Dñs Rainonus de Surrento miles.
Dña Mabilia de Surrento.
In mense Nouēb. die 7. obijt Dñs Adenulfus de Surrēto

Circa Principum subscriptiones duo sunt obseruanda: vnum: fuisse rubris caracteribus exaratas; qualibus etiam caracteribus in subscribendo vtebantur Archiepiscopi nostri. Mos acceptus è Græcis, apud quos in subscribendo, soli rubrica vtebantur Imperatores: Bzo. ann. 1263. num. 10. Alterum est literas proprij nominis dispositas in forma Crucis, quomodo etiam in nummis, & in sepulchris propria eorum nomina sculpebantur: at ad priuilegia communienda præter huiusmodi factam subscriptionem, bulla plumbea serico filo appensa à Principibus addebatur.

Bulla

Bulla plumbea appensa Priuilegio Monasterij S. Ioannis.

Nummus argenteus inuentus in campo propè ruinas Amphitheatri Campani.

F I N I S.

Imprimatur. Alexander Lucianus Auditor.

Felix de Ianuario S.T.D. deputatus.

ADDITIO.

CVM Sanctuarij typis excussi expectarem euulgandi licentiam, incidi in librum GEMMA ANIMAE nuncupatum. Liber absq; auctoris nomine cum Amalario, Vualafrido, Micrologo, & alijs in Speculo Missæ à F. Nicolao Aurifico Carmelita recognitus, impreßus est Venetijs anno 1572. Dubitaui an sit liber quem folio 66. à Nicolao Lagho mihi citatum dixi. Titulus ille GEMMA ANIMAE, & à Langho citatum Caput XXXVIII. de Cœnaculo agens, bene conueniunt: At ibi non Prisci, sed Iosephi ab Arimathia dicitur fuisse Cœnaculum, in quo Saluator fecit vltimum Pascha. Planè quisquis sit citatus liber, ego vt ostendi minus probabiliter asseri, Cœnaculum illud fuisse vel Marci, vel Simonis; ita nunc quoq; censeo minus esse probabile, fuisse Iosephi. Quando enim considero à Sanctis Euangelistis tàm accuratè describi Iosephi conditionem (appellatur homo diues, nobilis Decurio, Discipulus, Iustus, expectans regnum Dei, non consentiens neci Iesu) non possum censere probabile Sanctos ipsos Euangelistas negligere voluisse tàm insignis officij commemorationem, si Ioseph idemipse Saluatori cum discipulis celebraturo Pascha Cęnaculum accomodasset. Dionysius quoq; Carthusianus intellexit Cœnaculum non fuisse Iosephi: nam exponens locum Euangelistæ Matthæi colligit dominum Cœnaculi fuisse Christi discipulum, & addit fuisse discipulum occultum, sicut occultus discipulus erat Iosephi ab Arimathia. remanet ergo de domo S. Prisci assertio probabilior.

Additio ante primam lineam pag. 218.

Hoc anno 1630. post impressum librum, accidit Maij die secundo in Parochiali S. Nazarij reuolui tabulam quamuam marmoream oportuisse. in eius reuoluta facie apparet incisa corona magna continens incisum hoc epitaphiũ.

✠ VIR BEATISSI
MVS. PROBINVS. EPISC.
SEDIT ANN. I. MENS. VIIII.
DIES IIII. DEPOSITVS SVB DIE
XIII. KAL. SEP. TEMPORE. S. IMP. DN
IVSTINO ANNO VII. P C EIVS
DEM ANNO V. INDICTI
ONE QVINTA

Hoc epitaphium stylo, charactere, & ornatu persimile est epitaphio S. Victoris quod habetur in prima parte. positum est anno 572. Iustinus qui nominatur, est Iustinus Iunior cui annus Domini 572. erat annus Imperij Septimus. consonat Indictio quinta. consignatio autem anni quinti post consolatum eiusdem Iustini consentit illis qui secun. o Iustini Consolatu signant annum 567. vide Baron. Tom. 8. dictis annis. Cæterum ex hoc epitaphio colligimus Probinum suscepisse Episcopatum anno 570. die Nouembris decimo sexto, & obijsse anno 572. die Augusti vigesimo: ita namq; per annum, per menses nouem, & dies quatuor sedisse cõperitur.

Additio ad pag. 231. post lin. 5.

928 *Petrus Electus Episcopus Capuæ, à Landulfo, & Atenulfo Principibus obtinuit cuidam Abbati Ioanni confirmationem Abbatiæ hoc in regesto Petri Diaconi apud Cassinense Monasterium nuper legit, & retulit Dominus Camillus Peregrinus, qui & ibidem in Archiui sacculo 69. legit Audoaldum Capuanum donasse Cassinensibus Ecclesiam SS. Quarti, & Quinti si. am Capuæ.*

ADDENDA.

fol.	linea		
fol.28.	linea 25	*post* nota	Et chron.Caſſ.l. 4.cap.14.
46	2	*poſt* Sepeliri	Baron.tom.3.ann.337.num.21.
47	19	*poſt* prophanam	in
49	14	*poſt* mihi per	Salutem Cœſaris, quia permittes puellam ſequi
58	27		Nota nomẽ Apuliæ aliquãdo vſurpatum pro tota regione, quæ nunc eſt Regnum : & in hunc ſenſum intellige Martyrol.Romanum quando memorat Ortonam in Apulia.
68	28	*poſt* Sancti	Benedicti
119	1		Anno 520. celebratum eſt Paſcha die 19.Apr.illo anno litera Dominicalis fuit D Aureus numerus VIII.
123	28	*poſt* Ioui	2
127	22	*ante* Caſtellum	49
	33	*ante* ex	51
128	22	*ante* cum	52
	26	*ante* locus	53
	32	*ante* vbi	54
149	26	*poſt* deeſt	Anno quarto poſt completum cõſulatum Baſilij,qui eſt
163	27	*ad* repreſentatur	Baron. T.10.an 897.num.11.
180		*ad* C	Imaginem curæ in actu, & in habitu habes in Cap. tertio de offic. Archipreſ.
181	22		Anno 1569. cõcilium fuit impreſſum Romæ
197	18	*poſt* Diœceſi	Eccleſia
		poſt Maioris	maiori
	26	*poſt* Hoſpitalis S	Mariæ
205	18	*poſt* N.	Io·Antonius : viuebat anno 1529. ex Taſſa decimarum
206	1	*poſt* Ioannis	Et ex inuentario antiquo Cameræ Archiepiſcopalis.
poſt 19			Sextus Sacchi Epiſ. Biſignanenſis, ex tabella anniuerſariorum 13. Nouembris.
207	19	*poſt* anno	1602
221	15	*in margine*	878.
222	11	*in margine*	Pãdolfus in Heremperto impreſſo,

			sed legendum Pandenolfus.
	31	*prope penultimam lineam in margine*	879
223	4	*post* frater	Pandenulfi Comitis, seu Castaldi
224	4	*post* parte	Athanasius Epif[cum Pandenolfo aderat : ex altera parte
231	6	*in margine*	943
233	27	*in margine*	*forte* Canant, exultent.
	31	*in margine*	*forte* Vrbem Romanus, quidam
234	14	*in margine*	*forte* Super æthera
	17	*in margine*	*forte* Terras
249	13	*in margine*	1220
			1221
	17		1223
	21		1228
			1243
251	21	*post* vestro	Patrem
	23	*post* Pater	Pater
264	33	*post* si est	Integra
277	26	*in margine*	1560
	32	*post* Februarij	Seqeentis anni 1570.
278	2	*post* N.	Iacobus Sabellus Archiep. Beneuenti.
	4	*post* commendauit ;	Retulit mihi D·Marius Carresius.
281	22	*post* fallebat	loquar apertè
	23	*post* non	erat.
289	15	*post* legato	Nunc annuente Capitulo
	29	*post* cessit	In capite [Quadragesimæ] plures adiutores pœnitentiarios nominabat. In eadem Cathedrali instituit præbendatum quoque Theologum,
300	22	*post* palatij	volens
303	15	*in margine*	1627
304	16	*post* singulæ	libras
357	5	*in margine*	alias Landepaldi
358		*post lin.* 13.	De Concilio Capuano
359	23	*post* VII	de quo supra
	31	*post* Baron.	anno dicto num. 54. 57.
371	6	*post* Feria	Secunda

cclxxiii 14	*ad* mci *& in margine* viri		
19	*ad* Martii *& in margine* Maii		
395	*in vltima post* erit		S.S.
454	2	*post* - amandabantur	ad domum illam
466	9	*post* Martyrol.	Romanum
470	4	*post* formas	& monialium, quæ extant sub nomine S. Mariæ, & S. Ioannis. Monasteriis monachorum extinctis, monialiũ perdurant: de his ergo dicamus
471	31	Glausa. *adde notas*	1 Glaussa
472		*numerales*	7 pascetruda. 13 Adeltruda 2 Acetruda. 8 Scaunipga. 14 Rottipga
500	25	*post* monte	Gargano
527	17	*post* Decaanatui	Sed cum vnio non sortita fuisset effectum; altera subsequuta est, quam Leo X. PP. Confirmauit.
530	9	*post* membrana	Ecclesiæ verò Ciuitatis hic non memorantur, vt Sancti Marcelli, S. Nazarii, Sancti Martini, etsi quæ aliæ, mittebant in cœna Domini singulos presbyteros pro consecratione sanctorum oleorum
540	10	*post* sancto	erat domus religiosorum militum, & in ea præceptor F Matthæus de Isernia anno 1285.
545	5	*post* primum	die
564	7	*post* olim	circa
580	18	*post* a	uomine
612	11	*post* Apostoli	S. Cosmæ quadrapanis
617	8	*post* vt	de
628	14		in
642	11	*post* 1033	seu 1032

DELENDA.

129	15	Bernardus Episcopus Calenensis
203	2	Campanus *.i. quod primò ponitur.*
218	8	S
228	20	dictus etiam
234	15	&
245	16	de
285	29	nam
289	19	quo nunc Patres Iesuitæ volente Capitulo fruuntur.
352	17	de quo supra

386 2 S
394 31 Kal.Iunij
396 2 ca
503 16 perperam
512 32 ab
520 31 die
564 7 circa
577 25 ab incarnatione
ab incar-
26 natione die Martii 25.
29 adueniente die Martij
30 25
31 ſed quia annus
32 Incarnationis 979 eſt
Natiuitatis 978
578 1 978
3 934
5 1022
613 9 vt
626 14 id eſt - à Natiuitate
1078 curren-
15 te vel ab incarnatio-
ue --- inchoato
628 6 primo
14 ſecundo

MVTANDA;

124 3 Calenſis
Calenenſis
37 15 ſubdit
ſubdidit
38 6 Epiſcopi
Epiſcopii
72 4 Antonius
Antoninus
74 11 hic
huc
92 14 Gallis
Gallijs
98 15 Domino
Domno
101 5 macularet
macularat
102 5 tentauerunt
tentauerint
121 18 facta
fama
123 20 qua
quæ
136 14 Capuano
Beneuentano
141 28 plurimum
plurium
144 10 aucta
aucto
148 4 condonetur
condonentur
31 intentas
inuentas
154 31 deſtruxiſſe,
maledixiſſe
179 10 Laurio
Lauio
181 22 an 1569
an 1567. Sed anno 1569 Concilium fuit impreſſum Romæ.
200 12 neglecto
neglectu

Page	Line	Reading
204	10	1000
		0000
205	33	de Antignano
		de Pascasio
216	12	ita Bellur
		ita Baron
217 *in margine*		40
		483
222	31	Landulsus
		Landenulsus
223	12	succesferat
		secesserat
224	11	Pandolsum
		Pandenolsum
227	19	Borilascium
		Vorlasci
230	28	alta
		ala
243	4	institerunt
		instituerunt
244	7	voluntatem
		veritatem
256	2	te
		se
259	19	hos
		his
267	25	S. Marci
		Sanctæ Mariæ.
277	30	1568
		1569
	32	18
		8
300	32	ingreditur
		egreditur
303	1	reficiebant
		reficiebantur
	5	aliquando
		quasi
204	5	Ferrerio
		Ferrario
305	5	cum
		in
324	27	Vt
		At
iterum 324.		De Consilio
		De Concilio
330	23	hic
		huc
334	23	asse
		esse
338	7	numero
		numerum
343	6	consentit
		consensit
350	18	monasterco
		monasteria
368	11	terra
		nam
	24	nam
		At
ccclxxiii *in marg.*		septima
		sexta
lxxv	24	Capuæ
		Capuanæ
lxxvi	25	Indictiones
		Indictionis
	26	Indictionis
		Indictiones
ccclxxx	1	Maii.*i.secundo positum*
		Martii
393	1	Faustinæ
		Faustini
394	27	Pancratitij
		Pancratii
395	10	Cancianellæ
		Cancianillæ
402	7	Catharinæ
		Ecaterinæ
416	4	Siluestri
		Siluerii
423	22	Klendarium
		Klendarum.
	25	finata
		signatas
429	30	Iulittæ mart
		Iulittæ matris
436	13	Klendis
		Klendariis
	20	est
		scilicet

438 2 falsum
fassum
440 1 Lect ,
Libr.
441 29 migratur
migraturus
453 11 igneis
ligneis
22 ab
ad
454 3 & 5 constructa
constructam
460 30 lib.
lect.
464 10 vt Octob.
Octob. vt
31 Klendarij
Klendarijs
538 10 Caluensi
Calenensi
541 20 Sirii
Siri
542 20 Lambertum
Landebertum
544 33 Sagacii
Sagaci
546 31 Domini
Domni
566 7 Valerini
Valeriani
570 15 supra
infra
595 11 Martini
Marcii
607 16 Augustini
Augusti
633 14 pater
principatus
16 quod
quondam
636 9 459
18 960
642 10 hûc ipsum mortuo patre (fuisse
hic ipse viuente patre habuit
647 14 sanctæ
supradictæ
18.& 28. sancti supradicti.
649 4 patruus
auunculus

TRANSPOSITA RESTI- tuenda proprijs locis.

271 6 *post* necat *pone* Tumultu vero. *post* obtinuit *pone* Huius tempore
324 2 *post* l.b. *pone* mo etiam *post* Vlpianus *pone* l.1.ff
475 18 *post* 1625. *pone* Maura
478 *post* 1579 *pone* Theodora

INTERPVNCTIONES maioris momenti correctæ.

71 19 L Petitio / C Velleio
92 27 incideret vnum, ex quatuor Euangelium, compositum
127 2 Suessa. Calinum seu Calenum,
164 2 exprimitur. Ex
192 10 Parochus Sabiniani, pagi
204 31 ex Capacio: Pater
239 7 Prælatis, Regni
250 20 taceretur: hoc
24 arrisit: adhuc etiam absit & tertium
251 16 simile: & assumitur
17 quæ tractatur: amaricauit
18 suspendit: sermo
252 20 seducunt: stupentem patrem natura

	25	nõ ſignauit epiſtola;
256	7	aduerſis. dic
257	15	vomatur. indulgeat
258	3	& pugnem: veſtra
	19	retardatam.
259	23	memoratis: Bonarum
260	13	qualitas, habitus ipsũ
266	17	decimo: die tertio
267	20	verſus: ſigna
290	25	appetitor. pro
299	11	permiſit. Vir
	16	Breui. ipſe
316	19	coniux; ſoror eſt, quia
320	20	liberalibus, &
338	21	veniſſet, Heregiſius
342	11	Archiepiſcopus: Et
368	26	agnati,nati Capuę. Rep.
372	17	Atenolfus, Capua
408	19	PP. M. SS MM
462	6	tantum. Fuit
465	5	tertium. commu-
	25	diem. ann.
	33	nihil. notatur
467	21	Romanum, &
474	25	durante, non triennales:
497	13	ſeſquimilleſimum. quid
507	22	Piceno, Aquau ua
512	9	Martyrologio. nomen
	32	Diogene. Hoc
516	16	Capituli: ſancti
532	27	agitur Capuæ
554	5	Macerata: Campeſtris
570	12	Limata. Eſt
	26	dubito, An
575	25	obſcuro)
576	31	Archiepiſcopatus: ſen-(tentia
cccccclxxvi		
	21	(vt aiunt)
584	28	Landolfus nepos:
615	15	ſuis, pluribus eos
620	31	Landolfus, alter filius

ERRATA CORRIGENDA.

fol.	linea	errata	corrige
1	6. *& ſæpe in prima parte*	præsbytero	presbytero
3	6	Epiſcopi	Epiſcopi
18	13	qua	quæ
26	33	ſtab lis	Stabilis
47	17	huiu s	huius
	19	prophonam	prophanam
50	28	ſanto	ſancto
59	22 & ſæpe	Syluestro	Silueſtro
65	6	cirulum	circulum
67	10	vi:a	vita
69	2	Fanilocum	Fani locum
	32 & ſæpe	M S	M. SS.
		Ciocchareli	Chioccarelli
74	3	è	e
80	31	Epiſc	Epiſ
93	27	fugebant	fugabant
97	24	Cæpuanæ	Capuanæ
106	33	collegum	collegam
123	7	Crchi	Archiepiſcopali
124	41	duumuium	Duumuirum

134	23	Lipuli Lupuli
141	18	plur mum plurium
143	11	Sc SCt
150	30	Sanctus Sanctum
157	6	circunire circumire
167	19	ſceretiorem ſecretiorem
	27	teneta tenera
179	22	naprr nuper
184	14	pattes partes
	29	extit extitit
186	12	Fermatæ Formatæ
	18	Xyxtus Xyſtus
195	30	Albinundata Albrnum data
200	21	ſignæ Signiæ
222	31	Guariſerio Guaiferio
224	4	fratuelis fratrueles
226	11	Arrifit arrifit
	13	tabella fabella
	30	Laudulfi Landulfi
229	1	formoſum Formoſo
	20	Epigtamma Epigramma
230	26	ſepulchalis ſepulchralis
232	21	manuſcriptũ menuſcripto
233	4	præſiſſæ præfixæ
235	24	lace Luce
236	31	emendariorem emendatiorem
237	18	primi Primi
240	10	reuocaremus reuocaremus
240	31	epiſcodis epiſcopis
248	17	pronti prompti
252	21	euitari excitari
255	16	ſud ſed
	19	iudici iudicio
257	16	ci ei
261	6	canonicæ canonicè
	15	1289 1291
269	16	vimen vimine
271	26	extaleis eſtaleis eſtaleũ autẽ eſt frumẽtũ, quo locatur ager.
275	21	Cæui Coæui
276	25	pingenda pingendam
277	8	eccleſia eccleſiæ
284	33	parum paruum

Page	Line	Error / Correction
291	32	collationts
		collationes
298	8	Nanzianzeni
		Nazianzeni
299	19	h'S
		ijs
305	7	pham
		phara
306	32	babitabat
		habitabat
313	10	idalici
		idolici
	25	talati
		talari
314	7	deuotè
		deuote
	12	ſpietate
		pietate
315	30	corpua
		corpus
317	3	baptimate
		baptiſmate
324	19	Eudoſcianis
		Eudoxianis
	21	Aſcochenam
		Antiochenam
325	28	celanenſi
		celanenſis
326	13	incerta
		inſerta
	21	fattibus
		fratribus
333	18	proouocentur
		peouocentur.
335	1	gloriaſarum
		glorioſarum
344	31	adud
		apud
355	9	ædidit
		edidit
	16	caſsinenſe
		Caſsinenſi
358	8	legatus
		ligatus

Page	Line	Error / Correction
368	19	alio
		aliò
	13	in vita
		inuita
369	30	Laureti
		Lauriti
377	23	venii
		venit
ccclxxiii	4	Sanctò
		Sanctus
	6	ſencti
		ſancto
ccclxxv	14	fotes
		fores
383	30	ace dt
		accidit
387	17	eleftus
		electus
356	2	Caritoni
		Caritonis
	12	Adoſtolorum
		Apoſtolorum
298. in vltima		iurancem
		iurantem
399	13	prrfecto
		profectò
	23	.C.
		.T.
301	22	chron
		chon
411	29	innocentim
		innocentum
441	1	Loculenta
		Luculenta
461	12	Animabilis
		Anibalis
462	2	Gieroſol.
		Ieroſolomit.
471	31	Clauſa
		Gauſa
475	24	tacuit
		cauit
479	25	alium
		aliud

Pppp Dur-

Pag.	Lin.	Errata	Corrige
480	31	Durdonenſis	Dertonenſis
481	24	Cicilia	Cilicia
484	2	Guzuleo	Cuzule
488	17	Sancti	Sanctus
494	31	Eſſe	Eſſet
495	18	Conctantio	Conſtantio
496	25	quapropter	quapropter
	29	rubeus	rubens
501	6	incollegiatam	in Collegiatam
	32	Fragcni	Fragoni
502	14	ſubdia	ſubdita
503	21	Epiſtolæ	Epiſtola
512	10	Antoniij	Antonij
516	4	conuilio	concilio
	17	Abbatia	Abbatiæ
525	33	Macobrium	Macrobium
530	26	cormam	formam
542	4	octauæ	octaua
	13	ſancto	ſancta
551	3	Theatinum	Theatinùm
552	22	neſcit	noſcit
555	2	lectione	lectiones
556	33	nohis	nobis
559	7	rimanendo	rimando
560	18	dıæi	dicti
563	6	pentecoſtem	pentecoſten
570	26	An	an
573	28	lupi	Lupi
575	33	externis	ex ternis
578	7	Cardinalia	Cardinalis
580	18	Cale	Cales
ccccclxxv	l'vltima	vuitos	vnitos
lxxvi	4	illæ	vna
591	9	facili	facilè
593	17	in curia	incuria
595	6	Sanctæ	Sancti
598		ſignificaret	ſignificauit
601	19		
	27	Sanctæ	Sancti
607	16	Auguſtini	Auguſti
	17	curt m	curtium
609	20	cactoli	caczoli
610	28	Sanctæ	Sancti
612	20	menſe	menſæ

613

Page	Line	Error / Correction
613	13	factus
		fatus
626	13	erant
		erat
636	18	Caninulo
		Calinulo
637	21	anno
		annus
643	16	incefo
		intra
644	25	Dominica
		Domnici
648	20	Iuncor
		Iunior
649	8	ac
		at
	27	forma
		formam